Saadettin MERDİN

İslam'ın Pavlusları -II-

Paralel Din

araştırma

Saadettin MERDİN

İslam'ın Pavlusları -II-
Paralel Din

Bu çalışmamızda tarikatlar, özellikle de felsefî tasavvuf masaya yatırıldı. Yerleşik dini kabullerimizi oluşturan "Kültürel İslam, Anadolu İslam'ı" sorgulandı. Birtakım gayri İslami kültürlerin harmanlanmasıyla oluşan tasavvufî felsefe/din; bizim kozmolojimizi, ontolojimizi, epistemolojimizi, hatta eskatolojimizi belirlemiştir. Maalesef "uydurulan din", "indirilen dini" yok etme savaşına girişmiştir. Toplumsal yapıdaki muhafazakârlık/İslami görünürlük artmasına karşın, vahiy İslam'ından bir o kadar uzaklaşılmıştır! Demokratik yapıda görülen iyileşmelere paralel olarak dinî eğitim, cemaat ve tarikatların insafına terkedilmiştir. Cahil din baronları kitleleri peşlerine takmayı bilmişlerdir. Her türlü problemi çözmek için gönderilen din; problemin kendisi olmuştur. Bugün din denilince akla; cin-peri gibi gizemli şeyler, mucize-keramet, din uluları, yatırlar, ruhaniyet, kabir hayatı vs. gelmektedir. Son din; dinlerden bir din, adeta bir tapınak dini haline getirilmiştir.

Hristiyanlığı tahrip eden Aziz Pavlus gibi ruhban sınıfı her dinde mevcuttur!

Halis dine/vahye ve fıtrata/fabrika ayarlarına dönmeye çağıran –sayıları az da olsa- muvahhitler de vardır.

Selam olsun, Kur'an'a tâbî olanlara!

ISBN: 978-605-4495-53-5

ARAŞTIRMA YAYINLARI

Saadettin MERDİN

Çanakkale/Çan, Danapınar köyünde 1961 yılında doğdu. 1978'de Biga İHL'den, 1982 yılında da Bursa Yüksek İslam Enstitüsünden mezun oldu. Artvin/ Yusufeli; Çanakkale/Biga ve Çan İmam-Hatip liselerinde görev yaptı. *Mızraklı İlmihal'in İtikadi Açıdan Tahlili* konulu çalışması ile Kelam dalında yüksek lisansını tamamladı. İlk çalışması *Tanrıya Koşan Fizik* 1995 yılında yayınlandı. *Başlangıçtan Sonsuza* isimli kitabı 2012 yılında yayınlandı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Araştırma Yayınları: 104

Dizgi, kapak: Ankara Dizgi Evi
Baskı, cilt, kapak baskısı: Sonçağ Mat. San Tic. Ltd. Şti.
Birinci basım: Mayıs 2014
İkinci basım: Ağustos 2015

ISBN: 978-605-4495-53-5

Araştırma Yayınları
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/81 İskitler/Ankara
Tel/faks: (0312) 341 06 90

İslam'ın Pavlusları-II
Paralel Din

Saadettin MERDİN

Araştırma Yayınları
Ankara 2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Eûzü billahi mine'ş-şeytani'r-racim.

Bismillâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

Elhamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn ve selamün alâ'l-mürselin.

Bu çalışmama başlarken niyetim, şirk hakkında küçük bir kitapçık, broşür hazırlamaktı. Ne var ki; daha sonra eğer bazı konular ayrıntılı olarak ele alınmaz ise, iddiamızı temellendirememek endişesi beni konuyu biraz daha genişletmeye sevk etti. Eğer birilerini suçluyorsak ya da bir fikri mahkûm ediyorsak, bu kimselere suçlarının neler olduğunu, neden dolayı hüküm giydiklerini belirtmek gerekli oldu. Bir sonraki aşamada ise; pekâlâ doğrusu nedir? diyenlere kısaca cevap vermeye çalıştık. Hâliyle biraz daha çalışmamız genişledi.

Bugün camilerimizde abdesti bozan hâller kadar tevhidi bozan elfaz-ı küfre ve şirkin çeşitlerine yer verilmez! Tevhid ve onun hasmı olan şirkten ya hiç bahsedilmez, bahsedilirse de yasak savma kabilinden geçiştirilir. Ülkemizde "namaz kılma seferberliği" başlatılmıştır. Bu namaz gönüllülerinden Allah razı olsun. Lakin baştan sona şirke bulanmış ümmetin, önce imanına abdest aldırılması gerekmez mi? Kırk rekâta, kırk daha eklesen ne olacak? Sahib-i tertil olsan ne fark eder? Kafanda onlarca irili-ufaklı ilah olduktan, imanını şirkten arındırmadıktan sonra? Behemehâl, tecdid-i imana ihtiyacımız var. Bunun için de sahih bilgiye, vahyin inşa ettiği bir zihniyete! Allah ve Resulünün istediği evsafta bir imana sahip olmak! Kur'an'ın belirlediği iman esaslarına ekleme ve çıkarma yapmaksızın mevcut imanımızı tashih etmek, sahih hâle getirmek mecburiyetindeyiz ve de İslam'a, binlerce yılda yapılan ilaveleri cerrah titizliği ile kazıyıp atmak. Bu çağrıya, kalbi hâlâ ölmemiş, hassasiyetini yitirmemiş muvahhitler var ise kulak vermeliler.

Maalesef önceki ümmetlerin başına gelen sapmalar bu ümmetin de başına gelmiştir. Yeryüzündeki Müslümanlar, diğer din mensupları içinde nasıl azınlık konumunda iseler, imanlarına

şirk karıştırmamış muvahhit Müslümanların konumu da aynen böyledir!

Koca Diyanet'in hurafe anlayışı; "Önünüze tavşan çıkarsa, evinizin damında baykuş öterse bu uğursuzluk değildir." nev'inden! Laf olsun-torba dolsun, o kadar! İdare-i maslahatçılık, sade suya tirit kabilinden konuşmalar! Tarikatçıların en üst görevlere gelebildiği, Diyanet denilen asırlık meskenet! Özerkliği olmayan, kaderleri siyasilerin iki dudağı arasında olan memurlar, dosdoğru dini anlatma hakkı ve özgürlüğü elinden alınmış bir teşkilat hangi hurafeyle mücadele edecek? Hatta ilahiyat öğrencilerinin bile kahir ekseriyetinin cemaat/tarikat evlerinde barındığı, bir kısım ilahiyat hocalarının bu kesimler tarafından ele geçirilmeye çalışıldığı, bunda da başarılı olunduğu bir gerçek iken, kim nerede, nasıl hak dini öğrenecek ve öğretecek? Bir zamanlar, Nizamiye medreselerinde keramete, şefaate, kabir azabına inanmayanlara ders verdirilmemişti. Osmanlı medreseleri devletin ihtiyaç duyduğu kadı-müftü gibi memurlar yetiştirmek için kurulmuştu, ilim adamı yetiştirmek için değil! Sonuç ortada!

Sosyal alan boşluk kabul etmez. Diyanet asırlık atalet uykusundan uyanmaz, ilahiyat fakültelerinde ve diğer dinî eğitim kurumlarında din dosdoğru öğretilmez ise, dinî alan tamamıyla ehil olmayan insanlara terk edilmiş demektir. Kötü malın, iyi malı piyasadan kovması misali, sahte ve zararlı birtakım dinî anlayışlar, bidat ve hurafeler toplumu istila etmiştir! Bu organize güçler karşısında siyaset kurumu da çaresizdir. Oysa bir toplum için dinin yanlış öğretilmesinden daha büyük bir yıkım olamaz. Hem dünyaları, hem de ahiretleri heba olur, gider! Barış ve esenlik, sevgi ve merhamet dini olan İslam, problemin bizatihi kendisi olur!

Bu çalışmamızda geleneksel dinî kabuller, din diye bilinen felsefeler masaya yatırıldı. Din'in özü ve aslı ortaya konmaya çalışıldı. Kaynaklarımız Diyanet'in en güzel çalışması olan İslam Ansiklopedisi, ilahiyat fakültelerimizde yapılan çok değerli doktora çalışmaları, mürşidimiz, rehberimiz olan Kur'an ve Allah'ın bizlere en büyük lutfu olan Akıl!

Bu çalışma esnasında benim de yaşadığım şoklar gibi, sizler de bazen şaşıracaksınız! Diğer ümmetlerin başına gelenlerin aynıyla bu ümmetin başına da geldiğini gördüğünüzde! Nûr-i Mu-

hammedî teorisiyle Peygamber nasıl tanrılaştırılmış? Makam-ı Mahmud ile Allah'ın arşının sağına İsa gibi nasıl oturtulmuş? Kıssacı vaizlerin sağdan-soldan duyduklarını, diğer din ve felsefe mensuplarından topladıkları her türlü malzemeyi hadis formatıyla sunduklarını gördüğünüzde! Mehdi-deccal gibi mesihiyyat ve İsrailiyatın tefsir kitaplarına alındığını gördüğünüzde! Kehaneti kaldıran İslam anlayışının çoktan rafa kalktığını gördüğünüzde. Hatta Hz. Peygamber'in baş kâhin yapıldığını, kıyamete kadar olacakların ona söyletildiğini gördüğünüzde! Kur'an'dan başka mucizesinin olmadığı pek çok ayette vurgulanmış olmasına rağmen, nasıl olmuş da binlerce mucize isnat edilebilmiş, göğe çıkarılmış? Tüm bunları gördüğünüzde sanırım sizler de şaşıracaksınız!

Tamamıyla şirk olan şefaat, nasıl Ehl-i Sünnetin itikadına dâhil edilmiş? İslam'ın kaldırmaya çalıştığı kadercilik/fatalizm "kadere iman" adıyla, iman esaslarına nasıl olmuş da ilave edilmiş? Hakkında tek bir ayet olmayan Kabir azabı ile ümmet asırlardır nasıl korkutulmuş? Koskoca âlimler Kitab'a aykırı bu tür düşünceleri nasıl olmuş da savunabilmiş? Tamamıyla pagan Yunan filozoflarından bizlere intikal eden "ruh" inancı, dinin merkezine oturmuş! Yeni Eflâtunculuk nasıl olur da bizim ontolojimizi, kozmolojimizi, epistemolojimizi, hatta eskatolojimizi belirlemiş? O güzel dinimizin, nasıl ölüler dini, diğer dinler gibi sıradan bir din, bir tapınak dini hâline getirildiğini gördüğünüzde!

Sonunda şunu diyeceksiniz: bizim bugüne kadar bildiklerimizin birçoğu yanlış imiş, bu kadar insan yanıldı, öyle mi? Hadi canım sende! Devamında daha başka şeyler de diyeceğinizi, azıcık tahmin ediyorum. Zira ben, bu tür itirazlarla her gün karşılaşıyorum! Umarım siz demezsiniz!

Eğer Kur'an ile tanışmaz, aklımızı onunla inşâ etmez, nebevî sünnete/halis dine dönmez isek, korkarım Pavlus ve ashabının, İsa (as) ve Havarilerini saf dışı ettiği gibi, Bizim Pavluslar da hakiki Müslümanları, muvahhitleri yeryüzünden silecekler!

İslam'ın Pavlusları, ikinci basım için epey geliştirildi, hâliyle hacim de büyüdü. Bu nedenle kitabı ikiye bölmek zorunda kaldık. Konuları da buna göre tanzim ettik. Amelî Tasavvuf ismini verdiğimiz ikinci kitaba, mucize, keramet, şefaat gibi konuları, özellikle de gevrişlerdi felsefelerin tesiriyle gelişen misal/berzah

âlemi, kabir hayatı, ruh/ruhaniyet, tevessül, rabıta, Hızır, ledünnî ilim vs. gibi klasik sûfi kültürünü inceledik.

Kur'an'ı mürşid bilen, ona tabi olanlara selam olsun!

Rabbimden bu çalışmamı kabul etmesini, yardımını ve hidayetini "sırat-ı müstakîm" üzere olanlardan esirgememesini niyaz ederim.

Saadettin MERDİN
26 Ocak 2014 Biga/Çanakkale

MUCİZE VE KERAMET

Peygamberimizin Kur'an'dan Başka Mucizesi Var Mıdır?

İslam öncesinde Yahudi-Hristiyan geleneğinin nübüvvet konusunda geldiği nokta tam anlamıyla bir tıkanmaydı. Peygamberlik neredeyse kâhinlik, büyücülük ve ruhbanlık derekesine indirgenmiş ya da İsa'nın (a) durumunda olduğu gibi ulûhiyet verilerek/tanrısallaştırılarak ortadan kaldırılmıştır. İslam öğretisinin ortaya koyduğu en temel nokta nübüvvet kavramına teolojik bir açıklık kazandırmak olmuştur.

Kur'an'a göre nübüvvetin temel işlevi "aracılık" değil, "elçilik"tir. Nübüvvet Tanrı'nın insanla iletişim kurduğu, ancak tek yönlü çalışan bir mekanizmadır. Vahiy insanı sorumluluk altına sokar. Bu sorumluluktan nebî de muaf değildir. Ancak zamanla nebî, kutsallık statüsüne yükseltilmiş ve tanrısal otoritenin bir parçası hâline getirilmiştir. Önceki dinlerde peygamber algısı Tanrı'nın otoritesine ortak olma ya da hiç olmazsa insan olmanın çok üzerinde bir imtiyaza sahip olmayı içeriyordu. Tanrı'dan bilgilerin nasıl alındığı konusu, peygambere yüklenen olağanüstülükler ve kutsallık atıflarıyla açıklanıyordu. Peygamber kutsal olduğu ve yüce güçlere sahip olduğu için yükseliyor ve Tanrı'dan bilgileri alıp, geri geliyordu. Bilgi almak onun kişisel gücü olarak algılanıyordu. Kur'an'ın vahiy kuramında düzelttiği ilk sapma, vahyin, Tanrı'nın tek yönlü bir iradesi ile gerçekleştiğidir. Tanrı kime, ne zaman ne indireceğini en iyi bilendir. Vahiy göndermek, peygamber seçmek ve mucizeler yaratmak Allah'ın fiilleridir. Peygamberler kendi istekleriyle bir vahiy ya da mucize gönderilmesini sağlayamazlar.[1]

1 Mehmet Evkuran, "Gelenekselci Öğretide Gnostik ve Okült Etkileşimler", İnönü Ün., *Gnostik Akımlar ve Okültizm Sempozyumu*, Mayıs 2012.

Mucize, insanların yapmaktan aciz olduğu, onları aciz bırakan şey demektir. Mucizesiz peygamber yoktur. Her peygamber hak peygamber olduğunu mucizesi ile ispat eder. Allah peygamberlerini mucizeler ile desteklemiştir.

Mucizeleri, "İsa'nın, Musa'nın mucizesi" gibi isim tamlamasıyla söylesek de hiçbir peygamber kendi isteği ve gücü ile mucize gösteremez. Mucizeler tamamen Allah'ın elindedir. Ancak, O'nun dilemesi ve izniyle olur. "*Hiç bir peygamber, Allah'ın müsaadesi olmadan mucize getirme imkânına sahip değildir.*" (Maide/110)

Her bir peygamber yaşadığı devre göre farklı mucizeler getirmiştir. Her birini aynı mucize ile desteklemiş olsaydı, bu takdirde bu mucizenin fevka'l-âdeliği/olağanüstülüğü kalmaz, sıradan bir tabiat yasası olurdu. Her peygamber, zamanındaki insanlar hangi konuda ileri iseler, o sahada mucize göstermiş ve o sahada inkârcılara meydan okumuştur. Musa (a) zamanında sihir yaygın idi. Onun mucizeleri de bu türdendi. İsa (a) zamanında tıp ilerlemişthi, onun mucizesi de hastaları iyileştirmek nev'indendir. Peygamberimiz zamanında edebiyat, belagat ve fesahat had safhadaydı. Bu nedenle ona verilen mucize de edebî olan Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'dır.[2]

Şairlerin el üstünde tutulduğu, en güzel şiirlerin Kâbe'ye asıldığı bir toplumda, Kur'an tüm insanlara ve çağlara meydan okuyarak: "Bu Kur'an Allah'tan değildir diyorsanız, onun bir benzerini getirin." demiştir. Araplara mukabele-i bi'l-hurûfa muktedir olamayınca mukâtele-i bi's-suyûfa mecbur kaldılar. Onun benzerini getiremeyince, kılıçlarına sarıldılar. Önce edebiyatçılar ve şairler bu insan sözü olamaz, o beşer takatinin fevkindedir, deyip gerçeği itiraf ettiler, Kur'an ile boy ölçüşülemez dediler.

Kitap nedir, iman nedir bilmeyen, ilim tahsili görmemiş, daha önce sağ eliyle bir şey yazmamış olan ümmî bir peygamberin Kur'an gibi bir kitap getirmesi, Kur'an'ın mucize olduğuna yeterli delil değil midir?

2 Ahmet Akbulut, *Nübüvvet Meselesi Üzerine*, s. 29-20.

Daha önceki peygamberlere hissî/gözle görülen, elle tutulan somut, duyusal mucizeler verilmişti. Peygamberimize ise; edebî ve aklî bir mucize verildi. Diğer peygamberlerin mucizelerini yalnızca orada belli bir zaman diliminde yaşayan insanlar görebilmişti. Peygamberimizin mucizesi olan Kur'an ise tüm zamanlara ve tüm insanlaradır. Yani hem edebî, hem de ebedîdir.

Mekke müşriklerinin ısrarlı mucize istekleri karşısında, Peygamberimizin verdiği cevap şudur: "*Rabbimi tenzih ederim. Ben fani bir elçiden başka neyim ki?*" (İsrâ/93)

Mekke müşriklerinin mucize istekleri Allah tarafından, ya; vahyedilen Kur'an ayetlerine ya da "deveye bakmaz mısınız, o nasıl yaratılmış? Gökyüzüne gene gene bakın, onda bir çatlak bulabilecek misiniz? Yerlerin göklerin yaratılışına bakmalarını, kendilerinin neden yaratıldığını düşünmelerini" emrederek, tabiat ayetlerine yönlendirilmiştir. Yine Kur'an; *gerçeği bildikleri hâlde kabullenmekte direnen bu muannit müşriklere mucize gösterilse de inanmayacaklarını*, (Enam/109) *kendilerine melekler indirilmiş olsa; ölülerle konuşmuş olsalar;* (Enam/111), *onlara gökten bir kapı açılsa* (Hicr/14-5), *kağıt üzerine yazılı bir kitap indirilse ve onu elleriyle tutmuş olsalar* (Enam/7) yine onların "*Bu apaçık bir büyüden başka bir şey değildir, her hâlde gözlerimiz döndürüldü, biz büyülenmiş bir topluluğuz.*" (Hicr/14-5) diyeceklerini haber vermiştir.

Peygamberimizin Kur'an'dan başka mucizesi olmadığını bildiren ayetlere geçelim:

> *Onların yüz çevirmesi sana ağır gelince, eğer gücün yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya yetmiş olsaydı, onlara bir mucize göstermek isterdin. Allah dileseydi onları doğru yolda toplardı.* (Enam/35)

> *Onların söylediklerinin seni üzdüğünü elbette biliyoruz. Onlar aslında seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar. Senden önce de elçiler yalanlanmıştı. Yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine karşın sabrettiler...* (Enam/33-4)

> Kitap ehli, senin onlara gökten bir kitap indirmeni isterler. *Musa'dan daha büyüğünü istemişler ve ona "Bize Allah'ı ayan-beyan gösteri" demişlerdi...* (Nisa/153)

Bilgisiz kişiler şöyle dediler: Allah bizimle konuşsa ya! Ya da sen bize bir mucize getirsen ya! Onlardan öncekiler de aynı sözü söylemişlerdi... (Bakara/118)

Ey kendisine Kur'an/kitap verildiğini (iddia eden) kişi, sen kesinlikle bir delisin, dediler. Eğer sen sadıklardan isen, bize meleklerle gelseydin ya!... (Hicr/6-7)

Ona bir melek indirilse ya! Eğer (öyle) bir melek indirseydik artık iş bitirilmiş olurdu, sonra da kendilerine göz açtırılmazdı. (Enam/8)

İnkâr edenler, Rabbinden Muhammed'e bir mucize indirilmeli değil miydi? derler. Sen ancak bir uyarıcısın. Her milletin bir yol göstereni vardır. (Rad/7)

Sen onlara istedikleri mucizeyi getirmediğin zaman derler ki: Onu Rabbinden getirmek için çabalasaydın ya. (Araf/203)

Eğer bu kendisi sebebiyle dağların yürütüldüğü yahut arzın parçalandığı yahut ölülerin konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı (yine inanmazlardı) (Ra'd/31)

Diğer bir meal ile: Okunduğu zaman dağların yerinden oynadığı, yeryüzünün yarılıp parçalandığı ve ölülerin konuştuğu bir Kur'an gelse o müşrikler yine inanmazdı. Yani onların istedikleri mucize yine bu Kur'an olurdu.

Muhammed'e, "Rabbinden bir mucize indirilmeli değil mi?" diyorlar. De ki: "Gaybı ancak Allah bilir. Siz bekleyin, doğrusu ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim." (Yunus/20)

Kâfirler, "Ona Rabbinden bir mucize indirilmesi gerekmez miydi?" derler. De ki: Allah dileyen kimsenin sapmasını diler, kendisine yönelen kimseyi ise doğru yola sevk eder. İşte onlar iman eden ve kalpleri Allah'ın kitabı ile tatmin olan kimselerdir. Dikkat ediniz! Kalpler ancak Allah'ın kitabı ile itminana erer. (Rad/27-8)

Bir kimseye sonsuz mucize olan Kur'an yetmiyorsa ona hiçbir şey yetmez. Allah'ın sizi adam yerine koyup, muhatap alması az bir şey midir? Allah kelamı olan Kur'an ile kalpleriniz itminana ermediyse, ne ile tatmin olacak?

Ey Muhammed! İnanmıyorlar diye neredeyse kendini mahvedeceksin. Biz dilersek gökten bir mucize indiririz de ona boyun eğip kalırlar. (Şuara/3-4)

...Onu (Kur'an'ı) kendisi uydurdu, Hayır, o bir şairdir. Eğer böyle değilse önceki peygamberler gibi o da bize mucize getirsin' dediler.

Onlardan önce helak ettiğimiz hiçbir memleket halkı iman etmedi de şimdi bunlar mı iman edecek! (Enbiya/5-6)

Ama onlara katımızdan bir gerçek gelince; "Musa'ya verildiği gibi, buna da mucize verilmesi gerekmez mi?" derler. Daha önce Musa'ya verileni de inkâr etmemişler miydi? Yardımlaşan iki sihirbaz demişlerdi... (Kasas/48-9)

Ona Rabbinden (Kur'an'dan başka) mucizeler indirilmeli, değil miydi? derler... De ki: Mucizeler ancak Rabbimin katındadır. Doğrusu ben, sadece apaçık bir uyarıcıyım. Kendilerine okunan bir kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmiyor mu? (Ankebut/50-1)

Peygamberimize binlerce mucize isnat edenler ayetteki "yekfihim" (onlara kâfi gelmedi mi, yetmedi mi?) kelimesini, "ye'tihim" (onlara gelmedi mi?) şeklinde tevil ederek anlamı ters-yüz ederler. Peygamberimize yüzlerce hissi mucize nispet edilmesinin altında, "Peygamber yarıştırmak, benim ki, seninkinden daha üstündür, bizimkinin de sizinkiler gibi hissi mucizeleri vardır." düşüncesi yatar. Oysa tüm peygamberler İslam peygamberidir, hepsi bizim peygamberimizdir.

Peygamberimizi binlerce mucize halesi içinde takdim edenler, tıpkı Mekke müşrikleri gibi normal bir insanın peygamber olmasını zihinlerine sığdıramayanlardır. Onlara göre Peygamber anormal, sıra dışı, melek gibi olmalıdır. Elinde sihirli değnek olmalıdır. Bugün de son Nebî (sav) on üç bin civarında mucize isnat edenler –bu peygamber olduğu her güne 2,5 mucize düşmesi demektir– hâlâ onun hak peygamber olduğu hususunda şüpheleri olmalı ki mucizeler bulup getirip, şüphelerini izale etmeye çalışmaktadırlar.

Peygamber'den mucize bekleyen zihniyet, müşrik zihniyetidir. Müşrikler Peygamberimizden yerden pınarlar fışkırtmasını, göğü başlarında paralamasını, kendisinin hurma ve üzümlerden oluşan bir bahçeye sahip olmasını ve aralarından ırmaklar fışkırtmasını, hatta Allah'ı ve melekleri karşılarına getirmesini istemişlerdi. Ayrıca, onun altından bir evi olmalı, gözlerinin önünde göğe yükselip ve oradan okunacak bir kitap indirmedikçe inanmayacaklarını söylemişlerdi. (İsrâ/90-4)

Hayatın kendisi bir mucizedir. Mucize görmeden inanmam diye kimsenin imanının ne kıymeti kalmıştır? Arı peteğinde, karpuz çekirdeğinde "Allah" yazısı görüp, bunu mucize diye takdim edenler, akılları gözlerine inmiş, kalpleri hissiz kimselerdir. İlla hissi mucize diye tutturanlar, inanmayacakları için eşeği yokuşa süren tiplerdir.

Şayan-ı hayret bir hadisedir ki, sahabe Peygamberimizden mucize istememiştir. Oysa İsa'nın havarileri, ondan mucize getirmesini "gökten bir sofra indirmesini" istemişlerdi. Bu hem sahabenin teslimiyetini, hem de peygamberi, hayatı ve ilahî davetin maksadını çok daha sahici okuduklarının da bir göstergesidir.

Peygamberimize Niçin Hissi Mucize Verilmemiştir?

Peygamberimize verildiği söylenen hissi mucizeler: "*Bedir'de, müşrikleri siz öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü, attığın zaman da atan sen değildin, asıl Allah attı.*" (Enfal/17) gibi öldürme ve atmayı "Allah ile Peygamber arasında" paylaştıran bir ayetin işaret ettiği olay ve bir de Bedir de "manevi sekînet" şeklinde okumaya müsait olan, Müminlerin görmediği meleklerden yardım görmesinden, bir ilahî yardımdan ibarettir. (Al-i İmran/122-3)

Bizi, (Kureyş'in istediği) mucizeleri göndermekten, ancak öncekilerinde onları yalanlamış olması alıkoydu. (İsrâ/59)

Bu ayet Peygamberimize niçin mucize verilmediğinin gerekçesini çok açık bir şekilde belirtmektedir. O da şudur: Daha önce kendilerine mucize verdiklerimiz milletler, mucizeleri yalanladılar. Biz de yalanlamalarına karşılık onları cezalandırdık. Sana verseydik, seninkiler de yalanlayacaktı.

Daha önceki ümmetlerden de mucizeye gözleri ile tanık olup iman etmeyen pek çok kimse vardır. Aynı şekilde, daha önceki inkârcı kavimler gibi, Mekke'nin azgın kodamanlarından da inanmayanlar çıkacaktı. Mucizeye tanık olduktan sonra yine inkâra devam edilirse, bu sefer azap faslı başlar. Kur'an; bunun pek çok örneklerini zikreder. İsa'dan (a), gökten sofra indirmesini isteyen Havarilere, Allah şöyle cevap ve-

rır: "*Size o sofrayı indireceğim, ancak bu mucizeyi gördükten sonra kim inkâr ederse iyi bilsin ki, onu kâinatta hiç kimseye azap etmediğim kadar büyük bir azapla cezalandıracağım.*" (Maide/115)

Ayette görüldüğü üzere, mucize verme iman etme şartına bağlanmıştır. Gökten sofrayı indirmece indiririm, ama buna rağmen inkâra yeltenirseniz, göreceğiniz azap çok büyük olur!

Bize mucize göster, iman edeceğiz deyip, sonra da inanmayanlar helak olmuşlardır. Bu değişmez bir ilahî yasadır. Aynı şekilde Mekkeli müşrikler de inanmayacaklar ve ilahî azaba düçar olacaklardı. Hem Allah'ın azabı geldiğinde; umumi gelecek, yaş-kuru, suçlu-suçsuz herkes helak olacaktı. Oysa o son nebî, âlemlere rahmet olarak gönderilmiş idi. Ümmetinin cezalandırılması ona çok ağır gelirdi. Uhud'da onu öldürmek için var güçleriyle çullanan kâfirlere bile "Allah'ım bunları affet, zira bunlar ne yaptıklarını bilmiyorlar!" diye dua ediyordu. O şefkat ve rahmet peygamberi kavminin helakını değil, hidayetini istiyordu.

Peygamberimiz Allah'ın elçisidir. Bir beşerdir. Görevi kendisine vahyedileni tebliğ etmektir ve bu tebliği hayata tatbik etmektir. O en yüce ahlaka sahip, örnek bir şahsiyettir. Peygamberimiz insanlar üzerinde Allah'ın bir "vekili, halifesi" değildir. Onların koruyucusu da değildir. Onun görevi mucize göstermek değil, hak ve adalete davettir. Dileyen hidayeti seçer, dileyen de sapıklığı. Onları hidayete erdirecek Allah'tır.

Ayrıca Peygamber'i binler mucize sarmalı içinde göstermenin bir diğer nedeni; evliyanın nâ-mütenâhi kerametine/mucizesine yer açmak içindir. Kur'an'ın onlarca ayetinde Peygamber'in hissi mucizesinin olmadığını okuyanlar, neden illa mucizede ısrar ederler ki? Bunun nedeni çok açıktır: Peygamber'in hissi mucizesi olmaz ise, evliyanın kerametinin hiç olmaz!

İnsanın aklına burada haklı olarak şu sorular geliyor: Bu insanlar yoksa Kur'an'a iman etmiyorlar mı? Ya da iman ettikleri Kitabı hiç okumuyorlar mı? Ya da okuyup, düşünmü-

yorlar mı? Eğer Kur'an onlarca ayetiyle Hz. Muhammed'in (sav) Kur'an dışında hissi mucizesi yok derken, nasıl oluyor da ona on binlerce mucize isnat edebilmişler? Bu kadar yalanı ona isnat etmek ne büyük bir cür'ettir. Bu kadar yalanı uyduranlar, dinlerini oyun ve eğlenceye çevirmiş kimselerdir!

Bu binler mucize, sonu gelmez keramet hikâyelerini imal edenler ve neşredenler İslam'ı reel dünyadan koparmış, onu akıl ve fıtrat dışına itmişler, yaşanılmaz bir safsata ve hurafe yumağı hâline getirmişlerdir.

Mucize kelimesi Kur'an'da "ayet" kelimesiyle zikredilir. Yani ayet kelimesinin bir anlamı; sûrelerin içindeki pasajlar, cümlelerdir. Allah Tabiatta gözümüzün önünde her daim olan olağan işlere de "ayet" demektedir. İnsan Allah'ın en büyük ayetidir, mucizesidir. O'nun en mükemmel şaheseridir. İnsanda var edilen akıl, kalp O'nun ayetlerindendir. Bizi cezbeden, kendi cinsimizden eşler yaratması ve kalplerimize sevgi ve merhamet koyması O'nun ayetlerindendir. Yüz milyarlarca galaksi ve her birinde yüz milyarlarca güneş gibi yıldız, gezegen, Allah'ın kudretini, azametini gösteren, adetleri kadar birer ayet/mucize değildir de nedir? Her gün güneşin doğması, suyun gemileri yüzdürmesi, rüzgârın yağmur yüklü bulutları taşıması hep birer "ayet" değil midir? Tıpkı Kur'an ayetleri gibi bunlar da Allah'ın ayetleridir, O'nun mucizesidir ve çok iyi okunmalıdırlar. Hayat, canlılık bizatihi en büyük ayet ve mucizedir. Bunları göremeyen körler daha hangi mucizeyi görecekler?

İnşikak-ı Kamer/Ayın Yarılması

"İnşikak-ı kamer/Ayın yarılması" mucizesine göre bi'setin sekizinci senesi, Peygamberimiz Mina'da iken, müşriklerin (bazı rivayetlerde Yahudilerin) mucize isteği üzerine, bir işareti ile ay ikiye yarılmış, bir parçası bir dağın üzerinde, diğeri bir başka dağın üzerinde durmuş, sonra ikisi bir araya gelmiş ve ay eski hâlini almıştır. (Buharî, Tefsir, 290, Müslim, Sıfatü'l-Münafikîn, 45)

Şakk-ı kamer olayını nakleden hadislerde bazı problemler vardır. Şöyle ki: Bazı rivayetlerde mucize isteğinin Yahudiler-

den geldiği söylenmektedir. Oysa Mekke'de Yahudi bulunmamaktadır. Bazı rivayetlerde pek çok uydurma göze çarpmaktadır. Ayın iki parçaya ayrılmasından sonra bir parçasının göğsünden girip, kollarından çıktığı, bir parçasının Merve tepesine, diğer parçasının Safa tepesine indiği şeklinde ifadeler vardır. Herhâlde bunları uyduranlar, ayı tepsi kadar bir şey zannediyor olmalılar!

Olayı nakleden ravilere baktığımızda Enes b. Malik ve Huzeyfe Medinelidirler ve dolayısıyla olayı görmemişlerdir. Üstelik Enes olayın olduğu yıl dört-beş yaşlarındadır. Diğer ravilerden İbn Abbas, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Amr'a gelince kimisi daha doğmamış, kimisi de olayı gözlemleyebilecek ve anlayabilecek yaşta değildir. Diğer bir ravi Cubeyr b. Mut'im olay yıllarında Müslüman değildir ve olayı müşrik olan babasından aktarmaktadır.[3] Artı olayı gözleriyle gören sahabelerin sayısı üçü-beşi geçmemektedir. Oysa böyle bir olayı bütün sahabenin görmesi gerekirdi. Ayrıca böyle bir olay dünyanın birçok yerinde görülüp, astronomlarca kayda geçirilmesi gerekirdi.[4]

Şakk-ı kamer'e delil olarak getirilen ayete gelince: "*Kıyamet yaklaştı, Ay yarıldı.*" (Kamer/1) Buradaki "yarıldı" ifadesi, "yarılacak" anlamınadır. Çünkü Kur'an'da bir çok yerde gerçekleşmesi kesin hadiseler mazi sıygasıyla anlatılır. "*Ve nüfiha fi's-sûri*" (Kehf/99) "*Ve Sûr'a üflenildi.*" Daha üflenilmedi. Üflenilseydi kıyamet kopmuş olurdu. "Nihayet Sûr'a üflenilecek." demektir. "*Ve yevme teşakkaku's-semâ'u...*" (Furkan/25) "*O gün gök parçalandı/parçalanacak;* "Ve cie yevmeizin bi cehenneme..." (Fecr/23) "*O gün cehennem getirildi/getirilecek.*"

Devamındaki ayette gelen 54.2 وَاِنْ يَرَوْا اٰيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ "ayeten" kelimesinin nekre olmasından dolayı bu "ayeten" (bir mucize) kelimesinin inşikak-ı kamer'e atfedilmesi mümkün değildir. Öyle olsaydı "marife" gelirdi. Tıpkı şunun gibi: "Bir kitap aldım."Cümlesinde kitap "a book" nekre/belirsizdir. Ama "Satın aldığım kitabı okudum." Cümlesindeki ki-

3 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 147.
4 İlyas Çelebi, "İnşikak-ı Kamer", *DİA*, C. 22, s. 344.

tap artık "the book" marife/belirlidir. Eğer birinci ayette ayın yarılması gibi bir mucizeye değinilmiş olsaydı, ikinci ayetteki "ayeten" kelimesi "el-âyetü" şeklinde marife gelmesi gerekirdi. Ama gelmemiş! Demek ki, birinci ayette mucizeden filan bahsedilmiyor!

Yine ayette geçen "müstemir/her daim devam eden, sürekli" kelimesi söz konusu mucizenin ayın yarılması değil, Kur'an olduğunun kanıtıdır. Çünkü ayın yarılması bir anlık bir iştir. Kur'an'ın Ayetleri/mucizeleri ise süreklidir. Bu durumda anlam: "*Kıyamet yaklaştığında, ay da yarılacak. Ne vakit (Mekke müşrikleri kıyametin vukuuna delalet edip duran Kur'an) ayetini/mucizesini görseler, ondan yüz çevirirler. Bu (Muhammed'den) sürekli sadır olup duran müessir bir sihir derler.*" (Kamer/1-2)

Ve yine eğer inşikak-ı kamer mucizesi olsa idi, Peygamberimizi bize mucize göster diye her daim sıkıştıran müşriklere, Peygamber'in cevabı: Ayın yarılmasını gözlerinizle görmediniz mi? olurdu.[5] Hâlbuki Peygamber'in verdiği cevap "*De ki: Rabbimi tenzih ederim, ben fani bir elçiden başka neyim ki!*" (İsrâ/93)

Ayrıca; "Ay yarıldı", ifadesi Araplarda, "iş açığa çıktı" manasına da gelen bir darb-ı meseldir.[6] Yani, ayet "Kıyamet yaklaşınca her şey ayan-beyan ortaya çıkacak." anlamına da gelebilir.

Ayrıca şakk-ı kamer mucizesi olsaydı ki bu Peygamber'in çok büyük bir mucizesi olurdu ve bundan ilk tarihi kaynaklar bahsederdi. Oysa İbn İshak, İbn Hişam, İbn S'ad, Belazurî, Vakıdî, Taberî gibi ilk siyer kaynakların hiç birisinde "şakk-ı kamer" olayına yer verilmez. Hatta her türlü rivayeti kitabına aldığını önsözünde belirten Taberî'nin ayın yarılmasından bahsetmemesi ne ile izah edilebilir? Peygamberimizin en büyük mucizesi diye takdim edilen bu olayı atlaması olacak şey

5 Sun'atullah Bikbulat, "İnşikak-ı Kamer Meselesi", *İslamiyat*, C. 7, Sayı: 3, s. 186-7.
6 İsfehânî, *el-Müfredat*, s. 557.

midir? Bu olay daha sonraki asırlarda yazılan, "hasais, delâil, menakıb" türü pek ciddiye alınmayan ikinci sınıf kaynaklarda yer alır.[7]

Musa peygambere verilen denizin yarılması mucizesinden Allah Kur'an'da onlarca yerde bahsettiği hâlde Peygamberimizin –var ise– şakk-ı kamer mucizesinden neden bahsetmez! Üstelik ayın yarılması, denizin yarılmasından çok daha büyük bir olaydır.

İsrâ ve Mi'rac

İslami kaynaklara göre Peygamberimizin (ona salât ve selam olsun) Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya geceleyin yürütülmesine "isrâ", oradan da semaya yükseltilmesine "mi'rac" denir.

O Allah'ın şanı ne yücedir ki kulu Muhammed'i gecenin bir kısmında, ayetlerimizin bir kısmını göstermek için Mescid-i Haram'dan, etrafını mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya yürüttü... (İsrâ, 17/1)

İsrâ ayetle sabittir, inkârı küfürdür. Mi'rac ise pek çoğu Kur'an'a ve tarihi hadiselere aykırı, zayıf ve uydurma hadislere dayanır. İnkârı herhangi bir şey gerektirmez. Böyle zayıf rivayetlerden itikat oluşturulamaz. İtikat; subutu zannî deliller üzerine kurulamaz. Kur'an'da olmayan bir şey itikada konu da olamaz. Zira Kur'an, tamamlanmış bir dinin kitabıdır.

Mi'rac olayı hadislere göre özetle şöyle gerçekleşmiştir:

(Bir rivayete göre henüz kendisine vahiy gelmezden önce, yani peygamber bile olmadan) Peygamber, Kâbe'de yatarken (ya da evinde yatarken evin tavanı yarılmış) ya da uyurken Cebrail gelip karnını göğsüne kadar yarıp, kalbini çıkardı, zemzem ile yıkadıktan sonra içini iman ve hikmet ile doldurup, kapattı. Burak adlı bir bineğe bindirilen Peygamber, Cebrail ile Kudüs'teki, Mescid-i Aksâya gitti. Cebrail parmağıyla sahre'yi (hacer-i muallak'ı) delip, Burak'ı bağladı. Burada diğer peygamberler tarafından karşılanan Hz. Muhammed, onlara imamlık yaparak namaz kıldırdı. Daha sonra yanında Cebrail olduğu hâlde göğe doğru yükselmeye başladılar. Her bir katta bir peygamber ile görüşür. Mesela yedinci kat semada Hz. İbrahim'i gördü. Hz. İbrahim sırtını Beyt-

7 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 157.

i Mamur'a dayamış duruyordu. Her gün buraya 70 bin melek, bir daha dönmeyesiye girip, çıkıyordu. Cebrail ile birlikte süren bu yükseliş Sidretü'l Münteha'ya kadar devam eder. Sidretü'l Münteha ağacının fil kulağı gibi olan yapraklarını, desti gibi olan meyvelerini görür. Orada dört nehirle karşılaşır. Orada kendisine bu dört nehirden ikisinin cennet ırmağı, diğer ikisinin Fırat ve Dicle olduğu söylenir. Cebrail: "Buradan öteye geçecek olursam yanarım." diyerek orada kalır. Peygamber Refref adlı bir binekle yükselişini sürdürür. O kadar yükselir ki, insanların kaderlerini yazan kâlemlerin cızırtılarını işitecek kadar. Bu yükseliş sırasında kendisine cennet ve cehennem gösterilir. Allah'ın huzuruna varır. Yüce Rabbe o kadar yaklaşır ki, Kâb-ı kavseyn kadar, arada bir yayın iki ucu kadar, hatta daha az bir mesafe kalır. Hatta bazı rivayetlere göre Allah'ın didarını/yüzünü görür! Orada kendisine ümmetinden -Allah'a şirk koşanların dışında- cennete gireceği müjdesi verilir. Bakara suresinin son iki ayeti doğrudan Peygamber'e hediye edilir. Elli vakit namaz farz kılınır. Dönüş yolunda Musa ile karşılaşır. Musa: "Ne ile emrolundun?" diye sorar. Hz. Muhammed: "Elli vakit namaz." diye cevap verir. Bunun üzerine Musa: "Her gün elli vakit namaz çok fazla, buna ümmetinin gücü yetmez. Rabbine söyle, bunu azaltsın." der. Hz. Muhammed de yeniden Allah'a dönerek azaltmasını rica eder, Allah da bunun üzerine beş vakitlik bir indirim yapar. Peygamber dönüşte Musa'ya tekrar uğrar. Musa "bu kadarı da çok, günde 45 vakit de çok fazla, git Allah'tan biraz daha indirim rica et." der. Hz. Musa'nın bu uyarıları ile namaz beş vakte inene kadar Peygamber Allah'ın huzuruna gelir, gider. Peygamber, namaz beş vakte indirildikten sonra yeniden Hz. Musa'ya uğrar. Musa bu beş vaktin de çok olduğunu, ümmetinin buna da güç yetiremiyeceğini, yeniden Allah'a dönmesini ve biraz daha indirim yapması için ricada bulunmasını söyler. Ancak bu kez Hz. Peygamber artık isteyecek yüzünün kalmadığını belirterek beş vakte razı olduğunu söyler. Bu arada Allah'tan şöyle nida işitilir: "Ey Muhammed! Katımda söz değişmez. Ne dedimse odur. O, gündüz ve gecede beş vakit namazdır. Her bir namazın karşılığı on namaz sevabıdır." Daha sonra Allah Resulü uyandığında kendini Mescid-i Haram'da bulur. Mi'rac dönüşü Kureyş onu yalanlayınca, Allah da Beyt-i Makdis'i onun gözü önüne getirir. Ona bakarak onların sorularına cevap verir. Hz. Ebubekir, Peygamberimizi tasdik ettiği için ona "Sıddîk" lakabı verilir.

Mi'rac hadisesinin Recep ayının 27. gecesi olduğu kabul edilmekle birlikte, hangi tarihte olduğu ve kaç kere olduğu konusunda da pek çok farklı rivayet vardır.

gamberliğin beşinci yılıyla, on ikinci yılı arasında gidip-gelir. Hatta peygamberlikten önce olduğunu söyleyen çok garip bir rivayet bile vardır. Yine mi'racın kaç kere olduğu hususunda da ittifak yoktur. Ayrıca ruhen mi, bedenen mi, rüyada mı, uyanıkken mi olduğu da tartışmalıdır. Yine, isrâ ile mi'racın ayrı ayrı vakitlerde olduğuna dair rivayetler de vardır.[8]

Yine bazı hadisçiler ve İbn Sa'd gibi tarihçiler isrâ ve mi'racı birbirinden farklı iki olay olarak ele almaktadırlar.[9]

Necm Sûresi ile İsrâ Olayının Hiçbir Alakası Yoktur

Mi'rac hadisleri ile Kur'an ayetleri arasında ciddi problemler vardır. Şöyle ki mi'rac olayında geçen "sidre-i münteha, kab-ı kavseyn" gibi kavramlar Necm sûresinden alınmadır. Oysa Necm sûresi bi'setin 3. veya 4. senesi inmiştir. Yani isrâ ve mi'rac olayından en az sekiz sene önce! Bu nedenle Necm sûresinin kendisinden sekiz sene sonra olacak bir olayı anlatması düşünülemez. Necm sûresinde anlatılan, Peygamber'in Cebrail'i görmesidir. Kur'an'ın hiçbir ayetinde Peygamber'in Allah'ı gördüğüne, göğe çıktığına, O'nunla konuştuğuna dair tek bir kelam yoktur. Hatta ima olsun yoktur.

Necm sûresinin anlamı şöyledir:

Ortaya çıktığı zaman/battığı zaman yıldıza andolsun! Arkadaşınız (Muhammed) ne saptı, ne de azdı. Ne de o kendi hevasından konuşmaktadır. Bu (Kur'an) kendisine indirilen bir vahiyden ibarettir. Onu son derece kuvvetli olan bir (melek/Cebrail) öğretti. Üstün akıl sahibi/tam donanımlı birisi. Derken kendini gösterdi. *En yüksek/uzak ufukta belirmişti. Sonra yaklaştı, derken iyice sokuldu. Öyle ki iki yay aralığı kadar, hatta daha da az. İşte bu esnada Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti/bildirdi. Onun gördüğünü kalbi yalanlamadı. Onunla gördüğü şey konusunda tartışacak mısınız? Doğrusu onu/Cebrail'i bir başka iniş sırasında daha görmüştü. Son Sidre/kiraz ağacının yanında. Ki onun yanında oturulacak bir bahçe (mesire yeri) vardır. Sidre'yi/kiraz ağacını kaplayan kaplamıştı. Göz ne şaştı/kamaştı ne de haddi aştı. Muhakkak ki o Rabbinin ayetlerinden en büyüklerinden bir kısmını görmüştü.* (Necm/1-18)

8 Mevlanâ Şibli, *Asr-ı Saadet*, C. 2, s. 421-6.
9 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 160.

Bu ayetler; ilk vahiy anında olanların bir sanı, bir rüya olmadığını, Peygamber'in olay anında sağduyusunu kaybetmediğini vurgulamakta ve bu sahnenin iki defa yaşandığını anlatmaktadır.

Necm sûresinin anlatımı tıpkı Tekvir sûresindeki anlatımın bir benzeridir:

Kuşkusuz bu, değerli bir elçinin (Cebrail'in) sözüdür. Arş'ın Sahibi Allah'ın katında ona hem güç, hem de çok itibar bahşedilmiştir. Orada ona itaat edilir, üstelik güvene layıktır. Arkadaşınızı cin çarpmış değildir. Ant olsun o meleği berrak bir ufukta görmüştür. O gayb/vahy hakkında cimri de değildir (onu saklamaz). Bu, kovulmuş şeytanın sözü değildir. (Tekvir/19-23)

Necm sûresi de Peygamber'in Cebrail'den vahiy alışını tasvir etmektedir. Bu ayetler çok açık olarak vahyin kaynağı hakkındadır. Peygamber vahyi cinlerden almıyor, kendi hevasından uydurmuyor. Ona vahyi getiren Cebrail'dir. Onu iki defa görmüştü. Bir defasında en yüksek ufuktan yaklaşıp gelmişti. Bir defasında da Me'va Bahçesi'nde, Son Sidre ağacının yanında!

Peygamberimizin Cebraili görmesinden bahseden bu pasajlarda geçen "Kab-ı Kavseyn" veya "Sidre-i Münteha", "Cennetü'l-Me'vâ" gibi deyimlere, sonrakiler bambaşka anlamlar yüklemişlerdir. Kab-ı kavseyn; Allah ile âşık olduğu kulu Muhammed'in vuslatı, sûfi hezeyanlarına göre sarmaş-dolaş oldukları an olarak anlatılır. Sidre-i Münteha da Varlık dünyasının sınırı olarak anlatılmaktadır. Hatta bu son sidre ağacından, cennet nehirleri çıkarmış, Fırat ve Dicle doğarmış. (Buharî, Enbiya, 22/2) Cennetü'l-Me'vâ ise; ahiret yurdundaki cennetin bir bölümü olarak tasvir edilir.

Müfessirler nakilcilerin rivayetlerini esas alarak "Sidretü'l-Münteha ve Kâb-ı Kavseyn"e kelime anlamlarını hiç dikkate almaksızın, kendilerince imal edilen kavramsal anlamlar yüklemişlerdir. Bi'setin 3. veya 4. senesinde Necm sûresi nazil olduğunda Mekkeliler, bu "Me'va Cennetini ve Sidretü'l-Münteha'yı biliyor olmalılardı ki, içlerinden hiçbirisi bu yerin neresi olduğuna dair bir soru sormamıştır. Aksi hâlde ...

raz eder ve "Sen demek göğe çıkıp Allah ile sohbet ettin, Cennete gittin öyle mi?" diye alaya alırlardı. Oysa bu ayetlerde; âdeta açık adres gösterilerek vahiy mahalli açıklanmaktadır. Peygamber'in Cebrail ile görüşmesi, herkesin bildiği, yanında oturmaya değer bir bahçe olan "son sidre ağacının" yanında olmuştur.

Ayette bahsedilen sidre ağacı, o vadide yetişen bir ağaç türü olup, "sedr ağacı" veya "Arabistan kirazı" olarak da bilinir. Genellikle sınırları belirlemek için büyütülen bu ağaç, kırsalda yaşayanlar için taş, kaya, ağaç, pınar gibi bir nirengi/işaret noktası olarak kabul edilirdi. Bizdeki "Aynalıkavak, Gebeçınar" gibi, bu "Sidretü'l-Münteha" da Mekkelilerin bildiği bir semtin adı olmalıdır.

Cennet kelimesi Kur'an'da onlarca yerde dünyadaki bahçeler için de kullanılmıştır. Âdem'in dünyada yaratıldığı cennet/bahçe gibi! Ayrıca, Peygamber'in vahiy almak için ya da Cebrail'i görmek için ta ahiret yurdundaki Me'vâ cennetine gitmesinin hiçbir gerekçesi de yoktur. Allah nasıl bir zamanlar Musa peygamber ile bir ağacın arkasından konuştu ise,[10] Cebrail ile ona vahyini iletti ise, şimdi de Son Peygamber'iyle Sidre ağacının arkasından konuşmaktadır. Cebrail ile muradı ilahîsini bildirmektedir.

Kab-ı Kavseyn de o zamanlar için kullanılan bir uzunluk birimidir. "Bir kulaç, iki arşın" vs. gibi! Cebrail "Bir yay boyu" mesafe kadar Peygamber'e yaklaştı, hatta daha da yakın!

İsrâ Zamanında Kudüs

Elmalı, "Mescid-i Aksâ" ile kastedilenin "Beyt-i Makdis" ve mübarek kılınan yerin de Kudüs ve civarı olduğunu söylese de Mescid-i Aksâ ile Beyt-i Makdis arasında anlam ve yapı bakımından hiçbir benzerlik yoktur. Zaten Kur'an'ın indiği dönemde ve daha sonraki yıllarda Kudüs'teki bu yapı, Beytül Makdis olarak anılır, yazılır ve bilinir.

10 *"Sonra oraya vardığında o bereketli toprak parçasındaki vadinin sağ tarafından, bir ağaçtan şöyle seslenildi: "Ey Musa! Âlemlerin Rabbi Allah Benim. Ben!"* (Kasas/30).

Bu şehrin onlarca ismi vardır. Şehrin ismi çoğunlukla bu şehirdeki mabedin ismiyle özdeşleştirilmiştir. Eski İbrani paralarında şehrin ismi "Yerushalayim" olarak geçer ki, bugün de "Yeruşalim" olarak okunmaktadır. İbranice "Şalim" Arapça "Selam" ile aynı kökten müştak olup; ikisi de barış anlamına gelmektedir. Grekler zamanında da şehre verilen ismin kökündeki barış anlamı değişmedi. Onlar şehre "Hierosolyma" ismini verdiler. "Solyma" önceki isimlerindeki gibi barış anlamına geliyordu. "Hiero" ise "kutsal" demekti.[11] Önceleri "Şalim" kelimesi "yeru" gibi, "ülke, şehir, yurt" anlamlarına gelen kelimelerle tamlanarak söylenirken, daha sonraları kelime "kutsal" anlamına gelen kelimelerle tamlanarak söylenmeye başlandı.

Romalılar şehri işgal ettikten sonra isim Roma imparatorunun ismine atfen İlya olarak anılmaya başlandı. Ömer zamanında şehir fethedildiğinde yine bu isim kullanılıyordu. Ömer'in şehrin sakinleriyle yaptığı antlaşmada şehrin ismi "İlya/İlia" olarak zaten geçmektedir. Kudüs; Araplar tarafından fethedilinceye kadar buraya "İlya" veya "Medinetü Beyti'l Mukaddes ya da kısaca Beytül Makdis" şeklinde isimlendiriliyordu. İlk dönem kaynaklarında bu isimlerin dışında kullanım yer almamaktadır. Fetihten sonra "el-Ardü'l-Mukaddes, Darü's-Selam, Medinetü's-Selam ve Mescid-i Aksâ" isimleri de kullanılmıştır. Memluklular zamanından itibaren ise şehir artık daha çok "Al-Kuds veya el-Kudsu'ş-Şerif" isimleriyle anılmaya başlanmıştır.[12]

O günlere ait az sayıdaki orijinal belgede Mescid-i Aksâ ismi hiç geçmemektedir. Fetihten sonra Kudüs'te bir mescit bulunduğuna dair en eski bilgi ise yaklaşık 50 yıl sonrasına aittir. Bu da bir Hristiyan gezgine aittir. Bu bilgi de şudur: Kudüs'te bir kilisenin bir bölümünde namaz kılındığıdır.[13] Buranın yeri de tam belli değildir.

11 Ömer Faruk Harman, "Kudüs" md., *DİA*, C. 26, s. 324-7.
12 Muammer Gül, "Kudüs ve Tarih İçinde Aldığı İsimler", *FÜSBD* Cilt:11 Sayı: 2.
13 Nebi Bozkurt, "Mescid-i Aksâ" [illegible]

Peygamber'den rivayet edilen hadislerde bile burasının ismi Mescid-i Aksâ olarak değil, Beytül Makdis olarak geçmektedir. Çok az rivayette Mescid-i Aksâ geçse bile bunların sonradan karıştırılarak böyle kullanıldığı açıktır. Mi'raca ilişkin çok sayıdaki hadislerde burası Mescid-i Aksâ olarak değil Beytül Makdis olarak isimlendirilmektedir.[14]

Ezraki'nin tespitlerine göre bu rivayet, o günkü Emevî iktidarına yaranmak ve iktidara meşruiyet kazandırmak maksadıyla, saray âlimlerinden Şihab-ez Zühri, hadisin orjinalindeki "Süleyman'ın mescidi" ifadesini "Mescid-i Aksâ" şekline çevirerek tahrif etmiştir. Abdülmelik bin Mervan, Mekke'de kendisine karşı halifeliğini ilân eden Abdullah bin Zübeyr ile girdiği politik mücadelede bir taktik olarak, Halife Ömer tarafından camiye çevrilen bu basit yapının adını, Mekke'deki Mescid-i Haram'a nazire olsun diye "Mescid-i Aksâ" koymuştur. Zühri gibi hadisçilere de Mescid-i Aksâ'nın, bu mescit olduğunu kitaplara yazmak kalmıştır ki, bu da pek zor olmamıştır. Sonuç olarak o yıllardan bu yana ne yazık ki tüm Müslümanlar bunu böyle kabul etmişlerdir. "Mescid-i Aksâ" dendiğinde Kudüs akla gelir olmuştur.

MÖ 586 yılında Babil kralı Nabukadnezzar/Buhtünnasr Beyt-i Makdis'i tamamen yıkmış, Yahudileri de esir olarak yanında götürmüştür. Daha sonra mabed birkaç defa daha inşa edilmişse de pek çok işgale uğrayan Kudüs her bir defasında yakılmış, yıkılmıştır. En son Hz. İsa zamanında son kez inşa edildi. Bu mabette MS 70 yılında Titus katliamında –batı duvarındaki bir bölüm ve üç kule hariç– yerle bir edilmişti. Bu mescidin olduğu yer de Hristiyanlar tarafından Yahudilere hakaret olsun diye çöplük hâline getirilmişti. İslam ordusu burayı fethettiğinde de hâlâ bu hâldeydi.[15] Titus, ayrıca tekrar mabedi inşa etmemeleri için Yahudilerin Kudüs'e girmelerini yasaklamıştır.

Hristiyanlar güçlenip, Kudüs'e hâkim olduklarında da Hz. İsa'nın Matta, 24/2'deki sözlerine hürmeten Süleyman Ma-

14 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak Mekke Yılları*, s. 145.
15 Mustafa İslamoğlu, *Meal*, İsrá süresi 5 no.lu dipnot.

bedinin tekrar yapılmasını reddetmişlerdir. Hristiyanlar burasını çöplük olarak kullanmaya devam etmişlerdir. Müslümanların 638 yılında Kudüs'ü fethetmesine kadar burası bu şekilde kalmıştır. Yani Peygamber'in mi'raca çıktığı söylenen tarihlerde burada bırakın Mescid-i Aksâ'yı, Beyt-i Makdis bile ortalıkta yoktu.

Yahudilere göre bir tane de gökte semavi Kudüs vardır. Bu Semavi Kudüs dünyanın sonuna doğru yeryüzüne inecek, dünyadakinin yerini alacaktır. Onlara göre Mabed, dünya yaratılmadan önce de vardı, ama gökte idi. Rab Dünya'yı onun gölgesinin düştüğü yerden yaratmaya başlamıştır.

Tur, 52/4 geçen "Beytü'l-Mamur"un Kâbe'nin üzerinde, onun tam hizasında gökte bulunduğu, yedinci kat semada her gün yetmiş bin meleğin ziyaret ettiği şeklindeki rivayetler İsrailoğullarının Kudüs hakkındaki rivayetlerinden alıntı gibidir. Hasan Basri'ye göre bu Beyt-i Mamur Kâbe'dir.[16] Zaten bu evin mamur (imar edilmiş) olması demek, orasının meskün olması ve çok sayıda Müslüman tarafından ziyaret edilmesi dolayısıyladır. Yine ayetin bağlamı bunu doğrulamaktadır. Tur süresinin ilk altı ayetinde Allah'ın yemin ettiği "Tur dağı, yazılmış kitap, gök, deniz" gibi şeyler, insanın duyularına hitap eden nesnel şeylerdir.

Kudüs Hz. Ömer zamanında Ebu Ubeyde b. Cerrah tarafından fethedildi. Hz. Ömer'in Kabu'l-Ahbar'ın yol göstermesiyle çöplük hâline getirilmiş bu sahranın/kayanın yerini bulduğu ve temizlettiği, kendisinin de eteğine taş, toprak doldurup taşıdığı bilinmektedir. Hz. Ömer'in molozlar altında kalan bu yeri temizletip, Sahre'nin güneyinde cemaate namaz kıldırdığı Taberi tarafından nakledilir. Ömer'in yaptırdığı bu cami, Beyt-i Makdis'in kalıntıları arasında bulunan sütunların üzeri kalaslarla kapatılarak oluşturulan basit bir yapıdır. Ancak Ömer Ehl-i Kitap'ın hâlen kullandıkları yerlere dokunmamış ve buralara el koymamıştır. Hatta Ömer'in kendisinden sonra âdet olur da mescide çevrilir endişesiyle Ehl-i Kitap'ın kullandığı bir mabette namaz kılmaktan imtina ettiği rivayeti vardır.

16 Abdurahman Küçük, "Beytü'l-Mamur" md., *DİA*, C. 6, s. 95.

Kudüs İslam'ın ikinci kıblesi olduğu hâlde Müslümanların oldukça uzun bir süre burası hakkında lakayt bir tutum içinde olmalarının sebebi ne olabilir? Ne Ömer'in fetihten sonra Peygamber'in üzerinden mi'raca çıktığı rivayet edilen "Hacer-i Muallak" taşını aratmış, ne de Mescid-i Aksâ diye bir mabedi tespit edip burayı tamir ya da inşa etme işine girmiştir.[17] Öyle ya İsrâ süresinde bahsedilen mescit bu ise, Peygamber burada tüm peygamberlere namaz kıldırdıysa (!) bu alakasızlık neyle izah edilebilir?

Bu sorunun tek bir cevabı olabilir; burayı fetheden Müslümanların burasının Mescid-i Aksâ olduğuna, Peygamber'in Kur'an'da bahsedilen isrâ, yani geceleyin Kudüs'e doğru mucizevî bir şekilde yürütülmesi hadisesi hakkında ve "Hacer-i Muallak"ın üzerinden mi'raca çıktığına dair hiçbir bilgileri yoktu. Eğer olsaydı böylesine önemli bir durum karşısında yapılacak ilk şey derhal Hacer-i Muallak'ın yerinin tespiti ve Mescid-i Aksâ'nın Kur'an'da geçen mescit olduğunun ilan edilmesi olurdu. Ama hiç de öyle olmamıştır.

Emevî kralları insanlardan biat almak için özellikle Kudüs'ü tercih etmişlerdir. Emevîler Kudüs ve civarını siyasi nedenlerden dolayı öne çıkarmaya gayret sarf etmişlerdir.

Özetle Mescid-i Aksâ, Emevî kralı Abdülmelik ve oğlu Velid tarafından, isrâ olayından çok sonraları inşa edilmiştir.

Mescid-i Aksâ ve Kubbetü's-Sahra/Ömer Camii

Kudüs'ün fethinden sonra Müslümanlar uzun bir süre buraya sıradan bir yer gözüyle bakmışlardır. Fetihten yaklaşık 50 yıl geçtikten sonra buradaki yapı Mescid-i Aksâ olarak algılanmaya başladı. Peygamber'in üzerine basarak yükseldiği rivayet edilen taşın üzerine Kubbetü's Sahra isimli sekiz köşeli kubbeli bir yapı inşa edildi.

Kubbetü's-Sahra; Abdülmelik b. Mervan tarafından, Hz. Ömer'in yaptırdığı mescidin yerine inşa edildiği için buraya "Ömer Camii" de denir. Bu kubbeye "sahre" denmesinin ne-

17 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 165.

deni de üzerinde bulunduğu kutsal kaya/sahre nedeniyledir. Yahudi kaynaklarına göre bu kaya *"dünyanın temelindeki köşe taşıdır."* (Eyüp, 38/4-6) Yahudi geleneğine göre bu sahre Süleyman mabedinin temelini oluşturur, dünyanın ortasında bulunur, Nuh'un gemisi tufandan sonra bu kayanın üzerine konmuştur, vs. İslami kültüre/rivayetlere göre ise İsrafil insanlara hesap için toplanın emrini bu kayanın üzerinden verecektir. Ebu Hureyre'den nakledilen bir rivayete göre bütün tatlı su kaynakları, nehirler ve rüzgârlar bu kayanın altından çıkmaktadır. Bu kayanın havada durduğu, üzerinde Peygamber'in ayak izi olduğu, Cebrail'in parmak izi olduğu,[18] Peygamber'in havada duran bu taşın üzerine basarak mi'raca çıktığı rivayetleri de vardır.[19] Çok doğal olarak bu rivayetlerin tamamı uydurmadır.[20] Bu sahrenin içinde 4.5x4.5 çapında elle yontulmuş, 1,5 m yüksekliğinde, yarım daire şeklinde bir oyuk bulunur. Güya haftada iki defa tüm ruhlar burada toplanırlarmış.

Abdülmelik bin Mervan zamanında hem Kubbetüs Sahra'nın yapılması, hem de bu ilk basit mescidin görkemli bir şekilde yeniden inşa edilerek Mescid-i Aksâ isminin verilmesi o dönemdeki siyasi olaylarla yakından ilgilidir.

Tarihçi Yakubi ve diğer bazı kaynaklar, Kubbetüs-Sahra'nın Kral Abdülmelik'in Müslümanların Hac için Mekke yerine Kudüs'e gitmesi için yaptırdığını söyler.[21] Emevilere karşı ayaklanan Abdullah b. Zübeyr, Mekke ve Medine'nin yönetimini 15 sene elinde tutmuştur. Mekke ve Medine Abdullah'ın hilafeti altında yönetildiği bu yıllarda Emevî kralları hacca giden Müslümanların Abdullah'a biat edip, siyasi rakibinin safına geçmelerinden korkuyorlardı. Hacıların Mekke'ye gitmemesi için Kudüs'ü Mekke'ye alternatif olarak düşündüler. "Hacerü'l-Esved" yerine, "Hacer-i Muallâk" ön plana çıkarıldı.[22] Bu taş üzerine

18 Nebi Bozkurt, "Kubbetü's-Sahre" md., *DİA*, C. 26, s. 305.
19 Cebrail Kudüs'e vardığında, eliyle taşı delip, Burak denilen merkebi oraya bağlamıştır. (Tirmizi, 3132).
20 Ömer Faruk Harman, "Kudüs" md., *DİA*, C. 26, s. 324-7.
21 Nebi Bozkurt, "Kubbetü's-Sahre" md.,*DİA*, C. 26, s. 306.
22 Güya bu "Asılı Taş" Peygamberimiz göğe çıkarken, peşinden gelmeye kalkışmış! Bu yüzden havada asılı kalmış. Tabii ki herkesin de bildiği gibi

Kubbetü's-Sahra Camii inşa edildi. Bu cami, bilinen hiç bir cami tarzına benzemez. Sekizgen olup, etrafı meydan olarak düzenlenmiştir. Mekke ve Medine'ye gitmesi istenmeyen hacılar, hac tavafını bu mescidin içinde veya dışında yapacak şekilde tasarlanmıştı. Abdülmelik bu amacını gerçekleştirmek için de etrafına topladığı ulemadan yardım almıştır. İsrâ ve mi'racla ilgili uydurulmuş hadisleri de kullanmıştır. Hata mi'rac ile ilgili hadislerin büyük kısmı bu proje kapsamında, bu kesim tarafından uydurulmuş olması kuvvetle muhtemeldir. İnsanlar Hac için Mekke'ye gitmekte ısrar edince "(Namaz ve ibadet için) hiçbir mescide sefer edilmesi doğru değildir. (Ziyade sevap umarak) yalnız (şu) üç mescide sefer edilir: Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevi ve Mescid-i Aksâ" tarzında hadislerin onun zamanında uydurulduğu veya hadise Mescid-i Aksâ'nın eklendiği kuvvetle muhtemeldir.

Böylece insanlara Mescid-i Haram yerine, Beyt-ül-Makdis'i, Kâbe yerine de Peygamber'in mi'raca çıktığı bu kayayı ziyaret edebileceklerini söylenmiş ve üzerine ipek örtüler asılmıştır. Bu sahrenin etrafında tavaf edilip, arefe günü de Mescid-i Aksâ'da vakfeye durulduğu rivayetleri vardır.[23]

İbn Kesir'in *Tarih*'inde olay şu şekilde anlatılmaktadır:

Bu tarihte Abdülmelik b. Mervan, Kudüs'te Mescid-i Aksâ'daki kayanın üzerine bina yaptırmaya ve Mescid-i Aksâ'yı onarmaya başladı. Bu onarım işi hicretin yetmiş üçüncü senesinde tamamlandı. Bunun sebebi de şu idi: Abdullah b. Zübeyr, Mekke'yi istila ettiği zaman Mina ve arefe günlerinde insanların Mekke'de ikamet ettiği günlerde hutbe irad ediyor, hutbesinde Abdülmelik'in aleyhinde konuşuyor ve Mervanoğullarının kötülüklerini anlatıp şöyle diyordu: Peygamber, Hakem'e (Abdülmelik'in dedesi) ve onun nesline lanet etti. Peygamber onu kovdu ve lanetledi.

Abdullah b. Zübeyr, insanları kendisine bey'ata davet ediyor, çok fasih konuşuyordu. Şamlıların büyük çoğunluğu ona meyletti. Abdülmelik, bunu duyunca insanları hacdan menetti. Hacca gitmelerine müsaade etmeyince insanlar ona kızdılar. Bundan sıkıntı duymaya başladılar. O da Kudüs'teki kayanın üzerine kubbe yapmaya ve Aksa mescidini inşa etmeye başladı ki, bu sayede

23 İbn Kesir, Tefsir: 3/6 (nakleden Süleyman Ateş, *Kuran Ans.*).

> insanları hacca gitmekten alıkoysun ve gönüllerini Kudüs'e yöneltsin. Nihayet insanlar inşaatın tamamlanmasından sonra Kudüs'e gidip kayanın etrafında, tıpkı Kâbe etrafında tavaf eder gibi dönüp tavaf etmeye başladılar. Bayram gününde orada kurban kesiyor, saçlarını tıraş ediyorlardı.
>
> Abdülmelik, Beyt-i Makdis'i tamir etmek istediği zaman oraya bol miktarda para ve işçi gönderdi. Memleketin çeşitli yerlerinden sanatkârları toplayıp Beyt-i Makdis'e gönderdi. Ayrıca bol miktarda da para gönderdi. Adamlarına bu iş için tereddütsüz olarak bol masraf yapmalarını emretti. Onlar da büyük miktarda para harcadılar. Kubbeyi inşa ettiler, çok güzel bir yapı meydana geldi. Orayı renkli mermerlerle döşediler. Oraya hizmetçiler tahsis ettiler, çeşitli kokular, misk-ü amber ve safranları oraya saçtılar. Çok masraf yapıyorlar, geceleyin kubbeyi ve mescidi buğurlarla tütsülüyorlardı. Altın ve gümüşten kandiller, altın ve gümüşten zincirler asarak orayı süslediler. Buhurları tütsüledikleri zaman kokusu uzak mesafeden hissediliyordu. Burayı ziyaret eden bir kimse dönüp memleketine vardığında kendisinden günlerce misk, tütsü ve güzel kokular saçılıyordu ve onun Mescid-i Aksâ'daki kayalığa gittiği ve Kudüs'ten geldiği anlaşılıyordu. Mescid-i Aksâ'da çok sayıda hizmetçi ve kayyum vardı. O gün yeryüzünde ondan daha güzel bir bina ve kayalığın üzerindeki kubbeden daha göz alıcı bir kubbe yoktu. Öyle ki insanlar, Ka'be'ye haccetmeye gitmeyip oraya gelmeye başladılar. Hac mevsiminde ve diğer zamanlarda Mescid-i Aksâ'dan başka bir yere gitmez oldular.
>
> Abdülmelik ve adamları, Mescid-i Aksâ'da ve kayalığın kubbesinde ahiretteki manzaraları andıran yalancı işaretler ve alametler koydu. Sırat köprüsünün, Cennet kapısının, Rasûlullah'ın mübarek ayağının ve Cehennem vadisinin tasvir ve resimlerini Mescid-i Aksâ'nın kapılarına ve birçok yerine yaptılar. Böylece insanlar aldandılar. Bu aldanış zamanımıza kadar sürmüştür. Kısaca diyeceğimiz şudur ki Beyt-i Makdis'teki kayalığın üzerine yapılan kubbenin inşaatı tamamlandığında, yeryüzünde o kubbe kadar güzel ve göz alıcı başka bir kubbe yoktu. Oraya birçok taş, mücevher ve mozaik yerleştirdiler. Göz alıcı birçok şeyleri taktılar.[24]

İbn Teymiyye; Peygamber'in üzerine basıp, göğe çıktığı söylenen bu taşın, bu kutsal kayanın üzerinin sahabe ve tabiun devrinde hep açık kaldığını, Abdülmelik'in insanları Mekke ve Medine'ye gitmelerini önlemek amacıyla, bu taşa

24 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak Mekke Yılları*, s. 167-8.

ve üzerindeki mabede ziyareti teşvik ettiğini söyler. "İnsanlar hükümdarlarının dini üzeredir." sözünü tasdik eder biçimde, insanların o günden bugüne bu taşa ve üzerindeki Kubbetü's-Sahra mabedine saygı göstermeye devam ettiklerini, bu arada halkın ilgisini daha da arttırmak için bu mevzudaki Yahudi masallarını yayan kimselerin türediğinden dert yanar.[25]

Abdülmelik siyasi amaçları uğuruna Kudüs'ü kutsallaştırmış ve burada inşa edilen mescide Kur'an'da geçen bir mescit ismi verdirerek, Kâbe ve Medine'deki Peygamber'in mescidinin yanı sıra İslam'ın üçüncü kutsal mescidi ilan edilmiştir. Tüm bunlar Emevi saltanatının meşruiyetini ve devamını sağlamak için kullanılmıştır.

Esrâ; Götürmek mi? Yürütmek mi?

Bazıları rivayetleri kurtarmak için ayetleri zorlama tevillerle anlamlarını yerinden etmişlerdir. Örneğin İsrâ/1'de geçen "Esra" kelimesinin anlamını açıkça tahrif etmişlerdir. Ayetin anlamı: "gece yürüyüşü, hızlıca geceleyin yürümek" iken, meallerin çoğunda "götürmek" anlamı verilmiştir. Zira "Allah kulunu yürüttü" anlamı verirlerse, bir gecede Peygamber'i Kudüs'e götürüp, getiremeyeceklerini bilirler. Bereket versin bu kelime Kur'an'da birkaç yerde geçer. Hepsinde de "geceleyin yürütmek" anlamındadır. "Fe esri bi ehlike...*Hemen gecenin bir kısmında aileni yürüt.*" (Hicr/65 ayrıca bk. Taha/72, Duhan/23)

Mi'rac Hadisleri Kur'an ve Tarihi Hadiselere Aykırıdır

Mi'racla ilgili hadisler uydurmadır. Çünkü bu hadisler Kur'an ayetleriyle çeliştiği gibi Peygamber'in davet metoduyla da uyuşmaz. Müşrikler Peygamber'den şu tarzda taleplerde bulunuyordu:

> *Bize yerden pınarlar fışkırtmadıkça yahut hurma ağaçlarıyla ve asmalarla dolu bir bahçen olmadıkça ve onların arasından çağıl çağıl dereler akmadıkça yahut tehdit edip durduğun gibi göğü parça parça üzerimize düşürmedikçe yahut Allah'ı ve melekleri bizimle yüz yüze getirmedikçe yahut altından yapılmış bir evin olmadıkça yahut göğe yükselmedikçe sana inanmayacağız; kaldı ki göğe*

25 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak Mekke Yılları*, s. 170.

yükselsen bile bize oradan kendi gözlerimizle okuyabileceğimiz bir kitap getirmedikçe yine inanmayız. (İsrâ/90-3)

Müşriklerin "Allah ve meleklerle yüz yüze gelme" ve "Peygamber'in göğe yükselmesi" talebi ayette belirtildiği üzere bizzat onun dilinden reddedilmiştir. Aynı sûrede sûrenin başında bir mucize (!) açıklanıyor ve sûrenin ilerleyen ayetlerinde müşrikler bu mucizeyi sanki daha önce hiç olmamış gibi tekrar talep ediyor. Peygamber de daha önce gerçekleştirdiği bir mucizeyi (göğe çıkmayı) gerçekleştirmesinin mümkün olmadığını söylüyor. Bu olacak şey değildir!

İsrâ ve mi'rac için kaynak gösterilen İsrâ sûresinin ilk ayetini, sûrenin devamı yalanlamaktadır. Buna göre Peygamber'in göklere gidip gelmesi isteği, Mekke kâfirlerinin bir isteğidir. Şöyle ki Mekke kâfirleri Peygamber'e gelerek bir dizi istekte bulunur; eğer bu isteklerini yerine getirirse ona inanacaklardır! İsteklerinden biri de Peygamber'in göğe yükselmesidir. Fakat o kadar uyanık (!) adamlardır ki, Peygamber'in, göğe gittim-geldim diye kendilerini kandırmaması için, bir de oradan yazılı bir belge getirmesini şart koşmaktadırlar. Peki, bu kâfirce isteklere karşı Allah'ın, peygamberine verdirdiği cevap nedir? Cevap, "Mi'raca çıktım, çıkacağım" gibi bir açıklama olmayıp şudur:

De ki onlara: "Bütün, bunlara muktedir olan kudret ve yüceliğinde sınır olmayan Rabbimdir." De ki: Rabbimi tenzih ederim! Ben, beşer bir elçiden başka bir şey miyim ki? (İsrâ/93)

Bu cevap, bütün mi'rac senaryolarını alt-üst etmektedir. Çünkü Peygamber'in bir beşer olduğu hatırlatılmakta, bir beşer olarak böyle bir işe asla girişemeyeceği, böyle bir yükselmenin (urûç) asla mümkün olmadığı, beşeriyet yasasında bunun imkânsızlığı anlatılmaktadır. Fakat o günkü müşriklerin buna benzer olağanüstü beklentileri nasıl hiç bitmemişse, bugünkü şirkle karışık kafalar da Peygamber'i bir türlü "normal" bir insan olarak kavramaya istekli görünmemektedir. Olağanüstülük göstermeyen, "içimizden biri, arkadaşınız, (mislüküm) tıpkı sizin gibi biri" olan beşer peygamber, müşrikler için yeterli bulunmamaktadır!

"Eğer yeryüzünde, (insanlar yerine) yerleşip dolaşanlar melekler olsaydı, elbette onlara gökten Peygamber olarak bir melek gönderirdik!" (İsrâ/95) Yeryüzünde yaşayanlar insan olduğuna göre onların bütün meseleleri, gökte değil, yeryüzündedir. Peygamber'in göğe çıkması onların hiçbir işini çözmeyecek, hiçbir şekilde onlara örneklik teşkil etmeyecektir.[26]

Mi'racdan Peygamberimizin getirdiği söylenen üç hediye, "Beş vakit namaz, Bakara'nın son iki ayeti ve Allah'a şirk koşmayan günahkârların affedileceği"[27] meselesini ele alalım. Kur'an'ın hiçbir yerinde beş vakit tabiri yoktur. Ancak namazın kılınacağı beş vakti en iyi ifade eden ayetlerden biri olan Tâhâ/130. ayeti mi'racdan en az beş-altı sene önce nazil olmuştur. Çünkü Hz. Ömer Taha süresini dinledikten sonra Müslüman olduğu ve bu hadisenin ne zaman olduğu bilinmektedir. Yani, beş vakit namaz için delil getirilen ayetin nüzulü peygamberliğin altıncı senesinden önce nazil olmuş olmalıdır.[28] Dolayısıyla mi'racdan gelen beş vakit namaz emri mi'racdan yıllar önce zaten emredilmiştir. Hâliyle bu hadisin sahih olması mümkün değildir.

Yine Bakara sûresinin son iki ayeti (Amenerrasulü...) nin isrâ ve mi'rac gecesi hediye olarak verildiği rivayeti de Kur'an'a apaçık aykırıdır. Bakara sûresinin inmesine daha en az beş sene vardır. Çünkü Bakara sûresinin tamamı ittifakla kabul edildiği üzere medenîdir. Hicri ikinci ve beşinci yıl arasında nazil olmuştur. Bakara sûresinin bu son iki ayetinin Mekkî olduğuna dair tek bir rivayet yoktur. Ayrıca; tefsirlerde bu iki ayetin iniş sebebi hakkında farklı bilgiler vardır.[29]

26 Mehmet Durmuş, "Miraç İnancı Üzerine Bir Değerlendirme", *İktibas Dergisi* http://www. İslamvehayat.com/5357.
27 Müslim, İman, 279, Ayrıca Tirmizi ve Nesaî.
28 Namazın vakitlerini en iyi belirten ayet şudur: "*...Bir de güneşin doğumu ve batımından önce Rabbini hamdederek tesbih et. Yine gecenin bazı saatlerinde ve gündüzün belli zamanlarında (namaz kılarak) O'nun yüce zatını an...*" (Tâhâ/130).
29 *"Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ındır. İçinizde olanı açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker, sonra dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah her şeye kâdirdir."* (Bakara, 2/284) ayeti inince sahabeye çok ağır geldi, içlerinden geçen her düşünceden sorumlu olacaklarını sandılar, Allah'ın Elçisi'ne gelip: Ya Resûlallah, namaz, oruç,

Peygamberimizin bu mi'rac yolculuğu öncesinde göğsünün yarılarak, kalbinin yıkandığı rivayetleri de bir başka problemdir. Bu hadisleri uyduranlar kalp temizliğinin su ile yapılacağını zannedecek kadar aklı kıt, saftirik kimselerdir. Kalp temizliği su ile mi yapılır? Ayrıca en az on yıldan beri peygamberlik vazifesini deruhte eden Peygamberimizin kalbinin hâlâ pis, kirli olması düşünülebilinir mi? Kalbinin, huyunun/ahlakının kötü olduğunu söylemek, o en masum beşere/nebîye açık bir iftira değil midir? Ki bu cahiller, aynı operasyonu Peygamberimizin çocukluğunda bir kere daha yaparlar. Beş yaşında bir sabinin/masum çocuğun kalbi nasıl kötü oluyorsa! Aslında bunlar resmen Peygamber'e vaftiz yapmaktadırlar. Üstelik böylesine ağır bir cerrahi operasyon geçiren birisi, nasıl olur da böyle uzun bir yolculuğa çıkabilir? Yedi kat semanın ötesine yolculuk yapabilir?

Peygamber'in göğsü yarılıp ve özel bir operasyondan sonra kalp temizliğine sahip olduysa, onun biz ümmeti için "üsve-i hasene/en güzel örnek" olma özelliği yok demektir! Zira bizim kalbimiz yarılıp, altın leğende getirilen zemzemle yıkanmadığına göre biz hiçbir zaman onun gibi temiz kalpli olamayız!

Cennet ve Cehenneme gitmiş, oraları müşahede etmiş hikâyesine gelince, daha Cennet ve Cehennem yaratılmadı ki, oraları görmüş olsun. Onlar; kozmik kıyametin kopmasından ve İsrafil'in sura ikinci defa üflemesinden sonra yaratılacak.[30]

İsrâ ve mi'raca ilişkin hadislerin en büyük çelişkisi; en az 50, 60 sene sonra inşa edilecek olan bir mescide bu yolculuğun nasıl yapıldığına ilişkindir. Güya Peygamberimiz mi'rac sonrası bu olayı anlatınca Mekkeli müşrikler ona Beyt-i makdis/Mescid-i Aksâ hakkında sorular sormuşlar, bunun üzerine Cenâb-ı Hakk da mescidi Peygamber'in gözü önüne

cihâd, sadaka gibi yapabileceğimiz işlerle yükümlü kılındık. Bunları yapabiliriz ama sana inen bu ayetin hükmünü yerine getiremeyiz (içimizden geçen düşüncelere engel olamayız), dediler. Bu ayet gerçekten onlara çok ağır gelmişti. İşte bu olay üzerine Allah Bakara süresinin son iki ayetini indirdi. "Allah kimseye kaldıramayacağı yükü teklif etmez" ayeti onları rahatlattı. (Süleyman Ateş, *Kuran Ans.*).

30 Geniş bilgi için bkz. Saadettin Merdin, *Başlangıçtan Sonsuza*.

getirmiş, o da mescide bakıp bakıp pencereleri, kapıları hakkında bilgi vermiş (Buharî, Menakıbü'l-Ensar, 41). Gel gör ki, Peygamber'in bakıp, bakıp söyleyeceği bir mescit henüz inşa edilmemiştir ki, baksın da söylesin!

Acaba neden, hepsi tüccar olan ve o bölgelere ticaret için sürekli yolculuk yapan müşriklerden hiç birisi "Orası virane bir yer, çöplük, orada mescit yok, mescit olmayan bir yerde, hangi mescide gittin?" diye sormayı akıl edememiştir! Eğer Peygamber Mekkelilere gecenin bir vaktinde Kudüs'e gittim, orada Mescid-i Aksâ camiinde namaz kıldım deseydi, muhakkak Mekkeli müşrikler onun açığını yakalamak isteyeceklerdi.

Yine; bir başka rivayette, Peygamberimiz mi'racı anlattığında, müşrikler Ebubekir'e gidip, "Senin arkadaşın böyle, böyle şeyler söylüyor, ne dersin?" diye sormuşlar. O da Muhammed söylüyorsa doğrudur demiş, bunun üzerine ona "Sıddîk" lakabı verilmiştir. Bunların hepsi uydurmadır. İbn İshak, İbn Sad, Vakıdî bunların hiç birinin senedini göstermemişlerdir. Diğer bazı siret yazarlarının ravi olarak gösterdiği kimseler ise yalancı ve masalcı olmakla itham edilmiş kimselerdir. Hatta Peygamber bu olayı mi'rac dönüşü anlattığında bazı Müslümanlar buna inanmamışlar, güya dinden dönüp, irtidat etmişler. Bu irtidat hikâyesinin aslı astarı yoktur. Zaten Mekke'de bir avuç Müslüman vardı ve onlar da Peygamber etrafında sımsıkı kenetlenmişlerdi.[31] Bunlar uydurma mi'rac olayına inanmayanlara gözdağı vermek için kurgulanmış mizansenlerdir.

Ebubekir'e Sıddîk lakabının verilmesi de mi'rac sonrası değil, daha cahiliye dönemindedir. Peygamberimize Muhammedü'l-Emin lakabının da İslam öncesinden verilmesi gibi!

Mi'rac hadislerinde geçen şu, her semada bir Peygamber'in ikamet etmekte oluşunu nasıl açıklamalı? Zikri geçen peygamberler ölmediler mi? Yoksa ölen her Peygamber semanın bir katında ikamet mi ediyor? Yani mi'rac esnasında Muhammed hariç tüm peygamberler ölü olduğu hâlde, hadislerde gö-

31 Mevlanâ Şiblî, *Asr-ı Saadet*, C. 2, s. 434.

ğün değişik katmanlarında yaşıyor olarak gösterilmesi akla, bilime ve İslam'a aykırıdır.

Buhârî, Tevhîd, 37, Menâkıb, 42'de nakledilen hadis de gerek metin, gerekse anlam bakımından pek çok sakatlıklar vardır. Buhârî'nin rivayetinde olay, Peygamber'in, henüz peygamber olmadan önce gördüğü bir rüyadan ibarettir ve ayette anlatılan isrâ olayı ile bir ilgisi yoktur.[32] İbn Kesîr gibi bir zât, bu bağlamda çok tuhaf ve garip şeyler olduğunu söyler.[33]

Bütün rivayetlerin özünü, Buhârî'nin Enes'ten aktardığı bu rivayet oluşturmaktadır. Olay, bir rüya biçiminde anlatılsa da gerçeklere ters düşen pek çok şeyle doludur.

Necm/1-15. ayetlerinde Cebrail'in, Hz. Muhammed'e, iki yay arası, hatta daha da az bir mesafe kalıncaya dek yaklaşıp ona vahyetmesi olayı, mi'rac olayı ile karıştırılmış ve Allah'ın sarktığı, yaklaştığı ifade edilmiştir. Oysa yaklaşan Cebrail'dir. Peygamber'in Cebrail'i görmesi olayı isrâ olayı ile karıştırılmıştır.

Namaz vakitlerinin, bir rivayette yarımşar, yarımşar, diğer rivayette beşer beşer, başka rivayette ise onar, onar vaktinin indirildiği söylenir.[34] Bunlar birbiriyle çelişmektedir.

Mi'rac hadislerinin en tuhaf yönlerinden biri de elli vakit namazın beş vakte indirilmesine ilişkin mizansendir. Buna göre Allah Teâlâ ilk önce peygamberine elli vakit namaz emretmiş, Peygamber de bu emre karşı hiç ses çıkartmamıştır. Fakat dönüş yolunda Musa'nın uyarısı ve akıl vermesi sonucunda aklı başına gelmiş, Allah'ın huzuruna ha bire çıkıp-

32 İbn Kesîr, Tefsîr: 3/4-21; Hâzin: 4/135 (nakleden Süleyman Ateş, *Kuran Ans.*).

33 Hadisçiler, rivayet ettikleri hadislerin "metin tenkidine" maalesef pek önem vermemişlerdir. Yani hadislerin "akla, bilime, Kuran'a, fıtrata, mütevatir sünnete ve ümmetin icmaına," uygun olup olmadığını hiç dikkate almamışlardır. Herkesin duyup bilmesi lâzım gelen olayları, yalnızca tek bir kişinin rivayet etmesi, onların umurunda olmamıştır. Onlar metinden ziyade rivayetlerin nakil kurallarına uygun olup olmadığına dikkat etmişlerdir. Bu yüzden hadisçiler için söylenen; "En-Nakkâl ke'l-bakkal/ Nakilciler bakkal gibidir" sözü meşhurdur. Kendilerine geleni doğru mu yanlış mı diye bakmaksızın satmışlardır.

34 *et-Tefsîru'l-hadîs:* 3/217 (nakleden Süleyman Ateş, *Kuran Ans.*).

inerek, namazların vaktini şu an ki şekline, beş vakte indirebilmiştir (!)

Hz. Musa'nın ikazlarıyla Hz. Peygamber'in, Rabbine dönüp bunun çok olduğunu, ümmetine ağır geleceğini söylemesi ve hikayedeki gibi namazın beş vakte indirilmiş olması, Allah ile Peygamber arasında bir pazarlık olduğu izlenimi vermektedir. Neymiş Efendim, Allah 50 vakit namazı farz kılmış. Musa'nın uyarısıyla Peygamber gide-gele, pazarlık yaparak güç bela 5 vakte indirebilmiş. Musa daha da indir demiş. O da gitmiş, lakin Allah "Tamam, yeter artık, bundan fazla indiremem demiş." İşte böylece günde 5 vakit namazı çok bulan beynamazlara, "Hâlinize şükredin, sesinizi çıkartmayın, Ya Peygamberimiz yolda Musa ile karşılaşmasaydı da 50 vakit olsaydı, hâliniz nice olurdu?" denir. Çok sevap toplama derdindeki diğer bir zümreye/ham sofulara da "Beş vakit kılıyorsunuz amma 50 vakit namaz sevabına nail oldunuz." denir. Sanki, yapılan her bir hasenata en az on kat sevap vereceğini Allah Kitabında vad etmemiş gibi! Hâşâ Allah o aralar biraz meşgulmüş, 50 vakit namazı düşünmeden emrediverrmiş, her 25 dakikada bir namaz kılınacağını hesaplayamamış!

Ne dediğini bilmeyen ve kulu ile pazarlık eden bir Allah düşünülemez! Yine Peygamber'in Allah'ın huzurunda onunla pazarlığa girişmesi olacak şey değildir. Bunu Peygamber değil, sıradan bir kul bile yapmaz.

Yine Peygamberimiz bu hadislerde acemi/çömez biri olarak tasvir edilmiştir. Musa da ona dinin inceliklerini öğreten bir usta gibi takdim edilmiştir. Hz. Musa, Allah'ın ve Hz. Muhammed'in düşünemediği şeyi düşünmüş (!) Sonra neden başka bir peygamber değil de Musa? Çünkü olay İsrailiyattır ve bu olayla Hz. Musa, Peygamberimizden daha akıllı ve üstün gösterilmek istenmektedir.

Sonra Musa, Allah'ın emrine karşı nasıl bu kadar cesur olabiliyor? Hem Musa Peygamber ölmemiş miydi; nasıl olup da altıncı semada bulunup, son Peygamber'e yol göstermektedir? Neden Musa'nın düşündüğünü –hem de kendi ümmeti olduğu hâlde– Muhammed (sav) düşünememektedir?

Üstelik bu Buharî hadisine göre henüz peygamber bile olmayan Hz. Muhammed'e ve ümmetine namaz farz kılınmıştır. Bu olacak şey değildir. Daha peygamberlik verilmemiş bir kimseye her hangi bir emir verilemez. Henüz Peygamber olmayan birinin ümmetine namazın farz kılınması oldukça tuhaftır.

Beş vakit namazın mi'racda farz kılındığı rivayeti, kanıttan yoksundur. Eğer öyle olsaydı, bu tarih Müslümanların hayatında bir dönüm noktası olurdu. Oysa mi'racın ne zaman olduğu hususunda bile onlarca farklı rivayet vardır. Yani daha tarihi konusunda bir ittifak yoktur. Mi'rac gibi büyük bir olayın ne zaman olduğunun bilinememesi olacak şey değildir. Neden sahabeler bu olayı hatırlamazlar? Peygamber bu olaydan sonra bir süre Mekke'de, on yıl da Medine'de kaldı. Namazla ilgili vahiyler geldi. Bu vahiylerin hiçbirinde namazın beş vakit olduğu sayısal olarak belirtilmemiştir. Namazın beş vakit olması hususu, Peygamber'in fiili sünnetinden ve ümmetin icmasından çıkar.

Mi'rac rivayetlerinde "cennetin, cehennemin vasıfları, cennetliklerin, cehennemliklerin nimet ve azabı; Allah'ı, melekleri ve peygamberleri görme; göğün, Arşın, Levh'in, Kürsî'nin, Kâlem'in, Sidretü'l-müntehâ'nın maddi biçimlerde nitelendirilmesi" hakkında çok acayip şeyler vardır.[35] Buharî'de bulunmayan bu ayrıntılar, sonrakilerin uydurmalarıdır.

Rivayetlerde geçen tüm bu ayrıntılar, inanılması gereken şeyler değildir. Biz, Kur'an'ın dediği biçimde Peygamber'in, Necm sûresinin inişine kadar Cebrail'i iki kez gördüğüne, ondan vahiy aldığına ve yine Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya kadar uyanık olarak yürüdüğüne/yürütüldüğüne ve burada Allah'ın birçok ayetini gördüğüne inanırız. Bu rü'yet/rüya, Peygamber'in manevi dünyasında gerçekleşmiş olup, ona güven ve itminan vermiş harikulade bir olaydır.

Kısacası bu rivayetler akıl, iz'an, idrak ve ahlak dışıdır. Bunları başta Allah'tan, sonra da peygamberlerden teberri et-

35 Süleyman Ateş, *Kuran Ansiklopedisi*, Kuba Yayınları, 10/304-319.

mek gerekir. Allah'ı, Kur'an'ı, İslam'ı ve Peygamberleri bu yüz kızartıcı ve akideyi bozucu iftiralardan tenzih etmek gerekir.

Şurası çok açık ki mi'rac rivayetleri isrâ olayına çok sonradan eklemlenmiştir. Daha doğrusu uydurulmuştur. İbn Sad gibi en erken döneme dair kaynaklarda, mi'rac isrâdan önce olmuştur. Mesela en erken hadis kaynaklarından Malik b. Enes'in (ö. 179) *Muvatta*'ında mi'raca dair herhangi bir rivayet yoktur. İbn Mubarek'in (181), Tayalisi'nin (204) eserlerinde de mi'racdan hiç bahsedilmez! H 235 yılına kadar hadis kaynaklarında mi'rac ile ilgili tek bir rivayet yoktur. *Kütüb-ü Sitte* öncesi hadis kitaplarından Abdurreazzak'ın (211) *Musannef*inde mi'racdan tek kelime olsun bahsedilmez. İlk defa İbn Ebî Şeybe'nin (235) *Musannef*'inde, İbn Hanbel'de (241) yer almıştır.[36] Ki bu kitaplarda da olay mi'rac olarak değil, isrâ olarak anlatılmıştır. Ki; bu ilk kaynaklarda zikredilen mescid de Mescid-i Aksâ' değil, Beyt-i Makdis'tir. Tefsir kitaplarında – örneğin Abdürrezzak'ın tefsirinde– 210, siyer kitaplarında ise; 218'de İbn Hişam'ın *Siret*'inde mi'racdan bahsedilmiştir. Ki bu en erken rivayetlerde de direk Mekke'den göğe yükselme vardır. Kudüs'e yolculuk yoktur.

İsrâ Olayında Kudüs'te Mescid-i Aksâ Mevcut Değilse, Pekâlâ Mescid-i Aksâ Nerededir?

Hz. Peygamber döneminde Kudüs'te Mescid-i Aksâ olmadığına göre İsrâ sûresinin bu ilk ayetinde sözü edilen Mescid-i Aksâ nerededir?

"*Etrafını (havlehû) bereketli/mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ*"; ayetinde geçen "havl" ne demektir? Sözlüklerde; bir şeyin havli, üzerine dönebilecek, çevrilebilecek tarafıdır.[37] Yani bir şeyin dış yüzü, dış kenarı o şeyin havlidir. "Havl" sözcüğü Kur'an'da on beş yerde "bir şeyin dış kenarlarından birisi" anlamında kullanılmıştır. (Bak. Meryem/68, Mümin/7) "Havl" sözcüğü Türkçemize "havlu/avlu" olarak da geçmiştir. Avlu; bir yapının yanı başında duvarla çevrili yere denir.

36 İsrafil Balcı, *İsra ve Mıraç Gerçeği*, Ankara Okulu Yay. s. 159-176
37 İsfehani, *Müfredat*, s. 320, Çıra Yay.

Bu açıklamalar doğrultusunda, ayette geçen "bir kenarını mübarek kıldığımız" ifadesinden Mescid-i Aksâ'nın, coğrafi olarak mübarek kılınmış yerin dışında veya bir kenarında olduğu anlaşılmaktadır.

Mübarek yerin neresi olduğu Kur'an'da bildirilmiştir. "*Doğrusu insanlara (ma'bed olarak) ilk kurulan ev, Bekke'de (Mekke'de) olandır. Âlemlere uğur, bereket ve hidâyet kaynağı olarak kurulmuştur.*" (Âl-i İmrân, 3/96) Yani, mübarek yer Kâbe'dir, diğer adıyla Mescid-i Haram'dır. Mescid-i Haram "Harem bölgenin mescidi" demek olduğuna göre merkezinde Kâbe'nin bulunduğu bu bereketli bölgenin sınırları belirlenmelidir ki, bu bölgenin "havl"i/kenarları tespit edilebilsin.

Belgelere göre Mescid-i Haramdan dışarıya doğru haremin sınırları: Medine yolu istikametine dört mil, Yemen yolu istikametine altı mil, Taif yolu istikametine on bir mil, Irak yolu istikametine yedi mil, Cidde yolu istikametine on mil, Ci'rane vadisi istikametine dokuz mildir.

Bu durumda, Mescid-i Aksâ, yukarıda sınırları belirlenmiş olan bölgenin hemen dışında, kenarında olmalıdır. Yani, adı Abdülmelik bin Mervan tarafından bu ayetlerin inişinden en az 60-70 sene sonra Mescid-i Aksâ olarak konulmuş Kudüs'teki mescidin ayette sözü edilen Mescid-i Aksâ olması mümkün değildir.[38]

"Mescid-i Aksâ"; "en uzak mescit" demektir. Bu ifadenin kullanılabilmesi için birden fazla mescit olması ve bu mescitlerden birinin merkeze, diğerlerinden daha uzak olması gerekir. İlk İslam tarihçilerinden Vakıdî'nin *Kitab-ül Meğazî* ve el-Ezrakî'nin *Ahbar-ül Mekke* adlı kitaplarında derlemiş oldukları bilgilere göre Mekke'de Mescid-i Haram'dan başka değişik yerlerde mescitler vardır.

Mescid-i Aksâ'nın neresi olduğuna dair ilk kaynaklardan Vakidî, *Kitabu'l-Megazî*'de şu bilgileri vermektedir:

38 Hakkı Yılmaz, http://www.erdemyolu.com/isra-mirac.

Hz. Peygamber'in Mekke civarındaki Cirane'ye Zil-Ka'de'nin son beş gününde, perşembe günü gelip orada on üç gece kaldıktan sonra, karşı yakada bulunan Mescid-i Aksâ'ya (Uzak Mescit) geçmiş orada ihrama girmiştir. Mescid-i Edna (Yakın Mescit) adını taşıyan mescidi ise, Kureyşli bir adam yapmıştır; Resulullah, Cirane vadisini ihramsız geçmemiştir.

Ezraki mescit listelerini *Ahbar-u Mekke*'de verirken şunları söyler:

Mücahid'le birlikte Cirane'de vadinin arka tarafından ihrama girmiş olan Muhammed İbn Tarık, Hz. Peygamber'in de buradan ihrama girdiğini söylemiş ve demiştir ki: "Ben Cirane'de birlikte ihrama girdiğim Mücahid bana dedi ki: Mescid-i Aksâ, vadinin öte yakasında, Peygamber'in namaz kıldığı yerdir. Bu Mescid-i Edna (yakın Mescid) ise Kureyşli bir adamın bir duvar çevirerek yaptığı namazgâhtır."

İşte bu mescitlerden en uzakta bulunanına da "en uzak mescit" anlamında Mescid-i Aksâ denilirdi. Sahabelerin namaz kıldıkları bu mescitlerin çoğu hicretten sonra ihtiyaç kalmadığı için terk edildi. İşte Hz. Peygamber, hicretin sekizinci yılında Mekke'ye 8 km. uzaktaki bu yerde ihrama girdi.[39]

Vakıdî'nin *Kitabu'l-Megazî*sinin en eski nüshalarında bu bilgiler yer almasına rağmen, bu bilgiler daha sonraki istinsahlarda –tashih (düzeltme) (!) amacıyla– çıkarılmıştır. Aynı akıbet Ezrakî'nin *Tarih-u Mekke*'sinin de başına gelmiştir. Buna rağmen çok şükür ki, Yusuf Ağa kütüphanesindeki ve Karaviyyûn Kütüphanesindeki H 350 yıllarında yazılmış nüshalarında bu bilgiler mevcuttur. Anlaşılan Peygamber'i Kudüs'e götürmek ve oradan da göğe uçurmak isteyenler bu bilgileri imha etme cihetine gitmişler.

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Hz. Peygamber ve Müslümanlar Mekke döneminde, yasaklı yıllarda gizlice ibadet edebilmek için dağ başlarına, vadilere ibadet etmeye gittikleri, orada bir müddet kaldıkları, değişik yerlerde namaz kılmayı adet hâline getirdikleri mescitleri olmuştur. Yine o tarihlerde, etrafı taş duvarla çevrili veya üstü çardak şeklinde kapatılmış

39 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 170-1.

basit yapılara bile mescid denildiği anlaşılmaktadır. Hatta bazı sahabe evlerine de mescid denildiğini biliyoruz. İşte bu mescitlerden biri de Mekke'ye dokuz mil mesafedeki Cirane Vadisi'nin yukarısında olmasından dolayı "Mescid-i Aksâ/en uzak mescit" denilen mescittir. Bir keresinde Peygamberimiz burada ihrama girerek Mescid-i Haram'a gelmiş ve Kâbe'yi tavaf etmiştir. Mekke'nin fethinden sonra Müslümanlar bu eski küçük mescitleri yenilememişlerdir.

Bu bilgiler ışığında, ayetteki "bir kenarını mübarek kıldığımız" ifadesi daha iyi anlaşılmakta ve Mescid-i Aksâ'nın, haram/mübarek bölgenin dışında, kenarında bir yerde olduğu ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak söylemek gerekirse Mescid-i Aksâ, Kudüs'te değil, Mekke'deki Harem bölgesinin hemen sınırındadır. Dolayısıyla, konumuz olan ayette geçen Mescid-i Aksâ da rivayetlerde söz konusu edilen mescit de Kudüs'teki mescit değil, Haremin kenarındaki bu mescittir.

Bu durumda Mescid-i Aksâ, ne Kudüs'teki Süleyman Ma'bedi, ne gökte bir ma'bed (Beyt-i Mamur)dir. Hz. Peygamber'in, zaman zaman gidip namaz kıldığı, Ci'râne Vâdisinde bir namazgâhtır.

Eğer Mescid-i Aksâ, Ci'râne'de, Hz. Peygamber'in, zaman zaman gidip namaz kıldığı yer ise, bu takdirde isrâ olayı; Hz. Peygamber'in, bir gece, içine düşen güçlü bir arzu ile kalkıp Mescid-i Haram'dan, Ci'râne vadisindeki Mescid-i Aksâ'ya bedenen, uyanık olarak gidip-gelmesidir. Bu yürüyüşü, Allah'ın içine düşürdüğü arzu ile olduğundan "Allah, kulunu yürüttü." şeklinde ifade edilmiş olmalıdır. "Götürme" tabiri Kur'an'da zaman zaman kullanılan, işlerin Allah'a izafesi anlamında Kur'an'ın benimsediği bir üsluptur. Nitekim "kulunu yürüttü" ifadesi, Hz. Peygamber'in Bedir Savaşı'na çıkması ile irtibatlı olarak da kullanılmıştır: "*Nitekim hak uğruna (savaşa gitmek için) Rabbin seni, evinden çıkardı...*"(Enfâl/5) ifadesindeki gibi.

Peygamber oraya vardıktan sonra tıpkı (Necm/13-18) "*Andolsun, onu bir inişinde daha görmüştü: Sidretü'l-Müntehâ'da,*

ki onun yanında oturulacak bahçe vardır. Sidre'yi kaplayan kaplıyordu. (Muhammed'in) Gö'z(ü) şaşmadı ve azmadı. Andolsun, Rabbinin büyük ayetlerinden bazılarını gördü." ayetlerinde anlatıldığı üzere Sidretu'l-Munteha'da "Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını gördü" ise, isrâ gecesi geldiği Ci'râne'deki bu Mescid-i Aksâ'da da "O'nun bazı ayetlerini görmüştü."

Bazıları, "Rabbinin en büyük ayetlerini veya bir kısmını gördü." şeklindeki ifadelerden şunu çıkarırlar: Burada inzal-i ayet (ayet indirme) yok, irâe-i ayet (ayet/mucize göstermek) vardır. Hâliyle Peygamber göğe çıkmıştır, cenneti görmüştür, Beyt-i Mamur'u ziyaret etmiştir, vs derler. Buradaki en büyük ayet: Peygamberimizin baş gözüyle gördüğü Cebrail olması kuvvetle muhtemeldir.

6.75 وَكَذٰلِكَ نُرِى إِبْرٰهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ *"Ve İbrahim'e Böylece göklerin ve yerin melekutunu gösteriyorduk ki, yakinen bilip inananlardan olsun."* (Enam/75) ayetinde olduğu gibi "İrâe/göstermek" fiili mucize göstermenin dışında da kullanıldığını göstermektedir.

İsrâ olayı uyanıkken olmuş ve Peygamber yürümüş/yürütülmüştür. İsrâ gecesinde "*Sana gösterdiğimiz o rüyayı... sırf insanları sınamak için vesile yaptık*". (İsrâ/60) ayetinde belirtilen rüya ise Mescid-i Aksâ'da kendisine gösterilen Allah'ın ayetlerini görmek, ru'yet etmek, o mahiyetini bilmediğimiz bir vizyondur. Peygamber'in ru'yeti, rüyası normal bir rüya da değildir. Zaten İsrâ/1'de geçen "linüriyehü"deki "رأى" fiili gözle görmek değil, akıl ile görmek, anlamak, bilmek demektir. Türkçedeki rey/görüş de buradan gelir.

Bu durumda Hz. Peygamber'in, Mescid-i Harâm'dan Cirane vadisindeki, Mescid-i Aksâ'ya gelmesi, normal bedensel bir yürümedir. Mescid-i Aksâ'da gördüğü olağanüstü olaylar ise ruhsal bir vizyondur. Kur'an'ın anlattığı bu sade vizyonlar, rivayetlerle efsaneleştirilmiş, aslı olmayan senaryolara temel yapılmıştır.[40]

40 Süleyman Ateş, http://www.erdemyolu.com/isra-mirac.

Sonuç olarak Hz. Peygamber'in bir gece Mekke'den çıkıp 8 km uzaktaki Mescid-i Aksâ adı verdikleri mescide gitmesi olayı mucizevî rivayetlerle süslenerek abartılı anlatımlara dönüştürüldü ve esasen birbirinden ayrı olan mi'rac olayı ile birleştirildi.

Mi'rac Öyküsü, Başka Milletlerde de Vardır

Grek paganları bile insanı, yeryüzüne düşmüş biri olarak nitelerler. Yine bu paganlarda urûç/göğe yükselme, geldiği yere dönme vardır. Pek tabii bu urûç; birtakım riyazetlerden sonra gerçekleşebilir. Nuzûl ve urûç kültürü pek çok millette vardır. Semaya yükselme tasavvuru eski Hind ve İran dinlerinde de mevcuttur. Yine Peygamber'in Kudüs yolunda bindiği söylenen Burak ile yunan mitolojisindeki "Uçan At/Pegasus" arasında paralellikler vardır. Yahudi geleneğinde İdris, İbrahim, Musa, İşaya gibi peygamberlerle bazı tarihi şahsiyetlerin yeryüzünden ilahî âlemlere çıktığına inanılır. Danyal peygamber ateşten bir binek ile semaya çıkmıştır. Hristiyanlık teolojisine göre İsa çarmıha gerildikten sonra mezarından çıkıp, göğe, Baba'nın yanına yükselmiştir. Yine Hristiyanlığın kurucusu sayılan Pavlus'un da böyle bir mi'racı vardır. [41]

İranlı Zerdüşt ruhanilerden Kerdir ve Ardâvirâf'ın mi'racları vardır. Sevabına yedi kızkardeşi ile evlenmiş bu Ardâvirâf denen Zerdüşt rahip, yedi gün yedi gece süren bu seyahatinde cennet ve cehennemi görmüş, kıldan ince, kılıçtan keskin Cinvât (sırat) köprüsünden geçmiştir. Tanrı Ahura Mazda'nın huzuruna kabul edilmiştir. Ardâvirâf'ın ruhen gerçekleştirdiği mi'rac, Peygamberimizin gerçekleştirdiği iddia edilen mi'rac ile benzerlik gösterir.[42] Ardâvirâf'ın mi'rac sonrası anlattıkları ile Peygamberimizin anlattığı iddia edilen cennet ve cehennem ehlinin hâlleri şaşılacak derecede benzerlik gösterir.

Zerdüşt ve gnostik unsurları birleştiren Mani'nin kurduğu Maniheizm'de, mi'rac vardır. Mani ilk göksel ziyarete, daha on iki yaşındayken tanık olmuştur.

41 Salih Sabri Yavuz, "Miraç" md., *DİA*, C. 30, s. 132.
42 Ardâvirâf, *Ardâvirâfnâme*, çev. Nimet Yıldırım, Pinhan Yay, 2011/İst, s. 30.

İslam öncesi haniflerden Ümeyye b. Salt'ın da bir mi'racı vardır. Onun mi'racında da evin damı yarılarak melekler gelmiş, onun da kalbi yarılıp yıkanmıştır![43] Bu kadar benzerlik olur!

Ayrıca bizim Hallâc'ın ve Bâyezîd-i Bistâmî gibi sûfîlerin de mi'racları vardır. Özellikle Hz. İsa'yı göğe çıkaran rivayetler Müslümanları komplekse sokmuş, Peygamberimizin ondan aşağı kalmasına gönülleri razı olmamıştır. İsa göğe çıkar da bizim Peygamberimiz çıkamaz mı? Velîlerin mi'racı olur da Peygamber'in olmaz mı? Velîlerin kerameti (mucizesi) olur da Peygamber'in olmaz mı? Velîlere keramet yamayabilmek için, hemen mucizeler uydurulmaya başlanmıştır. Gerçekten Peygamberimizin mucizeleri tam bu yıllarda imal edilmeye başlanmıştır. Kerametlere yer açabilmek için!

İslam ordularının yaptığı fetihlerde kısa sürede çok geniş bir dünyaya yayılan Müslümanlar buralarda farklı kültürlerle yüz yüze geldiler. Ehl-i Kitap'la Müslümanlar arasında yapılan en büyük tartışma peygamberlerin üstünlüğü üzerindendi. Hristiyanlar İsa'nın en üstün peygamber olduğunu savunurken, Yahudiler Musa'nın en büyük peygamber olduğunu iddia ediyorlardı. Çünkü İsa Allah'a yükselmiş, Musa ise Allah'la konuşmuştu. İslam'a yeni giren ve eski dinlerine ait mitolojiler zihinlerinde hâlâ canlı olarak duran mevaliye mensup Müslümanlar iyi niyetle veya kasıtlı olarak, Peygamberimizin tüm peygamberlerden üstün olduğunu ispat etmek için eski mitolojik anlatıları kendi peygamberleri için uyarlayıp bunları hadis diye rivayet etmiş olmalılar.

Özellikle Mecusiliğe ait bazı efsaneler mi'rac hadisesine çok benzemektedir. Hicretten 400 yıl önce yazılan *Ardaviraf Namak* adlı Farsça bir kitapta Ardaviraf'ın göğe yükselişi anlatılmaktadır. Artdaviraf'ın Saroş adlı bir meleğin eşliğinde yaptığı gökyüzü yolculuğu Tanrı'nın huzuruna varıncaya kadar çeşitli katmanlara uğrayarak sürer. Burada Ardaviraf Tanrı ile sohbet eder. Bazı öğütler alarak geri döner. Arapça-

43 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 175.

laştırılan ve İslam'ın kavramlarına uyarlanan kısımları dikkate almazsak mi'rac hadisesi ile Ardaviraf'ın gökyüzüne çıkışı hemen hemen aynıdır. Mecusilikten İslam'a geçen bazı yeni Müslümanlar veya onlardan bu tür mitolojileri öğrenmiş olan bazı Müslümanlar Ehl-i Kitap'a karşı Muhammed Peygamber'in üstünlüğünü ortaya koyabilmek için Zerdüşt dinindeki bu mitolojiyi mi'raca dönüştürmüş olmalılar. Böylece İsa öldükten sonra göğe yükseltilmişken Muhammed Peygamber hayattayken göğe yükselmiş ve üstelik İsa gibi gökte kalmamış geri de dönmüştür. Musa gibi sadece Allah'la konuşmakla kalmamış bir de O'nun cemalini temaşa etmiştir. Böylece Muhammed'in hem İsa'dan hem de Musa'dan daha üstün olduğu ispat edilmiştir!

Özetle mi'rac; toplumsal bilincin çeşitli kültürlerin etkisinde kalarak ürettiği bir senaryoyu andırmaktadır.

İsrâ ve Mi'rac Mucize midir?

İsrâ ve mi'rac mucize de olamaz. Eğer isrâ ve mi'rac mucize olsaydı, müşriklerle Peygamber arasında karşılıklı bir meydan okumadan sonra vuku bulması ve bu mucizeyi herkesin görmesi gerekirdi. Oysa bu olayı Peygamberimizden başka gören yoktur. Sadece Peygamber'in görüp, Peygamber'in tecrübe ettiği bir mucizeye mucize denebilir mi? Bu nedenle isrâ ve mi'rac bilinen klasik mucize tanımlarına uymaz.[44]

Mesela isrâ gecesi nazil olan (İsrâ, 17/59) "*Bizim sana mucizeler göndermemize engel olan şey ancak, önceki (milletlerin) onları yalanlamış olmalarıdır.*" ayetini ele alalım. Ayet apaçık, Peygamberimize önceki peygamberlere verilen hissi mucizelerin neden verilmediği, hatta niçin verilmediğini de belirtmektedir.

Peygamberimiz hakkında rivayet edilen Kur'an dışındaki diğer hissi mucizelere gelince, bunlar bize ahad tarik ile gelmiştir. Ahad rivayetler/tek bir kimsenin naklettiği hadisler itikatta –sübutu zannî olduğundan– hüccet olmaz. Aynı-

44 Salih Sabri Yavuz, "Miraç" md., *DİA*, C. 30, s. 134.

ca bu rivayetler daha çok siyer, şemail, delail'ün-nübüvve ve hasâis'ün-nebî türünden ikinci, üçüncü derece, sıhhati şüpheli kitaplarda yer alır.[45] Kaldı ki bu zayıf rivayetlerin yanında, "*Bana verilen şey, sadece Allah'ın bana indirdiği vahyidir.*" (Buharî, Fedail'l-Kur'an, Müslim, İman, 239) gibi, onun Kur'an'dan başka hiçbir mucizesinin olmadığını ifade eden hadisler de vardır.

Peygamber'in göğe çıkmasını, urûç etmesini, mi'rac mucizesi getirmesini isteyenler Mekkeli müşriklerdir. "*Senin altından bir evin olmalı ya da gözlerimizin önünde göğe yükselmelisin, fakat göğe çıkma durumunda (dahi) bize oradan okuyacağımız bir kitap indirmedikçe sana inanacak değiliz*". (İsrâ, 17/93) Anlaşılan, müşriklerin iman etmek için şart koştukları "mi'rac mucizesini" hadisçiler bulup, getirmiş.

Üstelik Peygamberimiz müşriklerin mucize taleplerini sürekli geri çevirmiştir. Peygamberimizin Kur'an'dan başka mucizesi yoktur. Bu nedenle Peygamber'e dönük tüm mucize hikâyeleri birer uydurmadır.

Bir İnsan Çok Küçük Bir Zaman Diliminde Kâinatın Öbür Ucuna Gidip-Gelebilir mi?

Hiçbir cisim ışık hızından hızlı gidemez. Işık hızına erişen bir cisim sonsuz sıcaklığa erişir ve atom altı parçacıklarına ayrışır. Hadi diyelim ki, Peygamber ışık hızına erişti, Kâinatın öbür ucuna gitti ve geldi. Bu bile on milyarlarca yıl eder. Peygamber diyelim ki ışık hızını da aştı, atomlarını dünyada bıraktı, ruhen uçtu. Bu aklen ve tıbben imkânsız hâle neden başvuruyoruz ki? Birkaç rivayeti kurtarmak için mi? Peygamber'den mucize isteyip duran, onu bu konuda sıkıştırıp duran müşriklere mucize takdim etmek için mi? Böyle harikulade bir şey olsaydı, Allah bunu kitabında neden sarahaten zikretmesin!

Peygamberimiz fizik kanunlarına tabi değil mi? Uhud'da düşmanın attığı mızrak onun yanağını yarmadı mı? Allah'ın

45 H. İbrahim Bulut, "Mucize" md. *DİA*, C. 30, s. 352.

koyduğu sünnetullah asla değişmez ve bu kurallara uymak peygamberler dâhil, herkesin görevi değil mi?

Allah ile Elçisinin, birbirine dirsek teması olacak şekilde bir araya gelmesi apaçık tecessüme/Allah'ı cisimleştirmeye varacağından, İslam âlimleri, ilgili hadislerin zaptı doğru olsa bile zahirî manalarıyla kabul edilemeyeceğini belirtirler.[46] Zira Allah'a mekân/yer izafe edilemez. Oysa mi'rac da Peygamber'in yolculuk güzergâhı en sonunda bir mekânda sonlanmaktadır. Bu olgu Kur'an'a terstir. Kur'an'da Allah insana şah damarından daha yakındır. Kâinatın öbür tarafında ikamet eden bir Allah inancı kadar İslam'a aykırı bir inanç olamaz!

O, nerede olursanız olun sizinle beraberdir... (Hadid/4)

Biz insana şah damarından daha yakınız. (Kaf/16)

Kullarım Ben'i senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakınım. (Bakara/186)

Sonra niye Peygamber kâinatın öbür ucuna gidiyor ki? Allah her yerde hazır ve nazır değil mi? Bu düşünce Allah'a mekân ve yer izafe etmek demektir. Bu ise onu cisimleştirir. Hâliyle bu İslam'a baştan sona aykırıdır.

Mi'rac hadisesi Allah'ın mekândan ve zamandan münezzeh olduğu, her yerde hazır ve insana yakın olduğu, gözlerin asla onu göremeyeceği gibi Kur'an tarafından da ifade edilen hakikatlere ters düşmektedir. Allah'ın göklerde olmasının bir tür yükseklik anlamına gelmesi de o günün kozmoloji anlayışına, Batlamyus kozmoğrafyasına uygun bir anlayıştır.

Bize İsrâ Mucizesi mi Lazım? Yoksa İsrâ Gecesi Verilen On İki Emir mi?

Müslümanlar Peygamberlerini Burak ile Refref ile uzayda seyahat ettirirken isrâ gecesi Peygamberimize verilen 12 emirle pek alakadar olmazlar. Hatta Müslümanların birçoğu bu 12 emirden haberi bile yoktur. Hâlbuki hangi Yahudi veledine sorulsa Musa'ya verilen 10 emri bilir. Bu 12 emrin 11. si "Bilmediğin şeyin ardından gitme, Kesin bilgi sahibi ol-

46 Salih Sabri Yavuz, "Miraç" md., *DİA*, C. 30, s. 134.

madığın şey hakkında konuşmadır". Maalesef amaç ile araç yer değiştirmiş, Peygamber'in getirdiği evrensel prensipler göz ardı edilmiş, bizi hiç ilgilendirmeyen, onun mucizeleri ile nefes tüketiyoruz. Ah ki, ne ah!

Bu on iki emir (İsrâ/22-37) şunlardır:

1. Allah'a ortak koşmayınız, yalnızca O'na ibadet ediniz.
2. Ana-babaya iyilik ediniz.
3. Yakına, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver, herkese iyilik yap!
4. İsraf etme! Büsbütün de saçıp-savurma! (Ne cimri, ne de müsrif ol, İkisinin arasında orta bir yol tut, iktisatlı ol)!
5. Çocuklarınızı açlık korkusuyla öldürmeyin, Sizin de onların da rızkını biz veriyoruz.
6. Zinaya yaklaşmayın! O apaçık bir hayâsızlıktır. O ne çirkin bir yoldur.
7. Haksız yere kimseyi öldürmeyin.
8. Yetim malını –arttırmak gayesi dışında– yemek için asla yaklaşmayın.
9. Verdiğiniz sözü yerine getiriniz.
10. Ölçü ve tartıyı tam yapın.
11. Bilmediğiniz şeyin ardınca gitmeyin, Taklitçi olmayın, aklını kiraya vermeyin!
12. Yeryüzünde mağrur ve kibirli dolaşmayın. Mütevazi olun!

Mi'racda Peygamberimiz Allah'ı Gördü mü?

Dünyada iken hiçbir insan baş gözüyle Allah'ı göremez. Bu hususta ihtilaf yoktur. Peygamber'in Sidretü'l-Münteha'da Allah'ın cemalini keyfiyetsiz, kemiyetsiz, mâniasız ve perdesiz bir şekilde gördüğü iddia edilmektedir. Bu rivayetler külliyen yalandır. Hz. Aişe Annemiz "Kim Muhammed Allah'ı gördü derse yalan söylemiş olur. Ben bunu Resulullaha sordum demiştir." (Buharî, Tevhid, 4) Oysa mevlithanlarımız; "Aşıkâ-

re gördü Rabbü'l-izzeti, ahirette öyle görür ümmeti." diyebilmektedirler.

Yine Bakara son iki ayetini Peygamber'in doğrudan Allah'tan aldığı iddiası Kur'an'a tamamıyla aykırıdır. Zira; Şura/51. ayeti; bir beşerin hiçbir şekilde doğrudan Allah ile konuşamayacağı konusunda oldukça nettir: "Allah bir insanla ancak vahiy ile veya bir perde arkasından veyahut bir elçi/ Cebrail göndererek... konuşur." Bu ayet peygamberlerin bile Allah'la yüz yüze, doğrudan konuşmasının mümkün olmadığını ilan eder.

Allah'ın ahirette görülmesi meselesi bile epey tartışmalı iken, mi'racın mahiyeti meçhul iken, ne zaman olduğuna dair onlarca rivayet var iken, hatta olup-olmadığı tam bilinmezken, Peygamber ile Allah'ı diz dize mesafede sohbet ettirmek, mevlithanların "Hakk'ı gören göz hakkı için" diye attıkları naralara inanmak, Peygamberimizin Allah'ı baş gözüyle gördüğünü söylemek edep sınırlarını epey zorlamaktır.

Mi'rac hadislerinin İslam itikadı açısından en tehlikeli kısmı, Peygamber'le Allah'ı buluşturması, bir beşeri, Allah'ın makamına girdirmesi, Allah'a zaman ve mekân isnad etmesidir. Peygamberimizin Sidretü'l-Münteha'da Cenâb-ı Hakk'ın cemalini kemiyetsiz, keyfiyetsiz, hailsiz ve perdesiz bir şekilde müşahede ettiğini ileri sürenler,[47] Kur'an'daki Allah tasavvurunu anlamaktan uzak, mistik hezeyanlar içinde olan kimselerdir.

Peygamber'in, "kâlemlerin cızırtılarını duyacak kadar yüksek bir yere" çıktığını ifade eden rivayetler; Allah'ın katını, sanki bir karargâh, bir nevi istasyon, bir yönetim yeri gibi tasavvur eden, Allah'ı cisimleştirmeye ve insana benzetmeye yatkın bir aklın ürünüdür. Kur'an İslam'ında böyle bir Allah tasavvuruna yer yoktur.

Oysa Cenâb-ı Hakk, asansör gibi bir vasıta ile yanına çıkılabilecek, son bir perdeden sonra makamına girilip bizzat,

47 Fethullah Gülen, Prizma-4, İst-2004, s. 209.

baş başa görüşülebilecek birisi değildir. Bu, ancak paganların tanrısı olabilir ama Kur'an'ın Allah'ı kesinlikle olamaz. *Allah'ın eşi, benzeri, dengi yoktur. Hiçbir şey, hiç kimse O'nun misli, benzeri değildir.* (Şura/11) *O, gözleri idrak eder, ama gözler O'nu idrak edemez!* (En'am/103)[48]

Keramet

Keramet'in "Evliyanın kerameti haktır." şeklinde Ehl-i Sünnetin itikadına dâhil edilmesi H 3. asırdan sonrasına rastlar.[49] Ayetlerden ziyade rivayetlere öncelik veren Eş'arî kelamı topluma hâkim olduktan ve evliya menkıbeleri iyice çığırından çıktıktan sonra keramete iman itikat mevzusu yapılır. Kur'an ve hadisi yorumlamada aklı ve mantığı öne çıkaran Mutezile mucize ve kerameti çok sınırlı olarak kabul eder. Ehl-i Kur'an ve akıl taraftarları, kıssacı vaizlere, menkıbecilere, Ehl-i Hadis'e yenilince itikatta kartlar yeniden karıldı.

Biz Müslümanlar Peygamberlerin mucizelerine inanırız. Lakin keramete iman zarurât-ı diniyyeden değildir. İbn Hazm gibi bir müstakil mezhep imamı da kerameti peygamberler dönemi ile sınırlı tutması bunu göstermektedir.

Mucize ve kerametin her ikisi de olağanüstü, harikulade şeylerdir. Tek farkı, birinin evliyaya izafe edilmesidir. Yani ikisi de aynı şey. Mahiyetleri, sıfatları bir, lakin isimlendirilmesi farklı! Ne garip bir durum değil mi? Zaten Abdülmecid es-Sivasî; "Harikulade olan işin sahibi eğer nübüvvet ve risalet davasında bulunursa, onun elinde zuhur eden şeye mucize denir." der.[50] Eğer bu kişi nübüvvet iddiasında bulunmaz ise, onda görülen harikulade hâl, kerametttir (!) yani; kişinin iddiasına göre aynı olgu farklı isimlendirilir!

Zaten, Eşarî'nin eserlerinde olduğu gibi ilk dönem İslami eserlerde, şimdilerde keramet diye adlandırdığımız olaylara "ayet/mucize" adı verilmektedir. Ayet denilen harikalara keramet denilmesi sonraki dönemlere ait bir isimlendirmedir.

48 Mehmet Durmuş, *İktibas Der.*
49 Y.Şevki Yavuz, "Keramet" md. *DİA*, C. 25, s. 269.
50 Cengiz Gündoğdu, *Abdülmecid Sivasî*, s. 389.

Batılılar da bizim keramet dediğimiz şeye mucize demektedir. Pisagor'un mucizesi, Pavlus'un mucizesi, Kapadokyalı Apollonius'un mucizesi, vs. gibi. Mesela bu pagan Apollonius'un yüzlerce mucizesinden bahsedilir.

Evrende "sünnetullah" ve "adetullah" denilen, sebep-sonuç nedenselliği ile işleyen bir düzen vardır. Ezelden ebede doğru giden bu ilahî nizam –eğer delinirse– sadece peygamberler için delinir. Bu da halkın peygamberlerin Tanrı'nın elçisi olduğunu tasdik edip getirdiği emirlere uyma maksadına yöneliktir. Yani; tabiat kanunlarının mucizelerle delinmesinde birtakım hikmet, maslahat veya ihtiyaç vardır. Velînin veliliğini kabul ve tasdik edip kendisine tabi olmaya hiçbir Müslüman mecbur olmadığından, ondan zuhur eden keramet için böyle bir hikmet ve maslahat yoktur. Öyleyse; herhangi bir hikmeti ve faydası bulunmayan kerametin bir velîden zuhur etmesi abestir.

"Mucize, peygamberlik davasıyla birlikte ortaya konulan ve halkın mislini getirmekten aciz kaldığı bir harika" diye tanımlanır. Velînin kerameti de aynı mahiyette olunca, peygamber olmayan bir velî de mucizenin bir benzerini getirebiliyor demektir. Bu da ister istemez mucizeleri anlamsız bırakır.

Serrâc'a göre:

> Peygamberlerden başkasının keramet/harikulâde hâl sahibi olması caiz değildir. Ayet, mucize ve keramet bir ve aynı şeylerdir. Velîden kerametin zuhurunu kabul etmek velî ile nebîyi aynı seviyede ve eşit görmek anlamına gelir. Bu durumda nebî ile velî arasında fark kalmaz. demektedir.

Binlerce velînin ve her birinin –eğer var ise– binler kerameti gök kubbeyi dolduracaktır. Bu takdirde, bu harikulade hâllerin kerameti (kıymeti) kalmayacak, sıradan olaylar hâline gelecektir. Bu da beraberinde mucizenin kıymetini düşürecek, keramet enflasyonu içinde herkes tarafından gösterilen basit, sıradan bir olay olacaktır. Hâliyle, ne peygamberlerin bir üstünlüğü, ne de peygamber olduklarının kanıtı olan mucizelerinin bir kıymeti kalacaktır.

Bahsedilen sebeplerden dolayı peygamberle velî, mucize ile keramet birbirine karıştırılır ve ayırt edilmeleri mümkün olmaz! Ayrıca velî peygamber düzeyine çıkarılabilir. Bu da bazı kimselerin peygamberlik iddiasında bulunmalarına yol açabilir.[51]

Aslında bu keramet kültürü tamamen Hristiyan azizlerinden ve Budist rahiplerinden bizlere geçmiştir. Anadoluda ilk yerleşim yeri olan Ahlat'ta Moğollar ve diğer Türk boyları arasında Uygur Türkleri beraber yaşıyordu. Ki bu Uygur Türkleri Budist idi. Kaldı ki Türkler İslam öncesi Budizme de girmişlerdi. Ayrıca Türklerin dini öğrendikleri Yesevi dervişlerin kökeni Buharalı Budistlere kadar gider!

Sahabe ve Tabiûndan tek bir tane keramet menkıbesi nakledilmezken, sonrakiler keramet denizinde yüzmektedirler. Bu işte bir tuhaflık yok mu? Rec'î vakasında, Bir'î Meûne faciasında Peygamberimizin üzerine titrediği Ashab-ı Suffe'den yetmiş küsur gencecik talebesi en vahşi şekilde katledilirken, Peygamberimizin haberi olmamıştır. Taif'te taş sağanağına tutulduğunda, ayaklarından akan kanlar ayakkabısına ulaştığında bile şeyhlerden her zaman sadır olan böyle harikulade hâller olmamıştı. Hz. Peygamber, Mekke'den Medine'ye bin bir zahmet ve meşakkat içinde, günlerce süren bir yolculuktan sonra varabilmişken, evliyanın çok daha uzak yerlerden, çok kısa bir sürede Kâbe'ye uçuvermesi, orada namaz kılması, tavaf yapması nasıl mümkün olabilir? Eğer bu masallar doğruysa, velîlerin Peygamberimizden daha üstün olduğunu kabullenmeliyiz.

Hz. Musa deniz yarılmadan karşı sahile geçememiştir. Oysa bizim evliyalar hem suda yürürler, hem havada uçarlar. Hz. Yusuf'u peygamber olan babası hapisten kurtaramamıştır. Oysa bizim evliyalar her durumda müritlerine yetişir, onların sıkıntılarını halleder! Hz. İbrahim, kendisine gelen melekleri ilk başta tanıyamamıştı. Oysa bizim evliyalarımız, müritlerinin yatakta kaç defa sağa-sola döndüğünü görürler!

51 Süleyman Uludağ, "Keramet-II", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, yıl: 6 (2005), Sayı: 15, s. 7-35.

Yatakta yanlış-yasak pozisyonda cima edenleri dahi bilirler imiş! Anlaşılan röntgenciliğe merak salmışlar! Tövbe Ya Rabbi, tövbe!

Hâliyle bu işte bir yanlışlık var!

Sahabe yeryüzünün en güzide toplumu olmasına rağmen hiç birisi gaybı bildiğini, hiç biri gezdiği yerlere bereket götürdüğünü, hoşlanmadıklarının ölümünü isteyip öldürdüklerini, taş yaptığını, denizin üzerinde yürüdüğünü, kuru ağacı yeşerttiğini söylememiştir. Hatta o kadar ki Hz. Hamza, üç beş metre gerisinden kendisini öldürmeye geleni, Hz. Ömer, iki saf arkasındaki katilini fark etmedi! Hz. Ali, namaz kıldırdığı mescitte, mescidin bir köşesinde kendisini öldürmek için plan yapan, aylarca orada gizlenen İbn Mülcem'i ne gördü, ne bildi!

Medine'de İbn Sayyad diye bir medyum vardır. Güya insanların içinden geçeni bilir. Peygamberimiz içinden "duhan" kelimesini tutarak, "Bil bakalım benim içimden ne geçti?" diye sorar. O da "duh..." der demez, Peygamberimiz müdahale eder, "haddini aşıyorsun" diye tersler. Bu çocuk daha sonra büyüyüp, Müslüman olmasına rağmen, sahabe bu kimseye daima mesafeli davranmıştır. Ondan hoşlanmamışlardır. Peygamber'in ve sahabenin olağan dışılığa bakışı böyledir.[52]

Zaten, ilk sûfilerde kerameti ilahî bir ikram ve lütuf olarak görmekle beraber öneminin abartılmasına ısrarla karşı çıkmışlar, keramet gösterilerine ve keramet satanlara ağır eleştiriler yöneltmişlerdir. Onlar kerametlere hayz'ur-ricâl (erkeklerin hayız görmesi) nazarıyla bakmışlardır.[53]

Fazlur Rahman keramet kültürünün tamamıyla dışarıdan ithal olduğu ve Sünnîliğin itikadına sonradan dâhil olduğunu belirtir:

> Sûfilik birtakım görüntüler ve kendi kendini hipnotize etmeler yüzünden ruhani bir hokkabazlık şekline bürünürken, nazari

52 Mustafa İslamoğlu, *Üç Muhammed*, s. 32-3.
53 Süleyman Uludağ, Keramet-II, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, yıl: 6 (2005), Sayı: 15, s. 7-35.

açıdan da yarı çılgın bir tasavvufi irfanilliğe/gnostizme dönüştü. H 5. yüzyıla doğru velilerin kerametine olan inanç iyice yaygın bir durum almıştı. Sünnilik de çekingen bir şekilde de olsa kerameti en sonunda kabul etti.[54]

Keramet Velilere Allah'ın Bir İkramı Değildir!

Özellikle günümüzün modern insanı; her şeyin maddeye indirgendiği, mekanik ve determinist dünya anlayışından sıkılmakta, maddi olmayan, ruhani şeylere fizik âlemin ötesine ilgi duymaktadır. Bunlardan bir kısmı astrolojiye, müneccimliğe, falcılığa, medyumlara, ufologlara, reikiye, cinciliğe, medyumlara, ruh çağırmaya, parapsikolojiye ve benzeri hususlara ilgi duyar. Cinleri hep cin gibi insanların, uzaylıları hep uzay filmleri seyredenlerin görmesi gibi birtakım kimseler böyle hayali, mesnetsiz şeylere inanmaya oldukça yatkındır. "Bir şeyin şuyu'u, vuku'undan beterdir" derler. Birinin adı keramet sahibi velî diye anılmaya görsün! Hakkında neler uydurulmaz! Köprüye girerken yalan uyduranın, çıkarken kendisinin de inanması gibi, bu haberleri uyduranlar bir müddet sonra kendileri de inanmaya başlayıverir.

Şeyh efendiler "tayy-ı mekân" (aynı anda birçok yerde olmak), "tayy-ı zaman" (tarihin ilerisine veya gerisine ışınlanmak) gibi tamamen sünnetullaha, akla ve İslam'a aykırı binlerce keramet yumağı hâlinde takdim edilirler. Ortaçağdaki uçan halılar gibi, süpürge sapının üstünde uçan cadılar gibi, evliyalar havada uçar, diledikleri an diledikleri yere giderlermiş (!) Lakin son yıllarda hava trafiğindeki yoğunluktan dolayı pek uçamaz olmuşlar.

Pek tabii ki, şeyh uçmaz, ahmak müritler tarafından uçurulur. Benim peygamberim haftalarca Mekke-Medine arasında defalarca kızgın güneşin altında yürümek zorunda kalmış, hatta mağarada saklanmak zorunda kalmış, bu evliya denen yarı ilahların mertebesine erişememişti.

Yine bu masal kahramanları su üzerinde kurbağa gibi yürürlermiş, lâkin Musa peygamber her nasılsa yürüyememişti.

54 Fazlur Rahman, *İslam*, s. 213.

Yunus peygamber gemiden denize atılmış, bu keratalar gibi su üstünde yürümeyi becerememişti, denizde bir balık tarafından yutulmuştu!

Ayrıca canlı mucize/keramet'e tanık olmak isteyen o kadar saftirik var ki! Onlar en sıradan işleri bile keramet olarak algılamaya zaten şartlanmışlardır. Yağmur mu yağdı, gavs dua buyurmuştu. Kaza mı oldu, Efendi hazretleri buna işaret buyurmuştu. Hoşlanmadıkları birinin başına bir bela mı geldi, Şeyhimiz onu çarptı.[55]

Sahabe ve tabiûn tüm evliyalardan binlerce kez üstün olmalarına rağmen onlardan nakledilen kerametler birkaçı geçmezken ve bunlar da zayıf rivayetlere dayanırken[56] tarikat şeyhleri hakkında nakledilenler ansiklopedilere sığmaz.[57] Bugün İslam toplumunda herhangi bir mesleği olmayan, çalışmadan krallar gibi yaşayan bazı kimselere "keramet sahibi büyük evliya" muamelesi yapılmaktadır. Geçimlerini uydurulan bu kerametlerden kazanırlar. Havada uçmalar, suda yürümeler, ateşte yanmamalar vs. Daha neler neler! Leş yiyen karga da havada uçar, lanetli şeytan da bir gecede dünya kadar yer gezer, yılan da suda yürür. Bir sünnetsiz Budist, Hindu bile eksi 20 derecede çıplak olarak dışarıda günlerce kalabilmekte. İş mi yani? Batıdaki bazı usta illüzyonistler bunlardan daha büyüğünü göstermekte!

Feridüddin Attar şöyle bir olay anlatır: Ebu'l-Hasan Harakânî bir gece sohbet ederken dedi ki: "Şu anda falan sahrada eşkıya vurgun yaptı ve şu kadar kişi de yaralandı." Ertesi gün soruşturdular, şeyhin dediği doğru çıkar. Tuhaftır, aynı gece şeyhin oğlu öldürülmüş, kesik başı evinin eşiğine konmuş ve şeyhin bundan hiç haberi olmamıştı. Kocasının kerametlerini inkâr etmekle tanınan karısı "Kilometrelerce

55 Ferid Aydın, *age*, s. 244.
56 Süleyman Uludağ, "Keramet" md. *DİA*, C. 25, s. 266.
57 Hz. Ömer'e nisbet edilen, ordu komutanı Sâriye'ye Medine'den "dağa çık" diye bağırmış, o da bunu işitip, dağa çekilmiştir. Bu hikâyeyi Vâkıdî nakletmiş olup, pek güvenilir bir tarihçi değildir. İşin aslı Hz. Ömer, camide ordunun muzaffer olması için dua etmiş ve bu isteğinin Suriye'de olan Sariye'ye iletilmesini insanlardan istemiştir. (İ. Sarmış, *age*, s. 333).

uzaktaki bir olaydan haber verdiği hâlde, oğlunun kesik başından haberi olmayan bir kişiye ne demeli?" diye söylenmekten kendini alamaz.[58]

Keramet sahibi olmak demek; olağan dışı olmamak, yani; kerameti olmamak, normal olmaktır. Zaten her insan kerim/değerli, mükerrem kılınmıştır. (İsrâ/70) Her insan keramet sahibi, saygın bir varlıktır. Gerçek keramet; tevhid ve istikamet üzere olmaktır. Kâinat kitabını okuyup, ondaki ayetleri/mucizeleri okumaktır.

Esas keramet suda yürümek değil, suyun üstünden insanları geçirmektir. Köprü yapmaktır. En modern deniz taşıtlarını yapacak bilgi ve donanıma sahip olmaktır. Keramet gökyüzünde uçmak değil, insanları fezada uçurmaktır. Uçaklar, uzay gemileri yapmaktır. İnsanlara hizmet ederek, hakkın rızasını kazanmaktır. Keramet; olağan, tabii, fıtrî olmakta, olağandışılık da değil![59]

İslam'a göre keramet Allah'ı razı etmektir, su üzerinde yürüme değil! İslam'da keramet Allah'tan korkmak, O'nun emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmaktır, havada uçmak değil! İslam'a göre keramet ehl-i takva olmak, yani insani sorumluluğu kuşanmaktır. Yoksa gaipten haber vermek, bereket yağdırmak, kalplerden geçeni bilmek değildir!

Ayrıca hiç bir Müslüman Allah'tan başkasının kâinatta tasarrufta bulunmasından hoşlanmaz. Bunu Rabbine meydan okumak, ilahlık taslamak olarak görür.

Hem keramet olsa bile, bu dünya "daru'l-hikmet ve hizmettir", yoksa "dâru'l ücret ve mükâfat" değil. Buradaki imanımızın ve salih amellerimizin karşılığını ahirette alacağız. Uhrevî amellerimizin ücretlerini dünyada istemek doğru değildir. Keşf ve keramet ile onları burada tüketmek, iman ve amellerimizin bâki meyvelerini fâni ve muvakkat bir surete çevirmek, akıl kârı olamaz!

58 Süleyman Uludağ, Keramet-II, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, yıl: 6 (2005), Sayı: 15, s. 7-35.
59 Hasan Elik, *Dini Özünden Okumak*, s. 103.

Kerameti görülen velîlerin diğer müminlerden üstün olması da zorunlu değildir. Asıl olan keramet değil, istikamettir.

İbn Haldûn; kâfir ve fâsık sihirbazların halvete çekilip, birtakım riyazetlerle olağanüstü şeyler gösterebileceklerini söyler.[60] Ya da sünnetsiz Hind fakirlerinin de böyle olağan dışı işler yaptıkları –eğer doğru ise– nakledilir. Bu takdirde; keramet kişinin dinine değil, şahsına bağlı demektir. Diğer taraftan bazı insanların diğerlerinde olmayan becerileri ya da bilimin bugün henüz izah edemediği birtakım yetenekleri olabilir.

Ayrıca Hallâc, Bâyezîd-i Bistâmî ve Sühreverdî gibi bazı kimselerin simyacı olduğu da göz ardı edilmemelidir. Keramet adı altında birtakım manipülâsyon, göz boyama, sahtekârlık, şarlatanlık, zekâ ve el oyunları her zaman, her yerde görülmektedir. Çoğu kere de müneccimlik, sihirbazlık, hokkabazlık, gözbağcılığı ve falcılık gibi şeyler keramet ile karıştırılmaktadır. Diğer yandan bazı cahil müritler, şeyhlerinin çok sıradan olan beşerî hâllerini, alelade tesadüfleri bile keramet olarak görmeye dünden hazırdır.

Her insanda görülen ve "tulûat, hiss-i kable'l-vuku" (bir şeyin vukuunu olmadan önce hissetme), telepati, içine doğma, feraset nuru ile bakıp görme, basireti veya kalp gözü açık olma... gibi deyimlerle dile getirilen manevi ve ruhi hâller de aslında bilimle izah edemediğimiz olağan dışı hususlardır. Eğer böyle bir hâl evliyada zuhur ederse keramet, sıradan bir müminde zuhur ederse maûnet, bir fâsıkta zuhur ederse istidrac, din düşmanlarından zuhur ederse ihanet adının verilmesinin hiçbir mantığı yoktur. Buna "kazâ-yı hâcât, çok sıkışan birinin ihtiyaçların giderilmesi" adını verenler de vardır. Bu açıdan bakıldığında harika ve keramet diye göklere çıkarılan hadiselerin dinde fazla bir önemi olmadığı ortaya çıkar.

Evliyaların hak olduğuna delil getirilen keramet hikâyeleri; diriyi öldürmek, ölüyü diriltmek, kabir hâline ve ölülerin durumuna vakıf olmak ve aynı zamanda ölülerle konuşmak, su üzerinde yürümek ve havada uçmak, gaybı bilmek, insan-

60 İbn Haldûn, *age*, s. 672.

ların kalbinden geçenleri bilmek, melekût âlemine nüfuz edip tasarruf etmek, rüzgâr estirip esen rüzgârı dindirmek, ateşte yanmamak ve zehirden etkilenmemek vs. gibi hikâyeler dinen, aklen ve tıbben mümkün değildir.

Aslında tarikatlar bu keramet menkıbeleriyle sapık yollarına cahilleri çekmek için başvururlar. Evliyaları takdis etmek ve evliyaların peygamberlerin devamı olduğu ve Allah'ın yeryüzündeki vekilleri olduğu yalanına destek bulmaktır. Gerçekten bu tasavvuf dininin halk arasında hüsn-ü kabul görmesinin en büyük sebebi bu kimselerin binlerce kerameti olduğuna inanmalarıdır. Bundan dolayı, keramet tarikatların olmazsa olmazıdır.

Zira bunların felsefesinde bütün varlıklar Allah'ın bir tezahürü, değişik mertebelerdeki görünümleridir. Eğer insan seyrü sülûk ile Allah'ta fani olursa, O'na vasıl olursa, artık Allah'ın gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olur. O artık Allah'ta fani olmuş, ilahî bir nitelik kazanmıştır. O artık her kudreti izhar edebicek bir makama yükselmiştir. İşte bu dereceye yükselmek evliyalık, her olağanüstü harika şeyleri göstermek ise keramet olur (!) Onların çarpık zihniyeti meseleye böyle bakar.

Şârânî, şeyhi Ahmed Bedevî'nin kabrinden elini çıkarıp, elini tuttuğu, hatta helva pişirip ölüleri ve dirileri çağırıp yedirdiğini utanmadan söyleyebilmiştir. Müslümanların itikadını, böyle hurafelere inanan Şarânî'nin yazdığı *Kabir Hayatı* gibi kitapların oluşturduğunu düşünebiliyor musunuz? Bu mezarcıların böyle pek çok garip masalları vardır. Mesela Ahmed er-Rifâî, Peygamberimizin merkadı önüne geldiğinde, "es-Selamü aleyke, Yâ ceddî (Sana selam olsun Ey Dedeciğim)" deyince, orada olanların hepsi "Aleyke's-selam, Ey veledî (Sana da selam olsun! Ey çocuğum)" cevabını işitmiş. Sonra, "Uzat ellerini, dudaklarımla öpeyim" deyince, Peygamberimizin mezarından dışarı bir el çıkmış ve bu zat da o eli öpmüştür (!)[61]

61 Mustafa Tahralı, "A.er-Rifâî" md. *DİA*, C:2, s. 127.

KUR'AN PEYGAMBERİ Mİ YOKSA İLAHLAŞTIRILAN PEYGAMBER Mİ?

Rasulullah'ın Şefaati Var mı?

Şefaat; kelime olarak "şef'un"dan türemiş olup, "tek olanın zıddı, çift olmak" anlamına gelir. Fiil olarak "şe-fe-a"; aracı olma, araya girme, müdahale etme anlamına gelir. Şefaat; birini kurtarmak ya da birine yarar sağlamak maksadıyla bir büyüğün nezdinde "aracı" olmak, suçlunun suçunu affettirmek için talepte bulunmak demektir.

Dini literatürde ise peygamberlerin, meleklerin ya da iyi insanların kıyamet günü Müslüman suçluları kurtarmak için Allah'ın müsaade etmesiyle şefaat etmesi, bu hatırlı insanlar hürmetine de Allah'ın bu kimselerin suçunu affetmesi anlamında kullanılır.[1]

Şefaat, Kur'an'da:

- *Bir işe vesile olmak, yardım etmek ve aracılık etmek* (Nisa/85),
- *Allah'tan dünyada iken İktidar, güç, servet, rızk, bolluk, evlat, vs. gibi bir konuda yardım istemek için aracı koymak.* (Yunus/18, Secde/4, Necm/26) gibi anlamlarda,
- Yunus/3. ayetin de ise; "İkinci bir ilah, yaratmada O'nun başka bir ortağı yoktur." anlamında gelmiştir.

1 Süleyman Uludağ Tasavvuf kültüründeki şefaat anlayışını şöyle özetler: Sufiler ve tarikat ehli ölülerin, yatırların, ermişlerin, türbelerde gömülü olan velilerin ruhlarının, sağ insanlara şefaatçi olacaklarına ve bunların Allah'a nazlarının geçtiğine inanırlar. Bu anlamdaki şefaat onlara özgüdür ve genellikle şefaat deyince de bu anlaşılır. Bunun için türbelere ve yatırlara gidilir, oralara adaklar adanır, kurbanlar kesilir, paralar atılır, çaputlar bağlanır, dua edilir, namaz kılınır. Böylece buralarda gömülü olup Allah'ın sevgili kulları ve yakın dostları olduklarına inanılan ölülerin ruhlarının Allâh katında şefaatçı (aracı) olmaları istenir. Özellikle tarikat şeyhlerinden, gavslardan, kutublardan şefaat istenir ve bu şefaatin pek çok müşkil meseleyi çözdüğü kabul edilir.» (Mehmet Durmuş, *Kuran'a Göre Şefaat*, s. 15).

- Bunların dışındaki ayetlerde ise, ilahların, meleklerin, evliyaların, dünyada insanların peşine takıldıkları kimselerin ahiret günü şefaat etmesi anlamında kullanılmıştır.

İslam'a göre iyi insanlar cennete gider, günahkâr/kötü insanlar da cehenneme gider. Şefaatçinin mantığına göre ise; bu ana prensip şefaat ile saf dışı edilir! Suçlu olmasına rağmen Allah katında naz-ı niyazı olan birisinin tavassutu, aracılığı ile cezadan kurtulur, hak etmeden torpil ile mükâfata konar!

Mekkeli müşrikler Allah'a inanmakla birlikte Allah'tan rütbe ve yetkice daha aşağıda ilahlar da edinmişlerdi. Dünyada bu ilahlar ile Allah'a yakınlaşmayı umuyor (şirk-i takrîb), ahirette de bu ilahların Allah'ın cezalandırmasından kurtaracaklarına (şefaat edeceklerine) inanıyorlardı.

Onların Allah inancı şirk ile nasıl yozlaşmış ise, ahiret inançları da şefaat anlayışı ile öyle yozlaşmıştı. Kur'an her ikisine de şirk demektedir. Hatta iyi düşünülürse görüleceği gibi, şirkin temelinde şefaat anlayışı yatar. Biz günahkârız, Allah bizim yüzümüze bakmaz. Allah'a yaklaşmak için yapılması gereken en uygun davranış (!) Allah'ın sevdiği, ermiş kulları vasıtasıyla, tavassutu ile kurtulmanın yolunu bulmak. Bu da kaçınılmaz olarak, kula kulluğu beraberinde getirmiştir.

Allah Mekkeli müşriklerin, şefaatten kaynaklanan şirk inançlarını ortadan kaldırmak için tevhid dinini gönderdi. Yani şefaat kavramı çok açık net bir şekilde Mekkeliler tarafından biliniyordu. İslam şefaat fikrini/kavramını oluşturmadı, tam aksine var olan bu anlayışı ortadan kaldırmaya çalıştı. Şefaatten bahseden 26 ayetten, 22'si Mekke'de inmiştir. Bu realite bile tek başına, Mekkelilerin şefaat inancını yok etmek, yerine tevhidi ikame etmenin hedeflendiğini göstermeye kâfidir.[2]

Allah'tır gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde/devirde yaratan, sonra da Arş'a istiva eden, O'nun dışında sizin ne bir dost, ne de bir şefaatçiniz vardır. (Secde/4)

2 Mehmet Durmuş, *Kuran'a Göre Şefaat*, s. 27.

Yoksa onlar Allah'la birlikte, O'nun dûnunda başka (hayali) şefaatçiler mi edindiler? De ki: "Onlar hiçbir şeye malik olmayan, düşünmeyen şeyler olsalar da mı (onları şefaatçi edineceksiniz)?" De ki: şefaat bütünüyle ve yalnızca Allah'a aittir. Yerlerin ve göklerin mutlak hâkimiyeti de O'nundur. Sonra ona döndürüleceksiniz. (Zümer/43-4)

Cehennem o gün azgınlara gösterilir. Onlara "Nerede o tapınıp durduklarınız?" denilir. "Size yardım edebildiler mi? Hadi onu geçtik. Kendilerine yardım edebilecekler mi?" Ardından ilahları ve onlara umut bağlayanlar cehenneme tıkılır. İblis'in avanesi de. Onlar orada birbirlerini suçlayarak derler ki: "Allah şahit ki, biz apaçık sapıklık içindeydik. Çünkü siz(in gibi yaratılmış varlıklar) âlemlerin Rabbiyle bir tutuyorduk. Yine de yoldan çıkmamıza sebep olan şu günahkârlardır." Gel gör ki, şimdi bize ne arka çıkan bir şefaatçimiz, ne de candan bir dostumuz var. (Şuara/90-101)

Özetle Kur'an ayetleri; ebedi kalmak üzere girilen bir yer olan cehennemde fidye ile şefaatle, iltimasla, akrabalık bağı ile kurtuluş olmadığı konusunda muhkemdir. (Nahl/38-9; Secde/14; Hadid/15; Yunus/9; Furkan/70-1; Şura/25-6; Muhammed/7; Bakara/160-254; Müminun/102)

Mekkeliler, Allah'ı çok uzakta, müteâl/aşkın bir varlık olarak tasavvur ediyorlardı. O'na yaklaşmak için aracılar/şefaatçiler icat etmişlerdi. Hâlbuki Kur'an'a göre Allah; kişiye şah damarından daha yakın ve dua ettiği zaman duasına icabet eder. O devirde insanlar kabileler hâlinde yaşadıklarından kabile reislerine/şeyhlere/efendilere körü körüne itaat eder, doğruyu-yanlışı bu tağutlaştırdıkları liderleri/seyyitleri tayin ederdi. Allah'ı da bir kral gibi tahayyül ediyorlardı. Hâl böyle olunca O'na yaklaşmak için aracı kurumlara, kişilere ihtiyaç duyarlardı. Onların putları bazen Allah'ın kızları olan melekler ya da daha önce yaşayıp ölmüş salih/mübarek kimselerin sembolleriydi. Putlar, bu kimselerin ruhlarının, ruhaniyetlerinin içine yerleştiği veya civarını makarr edinmiş olduğu nesnelerdi. Bazen bu makarr bir taş, bazen de üç akasya ağacı olabiliyordu. İşte biz bunların ruhaniyeti ile temas kurarak, en büyük ilah olan Allah katında onların tavassutuyla/şefaatiyle O'ndan yardım görürüz diyorlardı. Kur'an'ın "*esnâm*/ putlar, *evsân*, *erbâb*/rabler, efendiler, *tâğut*, *endâd*, âlihe/

ilahlar ve şufe'â/şefaatçiler" olarak isimlendirdiği bu aracıların tümünü İslam terketmeye davet etti.

Mekke müşriklerinin inançları tam olarak bilinmeden, şirkin zıddı olan tevhid, dolayısıyla İslam anlaşılamaz. Şirkin çeşitleri, özellikle şirk-i takrib ve taklit bilinmelidir. Ayrıca tevhidin kısımları, hassaten tevhid-i ulûhiyet iyice anlaşılmalıdır. Yoksa günümüzde olduğu gibi, günde bin defa "Lâ ilâhe..." diyerek kelime-i tevhid çeken nice Müslümanın kafasında hâlâ onlarca ilah vardır. Zira ilahın ne olduğunu kavramsal olarak bilmeyen, gerçek anlamda ilahları red ve inkâr etmiş olmaz. Hâlâ Mekkeli müşriklerin taşa, ağaca taptığını zanneden pek çok safdil vardır! Bunlara bir şey anlatma imkânı da yoktur. *"Allah'ın dûnunda/Allah'la birlikte dua edip, yalvardığınız kimseler tıpkı sizin gibi kullardır."* (Araf/194) ayetindeki "ibâdün emsâlüküm" ifadesi, müşriklerin ilahlaştırdığı kimselerin tıpkı kendileri gibi Allah'a kulluk eden insanlar olduğu çok açıktır. Onlar bu ilahların/kimselerin Allah'ın ulûhiyetinden az-çok hisse sahibi kimseler olduğunu düşünüyorlardı. Bu yarı ilahların Allah ile münasebeti olduğunu, O'nun katında yüksek bir mevkii olduğunu, dolayısıyla onların dualarının red olunmayacağını, şefaatlerinin, tavassutlarının/aracılıkların kabul edileceğini düşünüyorlardı. Kur'an'da onlarca yerde putlar için "men, ellezîne, hüm" gibi akıllı varlıklar/insanlar için kullanılan zamirler, ism-i mevsullerin kullanılması, onların taş, ağaç parçası olmadığının, ölü veya diri putlaştırılan insanlar ya da onların ruhları/ruhaniyetleri olduğunun en büyük kanıtıdır. Onlar bu kimselerin yaratıcı, rızık verici olduğunu iddia etmiyorlardı. Onların az veya çok gerek gayb, gerekse şehadet âleminde tasarrufta bulunduğuna, Allah'a yaklaştırdığına, onlara hayır celbettiğine, şerri defettiğine ya da gökteki en büyük ilah/Allah katında şefaatçi olduğuna, O'nun katında nazı, niyazı geri çevrilmediğine inanıyorlardı.

Garânik hadisesinin merkezinde şefaat yatar. Şöyle ki Mekkeli müşrikler tavaf esnasında "Lat, Uzza ve diğer üçüncüsü Menat hürmetine! Çünkü bu üçü ulu garânik'tir. (Al-

lah'ın genç, güzel, kuğu gibi kızlarıdır.) Bunların şefaatleri umulur." diyorlardı. Güya Peygamberimiz Necm sûresini Kâbe'de okurken, 19-20. ayetlere gelince "Lât, Menat ve Uzza'nın şefaatleri umulur." diye bir söz ağzından kaçmış. Bunun üzerine de Mekkeliler de sûrenin bitiminde secde ayeti ile birlikte secdeye gitmişler. Bundan çok memnun olmuşlar ve şöyle demişler: "Allah'ın dirilten ve öldüren, yaratan ve rızık veren olduğunu biliyoruz. Fakat biz ilahlarımızın/meleklerin O'nun katında şefaat edeceğine de inanıyoruz. Sen de bunu kabul ettiğine göre artık aramızda bir anlaşmazlık kalmadı." Bu olayın olup-olmadığını bilmiyoruz. Büyük ihtimalle uydurma olan bu olayın ana ekseni meleklerin (beyaz kuğular gibi olan Allah'ın kızlarının) şefaat edeceğini Peygamber'in söylemiş olması, müşriklerle Müslümanlar arasında savaşın bitmesini, kısmi bir barış ortamının doğmasını sağlamıştır.[3]

İşte İslam, kul ile Allah arasındaki bu aracıları kaldırmak için gönderildi. İslam Allah'ın dışında bu yarı ilahları "veli" edinerek, onların şefaatini umanlara, bunların terk edilmesini emretti.

Allah müminlerin velisidir. (Bakara/257)

Ne yani, siz şimdi Allah'ı bırakıp da/Allah'la birlikte, kendilerine bile bir yarar ve zarar veremeyecek kimseleri veliler mi edindiniz? (Rad/16)

Allah kendisinden başkasını velî edinmeyi yasakladı.

Allah'tan başka ne bir velî, ne de bir yardımcı vardır. (Bakara 2/107)

Onlara Kur'an ile öğüt ver ve de ki: "Her nefis yaptıklarına bedel ipotek altına/rehin alınacak. Onların Allah'ın dûnunda ne bir velîleri, ne de şefaatçileri olacak." (En'am/70)

Kâfirler benimle birlikte benim salih kullarımdan birini (melekleri, peygamberleri, şeyhleri vs.) veliler edinebileceklerini mi sandılar... Biz cehennemi (Allah'la birlikte, başkalarını da velî edinen) nankörler için hazırladık. (Kehf/102)

(Hem sizin velî edindikleriniz) Diri değil, ölüdürler. Ne zaman yeniden diriltileceklerini de bilmezler. (Nahl/20-2)

3 İsmail Cerrahoğlu, "Garanik" md. *DİA*, 13.C. , s. 361,2.

Bakınız Allah, kendisinden başka velî, şefaatçi edinen, onların kendilerine fayda ya da zarar verebileceğine inanan kâfirlere nasıl seslenmektedir.

Kendi uydurduğu yalanları Allah'a isnat eden ya da O'nun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Böyle (büyük günaha gömülmüş) mücrimler asla iflah olmaz. Birde kendilerine ne fayda, ne de zarar vermeye kadir olmayan varlıklara ibadet edip, "Bunlar bizim Allah katında şefaatçilerimizdir." diyen kimseler (iflah olmaz). De ki: göklerde ve yerde Allah'ın bilmediği bir şeyi O'na haber verebileceğinizi mi sanıyorsunuz? (Yunus, 10/17-8)

Onları o yakın gün ile uyar. (O günün dehşetinden) yürekler yutkunurken gırtlağa dayanmıştır. O gün zalimler için ne samimi bir dost, ne de sözü geçen bir şefaatçi vardır...Allah hak ile hükmeder. Onu bırakıp da yalvarıp yakardıkları (şefaatçileri) ise hiçbir şey hakkında hüküm veremezler. (Mümin/18-20)

Zaten bir önceki ayet "O gün herkesin hakkını tam olarak alacağı gündür, hiçbir haksızlığın olmadığı gündür..." şeklinde şefaate, adam kayırmaya gerek olmadığını vurgular.

Onlar (görelim bakalım) diyerek Kur'an'ın bildirdiği sonucu bekliyorlar. Onu vaktiyle göz ardı edenler, onun bildirdiği sonuç gelip çattığında şöyle diyecekler: "Gerçekten Rabbimizin elçileri bize hakkı söylemiş. Şimdi bizim için şefaatçiler var mı ki, bize şefaat etsin..." Onlar cidden kendilerine yazık ettiler ve uydurdukları o (düzmece ilahlar, şefaatçiler) de onları yüzüstü bırakıp gitti. (Araf/53)

Uydurduğunuz şefaatçilerin kendilerine hayrı yok ki, size olsun.

Allah, Mekkeli müşriklere şöyle dedi: İlahları bire indirin, en büyüğüne, gökte olduğuna inandığınız ilahı, tek ilah kabul ediniz. "La ilahe illallah" deyiniz. Benden başka velî edinmeyin. Şu şefaatçi edindiğiniz ilahları reddedin.

Lakin "Peygamberimizin günahkâr müminlere ve azabı hak eden büyük günah sahiplerine şefaati haktır"[4] şeklinde şefaat anlayışı çok erken dönemde Müslümanlara geri dönmüştür. Delil olarak getirilen ayetler, konuyla doğrudan alakası olmayan şu ayetlerdir:

4 İmam-ı Azam, *Fıkh-ı Ekber*, s. 58.

"...*Umulur ki Rabbin seni makamı-ı mahmuda/övülen bir yere gönderir.*" (İsrâ/79), "*Şüphesiz ki Rabbin sana verecek, sen de hoşnut olacaksın.*" (Duha/5) Gûya "makam-ı mahmud", Peygamber'in şefaat etme yetkisi imiş. Makam-ı mahmud'un ne olduğunu aşağıda ele alacağız.

İmam Gazâlî de şöyle der:

Müminlerden bir kısmı Cehenneme girmeyi hak ettiğinde, Allah onlar için peygamberlerin, sıddıklarnn, âlimlerin ve salihlerin şefaatini kabul eder. Kendi katında manevi değeri olan her zatın ailesine, akrabasına ve dostlarına şefaatini kabul eder. O hâlde sende onlardan birinin şefaatine ulaşma derecesini kazanmaya çalış.[5]

Biz Mâturîdîlerin mezhep imamı olan, İmam Mâturîdî ise şefaati, günümüzün Mâturîdîleri gibi anlamaz. İmamımız, büyük günahlarına tövbe etmeden ölen kebîre/büyük günah sahiplerinin ebediyyen cehennemde kalacağını iddia eden Mutezile'ye cevap sadedinde şöyle der:

Buna göre Kur'an ile hadislerin ilahî lütuf çerçevesinde beyan ettiği birçok bağışlama müjdesi ortadan kalkmakta, ilim ehlinin Allah'a ve rahmetine yönelik fıtrî ümitleri suya düşmekte, ayrıca Peygamber'in şefaatine ümit bağlamış müminlerin duası geçersiz hâle gelmektedir.[6]

Mâturîdî devamla derki: şefaat iki şekilde olur. Birincisi; birinin iyiliklerini bir başkasının yanında anarak, onu yüceltmek için tasvir etmek, ikincisi de dua etmektir. Bu birinci maddedeki şefaat şeklinin ahirette hiçbir mantığı yoktur. Zira Allah her şeyin iç yüzünü hakkıyla bilmektedir. Peygamberlerin ise; ümmetlerinin kendilerinden sonra neler yaptıklarından haberi yoktur. (Maide/109, 116-7) Ayrıca kulların neler yaptığı amel defterlerinde küçüğünden, büyüğüne hepsi yazılıdır. Allah kulların her şeyini, gizlisini-saklısını bildiği için katında birinin bir başkası hakkında tanıklık yapmasına, iyiliklerini saymasına ihtiyaç hissetmez.[7]

5 Gazalî, *İhya*, C. 4, s. 945.
6 Ebu Mansur el-Mâtürîdî, *Kitab'ut-Tevhid*, s. 475.
7 Ebu Mansur el-Mâtürîdî, *Kitab'ut-Tevhid*, s. 476.

Şefaatin ikincisine, dua şekline gelirsek; ayette geçen meleklerin iyi insanlar hakkında dua etmeleri, onlar için şefaat dilemek değildir. *"Arşı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunan melekler rablerini hamd ile tesbih ederler. O'na iman ederler. Müminlerin de bağışlanmasını isterler, 'Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. Tövbe eden ve senin yoluna gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru! Rabbimiz! Onları da onların atalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi olanları da kendilerine vaad ettiğin adn cennetlerine koy. Şüphesiz aziz ve hakîm olan sensin!"* (Mü'min/7-8) Mâturîdî devamında özetle der ki, zaten Allah iyi kullarına azap etmez. Bu O'nun hikmetiyle bağdaşmaz. Böyle iyi kimselerin zaten şefaate ihtiyaçları da olmaz. Meleklerin ayette geçen bu iyi kimseler için şefaat dilemesi, Hâşâ! Allah iyi kullarına zulmediyormuş veya hikmetsiz iş işliyormuş da bunu yapmamasını talep etmek gibi olur ki, bu mümkün değildir. Dua ve şefaat ancak cennetliklerin cennete bir an önce girmesi için olabilir.[8] Mâturîdî, Mâturîdîlerin ana kitabı olan *Kitabu't-Tevhid*'inde,[9] Rasulullah'ın şefaatinden tek bir cümle olsun söz etmez.

Şefaat var mı? Yok mu? Buraya geçmeden önce mahşer meydanındaki durumu ayetlerle bir kez daha hatırlayalım.

> *(O gün) hiçbir insanın bir başka insana fayda veremeyeceği gündür. Talimat vermek/Tasarrufta bulunmak tamamen Allah'a mahsustur.* (İnfitar/19)

O gün her insan tek başına, yapayalnız kalmıştır.

> *Allah şöyle seslenir; işte şimdi bize yapayalnız geldiniz, tıpkı sizi ilk yarattığımız gibi ve size verdiğimiz her şeyi arkanızda bıraktınız. Sizin lehinize Allah'a ortak koştuğunuz o şefaatçileriniz nerede? Şimdi yanınızda göremiyoruz... Artık aranızdaki bütün bağlar kopmuştur ve bütün eski dostlarınız sizi terk etmiştir.* (En'am/94)

> *O gün hiçbir dost dostunu sormaz... Birbirlerinin gözü önünde olacakları gün. Mücrim/suçlu o gün azaptan kurtulmak için öz evladını feda etmek isteyecek, eşini, kardeşini, kendisini himaye etmiş*

8 Ebu Mansur el-Mâtürîdî, *Kitab'ut-Tevhid*, s. 477.

9 Bu kitabın dünyada tek bir nüshası kalmıştır. Bu Mâturîdîlerin imamlarına ne kadar sahip çıktığını, Maturîdî mezhebini ne kadar anladıklarını göstermesi açısından tam bir ibret tablosudur. Bu kitap ancak Bekir Topaloğlu tarafından 2009 yılında Türkçemize kazandırılabilmiştir.

bütün yakınlarını ve yeryüzünde yaşamış herkesi feda etmek isteyecek, ta ki kendini kurtarabilsin. (Mearic/10-4)

Kâfir olarak ölenler ellerinden gelse yeryüzünün tüm hazinelerini kurtuluş fidyesi olarak vermek isterler. (Al-i İmran/91)

Ey insanlar! Rabbinizden korkun ve ne anne-babanın evladına, ne de evladın anne-babasına hiçbir fayda veremeyeceği günden korkun. (Lokman/33)

Hiç kimsenin, hiç kimseye, hiçbir şey ödeyemeyeceği, kimseden şefaatin kabul edilmeyeceği, kimseden kurtuluş akçesi alınmayacağı ve hiç kimsenin yardım görmeyeceği günün dehşetinden korkun. (Bakara/48)

"Öyle bir günden korkun ki" ifadesi tüm insanları içine almaktadır.

O gün herkes kazandığının karşılığını bulur. O gün hiç haksızlık yapılmaz. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir ve onları o güne karşı uyar ki –yürekler boğulurmuşçasına– gırtlağa dayanır. O gün zalimler ne bir dost, ne de bir sözü geçen şefaatçi bulacaklar. (Mümin/17-8)

Allah tam bir hakkaniyetle hükmeder. O'nunla birlikte, O'nun berisinde yalvardıkları ise hiçbir şey hakkında hüküm veremezler. Çünkü sadece Allah'tır, her şeyi işiten ve gören. (Mümin/20)

Hâlâ şefaat var mı diye soruyorsunuz? Kimsenin kimseye zerre kadar faydasının olmayacağını bu kadar sarahatle ifade eden ayetler size hiçbir şey ifade etmedi, öyle mi? Hayret!

Kur'an'ın yok etmeye çalıştığı şirkin en belirgin ifade tarzı olan şefaati? Allah ile kul arasına aracı sokmak ha? Allah'tan başkasının azaptan kurtaracağına inanmak isim değiştirmiş şirktir. "Mâliki yevmiddîn"i katletmektir. Hüküm/ceza gününün tek mâliki ve hâkimi olan Allah'ın hükümranlığını elinden almak demektir. Çünkü kime sorarsanız sorun, tüm insanların en büyük hedefi ebedi saadeti garantilemektir. Bu kadar büyük bir gayeye ulaşmak da Peygamber'in, evliyanın vs. şefaatine bağlı ise, insanların bu kimseleri ilahlaştırmaları kaçınılmaz bir sondur. Allah bu yüzden şirkin bu ana damarını baştan kesmektedir. Şefaat tamamıyla bir müşrik akidesidir. İslam onu yok etme savaşı vermiştir. Tıpkı faiz, kölelik gibi kaldırmaya çalıştığı, o cahiliye toplumunun bir hastalığıdır.

Şefaat inancının doğrudan Allah'ın ulûhiyeti ile alakası vardır. Şefaat inancı Allah'ın ulûhiyetine, hükümranlığına ve otoritesine müdahaledir. O yegâne ilah, otorite olduğu gibi, yegâne Rab'dır. İlah kimse, şefaat da O'nundur. Mülk kimin ise, şefaat hakkı da O'nundur. Şefaat bütünüyle Allah'ındır. (Zümer/44) Şefaat ayetlerinin hemen hemen tamamında mülk ile şefaat arasında doğrudan bir bağ kurulmuştur. Herhangi bir peygamberin, meleğin veya evliyanın şefaat edebilmesi ancak ilah olması, mülkün sahibi olmasıyla mümkündür. Bu ise muhaldir/imkânsızdır.[10]

"*O'nu bırakıp başka ilahlar edineyim. Öyle mi? Eğer Rahman olan Allah bir zarar vermeyi dileyecek olsa –ki dilemez– o ilahlarınız bana zerre kadar şefaat edemez...*" (Yasin/23-4) ayetinde de olduğu gibi, ilah edinmenin nedeni onların şefaat edeceği beklentisidir. Peygamberimizin şefaat edeceğine iman da er-geç onu ilahlaştırmaya, ona ibadet etmeye insanları sevk eder! Bazı cahillerin sünnet namazları, Peygamber'in şefaatine nail olmak için kılmaları gibi. Ya da –ibadet formatında– milyarlarca salavatı şefaat beklentisiyle getirmeleri gibi!

Yine şefaat ile mülk kavramın alakası vardır. Mâlikü'l-Mülk kim ise, Malik-i yevm'id-din kim ise, şefaat de onundur. O yegâne hâkim ve mülkün sahibidir. Mülküne, melekûtuna kimseyi ortak etmediği gibi, hükümranlığına, insanları yargılamasına da kimseyi ortak etmez. "*Yargı Günü'nün ne olduğunu sen bildin mi? Evet, bildin mi nedir o Yargı Günü? O gün kimse kimse için bir şey'e mâlik olamaz,* (kimse kimseye hiçbir şekilde yardım edemez) *emir o gün Allah'ındır.*" (İnfitâr/19)

O gün bırakın şefaat etmeyi, insanlar O'nun huzurunda konuşmaya bile cesaret edemezler.

> *Hiç kimse O'na karşı söz söyleme cesaretini kendinde bulamayacak. Ruh/Cebrail ve meleklerin saf saf dizildiği gün kimse ağzını açamayacak, ancak Rahman'ın izin verdikleri müstesna. Onlar da sadece doğruyu söyleyecek.* (Nebe/37-8)
>
> *... O gün Rahmanın huzurunda sesler kısılır, fısıltıdan başka bir şey işitemezsin.* (Taha/108)

10 Mehmet Durmuş, *Kuran'a Göre Şefaat*, s. 339.

O Allah'ın dünyada ortağı yok iken, orada var mı yoksa? Tamam, ubudiyet burada bitti, Allah'ın ulûhiyeti de orada bitecek mi? Orada artık başka mabud, ilah, rab, hâkim, şefaatçi vs. edinsek, Allah bundan hoşlanır mı? Artık burada serbest, istediğiniz gibi tevhidi bırakabilirsiniz denir mi? Biz orada tekrar yaratılıp, biyolojik yapımız değişti diyelim, tamam da hâşâ Allah da değişecek mi?

Kâfirlere şefaat yok, Müslümanlara var denir mi? Kâfirler; aracı/vesile/şefaatçi edindikleri için kâfir olmamışlar mıydı? Onlar da Allah'a inanıyorlardı. O'nu en büyük ilah kabul ediyor, Rab olarak birliyorlardı. Hac farizalarını yerine getirirken söyledikleri telbiye bile bizimkine epey benziyordu. "Lebbeyk, lebbeyk, lâ şerîke lek, illê şerîken hüve lek, temlikuhu ve mâ melek/Buyur Allah'ım buyur! Senin hiçbir otağın yoktur. Ancak bir tane vardır. Onun sahibi de sensin. Ona ve sahip olduğu her şeye Sen mâliksin."[11] Ne kadar utangaç bir ifade; "Ortağın var ama o da senin, onun neyi varsa onlarda senin."[12]

Dünya mahkemelerinde bile hâkim birine torpil yapsa, adam kayırsa ya da hâkimin dostu, bir yakını "şunları şunları cezalandırmadan, hapse koymadan salıver" dese insanlar kıyameti koparmaz mı? Böyle mahkeme olmaz olsun demezler mi? O büyük, ilahî mahkeme iltimasın, adam kayırmanın olacağı bir yer olabilir mi? Herkesin verilen karardan dolayı "hakikaten hak yerini buldu, kimseye zerre kadar haksızlık yapılmadı" demeleri gerekmez mi?

De ki: ben peygamberlerin ilki değilim, kendime de size de ne yapılacağını asla bilmiyorum. Ben sadece bana vahyolunana tabi olurum. Ben sadece (vahyi olduğu gibi size açıklayan) bir uyarıcıyım. (Ahkaf/9)

Bu ayetin sebeb-i nüzulü hakkında şöyle bir rivayet vardır: Sahabeden Osman ibn Maz'ûn misafir olduğu evde vefat etmiştir. Ev sahibesi kadın (bir rivayette kendi eşi) "Ben şa-

11 Şah Veliyyullah Dehlevî, *Huccetullahi'l-Bâliğa*, C. 1, s. 227.
12 Günümüzdekiler de "Allah'ım senin hiçbir ortağın yok ama gavs-ı azamın, kutb-u aktab'ın, sahib-ü zaman'ın, kâinata müdahale eden, tasarrufta bulunan, gaybı bilen evliyan var" diyorlar.

hidim ki Allah sana kesinlikle ikram edecek/sen cennetliklerdensin" der. Rasulullah şöyle tepki gösterir: "Ben Allah'ın elçisi olduğum hâlde vallahî ben bile o gün bana nasıl davranılacağını bilmiyorum." der. (Buharî, Cenaiz, 3) (Rivayetin bir başka versiyonunda ise "Ne bana, ne de ona ne yapılacağını bilmem!" buyurmuştur)

"Ben bile kendime ne yapılacağını bilmiyorum." diyen, daha doğrusu böyle demesi emredilen Peygamber, nasıl olur da "Ümmetimin tamamına, büyük günah işleyenler de dâhil olmak üzere şefaat edeceğim." der? Yaşayan Kur'an olan o, nasıl olur da emr-i ilahî'nin tam aksini söyler?

Allah, meleklerin şefaatine bel bağlayan müşrikleri, peygamberlerinin ve din büyüklerinin şefaatlerine bel bağlayan Ehl-i Kitap'ı kınamışken, nasıl olur da Muhammed (sav), kebire/büyük günah sahiplerine şefaat edeceğini söyler?[13]

Cehennemde olanı sen mi kurtaracaksın? اَفَاَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِى النَّارِ (Zümer/19)

"*Benim şefaatim, ümmetimden kebire sahiplerinedir/büyük günah işleyen kimseleredir.*" (Tirmizi, Kıyame, 11) Mesela bu hadisi ele alalım. Baştan sona Kur'an'a aykırı olan bu sözü Peygamberimiz söylemiş olabilir mi?

Allah'a şirk koşmanın dışında, diğer bütün büyük günahlar kul hakkına girer. "Adam öldürmek, ana-babaya isyan etmek, yetim malı yemek, faiz yemek, namuslu kadınları iffetsizlikle suçlamak, büyü yapmak, savaştan kaçmak, yalancı şahitlikte bulunmak..." gibi büyük günahlar "mûbikât/helak edici davranışlar" olarak nitelenmişken, nasıl olurda Allah'ın affetmeyeceğini bildirdiği günahları, Peygamber çıkıp da "Ben şefaatimle affettireceğim" der? Bu hiç mümkün mü? Birilerin imanı âmentü duasını sesli okumaktan ibaret kalmış, ama sırf Muhammed ümmetinden olduğu için sorgusuz, sualsiz, hesapsız Cennete gidecek? Onun ümmetinden olması ona yeterli? Sadece isminin Müslüman olması, Muhammed ümmetine dâhil olması kâfi, öyle mi?

13 Süleyman Ateş, *Kuran Ans.* "Şefaat" md.

Halk arasında yaygın bir kabul olan "günahkâr müminlerin günahlarının affedilmesi için Peygamberimizin Allah nezdinde torpil yapması" anlamına gelen bu şefaat anlayışı, "*Cehennemde olanı, Sen mi kurtaracaksın?*" (Zümer/19) ayetine apaçık aykırıdır. Bu anlayış sahipleri yanlış itikatlarını değiştirmedikleri takdirde Peygamberimizin şefaat ettiği değil, şikâyetçi olduğu kimselere dâhil olacaklardır.

> *Şefaat edecek (zannettiklerinizin) hiçbirinin şefaati onlara fayda vermez.* (Müddesir/48)
>
> *Şefaat bütünüyle Allah'ındır.* (Zümer/44)
>
> *O gün şöyle derler: "Bizim ne şefaatçilerimiz, ne de candan bir dostumuz var."* (Şuara/100-1)
>
> *(O gün) onların Allah'a ortak koştukları varlıklardan hiçbirinin şefaatini göremeyecekler. (Oysa) onlar ortak koştukları (bu şefaatçiler) yüzünden kâfir olmuşlardı.* (Rum/13)

18 ayet şefaat yok diyor. 8 ayette ise şefaat var olsa bile, bunun ancak Allah'ın iznine tabi olduğunu haber veriyor. Allah'ın razı olmadığına kimse şefaat edemez. Pekâlâ; Allah'ın razı olduğu kimsenin şefaate ihtiyacı var mıdır? Allah'ın hoşnut olduğu kimse zaten cennetliktir. Allah'ın izin vermediği, hoşnut olmadığı kimselere peygamberlerin, meleklerin şefaati söz konusu değil ise, onlar kime şefaat edecek?

Allah dünya işlerinde bile, "*Kim kötü bir işe aracılık/şefaat ederse, onun da o günahtan bir payı vardır.*" (Nisa, 4/85) derken, Peygamber nasıl olur da zulme, kul hakkına rıza gösterir de kebâir/büyük günah sahiplerinin affı için aracılık eder? Hani bir söz vardır ya "Allah'ın def ettiğini, Peygamber değnekle kovalar." diye. Hiç mümkün mü? Zalimler için Peygamber tavassutta bulunsun? Allah'ın cezalandıracağım dediği eylemler için aracılık etsin? Eli kanlı bir katil, masum bir çocuğa tecavüz eden sapık cezasız kalsın? Bu söz konusu büyük günahları işleyen fasık bu günahları yüzünden dinden de çıkmadı. 'Eşhedü'yü çektiği sürece de Müslüman.

Kebire sahibi Müslüman, şefaatle kurtulsun! Allah dilediğini affeder (!) Mal O'nun, mülk O'nun değil mi? Canının çektiğini yapar (!) Öyle mi? Peygamber de Allah'ın verdiği cezaları

fazla bulup tenkisat/damping rica etsin? Mazlumlar dünyada kendilerine yapılan zulümle baş başa kalsınlar! Zalimlerden hakkını alamasın? Zalimler torpil ile işlerini dünyada çevirdikleri gibi orada da çevirsinler? Hiç mümkün mü? Hâşâ! Bin defa Hâşâ! Allah dilediğini yapan, kural tanımaz bir hâkim (!) Peygamber de zalimlerin, katillerin, sapıkların avukatı (!)

Sevgili Peygamberimiz dünyada bile hırsız bir kadın lehine şefaatçilik/aracılık yapan, çok sevdiği Üsame'ye kızar ve onu azarlar! "Allah'ın cezalarından birinin uygulanmaması için mi şefaat/aracılık ediyorsun? Allah'a yemin ederim ki, kızım Fatıma da olsaydı elini keserdim." Peygamber şefaatçileri böyle kınamışken, nasıl olur da kendisi suçlular lehine şefaatçılık yapar!

Kur'an peygamberlerin suçlular lehine şefaat edeceğinden değil, tam aksine suçlular aleyhine tanıklık edeceğinden bahseder.

Her toplumdan bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlar aleyhine şahit gösterdiğimiz zaman ne olacak hâlleri? (Nisa/41)

Bir gün gelecek Biz, her ümmetten bir şahit çıkaracağız. Sonra inkârda ısrar edenlere ne mazeret beyan etme izni verilecek, ne de suçlarını itiraf ile af dileme imkânı. (Nahl/84)

Mesela tufanda boğulan oğluna dua eden Nuh'un (as) bu davranışını Allah hoş karşılamaz ve Nuh'u kınar!

Allah her şeyi bildiğine göre niye şefaatçiye ihtiyacı olsun ki? Hiçbir peygamber ya da melek insanların neler yapıp ettiklerini tam olarak bilemez. En azından kişinin gerçek niyetini bilemez. Bilmediği, tanımadığı birine şahitlik yapmak "yalancı şahitliği" değildir de nedir?

Şefaati kabul edenler, "şefaatin kebire/büyük günah sahiplerine olacağına" dair bir hadise dayanarak, katil, câni, tecavüzcü gibi büyük günah işleyen, tövbe etmeden ölen Müslümanların ceza çekmeden kurtulacaklarını, cennete doğrudan gidebileceklerini kabul etmiş olmaktadırlar. Bu kabul Kur'an'a muvafık olabilir mi? Hatta öyle hadisler var ki, bırakın büyük günah sahibi müminin şefaatle affedilmesini,

imanı olmaksızın kalbinde zerre kadar hayır olan kimsenin bile, müminlerin şefaatiyle cehennemden çıkacağını ifade etmektedir.

...Nihayet müminler ateşten kurtulduktan sonra, 'Canım O'nun kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, hiçbiriniz kıyamet gününde ateşteki kardeşlerinin haklarının verilmesini talep eden müminler kadar Allah'tan şiddetle bir şey talep edemez. Diyecekler ki: 'Rabbimiz onlar da bizimle beraber namaz kılarlardı, oruç tutarlardı, hacca giderlerdi'. Bunun üzerine onlara şöyle denilecek: 'Haydi onlardan tanıdıklarınızı çıkartın!'...'Ya Rabbi! Çıkartmasını emrettiklerinden kimse kalmadı, hepsini çıkarttık' diyecekler. Sonra Allah onlara şöyle buyuracak: 'Haydi dönün bakın, kalbinde bir dinar kadar hayır bulunan insanları da çıkartın'...Diyecekler ki: 'Ya Rabbi! Çıkartmasını emrettiklerinden kimse kalmadı, hepsini çıkarttık'...sonra Allah 'kalbinde yarım dinar hayır olanları çıkartın' diyecek, onları da çıkartacaklar... daha sonra Allah 'kalbinde zerre kadar hayır olanları da çıkartın diyecek', onları da çıkartacaklar... Sonra Allah şöyle buyuracak: Melekler, Peygamberler ve müminler şefaat ettiler, geride şefaat edenlerin en çok merhamet edeni kaldı/Ben kaldım'... Bunları Allah hayat nehrinde yıkayacak, beyaz inciler gibi çıkacaklar.... 'İşte bunlar Allah'ın azatlılarıdır, hiçbir amel işlemeden, hiçbir hayır yapıp önceden göndermeden Allah onları cennete koymuştur. Sonra buyuracak: 'Haydi cennete girin, gördükleriniz hep sizin olacaktır'...(özetleyerek aldık) (Buharî, Ezan, 109, Rikak, 52)

Bu hadisi Allah'ın kitabı ile telfik edebilecek var mıdır? Dünyanın ve insanın yaratılış hikmeti olan "iyi insanlara mükâfat, kötü insanlara ceza verilmesi" düsturu bile yok edilmiş, Kur'an'daki bütün ceza, ikâb, cehennem ile ilgili ayetler adeta ilga ve iptal edilmiştir.

Şefaat'in olmadığını gösteren Kur'an ile uyumlu onlarca sahih hadis de mevcuttur. Zaten Kur'an'ın baştan sona yok etmek istediği bir cahiliye inancının hadislerle tekrar İslam'a sokulması, Kur'an'ı katletmek demek olacağından eşyanın tabiatına aykırıdır. Peygamber-i zî-Şân'ın Kur'an'a aykırı bir şey söyleme ihtimali söz konusu bile olamaz. Ama maalesef tarihi süreç içinde hadislere "vahy-i gayr-i metlüvv/namazda okunmayan vahiy" muamelesi yapılmış bu arada uydurulan birçok mevzu hadise de maalesef vahiy muamelesi görerek, Kitaba

aykırı bir dinî telakki gelişme imkânı bulmuştur. Hadisleri Kur'an'ın önüne geçirerek, Kur'an'ın apaçık hükümlerini ortadan kaldırmaya cür'et edenlere karşı, bırakın ayetleri, aşağıda vereceğimiz hadisler bile delil olarak yeter de artar.

Peygamberimiz Kureyş kabilesini Safa tepesine toplamış, her bir kabilenin adını tek tek zikrederek, onlara şöyle seslenmiştir:

> Ey falanca, filanca oğulları! Kendinizi cehennemden koruyun! Ey Fatıma! Kendini ateşten koru! Zira ben sizinle akraba olmamın ötesinde, Allah(tan gelecek bir şey)'a karşı sizlere hiçbir şey yapamam! (Müslim, İman, 89)

Allah, "*En yakın akrabanı uyar!*" ayetini inzal buyurunca, Rasulullah kalktı, şöyle buyurdu:

> Ey Kureyş topluluğu! Kendinizi kurtarın! Ben Allah'a karşı size hiçbir şey yapamam. Ey Abdulmuttalip oğlu Abbas! Ben Allah'a karşı sana hiçbir şey yapamam! Ey babamın kız kardeşi Safiye! Ben Allah'a karşı sana hiçbir şey yapamam! Ey Muhammed'in kızı Fatıma! Malımdan dilediğin kadar iste vereyim. Lakin Allah'a karşı sana bir şey yapamam! (Buharî, Tefsir, 26)

İbn Kesir gibi bir hadisçinin şefaatle ilgili topladığı hadislerin büyük bir çoğunluğu Kütüb-ü Sitte dışındaki ikinci sınıf kaynaklardandır.[14]

Yine meseleye şöyle bir bakalım: Suçlular zincirlerle birbirlerine bağlanmış getiriliyorlar, Mahkemeye çıkıp yargılanmak için çok uzun süre bekliyorlar. Mahkeme bitiyor. Mahkeme ilamı yayınlanıyor. Sonra kadr-i kıymeti çok büyük, Baş hâkimin katında hatırı olan birisi çıkıyor, ricada bulunuyor, kâfirler, münafıklar, müşrikler hariç tüm suçluları affettiriyor. Bir nevi genel af ilanı. O zaman niye suçlar inceden inceye tespit edildi? Mahşer meydanı çilesi çekildi? Madem genel af ilan edilecekti, yargılanmalarına ne gerek vardı? Bu durumda Mahkeme-i Kübra, göstermelik bir tiyatro olmaz mı? Bu büyük mahkeme sadece kâfirler/müşrikler için kurulacak diyen hiç kimse de yok. Onlar zaten cehenneme gidecek. Mah-

14 Bekir Topaloğlu, "Kıyamet" md. *DİA*, C. 25, s. 521.

kemenin, hesaba çekilmenin nedeni; müminlerin kendilerini savunmaları ve suçlarının ne olduğunu bilmeleri için değil midir? Tüm müminler Peygamber'in şefaati ile cennete gidecekse mahkemeye gerek var mı? Yok, günahkâr müminler cezasını çektikten sonra cennete gidecek deniliyorsa, o zaman şefaat nerde kaldı?

Aslında meselenin bam teli şudur: İnsanlar Allah'ı hâşâ bir Padişah, bir başbakan gibi düşünüyorlar. Nasıl onun yanına gitmek için aracılar bulmak gerekir, yaverine, özel kâlem müdürüne ulaşmak gerekirse, Allah'ın yanına varabilmek için O'nun en sevdiği kimseleri araya koymak gerekir şeklinde "bilinmeyeni bilinene kıyas etme" yöntemini kullanmışlar.[15] Ne var ki; Allah sekreter, özel kalem müdürü kullanmamaktadır.

Şirkin ve putperestliğin ana damarı doğrudan doğruya Allah'la karşılaşmayı/likâullahı ümit edememesi, O'nu erişilmez, ulaşılmaz olarak düşünmesidir. Hâlbuki Allah "*Biz ona (insana) şah damarından daha yakınız.*" (Kâf/16) buyurmaktadır. Zaten kişi günahını affedilmez, Allah'ı da ulaşılmaz olarak tasavvur ettiğinde şirke düşmesi, şefaatçi araması kaçınılmazdır.

> *Yoksa onlar, Allah'ı bırakıp da (birtakım hayali) şefaatçiler mi buldular? Onlara şunu sor: "Ne yani! Hiçbir şeye güçleri yetmese, akılları ermese de mi?" De ki: şefaat bütünüyle Allah'a aittir. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur...* (Zümer/43-4)

Kur'an'da, içinde şefaat kelimesinin geçtiği ayet toplamı 26 olup, bunlardan 24 tanesinin cümle yapısı "nefy/olumsuz"dur. Diğer iki tanesinden biri; müşriklerin ağzından "*Bunlar bizim şefaatçilerimizdir.*" (Yunus/18) şeklinde nakil, diğeri de şefaati bütünüyle Allah'a hasreden bir önceki ayettir. Bunlar da delaleten menfilere/olumsuz cümlelere dâhil olurlar. Bunda garip bir şey de yoktur. Zira Kur'an şefaatten, şefaati ispat etmek için söz etmez, aksine ilk muhatabı müşriklerin şefaat inancını tamamen ortadan kaldırmak için bahseder.[16]

15 Yaşar Düzenli, *Üslub ve Semantik Açıdan Kuran ve Şefaat*, s. 120.
16 M. İslamoğlu, *Meal*, s. 920.

Bu söz konusu 26 ayetin 8'inde istisna vardır. Bu ayetleri de şefaati bütünüyle Allah'a has kılan 18 muhkem ayet doğrultusunda anlamamız gerekir. Şefaat ayetlerinde birkaç istisna olması da aracılar tarafından yapılacak şefaatin olacağını değil, olmayacağını gösterir. Asıl/esas olan şefaatin yokluğudur. Çünkü Kur'an şefaat anlayışını şirk olarak kabul etmektedir. Eğer farz-ı muhal olsaydı, kimlerin şefaat edeceğini de söylerdi.

Bu kadar açık ve net ayetlere rağmen bazıları kolay kolay pes etmezler. Şefaatin hak olduğuna inanalar bu kadar ayetin kâfirler hakkında nazil olduğunu söylerler. Mesela şu ayet Peygamber babalarının ve dedelerinin şefaati ile kurtulacaklarını ya da sayılı birkaç günün dışında azap görmeyeceklerini iddia eden Yahudiler hakkında inmiştir: *"Hiç kimsenin, hiç kimseye, hiçbir şey ödeyemeyeceği, kimseden şefaatin kabul edilmeyeceği, kimseden kurtuluş akçesi alınmayacağı ve hiç kimsenin yardım görmeyeceği günün dehşetinden korkun."* (Bakara/48)[17] Bu mantıkla hareket edersek şirk ile ilgili tüm ayetler de müşrikler için inmiştir. O zaman bizim müşrik olma ihtimalimiz söz konusu olamaz (!) Şirk onlara haram, bize serbest öyle mi?

"Hiç kimsenin, hiç kimseye, hiçbir şey ödeyemeyeceği, kimseden şefaatin kabul edilmeyeceği, kimseden kurtuluş akçesi alınmayacağı ve hiç kimsenin yardım görmeyeceği gün..." ifadesi, "hiç kimse" umum ifadesi bize bir şey ifade etmiyor. Öyle mi? Allah tüm bunları niye bize anlatıyor ki? Yahudilere neden bu kadar yer ayırıyor ki! Bakara süresi Fatiha'daki "gayri'l-mağdûbi"nin tefsiri olabilir mi? Kızım sana diyorum, gelinim sen anla demiş olmasın? Sakın "Siz de Yahudileşmeyin!" demiş olabilir mi mesela?

"*O gün zalimlerin ne bir dostu, ne de sözü dinlenir bir şefaatçisi vardır.*" (Mü'min/18) Bu ayet de zalimler için inmiştir.[18] Oh ne güzel! Sakın şefaatçi edindikleri için zalimlerden olma-

17 Yener Öztürk, "Kuran ve Hadisler Işığında Şefaat İnancımız", *Rihle Der*, Sayı: 9, s. 31-3.
18 Y. Öztürk, *ag. der*, s. 35.

sınlar? Çünkü Allah müşriklere de zalim demektedir. Lakin şu ayetleri ne yapacağız?

Ey iman edenler! Hiçbir alış-verişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı kıyamet günü gelmezden önce, size rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda infak ediniz... (Bakara/254)

"*İman eden kullarıma söyle, ne bir pazarlığın, ne de bir dostluğun fayda vermediği gün gelip çatmazdan önce...*" (İbrahim/31) Ayetler çok açık biçimde Müslümanlara seslenmekte, "hiçbir dostluğun, şefaatin olmadığı gün" için hazırlık yapmaları emredilmektedir.

"*Kendilerini O'na karşı savunacak bir velî/dost ya da O'nun katında şefaat edecek birileri olmadan Allah'ın huzuruna çıkmaktan korkanları vahiyle uyar ki, O'na karşı saygıda kusur etmesinler.*" (En'am/51) Yani mümin iseniz şunu iyi belleyin, Allah'ın huzuruna tek başına çıkacaksınız. Kimsenin dostluğu veya tavassutu, kayırması olmayacak. Bunu bilin ve ona göre Allah'tan hakkıyla korkun.

Yine de pes etmek yok! Hele şu getirdikleri argümanı da gördükten sonra ben pes diyor, kispete vuruyorum. "Allah o gün şefaat fayda vermez diyor, (o günün akşamı veya) daha sonra vermez demiyor." Mahşer meydanında ya da hesap günü şefaat yoksa da daha sonra olabilir. Mesela Mizan da olabilir (!)[19] Mümin kullar cehenneme girdikten sonra olabilir (!) Olmalı, muhakkak olmalı, Kur'an yok desin dursun. Yani "o gün" ile neyin kastedildiğini, tüm kıyamet için, ebediyet için, "ahiret günü" denildiğini bilmeyen olabiliyormuş demek. Hem de ilahiyat fakültesinde Kelam Bilimi kürsü başkanı olan kimse!

Bu sefer de "'İlla' edatını ne yapacaksın?" diyecekler. Anlaşılan bu kadar ayet, görmeyen gözlerini açmayı başaramadı.

Şu Kur'an'da geçen "izin/istisna" meselesini ele alalım. "el-İstisnâü ke'l-Âdem/İstisna yok hükmündedir." Kur'an "Şefaat yoktur, şefaat bütünüyle Allah'ındır." diyorsa –ki böyledir– bunu esas almak zorundayız. Maalesef şefaati İslam'a dâhil

19 Y. Öztürk, *ag. der.* s. 36.

etmeye çalışanlar, aşağıda göreceğiniz gibi ayetleri Kur'an'ın bütünlüğünden, bağlamından koparmışlar, ayetlerin anlamını makaslamışlardır. Aşağıda göreceğimiz tüm ayetler, müşriklerin şefaat beklentilerini reddetme sadedinde gelmişlerdir.

1- *"Her ne kadar göklerde pek çok melek varsa da onların şefaati (hiç kimseye) en ufak bir fayda sağlamayacaktır. Onların şefaati, ancak Allah'ın izin vermesi hâlinde, O'nun dilediği ve razı olduğu kimseler hakkında söz konusu olur."* (Necm/26)

Burada geçen "melekler" Mekkeli müşriklerin, hâşâ Allah'ın kızları ya da Allah'ın haremi olarak kabul ettikleri, onların gönlünü yaparsak o da kocasının/babasının gönlünü yapar dedikleri, şefaatlerini umdukları aracılar/şefaatçilerdir. Ayetin bağlamı zaten Mekkelilerin batıl inançlarını, dişi melek inancını ve şefaat anlayışlarını reddetmektedir. Bir önceki ayet ise; "Yoksa insan (hakikatin) kendi arzu ve isteğine bağlı olduğunu mu zannediyor?" şeklinde olup, hakikat sizin isteğinize göre değil, Allah'ın bildirdiği üzeredir. Sizin canınız, keyfiniz şefaat istiyor diye, Allah böyle bir şey takdir edecek ya da etmiş değildir. 28. ayet ise; "Onların bu konuda hiçbir bilgileri olmadığını, yalnızca zanlarına uyduklarını ve zannın asla gerçeğin yerini tutmadığını" bildirir. Yani, illa istisna edatı ile şefaat arayanlara ayetin bağlamı, başka kapıyı göstermektedir.

Yukarıdaki ayet; melekleri kutsayan, onları şefaatçi edinerek tanrılaştıran müşriklerin batıl inançlarına açık bir reddiyedir.[20]

2- *"Kimse şefaate kavuşamayacak, ancak/illa Rahman (olan Allah ile yaptığı iman)* sözleşmesine sadık kalanlar hariç." (Meryem/87)

Kişinin imanı ve ameli Allah ile yaptığı ahdi/sözleşmesidir. "O Rahman ile ahitlerine/verdikleri söze sadık kalanlar dışında hiç kimse şefaate nail olamayacak." demektir. Yani

20 Bu gökteki meleklerin şefaati sanırım Harran Paganlarının semavi akıllar/Ruhaniler inancına da bir reddiyedir. Çünkü onlara felekleri/yıldızları idare eden bu meleklerdi. Bu meleklerin tavassutu, şefaati ile Tanrı'ya ulaşılabilirdi.

birilerinin şefaatçi (!) olacağına dair bir işaret var mı? Ayetin ana teması: Ey Kâfirler! Sizin şefaatini umduğunuz ilahlarınız O'nun huzurunda şefaate mâlik olamazlar. Sizi kayırmaya güç yetiremezler.

Ayet; şefaatçiler tarafından çarpıtılarak "Allah'ın nezdinde, Allah'tan ahd/söz almış olanların dışında kimse şefaat edemez." şeklinde çevrilmiştir. Oysa kim; Allah ile şefaat edebilme hakkı konusunda sözleşme yapmıştır? Ayetin bağlamına bakarsak; 77-8. ayetteki sorunun cevabı on ayet sonra, 87. ayette verilmiştir. Bu on bir ayetlik pasaj özetle şu şekildedir: "*Ayetlerimizi inkâr eden, üstelik servet ve evlat bana verilecektir, diyen kimseyi görmedin mi? O kendisine gaybın sırlarının açıldığını mı düşünüyor, yoksa Rahman olan Allah ile bir ahd/sözleşme mi yapmıştır? ...Onun malı ve evladı bize kalacak, o bize tek başına gelecek. Muttakiler ise öyle mi? Onlar Allah'ın huzuruna elçiler/değerli konuklar gibi alınacaklar. Mücrimler, belki kendilerine şefaat ederler diye birilerini ilah edindiler. Ahirette bu ilahlar/şefaatçi zannettikleri kimseler onları terk eder...Şirk gibi affedilmez cürüm işleyen mücrimleri sürüler hâlinde cehenneme süreriz. İşte o gün kimse şefaatle kurtulamaz...Ancak ahdine/iman sözleşmesine sadık kalan, salih amel işleyenler hariç.*" Devamındaki ayetlerde de müşriklerin "melekleri Allah'ın kızları, Hristiyanların İsa'yı O'nun oğlu" demek suretiyle O'na evlat nispet etmeleri, bu çocukların onlara şefaat edeceği beklentileri kınanmakta, melekler de İsa da O'nun huzurunda O'nun kulları olarak toplanacakları, bu müşriklerin her biri de yanında şefaatçısı filan olmaksızın kıyamet günü tek başına gelecekleri haber verilmektedir.

3- "*O gün Rahman'ın izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu (iman ahdine sadık kalan) kişilerin dışında şefaat kimseye yarar sağlamaz!*" (Taha/109)

Allah bir kimseden razı değilse veya ona şefaat edilmesine izin vermez ise, o kimse kesin bir şekilde şefaatten mahrum kalacaksa, bazılarına farz-ı muhal şefaat etme yetkisinin verilmiş olması ne anlam ifade eder? Şefaat yetkisi var (!) amma Allah onlarınkini kabul etmiyor! Ayetin "*O Allah onların geç-*

mişlerini (yaptıklarını) da geleceklerini (yapacaklarını) da biliyor." (Taha/110) şeklinde devam etmesi çok anlamlıdır. O şefaatçi zannettiğiniz kimseler ne biliyorlar ki! Bilmedikleri kimselerin, hiç bilmedikleri günahları için nasıl aracılık etsinler? Bu olacak şey değildir. Çünkü; ancak Allah'ın bilmediklerini bilen kimseler olmalı ki, o konuda işin iç yüzünü açıklayıp, Allah'ı ikna etmiş olsun. Cezadan vazgeçirsin.

Ayet, "şefaatçiden" değil, "şefaat edilecek kimselerden" bahsetmektedir. Ayetteki "men"; bazılarınca şefaat edecek kimseler olarak anlaşılmıştır. Hâlbuki bu, ayetin siyak ve sibakına (bağlamına) ve Kur'an'ın bütünlüğüne tamamen aykırıdır. Ayet zaten, "O gün şefaat fayda vermez." şeklinde başlamakta. "Buraya nasıl olur da şefaatçilerin şefaati fayda verir." cümlesi ilave edilebilir? Şefaat olmadığına göre şefaatçi de olmaz. Yani şefaatçi yok ise, şefaat de yok demektir. Şefaat olsa bile bu ancak Allah'ın kendilerinden razı olduğu kimselere, kendisinin şefaat edilmesine müsaade ettiği kimselere olur.

Ayetin bağlamı yine kıyamet gününün o dehşetengiz hâlini tasvir etmektedir. "*Sura üflenecek, mücrimler morarmış olarak toplanacaklar, İsrafil'in davetinden kaçamazlar, O'nun azameti karşısında seslerin kısıldığı, insanların fısıltı ile konuşabildiği bir andır. Yüzler Hayyu'l-Kayyum olan Allah'ın huzurunda yere bakmaktadır. Zulüm (şirk) ile gelen kesin kaybetmiştir.*" (Taha/102-11) Nerde ortaya çıkıp konuşabilecek şefaatçiler? Şu manzara karşısında kimin haddine, "Binlerce müridime şefaat edeceğim" diyebilmek!

4- *"Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, 'Şüphesiz, benden başka hiçbir ilah yoktur. Öyleyse yalnızca bana ibadet edin' diye vahyettik. Yine de (onların takipçileri arasından) 'Rahman çocuk edindi' diyenler çıktı. O böyle şeylerden münezzehtir. Aksine (kız evlat diye niteledikleri) o melekler ilahî ikrama mazhar olan kullardır. Onlar, kendi sözlerini O'nun sözünün önüne geçirmezler. Sadece O'nun talimatıyla hareket ederler. O, onların bildiklerini de bilir, bilmediklerini de. Ki zaten onlar, O'nun hoşnut ve razı olmadığı hiç kimseye şefaat edemezler. Çünkü herkesten önce onların kendileri Al-*

lah'ın karşısında tir tir titrerler. Onlardan kim 'Ben de Allah'ın dûnunda bir tanrıyım' derse onu cehennemle cezalandırırız. Zalimleri (hem şefaat hakkını kendinde gören küçük ilahları, hem de bunları şefaatçi edinen müşrikleri) işte biz böyle cezalandırırız." (Enbiya/25-9)

Bu ayetten sonra da kişi hâlâ Allah'tan gayri şefaatçi ararsa ona ne demeli? Çünkü; ayet çok açık, çok net bir şekilde, şefaat etmeye kalkışanları "Ben ilahım" demekle, onları şefaatçi edinenleri de onları ilah edinen kimseler olarak niteledi.

5- "*...O'nun yanında şefaat edecek kimmiş bakalım?, O izin vermedikçe...*" (Bakara/255)

Bu ayetteki "men" edatı; istifhamî inkârî'dir. Bu soru tarzı, bir şeyin yokluğunu pekiştirmek için kullanılır. Yabancı birine, "Ben senin baban mıyım, Kardeşim!" şeklinde sorulan bir sorudur. "O'nun yanında şefaat edecek kimdir?" sorusu da bu tür bir sorudur. Bu bir meydan okumadır. "Kimmiş o ya da kim buna cüret edebilir." anlamındadır.[21] Buradaki istisna; şefaate izin verileceğini ispat için değil, tam aksine şefaatin olmadığını bildirmek için, nefy içindir. Şefaatçi olacağı zannedilen kimselerin böyle bir izninin bulunmadığını, Allah tarafından böyle bir yetkiyle donatılmadıklarını ifade etmek için getirilmiştir. Özetle; hiç kimse O'nun yanında şefaat edemez demektir. Şefaat var diyenler, bu ilahî kelamdaki azardan, tehditten sonra buyursunlar, O'nun katında kimlerin şefaatçi olduğunu Allah'a bir zahmet söylesinler. Allah cevap bekliyor. Yalnız getirdikleri delil Kur'an'a eşdeğer olmalı. Ki bu meydan okuma, "ayet-i kürsi" olarak bilinen, Allah Tebârake ve Teâlâ'nın kendisini en güzel şekilde tarif ettiği ayetin içindedir.

'Herkes yaptığının tam karşılığını alacaksa –ki Kur'an baştan sona bu hakikati haykırır– şefaate, adam kayırmaya ne gerek var? Yani şefaat yalnızca merhameti gazabını geçmiş olan Erhamü'r-Rahimin olan Allah'ın. O'nun izin vermediğine, sözüne sadık kalmayıp razı olmadıklarına şefaat yok. Öyleyse ondan başka bir şefaatçiye ihtiyaç da yok. Zaten bu ayetin de-

21 Mehmet Durmuş, *Kuran'a Göre Şefaat*, s. 87.

yanında "O, onların (şefaatçi kabul ettikleri kimselerin veya şefaat umanların) yaptıkları ve yapacakları her şeyi biliyor..." Şefaatçiler (!) insanların her şeyini, gizlisini, saklısını, niyetini vs. bilemezler ki! Yanlış, eksik bildikleri şeylerle başkasının günahını affettirmeye çalışsın, Allah'ım işin aslı senin bildiğin gibi değil desin! Ayetin öncesi de "Yerlerde ve göklerde olan her bir şey O'nundur." şeklinde olup, Allah'ın azametine vurgu vardır. Şimdi hangi vicdan sahibi, bu iki cümle arasına, "falanca, filanca şefaat edecek" diye bir hüküm sıkıştırabilir? Her şeyin sahibi ve her şeyi bilen Allah'ın yanında "kimmiş şefaat edecek bakalım?"

Zaten bir önceki ayet "hiçbir şefaatin olmadığı gün" için müminleri uyarmaktadır. Allah bir önceki ayette söylediğini, bir sonraki ayette tam tersini söylemez. *"Ey iman edenler! Hiçbir alış-verişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı kıyamet günü..."* (Bakara/254)

6- *"Allah katında, O'nun izin verdiği kimselerden başkasına şefaat fayda vermez. Kalplerindeki (Allah kime şefaat edecek, kime etmeyecek şeklindeki) korkuyu giderince, (şefaat bekleyenler) 'Rabbimiz sizin hakkınızda ne buyurdu?' diyecekler. Onlar da 'hakikat neyse onu/herkes neyi hak ettiyse onu...' diyecekler..."* (Sebe, 34/23)

Ayet açık bir şekilde, şefaatçiden değil, şefaat bekleyen kimselerden bahsetmektedir. Bu şefaat bekleyenler ise müminler değil, cezayı hak eden ve cehennemlik olan kimselerdir.

"Allah'ın yanında, O'nun izin verdiklerinden başkasına şefaat fayda vermez." Dördüncü madde de gelen, *(O melekler), O'nun hoşnut ve razı olmadığı hiç kimseye şefaat edemez.* (Enbiya/28) ayeti de şefaat edilecek kimselerin ancak Allah'ın kendilerinden hoşnut ve razı olduğu kimseler olduğunu ilan eder. Böyle kimselerin de zaten şefaate, kayırmaya ihtiyacı yoktur.

Bu ayette geçen "limen"in hem şefaat edeni, hem de şefaat edileni kastetme ihtimaline binaen, Allah'tan gayri şefaatçi olsa bile onlar da haktan başka bir şeyle hükmetmezler. Onlar yaşamları boyunca "zulme rızanın zulüm olduğunu"

benimsedikleri, zulmün her çeşidinden nefret ettikleri için adaletle hükmedeceklerdir. Ayetin yine önü, ardı müşriklerin ilah anlayışlarına reddiye şeklindedir. 22. ayette; "Allah'ın dışında ilahlık verdiğiniz o zavallıların ne yerde, ne de gökte zerre kadar bir gücü vardır. Onların Allah'ın mülkünün idaresine katılmaları söz konusu olmadığı gibi, Allah kendisine bir yardımcı da atamamıştır." Nasıl olur da bu ilahlar, şefaatçiler insanın ebedi hayatının belirlendiği, en hayati meselede karar mekanizmasına müdahale eder ve sonucu değiştirebilir?

7- *"O'nun dışında yalvarıp yakardıkları (Hz. İsa ve diğer peygamberler gibi) kimseler (hiç kimseye) şefaat etmeye mâlik değildir. Ancak hakka şahit olanlar (var ya, işte sadece bunlar) bunu bilir."* (Zuhruf/86)

Şefaat; hakka şahitlik edenlerin bildikleri gibi Allah'a aittir. Onlar kimin şefaate malik olduğunu bilirler. O da yalnızca Allah'tır.

Şefaatin var olmasını arzulayanlar, ayeti .Hakka şahitlik edenler şefaate malik olurlar." şeklinde arzularına göre çevirmişlerdir. Oysa ayetin bağlamı müşrik ve Hristiyanların ilah anlayışlarını düzeltmek ile alakalıdır. Şöyle ki yerlerin, göklerin hâkimi Allah'tır. Her şeyin melekûtu/hâkimiyeti O'nundur, dönüş O'nadır ve sizin yaratıcınız da O'dur. Allah'ın otoritesi hiçbir şekilde bölünme kabul etmez. Ahirette Allah'ın elçisi bunların inanmayan bir toplum olduğuna şahitlik edecektir. Onlar bu gerçeği yakında öğrenecek. (Zuhruf/79-80) Pasaj zaten şöyle başlar: *"Hakikatin ne olması gerektiğine inkâr edenler mi karar verecek?"*

Hiçbir ayet Kur'an'ın genel bütünlüğünden koparılamaz, sonra da önündeki, sonundaki ayetlerden koparılmaz. Allah'ın kelamında asla çelişki yoktur. Ayetler birbiriyle vuruşturulamaz. 18 ayet şefaat yok deyip, 8 tanesi var demez. Kur'an'da çelişki olduğunu söylemek, ancak Kur'an'ın Allah kelamı olmadığını iddia edenlerin yapabileceği bir iftiradır.

8- *"...O'nun izni olmaksızın hiç kimse şefaatçi olamaz..."* (Yunus/3)

Ayetin siyak ve sibakı; kâfirlerin şefaat beklentisini reddetmekte, bırakın O'nun emir ve tasarrufuna müdahale edecek bir ilah olmasını, O'nun katında ricası, şefaati kabul edilen bir şefaatçi bile yoktur şeklindedir.

Ebu Müslim, Maverdi ve Râzî gibi müfessirler bu ayeti "yaratma işinde O'nun bir ortağı, destekçisi yoktur." şeklinde anlamışlardır.[22]

Bu ayetteki "şefi" kelimesi; ikinci bir varlık anlamındadır. Buradan hareketle İsfehani gibi âlimler ayette Allah'ın gökleri ve yeri altı günde yaratırken, ikinci bir varlığın yardımına ihtiyaç duymadığından, bilakis tüm varlıkların O'nun izni/emri/dilemesiyle varlık bulduğu anlatılmaktadır.[23]

Kur'an da "izin" kelimesi; bildiğimiz, izin, dileme, müsaade etme anlamından başka bir diğer anlamı daha vardır. O da "emir"dir. "*Biz her peygamberi Allah'ın izni/emri ile yalnızca itaat olunsunlar diye gönderdik.*" (Nisa/64), "*Allah'ın izni/emri olmaksızın hiçbir peygamber mucize getiremez.*" (Ra'd/38)[24]

"İzin" kelimesinin Kur'an'da nasıl kullanıldığına dair başka örnekler:

> *İman edip, salih amellerde bulunanlar içlerinde akarsuların çağıldadığı cennetlere Rablerinin izniyle/emriyle sokulacaklardır.* (İbrahim, 14/23)

Ayette görüldüğü üzere müminler cennetlere alınacaklar ama Allah'ın izniyle. Yani; Allah müminlerin cennete nasıl gireceklerine dair kuralları/hükümleri koymuştur. Ama Allah bu kanunların mahkûmu değil, hâkimidir. Sebep-sonuç ilişkisini O koymuştur. Ama O, bu kanunların pasif/âtıl hâle getirdiği birisi değildir. Yine sizi cennete O alacaktır demektir.

> *Güzel söz (kelimeten tayyibeten) Rabbinizin izniyle/emriyle her mevsim meyve veren ağaç gibidir.* (İbrahim/24-5)

22 Abdülkadir Şener (Komisyon), *Yüce Kuran, Meal*, s. 207.
23 Mustafa Öztürk, *İslamiyat*, 2005/4, s. 120-1.
24 Mukatil b. Süleyman, *el-Vücuh ve'n-Nezair*, s. 123.

Bu ayette de görüldüğü üzere her mevsim meyve veren ağacın meyve vermesi O'nun iznine bağlanmıştır. Tropikal bölgelerde her mevsim meyve veren ağaçların cari olduğu kanunları/gerekli şartları otomasyona O bağlamıştır. Yani; meyveyi ağaçtan, kendisinin koyduğu kanunların zorunlu neticesi olarak görmeyin. Meyveyi Allah'tan bilin demektir ve bu Kur'an da çok sık karşılaştığımız bir anlatım şeklidir. O'nun izni olmadan bir yaprak düşmez, vs. gibi.

Sizden bin kişi Allah'ın izniyle iki bin kişiyi tepeleyebilir. (Enfal/66)

Zaferler canınızı dişinize takarak, erkekler gibi dövüşerek kazanılır. Siz yine de zaferi kendinizden bilmeyin demektir.

Allah Harut ile Marut'tan bir şeyler öğrenip sihir/büyü/efsun vs. yapmaya kalkanlara *"Onlar hiç kimseye zarar veremezler, ancak Allah'ın izniyle."* (Bakara/102) Kesinlikle veremezler. Allah da zaten bunu dilemez. Kendi hükümranlığına bir başkasının müdahale etmesini hiç kabul eder mi? Etmez. Öyleyse siz Allah'ı merkeze/ana eksene alın. Fayda ve zararın sadece O'ndan olduğunu bilin demektir.

"...Ey nebi! Biz seni O'nun izniyle Allah'a çağıran bir davetçi... olarak gönderdik." (Ahzab/46) Yani senin davet etmen benim namıma/adımadır. Sen kendi başına davet işine girişmiş değilsin demektir.

Her şey O'nun belirlediği kanunlar çerçevesinde cereyan ederken, O'nun kimsenin kuşatması altına girmediğini, bilakis faal, müdâhil/katılımcı biri olduğunu göz önünde bulundurmamızı istemektedir.[25]

Özetle benden başkasının şefaati diye bir şey yok! Yalnız ben şefaat ederim. Bunun kurallarını ben belirlerim. Ama zannetmeyin ben kendi koyduğum kuralların esiriyim. Benim irademi görmezden gelmeyin, kabilindendir.

Bu izin ayetleri İbn Teymiyye'ye göre bildiğimiz izin/müsaade anlamında değil, bilakis huzurunda herkesin çaresiz ve aciz kaldığı Allah'ın haşmet ve azametini tasvir etmek içindir.

25 Y.Düzenli, *age*, s. 282.

Kur'an, hiçbir yerde, müstakil olarak şefaati ispat için bir bahis açmamış, şefaat istemeyi teşvik etmemiş ve şefaat talebinde bulunacaklar için tek bir örnek form göstermemiştir. Ayrıca yukarıda verdiğimiz 8 ayette gelen bu şartlı ifadeler, meleklere dişi isimler takan, onların Allah'ın kızları olduğuna inanan, peygamberleri Allah'ın oğlu sayan Hristiyanları, onların şefaatlerini dileyen, dinlerini zan ve temenni üzerine Kur'an müşrikleri kınayan pasajlarda gelmiştir. Şefaat için Allah'ın kiminle ahitleştiğini, kime izin vereceğini ve kimin sözünden razı olacağını belirtmemiş, üstelik şefaati Allah'ta başlatıp, yine onda bitirmiştir.

Ne var ki insanoğlunun, ucuz kurtulma formüllerine karşı hep zaafı olagelmiş, kendisine göre bir yol icat etmiştir. Kur'an'ın şefaati konu edinmesinin sebebi de işte bu beşerî zaafı kaldırmaktır. Şefaat için ahit, izin ve rıza şartını ileri süren ayetleri, bağlamından koparararak ve bu konuda muhkem olan 18 ayeti de göz ardı ederek okumak, kayırma ve fidye gibi şeylerle kurtulmaya ve ucuza kapatmaya şartlanmış toplumların zaafıdır. Kur'an ise, her meselede olduğu gibi, şefaatte de ilk ve son sözü Mabud'a tahsis eder. Şu ayette buyurduğu gibi:

"Allah'ı bırakarak, kendilerine fayda da zarar da veremeyenlere tapıyorlar: Bunlar, Allah yanında bizim şefaatçilerimizdir." diyorlar, de ki: siz göklerde ve yerde, Allah'a bilmediği bir şeyi mi haber vereceksiniz? (Yunus/18)

Allah'ın ilminde bulunmayan şey yok hükmündedir. O hâlde bir şefaatçi edinmenin gerekçesi de yoktur. Hiçbir şefaatçinin olmayacağını söylemenin en güzel yolu da herhâlde budur. Bu ayetin metninde bulunan iki kelimeden birisi, kendisine tapılan şey anlamında kullanılan "mâ", diğeri ise bunlar anlamındaki "hâulâi" dir. Bu kelimeler; hem eşya için, hem de akıllı varlıklar için kullanılır. Bu durumda Allah katında şefaatçi kılınanlar; hem melekler ve salih kimseler, hem de onlara ait; soy, hırka, sakal, mezar ve benzeri şeylerdir.[26]

26 Ahmet Baydar, http://www.bilgihikmet.com.

Yine "şefaat teorisi" ile cehenneme hiç girmemek ya da girip çok çabuk kurtuluvermek Yahudilerdeki *"Sayılı birkaç gün dışında kesinlikle bizi ateş yakmayacak."* (Bakara, 2/80) ve yine *"Ne yaparsak yapalım bizim günahımız affolunacak."* (Araf/169) anlayışı arasındaki benzerlik oldukça manidardır. Nasıl onları Yahudi olmak ayrıcalıklı yapıyorsa, bizim de Müslüman olmamız ayrıcalık görmemiz için yeterlidir (!) Amellerimiz ne olursa olsun, ismimiz yeter (!) Bu Yahudi mantığına sahipsek, o zaman Yahudi'den ne farkımız kaldı ki? Çünkü bu mantık yüzünden onlar Yahudi oldu ve Allah'ın lanet ettiği kimselerden oldu. İnancımız aynı, ama ismimiz farklı. Bu isim farkı bizi kurtaracak, öyle mi?

Bu şefaatçilik anlayışı Hz İsa'nın çarmıhta can vererek Âdem ve Havva'nın işlediği suçtan (asli suç) dolayı, güya suçlu olan tüm insanları kurtarması şeklindeki batıl inanca benzemektedir. Hristiyanlara göre Hz. İsa "Allah'ın elçisi" değildir. O'nun risaleti/elçiliği insanları kurtarmayacak, "kurtuluş" bizatihi İsa'nın kendisidir. Yani; bizim de şefaati Peygamberimize vermemiz, Hristiyanların yaptığının bir benzerini yapmaktır.[27]

Hristiyanlığa göre kıyamet günü hükmetme/yargılama erki, bağışlama ya da cezalandırma yetkisi İsa'nındır. *"Ve hükmetmek salahiyetini/yetkisini ona, İsa'ya verdi. Çünkü insanoğludur. Buna şaşırmayın. Çünkü saat geliyor. O saatte kabirlerde olanların hepsi onun sesini işitecekler..."* (Yuhanna İncili, 5/29 ve devamı)

İşte burası işin can alıcı noktasıdır. Hristiyanlar hüküm verme/yargılamayı İsa'ya vermişler, bizimkiler o kadar ileri gidip tevhidi büsbütün ortadan kaldırmaya cesaret edememişler. Müşriklerin şefaat inancını tekrar tedavüle sokarak Allah'ın yargılamasını "Peygamber'in şefaati" ile sabote etmişlerdir.

27 *Bizde ise Peygamber'in risaleti ön plandadır. Yani Muhammed'in (sav)* risaleti/mesajı insanlığı kurtaracaktır. Maalesef geleneksel halk İslam'ı onu "Vesiletü'n-Necât/kurtuluş aracı" olarak görmüştür. Şefaat teorisi bunun en bariz görünümüdür. Yani Hristiyanlaşma temayülü.

Hz İsa'nın heykeli put sayarak kırdırması üzerine, heykeltıraşlar işsiz kalmışlar, bunun üzerine İsa'nın ve Meryem'in heykelini yapmaya başladılar. Hristiyanlar baştan bunun bir hile olduğunu fark ettiler ve bu putları kırdılar. Fakat heykeltıraşlar öyle tatlı, öyle güzel Meryem'i, İsa'yı tasvir etmişlerdi ki, bir müddet sonra kırmaya kıyamadılar ve en sonunda kiliseler putlardan/heykellerden geçilmeyen puthanelere döndü.

Rasulullah, insanlığın genel teâmüllerini, şeytanın onların ayağını nasıl kaydırdığını çok iyi bildiği için "*Sizde, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, adım adım mutlaka tabi olacaksınız. Hatta onlar bir keler/kertenkele deliğine girseler, sizde gireceksiniz.*" (Buharî, Ehadisu'l-Enbiya, 50) buyurmuştur. Maalesef geçmiş milletleri mahveden bu hastalıklı anlayış bizlere de sirayet etmiştir.

Şefaat edecek putlar olursa tu kaka, ama putun adı değişirse, ambalajı ve etiketi değişirse, mesela Muhammed olursa, o zaman durum değişir, öyle mi? Peygamberimize Allah'ın birçok sıfatı nispet edilebilmiş, onun ruhaniyetinin her yerde hazır ve nazır olduğu söylenebilmiştir. Peygamber putlaştırıldıysa, bunda onun ne suçu olabilir? Putlar masum şeylerdir, ama putperestler asla! Yani siz putperestliği yerin ta yedi kat dibine gömmek için gönderilen Peygamber'i putlaştırdıysanız, putunuzun adı "Muhammed" olduğu için putperest sayılmayacaksınız, öyle mi?

Aslında şefaat anlayışının temelinde Kur'an'ın belirlediği peygamber tasavvurunun dışına çıkmak vardır. Daha başta gözler şaşılaşmış, akıl yamulmuş, mantık savrulmuştur. Bütün kâinat onun yüzü suyu hürmetine yaratılınca, Allah kâinatı nûr-i Muhammedî'nin hakikatinden yaratınca, her şey ondan ve onun için yaratılınca –ki bunlar Yunan felsefesinden ve Hristiyanlıktan aynen iktibastır– sırf nur olan, gölgesi yere düşmeyen, üstünde bir bulut ile gölgelendirilen, taşa bassa izi çıkan, kuma bassa çıkmayan, önünü gördüğü gibi arkasını gören, binlerce mucize hâlesi içinde hâşâ yarı tanrı gibi dolaşan, Ayı bir eliyle şak diye ikiye bölen, elinden sular fışkırtan vs. bir Peygamber'e öbür dünyada şefaat yetkisinin

verilmemesi düşünülemez (!) Hristiyanlıktaki gibi tüm yargılama hakkının ona da verilmesi çok görülmemeli (!) Peygamberimizin Hz. İsa'dan aşağı kalması hiç olacak şey mi? (!)

Hâlbuki Kur'an, Peygamberimizi bize "arkadaşınız/*sâhibüküm*" (Necm, 53/2) olarak takdim eder ve ona da şöyle ilan etmesini emreder: "*De ki, Ben de sizin gibi, yalnızca bir beşerim/insanım.*" (Fussilet, 41/6) Ayette geçen "*mislüküm*" tıpkı sizin gibi, sizin benzeriniz bir insanım demektir. Vahiy alan, içimizden biri gibi yaşayan bir peygamber! Günahına tevbe etmesi, istiğfarda bulunması emredilen bir peygamber! Kendisinin aşırı yüceltilmesine şiddetle tepki gösteren ve bana yalnızca Allah'ın kulu ve resulü deyin diye ısrar eden bir peygamber!

Hakkında, "Levlâke, levlâke ve-mâ halaktü'l-eflâk/şayet sen olmasaydın bu kâinatı yaratmazdım" diye hadis düzülen, Evrenin varlık nedeni, Allah'ın sevgilisi/habibullah, Mahbûb-u Kibriya için açılmayacak kapı olur mu? (!) Âdem'in tövbesi onun vesilesiyle kabul olunmuştu, İsa'nın göğe çıkması (!) onun ümmetinden olmak içindi, İbrahim (as) bu sevgili torunu hürmetine ateşten kurtulmuştu. Sizin sevgiliniz olsa, ona istediği her şeyi verebilecek imkânınız olsa sevgilinizden esirger misiniz? Yeter ki sevgilim sen iste, dükkân senin, verdim gitti. Kurulan *paradigma* maalesef, bu âşık-ma'şuk, habip-mahbup ilişkisi üzerinedir.

Hatta mahşerde nebîler bile ondan medet dilemekte –peygamberler bile kendilerini kurtaramamakta– tüm insanları kurtaran, Şefaat-ı Uzmâ makamının sahibi, tüm peygamberleri, Müslümanları, hatta kebire sahibi, büyük günah işlemiş tüm müminleri de cehennemden kurtarıvermektedir. Secdeye kapanıp, ümmetimi isterim, diye naz etmekte, istediğim verilmedikçe başımı kaldırmam diyerek Allah ile pazarlık yapmaktadır. Hatta bu Kur'an'ı arkalarına atmış kimseler buralarda da durmazlar. Peygamber'i Allah'ın Arş'ına ve Kürsi'sine Allah ile birlikte oturturlar.

Başlangıç şartlarında ufak bir açı sapması ya da değişken nasıl geometrik bir artışla katlanarak artıyorsa, bu İslam

dışı peygamber anlayışının da böyle çizgi dışı sonuçlar vermesi kaçınılmazdır. Zira haddini aşan her şey, zıddına inkılap eder. Zehiri ilaç yapan içindeki kimyasalların hassas oranıdır. Bu oran değişirse ilacınız zehir-zakkum olur.

Şefaat sadece Peygamber'e verilmekle kalmadı, şefaat kapısı bir kere açılınca şehitlere, âlimlere, hafızlara, müezzinlere, herkese dağıtıldı. Kardeşim bizim şeyhleri unuttun diyenleri görüyor gibiyim. Olmaz mı? Şeyhler en başta. Onlar "mürşid-i kâmil", tanrının tüm sıfatlarıyla kendilerinde tecelli ettiği, "nûr-i Muhammedî"nin alınlarında pırıl pırıl parladığı evliyahullah onlar. Hele Peygamber'in soyundan geliyorsa onlara şefaat üstüne şefaat var. Toplayın artık dünyalıkları. Sizde böyle birinin eteğine tutunduysanız cennet duble garanti (!)

"Onun şefaatine inanmıyorsan inşallah mahrum kalırsın." diyenler de vardır. Ben böyle duygu sömürüsü içeren beddualar etmeyeyim. Ama "Şefaat bütünüyle Allah'ındır." ayetinin muktezasınca "Ya O'nun şefaatinden mahrum kalırsak, hâlimiz nice olur?" dememe müsaade ediniz. Ya da şefaatçi edindikleri için müşrik olan Mekkeliler gibi şefaatçi edindiğimiz için -Allah muhafaza- müşriklere dâhil edilirsek? Her ne kadar isimlerimiz farklıysa da sıfatlarımız bir.

Kur'an da ceza; sorgulamadan/hesaptan sonra olacaktır. Lakin kültürel İslam'da bu azap daha mahşer meydanında başlatılmaktadır. Bu süre uzatıldıkça uzatılır. Uzadıkça sıkıntılar büyür. Hâliyle insanlar susarlar. Havuz bu problemi çözmek için birebirdir. Güneşte çok yaklaştırılmış, sıcaktan insanlar kavrulmaktadır. Çözüm yine bu sıkıntıları icad edenlerden. Peygamber'in "Livaü'l-hamd" sancağı o kadar büyük bir sancaktır ki tüm Müslümanları gölgesinde gölgelendirebilir. O kadar sıkıntılara maruz kalırlar ki, bu uzun zaman diliminde peygamberleri dolaşırlar. Her peygamber münasip bir şekilde gelenleri başından aşırır. En son Peygamberimize gelirler. O da şefaat eder. Bu konuda hiçbir Kur'an ayeti yoktur. Ama kültürel İslam'da öbür tarafta bol bol duraklar/mevâkıf vardır. Yani, yol kontrolü gibi insanlar durdurulur,

sorguya çekilir, sonra salıverilir. Tüm insanlara acı çektirtmek ve birer suçlu gibi muamele etmek vardır. İşte bu bol duraklı, uzun süreli sıkıntıları atlatmak için mizansenler geliştirilmiştir. Hâlbuki insanları hesaba çekilmeden, yargılanmadan, savunmalarını yapmadan mahkûm olmaları ve cezalandırılmaları düşünülemez ve ilahî adalet ile de bağdaşmaz.[28] Ayrıca Allah "Serîu'l-hisâb" olduğunu defalarca kitabında ilan etmişken, hesabın ve öncesinin uzatılması, Allah'ın hızlı hesap görücü olmasına apaçık aykırıdır. Batıl/yanlış ancak batılın üzerine bina edilebilir. Yalanın ancak diğer yalanlar ile varlığını sürdürebilmesi gibi.

Makam-ı Mahmûd: Mahmud'un Makamı mı Yoksa Övülmüş Yer mi?

"Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir?" (En'am/21) *"Haktan/hakikatten sonra geriye ne kalır ki? Sapıklıktan başka?"* (Yunus/32) Aslan sahradan çekilince ortalığın topal tilkilere kalması gibi, hak ve hakikat ortalıktan çekilince geriye yalnızca bu tür sapıklıklar kalmaktadır.

Şefaat teorisini kurup, geliştirenler yeteri kadar delil bulamamaktan kaynaklanan eksikliklerini Peygamber'e şefaat yetkisi/"makam-ı mahmud" verilsin diye "vesile duasını" okumamızı önermektedirler. Yani şefaat yok, ama çok dua edersek Allah bunu peygamberine nasip edebilir demektedirler.

> Kim ezanı işittiğinde "Ey bu eksiksiz davetin ve kılınacak namazın Rabbi olan Allah'ım, Muhammed'e vesileyi ve fazileti ver. Onu kendisine vaat ettiğin 'Makam-ı Mahmud'a gönder' diye dua ederse, kıyamet gününde o kimseye şefaatim vacib olur." (Buharî, Ezan, 8)

Bu rivayete göre bu duayı okumayanlara şefaat edilmeyecektir.

> Allah'tan benim için vesileyi isteyin. Zira vesile cennette bir makamdır ki, Allah'ın kullarından yalnız bir tanesine layıktır. Umarım ki o kişi ben olayım. İmdi, kim benim için vesileyi isterse ona şefaatim vacib olur. (Müslim, Salat, 11)

28 Erkan Yar, "Kuran'ın Ahiret ile ilgili Anlatımlarında Simgesellik", *İslamiyat*, C. 10, Sayı:1, s. 211-2.

Peygamber de olsa, bir insanı vesile edinmeyi, onunla tevessülde bulunmayı İslam şirk olarak kabul ederken, "vesile/aracılık fikrini" bizzat İslam peygamberinin geri getirmesi düşünülemez!

Daha Peygamber'e şefaat yetkisi/Makam-ı Mahmûd verilmemiş, Vesile Makamı verilmemiş, verilmesini istiyorsanız çok salâvat getirmelisiniz, çok dua etmelisiniz (!) Ama bir de verilirse o zaman da yaptınız bayramı, Peygamber'in size şefaat etmesi garanti, hatta vacip (!) Ya tutarsa!

Nasıl Allah size birtakım nimetlerini güneş gibi ay gibi vesilelerle veriyorsa, ebedi kurtuluşunuzu da birtakım aracılar, şefaatçiler vesilesiyle verebilir (!)[29] Allah'ın kudretine, iradesine sınır mı var? Verir mi, verir! Yani müşriklerin yaptığını yapmak, ümmete "sebeplerine sarılmak" olarak sunulabilmektedir.

Ey kavmim, Allah'ın Elçilerine uyun!

Sizden hiçbir ücret istemeyen Elçilere!

Zira bunlar doğru yoldadırlar.

Hem ben, beni yaradana neden kulluk etmeyecekmişim?

Ki, hepiniz O'nun huzurunda toplanacaksınız.

O'nu bırakıp başka ilahlar/velîler/şefaatçiler edineyim. Öyle mi?

Eğer Rahman olan Allah bir zarar vermeyi dileyecek olsa –ki dilemez– o ilahlarınız bana zerre kadar şefaat edemez ve beni kurtaramazlar da.

Ben (böyle şefaatçiler edinirsem) o zaman apaçık sapıklığa düşmüş olurum. (Yasin/22-4)

Yasin ölülere mi okunmalı ya da kalbi henüz ölmemiş, hâlâ tevhide dönme umudu olanlara mı okunmalı? Evet, ne dersiniz?

Allah Kur'an'dan yüz çevirenlere, Allah'tan başkasından şefaat umanlara "Yaban Eşekleri" demektedir. "*Artık şefaatçilerin şefaati onlara fayda vermez. Böyle iken onlara ne oluyor da aslandan ürküp kaçan yaban eşekleri gibi hâlâ bu öğütten/Kur'an'dan yüz çeviriyorlar?*" (Müddessir/48-51) Biz ne söy-

29 Yener Öztürk, ag. der, s. 40.

lesek kulaklarını sallayacaklar. Bunlar ehlî merkep bile değil. Laf anlasınlar! "*Allah onlarda bir hayır olduğunu bilseydi, elbette onlara işittirirdi. Onlara işittirseydi dahi, mutlaka yüz çevirerek dönüp giderlerdi.*" (Enfal/23) Allah kimin için hayır murat ederse onu kavrayış, seziş sahibi yapar.

İnsanlık tarihi boyunca insanoğlu hep kula kulluk yüzünden insanlığından, sırat-ı müstakîmden çıkmıştır. Ya salihleri, peygamberleri ilahlaştırmış ya da Nemrut, firavun gibi idarecilerini, krallarını ilahlaştırmıştır. Ama sonuç her iki kesim içinde aynıdır. "Kula kulluk". Aslında bu, insanoğlunun 'Ahsen-i Takvim'den, Esfel-i Safilin'e yuvarlanışının hikâyesidir. Ne olur insanlar kendileri gibi bir beşer olan başka bir insana kulluk etmeseler. Allah'ın ulûhiyetinden hisse verdiği o kişinin de onun gibi, evet aynen onun gibi bir insan olduğunu bir kerecik olsa hatırlasalar.

Özetle; Allah yegâne ilahtır, O'nun ulûhiyeti burada da orada da devam etmektedir. O din gününün/ceza-mükâfat gününün de yegâne mâlikidir. Hükmünde ortağı yoktur. İnsanları yargılayacak yegâne Hâkim O'dur. O'nun huzurunda hiç kimse konuşamaz. O gün hiç kimsenin, hiç kimseye fayda veremeyeceği bir gündür. Bu hiç kimseye Cenâb-ı Peygamber de dâhildir. Hiç kimsenin şefaatinin/aracılığının, tavassutunun kabul edilmeyeceği bir gündür. Hiç kimseye zerre kadar haksızlığın yapılmayacağı bir gündür. Allah tam bir hakkaniyetle hükmeder. Bir suça şefaatçi olmak, o suça ortak olmak demektir. Kur'an'ın bize öğrettiği şudur: Sorumluluk da kişiseldir, ceza-mükâfat da. Kimse kimsenin sorumluluğuna veya suçuna ortak değildir. Kimse başkasının günahını da yüklenmez, mükâfatına da ortak olmaz. İslam'da Hristiyanlıktaki gibi ne Âdem Babanın günahını tüm insanlar çeker, ne de İsa Mesih hürmetine bütün insanlar bağışlanır. Şefaat bütünüyle Allah'ındır. Allah'tan başka şefaatçi yoktur. İslam; Allah ile kul arasındaki bütün aracıları kaldırmıştır. İslam; şefaat anlayışının kabul edilmesini istemez. Tam aksine reddetmeye davet eder. Eğer şefaat olsaydı, niye Kur'an ısrarla yoktur desin? Olsaydı kimlerin şefaatçi olacağını da söylerdi.

Şefaat anlayışı, Yahudilerdeki sayılı birkaç gün dışında azap görmeyecekleri, ne yaparlarsa yapsınlar, Yahudi olmanın onları kurtaracağı anlayışının, İslam'a adapte edilmesinden ibarettir. Şefaat kâfirlere yok, Müslümanlara var da denilemez. Bir şey onlara haram, bize helal olamaz. Onlar şefaatçi edindikleri için, Allah'tan başka velî edindikleri için kâfir olmamışlar mıydı? Şefaat teorisi Peygamber'i Allah'ın hükmüne ortak kılmak demektir. Peygamber'in her duasının kabul olduğu, duasının geri çevrilmediği de doğru değildir. Her istediği gerçekleşen Yalnızca Allah'tır. Ayrıca unutulmamalıdır ki dua etmek ayrı, şefaat etmek ise apayrıdır. Dua şefaat değildir. Peygamber'e şefaat yetkisinin verilmesi, ona ibadeti beraberinde getirmiştir. Çünkü kurtuluşumuz onun şefaatine kalmıştır. Bu ikinci, yedek bir ilah edinme demektir. Salâvat kültürünün ve makam-ı mahmud telakkisinin ardında bu vardır. Allah'a yalvaran değil, ona salâvat getirenler, onun şefaatiyle kurtulacaktır (!) Onu aşırı överek, yücelterek ilahlaştırmak, Hristiyanlaşmak demektir. "Gayri'l-mağdûbi aleyhim ve'laddâllîn"e dâhil olmak demektir. Niye ki; Allah Yahudileri ve Hristiyanları "kendilerine gadap ettiği kimseler ve sapıklar" olarak nitelemiştir? Siz de onlar gibi olmayasınız diye yeni bir din göndermiştir. Muhammed'in (sav) de İsa gibi "Kurtarıcı Mesih" olduğunu kabul ediyorsanız niye Müslüman oldunuz ki? Onlara göre İsa Mesih insanların tüm günahlarını Baba'ya affettirmek için bu dünyaya gönderilmiş. Onun "Kurtarıcı" olduğunu kabul et, istediğin haltı işle, kurtuluş garanti (!) Hristiyanlık tam sizin için biçilmiş kaftan! Allah son hak dinini boşuna göndermiş (!)

Allah tövbe eden kimselerin bütün günahlarını bağışlar. Yeter ki günahkâr kimse ölmeden önce gerçekten pişman olsun ve istiğfarda bulunmuş olsun! İnsanlar cehaletleri yüzünden Allah'ın kendilerini bağışlamayacağı zannıyla şefaatçi aramaktadırlar. Nitekim Allah Zümer sûresinde müşriklerin şefaat anlayışlarını reddederek, şefaat etmenin bütünüyle kendisine ait bir hak olduğunu belirttikten birkaç ayet sonra şöyle buyurur: *"Ey Günah işleyerek kendilerine kötülük etmede aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesme-*

yin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar." (Zümer/53) Yeter ki, Ey müminler! Allah'tan başka şefaatçi edinerek imanınıza şirk bulaştırmayın!

Ulûhiyetinde, hükmünde ortağı olmayan, din/ceza/hüküm gününün yegâne maliki olan, Rahman ve Rahim olan, Rahmeti kendine vacip kılan/prensip edinen Erhamü'r-rahimin'in merhameti kullarıyla mukayese edilmeyecek kadar büyüktür. Allah'tan başka şefaatçi aramak, Allah'tan istemeye yüzü olmamak demektir.

Peygamberimiz Mezarında Sağ mıdır?

Tarikatçılar ve onlardan etkilenen birtakım zavallılar Peygamberimizi mezarında sağ kabul ederler. Selam verenin selamını ayağa kalkıp, alır derler. Kabrinde Kur'an okur, namaz kılar, ümmetinin amelleri sabah-akşam kendisine arz edilir derler.[30] Bu zavallıların suçu Zehebî, Suyutî gibi geç dönem âlimlerine safça inanmalarından kaynaklanır. Bu koskoca âlimler her gün Peygamber'in ölümlü olduğunu bildiren ayetleri okuyup durmalarına rağmen, tamamen duygusal nedenlerden dolayı onun ölümüne razı olamazlar. "*Bende sizin gibi bir insanım.*" (Fussilet/6) ayetinde "misl" kelimesi; benzer, eş, aynı cinsten olan şey anlamına gelir. Yani Peygamberimiz biyolojik olarak diğer insanlardan herhangi bir farkı yoktur. Onun fazileti, ahlakından, fetânetinden, sadakatinden, cesaretinden vs. gelir. O, bizden farklı olarak vahiy alır. Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş, kendisine uyulacak örnek şahsiyettir. Zaten o bizim gibi bir beşer olmasaydı bizlere örnek olamazdı. Zira, örnek alınan kişi ve örnek alacak olan kimselerin aynı cinsten olması gerekir. Ama maalesef halk İslam'ı onu, "Tanrı'dan aşağı, insandan yukarı" bir mevkide görmüştür. Hatta çoğu kere tanrı ile denkleştirmiştir!

Mekkeli müşrikler de Peygamber'in ölümlü bir insan olmasını kabullenememişlerdi. "*Ne yani, Allah şimdi ölümlü bir insanı elçi mi gönderdi?*" (İsrâ/94) derlerdi. Günümüzde de bazı zavallılar, onun ölümlü olmasını bir türlü kabulleneme-

30 Kamahlı Feyzulah, *Herkese Lazım Olan İman*, Hakikat Yay. S. 350.

mekte. "*Ey Muhammed! Şüphesiz ki Sen de öleceksin, onlar da ölecek.*" (Zümer/30) Birçok ayet onun ölümlü olduğunu haber vermesine rağmen bu hakikate sırt çevirirler.

Gel gör ki Kur'an'a icmalen inandığını söyleyip de amalar ile ayetleri teker, teker inkâr edenler, öyle pek kolay pes etmezler. Bu sefer de "*Şehitlere ölüler demeyiniz*" ayetine dayanarak, "Şehitler ölmezken, peygamberler ölür mü hiç? Peygamberler şehitlerden çok çok üstün iken, onların ölmesi haktan reva mıdır?" derler. Peygamberlerin cesedini toprağın yemesini Allah'ın toprağa haram kıldığını söylerler. Bir defa peygamberlerin ölmediğini kabul ettirdikten sonra gerisini getirmeleri çok zor olmaz. Tüm veliler de sağdır, diridir, hayatlarında iken nasıl tasarrufta bulunuyor idiyseler, şimdi de tasarrufa aynen devam eder derler. Ölen hayvandır, Hak âşıkları ölmez derler. Hatta evliyanın ruhlarının ölünce kınından çıkmış kılıç gibi daha aktif olduğunu söylerler.

Allah, "*Her bir insan ölümü tadacaktır.*" der. Lakin bu seferde, ayeti "nefsi ölecek, ruhu ölmeyecek" diye çevirirler. Yani bunlara göre Kur'an esas değil, kendi nazariyeleri esastır. Kur'an, nazariyelerinin üstünde pilav üstü nohut mesabesindedir. Onlar Kur'an'a uymazlar, onu kendilerine uydururlar. Kısaca; kitaba uymazlar, kitabına uydururlar. Zavallı Müslümanlar da "Uydum İmama/kitaba" demezler. Uydum cemaate/çoğunluğa der. Bir tarafta mehcûr/terk edilmiş bir Kur'an, diğer tarafta sürüsüne bereket, şöhreti yedi cihana yayılmış koca, koca evliyalar! Gariban ne yapsın? Kime inansın?

Peygamberimizin ölmediğini ilk defa Abdullah İbn Sebe denen Yahudi ortaya atmıştır. Bu şerefsiz büyük dedesi Aziz Pavlus'un Hristiyanlığı içten yıkmak için giriştiği mücadelenin bir benzerini, İslam toplumunda sergilemiştir. Başarılı olmuş mudur? Maalesef! Olmasaydı, Müslümanlar bu herife inanmazlar, Kur'an'a inanırlardı. Niye bu kadar insan Peygamberimizin ölmediğine inanıyor ki?

Koskoca hadis allamesi Suyutî: "Hz. Peygamber, cesediyle ruhuyla canlıdır, tasarrufta bulunur. Yeryüzünde ve melekût âleminde istediği yere gider. Hâlen ölümünden önce hangi şe-

kildeyse aynen öyledir. Kendisinde hiç bir şey değişmemiştir. Onun ölmesi sadece gözle görülmemesi anlamına gelir. Eğer öldüğü kabul edilirse kendisine salâvat getirenlere nasıl mukabele edebilir? (!) Melaike canlı oldukları hâlde nasıl gözle görülmezse, peygamber de gözlerden uzaktır. Allah bir kimseyi Peygamber'i görmekle taltif etmek isterse perdeyi kaldırır, o kimse Peygamber'i gerçek şekliyle görür. Buna hiçbir engel yoktur. Bu yalnızca misal âleminde olur diye tahsise gitmenin anlamı da yoktur." Kendisinin 75 defa uyanık iken, Peygamberle konuştuğunu (!) hadislerin sahih olup olmadığını ona sorduğunu (!) söyleyebilmiştir.[31] Millet kime inansın?

Çanakakle, Çan'da Cemaatin tertip ettiği bir kutlu doğum haftası etkinliğinde, Musa Hub adlı şahıs, Peygamberimiz ile görüşmenin 19 yolunu öğretmek için konferans verdi. Bu görüşme yollarından sadece üçünü anlatabildi. Bunun yollarını millete öğretme mevkiinde olan bu kişi de henüz görüşememiş. "Vuslat olursa, hasret/özlem bitecekmiş, bu yüzden kendisine özlemi bitmesin diye kıyak geçiliyormuş vs." Cemaatin evlerinde seccade açılmakta, geceleyin Peygamber'in gelip, namaz kılacağını hiç utanmadan, sıkılmadan küçücük yavrulara anlatılabilmektedir. Zaten ışık evleri onun çok ziyaret ettiği yerlerdir (!) Sık sık beraber olduklarına dair hikâyeler bir hayli yekûn tutmaktadır.

Bize "*dinlerini oyun ve eğlence edinenleri terk et.*" (Enam /170) ayetiyle amel etmekten başka ne düşer ki! Onları Kur'an ile ıslah etme şansı da yoktur. Onlar Kur'an'dan çok daha fazla *Risale-i Nur* okurlar. Onlar, Kur'an'a değil asrın imamına, son müceddid'e uyarlar.

"*Onlara ne oluyor ki! Aslandan ürküp kaçan yaban eşekleri gibi hâlâ bu Kur'an'dan yüz çeviriyorlar!*" (Müddesir/50-1) Neden olacak? Cevabı Aziz Kur'an vermiş.

Şehitlerin ölmezliği meselesine geri dönecek olursak, "*Siz Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz.*" (Bakara/154) Derler ki:

31 M. Said Hatiboğlu, "Hz. Peygamberi Yanlış Yorumlama Temayülleri", *İslami Araştırmalar*, Sayı 2, s. 10-1.

eğer onların diri olması ahirette olsaydı o takdirde bunu herkes bilirdi. "Siz bilemezsiniz" denmezdi. "Siz bilemezsiniz deniliyorsa şehitler berzah âleminde diridirler demektir."

Oysa bu ayeti Al-i İmran/168-9 ayetleri tefsir etmektedir. Münafıklar, Uhud'da şehit düşen Müslümanlara "*şayet bizi dinlemiş olsalardı öldürülmüş olmayacaklardı.*" (Al-i İmran/168) şeklindeki sözlerine Allah "*Allah yolunda öldürülenleri ölü sanmayın! Aksine onlar diridirler...*" şeklinde cevap vermiştir. Bu; Allah yolunda dinleri için ölen şehitler, dinleri ile dirilenlerdir, gerçek diriliği elde etmiş kimselerdir şeklinde bir cevaptır. "Esas ölüler sizsiniz, Ey münafıklar!" demektir. Yine onlara ölü denilmemesinin istenmesi, onlara iltifat ve saygıdan dolayıdır. Müslümanları cihada teşviktir. Şehitlerin ölümü ile bir başkasının ölümü arasında herhangi bir mahiyet farkı da yoktur.

Ayette Allah şehitleri "öldürülenler" diye niteleyerek şehitlerin öldüğünü bizzat kendisi haber vermekte, ne var ki, bizim onlara "Nâhak yere öldü, pisi pisine gitti, kendine yazık etti vs." şeklinde ölü dememizi istememektedir.

Ayetin asıl maksadı; müminleri müjdelemek, kalplerine sekinet indirmek, yatıştırmak, Allah'ın dini uğrunda sabır ve sebat göstermelerini sağlamaktır. Çünkü şehitlere ölüler demek, Allah yolunda kendini feda edenlerin cesaretini kırar.

Yine Bakara/154'teki, "Siz bilemezsiniz" ifadesini bazı müfessirler; "Bu dünya hayatındaki hâlinizle ahiret ahvalini anlayamazsınız." şeklinde anlamışlardır. Yine bazı müfessirler "diridirler" kelimesini "dirilecekler" şeklinde anlamışlardır. Gerçekten de Kur'an gerçekleşmesi kesinlik arz eden geleceğe ait olayları bazen geçmiş, bazen de şimdiki zaman sıygasıyla anlatır. Ayette geçen "Onlar Rableri katında rızıklanmaktadırlar" ifadesi, "onlar ahirette rızıklanacaklardır" anlamındadır.[32] "Inde rabbihim/rableri katında" demek; rablerinin yanında mekânsal beraberlik değil, O'nun katında mertebesi, şanı yüksek olmak anlamındadır.

32 Erkan Yar, *age*, s. 96.

Bakara/154'teki *"onlar diridirler"* ayetini, Al-i İmran/169. ayeti tefsir eder. *"Onlar Rableri katında diridirler"* bu dünyada değil! Onlar bu dünyada değil, ahirette diriltileceklerdir. İsfehani, iyi kimselerin cennette yaşayacağı, kötü kimselerin cehennemde ceza göreceği Kur'anî gerçeğini esas alarak, şehitlerin yaşayacağı ve rızıklandırılacağı yerin cennet olduğunu söyler. Allah katında olmak, mekânsal birlikteliğe değil, cennette oluşa işaret eder. Cennete giriş ise kıyametten sonra gerçekleşecektir.[33]

Şehitlerin ve diğer insanların ölümleri arasında mahiyet bakımından bir fark yoktur. Onlar dinleri, milletleri için kendilerini feda ettiklerinden ölümleriyle ölümsüzlüğü kazanmışlardır. Yoksa gerçek anlamda mezarlarında yaşıyorlar anlamına asla gelmez.

"(Şehitler) Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadır. Henüz şehit olmamış kimselere de hiçbir korku ve hüznün olmadığını müjdelemekten haz alırlar..." (Al-i İmran/170) Eşarî; bu ancak dünyada olur, çünkü "Diriler henüz onlara katılmadılar, ölmediler ve öldürülmediler." demektedir.[34]

Oysa bu ayetteki; Allah katında rızıklandırılmalarını; cennete girme müjdesi ile can verdikleri ve kıyamet günü bu müjdenin sevinci ile uyanacakları şeklinde anlamamız da mümkündür. Şu ayet buna işarettir:

> *Şüphesiz Rabbimiz Allah'tır deyip de sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine melekler sürekli inerler ve şöyle derler: 'korkmayın, mahzun olmayın, size vad olunan cennet ile sevinin'...* (Fussilet/30)

Özetle ayet; şehitlerin ölümsüz ebedi hayatta, ebediyete kadar diri kalacaklarını ve Rablerinin hususi ikramına nail olacaklarını haber vermektedir.

Ya da şehadet şerbetini içenler, öldüklerinin farkında değillerdir. Ölüm acısını tatmamışlardır. O iç huzuru ile kıya-

33 Mustafa Öztürk, *İslamiyat*, 2003/2, s. 131.
34 Eşarî, *el-İbane an Usuli'd-Diyane* s. 217.

met sabahı tekrar dirildiklerinde kendilerinin hep hayatta kaldıklarını hissedeceklerdir. Allahu a'lem!

Şehitlerin cesetlerinin çürümediği hakkında anlatılanlar tam bir şehir efsanesidir. Şehitlerin cesetleri de diğer cesetler gibi çürür, toprağa karışır! Kur'an; şehitler için peygamberler de dâhil olmak üzere tüm insanlar için "ölümlüler" ifadesini kullanır. Enbiya/34, Cuma/29, Ankebût/57. ayetleri peygamberlerin öldüğünü ve onlara ölüler denilebileceğini belirtir.

Yine Allah şehitlere şu ayette "ölü" ifadesini kullanmaktadır: "*Allah yolunda ölmeniz ve öldürülmeniz Allah'ın rahmeti ve bağışlamasına uğramanız demektir...*" (Al-i İmran/157) Şehitlerin diğer müminlerin ölmüşlerinden farkı da bu "Allah'ın bağışlaması ve rahmetinin" onlara daha fazla ihsan edilmesidir.

Ayetler birbirleriyle çarpıştırılamaz. Allah; "tüm insanlar için ölümlüdür" ifadesini kullanmaktadır. Bunun hiçbir istisnası yoktur. Peygamberimizin ölmediğine inanmak, Kur'ana inanmamak demektir.

Tüm insanlar kıyamet günü toplanacaklar, elçiler de hesaba çekilecek (Araf/6) Allah elçilere "Size ne cevap verildi?" diye soracak, onlar da "*Bizim (bizden sonrası) hakkında hiçbir bilgimiz yok, her şeyi bilen sensin.*" diyecekler. (Maide/109) Mesela İsa "*Ben onların arasında kaldığım sürece yaptıklarına şahit oldum, öldükten sonrasını Sen biliyorsun.*" diyecek. (Maide/117)

Tüm bunlar peygamberlerin ölümlü olduğunu, ölümlerinden sonrasını bilmediklerini göstermektedir.[35] Tabii gören var ise! Bir de Kitaba iman eden var ise!

Hatta kendilerine "Fırka-i Nâciye (kurtuşa erecek tek fırka)" gören, başkalarını Vehhabi, Ehl-i Sünnet düşmanı olarak niteleyen bir Necât Ehli var ki, sormayın gitsin! Bunlar Kur'an'ın mealini okumayı bile sakıncalı bulurlar, onun yerine rabıta-i şerif ve Mektubât-ı Rabbânî hatmi yaparlar. Adamların şeyhleri, "sahibu'z-zaman"ları ölmez ki, Peygamber ölsün! Allah bu Naciyecilere necât ihsan eylesin!

35 H. Musa Bağcı, *Beşer Olarak Hz. Muhammed*, s. 365.

Ehl-i Beyt/Kutsal Aile: İslam'da Seçilmiş Millet, Seçilmiş Aile Yoktur

Burada "Ehl-i Beyt" tabirini biraz açmakta yarar var. Kimlerin Ehl-i Beyt/Peygamber'in hane halkına dâhil olduğu eskiden beri tartışılmakta olan bir meseledir ve en fazla istismar edilen bir husustur.

Sünnî geleneğe göre Ehl-i Beyt'in kapsamına Peygamberimizin eşleri, Kızı Fatıma, damadı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin girer. Sûfîler bunlara Peygamberimizin günümüze kadar gelen "seyyid ve şerif" denen tüm torunlarını da ilave ederler! Şiîlere göre de Fatıma, Ali ve bunların çocukları Hasan ile Hüseyin'dir. Şiîler Peygamber'in sülbünden gelmeyenleri (göbek bağıyla ona bağlı olmayanları), hatta hanımı Hz. Aişe'yi bile Ehl-i Beyt'ten saymazlar. Bırakın Ehl-i Beyt'ten saymayı, etmedikleri küfür yoktur!

Biz ise; ümmetin tamamına "Ehl-i Beyt" diyeceğiz.

Bugün etnik olarak Arap olmayan Türkler arasında bile pek çok kimse, Peygamber torunu olduğunu, Seyyid, Şerif olduğunu iddia etmektedir. Çünkü Peygamber torunu olmak büyük bir prestij kapısıdır.

Ey Peygamber Hanımları...Evlerinizde vakarla oturun. Eski cahiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın. Namazı kılın, zekâtı verin. Allah ve Rasulüne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden sadece günahı gidermek ve tertemiz yapmak istiyor. (Ahzab/33)

Bu ayette geçen sadece Peygamber'in hanımlarıdır. Burada Peygamber'in ne kızları, ne damatları ve ne de torunları geçmektedir. Bu ayetin indiği dönemde Fatma, Ali ile evli olup Peygamber'in evinde değil, kocasının evinde oturuyordu. Yani onun ve eşinin ve çocuklarının hane halkından sayılması mümkün değildir. Öyle olsaydı Peygamber'in sağ olan diğer kızı ve onun kocası olan Hz. Osman'ın da Ehl-i Beyt'e dâhil edilmesi gerekirdi.

Bu ayet siyak ve sibakı ile birlikte okunduğunda ayetin muhatabının kesinlikle Peygamber eşleri olduğu en ufak bir tartışmaya mahal vermeyecek kadar açıktır. Sûrenin 30 ve

32. ayetlerinde Peygamber eşlerinin zina suçunu işlemesi hâlinde cezasının diğer mümin kadınlara nazaran fazla olacağı; onların diğer kadınlar gibi olmadığı, dolayısıyla yabancı erkeklere karşı cilveli bir edayla konuşmamaları, içlerinde kötü niyet taşıyanların da böylelikle şeytani arzu ve ümide kapılmalarına fırsat vermemeleri beyan ve emredilmektedir.

Bu ayetteki " وَيُطَهِّرَكُمْ/sizi tertemiz kılmak ister." şeklindeki ibareden Şiiler Peygamber eşlerinin kastedilmediğini, eğer Peygamber eşleri kastedilseydi "küm" zamiri yerine "künne" şeklinde müennes zamir gelirdi, o hâlde ayette kastedilen erkeklerdir, derler.

Şiî gelenek "ayetin başı sonu hep Peygamber eşleri hakkında, ortası nasıl oluyor da Hz. Peygamber, Fatıma, Ali, Hasan ve Hüseyin hakkında oluyor?" sorusuna cevap verememekte idi.

Sünnîler arasında ayetin sadece Peygamber eşlerini kapsadığını kabul eden görüş azınlıkta kalmış, onun yerine Ehl-i Beyt'in kapsamına Peygamber eşlerinin yanına "Fatıma kanalıyla damat" olan Ali ve onların iki oğlu Hasan ile Hüseyin de dâhil edilmiş ve bu genel kabule görmüştür!

Meseleyi kökten çözen yorumu hem Şiî hem de sûfî olan Âlûsî yapmıştır. Âlûsî'ye göre ayette "çoğul müzekker zamirinin kullanılması, ev reisi olarak Hz. Peygamber'in Ehl-i Beyt'in başında yer almış olmasından dolayıdır. Nitekim Hz. İbrahim'in karısına yönelik hitapta da (Kasas/12) çoğul müzekker zamir kullanılmıştır."[36] Ayrıca Ehl-i Beyt Kur'an'da üç defa geçmektedir. İlginç olanı bu üç ayette de Ehl-i Beyt ile sadece kadınlar kastedildiği hâlde, üçünde de "küm" zamiri kullanılmıştır.[37]

Ehl-i Beyt'in kapsamına Ali, Hasan ve Hüseyin'in dâhil edilmesi Şiiler için hayati bir meseledir. Onlar İmamet kuru-

36 Mustafa Öztürk, *Tefsirde Ehl-i Sünnet ve Şia Polemikleri*, s. 164, Ankara Okulu Yay. 2009.
37 Hud/73'de Hz. İbrahim'in eşi; Kasas/12'de Hz. Musa'nın annesi ve bu Ahzab/33'te de Peygamber eşleri kastedilmektedir.

munu ve imamlarının masumiyeti doktrinini Ahzab/33. ayetine gönderme yaparak çözerler.

Ama ne kadar itiraz etseler de yapılacak bir şey yok! Ayet Şiilere benden size destek yok, hadi başka kapıya demektedir. Ayetteki Ehl-i Beyt sadece Peygamber'in eşleridir! Kızları, damadı ve torunları değildir. Şiî İran milliyetçileri, Sünniler ve sûfîler bu ayetten resmen Yahudilerin "Seçilmiş Kabilesi" gibi bir "Kutsal/Seçilmiş Aile" çıkarmayı başarmışlardır. Özellikle Şiiler için imamet konusu hayati derecede önemlidir. Çünkü bu onlar için bir iman meselesidir! Burada ayrıca İran milliyetçiliği de söz konusudur. Zira Hz. Hüseyin yarı tanrı kabul edilen son İran Şahının kızı ile evlenmiş, Hüseyin'in bu eşinden olan çocukları on iki imam silsilesini devam ettirebilmektedir.

Ehl-i Beyt[38] kavramını yerli yerine oturtabilmek için bunun tevhid, iman, takva ve velî gibi Kur'an'ın temel çerçeve kavramıyla birlikte ele alınması gerektir. Şöyle ki:

Tevhid: Allah'ı birlemek, O'na hiçbir şeyi denk tutmamak demek olup, bunu yapan ehl-i tevhittir. Başka bir unvana, aileye, sınıfa dâhil olmasına gerek yoktur. Bu nedenle bütün insanlar arasında hiçbir fark olmayıp, eşit hak ve özgürlüklere sahiptir. Bu ilke sayesinde insanlar birbirlerini aşırı yüceltip ilahlaştıramazlar.

İman: Peygamber'in Allah'tan getirdiklerini tasdik eden herkes mümindir. Allah hiç kimseyi doğuştan mümin veya kâfir olarak yaratmamıştır. İnsanlar bu imanı özgür iradeleriyle seçerler. İman babadan evladına, Peygamber'den çocuğuna geçmez. Sahih imana sahip her bir şahıs iman bakımından Allah katında eşittir. İman ve amellerde sorumluluk kişiseldir. Kimse kimsenin günahını veya sevabını yüklenmez.

38 Biz Ehl-i sünnet'e mensup kimseler sahabeyi udûl kabul ederiz. Onlara ta'n etmeyiz. Aslında bunu Şia'nın Hz. Ali'yi imamet/halifelik davasında desteklemeyen sahabeye ta'n etmesi, sövmesi sebebiyle kabul etmişizdir. Yani sahabeye yapılan saldırılardan onları korumak için 'udûl/adaletli, hatasızlık zırhıyla koruma kalkanı içine almışızdır. Yoksa sahabe büsbütün masum değildir. İçlerinde içki içen, zina eden, hırsızlık yapan, hatta mürted olup dininden dönen kimseler de vardır. Bütün bunlara rağmen o güzide toplum, yeryüzündeki insanların en hayırlılarıdır.

Herkes çalıştığının karşılığını tam alacaktır. Şeref, bir aileye mensup olmakta değil, Allah'ın dinine bağlılıktadır. Kurtuluş Ehl-i Beyt'e mensup olmakta değil, imandadır.

Takva: *"En üstün olanınız Allah'tan en çok sakınanızdır."* (Hucurat/13) ayetinin bildirdiğine göre İnsanı bir diğerinden üstün kılan yönü; ilmi, ameli ve güzel davranışlarıdır. Yine *"Her insan ancak çalıştığının/yaptığının karşılığını alır."* (Necm/39) Herkesin saygınlığı yaptıklarına bağlıdır. Peygamber de dâhil olmak üzere hiçbir bir aile, sülale ayrıcalıklı değildir. İslam ırkçılığı haram kabul eder. Ehl-i Beytin ümmete –takvalarının dışında– herhangi bir üstünlüğü yoktur. İslam nesebe/soya bakmaz, takvaya ve icraata bakar. Takva üstünlüğünün de tek başına imameti/halifeliği üstlenmeye yetmediği herkesin malumudur.

Velî: Velî olmanın/Allah'a yakın olmanın, O'nun dostu olmanın öncelikli şartı, O'nu sevmek, O'na itaat etmek ve O'na saygısızlık etmekten korkmaktır. O'nun velîsi olmanın biricik şartı, iman ve takvadır. Kur'an'a göre: *"Müminlerin velîleri, Allah, Rasulü ve müminlerdir."* (Maide/55) Dolayısıyla bütün müminler eşit derecede birbirlerinin dostu ve velîsidirler. Hiçbir kabileye, aileye mensup kişi velî edinmede ayrıcalıklı değildir. *"Mümin erkeklerle, mümin kadınlar birbirlerinin velîleridirler. İyiliği emreder, kötülükten alıkorlar..."* (Tevbe/71)

Özetle; Peygamber'e yakın olmanın onun sülalesine mensup olmakla alakası yoktur. Nitekim Nuh'un iman etmeyen oğlu için Allah *"O senin oğlun değildir."* (Hud/45-6) buyurmuştur. İslam'da peygamberlik vazifesiyle vazifelendirilen peygamberin sülalesine ayrıcalık yoktur. Ayrıcalık isteyen mantık Ebu Leheb'in mantığıdır. "İslam'a girersem bana ne var?" diye soran amcasına, Peygamber de: "Herkese ne varsa, sana da o var." deyince, "Beni herkesle bir tutan din olmaz olsun." demiştir.

Ahzab/33 ayetine dönersek, Ehl-i Beyt kim sayılırsa sayılsın, dinen hiç kimsenin siyasi, dini, hukuki üstünlüğü yoktur. Bu ayetlerde de onun hane halkına herhangi bir ayrıcalıktan bahsedilmemektedir. Peygamber hanımlarına daha

dikkatli davranmaları istenmektedir. Onlara farklı bir görev ve yükümlülük de söz konusu değildir. Onların şahsında tüm kadınların iffet ve şerefi korunmak istenmektedir. Yani, bu ayetle Peygamber ailesine/Ehl-i Beyt'e herhangi bir karizma verilmemekte, onlara masumiyet/günahtan korunmuşluk da bahşedilmemektedir.

"Peygamber'in hanımları, Müslümanların anneleridir." (Ahzab/6) Bu nedenle tüm Müslümanlar onların manevi evlatlarıdır. Yani Ehl-i Beyt'tendirler.

Yine Allah Ka'be için "beyt" kelimesini kullanmaktadır. Öyleyse beyt'e/beytullaha/kıbleye yönelen herkes Ehl-i Beyt'tendir. Tıpkı bunun gibi her mümin iman sayesinde Ehl-i Beyt'e mensup olma şerefiyle müşerreftir.[39]

Ehl-i Beyt'i; özel ve genel Ehl-i Beyt olarak iki kategoriye ayırabiliriz. Özel Ehl-i Beyt, Peygamberimizin hanımları, kızları, damadı ve torunlarının da dâhil olduğu ailesidir. Bu Ehl-i Beyt sadece Peygamber'e kan veya göbek bağıyla bağlı olanları kapsar.

Genel Ehl-i Beyt ise; tüm Müslümanların oluşturduğu İslam ailesidir. Şimdiye kadar gerçek Ehl-i Beyt'i aslında bütün müminleri kapsamına aldığı göz ardı edilmiştir! Ehl-i Beyt/Hane Halkı, Muhammed'e (as) inanan insanların oluşturduğu İslam ailesi ve İslam evidir. İslam dairesine giren herkes aynı zamanda doğal olarak Ehl-i Beyt'e (İslam ailesine) de girmiş olmaktadır. İslam dinine girmeyen, peygamber çocuğu, peygamber karısı hatta peygamber babası da olsa, Ehl-i Beyt'e dâhil değildir! Ehl-i Beyt; ancak, Peygamber'e inanıp, onun tevhid ve adalet davasını sahiplenenlerden oluşur. Her ailenin bir reisi vardır. İslam ailesinin reisi de Hz. Muhammed'dir. Onun hanımları, bütün müminlerin anneleridir. "*Peygamber'in eşleri, müminlerin anneleridir.*" (Ahzap/6) Yine bu İslam ailesinin fertleri "*Muhakkak ki mü'minler kardeştirler.*" (Hucurat/10) ayeti mucibince kardeştirler.

39 Sönmez Kutlu, "Ehl-i Beyt Sembolik Kapitalinin Tarihi Süreç İçinde Semerelendirilmesi", *İslamiyat*, C. 3, Sayı3, s. 99-108.

Sadece Peygamberimizin Ehl-i Beyt'i yoktur! Önceki peygamberlerin de Ehl-i Beyt'leri (getirdikleri dine inananları) vardı. Nuh (as) dedi ki: "*Rabbim beni, babamı-anamı, inanarak evime gireni... bağışla.*" (Nuh/28) Nuh'un (a) Ehl-i Beyt'i; onun dinine/İslam'a girenlerdir. (Oğlu suda boğulacağı zaman) Nuh, Rabbine şöyle seslendi: "*Rabbim! Oğlum benim ailemdendir! ...*" dedi. (Hud/45) Allah şöyle buyurdu: "*Ey Nuh, dedi: o senin ailenden değildir.*" (Hud/46) Yine Hz. İbrahim'in babası Azer bir putperest idi ve İbrahim'in (as) Ehl-i Beyt'inden olamadı. Lut'un (as) karısı kâfir idi. Kocasının yıllarca koynunda yatmasına ve ona evlatlar vermesine rağmen Lut'un (as) ev halkından (yani Ehl-i Beyt'inden) olamadı. Peygamberimizin amcası Ebu Talip ve Ebu Leheb de kan bağıyla ona bağlı olmalarına rağmen onun Ehl-i Beyt'inden olamadılar.

Hâsıl-ı kelam; günümüzde Ehl-i Beyt'e mensup olduklarını iddia edip, kendilerinin peygamber gibi sevilmesini, itaat edilmesini isteyenlerin hiçbir dinî ayrıcalıkları yoktur. Hepimiz Âdem peygamberin çocuklarıyız ve topraktanız. Allah'ın mütevazi bir kuluyuz. Peygamberimizin günümüzdeki torunları ehli beyte ayrıcalıklı davranılmasını istiyorlarsa –ki bazıları istiyor– öncelikle bu kimseler Peygamber dedelerine layık kimseler olmaya çalışmalıdırlar.[40] Bunlar, insanların peygamber sevgisini ranta çevirmemelidirler. Bir sülalenin ayrıcalıklı olduğunu iddia edenler Yahudileşmiş kimselerdir. Irkçılık belasına müptela olmuş kimselerdir. Maalesef bunları Allah'ı sever gibi seven cahiller vardır. Değil ayağını öpmek, çorabını

40 Bir tarihte seyyid/peygamber torunu olduğunu iddia eden birisi çıkmıştı. Onlarca genç kızın iffetini kirletmişti. Bütün suç bu sapığın olamaz. Zira insanımızda peygamber torunlarına kudsiyet atfetmek gibi bağışlanmaz bir hata da var. Bilemiyoruz, belki bu zavallı bayanlar bu seyyid geçinen sapığın gönlünü hoş edip, onun şefaatıyla cenneti garantilemek gibi bir düşünceleri de olabilir. Bu heriflerin çorabını yıkayıp, suyunu şifa niyetine içenler bile çıkabiliyor. Söz konusu bu çakma seyyid geçenlerde uyuşturucu hap imalatından enselendi. Bu kişi daha önceleri zikir seanslarında müritlerin kafalarına tok, tok diye vuruyordu. Bu müritler de "Eyvah! Bizim işlediğimiz haltları şeyh efendi görmüş, ondan bizi ikaz etmek için vuruyor deyip", bu seferde kendi kendilerini dövmeye başlıyorlardı. Tabii insanımız, Kuran'dan, haktan ve akıldan bu kadar uzaklaşınca, bir koyun gibi sürü psikolojisi ile hareket edince, onları bir çoban köpeği mesabesindeki kimseler de böyle koyun gibi güdebilmektedir.

yıkayıp suyunu içen bile vardır. Elini öpmek için neredeyse yere sürünerek secde eder vaziyette gitmeler, bu vaziyette huzurdan çıkmalar sadece bu cahilleri küçültmemekte, Sadat-ı Kiram olduğu iddiasında olanlara da hiç yakışmamaktadır. Eğer, bu kimseler o Peygamber'in torunları iseler onun gibi mütevazi olmalılar. El öptürdüklerinden, el verdiklerinden yanlışlarını düzeltmelerini istemeliler, kendilerini yüceltmelerini değil!

Bazı nadanlar, bu gavs filan dedikleri kimselere "Kâinat Padişahı" gibi sıfatlar vermektedirler. Eğer bu kimseler bunu bildikleri hâlde kendilerine bu sıfatları verenleri etraflarından kovmuyorlarsa kâinatın en büyük şeytanlarıdırlar!

Netice de hepimiz, her bir insan Peygamber torunudur. Ama Âdem'in, ama Nuh'un ne fark eder? Unutulmamalı ki, iman babadan oğula genetik olarak tevarüs etmez! Kimsenin doğuştan gelen bir ayrıcalığı yoktur. Şeref, izzet ve fazilet takva ve ameldedir!

Biz de Hz. Ali'yi çok severiz. Lakin onun hatasız olduğunu da söyleyemeyiz. Halife olmak için gösterdiği hırsı doğru bulmuyoruz. Hz. Ebubekir'e, Ömer'e, Osman'a küsmesini doğru bulmadığımız gibi. Hz. Ali evladının da "Halife olmak sadece bizim hakkımızdır." iddialarını doğru bulmuyoruz. Şartlarını taşıyan her bir sahabenin ne kadar hakkı var idiyse, onların da o kadar hakkı vardı. Onların bu hırslarının nice canlara, nice tefrikaya sebep olduğu tarihen sabittir. Ali evladı dünyaya hükümdar olsun diye Allah İslam'ı göndermedi. Bizi de onlara teba' olması için göndermedi. Irkçılık hangi boyayla boyanırsa boyansın, Cahiliye'ye kokusunu üzerinde taşır! Irkçılık şeytani bir davettir!

Peygamberimize Salâvat Getirmek Ne Demektir?

Dini kültürümüzde "Mazhar-i mevcudât, seyyid-i kâinât, server-i fahr-i âlem" vb. bir dizi ünvan ve lakaplar sıralanmadan ve özellikle de "sallallahu aleyhi ve sellem" demeden Peygamberimizi anmak ona hakaret olarak algılanmakta, en azından saygısızlık sayılmaktadır. Hâlbuki bu türden abartılı

ifadeler Bizans ve Sasani imparatorluk geleneğinden bizlere geçmiştir. Padişahlar ve sultanlar "Halife-i rûy-i zemin, devletlû, haşmetlû, azametlû Padişahımız Efendimiz Hazretleri, zıllullah-i fi'l-ard/Allah'ın yeryüzündeki gölgesi" vs. denilerek telaffuz edilmeye başlandı.

Oysa Kur'an, peygamberlerinin isimlerini anarken "İbrahim, Musa, Süleyman, Davut, Nuh, Muhammed" vb. şeklinde çarpıcı bir yalınlıkla anarak, bu cafcaflı ve tumturaklı unvan ve imaj edebiyatına son vermiştir!

Kur'an'da "Muhammed" ismi dört yerde geçmekte, dördünde de onun elçi olduğu vurgulanmaktadır. Daha birçok yerde haber getiren/nebî, arkadaşınız/sahibüküm, Allah'ın kulu/abduhu diye oldukça yalın olarak zikredilmektedir. Kur'an da Peygamberimizin tabiri caizse "resmi" adı ve ünvanı kelime-i şehadette geçtiği gibi "Allah'ın kulu ve elçisi"dir. Bu bile onun "kulluğunu" öncelemesi bakımından önemli bir mesajdır. Kaldı ki "Allah'ın Rasulü" dışında bir isimle anılacaksa ona en yakışan ve gerçeğin ta kendisi olan ifade "Muhammedü'l-Emin" olabilir. Bundan daha büyük bir unvan olabilir mi?[41]

"Allah'a ısmarladık, Maşallah, İnşallah, Allah rahmet eylesin, Allah cezanı versin, Allah'a emanet ol, Allah bilir." ifadelerinde olduğu gibi gündelik hayatımızda Allah kelimesini tek başına, övgüler ve ünvanlar eklemeksizin, yalın olarak çok rahat kullanabiliyorken, "Muhammed, Rasulullah, Peygamberimiz" gibi ifadeleri tek başına, yalın olarak kullanmayı günah addediyoruz. Hatta "Rasulullah/Allah'ın elçisi" ifadesinde Allah'ın ismi varken, Allah'a övgüler göndermiyoruz da rasulüne gönderiyoruz!

Hâlbuki Peygamber'in isminin ardından "sallallahu aleyhi vesellem", sahabe isimlerinin ardından "radıyallahu anhu", evliyaların ardından "kuddise sirruhu, kaddesellahü ervahahüm" diye medh ve sena cümleleri ekleyenler, "Allah" ismini, övgüler eklemeden tek başına, yalın olarak kullanabilmektedirler. Her türlü hamd ve senaya layık olan Kâinatın Rabbi/

41 İhsan Eliaçık, Arkadaş Muhammed, http://hanifdostlar.net/forum.

Efendisi'nin ismini yalın olarak zikretmek günah olmazken, Peygamber'in ismini yalın olarak zikretmek günah oluyor, öyle mi? Oysa Allah onu arkadaşınız, tıpkı sizin gibi bir beşer, Allah'ın kulu olarak takdim etmektedir.

Peygamber'e "Salât-ü selam" getirmek إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا (Ahzab/56) ayetinden çıkarılmıştır. Günümüzün insanı "Salavât ayeti" olarak bilinen bu ayeti şöyle anlıyor: Allah ve melekleri Peygamber'e salavât getiriyor, ey iman edenler siz de salavât getirin. Bu anlayışa göre sanki Allah melekleriyle halka oluşturmuş, tarikat meclislerindeki "hatm-i hacegân" veya teravih namazlarındaki salavâtlar gibi "Allahümme salli ala..." şeklinde, Itrî'nin bestesi eşliğinde salavât getiriyor! ve bizim de öyle yapmamızı istiyor, öyle mi?

Ebu Ubeyde Ma'mer (H 210) ve Ferra (H 207) gibi müfessirler bu ayeti tefsir etmeye gerek bile görmemişlerdir. Çünkü ilk iki yüzyılda bu ayetin anlaşılmasında henüz bir ihtilaf yoktur. Fakat çok ilginçtir, öncekilerin, tefsirine bir kelimeyle dahi olsun ihtiyaç duymadıkları bu ayet, sonrakilerin üzerinde en çok konuştuğu ayetlerden biri hâline gelmiştir. Mesela İbn Kesir tefsirinde hakkında en çok söz nakledilen ayetlerden biri bu ayettir. Bu şunu göstermektedir: Bu konuda birbirinden farklı rivayetler vardır. Pek çok şaibeli haber üretilmiştir. Ayeti öncekilerle sonrakiler farklı anlamışlardır. Salât etmenin; "salavât getirmek" veya "salâtu selâm okumak" şeklinde anlaşılması ayetin tarih içinde esaslı bir anlam kaymasına uğradığını göstermektedir.

Bu durumda ayetteki "salât" ve "selam/teslim"in o günkü dilde karşılığını bulmak için ayetin bağlamına bakmak durumundayız. Bu ayetin içerisinde yer aldığı yedi ayetten oluşan pasaj, içerik, üslup ve biçim olarak bir birinden ayrılamayacak bir bütünlük arz eder. Pasajın konusu Hz. Peygamber ve çevresindeki insanlarla olan karşılıklı ilişkilerdir. Kısaca ayetin bağlamı "Peygamber'in hukukunu korumak" diyebiliriz.

Bu pasajdaki ayetler başlık olarak şöyledir: Nebî müminlere nefislerinden önceliklidir. Onun hanımları, anneleriniz-

dır. Allah rasûlünde sizin için en güzel örnek vardır. Allah ve Rasulü bir konuda hüküm verdiği zaman, müminlere seçim hakkı yoktur. Evlatlığı Zeyd'in eşinden boşanması ve Zeyneb'in Peygamberimizle evlenmesi, Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lakin nebîlerin sonuncusudur. O, Allah'ın izniyle Allah'ın yoluna çağıran bir davetçidir. Bundan sonra evlenmesi yasaklanmıştır. Peygamber'in evine gelen misafirlerin uyması gereken adab-ı muâşeret vb. gibi konular yer alır. Bu cümleden olarak söz Peygamber'e getirilir ve "Allah ve melekleri onu destekliyor, siz de destekleyin."

Böyle bir pasajda Peygamber'e "salât ve teslim"in anlamı; çok alternatifli olamaz. "Yusallûne" fiilinden dolayı, bizden istenenin yapılabilecek bir eylem, iş ve oluş ifade etmesi gerekir. Hiçbir şekilde bizim anladığımız gibi "Allah, melekler Peygamber'e salâvat getiriyor, "Allahümme salli alâ Muhammed" diyorlar, Ey müminler siz de ona aynı şekilde salavat getirin" değildir.

Ayette "salât" fiilinin; Allah, melekler ve müminler olmak üzere üç öznesi vardır. Öyleyse "Salât" bu üç öznenin, şer'an ve aklen yapabileceği "ortak bir eylem" olması lazımdır. Bu da ancak "salât" kelimesinin onlarca anlamından biri olan "desteklemek" manasını tercih etmekle olur.

Ayetin ikinci kısmı "Ey İman edenler!" şeklinde olup, burada özne sadece müminlerdir. Yani; Allah, melekler ve müminler Peygamber'e salât etmek, onu desteklemek konusunda ortaktırlar. Ama Peygamber'e teslim olmak Allah ve melekler için söz konusu olamaz. Çünkü o meleklere örnek olamaz. Selama/teslimiyete yalnızca müminler davet edilmektedir. Emredilen bu teslimiyet onun güzel örnekliğinedir, risaletinedir.[42] Üstelik Allah'ın ve meleklerin söz konusu desteği fiilin muzari/geniş zaman olmasından dolayı süreklidir. Sizde Ey Ümmet-i Muhammed! Bu desteği aralıksız sürdürün!

Ayrıca; "salât etmek" ile "teslim olmak" arasında anlam bakımından zorunlu bir bakışımlılık ve tamamlayıcılık olması

42 Mustafa İslamoğlu, *Meal*, s. 841.

gerekir. Bundan dolayı Peygamber'e salât etmenin en muhtemel karşılığı, ya; "Ona esenlik dileyin, dua edin" ya da "Onu destekleyin" dir. Bu ikinci anlam "salât" sözcüğünün etimolojik anlamlarının ortak noktası olup, çok daha isabetlidir.[43]

"Salât"ı kime yapıyorsanız onu destekliyor veya desteğini istiyorsunuz demektir. Allah'a salât etmek yani dua edip namaz kılmak onun desteğini ve yardımını talep etmek demektir. Nitekim *"Allah'tan sabır ve salât ile yardım isteyin."* (Bakara/152) ayeti bunu gösterir.

Salat kelimesinin etimolojik kökünden hareketle; Allah'ın ve meleklerin Nebî'ye salât etmesi ve bizim de öyle yapmamızın istenmesi şu demek olur: Ey iman edenler! Peygamber'in tutuşturduğu iyilik, güzellik, doğruluk, hak ve adalet meşalesinin sönmemesi için onu destekleyin. Destekleyin ki daha bir gür yansın. Bu meşale cihanı aydınlatsın. Bunun için onun getirdiği dini yaşayın ve yaşatın. Kendi çağınıza, mekânınıza ve zamanınıza taşıyın ki onu desteklemiş/ona salât etmiş olasınız.[44]

Salâvat getirme kültürünün hadislerle oluşturulduğu, daha sonra da buna Kur'an'dan delil arandığının en açık göstergesi bu ayette geçen "صلّى/يصلّى" fiiline aynı cümlede her bir özne için birbirinden farklı üç anlam verilmiş olmasıdır. Bunun ne kadar yapay ve zorlama olduğu daha ilk bakışta kendini ele vermektedir.

- Allah'ın salâtı; peygamberine rahmet etmesi olarak çevrilmiştir.

Oysa bu ayette, Allah'ın Peygamber'e salâtı bağışlama anlamı içermemektedir. Ayetin bağlamından da anlaşıldığı üzere, Peygamber'den kaynaklanan bir kusur ve günah söz konusu değildir ki, bağış ve af söz konusu olsun.

- Meleklerin salâtı, onların Peygamber'e istiğfarda bulunması olarak,

43 Mustafa İslamoğlu, *Üç Muhammed*, s. 113.
44 İhsan Eliaçık, Arkadaş Muhammed, http://hanifdostlar.net/forum.

- Müminlerin salâtı ise ona salâvat okumak/salâvat getirmek olarak çevrilmiştir. Ona çok salavat okur isek, Allah, peygamberini, Arş'ın sağ tarafındaki "Makam-ı Mahmûd" denilen yüce makama, Şefaat Makamı'na ulaştıracaktır (!)[45]

Oysa; bu kelime çok anlamlı olsa da bir kelime bir makamda bir anlama gelir.

Bereket versin Allah ve melekler ona salâvat getirir dememişler. Eğer ayetin ikinci kısmındaki "Sallû"nün anlamı salâvat getirin/salâvat okuyun ise aynı cümlenin başındaki aynı fiil (yusallûne'deki "sallâ" fiili), aynı anlama gelmek zorundadır. O zaman da anlam hâşâ "Allah, kulu Muhammed'e salâvat getirir, ona dua eder, ondan yardım ister." olur. Sormak lazım; Allah dua mı eder? Duaları kabul mü? Yani; klasik ulemanın bu zorlama anlam verme denemesi birçok çelişkilerle doludur.

Hâlbuki "Sallû" fiili aynı sûrenin az yukarısında "*O Allah ki, sizi karanlıktan aydınlığa çıkarmak için destekler ve melekleri de...*" (Ahzab/43) şeklinde geçerek, bu tartışmalı ayetin tefsirini bizzat Allah yapmıştır. Şu ayette de Allah'ın desteğinin nasıl olduğu belirtilir: "*O Allah ki; sizi karanlıktan aydınlığa çıkarmak için kuluna apaçık ayetlerini indiriyor.*" (Hadid/9)

"فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى *O ne tasdik etti, ne de destekledi.* وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى *Fakat o yalanladı ve geri durdu (destek vermedi)*" (Kıyame/31-2) ayetindeki "sallâ" fiili; "tevellâ"nın anlam bakımından tam karşıtıdır.

Nitekim kendisine ve eşine dua etmesini isteyen sahabeye "Allahümme salli aleyhi ve aleyhâ" şeklinde ona ve eşine salavat (!) getirdi. Yani "Allah'ım onu ve eşini destekle." diye dua etti.

Ahzab/56. ayetin salâvat getirmek/okumak ile alakasının olmadığı, aksine Peygamber'e fiili destek vermek olduğu devamındaki ayetten de anlaşılmaktadır. "*Allah ve Rasulünü*

45 M. Suat Mertoğlu, "Salât-u Selam" md. *DİA*, C. 36, s. 23.

incitenlere Allah, dünyada ve ahirette lanet etmiş ve onlar için aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır." (Ahzab/57) Onu desteklemeyenler, onun hukukuna riayet etmeyenler onu incitmiş ve eziyet etmiş olurlar.

"Salli alâ" fiili (salli aleyhim) şeklinde emir kipi olarak Peygamber için de kullanılmaktadır. (Tevbe/103) Mesela buradaki salât etme eylemini, "salavat okuma" olarak tercüme edersek, "Ey Peygamber! Onlara salavât oku, Allahümme salli alâ Muhammed de!" manası çıkar ki, bu kabul edilemez. "Salli alâ" ifadesinin geçtiği (Ahzab/43,56 ve Tevbe/103) bu üç ayeti birlikte incelediğimizde salat eyleminin, sadece Peygamber'e has olmadığını, aksine Allah'ın her mümine uygun gördüğü bir fiil, bir destek ve teşvik olduğunu görürüz.

Salât'ı böyle anlamayıp, "Kim bana şu kadar salavât getirirse bu kadar günahı affolur, cennette bana komşu olur, şefaatim ona vacip olur, şu kadar huri ile cennette zevk-ü sefa sürer" türünden hadisler hem uydurmadır, hem de o Nebî'nin getirdiği tevhid şuurundan esaslı bir kopmadır.

Burada gözden kaçırılan önemli nokta şudur: "Sallâ" fiilinden türeyen "salât" kelimesi sonradan kavramsallaşmış ve bildiğimiz namazın terim anlamı olmuştur. Artık anlamı değişmiş, anlam; desteklemek değil, dua etmek, namaz kılmak olmuştur. Bizim yanılgımız kelimenin sonradan kazandığı bu terim anlamını, kelimenin yalın, aslî hâline yani; vahyin nüzul zamanındaki anlaşılan anlamına da vermek olmuştur. Bu yeni kavramsal anlamı, (salâtı/dua etmeyi) yine kavramlaşmış başka bir terim olan "dua" ile açıklamak, anlamı iki defa orijinalinden uzaklaştırmak demektir.

Gerçekten de "yusallûna" fiil kipi olmasından dolayı yapılması istenen işin bir eylem olması gerekir. Kıraat/dua etmek değil! Salât eylemi; Allah'ın, meleklerin ve müminlerin ortak yapacağı bir eylem olmalıdır.[46] Söz konusu ayet; "Salli ala deyiniz" diye emretmiyor. Aksine "bir iş yapmayı" emrediyor. Babamız bize "Annene yardım et!" dese, biz de "Annene yar-

46 M. İslamoğlu, *Üç Muhammed*, s. 113.

dım et, Annene yardım et." diye bu cümleyi her gün yüzlerce defa tekrarlasak, annemize yardım etmiş olur muyuz?

Padişaha destek nasıl "Padişahım sen çok yaşa!" demekle verilmiş olmaz ise, Peygamber'e destek de "Sana binlerce salât-ü selam olsun." demekle verilmiş olmaz.

Bu Ahzab/56. ayet inince sahabeler ellerine tespih alıp, Peygamberimize salâvat getirmeye mi başladılar? Hayır. Onlar bu desteği cihat meydanlarında fiili olarak gösterdiler. "Ya Rasulallah! Sen atını denize sürsen, biz de tereddüt etmeksizin peşinden geliriz." diyerek, ona kol-kanat gererek gösterdiler.

Allah bize peygamberinizi destekleyin diyor, biz ise "Allahümme salli alâ Muhammed/Allah'ım Muhammed'i sen destekle." diyoruz. Allah bize, biz ise "Sen destekle" diyoruz. Topu birbirimize atıyoruz. Bir gariplik yok mu bu işte? Yahudilerin Musa'ya dediği gibi *"Hadi sen git, Rabbinle birlikte savaşın. Biz şuracıkta oturacağız (duracağız),"* (Maide/24)

"Yüsallûne" fiili, salâvat getirmek ise, "Allahümme salli alâ Muhammed"deki "salli" emrine de "salavat getir" anlamı vermemiz gerekir. Bu durumda anlam ne olur dersiniz? "Ey Allah'ım! Muhammed'e salâvat getir."

Peygamberimize salâvat getirmeyecek miyiz? Evet getireceğiz. Ömründe bir defa demek vaciptir. Yine ayeti böyle anlayanlar arasında bile, "Muhammed" ismi defalarca geçse bir defa salâvat getirmenin yeterli olacağını, Ya da ismi ilk anıldığında, yazarken de ismi ilk yazıldığında salâvat getirmek yeterli görülmüştür.[47] Ayeti "otomatik salavât" emri olarak anlayanların –Şafiî ve Hanbelîler hariç– çoğu namazın ka'desinde salavâtı okumanın müstahap olduğunu, okumayanın namazını iade etmesinin gerekmeyeceğini söyler. Namaz zaten bir duadır. Duamızda Peygamberimize, müminlere de dua ederiz.

Ayrıca bu ibadet formunda yapılamaz. Zira bütün ibadetler, tüm çeşitleriyle yalnızca Allah'a yapılır. Peygamberimizin

47 M. Suat Mertoğlu, *age*, s. 23.

öğrettiği onlarca hamd, tesbih, zikir duaları varken yeni ibadetler mi icat ediyoruz?

Salât; o son Nebî'yi ve onun tevhid dinini desteklemek, ayakta tutmak, onun davasına canı gönülden omuz vermek demektir. Peygamber'imize sözlü destek vermenin/salâvat getirmenin ne mahzuru olabilir denirse; sözlü destek olsa olsa, esas yapılması gereken fiili desteğin çok küçük bir cüz'ü olabilir. Yoksa; "Muhammed" ismi her geçtiğinde "salavât getirmek" diye tabir ettiğimiz, önceden belirlenmiş birtakım Arapça ezberleri otomatikman tekrar edip durmakla, onu fiili olarak desteklemiş olmayız.

Ya da Peygamber'in ismi her yazıldığında (sav) yazmak, onu desteklemek midir? Yoksa fiili desteği baştan "sav"mak ya da bir nevi "S.A.V" gitsin demek değil midir?

Sözün özü şudur: Hz. Peygamber'e dil ile yapılan dualar/salâvat da ona manevi bir destektir ve makbuldür. Fakat bu destek emri sadece dil desteğine indirgenemez. Bu ayette de emredildiği gibi desteğin "fiili" olması lazımdır. Ona yapılacak fiili destek, onunla aynı çağda yaşayan sahabe için zaten bellidir. Bizim gibi onun çağdaşı olmayanlar için ise, onun davasını desteklemek ve örnekliğini yaşatmaktan ibarettir. Onun getirdiği vahye ve o vahyi hayata uygulama tarzına verilecek her destek, ona yapılmış gerçek bir "salât" ve "selam" olacaktır.

Peygamber'e Salat Emrini Sahabe Nasıl Anlamıştır?

Bugünkü salât-ü selam geleneği, Müslümanların ürettiği bir kültürdür. Harun Reşid zamanına kadar resmi yazışmalarda yalnızca besmele yazılıyordu. İlk defa onun besmelenin yanına tasliye/salât-ü selam yazılmasını emrettiği bilinmektedir. Daha sonra H 3. asırdan itibaren edebiyat ürünlerinde görüldüğü, H 5. asırdan sonra da kitap başlarında besmelenin yanına yazılmaya başlandığı görülmektedir.[48] Eğer erken dönemlerde böyle bir Peygamber'e salât-u selam getirme ge-

48 M. Suat Mertoğlu, "Salât-ü Selam" md. *DİA*, C. 36, s. 23.

leneği olsaydı elimizdeki en eski belgeler bunu bize gösterecekti.

Sahabe Peygamberimizin ismi her anıldığında bizim yaptığımız gibi salâvat getirseydi, bununla ilgili yüzlerce rivayeti hadisçilerin duymaması imkânsızdır. Böyle bir gelenek olsaydı bize ulaşırdı. Salavat getirmek ile ilgili hadisler Buharî, Müslim gibi birinci derece hadis kitaplarında değil, ikinci, üçüncü derece sahih kaynaklarda yer alması, mesela Buharî'nin *Sahih*'ine almayıp da Edebü'l-Müfred gibi sahih, zayıf rivayetlerin karışık olduğu, âdab türü konuları işleyen kitabına almış olması bunu teyit etmektedir. Bu hadislerin de bazı halk vaizleri ve dine zam yapmayı seven sofu çevreler tarafından imal etmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir.[49]

Peki, Peygamberimizin arkadaşları, ona nasıl "salât" etmişler, onu nasıl desteklemişlerdir? İsmi anıldığında salavât çekerek mi? Yoksa onu malıyla ve canıyla destekleyerek, onun yanında yer alarak, getirdiklerini uygulayarak, savaş meydanlarında omuz omuza savaşarak, vuruşarak mı? Peygamber'e "salât" etmenin ne demek olduğunu, en iyi, savaş meydanında etrafında etten duvar örerek koruyan genç sahabeler veya süikast yapılacağını bile bile yatağına yatan "Ali" veya Taif'ten taşlanarak kovulduğu sırada önüne atlayarak taşlar ona değmesin diye kafası gözü yarılan "Zeyd" açıklar. Hepsi yan yana, omuz omuza ona "arkadaş/sahabe" olmuştur. Yani onlar sırtlarını Peygamber'e, Peygamber de onlara dayamıştır. Aralarında sarsılmaz bir güven, dostluk ve kardeşlik oluşmuştur.[50]

Peygamber, bize çok uzaklarda, örnek alınamayan, hiçbir zaman bize arkadaş olamayacak bir rüyalar, ruhaniler, mucizeler âlemi figürü olmaktan çıkarılmalı. Yanınızda yürüyen, evinize misafir olan, borç isteyen, düşmanı şehrin dışında mı karşılasak diye soran, bak bu iyi fikir hiç öyle düşünmemiştim diyen, nasıl gidiyor evlilik diye hâl hatır soran, hoş geldin gözüm gel buyur otur diye yer gösteren "arkadaş" bir peygamber olmalı.

49 İbrahim Sarmış, *Hz. Muhammed'i Doğru Anlamak*, s. 115.
50 İhsan Eliaçık, Arkadaş Muhammed, http://hanifdostlar.net/forum.

Çünkü arkadaş olursa ancak örnek alabilirsiniz. Göklerde dolaşan, bin bir mucize halesi içinde takdim edilen, bir melek Peygamber örnek alınamaz. Böyle bir peygamber Allah ile kul arasında aracılık yapar, şefaatçi olur. Allah'ın didarına (mah cemaline) müştak olduğu, "Sevgilim" dediği, Kâinatı kendisinden yarattığı, sebeb-i mevcûdat bir yarı-ilah peygamber olur ve onu hemen sağında bulunan Makam-ı Mahmud'a oturtur. Böyle bir Peygamber'e salavât getirilir, tesbih çekilir, medet dilenir. Gelgelelim böyle biri yanınızda yürümez, yaşayan bir örnek olamaz. Böyle tasvir edilen bir peygamber olsa olsa, reel dünyanın dışına itilmiş, mitolojik bir kahraman olur.

Kur'an Peygamberimizi ulaşılmaz, yaşanan hayatta karşılığı olmayan, kendisiyle "arkadaş" olunamayan, uzaklarda bulutlar üzerinde dolaşan bir varlık olarak resmetmiyor. Aksine, onu kendi hayatımıza, içimize, yanı başımıza getiriyor. Onu bize "arkadaşınız" olarak takdim ediyor. *"Arkadaşınızı cin çarpmış değildir."* (Sebe/46), *"Arkadaşınız yoldan çıkmış ve sapıtmış değildir."* (Necm/2), *"Arkadaşınız bir mecnun değildir."* (Tekvir/22), *"Arkadaşı ona 'Üzülme Allah bizimle beraberdir' dediği zaman..."* (Tevbe/40).

Bu nedenle "salavât çekmek" artık Peygamber'i bize arkadaş kılmıyor. Aksine bizden uzaklaştırıyor. Öyle bir saygı anlayışı ki ismini anamıyorsunuz. İnsan arkadaşının ismini kırk türlü salavât seremonisi ile mi anar? Bir çırpıda ismini söyleyemiyorsanız aranızda resmiyet var demektir. Bu kadar resmiyet ise, aradaki samimiyeti kaldırır.

Gerçekten onun reayası, tebası, müritleri, hayranları, yoktu. Sahabeleri yani "arkadaşları" vardı. Oysa hangi fildişi kulesine çekilmiş lider halkla dertleşir? Hangi şeyh müritlerini arkadaşı olarak görür? Hangi din adamı kendini "avâmla" aynı kefeye koyar? Hangi efendi meclisindekilere su dağıtır? Onun gibi mescit inşasında çalışır? Arkadaşlarına ateş yakar? Hastalanınca ziyaret eder? Onlarla şakalaşır.

Karşısında titreyen bir adama "Kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum ben. Ne titriyorsun be adam!" dedi.

O, kimseyi önünde eğdirmedi. Kimseye elini öptürmedi. Kendisi içeri girince kimseyi ayağa kaldırmadı. Yemen'den dönen Muaz bin Cebel yanına gelince secde edip eteklerine kapandı. Yakasından tutup kaldırdı ve sordu: "Ne yapıyorsun, bu yaptığın nedir?" Muaz "Ey Allah'ın Resulü, Yemen'de Yahudi ve Hristiyan âlimlerinden gördüm. Birbirlerini böyle selamlıyorlar, peygamberlerin selamlanması böyleymiş." dedi. Şöyle cevap verdi: "Dik dur ve Allah'ın selamı ve rahmeti seninle olsun." de. "Bizim selamlamamız budur, onlar peygamberlerine iftira atmış." dedi.

Karşısında dik durulmasını isteyen, gülenle gülen, ağlayanla ağlayan, arkadaşlarının üzerine titreyen, mazlumlar için meydana atılan, belaların içine dalan öksüz bir vicdana destek vermek. Onunla Allah'ın günlerini yaşamak, destanlar yazmak, tarih yapmak, davasını kendi davan, yolunu kendi yolun bilmek, ona arkadaş olmak, ekmeğini aşını onunla paylaşmak ve yeni bir dünya için onunla omuz omuza mücadele etmek. Arkadaşlarının/Ashabının yaptığı tam olarak buydu.[51]

Öyle Salâvatlar İcat Etmişiz ki, Bunları Allah Reddeder, Peygamber İse Değnekle Kovalar!

Artık günümüzde, özellikle biz Türklerde salâvat getirmek bir ibadet formuna büründü. Hâlbuki ibadetler yalnızca Allah'a yapılır. Hiçbir peygamber kendisine ibadet edilmesini emretmez. Artık Peygamber'e salâvat getirmek; ona esenlik dilemek, dua etmek için yapılmaz olmuş, bilakis; gönderilen salât-ü selamlar vesilesiyle, onun ruhaniyetinden istifade etmek, ruhaniyetiyle temasa geçip, aradaki perdeleri kaldırmak ve birtakım nurlar almak, onu rüyada görmek, şefaatine nail olmak, hurilere sahip olmak, şefaat makamı olan makam-ı mahmud'un kapsam alanını genişletmek ve tüm ümmetini onun şefaatiyle nar-ı cahîm'den azat etmek, vs. gibi İslam'da hiç bilinmeyen şeyler için yapılmaya başlanmıştır.

Allah için, elinizi vicdanınıza koyun, hakkı söyleyin. Biz ona esenlik dilemek için mi ona salât-ü selam'ı gönderiyoruz?

51İhsan Eliaçık, Arkadaş Muhammed, http://hanifdostlar.net/forum.

Yoksa herkesin de bildiği gibi "Bu salât-ü selamlar hürmetine, Allah'ım duamızı kabul et, şu şu hacetimizi gider." diye mi yapıyoruz? Daha net söyleyelim. "Onun aracılığıyla Sen'den istiyorum." demiyor muyuz? Durum bütün çıplaklığı ile böyle ise, bu İslam'a muvafık mıdır?

Örneğin Fethullah Gülen'in Facebook sitesinde yer alan bir makaleden bir bölümü beraber okuyalım:

> "Ey Peygamber! Ümmetinden sana salât u selâm getirenin on günahını affedeceğim, on hasene vereceğim ve onun makamını on derece yükselteceğim". "Sana duâ edene ben de rahmet ederim, sana selâm gönderene ben de selâm gönderirim". "Kim Allah Resulü'ne salât-ü selâm getirirse Allah ve melekleri de ona yetmiş defa salât-ü selâm getirir". "Müslümanlardan bana yüz salât-ü selâm getirenin günahları affolunur". "Ümmetimden bana salât-ü selâm gönderene şefaatim vacip olur."

gibi pek çok hadiste salât-ü selam emredilmektedir.

O, "Sen olmasaydın, şu âlemleri yaratmazdım."[52] kudsî hadisinin mazharıdır. Eskilerin ifadesiyle, O kâinatın yaratılış sebebidir. O, Ruh-u Seyyidi'l-Enam'dır. Tasavvufî ifadesiyle "Taayyün-i evvel"in kahramanıdır. Öyleyse Allah Resûlü farklı hususiyetleri, farklı donanımları olan birisidir. Zaten o farklı donanımları olmasa Allah'tan emir alamaz. O donanımları olmasa yatağından kalkıp göklerde dolaşıp, mi'rac yapamaz. Diğer taraftan; Allah, Peygamber'inin ruhaniyetinden ve öbür âlemde onun şefaatinden istifadeyi onlara duyulan saygıya bağlamıştır.

Bu nedenle; "Bizler salât-ü selâm okumakla, nebîler Sultanı'na sözümüzü ve yeminimizi yenilemiş, ümmeti arasına bizi de dâhil etmesi isteği ile kendisine müracaat etmiş oluyoruz. "Seni andık, Seni düşündük; Allah Teâlâ'ya Senin kadrini yüceltmesi için dua ve dilekte bulunduk" demiş ve "Bizi de nurlu halkana al ey Allah Rasulü!.." talebimizi tekrar ederek O'nun engin şefkat ve şefaatine sığınmış oluyoruz. O'na

52 Bu sözün hadis olmadığını, mevzu olduğunu, ama mana olarak doğru olduğunu söyleyen Gülen, burada ise "kudsi hadis" diyebilmektedir. Mevzu olan bir söze hadis demek bile günah iken, kudsi hadis (manası Allah'tan, sözleri Peygamber'den olan hadis) nasıl diyebiliyor anlaşılır gibi değil!

müracaatımızla mevcudiyetini, büyüklüğünü kabullenmiş ve küçüklüğümüzü, hiçliğimizi ilan etmiş; aczimiz ve fakrımızla beraber, şiddetli ve çok büyük bir günün endişesiyle Resûl-i Ekrem'e sığınıyor, ondan medet diliyor, ihtiyacımızı ve hâlimizi ona arz etmiş oluyoruz."

Salât u selam ile hem onunla aramızda bağ kuruyor hem de O'nun vesilesiyle dinî vazifelerimizi yapabilmemiz için Allah'a dua etmiş oluyoruz. Salâvat-ı Şerife getirirken kalp ve dilin irtibatına dikkat etmek gerekir. Nitekim dudaklarımızdan dökülen her salât ve her selama Efendimizin karşılık vereceği düşüncesiyle söylenmesi, bu irtibatı kurmak açısından önemlidir. Bazen, ben de kendimi Ravza-i Mutahhera'nın önündeymişim gibi hissederim. Hayalen o mübarek kabrin önüne varınca, ümîd ve emel heyecanıyla çırpınıp duran yüzlerce âşık ruh arasında, bir-iki adım ötede Sevgiliyle buluşacakmışım gibi bir his ve heyecanla coşar ve dilimin döndüğü kadarıyla ona salât u selam okurum. Sonra da O'nun meclisinden sızıp gelecek en mahrem fısıltıları duymaya çalışırım. Merak ederim, acaba ne dedi benim selamıma karşılık? Acaba nasıl mukabelede bulundu? İçimi derin bir merak sarar. Bir şey demiştir mutlaka. Zira, salât u selamın kabul edileceği hususunda şüphe yoktur.[53]

***

Bizdeki bu salâvat kültürünün geçmişinde *Delailü'l-Hayrat* adlı kitabın ve bunun halk arasındaki *Kara Davud* ismiyle meşhur şerhi gibi kitapların büyük etkisi olmuştur. Bu kitabın müellifi Süleyman el-Cezûli abdest almak için bir kuyu başına varır. Fakat kuyudan su çıkartmak için bir alet bulamaz. Uzaktan bir kız çocuğu onu izlemektedir. Kızımız şeyhimizin yanına varır, kuyuya tükürür, tükürüğünün bereketiyle kuyu suyla dolup taşar ve şeyhimiz de abdestini alır. Şeyhimiz şaşırmıştır! Kıza bu yüksek manevi mertebelere nasıl ulaştığını sorar. Bu kızcağız da salâvat okumakla ulaştığını söyler. Bunun üzerine şeyhimiz bütün salâvatları toplayıp yazar. Kim

53 http://tr.fgulen/content/view/20245/18/

bu salâvatları düzenli bir şekilde okursa Peygamber'in şefaatine nail olacak ve maddi ihtiyaçları karşılanıp, dünyevi işleri düzelecektir vs.[54] şeklinde her gün abdestli olarak, belirli vakitlerde, belli sayıda, hangi salâvatların okunması gerektiği belirtilmiştir. Görüldüğü üzere her şey efsaneler, mitoslar üzerine kurulmuş bir kültür! Öyle ki; kuyuya tükürmek bile keramet olarak takdim edilmiştir.

Kara Davud'da: "Peygamberimize bir salâvat getirenin 10 günahı silinir, her gün 100 defa okuyanın, 30'u dünyada, 70'i ahirette olmak üzere 100 haceti giderilir, günde 70 defa okuyan Peygamberimizi rüyasında görür, şefaatine nail olur, havz-ı kevserinden içer, cesedi cehenneme haram kılınır, Cuma günü 100 defa okuyanın 80 yıllık günahının bağışlanır, Peygamber'e salâvat getirene, Allah ve melekleri de ona salâvat getirir" vs. gibi tamamıyla uydurma binlerce hikâye vardır. İnsanımızın din kültürünü bu tür kitaplar inşa etmiştir.

Osmanlı döneminde çok okunan *Tenbihü'l-Gafilin*, *Ahmediye* ve *İmadü'l-İslam* gibi kitapların yazdığına göre şarapçı ama salavatı da ihmal etmeyen bir günahkâr, Peygamber'e salavat getirmesi sayesinde imanını kurtarmıştır. Mezarlık yanından geçen birisi bir salâvat getirir, tam 550 kişi o salâvat hürmetine cehennem azabından kurtulur (!) vs.[55] Kim görmüş derseniz? Rüya âleminde görülmüştür, Efendim (!)

"Bana en yakın olanlar, üzerime en çok salâvat getirenler olacaktır. Üzerime salâvat getirirseniz, Allah da sizin üzerinize salâvat getirir. Bana salâvat getirin. Nerede olursanız olun salâvatınız bana ulaşır. Ya da benim ismim anıldığında bana salâvat getirmeyenin burnu sürtsün." gibi ve benzeri hadislere dayanarak bazı kimseler, Allah'ın rızasını kazanmak ve Peygamber'in şefaatine nail olma niyetiyle salavât halkaları kurmakta, başkalarını da bu salâvat halkalarına katılmaya davet etmektedirler. Her Allah'ın günü, Peygamber'e bir milyar salâvat getirme gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Zavallı

54 Süleyman Uludağ, "Delailü'l-Hayrat" md. *DİA*, C. 9, s. 113-4.
55 Hatice Arpaguş, *Osmanlı Halkının Geleneksel İslam Anlayışı*, s. 218.

Müslümanlar da ibadet maksadıyla, en azından Peygamber'e karşı vazifesini yapmış olmak (!) düşüncesiyle, zikirmatiklerle salâvat okuma halkalarına katılmaktadır.

Hatta öyle salâvatlar icad edilmiş ki bunların okunmaması okunmasından çok daha hayırlıdır. Allah korusun kişiyi şirke dahi götürebilir. Örneğin Kurtûbî'nin icad ettiği; "salât-ı tefriciyye"deki Peygamber'e verilen sıfatlar Allah'ın sıfatlarıdır. "*...Düğümler onunla/Muhammed ile çözülür, Sıkıntılar/ Belalar onunla giderilir, İhtiyaçlar/hacetler onunla elde edilir, Arzulanan iyiliklere onunla nail olunur.*"

Haftalarca papağan gibi bu aptalca şeyleri tam 4444 kere tekrarlamalısınız. Ne bir eksik, ne de bir fazla. Bu sayılar, çok kutsal sayılardır, bunlardan biri eksik olursa, anahtarın dişleri denk gelmez, hâliyle hacetiniz giderilmez, sıkıntılarınız da sona ermez! Allah'ın işi gücü yok, tefriciyenizi sayacak. Tövbe Ya Rabbi! Namazdan sonra yaptığımız mesnûn olan tesbihatta, 33 defa tesbih, tahmîd, tekbir getirilirken, Allah topu topu 33 kere anılır, yüceltilir, övülürken, bu şirk kokan "salât-ı tefriciyye" 4444 kere! Sanki bir yerde yanlışlık var gibi! Ne dersiniz?

Bir mümin rahmet-i Rahman'a kavuşur, "Esselâtü ve's-Selamü aleyk, Aleyke Yâ Habîballah" diye selâ verilmeye başlanır. İnsanlar namaza "Allahümme salli alâ Muhammed" ile kaldırılır. Namazdan çıkılır, "Alâ rasûlinâ salavât" diye tekrar Peygamber'e salavat getirilir. Salâvat getirin emrini alan imam "Salât-ı tüncînâ"yı okumaya başlar.[56] "Allah'ım! Muhammed'e

56 İbni Fakihani (Fecri Münir) isimli kitabında şu olayı nakleder: Maneviyat büyüklerinden Ebu Musa, fırtınalı bir havada gemide imiş. Müthiş bir fırtına gemiyi batırmaya ramak kaldığı sırada Peygamber Efendimize iltica etmiş: Ya Resulallah, gemimiz batacak, içindeki bunca masumlar suya gark olup ölecekler. Lütfen bize bir kurtuluş çaresi göster! O sırada kulağına şöyle bir hitap vaki olmuş: Ey Ebâ Musa! Tüncina duasını okuyun! Demiş ki: Ya Resulallah, bu Tüncina duası hangisidir, biz bilmiyoruz? Efendimiz bugün namazlardan sonra okumakta olduğunuz Tüncina'yı okumuş, bunu okuyun, diye tenbih buyurmuş. Gemide ki yolcular hep birlikte bunu Ebu Musa'dan öğrenip okumuşlar, fırtına dinmiş, sağ sâlim karaya ayak basmışlar. Bu salavatı şerife ilham ile yazılmıştır. (Ahmet Şahin, Güncel Sorulara Çözümler) İlhamlar, gayb'den gelen sesler. Daha neler, neler! Dar da kaldığında Allah'a iltica etmeyi bile bilmeyen şeyhler,

ve onun ehli beytine salât et. Bu salât ile bizleri bütün korku ve belalardan kurtarırsın. Bizim ihtiyaçlarımızı o salâvat hürmetine yerine getirirsin, bizi bütün günahlardan temizlersin, bizi yanındaki derecelerin en yücesine yükseltirsin, o salâvat hürmetine hayatta ve öldükten sonra tüm hayırların en nihayetine ulaştırırsın..." Tüm hacetlerimizi Allah'tan istesek ne olur? Günaha mı gireriz? Yoksa az önce Fatiha'da Allah'a söz vermiştik, "Allah'ım yalnızca Sen'den yardım isteriz, isteyeceğiz." diye! Sözünde durmayana, ahd'e vefa göstermeyene ne denir?

İhtiyaçlarını, sıkıntılarını Allah'a *arz etmeyip*, bunları başkasının gidereceğine inanana ne dendiğini bilirsiniz? Peygamber'i övmek ile başlayan bu çığır sonunda, ona ibadete, onu ulûhiyete ortak etmeye kadar uzandı. Mezarında sağ ise, ümmetinin tüm amelleri sabah akşam ona arz ediliyorsa, selam verenin selamını alıp, aynı ile mukabele ediyorsa o takdirde peygamber ölmemiştir. İsa'nın gökte sağ olması (!) gibi bizim Peygamber de Ravza-ı Mutahhara'sında sağ ve diri demektir. (!) Bizim peygamber'in onlarınkinden aşağı kalması hiç olacak şey midir? Onlarınki de Baba'nın yanına oturmuş, bizimki de Arş'ta Allah'ın sağ yanına (!) oturtulmuştur. Küçükleri Allah, affedecek! Büyük günahlarımızı ise onun şefaati affettirecek. Ebedî kurtuluşumuz ona bağlı. Gel de şimdi ona binlerce salâvat getirme!

Allah'a karşı yalan uydurandan daha zâlim kimdir? (En'am, 6/21)

Haktan/hakikatten sonra geriye ne kalır ki? Sapıklıktan başka? (Yunus, 10/32)

Peygamberimiz Gaybı Bilir mi?

Allah'tan başka hiç kimse gaybı bilemez. Bu konuda o kadar ayet var ki, tek bir tanesi bile bu hakikati ispata yeter

Dini'ni tam öğretemeden giden Son Peygamber, bu kurtarıcı duayı sağlığında ümmetine öğretmeyi unutmuş (!)... Görüyorsunuz ibadetlerimizi kimler ve nasıl vaz etmişler.
Bu tüncina duası Balkan savaşında devletimizin çok zor kaldığı o acı günlerde, *camilerde* farz namazlardan sonra okunmaya başlanmıştır ve bu bidat o zamandan kalan bir hatıradır. Lakin tüncinâ duası Balkanların elimizden gitmesini durduramamıştır. Dini de dünyası da bu kadar bozulan bir millet'e kim yardım eder? Daha doğrusu; dinini bu kadar bozan bir milletin dünyası âbâd olur mu?

de artar. Yani, gaybı Allah'tan başkasının bilemeyeceği hususunda ayetler hiçbir surette tevile mahal bırakmayacak kadar muhkem, sarih ve kesindir.

> *De ki: (Ey Muhammed) "Eğer ben gaybı biliyor olsaydım, elbette hayır namına çok şeyler toplardım, üstelik kötülük de bana dokunmazdı. Ben ancak, inanan bir kavim için bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim."* (Araf/188)

> *De ki: "Ben size Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum, gaybı biliyorum da demiyorum. Yine ben size bir meleğim de demiyorum. Benim görevim, sadece bana vahyolunana uymaktan ibarettir..."* (Enam/50)

Yine kıyametin vaktini Peygamberimizin bilmediğine dair onlarca ayet mevcuttur.

Bu nedenle Peygamberimizin gayba ait haber verdikleri Kur'an'dan ibarettir. Peygamberimiz Kur'an'dan başka vahiy almamıştır. Onun heva ve hevesinden konuşmadığı şeyler, kendisine vahyolunan kitabın ayetleridir. Hz. Aişe Annemiz "Kim Peygamber gaybı bildiğini söylerse, ona iftira atmış olur." demiştir. (Buharî, Tevhid/4)

Kur'an onlarca örnekle Peygamberimizin gaybı bilmediğini üstüne basa basa haber vermektedir. Örneğin senelerce kendisine her türlü zulmü ve ihaneti yapan Medine münafıklarının kim olduğunu bilmiyordu. "*Sen onları/münafıkları bilmezsin, biz ise onları biliyoruz.*" (Tevbe/101) O, Aişe annemize ifira/İfk hadisesinin aslını bilemediği için, iki ay kadar eşine yeteri kadar sahip çıkamamış, kederden kahrolmuştu. Medine'den kervanı vurmak için çıktığında, gelmekte olan dişine kadar silahlı Mekke ordusundan haberi bile olmamıştı. Bedir mevkiine vardıklarında oradan geçmiş kervanın gübrelerinde bulunan hurma çekirdeklerini inceleyerek, bu hurmaların hangi yöreye ait olduğunu anlamaya çalışmıştı. Hudeybiye de Hz. Osman'ın öldürüldüğü şayiası üzerine, sahabeden Rıdvan Bey'atı almıştı. Zira o da Hz. Osman'ın öldürüldüğünü zannetmişti. Bunlara daha birçok örnek onun hayatından verebiliriz.

Bu nedenle Peygamberimiz geleceği bilir, görüp söylemiştir denemez. Bırakın asırlar sonrasını, Uhud'da neler olacağını

bilememiştir. Üzerine tir tir titrediği Ashab-ı Suffe'den 70 küsur sahabe Recî, Bir-i Maûne vakasında hunharca katledilmişti. O gencecik fidanların Bir'i Maûne'de, Recî Vaka'sında şehit edileceğini önceden bilse, gönderir miydi? Hatta bu sahabenin şehadetini bile epey sonra öğrenmişti.

Yahudilikteki, apokaliptik edebiyata göre gelecekte olacak birtakım hadiseleri, Allah seçtiği bazı kimselere, rüyalar, vizyonlar ile bildirmiştir. Bizim hadis külliyatı içinde yer alan "deccal, mehdi, Ye'cüc ve Me'cüc, İsa'nın nuzulü" gibi dünyanın son zamanlarında ortaya çıkacak fitneler/fiten edebiyatı, olacak kanlı hadiseler/melahîm edebiyatı tamamıyla bu apokaliptik edebiyatın bizdeki yansımalarıdır. Fiten rivayetlerinin bir derlemesi olan Nuaym b. Hammâd'ın (ö. 229) *Kitabu'l-Fiten* adlı eserinde, kıyamete kadar olacak hadiselerin Peygamberimize gösterildiği anlatılır. Güya Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Allah dünyayı, onda kıyamete kadar olup biteni görebileceğim şekilde benim önüme şu avuçlarıma baktığım gibi serdi."[57]

İşte bugün önümüzde büyük bir yekûn tutan bu ileride çıkacak fitneler/fiten edebiyatı, olacak kanlı hadiseler/melahîm edebiyatı, Peygamber'in tüm gaybı, geleceği bildiği, ona bildirildiği kabulünü esas alan yaklaşımın ürünüdür. Bu "fiten ve melahîm edebiyatı" tümüyle uydurma şeylerdir. Peygamber'in, ihbarat-ı gaybiyye/geleceğe dair gaybî haberler vermesi mümkün değildir. Kur'an peygamberi, kendi kitabını nakzetmez!

Bu fiten ve melahîm edebiyatını hareket noktası yapan, tamamıyla buralardan beslenen birçok dinî cemaat mevcuttur. Bazısı; ümmetin 73 fırkaya bölüneceği, onlardan sadece birinin kurtulacağı rivayeti üzerine tarikatlarının çatısını kurmuşlardır. Bir başka cemaatin olmazsa olmazı mehdi ve deccal edebiyatıdır. Liderleri Mehdi, düşmanları deccaldır. Bunların elinden sadece bu iki malzemeyi alsanız, adamlar tüyü yolunmuş tavuğa dönerler.

57 Mehmet Paçacı, "Hadiste Apokaliptisizm veya Fiten Edebiyatı", *İslamiyat*, Sayı: 1, s. 37.

Lût (as) evine gelen insan şeklindeki meleklerin melek olduğunu ilk başta anlayamamıştı. Lakin evliya diye kutsanan kimseler, insanın içinden geçenleri, geçmişi, geleceği, her şeyi bilmektedirler (!)

Bizim tarikatçılar bırakın Peygamber'i, tüm evliya-ı kiram gaybı, geleceği bilir diyorlar. Onların geleceğe dair verdikleri haberlere bazıları saf saf; "Allah bildirdiyse, niye bilemesinler?" diye inanıyor. Gerçi, Allah'ın kudretine nihayet yok. Bildirmek isterse O'na kim engel olabilir? İyi de Allah gaybı kimseye bildirmediğini, bildirmeyeceğini çok net ifadelerle haber vermiştir.

Aldülaziz ed-Debbağ, *el-İbrîz* adlı kitabında, "*Allah gaybı bilendir, gaybına kimseyi muttali kılmaz.*" Cin/26. ayetinin cahil Arapları ve başkalarını bağladığını, kendileri gibi velî kimseleri bağlamadığını söyler. Gerekçe olarak da Peygamberimizin gaybı bildiğini, kendilerinin ise Peygamber'in hizmetçileri olduğunu ve hizmetçi efendisi ile birlikte olduğundan, efendinin bildiği şeyleri hizmetçide bilir.[58]

Said Nursî, "Onlar gaybı bilirler, lakin söylemelerine izin yoktur." diyebilmektedir. Said Nursî'nin itikadına göre kendisini asırlar öncesinden Hz. Ali, Abdülkadir Geylanî görmüş ve "Aferin İslam'ın yiğit evladı!" diye kendisini alkışlamış. Ayrıca o, ebced hesabını gaybî bir anahtar olarak görür.

Fethullah Gülen, Ezeli Nur kitabında, önce gaybı Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceğini, –buna Peygamber'in de dâhil olduğunu söyleyerek– ilgili ayetleri sıralar, sonra da tüm bu ayetleri yalanlarcasına şunları söyler:

> Allah'ın bildirmesiyle öyle bir bilmiştir ki, sanki televizyon ekranına bakıp da görmüş gibi kıyamete kadar olacakların hepsini insanlığın gözü önüne serivermiştir. Hatta ona göre Peygamber'e tabi bir kısım velîler bile asırlarca sonra olacak hadiseleri haber vermişlermiş. Muteber hadis kitaplarında Peygamberimizin ihbarat-ı gaybiyye (geleceğe dair verdiği haberler) türünden 300'e yakın mucizesi vardır.[59]

58 Seyfullah Erdoğmuş, *Tasavvuf ile İlgili Fetvalar*, s. 286.
59 Fethullah Gülen, *Sonsuz Nur*, s. 94-126.

Hz. Âişe annemiz Hz. Peygamber'in gelecekte olacak şeyleri bildiğini iddia etmenin Kur'an'a aykırı, hatta Allah'a bir iftira olduğunu belirtir: "Kim, Muhammed'in yarın ne olacağını bildiği sanıyorsa, şüphesiz o Allah'a büyük bir iftirada bulunmuş olur." Çünkü Allah şöyle buyurmaktadır: (Neml/65) *"De ki: Göklerde ve yerde olan hiçbir kimse gaybı bilemez; yalnızca Allah bilir."* (Müslim, İman, 287).

Aişe annemize göre biri fena hâlde Allah'a iftira etmektedir. Belki de Peygamber'in koynunda yaşayan Aişe annemiz Fethullah Hoca kadar Peygamber'i tanıyamamıştır!

Fethullah Gülen Peygamberimizin Kur'an'dan başka mucizesi olmadığına dair onlarca ayeti bile bile göz ardı edebilmektedir. Peygamberimizin hayatında yalanın zerresine rastlanmaz. Ama gel gör ki, Peygamber âşıklarının peygamber anlatımları yalandan geçilmez.

Maalesef Kur'an'ın gayb telakkisi İslam toplumlarından bu kadar dışlanmıştır.

Fethullah Gülen, *"Sizde, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, adım adım mutlaka tabi olacaksınız. Hatta onlar bir keler/kertenkele deliğine girseler, sizde gireceksiniz"*. (Buharî, Ehadisu'l-Enbiya, 50) hadisini, onun geleceği bildiğine delil olarak getirmiştir. Peygamber bu sözü geleceği sinema ekranında görür gibi görüp de söylememiştir.[60] Bilakis, o bunu geçmiş ümmetlerin hâlini gözlemleyerek, birazcık sosyoloji bilgisiyle çok rahat bilebilir. El-hak Peygamber doğruyu söylemiş, ama maalesef Gülen yukarıdaki hadisin bizzat

60 O Sultanlar Sultanı, kıyamete kadar zuhur edecek hâdiseleri bir televizyon ekranında seyrediyor gibi geçmiş ve gelecekle alakalı bu türlü şeyleri ümmetine bir bir haber vermişlerdir ki, bunların bir kısmı açıktır, sarihtir, tevile lüzum hâsıl olmayacak kadar vâzıhtır. Bir kısmı ise, Kuran'ın müteşabihatı nev'inden ancak, tevile, tefsire tâbi tutulunca hakikatlerine vâkıf olunabilmektedir. Evliyaullah da gelecekten haber vermişlerdir. Bitlisli Mustafa Müştak Dede, Divan'ında Ankara'nın başşehir olacağını 70 sene evvelinden haber vermişti. Muhyiddin İbnü'l-Arabî, hâlihazırdaki durumu apaydınlık gördüğü gibi, Allah'ın lütfuyla, geçmişi-geleceği de önündeki kitabın sayfaları gibi görüp okuyan, açık-kapalı tevillerde bulunan bir meşrebin kutbu ve harika bir zattır." (F.Gülen, İnancın Gölgesinde I, s. 81-3, Asrın Getirdiği Terettütler II, s. 145-6).

kendisini işaret ettiğini görememiştir. Zira önceki ümmetler peygamberlerini aşırı övdükleri için, peygamberlerini şefaatçi kabul ettikleri için ve onlara Allah'ın sıfatlarını verip, ibadet etmeye[61] başladıkları için helak olmuşlardı.

Peygamberimizin hayatını anlattığı esere koyduğu isim "Ezeli Nur" dur. Bu isim bile onun, Peygamberimizi tanrılaştırdığına yeterli kanıttır. Allah'ın isimlerinden biri olan "en-Nur" ismini Peygamber'e vermesi yetmezmiş gibi bir de onu "başlangıcı ve sonu olmaması anlamında" "Sonsuz" olarak nitelemesi olacak şey değildir. Zira zaman ve mekân bakımından sonsuz, sınırsız, başlangıçsız olan yalnızca Allah'tır.

Gülen'e göre: O "rahmeten li'l-âlemîn" olmasından dolayı büyük günah işleyenler de onun geniş şefaatinden istifade edip, o yüceler yücesi olan peygamber, milyonlarca mücrimi şefaatiyle cehennemden kurtaracaktır.

Hocamız bu konularda anlaşılan Kur'anı hüccet kabul etmeyip, rivayetleri esas almaktadır.

Kur'an'a icmalen iman edenler, iş tafsile gelince anlaşılan kıvırıyorlar.

Mü'minlerin birinci vasfı gayba inanmak, görmedikleri Rablerinden korkmak, bildiklerinin dışında bir de bilinmeyen gayb âleminin olduğunu kabullenmektir.

İnsan, aklının ve bilgisinin sınırlarını bilmeli, "*Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır.*" (Yusuf/76) deyip aczini itiraf etmelidir.

O Allah; Allâmu'l-ğuyûb'dur. Biz ise O'nun bize bildirdiği kadar bilebiliriz. Gaybı konuşmayı, ilahlık iddiasında bulunmakla bir tutarız. Gaybı bildiklerini söyleyenleri, gaybdan bilgiler öğrenmek için kulak kabartanları da "taşlanan şeytanlar" olarak görürüz.

61 Şimdi hemen bazı kimseler "Yok canım biz Peygamber'e secde etmiyoruz, bu ibadet nereden çıkıyor" diyecekler. Bunlar "yalvarmanın, medet dilemenin, istimdât ve istiğâse de bulunmanın, yetiş Ya Muhammed" demenin ibadet olduğunu da bilmezler.

Yalvarma, medet dileme ... İbadet mi?

Allah gaybını kimseye izhar etmemiştir. (Cinn/26)

Allah sizi gaybın bilgisine erdirecek değildir. (Al-i İmran/179)

Mevlid-i Nebî mi Katl-i Nebî mi?

Mevlit törenleri Mısır da Şiî-Fatımîler döneminde kutlanmaya başlamıştır. Sünnîler ilk başlarda pek rağbet göstermezlerdi. Sünnî dünyasında ilk mevlit törenleri tekke-zaviyelerde sûfîler tarafından başlatıldığı görülür.[62]

Daha sonraları Mısır da Ahmed el-Bedevî ve İbrahim ed-Desûkî gibi şeyhler için çok tantanalı mevlitler okunacaktır.

Ulema ile şeyhler arasında mevlitler yüzünden münazaralar hiç eksik olmamıştır. Kabir ziyareti ile başlayan bu törenlerin camilerde çalgı eşliğinde devam etmesinden, zikir ayinlerinin bir oyun-eğlence havasında yapılmasından âlimler hoşlanmıyorlardı.

Bizim ülkemizde de iki yüz kadar farklı mevlit yazılmıştır. Süleyman Çelebi'nin yazdığı *Vesîletü'n-Necât* çok tutulmuştur. O, dedesi İbnü'l-Arabî'nin *Fusûs*'una şerh yazacak kadar tasavvuf kültürüne aşina bir aileden gelmektedir.

Süleyman Çelebi'nin mevlidinin orijinal nüshası bugün elimizde mevcut değildir. İçinde birçok İslam'a aykırı şeyler vardır. Bunların orijinal nüshadan mı, yoksa sonradan yapılan ilavelerden mi geldiği bilinmemektedir. Nûr-i Muhammedî anlayışı ve Peygamber'in aşırı yüceltilmesi, vahdet-i vücut felsefesi gibi gibi tasavvufi fikirler beyitlere başarılı bir şekilde yerleştirilmiştir.

Mevlit, "Seyyid-i Kâinat/Kâinatın Efendisi" olan Hz. Muhammed Mustafa'ya salavât ile başlar. Dakika bir, gol bir! "Seyyid-i Kâinat/Âlemlerin Efendisi" olarak tesmiye edilen peygamber İslam peygamberi değildir. Tanrılaştırılan, İslam ile bağı olmayan bir dinin peygamberidir. Âlemlerin Rabbi, Efendisi Allah'tır. Muhammed ise onun kulu ve elçisidir. Bizim gibi ölümlü bir beşerdir.

62 Ahmet Özel, "Mevlid" md. *DİA*, C. 29, s. 476.

Bu zihniyet Hristiyanlaşmış bir zihniyetin tezahürüdür. Çünkü "İsa Mesih Kralımız'dır! En yüce Olan'dır O! Tüm evrenin Efendisi'dir, Rabbi'dir, Kurtarıcısı'dır!" diyen Hristiyanlardır. Bunlar Yüce Rabbimizin "Dâllîn/sapıklar" olarak nitelediği kâfirlerdir. Çelebi'miz zaten bu işe, Peygamberimizin diğer peygamberlerden ne kadar üstün olduğunu göstermek için yola çıkmıştır. Hâliyle, Peygamberimizi yüceltmede onları geçmesi lazımdır (!)

Allah Âdemi yaratınca, nur-u Mustafa'yı onun alnına koydu. Oradan Havva'ya, Şit'e, İbrahim'e ve İsmail'e, oradan da Mustafa'ya intikal etti. Âdem izzet/şeref tacını onun varlığı nedeniyle giydi. Tevbesi onun hürmetine kabul edildi. Nuh boğulmaktan onun sayesinde kurtuldu. İsa'nın ölmeyip, göğe yükselmesi onun ümmetinden olmak içindi. Musa'nın asası onun sayesinde ejderha olmuştur. İbrahim onun dedesi olduğu için ateş onu yakmadı. Tüm peygamberler Muhammed ümmetinden olmak için Allah'tan dilekte bulundular, vs.

Yine Peygamberimizi överken kullandığı şu abartılar tamamıyla İslam dışı şeylerdir:

Bunun aşkına döner kâinat, Derde derman Merhaba,
Merhaba Ey can-ı bâkî/ölümsüz can,
Ey has-ı mahbûb-u Celil/Ey celil olan Allah'ın özel Sevgilisi.
Senin için oldu kevn-ü mekân, Ya habiballah bize imdat kıl.

Ya da doğar doğmaz secdeye kapanmış, yere yüz vurmuş ve ümmetini istemiş.

Veya mi'racda peygamberlerin ruhuna namaz kıldırması.

Yine Veladet Bahrindeki Amine'nin ağzından nakledilen şu beyitler tamamıyla uydurmadır.

İndiler gökten melekler saf ü saf...Kabe gibi kıldılar evim tavaf
Hem hava üzre döşendi bir döşek...Adı Sündüs, döşeyen anı melek
Yarılıp çıktı divardan nagehan...Geldi üç huri bana oldu ayan
Bazıları derler ki ol üç dilberin...Asiye'ydi biri ol meh-peykerin
Biri Meryem hatun idi aşikâr...Birisi hem hûrilerden bir nigâr
Bu gelen aşkına devreyler felek...Yüzüne müştakdürür ins ü melek (Bu gelenin aşkına döner felekler. Yüzüne âşıktır insanlar ve melekler.

Yine mi'rac bölümünde İslam'ın Allah ve Peygamber inancı yok edilmeye devam edilir.

Gel, Habibim ben sana âşık olmuşam, Cümle halkı sana bende kılmışam.

Bunlar tam olarak tasavvuf dininin yansımalarıdır. Allah'ın bir insana âşık olması, ona sevgilim diye hitab etmesi, bu aşktan dolayı tüm mahlûkatı sevgilisine köle yapması. vs. kabul edilebilecek şeyler değildir.

Ben sana âşık olunca Ey Latîf, Senin olmaz mı dû âlem Ey Şerif.

Allah Muhammed'e âşık olunca iki dünyayı da ona vermiş, yeter ki sen iste sevgilim, dükkân senin, verdim gitti mantığı. Samed olan Allah'ın bir kuluna âşık olmasını düşünmek, bunu dillendirmek İslam'ın Allah ve tevhid inancıyla nasıl ve ne kadar bağdaşır?

Zatıma mirat edindim zatını, Bile yazdım adım ile adını,

Ey Muhammed! Seni ayna yaptım kendime, sende görünen benim!

Yetmiş bin hicabı geçip Ol Ulu Hazrete, Tanrı dîdarını gördü bî riya.

Peygamberimizin yetmiş bin perdeyi geçip, Allah'ı şüphe etmeksizin görmesi, ne Kur'an'a, ne de sahih sünnete uyar.[63]

Çelebi'nin şu sözü doğrudur. "Birdür ol birliğine şek yok durur, Gerçi yanlış söyleyenler çok durur." Gerçekten mevlidinin büyük bölümü bu yanlış söyleyenlerin sözlerinden ibarettir.

Mevlidi okuyan hiçbir Hoca Efendi, dinleyen hiçbir Müslüman bana günah değmedi diyemez. Hepsi bu elfaz-ı küfrü söylediği veya dinlediği için mesuldür. Zira bunlara rıza göstermek bile aynı şeydir. Mevlit okumanın, dinlemenin ve okutmanın dinî hükmü için verilen fetva oldukça hafif, biraz da espirilidir. "Okuyan parasını, dinleyen şekerini, okutan da havasını alır." Zavallı zamane Müslümanı mevlit okutup, ölmüşlerine sevap göndermeyi umar. Mevlithanlar da "kahrolası hanede evlad-u iyal var" deyip dünyalık toplama derdindedirler. Allah aşkından, peygamber sevdasından gazel

63 Mevlid Manzumesine Eleştirel Yaklaşım, www.erdemyolu.com/Mevlid.

çeken, nara atan filan yoktur. Sadece ses, seda şovu, biraz da dünyalık derdi o kadar. Hassaten Süleyman Çelebi'ye kendilerine ek bir gelir kaynağı açtığı için çok minnettardırlar. Ona ayrıyeten dua etmeyi unutmazlar.

Yine mevlit merasimlerinde birçok tuhaflıklar vardır. "Geldi bir akkuş kanadıyla revan, arkamı sığadı kuvvetle heman..." derken ayağa kalkılır. Peygamberimize güya Hoş Geldin denir. Tam bir folklor gösterisi! Güya bunlara göre Peygamberimizin adının anıldığı yere ruhaniyeti hemen geliverir. Bu kimseler bilmezler ki, Peygamberimiz sağlığında bile kendisi için ayağa kalkılmasından hoşlanmazdı. Hatta bu folklorcular bu esnada kıbleye dönüp, el-pençe divana dururlar. Hâlbuki kıbleye dönüp, elleri bağlamak bir tek Allah için yapılır.

Mevlitler ile camiler mescid-i dırar olur mu, olmaz mı, pek bilinmez, amma dinlerinden habersiz zavallı Müslümanlar mevlitler ile pek güzel uyutulur. Mevlitlerle oluşan peygamber imajı, Gerçek Peygamber tasavvurunu yok etmektedir.

Mescitlerde Allah'ın anılmasının engellenmesi –Kur'an'ın ifadesi ile– zalimliğin en amansızıdır. Allah'ın hak olan dini anlatılmaz. Tasavvuf dininin reklamı yapılır. "Vesilet'ün-Necat/Kurtuluş Aracı" ismi bile başlı başına bir kırılma noktasıdır. Kurtuluş bundan sonra Kur'an'da, Peygamber'in risaletinde aranmayacak, tanrılaştırılan Muhammed'in şefaatinde

DİNDE GULÛV/AŞIRILIK

Geçmiş ümmetlerin sapma nedeni olarak Allah "gulûv/dinde aşırı gitmeyi" gösterir. Bizlere de onlar gibi olmayın diye uyarıda bulunur. "*Ey Kitap Ehli! Dininizde sınırları aşmayın ve Allah hakkında ancak hakkı söyleyin.*" (Nisa/171)

Kur'an; "Lâ ilâhe illa hû" dememizi emretti. Ama sonradan gelenlere bu yetmedi. "Lâ fâile illâ hû/Allah'tan başka hiçbir hakiki fâil yok" dediler. Burada da duramadılar. "Lâ meşhûde illâ hu" oradan da "Lâ mevcûda illâ hû/hiçbir şey yoktur ki, o da Allah olmasın" demeye işi vardırdılar. Böylece sapıklığın en çukuruna yuvarlandılar. Daha öncekilerde bu bataklığa düşmüş olmalılar ki, Allah bizi şöyle uyarmaktadır: "*O'nun isimlerinde ilhada giden/haktan sapan, aşırılığa giden kimseleri terk edin*". (Araf/180) Ayetin bir diğer anlamı da "O'nu yüceltirken aşırıya giden kimseleri bırakın."dır.

İnsanoğlu nasıl olur da Allah hakkında canının çektiği gibi, keyfe mâ yeşâ/dilediği gibi konuşmaya cesaret edebilir? Oysa Allah kendisi hakkında bilgisizce konuşmayı yasaklar. "*...Allah'tan başkasına ilahlık yakıştırmanızı, bilmediğiniz şeyi Allah'a izafe etmenizi (yakıştırmanızı) yasaklamıştır.*" (Araf/33) "*(Buna rağmen) nice insan herhangi bir bilgiye dayanmaksızın Allah hakkında tartışmakta, azgın şeytanın peşine takılmaktadır.*" (Hac/3) "*(Hâl böyleyken) İnsanlar içerisinden her hangi bir bilgiye, rehbere ve ilahî kitaba dayanmaksızın tartışan kimseler çıkabilmektedir.*" (Hac/8) Ama gel gör ki, Allah hakkında neler neler uydurmuşlar, O'nu masallarının figüranı yapmışlar, Yunanlılardan intihal ettikleri teoriler ile sudûra/doğuma mahkûm etmişler, hiç bilinmeyen isimlerle tesmiye etmişler, canlarının çektiği gibi bir ilah icad ve imal etmişlerdir. Bu tanrıyı kendi kafasına göre dizayn edebilecek kadar cüretkâr olan kimseler, Allah'ı edilgen, pasif hâle getirip, O'nun arşına

kendileri geçip, oturmuşlardır. Bu azgınlar böyle yapmakla aslında kendilerini ilahlaştırmışlardır. Onlar Allah'ı vahyin öğretilerinden öğrenmemişler, esmau'l-hüsna'sından tanımamışlardır. Tam aksine İslam dışı teorilerinin perspektifinden bakmışlar, O'nu tanımaya değil, tanımlamaya kalkmışlardır.

Tarih boyunca insanlar ya idarecilerini, krallarını ilahlaştırmışlar. Nemrud, Firavun, İran Şahları ya da yüzyılımızdaki diktatörler ve Tiranlar gibi. Ya da salih kimseleri, din büyüklerini, peygamberleri ilahlaştırmışlardır. Ne var ki her ikisi de bir ve aynı şeydir. "Kula kulluk". Bu ise bir insanın düşebileceği en aşağılık bir konumdur. Kendisi gibi insan olan, yiyip-içen, uyuyup-acıkan, *yellenen, tuvalete giden, âciz, fânî* birilerini ilahlaştırmak ne garip bir şeydir! İnsanları överken, yüceltirken onlara Allah'ın ulûhiyetinden hisse vermeleri hiç affedilecek bir kabahat midir?

Günümüzde de bazı insanlar "evliya, ermiş, gavs, kutub, insan-ı kâmil, mürşid-i kâmil, seydâ" vs. gibi isim ve sıfatlarla nitelenmektedir. Bazıları da bunları Allah'ı sever gibi sevmekte, bunların fayda ve zarar verebileceğine, bereket ve hayır getirebileceğine, insanları çarpacağına, bu kimselerin gayba muttali olduğuna, aynı anda birçok yerde olabileceklerine, ölüm anında yardım edeceklerine, darda kalıp medet isteyene anında yetişeceklerine ve öbür tarafta da şefaat edeceklerine iman ederler.

İnsanlar arasında Allah'la birlikte, mevkîce daha aşağıda olan kimseleri/endâdı O'na eş, benzer tutuyorlar. Bu kimseleri Allah'ı sever gibi severler... (Bakara/165)

Ne olur insanlar, kendisi gibi bir insan olan bu kimselere kulluk etmeseler. Bunların insan olduklarını, kendisi gibi aynı beşerî sıfatlara sahip olduğunu unutmasalar! Bir sûfi kanalı her gün insanları hak dostlarına (!) bende/kul olmaya çağırmaktadır. Güya Koca Kanunî şöyle demişmiş: "Bir hak dostuna kul olmayı, cihan padişahı olmaya tercih ederim."

Şeyhe bağlılığın nasıl olması gerektiği Kuşeyrî Risalesi'nde şöyle anlatılır: Şeyhi dışında düğmesine varıncaya kadar kim-

seye açmamalıdır. Alıp verdiği nefeslerden bir tanesini bile şeyhinden gizlerse, beraberlik hakkına hıyanet etmiş olur. Şeyhinin söylediklerine herhangi bir muhalefeti olursa, derhal onu itiraf etmeli, uygun göreceği herhangi bir cezaya tam teslim olmalıdır. Müritlerin hatalarını şeyhlerin bağışlaması doğru değildir. Çünkü bu, Allah'ın haklarını gözetmemektir.[1]

Şeriata en bağlı olduğu iddia edilen Kuşeyrî böyle düşünürse, gerisini siz düşünün!

Allah şunu emreder: "*Sakın ha! Bile bile Allah'a endâd/ortaklar koşmayın.*" (Bakara/22) Endâd edinmek; Allah'ın gücünü başkalarına taksim etmek demektir.

> *De ki: Allah katında (Ehl-i Kitaptan) daha beter bir cezayı hak edenleri haber vereyim mi? Onlar Allah'ın lanet ve gazabına uğrayanlardır. Onlar tagutlara (putlaştırılan insanlara) kul oldukları için maymuna ve hınzıra benzettiği kimselerdir. En şerli konumda bulunan ve doğru yoldan en çok sapanlar işte bunlardır.* (Maide/60)

Allah'tan başkasına, özellikle kula kulluk edenleri Allah, maymunlaştırdığını ve domuzlaştırdığını ifade etmektedir. Tabii Allah bu kimseleri hakiki manada domuzlaştırmamış, maymunlaştırmamıştır. Bilakis onlar; maymunlar gibi taklit ve zillet bataklığına düşerek maymunlaşmışlar, domuzlar gibi alçaklaşmışlardır. Kula kulluk edenler, maymunlar gibi taklitçi, domuzlar gibi burnunun doğrultusunda giden, başını kaldırıp gerçeği aramayan anlayışsız ve aşağılık kimselerdir. Domuzlaşmak; değer yargılarını kaybetmek demektir.

Günümüzde gulûvve/ifrat ve tefrit şeklinde aşırılığa kaçan kimseler şunlardır:

- Kendisini açıktan veya gizli peygamber, mehdi veya müceddit ilan edenler,
- Dinleri birleştirmeye çalışanlar, sevgi dini veya Anadolu İslam'ı tesis etmek isteyenler,
- Kur'an ile yetinip, sünneti dışlayanlar.

1 *Kuşeyrî Risalesi*, s. 525.

- Peygamber'i, Ali'yi veya şeyhleri ilahlaştıranlar. Özellikle Peygamber'i insanüstü bir varlık gibi gösteren, onun ölmediğini, hatta evrenin onun için, ondan/onun nurundan yaratıldığını söyleyenler,
- Allah'ın, kâinatın idaresini gavslarla, kutublarla, insan-ı kâmil'lerle, Hızır'la paylaştığını söyleyen, yetkisini evliyalara devrettiğini söyleyen evliya kültü,
- Dini kanaat önderlerinin her sözünü dinin tartışılmaz doğruları gibi kabul etmek, onları yanılmaz bilmek,
- Ölmüşlerden, kabir ve türbelerden medet ummak, dilek ve isteklerini onlar vasıtasıyla Allah'a arz etmek, onları aracı ve şefaatçi yapmak, vs. gibi pek çok şey dinde gulüvdür, sapmadır.[2]

Bugünkü Müslümanlarda Hristiyanlaşma Emareleri

Peygamberimiz "Sizde, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, adım adım mutlaka tabi olacaksınız. Hatta onlar bir keler/kertenkele deliğine girseler, siz de gireceksiniz." dedi. Sahabe dedi ki "Onlar Yahudiler ve Hristiyanlar mı?", "Başka kim olabilir ki!" buyurdu. (Buhari, Ehadisu'l-Enbiya/50) Peygamberimiz, ümmetin hâlinin daha önceki milletlere benzemesinden korkmuştur. Gerçekten de öncekileri hak dinden uzaklaştıran hastalıklı düşünceler Müslümanlara da sirayet etmiştir. Hem de bu zararlı ve sakat fikirler dine ha bire zam yapan sofular/sûfîler tarafından taşınmıştır. Her namazın her rekâtında okuduğumuz Fatiha'daki Allah'ın bizlere parola gibi söylettiği "Dâllîn/sapıtanların yoluna bizleri sevk etme, bizi Hristiyanlaşanlardan eyleme!" diye dua etmemize rağmen! Maalesef, tüm bu ilahî ikazlara rağmen ümmet büyük ölçüde Hristiyanlaştırılmıştır. Bunlara birkaç örnek verelim:

- Müslümanlar da peygamberini överken aşırıya gitmişler ve onu ilahlaştırmışlardır. Onların tanrı anlayışı; baba, oğul, ruhu'l-kuds olmak üzere üçlüdür. Üç rüknün bir araya gelmesiyle oluşur. Yani; "teslis"tir. Bizde de "tesniye"! Allah ve Muhammed şeklinde ikili

2 Hayri Kırbaşoğlu, *Ahir Zaman İlmihali*, s. 198.

bir tanrı anlayışı oluşmuştur. Kâinat, Muhammed'den yaratılmıştır. Muhammed; Allah'ın nâsûtudur, insan şeklinde transforme/biçim değiştirmiş şeklidir. Allah değildir ama O'ndan başka da değildir! Taayyun-u evvel'in kahramanıdır. Allah'ın sevgilisidir, yüzüne/didarına âşık olduğu kimsedir. Onun aşkına evreni yaratmıştır... vs.

- Bizimkiler "hakîkat-i Muhammediyye, nûr-i Muhammedî" anlayışını noktası virgülüne aynen Hristiyanlardan almışlardır. Onlarda, yaratıcı cevher Oğul İsa'dır. Onlara da Yunan felsefesinden geçmiştir. Bu felsefelerdeki "akl-ı evvel, logos" sonra Oğul İsa, bizde de nûr-i Muhammedî olmuştur. Her iki dinin bugünkü varoluş teorisini oluşturan sudûr (feyz/taşma) teorisine göre her şey Allah'tan taşmıştır, çıkmıştır.
- *Onlar nasıl İsa'yı (as) Baba'nın sağına oturtmuşlarsa* (Yuhanna,5/7), bizimkiler de "makam-ı mahmud" diye bir makam icat etmişler ve Peygamber'i Allah'ın Arş'ının sağ tarafına yerleştirmişlerdir.
- Hristiyanlıkta insanları yargılayacak olan Oğul İsa'dır. (Yuhanna, 5/29) Müslümanlarda da kurtuluş Hz. Muhammed'in şefaatine kalmıştır.
- Onlar İsa'nın ölmeyip, göğe çıktığına inanırken, bizimkiler de Peygamber'in mezarında sağ ve diri olduğuna itikat ederler. Ruhaniyetinin her yerde hâzır ve nâzır olduğuna inanırlar. Hatta onu baş gözüyle bile görenler vardır (!) O Çanakkale savaşlarına gider, kılıcını çeker, en ön saflarda savaşır. Bazen de öğrenci yurtlarına gider, başı açık kızları görürse "hıı" diye sertçe bakar.
- Hatta Hz. Peygamber Allah'ın kulu ve kölesi değildir. Güya Allah ona; "قُلْ يَا عِبَادِيَ *Ey benim kullarım de...*" (Zümer/53) diye insanlara hitap etmesini emretmiştir! İnsanlar onun kölesi olurken, o nasıl başkasının kölesi olabilir? diyen sûfi meşrep sapıklar vardır.
- Şimdiki İnciller, Kutsal Ruh'un esinlemesiyle Matta, Markos, Luka ve Yuhanna gibi kimseler tarafından

yazılmıştır. Bizim sûfilerde kitaplarını keşf ve ilhamla yazdıklarını söylerler. Onlarınkiler Ruhu'l-Kudüs'ün aracılığı ile alırken bizimkiler vasıtasız, direk Cenâb-ı Hakk'tan alarak sapıklıkta onları epey geçmişlerdir. Pavlus nasıl, gökte ki İsa ile görüşür, ondan vahiy ve gayba dair haberler alırsa, bizde de pek çok soytarı Peygamber'i rüyalarında görür, ondan emirler alır. Peygamber'den icazeti alan bu uyanıklar peşlerine epey mürit de toplamayı başarırlar!

- Hristiyanlıkta toptan cezalandırma ve toplu kurtuluş vardır. Âdem yasak meyveyi yediği için Tanrı Baba tüm insanları cezalandırmıştır. Buna "asli suç doktrini" denir. Yine kurtuluş Tanrı'nın kuzusu İsa ile olacaktır. İsa insanların gökteki Baba'ya karşı avukatlığını yapacaktır! Bizde de kurtuluş Allah'ın habibi (sevgilisi), Şefii (şefaatçisi) Muhammed (as) ile olacaktır. Yani; toplu kurtuluş!
- Onlarda İsa ya da İsa'nın bedenini temsil eden kilise ve kilise ruhanileri olmadan insanın kurtuluşu mümkün değildir. Bizim sûfiler de kurtuluşu, mürşid-i kâmil, gavs-ı a'zam vs. gibi kutsadıkları insanlar vasıtasıyla gerçekleşeceğine inanırlar. Onlardan el almalısınız, huzurlarında tövbe etmelisiniz! Yani, her ikisinde de aracılık, vesîlecilik sapması mevcuttur.
- Onlar "Kurtarıcı Mesih" derler, bizimkiler de Peygamberimizi "Vesîlet'ün-Necât/kurtuluş vesilesi" olarak takdim ederler. Hâlbuki insanları kurtaracak olan onun risaletidir, getirdiği tevhid dinidir. Peygamberimiz sadece bir beşer elçidir.
- Onlar İsa'ya ibadet ederken, bizde de Peygamber'e salâvat getirip, ona dua edip, kurtuluş ve şefaat isteme tam bir ibadettir. Ümmet namazların sünnetlerini artık Allah'ın rızasını kazanmak için değil, Peygamber'in şefaatine nail olmak için kılmaya başlamıştır! Artık ümmet zikirmatiklerle milyarlarca salâvat getirip onun şefaatiyle toplu kurtuluş beklentisine sokulmuş-

tur. Salâvat, Peygamber'i davasında desteklemek iken artık mahiyet değiştirmiş, bir ibadet hüviyetine sokulmuştur. Salat-ı tefriciye de olduğu gibi, Allah'tan istenecek şeyler artık Peygamber'den istenmektedir.

- Kilise rahib ve rahibelerinin uzlete çekilmesi, dünyadan el-etek çekmeleri bizdeki sûfilerin "terk-i dünya" felsefeleriyle birebir aynıdır.
- Allah onları "*Ey Kitab Ehli! Niçin hakka batıl elbisesi giydiriyorsunuz. Bile bile hakkı/gerçeği gizliyorsunuz.*" (Al-i İmran/71) diyerek azarlar. Onlar bile bile gerçeği gizlerler. Hak ve hakikatin içine biraz da batıl karıştırırlar. Bizimkiler de kitabın işine gelen kısmını alırlar, işine gelmeyen yerini görmezden gelirler. Allah; tevhid'den bahseder, bizimkiler vahdet-i vücuttan. Allah tek ilah'tan, tek rab'den, tek ma'bud'dan, tek şefaatçiden, tek veli'den bahseder, bizimkiler de Allah'a hamd ve peygamberine salavat ile başladıkları vaazlarında, ilahlaştırılmış insanlardan/gavslardan, kutublardan, ricalullah/Allah'ın adamlarından, ehlullah'tan/Allah'ın ailesinden, insan-ı kâmil'den/Kabalaizmdeki "adom kadmon"dan, yerlerde ve göklerde tasarrufta bulunan binlerce ilah sürüsünden/evliyadan bahsederler. Ayetler, hadisler havada uçuşur. Lakin hak dinden değil, dejenere edilmiş, hayattan kopmuş "ehlikitap dini" temellendirilir.

Bu kimseler batıl itikatlarını ispatlayabilmek için onlarca susuz dereden su getirmeye çalışırlar. Lâkin bu arada yüzlerce ayeti görmezden gelirler. Allah'tan bir şey isterken Allah katında itibarı yüksek olduğuna inandıkları birini aracı yapmak anlamına gelen "tevessül"ü ispat etmek için ne cambazlıklar yaparlar. Gelgelelim, Kur'an'ın özü ve ruhu olan Fatiha'daki, "*Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnızca senden yardım isteriz.*" ayetini bir kerecik olsun zikretmezler. Hadis olarak Aclûnî'nin *Keşfu'l-Hafa*'sından ve Suyûtî'nin *el-Leâlî*'sinden delil getirirler. Hâlbuki her iki eserde uydurma hadisleri tanıtmak için yazılmış eserlerdir. Ya bunu bilmezler ya da bile

bile bu sahtekârlığı yaparlar.[3] Özetle; hak olan dini tıpkı önceki din mensupları gibi batıla boyarlar. Göz göre göre hakkı ve hakikati gizlerler.

- *"Yahudiler ahbarını/bilginlerini, Hristiyanlar ruhbanını/rahiplerini...rab edindiler."* (Tevbe/31) Tıpkı onlar gibi bizimkiler de şeyhlerini, mezhep imamlarını, üstat hazretlerini esas alırlar. Asla Kur'an'ı esas almazlar. Efendileri ne dediyse o! Eğer ayet efendilerinin fikirleriyle çatışırsa, efendinin ki esastır, asıldır. Kur'an'ın ki ya tevil edilir ya da hükmü mensuh/kalkmış kabul edilir. Efendilerinin sözlerini, Allah'ın sözü yerine koyarlar.

Kur'an'ın özeti olan Fatiha'daki "dâllîn" kelimesini Al-i İmran sûresi tefsir etmektedir.

Allah'ın kendisine vahiy, hüküm ve peygamberlik verdiği hiç kimsenin, bunun yanında Allah'la birlikte bana kulluk edin (ibadet edin/benden isteyin) demesi düşünülemez. (Al-i İmran/79).

Yine o peygamberin 'melekler ve peygamberleri rabler/efendiler edinmenizi' emretmesi söz konusu olamaz. Siz Allah'a kayıtsız-şartsız teslim olduktan sonra, o size küfrü/kâfirliği emreder mi hiç? (Al-i İmran/80)

Allah son peygamberi vasıtasıyla Hristiyanlara şu teklifi yaptı. Biz de Hristiyanlaşan Müslümanlara aynı teklifi yapıyoruz: "*Ey Kitap Ehli! Sizinle bizim aramızdaki şu ortak ilkeye gelin; Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim. Ondan başka hiçbir şeye/kimseye ilahlık vermeyelim/ulûhiyetten hisse ayırmayalım. Allah'ın yanı sıra bazımız bazımızı rabler/efendiler edinmeyesin.*" (Al-i İmran/64)

Maalesef tasavvuf dininin mensupları bu üç temel ilkeyi kabul etmiyor, söz ve fiilleriyle uygulamalı olarak bu prensipleri çiğniyor. Örneğin Allah'tan başkasına da dua ediyorlar, yardıma çağırıyorlar. Şeyhlerini Allah'ın sıfatları ile tavsif ediyorlar. Yine şeyhlerini rab/efendi edinmişler, sorgusuz sualsiz ne derlerse körü körüne itaat ediyorlar.

3 Bkz. *Rabıta ve Tevessül*, D. Selvi, E. Yıldırım, K. Yıldız, Ö. Yıldız, Umran Yay.

Bize düşen bunlardan teberri etmektir. "*Eğer yüz çevirirlerse o zaman deyiniz ki, "Şahid olunuz, Biz Müslümanız.*" (Al-i İmran/64) Tevhide dönene kadar aramızda hiçbir din kardeşliği bağı kalmamıştır.

Ümmetin Yahudileşme Temayülü

Fatiha'da geçen, Allah'ın kendilerine kızdığı, gazap ettiği bir diğer zümre de Yahudilerdir.

- Mesela Yahudiler kendilerinin seçilmiş millet/kabile olduğuna inanır. Bizdeki Ehl-i Beyt/Peygamber soyundan gelen "seyyid ve şerif"ler de seçilmiş aile/kutsal aile inancı oluşturulmuştur. Irkçılık her ikisinin de ana karakteridir. (Ehl-i Beyt maddesine bakınız.)
- Yahudiler, babalarının ve dedelerinin peygamber olmasından dolayı birkaç günün dışında azap görmeyeceklerini iddia eder. "*Sayılı birkaç günün dışında kesinlikle bizi ateş yakmayacak.*" (Bakara/80) Günümüzdeki Müslümanlar da cehennemde fazla kalmayacaklarına, ya şefaatle ya da cezalarını çektikten sonra cehennemden çıkacaklarına inanırlar. Hâlbuki cehenneme girenin çıkacağına dair bir ayet yoktur. Aksine oraya girenin çıkamayacağına dair ayetler vardır.
- "*Ne yaparsak yapalım bizim günahımız affolunacak.*" (Araf/169) İddialarına göre Allah Yahudilerin yaptıklarına bakmayacak, onlara isimleri ve peygamber neslinden gelmeleri yetecek! Bizde de büyük günahlar dâhil, her mümin Peygamber'in şefaatiyle kurtulacak. Bizde de bazı kimseler, kelime-i şehadeti söyleyen ve Peygamber'e bol bol salavat getiren kimselerin azap görmeden, cennete gideceklerine bütün samimiyetleriyle inanırlar. İnandım demekle, "Amentü duasını" ezbere okumakla, mümin sıfatına sahip olacaklarını –amel/eylem yönü olmasa da– kendilerine "Ehl-i Sünnet ve'l-cemeat", "fırka-i nâciye" gibi cici isimler takmakla cennete gideceklerini zannederler.
- Allah Tevrat'ı kendilerine emanet edip, sonra da onunla amel etmeyen Yahudileri kitap taşıyan eşeğe benze-

tır. Günümüzün Müslümanları da Kur'an'ın anlamını okumayarak onu mehcur bırakmış, terk etmişlerdir. Artık anlaşılmak için değil, sevap devşirmek için ya da ölülere okunan bir ölüler kitabı olmuştur. Kur'an'a iman ettiklerini söylemekle birlikte, ayetlerin öyle veya böyle hükümlerini kaldırmaktalar. Kur'an'ın kaldırdığı şefaat inancını hadislerle geri getirip, hadisle arkadan dolanıp onu ilga ve iptal ediyorlar.

- Onlar; bir mehdi, Mesih, kral peygamber gelecek, bizi kurtaracak diyorlardı. Bizimkiler de Kur'an'ın defaatle öldüğünü söylediği İsa'yı (as) göğe çıkarmışlar, şimdi de indirmeye çalışıyorlar. İsa gelecek, Deccal vs. gibi tüm düşmanlarından bir hamlede kurtuluverecekler. Bizimkiler Mesih beklemek yerine Mehdi bekliyorlar! Yani Mesih kelimesini sadece Arapça 'ya çeviriverrmişler! O kadar!

Allah İsrailoğullarına savaşı emredince "*Sen ve Rabbin git, savaş, biz burada oturup duracağız dediler.*" (Maide/24) Yahudileşen İslam ümmeti de Allah'ın mehdisini göndermesini bekliyorlar. Mehdi gelecek de Deccalı öldürecek, İslam düşmanlarını mahvedecek. Kendileri ise yumuşak koltuklar da tesbih çekip, evradımızla meşgul olacağız diyorlar.

- Yahudiler Davud'un ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlendiler. Bunun sebebi haddi aşmaları ve birbirlerini uyarmamalarıydı. (Bkz. Maide/78-9) Bu gün de ümmet tebliği unutmuş, haddi aşanları fitne uyanmasın (!) diye uyarmıyorlar. Uyuyan ve uyutulan aslında kendileri! Fitne'nin bir anlamı da şirktir. Şirk bütün toplumu kanserli bir hücre gibi sarmıştır. Toplumda şirk tehlikesi yoktur diyen bu kimseler, Kur'an'ın cihad ayetlerini, nefis ile mücahedeye çevirerek, emr-i bil ma'ruf nehy-i anil münker'i fiilen saf dışı etmişlerdir.
- Bir hadiste "İsrailoğullarının âlimlerinin kitaplarına sarılıp, Allah'ın kitabını terk ettikleri için helak oldukları" (Darimî, *Mukaddime,* 42) haber verilmiştir. Şimdikiler de gavs-ı a'zamın, sahibu'z-zamanın, asrın

müceddidinin, müceddid'i-elfi sânî' vs. gibi sıfatlarla takdis ettikleri kimselerin kitaplarını okuyorlar. Yahudi âlimleri de siz Allah'ın kitabını anlayamazsınız, onu ancak biz anlayabiliriz diyorlardı.[4]

- Yahudiler dinlerinde gulüvve/aşırılığa kaçtılar. Günümüzün Müslümanları da Allah'ı bırakıp peygamberini ilahlaştırırlar. Allah'ın gönderdiği emir ve yasakları değil, kitabının kâğıdını, harflerini fetişleştirdi. İslam Peygamberini artık salâvatlar getirmeksizin ağzımıza alamaz olduk. Kitab'ı da abdestsiz elimize alıp, okuyamaz olduk!
- Dinlerini paramparça ettiler, pek çok fırkalara ayrıldılar. Bizdeki itikadi fırkalar enflasyonu bunun kanıtıdır. Hâlbuki itikatta fırka/mezhep mi olur? Hatta "Ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacak..." diye bir hadis bulup, bu bölünmeye bir meşrûiyet kılıfı da uydurdular. Hatta bu hadisten "ihbarat-ı gaybiyye" türünden onun geleceği bildiğini ve buradan hareketle onun hak peygamber olduğuna bu hadisi delil olarak getirdiler. Kur'an'ı esas alsalardı ne fırkalara bölünürler, ne de gaybı Allah'tan başkasının bilebileceğini söylerlerdi.
- Yahudiler geleneklerini vahiyden üstün tutuyorlardı. Markos İncilinde İsa Yahudileri "*Siz naklettiğiniz gelenekle, Allah'ın kelamını değiştirdiniz.*" (Markos,7/8-9) diye azarlar. Bizimkiler de hadis kültürü ile pek çok ayeti hükümsüz kılmış, hatta fıkıh kitaplarında neshi işlerken "hadisin ayeti neshetmesi" diye bölüm açabilmişlerdir.
- Yahudiler imanda pazarlık yapıyorlardı. Bizimkiler de hem Allah'a inanırım, hem de falcıya diyor. Göklerin hâkimiyetini Allah'a, yeryüzününkini tagutlara veririm. Hem gaybı Allah'tan başka kimse bilmez ayetine iman ederim, hem de Peygamber'in, evliyanın da gaybı/geleceği bildiğine inanırım. Hem "şefaat bütünüyle Allah'ındır" ayetine amennâ ve saddeknâ derler, "ama, ancak, illa" diyerek pek çok şefaatçi de bulurlar.

4 M. İslamoğlu, *Yahudileşme Temayülü*, s. 50.

- Yahudiler, bir keçiyi bağlar, günahlarını bir bir sayıp bu keçiye yükler, sonrada keçinin kıçına bir tekme atıp çöle salıverirlermiş. Böylece "günah keçisi" dedikleri bu keçi ile günahlarından kurtulurlarmış.[5] Bizimkilerde ölünün arkasından devir ve ıskat madrabazlıklarıyla ölenin günahlarını bağışlatabiliyorlar (!) Kişi ömür boyu Allah'a isyan etmiş de olsa, ölümünden sonra kılamadığı namazı, tutamadığı orucu, vermediği zekatı, gitmediği haccı paraya çevriliyor. Bıraktığı para buna yetmez ise, bir mendile koyup para elden ele dolaştırılıyor. Böylece para sanal olarak katlanarak hesaplanan miktara ulaştırılıyor. Mesela bin lira, 100 bin lira oluyor! Sonra da bu para devir halkasına katılanlar arasında iç ediliyor. Ölenin günahları bağışlanır mı bilinmez, lakin bu devir ıskat merasimine katılanlar küplerini dolduruyorlar. Hile-i şeriye deyip dine birçok hilekârlıklar katmışlardır.
- Kendi elleriyle yazdıkları birtakım kitapları kutsallaştırmışlar, bunlar Allah'tan demişlerdi. Bizimkiler de yazdıkları kitapların "vehbî" olduğunu, kendilerinden olmadığını, semavî olduğunu söylemişlerdir. İbnü'l-Arabî *Fütuhât*'ını; Mevlânâ *Mesnevî*'sini; İmam Rabbânî *Mektubat*'ını; Said Nursî *Risale-i Nur*'u; İskender Evrenesoğlu *Risalet Nurları*'nı hep bu şekilde aldıklarını söylerler. Mevlanâ için, "Peygamber değil ama kitabı var" sözü meşhurdur. İmam Rabbânî'nin *Mektubat*'ı için *Mektubat-ı Kudsiyye/Kutsal Mektublar* denmiştir. Onlar gibi az bir bahâ/dünyalık karşılığı bizimkiler de aynı şeyi yapmıştır. Ya cemaat oluşturma/taraftar büyütme, ya kariyer yapma/şöhret için elleriyle yazdıklarını "Bu Allah'tandır." demekten sakınmamış, karınlarına ateş doldurmuşlardır.
- Yahudilerin Tevratı tahrifi şöyleydi: "*kelimeleri konuldukları manadan çıkarıyorlardı.*" (Nisa/46) ayetinin de haber verdiği gibi; kelimelerin herkesçe bilinen anla-

5 Mevcut Tevrat biri Tanrı'ya, öteksi Azazil/şeytana sunulacak iki keçiden söz eder. (Levililer, 16/8-10) Azazil'e sunulan keçi, İsrailoğullarının günahlarını çöle taşıyan "günah keçisi"dir!

mını alt-üst etmekti. Mesela "semi'nâ ve asaynâ" (dinledik ve itaat ettik) demeleri gerekirken, "dinledik ve isyan ettik" diyorlardı. Buradaki "asaynâ"; kelimesi hem "değneği sımsıkı tuttuk" dört elle sarıldık, hem de "isyan ettik" anlamına geliyordu. Yani; "Eta'nâ (itaat ettik) kelimesi yerine, kasden iki anlama gelen "asaynâ" kelimesini kullanıyorlardı. "Vesma' gayre müsmain" (lütfen dinle, sana söz söylemek haddimize değil ama) ayetini "dinle, söz dinlemez adam" şeklinde çeviriyorlardı. "Râınâ" (bizi gözet) anlamı vermeleri gerekirken, "bizi güt, bizi hayvan yerine koyup gütmek istiyorsan, öyleyse güt" şeklinde tahrif ediyorlardı.[6]

Bizimkiler de ayetin tevili deyip, bâtınî tefsiri, işârî tefsiri deyip ayetlerin canına okumuşlar. İbnü'l-Arabî'nin kitaplarında yaptığı tahrifat, Yahudilerin yaptığı tahrifat ile mukayese edilemeyecek kadar büyüktür. Kur'an'ın, apaçık kâfir olarak boğulduğunu haber verdiği Firavun'u halis-muhlis, muvahhid bir Müslüman olarak takdim eder. "Azabı tadın" şeklindeki ayetleri, "lezzeti tadın" şeklinde çevirmekten zerre kadar hayâ etmez. Bu adam tüm bu cinayetlerine rağmen tarikatların tamamı tarafından "En büyük Şeyh" olarak kabul ve ta'zîm edilir.

Yine "*De ki, Ben de sizin gibi bir insanım.*" (Kehf/110) ayetindeki "İnnemâ" kelimesini; "inne ve mâ" diye ayırarak, .Ben sizin gibi bir insan değilim." şekline çevirerek ayetin anlamına takla attıranlar bile var.

- Yahudilerdeki Hurufilik, ebcedçilik, cifircilik gibi hastalıklar aynen bizimkilere de sirayet etmiştir. Said Nursî de *Risale-i Nur*'un kendisinden değil, Allah tarafından yazdırıldığını ispat etmek için ebced hesaplarına sarılır. 19'cular bu Hurufiliğin günümüzdeki modern versiyonlarıdır. Yine Ömer Çelakıl bu Hurufiliğin bir diğer uzantısıdır.[7]

6 Abdulaziz Bayındır, *Doğru Bildiğimiz Yanlışlar*,. s. 132.
7 Hatta bu 19'culardan Atatürk'ün ilahî bir misyonla görevlendirildiğini, mucizevî yeteneklere sahip bir müceddit olduğunu ortaya atanlar çıkmıştır. Neymiş efendim, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı, 1981'de doğdu. (19x99=1981) 57 yaşında iken öldü. (19x3=57) Hep 19 ve katları.

- Yine taklitçilik Yahudilerin iflah olmaz karakterlerinden biridir. Yahudilerin başka milletleri taklit etmesinden dolayı "*Onlara aşağılık maymunlar olun.*" (Bakara/65) dendi. İslam ümmeti de bugün tahkikten tamamen uzaklaşarak kör bir taklitçilik bataklığına sürüklenmiştir.

Mehdi/Mehdiyyet İnancı

Mehdi; "hidayete erdirilmiş, kendisine doğru yol gösterilmiş kişi" demektir.

Mehdi inancı Sümerlerde, Mısırlılarda, Hinduizmde ve özellikle de Yahudilik ve Hristiyanlıkta vardır. Bilhassa ezilen toplumlar böyle harika güçleri olan, ilahî bir yardımla desteklenen, kendilerini maddi ve manevi sıkıntılardan kurtaracak, düşmanlarını yenecek, onlara ideal/müreffeh bir yaşam sunacak bir kurtarıcı beklemişlerdir. Bu bekleyiş daha sonra dinî bir hüviyet kazanarak "Mehdi inancı" şeklinde formüle edilmiştir.

Özellikle Yahudiler Babil esaretinde iken yüzlerce yıl bir Mesih beklemişlerdir. Mesihlerinin Davud'un neslinden/seçkin bir soydan geleceğine, günah işlemeyeceğine, Kudüs ve çevresini putperestlerden temizleyerek dağılmış İsrailoğullarına vereceğine, tüm insanları hâkimiyeti altına alıp hepsini vergiye bağlayacağına ve tüm dinî kuralları eksiksiz uygulayacağına inandıkları bir Mesih'i bekleye durmuşlardır. Onların Yecüc'ü Mecüc'ü (Gog ve Magog) yeryüzünde büyük fitneler çıkardığında Mehdi ve Mesih'i gelip, onları kurtaracak.

Bu kadim inanç Ka'bu'l-Ahbâr, Vehb b. Münebbih gibi Yahudilikten İslam'a geçen kişiler ve Temim ed-Dârî, İbn Cüreyc gibi Hristiyanlıktan İslam'a geçen kişiler vasıtasıyla erken dönemde Müslümanlara, özellikle de Şia taraftarlarına geçmiştir. Uzun yıllar iktidar yüzü göremeyen Şiiler böyle bir Mehdinin geleceği ümidiyle teselli bulmuşlardır. Ayrıca Hz. Ali ve evladının iktidar mücadelesindeki acı mağlubiyetleri böyle bir inancın gelişmesini kolaylaştırmıştır.

Mehdi ile ilgili Buharî, Müslim ve İmam Malik'te hadis bile yoktur. İmam-ı Azam, el-Eş'arî, el-Mâturîdî gibi erken dönem kelam âlimleri ondan hiç bahsetmez.

Söz konusu rivayetlere gelince; dünyanın ömrüne bir gün bile kalsa Allah o günü uzatır, bir Mehdi gönderir. Hz. Hasan ve Hüseyin'in soyundan olan bu kurtarıcının adı "Muhammed b. Abdullah" olacaktır. Sünnetleri ihya edecek, bidatleri kaldıracak, Cebrail ve Mikail başta olmak üzere meleklerden oluşan orduların da desteği ile dünyanın tamamına hâkim olacak, adaleti tesis edecek, herkes zenginleşecektir. 7 yıllık iktidarından sonra İsa gökten inecek, Deccal'ı birlikte öldürüp yönetimi ona bırakacaktır vs.

Mehdi kelimesi, Mesih kelimesinin Arapçaya tercümesinden başka bir şey değildir. Hatta "Mehdi, İsa'dan başkası değildir" rivayeti bunu desteklemektedir. Yahudilerin Meşiyah'ı, Hristiyanların Mesih'i, Müslümanların Mehdi'si oluvermiştir.

Mehdi konusu tamamen siyaset ile iç içedir. Şiiler Mehdi düşüncesini ortaya atınca Abbasîler halifelerine "Mehdi" ismini vermede gecikmedi. Hatta Emevîler mehdiye muadil "Süfyanî" adını verdikleri kendi mehdilerini icad etmişlerdi. Yani Şiiler iktidar mücadelesi için bunu bir manivela olarak kullanmışlardır. Onlara göre Mehdi gelince "Ehl-i Beyt/Şiiler" düşmanlarından intikam alacaktır. Dini, imanı siyaset üzerine kurulan Şia'da Mehdi inancı çok merkezi bir yer işgal eder. İmamiyye'ye göre M 874 yılından bu yana 1200 senedir yer altındaki bir mağarada/tünelde gizlenen Muhammed b. Hasan el-Mehdi ölmemiştir. İşte bu 1200 kusur senedir mağarada yaşayan "Beklenen Mehdi/Mehdi el-Muntazar" insanlığın kurtarıcısı olarak dört gözle beklenmektedir.[8]

Mehdi inancı ancak hadisçilerin, eserlerine III. yüzyıldan sonra almalarıyla Sünnîler arasında görülmeye başlanmıştır. Gazâlî bile *İhyâ*'sında Mehdi konusunu kıyamet alametleri bölümüne almamıştır. İbn Haldûn'un dediği gibi ilk mutasavvıflar Mehdi hakkında bir şey söylemez. Daha sonrakiler ise

8 Ekrem Sarıkçıoğlu, "Mehdi" md., *DİA*, C. 28, s. 369-73.

Rafizilerin kitaplarından aldıkları şeylerle kitaplarını doldurmuşlardır.[9] Daha sonraları bu inanç hadisleri haber-i ahad da olsa itikatta hüccet kabul eden Selefiyye'ye sirayet etmiş ve Mehdi inancı özellikle teşeyyü/Şiîleşmiş mutasavvıflarca Müslümanların itikadına maalesef dâhil edilmiştir. Sûfiler Ehl-i Sünnetin sınır taşlarını kaldırmışlardır. Sûfiler, Şianın aşırı Ehl-i Beyt sevgisini aynen Ehl-i Sünnet'e[10] ithal etmişlerdir. Mehdi de bunlardan sadece biridir. İbnü'l-Arabî'ye göre Rasûl-u Ekrem nübüvveti, Mehdi ise velayeti tamamlayan son tuğladır.

Özetlersek Mehdi inancı gayri müslimlerden bize taşınmış, gayriislami bir düşüncedir. Hadisler mevzu/uydurma olup, İslam'ın yasakladığı ırkçılık kokmaktadır. Onlarca uydurma hadisten, manevi tevatür üretilebilmiştir. Hâlbuki yüz tane yalan yine yalandır. Hem de en kocamanından! Yahudilikteki "Seçkin Kavim"; İslamiyetteki "Seçkin Aile/Ehl-i Beyt" oluvermiştir. Bu tam olarak Allah'ın lanet ettiği Yahudileşme belasıdır. Cahiliye dönemine dönüştür. Hâlbuki bütün insanlar "Benî Âdem" olması hasebiyle peygamber çocuğudur. Bu ırkçılara göre Peygamberimizin "Ezvâc-ı Mutahherat/tertemiz eşleri" bile Ehl-i Beyt'e dâhil olamazken, Fatma'nın anası Hz. Hatice annemiz bile Ehl-i Beyt olarak sayılmazken, Hz. Ali'yi destekleyen Selman-ı Farisi (ya da Ferisi) Ehl-i Beyt'e dâhildir. Hatta Hz. Fatma'nın soyundan gelen günümüzdeki tüm şeyhler, seyyitler, şerifler de Ehl-i Beyt'e dâhildirler. İslam'ın ruhunu anlamaktan fersah fersah uzak olan bu kimseler "Allah; Hz. Fatma ve nesline ateşi haram kılmıştır." diyebilmişlerdir. İnsanları yönetecek halifelerin Kureyş'e mensup olması (!) Mehdi'nin Ehl-i Beyt'ten çıkması tipik bir ırkçılıktan başka bir şey değildir. Söz konusu Mehdi hadisleri cahiliyye mantığının geri dönmesinden ve Yahudilikteki seçkin kabile anlayışının İslami renge bürünmesinden ibarettir.

9 İbn Haldûn, *Mukaddime*, C. 2, s. 677.
10 S. Mubarek Erol, Kurtuluş Gemisi, *Ehl-i Beyt*, Semerkant Yay. ve Nebhani'nin Ebedi Soylular, Ocak Yay. ile *DİA*'nın Ehl-i Beyt maddesini karşılaştırın. Göreceksiniz ki Sünni geçinenlerin Şia'nın Ehl-i Beyt inancını ne kadar benimsedikleri görülecektir.

Mehdi beklentisi Müslümanlara atalet ve sefaletten başka bir şey de getirmemiştir. *"Sen ve Rabbin gidin, onlarla savaşın. Biz burada oturup, duracağız"*. (Maide,5/24) diyen Yahudileşmiş İsrailoğulları zihniyeti aynen bize de geçmiştir. Zavallı ümmet yüzyıllardır kendilerini karanlıklardan aydınlığa çıkaracak bir mehdi beklentisine sokulmuştur. "Allah Mehdisini gönderecek, düşmanlarımızı yenecek, bizde oturduğumuz yerden evrad-ı ezkarımıza, tesbihatımıza devam edeceğiz düşüncesinden" başka nedir ki? Mehdi beklemek çalışmayı terk etmektir. Hâlbuki her Müslüman mehdidir. Tıpkı Kur'an'a göre her Müslümanın "veli" olması gibi. Her Müslüman Hâdi olan Allah tarafından hidayete erdirilmiş, doğru yol kendisine gösterilmiş kişidir/mehdi'dir.

Müslümanlar Tekke köşelerinde miskin miskin 99'luk tesbih çevirirken Mehdi'nin gelip memleketi kurtarıvermesi düşüncesi ne kadar İslami olabilir? O Büyük Peygamber boşuna atılmış savaş meydanlarına! Hâşâ, Enayi imiş! Yapması gereken "Allah'ım tez gönder şu Mehdi'ni de dünyayı kurtar." diye dua etmek olmalıydı. Bilememiş (!)

Üstelik bu mehdi hadislerine göre Mehdi'den sonra kısa bir iyileşmenin ardından, işler yeniden karışacak, eskisinden daha berbat olacaktır. Yani Mehdi hazretleri, gitti, her şey bitti. O da Müslümanların bu günkü hâllerine, dertlerine derman olamadı. Öyleyse gece-gündüz mehdi beklemenin neye yararı var?

Mehdi bir türlü gelmedi ama kendilerinden önce bol bol gözyaşı ve ızdırabı geldi. Tarihte yüzlerce kişi mehdiyim diye ortaya çıktı. Yaktılar, yıktılar. Binlerce aldatılmış saf ve masumun kanına girdiler. Siyasi iktidara göz diken pek çok şarlatan Mehdilik davasında bulunmuş ve sosyal birlik parçalanmıştır. Zaten bu mehdi meselesini canlı tutmaya çalışanlar ya mehdi olduklarını satır aralarında ihsas ettirenler ya da cemaatleri tarafından mehdi ilan edilenlerdir. Din ve dünya görüşlerini bu Yahudi hurafesi üzerine inşa ediyorlar. Gayeleri itikat değil, dünyevi saltanat!

Günümüzde de birçok şarlatan mehdiyim diye ortaya çıkmaktadır. "Mehdi Rasulüm" diyen tımarhane kaçkınlarından, iki kitab yazıp, "Deccali öldürdüm –deccal ona göre her ne ise– Ben de Mehdiyim." diyenlere ya da "Bizim cemaatimiz mehdinin şahs-ı manevisini temsil ediyor." diyenlere kadar. Hele bir edepsiz mehdi var ki sormayın gitsin! Resmen teşhirci! Bu tımarhane kaçkınının, Dünyayı kurtaracak süper mehdi hazretleri olduğunu bilmeyen sıradan vatandaşlar da muhabbet tellalı zannedecek! Mehdi'nin haysiyetini yerle bir etti. Belki tüm bu yaşananlar iyi de oldu. İnsanlar mehdileri yakından tanıma fırsatı yakaladı. Bundan sonra kimse, mehdiyim diye ortaya çıkan bu din istismarcılarını iplemeyecektir. Mehdiliğin –olmayan– şan ve şerefini de beş paralık ettiler!

Problem bu kimselerin kendilerini mehdi ilan etmeleriyle bitmiyor. Bu seferde Deccal bulmaları gerekiyor. Kimin Deccal olduğuna karar vermeleri gerekiyor. Bu da yetmiyor, İsa'ın gökten inmesi gerekiyor. Çünkü; bunların her birinin aynı anda olması lazım. Anlayacağınız işleri çok zor. Böyle hayaller, böyle gayriislami bilgiler üzerine kurulmuş cemaatlerin, tarikatların din anlayışı, din algısı İslam âlemini ayağa kaldıracak ve insanlığı kurtaracak, öyle mi?

Sevgide İfrat, Bazı Kimseleri Allah'ı Sever Gibi Sevmek

İnsanlardan kimileride Allah'ın dûnunda/Allah'la birlikte fakat O'nun aşağısındaki kimseleri endâd/eşler/benzerler ediniyorlar da onları Allah'ı sever gibi seviyorlar. (Bakara/165)

İnsanların bazısı, sudûr teorisini hak bayram zannederek, Allah'ın doğurduğunu, her şeyin O'ndan sadır olduğunu ya da nûr-i Muhammedî görüşünü benimseyerek, her şeyin Allah'tan aşama aşama çıktığını söyleyerek, her şeyi, özellikle mübarek insanları, Salih kulları Allah'a benzetir, O'na eşler kılarlar. Allah'ı da çok sevmekle beraber, bu ulûhiyetten hisse verdikleri endad'ı, benzerleri de Allah'ı sever gibi severler.

Endâd; "niddün" kelimesinin çoğuludur. Özünde ortak olan şeye "nedîdü'ş-şey" denir. Bu bir çeşit benzerliktir. Bu benzerlik, bir yönden ortaklık anlamına gelir. Buna göre her

nid benzerdir, ama her benzer nid değildir.[11] Yani müşriklerin endadı; Allah'a benzettikleri, ama hakikatte asla benzemeyen ilahlaştırılmış kimselerdir.

Yukarıdaki ayeti merhum Elmalı şöyle tefsir etmiştir:

Bu ayet bize gösteriyor ki; mabud, en fazla sevilen mahbûb'dur. Bu nedenle son derece sevilen şeyler ne olursa olsun ma'bud edinilmiş olur. Her insanın kişiliğinde hareket noktası, onun mahbubu olan ma'bud'udur. Ayette geçen "yuhibbûnehüm"deki "hüm" zamiri, bu sevilenlerin akıllı varlıklar, yani insanlar olduğunu açıkça göstermektedir. Bundan dolayı müfessirler bu endad'ın seyyitler/sadât, büyükler/kübera olduğunu beyan etmişlerdir. İsterse bu çok sevilen kimse bir dilber, milli kahraman ya da din büyüğü olsun fark etmez, onlar uğruna her şey göze alınıyorsa, onlar için can feda edilebiliyorsa, büyük bir tutku ile seviliyor ve körü körüne itaat ediliyorsa bu zehirli sevgi, en sonunda şirk'e dönüşmesi mukadderdir. Şirk her zaman mübalağa etmekten, aşırılıktan doğar. Ki bu insanlığın en kadim, en yaygın hastalığıdır.

Bu nedenle, Allah'ın peygamberlerini, melekleri, salih kullarını severken dikkat etmeli, ayetin kapsamını iyi düşünmeli, muhabbetini Allah sevgisi derecesine vardırmamalı. Allah için sevmek ile Allah'ı sever gibi sevmek arasındaki farkı iyi bilmek gerekir. Allah yolunda olanlar, Allah yolunda olan sevgili kullarını da severler, lakin Allah gibi değil. "*Allah'ı seviyorsanız, Muhammed'e tâbî olunuz.*" (Al-i İmran/31) ayetinde belirtildiği gibi, Allah, onu benim gibi sevin dememiş, ona itaat edin buyurmuştur. Allah'ın sevdiği kulları sevmek şirk değildir. Lakin bu sevgi Hristiyanların İsa'yı sevdiği gibi, onu mabud derecesine çıkaran sevgi gibi olmamalıdır. Kelime-i şehadet'te ifade edildiği gibi önce Allah'ın dışında tüm ilahları, çok sevilen, tapılan kimseleri toptan red ve inkâr etmeliyiz. Sonra da Muhammed (sav) O'nun abdi, aciz bir kulu ve elçisidir demeliyiz. Peygamberimizi sevmemizin nedeni O'nun risaletini yüklendiği ve örnek bir kulu olduğu içindir. Allah kendisine hem itaati, hem de muhabbeti emretmiştir. Rasulüne ise sadece itaati emretmiştir.

Namazda, Allah'tan başkasından, Peygamber'den veya O'nun salih kullarından azıcık bir şey istemek namazı bozar. Buna niyet etmek bile küfürdür. (Namazda bile şeyhleriyle rabıta yapan sapıkları düşünün!) Namazda bırakın onlardan bir şey istemeyi, tam aksine biz tahıyyat'ta Peygamber ve salih kimselerin derecelerinin yükselmesi için dua ederiz. Onlara salâvat, rahmet ve

11 İsfehani, *Müfredat*.

bereket dileriz. Müslümanın bu şuuru, namaz dışında da devam etmeli, hayatının felsefesi olmalıdır.

Maalesef günümüzde, velîleri, peygamberleri veya ruhaniyetlerini müşriklerin aracı ilahları sevdikleri gibi seven, onları besmele gibi her işin başında, her daim anan kimseler, "Onları Allah'ı sever gibi seviyorlar." ayetinin kapsamına dâhil olurlar ve bu da hiç şüphesiz şirk ve küfürdür. Maalesef, Müslümanlık namına böyle bir batıl muhabbet akidesine tutunan ve bununla dindarlık yapıyoruz diyen bir gaflet erbabı mevcuttur. Bu; dinî eğitimi cahil insanlardan almaktan, dinin esasını doğru bilmemekten kaynaklanmaktadır. Hakiki din ilmi sönünce, insanlar ilkel çağlardaki gibi efsanelere, batıl itikatlara döner. Ölü veya diri, canlı veya cansız mabud'lara, mahbub'lara bağlanırlar.[12]

Birtakım sapıklar, ittihad ve hulûl teorisini, ariflerin tevhidi diyerek överler. "La ilahe illallah"ı, La mevcuda illa hû'ya çevirirler. "Her mevcut O'dur." derler. Allah'ı her şeyin ötesinde görmeleri gerekirken, O'nu her şeyde ve hatta her şeyi Allah olarak görmek isterler. "*Evvel, âhir, zâhir, bâtın O'dur.*" (Hadid/3) ayetindeki cem mertebesini, fark mertebesinde aynı ayrı söyleyerek, zâhir/görünen her bir şey Allah'tır derler. Böylece kendilerini, velîleri ve sevdiği kimseleri Allah olarak görür veya göstermeye başlarlar. Artık velîler; "bir ilahlar toplumu" şeklinde mütalaa edilir. İşte "*Bazıları Allah'ın dûnunda birtakım endad/benzerler/eşler edinirler de onları Allah'ı sever gibi severler.*" (Bakara/165) ayeti bu vahdet-i vücutçu kimseleri teşhir etmekte ve onların arızalı görüşlerini red ve iptal etmektedir.[13]

İbnü'l-Arabî'nin vahdet-i vücut teorisinde, Allah'tan başkasına ibadet mümkün olmadığı gibi, Allah'tan başkasını sevmek de mümkün değildir. Allah'tan başkasını sevmek, güzellere veya güzelliklere meftun olmak, aslında O'nu sevmek manasına gelir. Çünkü eşyada tecelli eden ve kendini gösteren yegâne güzellik O'nun cemalidir.[14] Hatta bunların insan-ı kâmil'leri yeryüzünde dolaşan Allah'ın nâsûtudur. Kutub, gavs ve büyük velîler Allah'ın tüm esmasıyla kendilerinde tecelli ettiği, kendilerine bakıldığında Allah'ın hatırlandığı, Allah'ın

12 Elmalı Hamdi Yazır, *Hak Dini, Kuran Dili*, Bakara, 165.ayet.
13 Elmalı Hamdi Yazır, Bakara/165. ayetin tef.
14 Süleyman Uludağ, "Aşk" md. *DİA*, C. 4, s. 13.

zatı yerine bunların cemallerinin seyredildiği (!) kimselerdir. Eh şeyhler bu kadar yüceltildikten sonra, Peygamber de Allah'ın âşık olduğu, habibullah (Allah'ın sevgilisi), mahbub-u Kibriya (azamet sahibi olan Allah'ın sevdiği) olması çok görülmemeli (!) Bundan sonra da bu mahbub'un ma'buda dönüşmesi çok zor değildir. Şirkin esası da bu tarz muhabbettir.

"Muvahhid Müslümanların/*hakiki müminlerin Allah'a olan sevgisi, her şeyden çok* (ve bu müşriklerin Allah'ı sever gibi sevdikleri kimselere verdikleri sevgiden, O'ndan gayriye dağıttıktan sonra –geriye hâlâ kaldıysa– Allah'a olan sevgilerinden çok daha fazla) *ve kuvvetlidir. Bu şirk koşan zalimler azaba uğratıldıklarında görecekleri gibi, keşke tüm kudretin yalnızca Allah'a ait olduğunu ve azabı en çetin olanın yalnızca Allah olduğunu bilseler.*" (Bakara/165-6) Orada Allah'ı sever gibi sevdikleri, gözlerinde büyütüp ulûhiyet verdikleri kimseler sırtlarını dönüp giderler. Onları tanımazdan gelirler. Cehennemde ebediyete kadar sürecek bir pişmanlıkla kala kalırlar. (Bak, Bakara/166-7)

Ne olur insanlar kendileri gibi olan, def-i hacet eden şeyhleri, O'nun kullarını gözlerinde fazla büyütmeseler. Onlara, hocalıktan, muallimlikten, din kardeşliğinden daha büyük payeler vermeseler. Ama "Ayı enceğini/yavrusunu severken öldürüverirmiş." derler. Cahillerin de sevgide ölçüyü bilmemesi zavallı ayının yavrusunu sevmesine benzemektedir.

Bırakın, Allah'ın kullarına âşık olmayı, Allah'a bile âşık olunmaz. İlk sûfilerde Allah korkusu ve Allah sevgisi/muhabbeti vardır. İşler iyice çığırından çıktıktan sonra "Allah aşkı" ortalarda dolaşmaya başlamıştır. Daha önceleri iman; ilim ve marifet ağırlıklı iken, bundan sonra aşk metafiziği üzerine kurulmuştur. Bu çok tipik Hristiyan tasavvufunda da olan bir unsurdur. Allah akılla bilinemez, ilimle bulunamaz, O ancak aşk ile bulunabilir ve bilinebilir, derler.

Artık âşıklar ne söyleseler mazurdurlar (!) Çünkü aşk sarhoşudurlar! Allah'a karşı edepsizliklerinde de bu aşkın rolü vardır. Derler ki: Kendine âşık olunan Allah/maşuk, kendisi-

ni bu kadar seven âşıklarına azap eder mi? Etmez! Kahrın da hoş, lütfun da hoş, aşkınla bu dünyada yanmışız, öbür tarafta da yanmaya razıyız derler.

Hâlbuki aşk bir irade bozukluğudur. Aşk sarhoşu kimse, aklını ve muhakemesini kullanamaz. Aşk düşünce ve şuuru kaybettirir. Akıl duygulara hâkim olursa fazilet, duygular akla hâkim olursa rezalet ortaya çıkar. Âşık maşukuna "kulun, kölen olayım, kurbanın olayım" diye yalvarır. Bu ise âşıkın maşukunu, ma'bud'laştırması, ilahlaştırması demektir.

Kulun Allah'ı sevmesi, O'na itaat etmesi, *rızasını kazanmaya* çalışması, gazabını celb edecek amellerden sakınmasıdır. Allah'ın kulunu sevmesi ise; onu evrende en üstün varlık olarak yaratması, sonsuz ikramda bulunması, kendisine şükreden muti kullarını mükâfatlandırmasıdır. Onlardan ve de dolayısıyla onları verenden razı olmasıdır.

Allah Aşkı

"Sevgili ve aşk" kelimeleri yıpratılmış ve dejenere edilmiş kavramlardandır. Bu tür yanlış anlaşılacak kelimelerin kullanılmasını Kur'an yasaklar. *"Ey iman edenler! 'râınâ' demeyin; 'unzurnâ' deyin."* (Bakara/104) Kur'an, Peygamberimiz için, onu küçük düşürücü bir anlamda söylenme ihtimali olan kelimeyi, yanlış anlaşılmayacak ama doğru şekilde meramı anlatacak bir başka kelime kullanarak değiştirmelerini emreder. Yani, başkalarının farklı ve olumsuz anlam çıkarabilecekleri ifadelerin kullanılmasını yasaklar. Sevgili ve aşk kelimeleri de işte "râınâ" kelimesi gibi farklı anlama çekilebilecek tarzda kirletilmiş birer terimdirler. İki insanın karşılıklı ilişkilerini anlatan ve cinselliği çağrıştıran kelimelerdir. Tevhidin özü, Allah'ın şanına yakışmayacak her türlü özellikten uzak şekilde, O'nu hiçbir yaratığa benzetmemek ve yaratıklara ait zaafları ona nispet etmemek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. Allah'ın isim ve sıfatları bellidir. Bu isim ve sıfatlar Allah'ı tavsif etmeye kâfidir.

Allah sevgisi için aşk kavramının kullanılması doğru mudur? Arapça aslı "ışk" olan aşk kelimesi sözlükte; "şiddetli ve

aşırı sevgi" anlamındadır. Aşk, bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşmesi demektir. Lügatlerde aşk kelimesinin sözlük anlamı, aynı kökten olan, sarmaşık anlamına gelen "aşeka" ile yakından ilgili olduğu belirtilir. Buna göre sarmaşığın kuşattığı ağacın suyunu emmesi, onu soldurup zayıflatması ve bazen kurutması gibi, aşırı sevgi de sevenin sevdiğinden başkasıyla ilgisini kestiği, onu sarartıp soldurduğu için bu duyguya aşk denilmiştir. Müslümanların literatüründe aşk, İlahî ve beşerî olmak üzere başlıca iki anlamda kullanılmış, İlahî aşka genellikle "hakiki aşk", beşerî aşka da "mecâzî aşk" denilmiştir. İlahî aşk, geniş ölçüde tasavvufta işlenmiştir.

Kur'an ve sahih hadislerde aşk kelimesi geçmez. Sevgi, Kur'an ve Sünnette çoğunlukla "hubb, muhabbet, bazen de meveddet" kelimeleriyle ifade edilir. Allah sevgisiyle ilgili olarak Peygamberimiz gibi Sahâbe ve ilk zahitler de aşk'tan söz etmemişler, bu kelimeyi ilahî sevgi anlamında kullanmamışlardır. İlk defa hicri II. yy.da Allah ile kul arasındaki sevgiyi anlatmak üzere nâdiren de olsa aşk kelimesinin kullanılmaya başlandığını gösteren rivayetler vardır. Baklî'nin naklettiğine göre mutasavvıflardan Ebu'l-Hüseyin en-Nûrî, "Ben Allah'a âşığım, O da bana âşıktır." dediği için kâfir olduğuna hükmedilerek memleketinden kovulmuş, daha sonra idam edilmek üzere cellâdın önüne çıkarılmış ve son anda asılmaktan kurtulabilmiştir. Bu rivayetten de anlaşılacağı üzere âlimler, hatta ilk dönemlerde mutasavvıfların ekseriyeti, Allah sevgisini ifade etmek üzere Kur'an ve Sünnette yer alan hub ve muhabbet yerine aşk kelimesinin kullanılmasına karşı çıkmışlardır. Râbia, Bâyezîd-i Bistâmî, Cüneyd-i Bağdâdî, Hallâc gibi sevgi temasını işleyen ilk sûfîler, aşk yerine, "hubb" kelimesini ve türevlerini kullanmayı tercih etmişlerdir.

Hâris el-Muhâsibî, Sülemî, Ebû Tâlib el-Mekkî, Hakîm et-Tirmizî, Serrâc, Kalebâzî, Ebû Nuaym, Kuşeyrî, Hücvirî, Gazâlî gibi mutasavvıflar da eserlerinde aşk kelimesine ya hiç yer vermemişler veya nâdiren kullanmışlar, bunun yerine Allah sevgisini hubb ve muhabbet terimleriyle anlatmayı tercih

etmişlerdir. Bunlardan Kuşeyrî'nin naklettiğine göre Allah ile kul arasındaki sevginin aşk kavramıyla ifade edilmesine karşı olan şeyhi Ebû Ali ed-Dekkâk bu görüşünü şöyle açıklamıştı: Aşk aşırı sevgi, yani sevgide ölçüyü aşma anlamına gelir. Allah için böyle bir aşırılık düşünülemeyeceğinden O'nun kuluna olan sevgisine aşk denemez. Öte yandan kulun Allah'a duyduğu sevgi ne kadar güçlü olursa olsun yine de O'nu yeterince ve lâyık olduğu ölçüde sevemeyeceğinden kulun Allah sevgisi de aşk diye adlandırılamaz.

İbnü'l-Arabî'ye göre her bir varlık Allah'tan sudûr ettiği için, Allah da zatını sevdiği için, kendinden çıkan tüm varlığı da kendisini sever gibi sevmektedir. Hangi şekil ve surette görünürse görünsün her çeşit sevginin ilk ve hakiki kaynağı ilahî muhabbettir. Ortada Allah'ın güzelliğinden ve O'na duyulan sevgiden başka bir şey bulunmadığından Allah'tan başkasını esasen sevmek de mümkün değildir. Bu yüzden insan kime ibadet ederse etsin, aslında Allah'a ibadet etmektedir. Dünya güzelleri olarak tecelli eden Allah olduğu gibi, âşıkların gözünden bu güzelliği seyreden de Allah'ın kendisidir (!) Âşık, maşuk ve aşk O'dur. İbnü'l-Arabî, ibadetin aslının sevgi olduğunu söyler. Ona göre sevgisiz ibadet makbul olmaz. Çünkü sevgi en yüce ibadettir. Aşk makamı mâbud olma makamıdır. Bir "sevgi dini"nden de bahseden İbnü'l-Arabî, dininin de kıblesinin de sevgi olduğunu ifade etmiştir.

Mevlanâ, açıkça "aşk din"inden bahsederek, aşktan başka din ve mezhep tanımadığını ifade etmiştir. O yüzden onun bağlıları, Mevlanâ için "aşk peygamberi" –ki, bu ifade, Mevlâna müzesinin kapısında da yazılıdır– mezarı için de "aşk kâbesi, âşıkların kıblegâhı" derler. İbnü'l-Arabî'den önce de başta "Sultânu'l-Âşıkîn" diye meşhur olan İbn Fârız ve Ebû Saîd-i Ebu'l-Hayr olmak üzere birçok büyük mutasavvıf, peygamberlerinin ve kıblelerinin aşk olduğunu açıkça ifade etmişlerdir. Bu inanç, Yunus Emre ve Niyazi-i Mısrî gibileri tarafından da dile getirilmiştir. Bu, inanç farkı gözetmeden yetmiş iki millete bir gözle bakmayı, herkesi aşk dergâhına davet etmeyi amaçlayan bir sevgi dini anlayışıdır.

Ahmed el-Gazâlî, Aynülkudât el-Hemedânî, Senâî, Attâr, Rûzbihân-ı Baklî, İbnü'l-Fârız ve Mevlânâ gibi mutasavvıfların nazarında her şey aşktan ibarettir. Allah bahsinde akıl hiçbir işe yaramaz, Dost aşkında aklı kurban etmek gerekir derler. Varlık hakkındaki açıklamaları tamamıyla aşka dayanır. Bunların dini; aşk metafiziği üzerine kurulmuştur. Kâinatın yaradılış nedeni aşktır. Allah'ın sevgiyle tecelli etmesinden dolayı âlem ortaya çıkmıştır. Bu âlemin ilk görünümü hakîkat-i Muhammediyye/nûr-i Muhammedî'dir. Yani âlemin var olma nedeni, Allah'ın Muhammed'e olan ezeli aşkıdır. Bu yüzden Peygamberimizi; "habibullah, mahbub-u Kibriya/Azamet Sahibi olan Allah'ın sevdiceği, aşk bülbülü, âşıkların seyyidi, menba-ı aşk/aşkın kaynağı" gibi sıfatlarla nitelerler. Bu görüşe göre âlemin var oluş nedeni aşktır. Her zerrede bu aşkın izleri ve yansımaları mevcuttur. Bu paradigmaya göre Allah Muhammed'e, Muhammed'de Allah'a âşıktır. Hatta Allah insanlara âşıktır.

Mecusilikte aşk, (Farsça kökeniyle; eşk) Tanrı ile bütünleşme aracıdır. Bu eyleme de "meşk" denir. Aşk'ta; maşuk'ta yok olmak vardır. Mecusilikte Tanrı'ya ulaşmanın bir diğer yolu hulûldür. Yani Tanrı'nın insan bedenine girmesidir. Ferhat ile Şirin gibi çoğu İran kökenli olan bu destansı aşk hikayelerindeki dişi sembol Tanrı'dır. Bu hikayelerin asıl amacı avâma hulûl inancını anlaşılır kılmaktır. Tasavvuf zaten İran kaynaklıdır. Bu yüzden tasavvufun beslendiği ana unsurlardan biri de Aşk'tır. Aşka dair hikayeler herkesin ilgisini çeker. Kendini bu aşk hikayelerine kaptıran herbir kişi bir müddet sonra kendini hikayenin kahramanlarından biriyle özdeşleştirir.

Attar gibi ünlü bir sûfî *İlâhîname*'sinde, Sadi; *Bostan*'ında bazan kahramanları eşcinsel olan ve dahi bu kahramanların eleştirilmediği, hatta tam tersine övülerek tasvir edildiği pek çok hikâye bulunur. Sûfiler gerek kadın-erkek arasındaki aşklar olsun, gerekse erkek-erkek arasındaki aşk olsun hepsini "mecazî aşk" olarak görürler. Hâliyle bu "mecazi aşklar" sûfiyi ilahî aşka götüren, herkesin yaşayıp, geçmesi gereken gerçek aşkın öncülleri olarak görülür. Mecazî aşkı tatmadan,

gerçek anlamda ilahî aşka ulaşılamaz derler! Bakış açısı bu olunca, eşcinsel aşkla, kadın aşkı arasında bir fark görmezler. Daha doğrusu, tasavvufî bakış açısıyla aşk –ama her türlü aşk– zaten yücedir ve insanı olgunlaştırır.

İbn Sînâ *Risale Fi Mahiyyat al-Işk*'ta şöyle der: İnsanlar, varlıklarda bir güzellik gördüğünde ona âşık olurlar; Aşk'ın insanda bir fenomen olarak varlığı gerçektir ve hayatta âşık olmayan ve sevmeyen yok gibidir. İnsanda aşkın ve sevmenin varlığı bir gerçektir ve bu doğuştandır. İnsandaki bu aşk, bir çeşit yetkinliğin de sebebidir. Ancak, bu aşk ve yetkinlik insan için yeterli ve tam bir yetkinlik değildir. O hâlde, bu eksik aşk ve yetkinlik, Zatı ile Mutlak Âşık, Mutlak Aşk ve Ma'şuk'tan alınmıştır ki, o da Allah'tır. İnsan bu dünyada eksik olan aşkları idrak edince, daha yetkin olanın varlığını görür ve onu ister; nihayet onlardan da en yücesine ve en yüksek Aşk'a yükselmek ister. Bu da hiç şüphesiz Allah'tır ve O'nun Aşkı'dır.[15]

İbn Sînâ'ya göre İlk Varlık, Zorunlu Varlık yani Allah, Fârâbî'de olduğu gibi bizatihi Âşık, Maşuk ve Aşk'tır. Bu demektir ki İlk Varlık; Aşk'ın hem süjesi hem de objesidir. Aşk demek Varlık demektir. Varlık demek Aşk demektir: Bu yaklaşıma göre Allah'ın Zatı ve Varlığı Zâtî Aşk'tır: Bütün Varlıkların özleri, cevherleri ve hüviyetleri bizzat Aşk'tır.

Platon ve Plotinus'tan etkilenmiş olan İbn Sînâ'ya göre Aşk, ilahî Varlık'ın ve bütün diğer varlıkların sebebidir. Allah veya İlk Aşk, İlk Âşık ve İlk Ma'şuk, Kendi zatı ile ve Zatındaki Aşk, Âşıklığı ve Ma'şukluğu ile Kendine Âşık olunca Kendi Varlığını ve diğer varlıkları varetti. Aşk sebebiyle gerçekleşen bu yaratılış bir Tecelli'dir! Eğer Tecelli olmasaydı, varlık olmazdı! Çünkü Allah aynı zamanda Kendi varlığı ile diğer varlıkların varlığına Âşık'tır. İbn Sînâ'nın bu görüşleri karşısında, özellikle Vahdet-i vücutçu filozof mutasavvıfların neden ontolojik içerikli bir tecelli nazariyesi üzerinde çok durduklarını anlamak güç değildir. Onlar İbn Sînâ'dan büyük ölçüde etkilenmişlerdir.

15 Mehmet Bayraktar, İbn Sînâ'da Varlık, Varoluşun Sebebi ve Varlığın Delili Olarak "Aşk", http://dergiler. ankara. edu. tr/dergiler/37/772/9841

Mutasavvıflar, baştan beri akılla Allah'a varılamayacağını, O'na ermenin ancak sevgiyle olacağını savunmuşlardır. Onlara göre mi'racda söz konusu edilen Cebrâil aklı, Refref aşkı temsil eder. Cebrâil Hz. Peygamber'i bir noktaya kadar götürebilmiş, daha ileri götürmesi için onu Refref'e teslim etmişti. Demek ki Allah'a giden yolda akıl, belli bir yerde durmak zorundadır; bu noktadan itibaren insanı Allah'a götüren aşktır. Mutasavvıflar, aşk ile mânevî mi'rac yapılabileceğini söyler, kendilerinin böyle mi'racları bulunduğunu ileri sürerek buna "mi'râc-ı aşk" adını verirler. Mecnun ve Leylâ gibi aşk hikâyelerini İlahî aşkın değişik bir biçimi olarak gören, bu âşıkları bir bakıma örnek alan Allah âşığı mutasavvıflara göre bütün âlem, aşk esasına göre kurulduğundan ve çalıştığından, bu esasla uyuşmayan İblis'in ve cehennem telakkilerinin değişik bir yorumu olması gerekir. Hallâc ile başlayan ve Ahmed el-Gazâlî, Aynülkudât el-Hemedânî, Senâî ve Attâr gibi mutasavvıflar tarafından geliştirilen bu yeni yaklaşımda İblis'in bütün hâl ve hareketleri onun Allah'a olan aşkıyla izah edilmiştir. Buna göre eğer mâşuku uğrunda en büyük azaba katlanmak aşk ise, bunu en iyi şekilde İblis yapmıştır. Zaten daha önceden, Hallâc gibi nice mutasavvıflar tarafından İblis en büyük tevhid eri kabul ve ilân edilmişti. Çünkü o, Âdem'e secde etmeyi Allah'ın emrine rağmen reddetmiş, cennetten kovulma pahasına Allah'tan başkasına secde etmeyi kabullenmemişti.

Mevlanâ'nın vefat ettiği geceye Mevleviler Şeb-i urs veya Şeb-i arus derler. Gerdek veya zifaf gecesi demektir. Bir Hak aşığının vefat ettiği gün genellikle sûfiler tarafından "urs" (zifaf) diye adlandırılır ve her sene kutlanır. İbnu'l-Cevzi, *Telbis-u İblis*'inde "Sûfiler biri ölünce ziyafet verir, buna urs adını verirler. Ziyafet dolayısıyla çalgı çalar, raks eder, oynarlar ve ölü Mevlasına erdiği için neşeliyiz derler. İbnu'l-Cevzi "yaptıkları şey Şeriata da akla da uygun değildir." diyerek onları eleştirir.[16]

Mevlanâ'nın öleceği geceye "Şeb-i arûs/gerdek gecesi" diye isimlendirmesi de aşk kavramının ne boyutta ele alındığını göstermektedir.

16 Süleyman Uludağ, "Ölüm ve Ötesi", *Köprü* der, Sayı: 76.

Tasavvufta Allah aşkını herkesin anlayacağı bir tarzda anlatmak için birtakım benzetmeler yapılmış ve duyular âleminden misaller verilmiştir. Bunlardan en önemlileri kadın, pervane-mum-ateş, gül-bülbül ve bâde misalleridir. Baştan beri mutasavvıflar ya konusu kadın ve beşerî aşk olan şarkı ve gazelleri ilahî aşka uyarlamışlar veya Attâr, Câmî ve Mevlânâ'da olduğu gibi ilahî aşkı doğrudan beşerî aşk şeklinde tasvir etmişlerdir. Fuzûlî'nin Leylâ ve Mecnûn'u bunun en meşhur örneklerindendir. Bu sebeple konusu Allah aşkı olan gazel, kaside ve mesnevîlerde dilberlerin yüz, göz, kaş, yanak, zülüf, gamze, boy, işve ve cilve gibi hoşa giden yanları, hâl ve hareketleri sembolik ve mecâzî anlatım unsurları olarak bol bol kullanılmıştır. Gül ve bülbül de mutasavvıfların en çok kullandığı misallerden biridir. Bülbül âşık, gül mâşuktur. Güldeki diken aşktaki ızdırabı, bülbülün yanık nağmeleri âşığın feryat ve figânıdır. Pervane ve mum misali de önemlidir. Mum ışığına âşık olan pervane bunun etrafında durmadan döner, en sonunda kendisini ateşe atar, yanar ve böylece ateşte fâni olur. Âşık da aşk ateşinde pervane gibi yanar ve sevgilisi uğrunda kendini fedâ ederek fenâ mertebesine ulaşır. İnsanı kendinden geçiren ve aklı baştan alan özelliğiyle şarap, mey, bâde de aşk bahsinde mutasavvıflar tarafından çok kullanılmış, kadeh, sâkî ve meyhane gibi şarapla ilgili kelimelere geniş yer verilmiştir.

Aşk güzel bir duygu mudur? İbnü'l-Cevzî, İbn Teymiyye ve İbn Kayyim gibi âlimler, bir taraftan mutasavvıfların bu konudaki görüşlerini ciddî şekilde tahlil ve tenkit etmişler, diğer taraftan konu ile ilgili kendi görüşlerini geniş olarak ortaya koymuşlardır. Genellikle onlar kelime ve kavram olarak "aşk"ı reddeder, yerine "muhabbet"i koyarlar. Onlara göre aşk, şer'an da aklen de kötü, muhabbet ise hem din, hem akıl yönünden faydalı ve güzel bir duygudur.

İbnü'l-Cevzî, İbn Teymiyye ve İbn Kayyim'e göre aşk; insanı insan yapan aklı, fikri ve muhâkemeyi yok eder. Çünkü aşk bir çeşit cinnet hâlidir. Bu sebeple aşk yolunu tutan mutasavvıflar çoğunlukla akıl ve mantığa meydan okumuşlar, düşüncenin ürünü olan ilmi hiçe saymışlardır. Düşünce hâliyle, aşk hâli birbirine zıttır. Düşünce yok olduğu nisbet-

te aşk hâkim olur. Onun için şuur ve idrâk hâlini yok eden aşk bir fazilet olamaz. Aklın duyguya hâkim olmasına fazîlet, duygunun akla hâkim olmasına rezalet denir. Şuuru yok eden ve hissî bir hâl olan aşk bu bakımdan makbul bir şey değildir. Gerek irâdelerine hâkim olamayıp arzularının esiri olmaları bakımından, gerekse şuur ve idrâk hâlini kaybetmeleri bakımından âşıklar hayvanların seviyesine, hatta daha da aşağılara düşerler. Aşk bir ifrat hâlidir. Hâlbuki fazilet ifratla tefrit arasında bulunan itidâl hâlidir. Şu hâlde aşk bir fazilet değildir. Aşk ölçüsüzlüktür, âşık da dengesizdir. Ölçüsüzlük ve dengesizlik hiçbir zaman iyi bir şey değildir.

Tasavvufî aşkın karşısında olan âlimler aşkı elem, ıstırap, uykusuzluk, iştahsızlık gibi patolojik tezahürlerle kendini belli eden, cinnet ve intihara kadar götüren rûhsal ve bedensel hastalıklara yol açtığını dikkate alarak selim fıtrata da aykırı bulmuşlardır. İbnü'l-Cevzî aşk yüzünden intihar eden veya cinayet işleyen kimseler bulunduğunu belirtir. *Telbîsu'l-İblîs*'te mutasavvıfların aşk anlayışını tenkit eden İbnü'l-Cevzî'ye göre muhabbet, iyi bir duygu olmakla birlikte, onun aşırı şekli olan aşk kötüdür. Zira aşk insanın gözünü kör, kulağını sağır eder. Bu sebeple aşkla başlayan ve gerçekleri görmeme esasına dayanan birleşme ve beraberlikler ayrılık ve hüsranla neticelenir. Aşkı uğruna katil olanlar, intihar edenler bulunduğu gibi, bu yolda din değiştirenler de az değildir.

Aşkı; "nefsin kendisine zarar veren şeyi sevmesidir" diye tarif eden İbn Teymiyye'ye göre aşk; rûhî ve kalbî bir hastalıktır. Beden üzerindeki tesiri arttıkça cismani bir hastalığa da dönüşebilir. Kendini aşka kaptıran hüsrana uğrar. Aşk bir irâde bozukluğu ve hastalığıdır. Aşkı, mâşuku tasavvur etmekten hâsıl olan mahayyile bozukluğu olarak görenler de vardır. Aşk bir kemal hâli olmadığı için Allah'ın vasfı değildir. Allah âşıktır veya mâşuktur denemez. Bu durumda kulun Allah sevgisi ancak muhabbet diye adlandırılabilir. İbn Teymiyye beşerî aşka da şiddetle karşı çıkmıştır. Zira aşk, önce kişinin dinini ve namusunu, sonra aklını ve sıhhatini tahrip eder. Ona göre kalp Allah'ı sevmek için yaratıldığından O'ndan başkasını kayıtsız-şartsız olarak sevemez. Allah'ı ihlâsla sevdiği için Hz. Yû-

suf Züleyhâ'ya âşık olmamıştı. Züleyha müşrik olduğu için Hz. Yusuf'a âşık olmuştu. Aşkın yegâne sebebi tevhid ve imandaki eksikliktir. Allah'tan korkmak ve O'na gönül vermek, O'ndan başkasına gönül vermeye engeldir.

Sevginin önem ve gereğine işaret eden İbn Kayyim, aşk konusunda İbn Teymiyye'yi takip eder. Ona göre konusu şekil ve sûret olan beşerî aşk, büyük bir belâ, korkunç bir afettir, kalbi tahrip eder. Kişiyi Allah'tan başkasının kulu ve kölesi hâline getirir, esarete düşürür. Bunun için âşık mâşukuna "kulun kölen olayım, kurbanın olayım" diye hitap eder. Böylelikle aşkını ve mâşukunu ilâhlaştırarak ona tapar. Bir şeyi taparcasına sevmek, kişiyi o şeye bağımlı kılar, hürriyetini elinden alır. Sadece Allah'ın kulu olan ve yalnız O'nun huzurunda boyun eğen bir kimseyi kendisi gibi bir insanın kölesi hâline getiren ve kayıtsız şartsız onun iradesinin ve hâkimiyetinin altına sokan aşkın hiçbir faydası yoktur. Allah, "*Hevâsını ilâhlaştıran kişiyi görmedin mi?*" (Furkan/43) diyerek aşkın, tutkunun sapıklık olduğuna işaret etmiştir. Ona göre "*Müminler en çok Allah*'ı *severler.*" (Bakara/165) mealindeki ayet, "müminler, Allah'ı müşriklerin putları sevdiklerinden çok daha fazla severler" mânâsına gelir. Müşriklerin putları sevmeleri sahte, müminlerin Allah'ı sevmeleri samimi ve hakiki bir sevgidir. Ayette bu husus belirtilmiş olup bunun aşkla bir ilgisi yoktur. Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, Ebu'l-Hüseyin en-Nûrî'nin, "Ben Allah'a âşığım, O da bana" sözü hakkında, "Bu, Hulûliye'nin sözüdür" demişti. İbn Kayyim de Nûrî'ye şiddetle hücum ederek aşk kelimesinin sadece cinsel sevgi ile ilgili hususlar için kullanıldığını, ayrıca Allah'ın sıfatlarının nakle dayandığını ve tevkıfî olduğunu belirtmiştir. Buna göre "O sever" denilebilir ama "âşık olur" denilemez. Übnü'l-Cevzî, Gazâlî'nin, "İlahîler Allah'a âşık olanın aşkını pekiştirir." sözüne temas ederek, "Bu çirkin bir sözdür. 'Allah'a âşık oldum' demek, vehim ve vesveseden başka bir şey değildir." demiştir.

Zemahşerî, İlahî aşktan bahseden mutasavvıfları insanların en câhili, ilmin ve âlimlerin azılı düşmanı, şeriat yolunun en menfur ve en rezil kişileri olarak tavsif eder. Ona göre aşk ve muhabbeti kendi dinleri olarak ilân eden mutasavvıflar, vaaz

meclislerinde ve raks meydanlarında "şâhid" adını verdikleri oğlanlar hakkında söylenen birtakım şarkılar okunursa vecde gelmiş gibi kendilerinden geçerek nâralar atarlar. Zemahşerî bunlara, "Allah, meclislerini ve raks ettikleri yerleri târumar ederek virâneye çevirsin!" diye bedduâ eder. Zemahşerî "*Onlar Allah'ı sever, Allah da onları sever.*" (Maide/54) ayetini tefsir ederken, kulun Allah'ı sevmesi; O'na itaat etmesi, rızasını gözetmesi, gazabını ve azabını gerektirecek hâl ve hareketlerden sakınması şeklinde izah eder.[17]

Hem ilahî, hem de mecâzî anlamda aşk, edebiyatın ana temalarından birini oluşturmuş, bu kavram etrafında geniş bir aşk edebiyatı meydana gelmiştir. Edebiyatta ve tasavvufta aşk, bazen her iki anlamda ve birbirine karıştırılarak sunulmuş, İslam'ın en temel konusu olan tevhid hassasiyetiyle ilgili zihinlerin ve gönüllerin bulandırılmasına sebep olmuştur. İslam'ın çok kesin olarak yasakladığı ve büyük günahlardan saydığı içki, bir fazilet unsuru olarak sunulmuş ve İlahî aşk anlamında kullanılmıştır. Tasavvufî kitaplarda, tasavvufî şiirlerde "şarap, bâde, mey, meyhane, sâkî" gibi kelimeler İlahî aşkı anlatmak için kullanılan en güzel kelimeler olarak değerlendirilmiştir. "Aşk ve âşık olmak" denilince, insan zihninde tümüyle dünyevî ve nefsî özellikler çağrıştığı hâlde, bunu yaratıklara hiçbir yönüyle benzemeyen Allah için hiç tereddüt etmeden kullanabilmişlerdir.

Bir kadının yanağından, dudağından, saçından, belinden... bahsedeceksiniz, sonra bunların Allah aşkını ifade eden şiirler, mecâzî ifadeler olduğunu kabul edeceksiniz. Peygamber ve ashabı Allah sevgisini bu şekilde mi dile getiriyorlardı? Böyle dile getirenleri duymuş olsalardı ne yaparlardı? Allah sevgisini belirtmek için lügatlerde şaraptan, kadın yanağı ve dudağından başka kelime mi kalmadı? Bunun faydası var mıdır? Buna gerek de var mıdır? Zararı ve sakıncası nedir? ve "Atalarımız ne yaptıysa, bir hikmeti vardır, biz de bu yoldan yürüyelim" mi demeliyiz?[18]

17 Süleyman Uludağ, "Aşk" md. *DİA*, C. 4, s. 11-6.
18 Ahmet Kalkan, "Allah ve Rasulü İçin Aşk ve Sevgili Tabiri Doğru mu?", *Basiret* dergisi.

CAHİLİYYE'NİN KADER ANLAYIŞI NASIL OLDU DA EHL-İ SÜNNETİN İTİKADINA DAHİL OLDU?

Bugünkü şekliyle bir kader anlayışı, sahabe tarafından bilinmiyordu. Kadere İman, Kur'an'ın emri değil, bazı kaderci mezheplerin dayatmasıdır. Maalesef ümmetin neye, nasıl inanacağına Kitab belirlememiş, mezhepler belirlemiştir. Cebirci/kaderci düşüncenin Müslümanların itikadına dâhil edilmesinde, önce Mutezilî iken sonradan karşı safa geçen Eş'ari'nin (v. 324) rolü çok büyük olmuştur. Eşari kırk yaşına kadar Mutezile mezhebinin önde gelen imamlarındandır. Güya bir gece rüyasında Peygamberimizi görür, Peygamberimiz "benim mezhebime geç" buyurmuş! Peygamberimizin mezhebi varmış gibi! Başka bir rivayete göre Hocası Cübbai'ye "ihve-i selase/üç kardeş meselesini" sormuş, o da bu sorulara mutezile mezhebinin teorik kabullerine göre cevap verememiş. Bunun üzerine, "Hocamın eşeği çamura saplandı." deyip, Mutezile'den ayrılmış. Tahmin edeceğiniz gibi bunlar düzmece şeylerdir. İşin aslı, hocası Mutezile'nin postuna oğlunu oturtur. Eşari de buna gücenir. Ayrıca her yüzyılda bir müceddit gelmesi gerekmektedir. Kendisi kırk yaşındadır ve tarih tam hicri 300 yılını göstermektedir. Böylece H 4. asrın müceddidi olabilecektir.[1] Artık Eşari'miz, Mutezile neye ak diyorsa kara diyecektir. Dünya dönüyor mu diyor, o da şöyle diyecektir: "Kim dünya dönüyor derse icmaen kâfirdir." Mutezile hür iradeyi mi savunuyor, o da tam aksini savunacaktır. O "Kullar fiillerinde hür, seçimlerinde mecburdur." diyecektir. Seçiminde mecbur olan, fiilinde hür olabilir mi? Esasen bu tez, cebirci/kaderciliğin örtülü bir ifadesidir. Bu yüzden Endülüslü âlim İbn Hazm ve Saçaklızade, Gelenbevi, Hasan Çelebi gibi Osmanlı kelamcıları onun "katıksız cebirci" olduğu söylerler.

1 Montgomery Watt, *İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri*, çev. E. R. Fığlalı, s. 379-81.

İşte Eşarî, Emevîlerin kader anlayışının birazcık yumuşatılmış şekli olan "Cebr-i Mutavassıt"ı Ehl-i Sünnetin kader anlayışı yapacak ve İslam'ın reddettiği cahiliye kadercili Müslümanların itikadına dâhil olacaktır. İmam Mâturîdî'nin kader anlayışı Mutezile'ye daha yakındır, ama Mâturîdî unutulmuş gitmiş, Osmanlı medreselerinde bile Eşarî kelamı okutulmuştur.

Ehl-i Sünnet fanatiklerinin ehl-i bid'at diye dışladıkları Mutezile Kur'an'ı ve mütevatir sünneti inkâr etmez. Ayrıca bir mutezilî olan Zemahşerî'yi kabul etmeyen Sünnî yoktur. Ehl-i Bidat olarak nitelenen Haricilerin imamet görüşü Ehl-i Sünnet'inkinden çok daha ileridir. Bugünkü Eş'arîlerin kader görüşü ehl-i bidat dedikleri Cebriyye'nin görüşüdür. Mâturîdîlerin büyük günah teorisi, ehl-i bid'at saydıkları Mürcie'den alınmıştır. Mutezile'nin bid'at ehli sayılmasının nedeni, tamamen haklı olarak Kur'an'a aykırı olan subut-u zanni ahad hadisleri itikat konusunda hüccet kabul etmemeleridir.

Abbasîlerin en parlak dönemi olan mutezile düşüncesinin devlete hâkim olduğu yıllarda yaşanacaktır. Halife Mütevekkil Alellah döneminden itibaren Ahmed b. Hanbel'in, nakilci ekolün mezhebi devlete hâkim olacaktır. Mesela tevhid akidesine baştan sona aykırı olan, evrenin yönetimine katılan "abdâl/ricalullah" ile ilgili hadisleri bir tek Ahmed b. Hanbel'in naklettiğini görüyoruz.[2] Daha sonra Eşarî gibi mutezile yöntemlerini iyi bilen bir âlim saf değiştirerek Hanbelîlere katılır. Cebriye mezhebinin koyu kaderci düşüncelerini –bir iki ufak tadilat yaparak– olduğu gibi Ehl-i Sünnetin itikadı yapar. Artık kâinatın nizamı, fikrini her an değiştirebilen, kahhar bir Allah'ın elindeydi. İnsanlar da sadece kendilerine biçilen rolü oynayan birer kukla (!) Eşarî'ye göre "insanlar fiillerinde hür, iradelerinde mecburdur." Gazâlî ise bunu bir adım daha ileri götürerek "Allah'ın fiillerinin bir hikmeti, illeti ve gayesi yoktur." diyecektir. Allah'ın yaptığı işlerde bir hikmet, fayda ve gaye vardır diyen Mâturîdî kelamı Eşarî-Gazâlî teolojisinde hâliyle yaşama imkânı bulamayacak ve unutulup gidecektir.

2 Süleyman Uludağ, "Abdal" md. *DİA*, C. 1, s. 60.

Eşarî kelamı/Gazâlî tasavvufu İslam dünyasına uzun asırlar egemen oldu. Osmanlılar maturidi olmalarına rağmen, medreselerde okutulan tüm ders kitapları Eşarî âlimlerin kitaplarıydı. Bugün bile hâlâ en çok okunan kitaplar, her ikisi de Eşarî olan Gazâlî ve Said Nursî'nin kitaplarıdır. Osmanlıların mezhep imamı İmam-ı Azam; "Kur'an'ın lafzı mahlûktur." derken, gavs-ı a'zamları olan Abdulkadir Geylani ise; "Kur'an lafzı mahlûktur diyen kâfir olur." diyordu.

Eşarî kelamı cevher-i fert/atom ve imkân nazariyesi ile sebep ile sonuç arasında illiyet/nedensellik bağını inkâr etmiştir. Böyle olunca her bir şey, hiçbir sebep yok iken zırt-pırt ortaya çıkabilir. Artık evliyanın ruhaniyetleri istedikleri yerde dolaşmaya başlar, değişik suretlerde görünebilir. Alâeddin'in lambasından cin çıkabilir, Bağdat'ın meşhur uçan halılarıyla gökyüzünde dolaşabilir, her şeyin mümkün olduğu bu Mümkünlü Kasabası'nda her türlü cadıca işleri yapabilirsiniz (!) Bu tam sûfîlerin arayıp da bulamadıkları hazineydi. Artık sûfiler her türlü kerameti gösterebileceklerdir. Nasıl olsa Allah'ın sonsuz kudreti her şeyi yapmaya kadirdi. Gerçi bu felsefi küre, Allah'a dilediği her şeyi yapmaya imkân veriyordu amma, böyle bir ortamda tabiat felsefesi, bilim nasıl oluşabilir ve nasıl gelişebilirdi? Artık her şey mümkündü! Hiçbir tabiat yasası yoktu! Gelişmedi de zaten.

Kur'an'a Göre Kaza ve Kader

Kur'an'da *kader* kelimesi; "ölçme, kudret, güç yettirmek, ölçü ile yapmak, takdir, rızkı daraltma, kıymet/değer, hüküm, miktar, süre, yasa, planlamak, bir şeyin şeklini ve niteliğini belirlemek, hikmete göre yapmak" manasında kullanılır. Kader kelimesi ve türevlerinin mihverini "bir ölçü dâhilinde tayin etmek, her şeyi bir ölçü ve nizama göre tanzim" etmek teşkil eder.[3] Kader kelimesi Kur'an'ın hiçbir yerinde insanın iradeli eylemlerine nispet edilmemiştir. Hepsi de insanın iradesi dışında kalan olaylar, olgular ve durumlar için kullanılır. Kur'an'da kader kavramı, iradeli bir varlık olan insanı mecbur ve mahkûm eden "hüküm" ve "yaratma" anlamında hiç

3 Ahmet Akbulut, *Allah'ın Takdiri, Kulun Tedbiri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, MEB, s. 131.

kullanılmamıştır.[4] Cahili tasavvur bu kelimeyi, Kur'anî anlamından koparıp tekrar, baht, alınyazısı, şans gibi anlamlar yükleyerek, cahiliyedeki kullanım şekline döndürmüştür.

"Allah her şey için bir ölçü (kader) koymuştur." (Talak/3), *"Biz her şeyi bir ölçüye (bi-kaderin) göre yarattık."* (Kamer/49) Kur'an'da kader ile kastedilen, Allah'ın hiçbir şeyi gelişigüzel, ölçüsüz ve hesapsız olarak yaratmadığı, her şeyi bir plan ve yasaya bağlı olarak, yani "sünnetullah" dairesinde yaptığıdır. Kader ve türevlerinin geçtiği tüm ayetler Allah'ın kâinat, insan ve olaylar için bir ölçü ve yasa koyduğuna delalet eder.

Kelime olarak kaza; yerine getirme, hükmetmek, bir işi bitirmek, yaratmak, ölmek, ameli sağlam yapmak, infaz etmek, takdir etmek, gerektirmek, ihtiyacı gidermek, borcu ödemek, tamamlamak anlamlarına gelir. Kur'an'da Kazâ kelimesi; Allah'ın hükmetmesi, emretmesi (İsrâ/23), icra etmek, yerine getirmek (Bakara/200), takdir etmek (Enam/2) gibi anlamlarda kullanılmıştır.[5]

Oysa kelam ıstılahında bu kelimelere sonradan bambaşka kavramsal anlamlar yüklenmiştir. Örneğin kaza; "Allah'ın ezelde bütün eşyanın gelecekte ne şekilde olacağını bilmesi, kader ise, bu eşyanın Allah'ın ezeldeki eşya ile ilgili ilmine uygun olarak icat edilmesidir." şeklinde tanımlanmıştır.

"Allah'ın emri takdir edilmiş bir kaderdir." (Ahzab/38) O'nun emri, kaderidir, kaderi de emridir. Zira O; hayâsızlığı ve kötülüğü emretmez. Alın yazısı olarak yazmaz! Bu durumda; Allah'ın kaza ve kaderi, O'nun emir ve yasakları olmuş olur.

Allah'ın yasakladığı şey, Allah'ın takdiri değildir. Allah, masum bir cana kıymayı yasaklamıştır. Allah bir şeyi ayetiyle yasaklayıp, levh-i mahfuzda o şeyi kullarına kader kılmaz.

Allah'ın Takdiri/Kaderi Sünnetullahtır

Kader; insanın eylemlerinin ezelde tayin ve tespit edildiği şeklinde değil de Allah'ın kâinatı belli bir düzen dâhilinde

4 Mustafa İslamoğlu, *Kader Risalesi*, s. 100.
5 İsfehani, *Müfredat*, "Kadâ" md.

yaratması şeklinde anlaşılsaydı hiç bu kadar lüzumsuz tartışma olmayacaktı. Kur'an'da kader, insanın iradesinin söz konusu olduğu hiçbir yerde kullanılmamış olup, Allah'ın kâinatı ve içindeki muhteşem düzeni gelişigüzel, ölçüsüz yaratmadığını, aksine belirli bir plan ve hassas ölçülerle yaratıp, sevk ve idare ettiğini anlatmak için kullanır. Kur'an'ın bildirdiği şekilde Müslümanlar kaderi "kâinattaki ilahi kanunlar" şeklinde anlasalardı tarihin bugünkü seyri çok farklı olurdu. Onlar evrende Allah'ın koyduğu yasaları Avrupalılardan çok daha önce keşfeder ve insanlığın istifadesine sunardılar.

Kader; *evrende cari olan muazzam sistemdir*. Kader, kudret demektir. *Allah'ın sonsuz ilmi ve kudretiyle evreni yaratması*dır. Kader; ölçüdür, plandır. İnsanin ana rahminde belli bir süreye "ilâ kaderin" kadar kalışıdır. Biyoloji, anatomi yasalarıdır. Yağmurun semadan belli bir ölçüde "bi kaderihâ" indirilmesidir. Bir "miktar" tuz deriz, "bu kadar yeter" deriz. Her iki kelime de "kader" den türetilmiştir. Kadere iman; kâinat kitabını okuyup, doğayı keşfetmek ve orada geçerli olan fizik, kimya, biyoloji yasalarına tabi olmak ve onlardan yararlanmaktır!

Varlık âleminde her şey, O'nun takdiri ile olup biter. O'nun takdiri dışında, hiçbir şey olmaz. O'nun bir şeyi takdir etmesi, o şeyi bir "ölçü" ile yaratıp, ona bir "yasa, konum, durum, *zaman, mekân, süre*" tayin etmesidir. "O'nun takdirinin dışında hiçbir şey yoktur." demek, "O; hiçbir şeyi başıboş ve gelişigüzel yaratmamıştır." demektir. Yarattığı her şeyi bir "kader/ölçü" ile yaratmak da O'nun takdiridir. Allah görünen ve görünmeyen iradesiz varlıkların kaderini, koyduğu yasalara tabi kılmıştır. Vahiy o yasalara "Allah'ın sünneti" (sünnetullah) adını verir. Allah'ın sünnetinde asla bir değişme ve bozulma olmaz. Kader; sünnetullahtır, Allah'ın evrende vaz ettiği tabiat yasalarıdır. Meseleye bu zaviyeden bakılırsa, Japonlar, Almanlar kaderi bizden daha sahih anlamışlar, bizim Müslümanlar da aksine Allah'ın kaderine (Allah'ın kevni yasalarını keşfedip, bu yasalara göre yaşamaya) iman etmemişlerdir.

Tabiat yasaları gibi, toplum yasaları da böyledir. *"Bir toplum kendi nefsinde olanı değiştirmedikçe, Allah'ın o topluma*

bahşettiği nimeti değiştirmez." (Enfal/53) Bu yasaya göre Allah, bir topluma verdiği nimeti, o toplum kendisini değiştirmedikçe değiştirmez. Allah'ın takdiri, toplumun tercihine göredir. Allah toplumun bozulmasını takdir etmez, irade etmez, razı olmaz. Toplum tercihini bozulmaktan yana kullanırsa, Allah da onlara olan nimetini değiştirir.

İnsanın Kaderi Ona İrade Verilmiş Olmasıdır

Âlemdeki her şey Allah'ın takdiriyledir. İnsana irade vermesi de Allah'ın takdiridir. İnsan iradesini kullandığı zaman, Allah'ın takdirine göre hareket etmiş olur. İşte bu yüzden, iradesi alanına giren her hususta insanın kaderi seçmektir. Allah'ın insana seçme yeteneği anlamına gelen irade verdiğini kabul edip de sonra insanın iradesini işlevsiz bırakıp, onun yerine Allah'ın seçtiğini söylemek abestir. Allah'ın takdirini asıl inkâr budur. Allah'ın mutlak, insanın iradesi kayıtlı ve şartlıdır. İnsanın kayıtlı ve şartlı iradesi, Allah'ın mutlak iradesi dışında, ona paralel, ondan bağımsız bir irade değildir. İnsan iradeli fiillerinden sorumludur, insanı fiillerinin öznesi olmaktan çıkarıp, kendisinden önce başka bir iradenin kendisi için dilediğini mecburen oynayan bir otomat olarak kabul eden bir düşüncenin adı "kadere iman" değil, olsa olsa "ilahî takdiri inkâr" olur. Böyle bir düşünce, insanın ahlaki sorumluluğunu yok eder. Ahlaki davranışın temeli sorumluluktur. O temel yıkılırsa, insandan sonuçlarını düşünerek davranmasını kimse bekleyemez. Dolayısıyla ödül ve cezanın, cennet ve cehennemin anlamı kalmaz. Bunların anlamı yoksa "ahirete imanın" zemini de yok olmuş olur.[6]

Cahili kader anlayışını Kur'an şöyle verir: "*Eğer Allah dileseydi biz şirk koşmazdık.*" (En'âm/148) Kur'an, bu tür bir kader anlayışını Allah'a iftira saymakta ve aynı ayette sormaktadır: "*Elinizde buna dair bize karşı sunabileceğiniz sahih bir delil var mı?*" ve ardından ekler: "*Siz yalnızca zannın peşinden gidiyorsunuz ve sürü psikolojisiyle hareket ediyorsunuz.*" (Enam/148)

6 Musatafa İslamoğlu, *Kader Risalesi*, s. 112.

Kur'an'ın müşriklere nispet ettiği bu çarpık kader anlayışının bariz vasfı, insanın kendi eylemlerinin ahlaki sorumluluğunu üstlenmemesidir. Bunun da temelinde, irade emanetine ihanet yatmaktadır. Oysaki Allah, insanın iradeli olarak yaptığı eylemlerde, kaderini kendi seçimine tabi kılmıştır. Şu ayette beyan buyrulduğu gibi: "*Biz her insanın kaderini kendi çabasına bağlı kıldık.*" (İsrâ/13)

İradeyi insana kader kılan Allah'tır. Allah insanın dilemesini dilemese, insan dileyemezdi. Fakat Allah insanın dilemesini dilemiş, bunu dilediğini de irade vererek göstermiştir.

Hürriyet, hem iyiliğin hem de kötülüğün kaynağıdır. Kötülük yapma imkânı olmayanın iyilik yapmasından bahsetmek abes olur. Çünkü bu durumda iyilik mecburi istikamettir. Seçeneği yoktur.

İnsan sorumlu bir varlıktır. O dağların, yerin yüklenmekten kaçındığı emaneti yüklenmiştir. Hâliyle insanın, sorumluluğu oranında hürriyetinin olması, sınırları Allah tarafından çizilmiş sınırlar dâhilinde, kendi kaderini kendisinin belirlemesi gerekir. İnsanın özgür iradesi olduğu için, Allah kuluna teklifte bulunmaktadır. İradenin mecburiyeti demek, irade yoktur demektir. Çünkü mecburiyetin olduğu yerde iradeden söz edilemez. Buna göre insanın kaderi, iyiliği veya kötülüğü yapabilecek şekilde yaratılmış olmasıdır. Allah'ın "dilediğinizi yapın" demesi, insanın iradesinin olduğunu gösterir.

Hayır ve Şer Allah'tan Değil, Hayır Allah'tan, Şer İse Kuldandır

Biz "Hayır ve şer Allah'tandır." diyoruz, hatta bunu âmentü duasına dâhil etmişiz. Ne var ki, Kur'an'da yüzlerce yerde geçen "zulüm, şer ve sû'/kötülük" insana nispet edilir, Allah'a değil. Kendine "zalim" dedirtmeyen insan, nasıl olur da Allah'a zulüm isnat eder?

İnsanlar yaptıkları güzel şeyleri kendilerinden/nefislerinden, kötülükleri ise kaderden bilirler. Oysa Allah kötülüğü nefsinizden, iyiliği Allah'tan bilin der. "*Uğradığınız her iyilik*

Allah'tandır; başınıza gelen her kötülük de kendinizdendir." (Nisa/79) İnsan, Allah'ın istediği gibi, kötülükleri kendinden bilmeli ki, sorumluluktan kaçmasın. İyilikleri Allah'tan bilmeli ki, mağrur olmasın.

Hayr; Allah'ın Kur'an'da geçen isimlerindendir. (Taha/73) Hayrı, zatına isim olarak seçen Allah'a, şer izafe edilemez. Kur'an'da "bi yedike'l-hayr/hayır sendendir" diyen ayet vardır da (Al-i İmran/26) "şer Sendendir" diyen bir tek ayet yoktur. İsmi "Hayr" olan Allah'tan şer değil, hayır sadır olur. Kur'an'da "hayr" 20'ye yakın ayette Allah'a isnat ve izafe edilir. Fakat şer kelimesi 30 yerde kullanıldığı hâlde, hiçbir yerde Allah'a isnat ve izafe edilmez.[7]

Hayır ve Şerrin Allah'tan olduğuna dair inanç maalesef Müslümanlara gayrimüslimlerden geçmiştir.

Bir toplum bir başka dine girmekle, tüm toplumsal hafızasını kaybetmez. İnançlarını bugünden yarına değiştirmez. Ayrıca bu yeni milletler eski dinlerine ait pek çok şeyi şuur altlarında yaşatmaya devam eder. Başta Zerdüştlük ve diğer gnostik akımların tümü "hayır" ve "şerrin" iki ayrı cevher olduğuna, dahası "hayır ilahı" ve "şer ilahı" olduğuna inanmaktaydılar. Zaten Seneviyye; "düalizm/iki tanrıcılık" demektir. Bu akımlar hicri birinci yüzyılın başından itibaren İslam coğrafyasında çok etkili olmuştur. Bu kimselerin İyilik tanrısı Hürmüz "hayrı", Kötülük tanrısı Ehrimen de "şerr'i" yaratıyordu. Zaten, Zedüştlük ve Maniheizm'de olan düalist şirk inancı, bu iyilik ve kötülük tanrısı fikrinden kaynaklanır. İşte bu ikili yaratıcı mefhumunu yok etmek için kelamcılar, "hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine" dair bir başlık açma ihtiyacı duymuş olmalılar.

O dönemin konjektürel şartlarında "İyiliği de kötülüğü de Allah yaratır, hayır ve şer O'ndandır, iki yaratıcı yoktur." denildi. Sonra da bu sözün hangi şartlarda söylendiği dikkate alınmaksızın, itikada dâhil oluverdi. Oysa kötülüğün tanrısal olduğunu söylemek, o kötülüğü meşrulaştırmaktır. Şerre, varoluşsal bir hakikat ve cevheri bir kimlik vermektir. Bu bakış

7 Mustafa İslamoğlu, *Kader Risalesi*, s. 169.

onunla savaşmayı zorlaştırır ve ondan yana olmanın kapısını aralar. Böyle düşünüldüğünde, kötülükle savaşmak Tanrı'yla ve hakikatle savaşmak anlamına gelir.

İyinin Allah'tan kötünün ise nefisten olması esası; iyiliği Allah'ın, kötülüğü ise nefsin telkin ettiğini ortaya koymaktadır. İyilik ve kötülük, insanın hür iradesi ile işlediği fiiller neticesinde ortaya çıkmaktadır. Kur'an baştan sona bu hakikati ifade eden ayetlerle doludur.

Kur'an'da "zulüm, sû' ve seyyie/kötülük, fesat, hata, musibet" gibi kelimeler ve bunlardan türemiş diğer isimler yüzlerce yerde gelmesine rağmen hiçbirinde Allah'a nispet, isnat ve izafe edilmemiştir.

Kâinat nötrdür. Canlılar ve cansızlar âleminde hayır ve şer yoktur. Yaratılış, yaratan kadar muhteşemdir. Ateşi veya demiri insanlar şer işlerinde kullanıyorlar diye, ateş ve demirin yaratılması şerdir diyemeyiz. Şer eşyanın özünden değil, yaratılış amacına aykırı kullanımından hâsıl olur. Yaratılış amacı uğruna kullanılan her şeyin varlığı hayırdır.

Allah Sapmak İsteyen Kimseyi Saptırır

Kur'an'da defaatle gelen yehdî men yeşâ' ibareli ayetlerde yeşâ' fiili iki özneyi de birlikte görecek bir yere yerleştirilmiştir.[8] Yeşâ' (diler) fiilinin gördüğü iki özneden biri "dileyen insan" (men), diğeri "dileyen Allah'tır" (gizli huve/O). " مَنْ يشاء يهدي dilediği/dileyen kimseye hidayet eder" " يضل مَنْ يشاء dilediği/dileyen kimseyi saptırır" "Allah dilediğine hidayet eder." değildir. Doğrusu; "O dileyen kimseye, hidayet etmeyi diler." Dalâlet de böyledir.

Hidayet Allah'tan, dalâlet insanın kendisindendir. Allah kimsenin sapmasını dilemez. Allah sapmayı dileyenin sapmasına izin verir. "*Allah yoldan sapmışlardan başkasını saptırmaz.*" (Bakara/26) Yine Allah zalimleri, yalancıları, haddi aşanları saptırdığını kitabında bildirir, canının çektiğini değil! "*Allah dileyen kimsenin sapmasını diler, kendisine yönelen kimseyi ise doğru yola yöneltir.*" (Ra'd/27)

8 Mustafa İslamoğlu, *Kader Risalesi*, s. 116.

Hidayet, Allah'ın rehberliğidir. Allah kullarına verdiği fıtrat ve akılla ve indirdiği vahiyle rehberlik yapmıştır. Allah bütün bunlarla kuluna doğru yol rehberliği yapmışken, nasıl olur da doğru yoldan saptırma (dalâlet) Allah'a nispet edilebilir? Bu, bir ismi de "el-Hâdî" (hidayet edici) olan Allah'a iftira olur. Dalalet, zulümdür. Allah'ın insanı saptırdığını söylemek, Allah'ın insana zulmettiğini söylemektir. Bu Allah'a büyük iftiradır. "*Onlara zulmeden Biz değiliz, fakat asıl onlar kendi kendilerine zulmediyorlar.*" (Zuhruf/76)

Kul Fiilinin Hâlikı mıdır?

Kader problemi ile yakından ilgili olan bir diğer konu da kulun fiilinin yaratıcısı olup-olmaması meselesidir. Bu tartışmanın temelinde "yaratma" kelimesine yüklenen değişik anlamlar yatmaktadır. İnsanın yaptıklarından sorumlu olduğu gerçeğinden hareketle Mu'tezile "kul fiilinin yaratıcısıdır" görüşünü benimsemişti. Mâturîdî'ye göre de kula, fiilinin yaratıcısı denemez. Mâturîdîler, fiilde kulun sorumluluğunu ortaya koymak için, irade-i cüz'iyyeye ağırlık vermiş, cüz'i iradenin mahlûk olmadığını ileri sürmüşlerdir. Onlara göre irade-i cüziye itibarî/sanal bir şeydir. Hakiki vücudu yoktur. Bu yüzden irade-i cüziye yaratılmamış derler. "Her şeyi Allah yaratır, cüzî irade de bir şeydir. Öyleyse onu da Allah yaratır." diyen Eşarîlerden bu ufacık farkla ayrılmış olurlar.

Eşarîlere göre kulların iradelerini bile Allah yaratmıştır. Kişi Allah dilemedikçe dileyemez! İslam dünyasında en çok taraftarı olan koca Eş'ari: "Kullar fiillerinde hür, ihtiyarlarında (seçimlerinde) mecburdur." diyebilmiştir.

Kur'an, "yaratma" kelimesini Allah'tan başka varlıklar için de kullanmaktadır: Maide/110'de Hz. İsa'ya hitaben "*...sen iznimle, çamurdan kuş gibi bir şey yaratmış, ona üflemiştin de iznimle kuş olmuştu...*" Ankebut/17'de "*...aslı olmayan sözler yaratıyorsunuz...*" Mü'minun/14'te "*Yaratanların en güzeli olan Allah ne uludur.*" Saffat/125'te ise, "*Yaratanların en güzeli olan Allah'ı bırakıp da Baal putuna mı tapıyorsunuz!*" buyrulmuştur. Görülüyor ki, Kur'an Allah'ın dışında yaratmayı

kabul etmektedir. Bu durumda, kul fiilinin yaratıcısıdır, demekte bir sakınca olmasa gerektir.[9]

Yaratma kelimesi; hem yoktan var etme ve hem de vardan var etme anlamlarına gelmektedir. Yoktan var etme, ibdâ şeklinde yaratma yalnız Allah'a mahsustur. Undan, şekerden, yağdan helva yapma şeklindeki "vardan var etmenin, inşa şeklindeki oluşturma" ise insana ait bir yaratmadır.

İnsanın kendisinin Allah tarafından yaratıldığını söylemek başka, aynı insanın fiillerinin de Allah tarafından yaratıldığını söylemek bambaşka şeylerdir.

Özetle Mutlak yaratıcı Allah'tır. Hem yoktan halk eder, hem de vardan icad eder. İnsan ise mahlûktur. Sadece var olan şeylerden bir şeyler yapabilir. Tabiatın, sünnetullahın, zamanın Yaratıcısı O'dur. Gelgelelim, İnsanların fiillerini Allah yaratmamaktadır. İnsan Allah'ın verdiği istitâat/güç, imkân ve organlar ile eylemlerde bulunur. Buna yaratma/yoktan var etme denemez. Belki, "yapma, oluşturma, meydana getirme, etme" denir. Hatâen "yarattı" denirse de bununla "icat etti, yaptı" manası kastedilir. Bugüne kadar hiçbir kimsenin, "Ben Hâlıkım, yaratıcıyım" dediği görülmemiştir. Hâliyle "İnsan kendi fiilinin hâlıkıdır" demek, küfür ve şirk değil, sadece dilin yetersizliklerinden kaynaklanan bir "dil sürçmesi" sorunudur. İnsanın fiillerini, eylemlerini hatta iradesini dahi Allah'ın yaratması diye bir şey yoktur. Kâinatın kendisi için yaratıldığı, en mükemmel ve mükerrem varlık olan insan, müsaade edin de kendi fiillerini/eylemlerini kendisi yapabilsin, oluşturabilsin. Allah'ın kendisine verdiği sayısız nimetler ile ve sınırsız yeteneklerle "Kendi fiilinin hâlıkı olabilsin". Hem böylece insan işlediği cürüm ve cinayetlerin de sahibi olsun. Sorumluluk halkası tam olarak boynuna geçsin, cezasını hak etsin!

Allah'ın İlmi ve Kudretine mi Yoksa Hikmeti ve Adaletine mi Öncelik Vermeliyiz?

Kader konusu; Allah'ın isim ve sıfatlarına nereden bakacağınıza bağlıdır. Eğer Allah'ın "ilim ve kudret" isimlerine vurgu

9 Ahmet Akbulut, *Allah'ın Takdiri, Kulun Tedbiri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, MEB, s. 138.

yaparsanız, Allah her şeye kâdirdir, her şeyi ezelde bilmiş ve takdir etmiştir derseniz Cebriyeci/Kaderci olursunuz. Eğer Allah âdildir, hakîmdir, her yaptığı iş hikmetlidir, asla kimseye zulmetmez derseniz Hür İradeci/Mutezile olursunuz.

Mutezile ile çok sert tartışmalara giren Fahreddîn Râzî, (En'âm/133) ayetinin tefsirinde bu hakikati itiraf etmek zorunda kalır ve der ki:

> Ey kardeşim bil ki aslında herkesin asıl gayesi, Allah'ı takdis ve tazim etmektir. Ehl-i Sünnet, Allah'ın ancak kudret sıfatına vurgu yapılarak tazim edileceğini düşünmekte; Mutezile ise ancak adalet sıfatına vurgu yapılarak tazim edileceğini düşünmektedir.[10]

Kadere iman'ın İman esaslarına ilave edilmesinin iki nedeni vardır. Mademki; "her şeyin yaratıcısı Allah'tır. Bizim eylemlerimiz, hatta irademiz de bir şeydir. Öyleyse onları da Allah yaratmıştır" şeklinde genellemeci tavır. Güya "İnsan kendi fiillerinin yaratıcısı olursa" bu tanrılık iddiasına kalkışmak olurmuş! Diğeri ise; dinde gulüvve/aşırılığa gitmektir. "*O'nun isimlerinde ilhada giden/haktan sapan, aşırılığa giden kimseleri terk edin*". (Araf/180) ayetinin kapsam alanına girmektir. O'nun ilmini, batıl teorileri için istismar ettiler. Allah'ın kudreti ve iradesi yüceltirken, insanın iradesi ve kudreti yok sayılmıştır. Hatta Allah'ın kudret ve ilmine vurgu yaparken, O'nun hakîm (hikmetli iş yapan, abes, absürt iş yapmayan) ve adil olması göz ardı edilmiştir!

Yani Allah'ın ezeli ilmine, sonsuz kudretine yapılan aşırı vurgu, insicamdan, dengeden, insaftan uzaklaştı ve haktan büsbütün koptu. Yapılması gereken bu isimlerin Allah'ın adalet ve hikmet sahibi olmasını dikkate alarak okumaktı. Allah her şeye kadirdir, 'Amenna! Lakin O hâkimdir de her şeyi bir hikmete, bir gayeye mebni olarak yapar, abes iş yapmaz! Allah'ın ilmi her şeyi kuşatmıştır, Âmenna! Lakin O, kimsenin geleceğini önceden tespit ve takdir edip, onu kaderin mahkûmu yapmaz. Çünkü o zalim değildir, merhameti kendine prensip edinmiştir. O son derece adildir, kimseye zulmetmez!

10 Râzî, *Mefâtîh*, V, 155, nak. Mahmut Ay, "İşari Tefsiri Yeniden Düşünmek", *İÜİFD*, 2011/24, 103-48.

İnsan her şeyi Allah'ın dilemesi ve takdir etmesi ile yapmış olursa, niye sonsuza kadar cennet ya da cehennemde kalsın?

Kader problemine çözüm bulmak için, Allah'ın ilminden değil, insan sorumluluğundan ve dolayısıyla insan hürriyetinden hareket etmek zorundayız. Maalesef dinde gulûvve gidenler, "İnsanın akıllı olmasını, hür olmasını, kadir/güçlü olmasını, mürid/isteyen vs. olmasını Allah'tan rol çalmak, O'na meydan okumak" olarak gördüler. Oysa Allah kulunun iradesini sonuna kadar kullanmasını istemektedir.

Allah'ın kudretiyle insanın kudretini yarıştırmak, Kur'an'ın inşa ettiği sahabe ve tabiin neslinden sonra ortaya çıkmış kelami bir bid'attır. Bazı önde gelen kelamcılar, insan fiilini ortaya çıkaran kudreti insana nispet etmemek için, bin bir dereden su getirmişlerdir. İnsana Allah'ın emanet ettiği kudreti inkâr eden bu akım, "Fiili üzerinde insanın kudreti yoktur" görüşündedir. Bu sakat tavrın arkasında şu korku yatar: "Allah'ın kudreti elden gidiyor." Allah'ın kudreti elden gitmesin (!) diye de onu tüm diğer sıfatların üstüne çıkardılar. Netice de Allah'ın kudretinin elden gittiği korkusuyla ortalığı velveleye verenler, sadece kendi dengelerini bozmakla kalmadılar, başkalarının akaidini de bozdular.[11]

Sanki, Müslümanlar arasında Allah'ın kudretini inkâr eden veya Allah'ın kudretinden şüpheye düşen birileri varmış gibi!

Bu yaklaşım, Allah'ın sonsuz kudretini insanın özgür iradesinin karşısına dikti. Oysa bu iki kudret, asla birbirinin zıddı ve rakibi olamaz. Zira Allah'ın kudreti sonsuz, insanın kudreti sonludur. Allah'ın kudreti kendi zatından, insanın kudreti Allah'tandır. İnsana dileme ve yapma kudretini, yine Allah vermiştir. İnsan Allah'ın emanet ettiği bu kudreti kullanıp kullanmadığından ve nasıl kullandığından hesap verecektir. İnsana verilen bu kudret itiraf edilmeden, insan eylemlerinden sorumlu tutulamaz.

11 Mustafa İslamoğlu, *Kader Risalesi*, s. 119.

Allah'ın sonsuz kudreti ve insanın özgür iradesi karşı karşıya konuşlandırılınca, insanın özgür iradesine yapılacak her atıf kadercilerin hışmına uğradı. Hiç alakası olmadığı hâlde, "İlahî fiil" ile "insani fiil" karşı karşıya yerleştirildi. Tek bir "fiilin/eylemin" Allah ve insan olmak üzere iki faili/öznesi var kabul edilmiştir. Birini mi öldürdünüz, birinci katil Hâşâ Allah, ikincisi sizsiniz!

Allah'ın ilmine iman, O'na zulüm isnat etme hakkını bizlere vermez!

Allah Kullarını Mecbur Değil, Mesul Tutmuştur

İradeyi boşa çıkaran her tür kader anlayışının varıp duracağı yer sorumsuzluk'tur.

İslam'a göre iradesi ve aklı olan kimse mükelleftir. Tüm mükellefler de sorumludur. Dinin tüm emir ve yasaklarına teklif adı verilir. Bu emir ve yasaklara şer'an muhatap olan her âkil ve baliğ insana ise "mükellef/yükümlü" adı verilir.

Eğer kullarının davranışlarında özgür bırakmak yerine önceden belirlediği davranışlara mecbur ve mahküm etseydi, kullarından "teklif/sorumluluk" kalkardı. Kulluk yükümlülüğü düşerdi. İman ile inkâr, hak ile batıl, sevap ile günah, iyilik ile kötülük, maruf ile münker arasında fark kalmazdı. Allah'ın emir ve nehiylerine uymak ile uymamak eşit olurdu. Bu takdirde, imtihanın lüzumu kalmazdı. İrade ve aklın veriliş hikmeti yok olurdu. Zaten bu koyu Fatalistler en sonunda ya cehennemin ebedi olmasını inkâr etmişler ya da cehennem azabını zevk-ü sefaya çevirmişlerdir.

Kaderi Nasıl Anlamalıyız?

Biz kaderi Allah'ın kudreti olarak anlamalıyız. Zira O, her şeye Kadir'dir. Biz kaderi Allah'ın takdiri olarak anlamalıyız. Zira varlık âleminde her şey, O'nun takdiri ile olup biter. O'nun bir şeyi takdir etmesi, o şeyi bir "ölçü" ile yaratıp, ona bir "yasa, konum, durum, zaman, mekân, süre" tayin etmesidir.

Yüce Allah, en güzel kıvamda yarattığı insanın dilemesini dilemiştir. Böylece insana değer vermiş, insanı, zamanın nesnesi olmaktan çıkarıp öznesi yapmıştır.

Kader meselesine Allah'ın ilmi açısından değil, insanın sorumluluğu cihetinden bakmalıyız. Allah'ın çizdiği sınırlar dâhilinde insan serbestçe hareket etmektedir. Bu açıdan baktığımızda "kader, bir şeyin kendi içinde var olan güç, onun yaratılışının derinliklerinde saklı bulunan ve gerçekleştirilebilecek olan imkânlardır." Allah'ın insana kitap ve peygamber göndermesi; emretmesi, nehyetmesi insanın hürriyetinin olduğunun en açık delilidir.

Biz, kaderi, "Allah'ın sırlarından bir sır." olarak görmüyoruz.

İnsan; şahsiyeti, aklı, iradesi bulunan ve sorumlu olan bir varlıktır. İnsanı bu şekilde yaratan da Allah'tır. Kâinatta yaratılan her varlığın, kendisine has bir kaderi bulunmaktadır. İnsanın kaderi de iyilik ve kötülük işleyecek tarzda yaratılmış ve kendisine akıl ve irade verilmiş olmasıdır. İnsanın gayesi Allah tarafından tespit edilmiş olmasına rağmen, bu hedefin gerçekleştirilmesini Allah, insana bırakmıştır. İnsan, aklı, iradesi ve tecrübesi ile bu gayeyi gerçekleştirebilecek imkâna sahiptir.

Âlemde olan ve olacak olanlar Allah tarafından önceden tespit edilmiş ise, bu aynı zamanda Allah'ı da atıl/işlevsiz bırakmaktır. Her şeyin ezeli program dâhilinde cereyan etmesi durumunda, ilahî faaliyet için de hareket alanı kalmamaktadır. Hâlbuki Kur'an "*Her an O, hayata ve varlığa dair her işe müdâhildir.*" (Rahman/29) buyurmaktadır.[12]

Ezelde her şey belirlendi ise; iradenin, hürriyetin ve sorumluluğun anlamı olamaz. Sorumlu olmadığında da onun cezalandırılması söz konusu olamaz!

Mutlak Hayr olan Allah şerri murad etmez. Sevabı emreden Allah günahı kader yapmaz.

Kadere iman öyle bir limandır ki, ona zalim de mazlum da sığınmıştır. Çünkü insanoğlunun, kendi kusuru neticesinde ortaya çıkan en basit şeyleri dahi kadere yüklemesi, onun kolayına gelmiştir. Gerçekten de kader kavramı, aklını

12 Ahmet Akbulut, *Allah'ın Takdiri, Kulun Tedbiri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, MEB, s. 124.

kullanmayanların kendilerini hipnotize etmesine yarayan bir enstrümandır.

Cafer es-Sadık'ın dediği gibi: "Kulu yaptığından dolayı kınayabildiğin fiil, kulun kendi fiilidir. Kulu kınayamadığın fiil ise, Allah'ın fiilidir."

Özetle, "Kader"; bir insanın iyi iş, kötü iş yapabilme imkân, kabiliyet ve kudretine sahip olması demektir.

Tasavvufta Fatalizm/Kadercilik İnancı

Bir Emevî fitnesi olan bu kadercilik/fatalizm/cebriye belası en bariz, en müfrit şekliyle tasavvufta bulunur.

İslam öncesi Cahiliyye Araplarında, ayrıca Yahudi ve Hristiyanlarda da bulunan bu doktrin maalesef bugün Ehl-i Sünnet'in itikadına dâhil edilmiştir.

Mekkeli müşrikler, Allah'a ortak koşmalarını Allah'ın dilemesine, dolayısıyla rızasına bağlamaktaydılar. Yani, şirk kötü bir şey olsaydı, Allah onu bize takdir etmezdi, şirk koşmamız bizim kaderimiz olmazdı diyorlardı. Yine bizi yaşatan ve öldüren ancak "dehr/zamandır" diyen bir dehriyyûn taifesi de vardı.

Özellikle vahdet-i vücut anlayışında bütün olup-bitenler –tüm insanların eylemleri ve düşünceleri buna dâhildir– Allah'ın tecellisinden ibaret görüldüğü için, kişinin iradesi tamamıyla yok sayılmaktadır. Bu tam olarak fatalizmdir.

En halis, en koyu cebir anlayışı sûfilerde görünür. Mesela Cüneyd tevhidi şöyle tanımlar: "Tevhid, bütün yaratılmışların her türlü davranışlarını Allah'tan bilmektir." Zünnûn el-Mısrî, Allah'tan başka fail, sebebler göstermeyi şirk olarak niteler. Zaten kâinatı Allah'ın değişik mertebelerdeki zuhuru/tecellisi olarak gören bir anlayışta "hür irade, ihtiyarî davranışlar, insanın sorumluluğu" gibi kavramlara yer yoktur. Zaten onlar da tam olarak bunu söylerler. Derler ki: Firavun Allah'ın kaderini icra ediyordu. Bu nedenle o, halis-muhlis mümindi (!) Bu inanç doğal olarak onları cehennem azabının mahiyetini değiştirmeye götürdü. Dediler ki "Cehennem fanidir."

Onlara göre tevekkül; sebepleri tamamıyla reddetmektir. Derler ki: "kim rızık için yola çıkarsa, o kimse aslında mütevekkil değildir."

Mesela Hallâc, Hz. Musa ve Firavun'un ikisinin de sözünün hak olduğunu savunuyor, bunu da kaderle izah ediyordu. Onlar bu sözleri, ezeli takdir ve alın yazısının bir sonucu olarak söylemişlerdi. Hallâc'dan sonra bu görüş cebirciliğe mesnet kılınan a'yan-ı sabite nazariyesiyle savunulmaya devam etti. "Katıksız cebirci" olan İbnü'l-Arabî, hiç alakası yokken (Neml/62, Furkan/70) ve benzeri ayetleri canının çektiği gibi yorumlayarak Firavun'u temize çıkarır. Onu halis-muhlis bir muvahhid yapar.

Ayan-ı sabite; evrende var olan eşyanın Allah'ın ilmindeki hakikatleri, ilahî isimlerin suretleri olup, hariçte mevcut değillerdir. Onlar Platon'un idealarıı gibi soyut varlıkların modelleri ve kalıplarıdır. Bunlar ezelidir, asla değişmez ve değiştirilemezler. Ayan-ı sabitenin değişmesi imkânsız olduğundan bunları değiştirmeye Allah'ın iradesi de taalluk etmez. İbnü'l-Arabî'ye göre Allah'ın ilmi maluma tabidir. O, bir şeyi, o şey nasılsa öyle bilir ve aynen bildiği gibi var eder. Bir şeyin nasıl olacağı ise, o şeyin âyan-ı sabitesine bağlıdır. Ayn-ı sabiti, henüz dünyaya gelmeden önce mümin olanlar, dünyaya geldikleri zaman da harici vücut bulduklarında da mümin olurlar. Allah onların mümin ve kâfir olacağını ayan-ı sabitelerinden bilir. Allah, ilmini kendi zatından değil, ayan-ı sabiteden almaktadır. Allah ilmini oradan aldığı için başka bir şekilde hareket etmesi de mümkün değildir. Bu düşünce sahiplerine göre sübut âleminde ne isen varlık âleminde de öyle oldun!

İşte bu ayan-ı sabitenin ezeli olup, değişmediği ön kabulü, irade hürriyetini tamamıyla yok etmiş, dolayısıyla cebirciliğe/fatalizme yol açmıştır. Bu âyan-ı sabite nazariyesini –ki tamamıyla Yunan felsefesinden alınmadır– kabul eden sûfiler kaçınılmaz olarak kaderci olmuştur.[13]

Vahdet-i vücuta göre hakiki tevhidin gerçekleşmesi için, insanın ilahî irade karşısında, benliğini yok farz ederek, fenâ

13 Süleyman Uludağ, "Ayan-ı sabite" md. *DİA*, C. 4, s. 199.

fiillâh olması, her şeyin O'ndan geldiğine inanması gerekir. Kişi kaderine teslim olmalı, O'na tevekkül etmelidir. Nasıl olsa her şeyi Allah yaratmakta! İnsanın fiillerini/eylemlerini bile. Kişilerin kâfir, mümin olmasını dileyen O! Hidayet de O'ndan, dalalet de! Mülk O'nun, istediğini yapar.

Kaderciliği hayatımıza en çok bu en koyu kaderci/Cebriyyeci olan sûfiler sokmuştur. Bugün ümmet, yaşadığı sefaleti, bugünkü rezil hâlini kadere yükleyip, "Mevlam neyler, neylerse güzel eyler, ârif de onu seyreyler." diyerek pasif, âtıl, elleri kolları bağlı beklemektedir. "Sûfi; ibnü'l-vakt'tir"derler. Yani, elleri bağlı, kaderin cilvesini bekler, zamanın çocuğu olur. Hâlbuki başlarına gelenlerin hepsi kendi elleriyle yaptıkları yüzündendir. Çürük evler yüzünden depremde insanlar ölür. Ne yapalım takdir-i ilahî (!) İslam ülkeleri işgal edilir, ümmet yerde sürünür. Yapılacak bir şey yok. Kader hükmünü icra ediyor (!) Müslümanlar zalim despot yöneticilerin zulmü altında inim inim inler. Ne yapalım, memleketin Sahibi olan Allah böyle dilemiş (!) Elin kabuklu gâvuru bizden yüz sene ilerdedir. Allah onların ilerlemesini dilemiştir. Kendisini çok seven bu muti kullarını ise geri kalmışlığa mahkûm etmiştir, öyle mi?

İslam âleminin bugünkü bu feci hâle düşmesinin en temel etkenlerinden biri, bu yanlış kader anlayışıdır. Tasavvufçular ne müridin aklını kullanmasına, ne de iradesini kullanmasına izin verirler. Şeyhlerine köpek gibi itaat edilmesini şart koşarlar. Asla bu şeyhler kendi davranışlarının sorgulanmasından hoşlanmazlar. Çünkü onlar Allah'ta fani olmuşlar, Allah'la her daim beraberlerdir. İradeleri O'nun iradesi olmuştur. Onlar Allah'ın daimi murakabesi altındadırlar. Yaptıkları her şeyi onlara Allah yaptırmaktadır (!) Hâlbuki Allah'ın en uzak olduğu kimseler bunlardır.

Bu akılsız ve iradesiz sûfilerle âlem-i İslam'ın ayağa kalkması mümkün değildir.

NEFS, RUH, RUHANİYET, SEKERÂT-I MEVT

Nefs Tüm Kötülüklerin Anası mıdır? Yoksa İnsanın Bütünü müdür?

Her kötülüğün anası "nefis"tir, nefs insanın putudur, hayvani ve sufli yönüdür vs. şeklindeki görüşler İslam'ın değil, gnostik kültürlerden gelmiş ve oradan da tasavvufa geçmiş görüşlerdir. İslam'da nefs; insanın kendisi, tamamı anlamına gelirken, Tasavvuf dininde; insanın kötülük merkezi, hayvani, aşağılık yönünü ifade etmek için kullanılır. Bu şer üretim merkezinin riyazat kılıcıyla boğazlanması lazımdır. Mutasavvıflar Kur'an'dan ödünç aldıkları emmâre, levvâme, mutmainne, mülheme, râdiye, mardiyye, kâmile gibi kelimelerle bir nefs teorisi oluşturmuşlardır. Ki bu nefs teorileri kadim gnostik felsefelerden ithaldir! Kelimeler Kur'an'dan, kavramlar dışarıdan!

Örneğin nefs-i levvame onlara göre nefsin aşağılık tabakalarından bir tabakadır. Bunun Kur'an'daki "nefs-i levvame" ile herhangi bir tekabüliyeti yoktur. *"Kıyamet gününe Ben (Allah) yemin ediyorum ve yine (kıyamette kaybedip) kendini kınayan nefse/kişiye yemin ediyorum."* (Kıyame/1-2) Ayette geçen "kendini kınayan kimsenin" dünyadaki insanın nefsiyle/kötü arzularıyla alakası yoktur. Ayet sadece kâfirin kıyamet günü nedametini dillendirmektedir.

Nitekim tâbiûn tabakasının ünlü müfessiri Mücâhid, bu ayetteki nefs-i levvâmenin bir medh sıfatı olduğunu belirtir. Gerçek manada olgun bir mümin kişi (nefs-i levvâme sahibi); yapamadığı iyiliklerden dolayı pişmanlık duyup kendisini kınar. İşlediği günahlar yüzünden nefsini ayıplar. İyilik namına yaptıklarından dolayı da kendi nefsini şımartmaz! Yani; ayetin gerçek manada bir müminin nefsinden bahsettiğini belirtir. Aynı şekilde Hasan Basrî de nefs-i levvâme hakkında: "Bu

gerçek müminin nefsidir; zira gerçek mümin her daim kendi nefsini kınar." demiştir.[1]

Ya da "Nefs-i mutmainne nefsin dördüncü mertebesidir." gibi ifadeler Kur'an'a pek mutabık değildir. Kur'an bu ifadeyi Rabbinden razı, Rabbi ondan razı müminler için kullanır. *"Ey Nefsü'l-mütmainne/İtminana ermiş kişi! Dön Rabbine. Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak."* (Fecr/27-8)

"Nefs hep kötülüğü telkin eder." ayeti sanıldığının aksine "her bir insanın nefsi kötülük merkezidir." şeklinde genel geçer bir hüküm ifade etmez! *"Ben (bütün bunlara rağmen) kendimi temize çıkarmıyorum."* (Yûsuf/53) sözünden de anlaşılacağı üzere, hikâyedeki sözü edilen kişinin kendi nefsiyle ilgili hükümdür.

Nefs-i emmâre; genellikle Yusuf peygamberin kötülüğü emreden nefsi olarak ve de en aşağı nefs olarak takdim edilir. Oysa bu kötülüğü emreden nefs sahibi kişi Yusuf değil, ondan faydalanmak isteyen efendisinin hanımıdır. *"Şüphesiz ki nefs kötülüğü emreder."* ayetinde konuşan kişi bu kadındır. *"Ben onu baştan çıkarmaya çalıştım. Hâlbuki Yusuf hep sözüne sadık kaldı... Bununla ben kendimi temize çıkarıyor değilim..."* (Yusuf/51-3) Ayette geçen "sûe/kötülük" kadının Yusuf'a işlemesi için zorladığı zina fiilidir.[2]

Yusuf süresinde, geçen *"Bu, onun yokluğunda ona hainlik etmediğimi ve Allah'ın hainlerin hilesini başarıya ulaştırmayacağını (herkesin) bilmesi içindir."* (Yusuf/52) sözü bazı müfessirlere göre Hz. Yusuf'a isnat edilirse de burada konuşan "Aziz'in hanımı/Züleyha"dır!

Kral, kadınlara, 'Yusuf'un gönlünü çelmek isterken derdiniz ne idi?' dedi. Kadınlar, 'Hâşâ! Allah için, biz onun bir kötülüğünü bilmiyoruz.' dediler. Yöneticinin karısı ise, 'Şimdi gerçek ortaya çıktı. Onun gönlünü çelmek isteyen bendim. Şüphesiz o doğru söyleyenlerdendir.' dedi. Bu, onun yokluğunda ona hainlik etmediğimi ve Allah'ın hainlerin hilesini başarıya ulaştırmayacağını (herkesin) bilmesi içindir. Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği

1 Vicdan, Vicdanlılık ve Vicdansızlık Üzerine, http://www. diyanet. gov.tr, 01.12.2009.

2 İbrahim Sarmış, *Rivayet Kültürü ve Yanlış Din Anlayışı*, s. 111-2.

hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.' dedi. (Yusuf/51-3)

Görüldüğü gibi, Hz. Yusuf'a ait olduğu söylenen cümle; işin başında Yusuf'u ayartmaya çalışan, sonra da kötü emelini itiraf eden "Aziz'in hanımına" aittir.

Yukarıdaki üç ayetin bağlamından da anlaşılabileceği gibi, melikin kadınlarla konuşması sırasında Hz. Yusuf hâlâ zindandadır ve 54. ayetin gösterdiği üzere hapisten daha sonra çıkacaktır. Dolayısıyla söz alıp düşüncelerini beyan etmesi mümkün değildir. Kadın, Hz. Yusuf'un bir suçunun olmadığını, kendisinin Hz. Yusuf'u baştan çıkarmak istediğini, bu konuşma sırasında henüz hapiste olan Hz. Yusuf'un gıyabında iftira edip ona hainlik etmek istemediğini, kendisinin suçsuz olmadığını ve Hz. Yusuf ile birlikte olmak isteyenin kendisi olduğunu, kötülüğü emreden nefsani arzulardan ancak Allah'ın rahmet ettiklerinin kurtulduğunu söylemektedir.

Görüldüğü gibi, söz konusu ayetlerde konuşanlar Aziz, hanımı ve diğer kadınlardır.

Yine tasavvufçuların teorileri doğru ise: Nefs-i emmare/kötülüğü emreden nefs, Yusuf peygamberin nefsidir. Ya da Yusuf peygamberin nefsi en aşağılık nefistir (!) Tasavvufçular bu nefs-i emmare mertebesini aşınca, daha ilk basamakta Yusuf peygamberin nefsini geride bırakmış oluyorlar (!) Böylece o masum nebî, o iffet abidesi, Züleyha'yı ayartan bir Kazanova, bir zampara olarak takdim edilmiştir.[3]

Kur'an'da geçen, Nefs-i emmare, levvame, mülheme, raziye, marziye, mutmainne vs. nefsin türleri değil, insanın değişik ruh hâlleri, değişik psikolojik durumlarıdır. Nefsin ahlaki sıfatlarıdır. Bazen kişi kendini kınar, bazen mutmain olur, vs. Nefs/Kişi, nötr'dür. Huyları/alışkanlıkları, heva ve hevesi, arzuları, tercihleri onu yönlendirir. İyi ya da kötü işler yapmaya sevk eder.

3 Aslında bu kadim bir İsrailoğulları geleneğidir. Güya Lût (as) kızlarıyla zina etmiş, Mısır'dan çıkarken Musa (as) onlara hırsızlık yapmalarını tavsiye etmiştir. Bunlar aslında Yahudi din bilginlerinin yaptıkları azgınlıkları meşrulaştırmak için başvurdukları hileler, Peygamberlere yaptıkları iftiralardır.

Yine Peygamber'in bir savaştan dönerken "küçük cihattan, büyük cihada dönüyoruz" demesi üzerine sahabe, "Büyük cihat nedir?" diye sormuşlar, Hz. Peygamber de "Nefisle savaşmaktır." diye cevap vermiştir. Pek tabii ki bu rivayet uydurmadır.[4] Hiç aslı astarı yoktur. Sadece yalancılığı meslek edinenlerin sermayesidir. Cihat en üstün ibadetlerdendir. Yüzlerce ayette emredilen bir büyük emirdir. Gerek mal ile gerekse bedenle yapılan cihad her babayiğidin yapabileceği basit bir eylem değildir. Tekkelerin izbe köşelerinde ömür tüketenler, uydurdukları nefisle cihat formülüyle bir nebze yüreklerini soğutmuşlar, biz cihadın kocamanını yapıyoruz diyerek kendilerini avutmuşlardır.

Oysa, bunların küçük cihad dedikleri (kâfirlere karşı yapılan) cihada Kur'an "büyük cihad/جِهَادًا كَبِيرًا" der. (Furkan/52) Yine Allah "*Allah cihad edenleri oturanlardan üstün kılmıştır.*" (Nisa/95)

Mesela "*Allah size nefsinden sakınmanızı emretmektedir.*" (Al-i İmran/28) ayetini ele alalım. Bu ayete sûfilerin nefs teorisine göre anlam verirsek, Allah'ın da (olumsuz anlamda yok edilmesi gereken) bir nefsi var demektir. Oysa ayetin anlamı tam olarak şudur: "Allah kendisinden sakınmanızı emretmektedir."

Nefs Kur'an'da kişi, beden, can demektir. Tam olarak insan demektir. İnsanın iyiyi ya da kötüyü tercih edebilecek bir iradesi vardır. Nefsinin iyi ya da kötü arzuları da vardır. Aslında bunlar kişinin ahlakıdır. İyi veya kötü huylarıdır, alışkanlıklarıdır. Ahlak-ı hamide ve ahlaki rezile/zemime dediğimiz huylar onun benliğine yerleşmiş karakteridir. Bunlar zor da olsa değiştirilebilir. Bu değiştirme, nefsin yok edilmesini, katledilmesini gerektirmez. Bunlar akıl ve vahiy ile dengelenir. Güçlü bir irade ile bu söz konusu huylar terbiye edilebilir.

Kur'an'da nefs ile ilgili birkaç ayetin meali şöyledir:

Her nefis ölümü tadıcıdır. (Ankebut/57)

4 Saffet Sancaklı, "Günümüzde Zayıf ve Mevzu Hadislerin Sahih Hadislerle Karıştırılma Problemi", *Diyanet İlmi Dergi*, C. 37, Sayı:1, s. 45.

Allah eceli gelen hiçbir nefsin ölümünü ertelemez. (Münafikun/11)

Ey itminana ermiş nefis, dön rabbine! (Fecr/27)

Nefislerinizi çıkarın/canlarınızı verin... (Enam/93)

Allah onların kâfir olarak nefislerini/canlarını almak istiyor. (Tevbe/55, 85)

Her nefis/herkes kazandığı karşısında bir rehindir/her insanın (akıbeti) kendi kazandıklarına bağlıdır. (Müddessir/38)

Kur'an da nefis; tüm maddi ve manevi unsurlarıyla insanın kendisi, bedeni, zâtı ve özü/hakikatı olarak geçmektedir.

...Nefislerinizi/kendinizi tezkiye etmeyin... (Necm/32)

Nefsini hevadan men eden/kendisini aşağılık arzulardan uzaklaştıran kişi... (Naziat/40)

Kur'an'da "nefs" kelimesi şu beş anlamda kullanılmıştır:

- "Birey, şahıs, kimse" olarak:

...Allah'ın dokunulmaz kıldığı nefsi haksız yere öldürmeyin. (En'am/151)

Allah hiçbir nefse gücünün yetmediğini yüklemez. (Bakara/286)

- Bir varlığın kendisini ifade etmek için "O, onlar, gibi dönüşlü zamir" olarak:

Kitabı okuyup dururken nefsinizi/kendinizi unutup, insanlara iyilik yapmalarını mı emrediyorsunuz. (Bakara/44)

Rabbiniz nefsine/kendine rahmeti yazdı/farz kıldı. (En'am/12)

- "Cins, tür" anlamında:

Sizi tek bir nefisten/cinsten yaratan Rabbinize saygı duyun. (Nisa/1)

Size nefsinizden/kendi türünüzden bir elçi geldi. (Tevbe/128)

- "Zihin, düşünce":

Onların nefislerine işleyecek söz söyle. (Enfal/72)[5]

- 'Kalp, kalpler', (insanın benliği) anlamında: *"Biliniz ki Allah nefislerinizde olanı bilir."* (Bakara/35) Bu ayet *"Allah onların kalplerinde olanı bilir."* (Nisa/64) ayetiyle aynı anlama gelir. Çünkü Kur'an'da kalp düşüncenin, akletmenin merkezidir.

Ben nefsimi temize çıkarmıyorum, kalbim/gönlüm günahı arzulamadı diyemem. (Yusuf/53)[6]

5 Erkan Yar, *Ruh-Beden İlişkisi Açısından İnsanın Bütünlüğü Sorunu*, s. 56-7.
6 Mukatil b. Süleyman, *el-Vücûh ve'n-Nezâir*, s. 137.

Nefsin içerdiği tüm bu anlamlar ya; insanın akıl, şuur gibi görünmeyen yönünü veya insanın beden gibi görünen yönünü ya da hased, şehvet, cimrilik vs. gibi insanın davranışları, alışkanlıkları nedeniyle kazandığı ahlaki yönünü içermektedir. Bu son şekliyle nefs kelimesi; tamamen manevi anlamda insanın içgüdü mekanizmasını, fizyo-psikolojik ve sosyo-psikolojik diye nitelendirilen bütün eğilimlerini kapsayacak şekilde, "kalp, düşünce merkezi/zihin ve insanın iç dünyası anlamında kullanılmıştır.[7]

Nefs kelimesinin birçok anlamı olmakla birlikte bunlar birbirine zıt şeyler değildir. Aynı hakikatin farklı anlatımlarıdır. Kübik bir nesnenin altı farklı yüzü olması gibi, bazen bir hakikatin birden çok tarifi olabilir. İslam'da madde-mana, beden-ruh ikilemi, ayırımı yoktur. Bunlar İslam dışı felsefelerden ithal şeylerdir. Yapılan iş kısaca Kur'an'daki kelimelerin kendi orijinalliklerinden koparılıp başka anlamlar yüklemek, yeni kavramlar oluşturmaktır. Yani önce teori kurgulanır, hatta ithal edilir, sonra kaynak aranır. Bulunamazsa dinî metinler tevil edilir. Tabiî ki bu kitaba uymak değil, kitabına uydurmaktır. Şahsi görüşünü eksen alıp, dinî metinleri çarpıtmaktır.

Hindu tarikatlarını andıran suni çilelerle, müritleri terbiye edeceğini söyleyen tarikatlar; insanları karanlık odalarda uzun süre aç, susuz bırakıp, onlara acı çektirip, birçok kişinin ruh dengesini bozmuşlardır. Ruh dengesi bozulan bu insanların gördüğü halüsinasyonlar ise, bu kimselerin üstünlüğüne, evliya olduklarına yorumlanmıştır.

Özellikle Pavlus Hristiyanlığındaki "asli suç" doktrini, her insanın doğuştan suçlu olması ile insanın nefis sahibi oluşu ve bu nefisle her türlü kötülüğü yapabilecek bir şer makinesi gibi tasvir edilmesi arasında bir benzerlik vardır. Pavlus bu asli günah doktrinini bir kurtarıcı/Mesih ile halleder. İslam ise asli masumiyeti/günahsızlığı esas alır. İnsan günahsız olarak, pırıl pırıl bir melek gibi bu dünyaya gelir ve İslam fıtratıyla doğar. İnsanın nefsini arındıracak, öldürecek aracı

7 Mehmet Dalkılıç, *İslam Mezheplerinde Ruh*, İz Yay., s. 64.

kurum ve şeyhe, yani bir "kurtarıcıya" ihtiyacı yoktur. O hiç kimsenin günahını çekmediği gibi bir başkasıyla da kurtuluşa eremez. Kendi başına tövbe eder, benliğini, özünü düzeltir, niyetini değiştirir, eylemlerini düzeltir, iradesini kuvvetlendirir. Şahsi sorumluluğu ile kurtulur ya da kaybeder. O nefsine, fıtratına düşman değildir. Ona verilen her bir şey mükemmeldir. Şehveti iffet dairesinde, gadabı/öfkeyi şecaat dairesinde, aklı hikmet dairesinde, malı iktisat dairesinde kullanır, diğer verilen nefsi hasletleri de hâkeza... Allah "yiyin, için, evlenin" vs. emretmektedir. Allah insan bedeninin hiçbir gereksinimini yasaklamaz. Her şey meşru daire içinde tatmin edilecektir. Nefsini açlığa mahkûm edenin en büyük arzusu karnını doyurmaktır. Böyle bir insanın açlık en büyük zaafıdır. Ya da evlenme vakti gelenin, vaktini geciktirmesi, onun şehvetini baskılaması onun en büyük zaafı, en zayıf halkasıdır. Kurulan bir zemberek gibi ilk fırsatta boşanır ve kişiye en büyük cürmü işletebilir. Bu nedenle; nefsin arzuları yok sayılmamalı, meşru dairede giderilmelidir. İslam fıtrat dinidir. İnsanın fıtratına aykırı her bir şey İslam'a da aykırıdır.

İnsana; aklı, tecrübesi, vicdanı, dini, peygamberi rehberlik edecektir. O nefsini öldürmeyecek, tam aksine bir eylem ahlakı, mücadele ortaya koyarken beden ve nefis kuvvetlerini iman ve cihad yolunda harcayacaktır. Gerektiğinde kalın pazularını, bükülmez bileğini zalimlere karşı kullanmasını bilecektir.

Tasavvufa göre vücut, ruhun zindanı veya kafesidir. Ruh bu zindandan kurtulmak ister. Ruhun Allah'tan koptuğu ve vücut kafesi içinde hapis olduğu, onun için Allah'a kavuşma özlemi ile yaşadığı inancı İslam'ın değil, gnostik felsefelerin ürünüdür.

Dünya Müslüman'ın zindanıdır, İnsan yeryüzüne cezasını çekmek için atılmış bir suçludur anlayışı, Orfizm, gnostizm ve Anadolu sır dinlerine kadar geriye gider.

Bilindiği gibi, gnostik öğretinin temelinde aydınlık-karanlık, ruh-beden vb. ayırımlarla ifade edilen çok katı bir düalizm mevcuttur. Gnostikler varlık âlemini makro düzeyde ışık ve karanlık âlemi olmak üzere iki ayırırlar. Işık ya da nur âlemi

Hâlbuki Allah'ın Âdem'e ruh üflemesiyle Âdem O'ndan bir parça olmuş olmaz. Nasıl "Allah'ın rasulü" demekle peygamber Allah olmuyorsa, içinde Allah'tan bir parça taşımıyorsa, "Allah'tan bir ruh" demekle de insan Allah'ın bir parçası olmaz.

Bunların nefis terbiyesi yöntemiyle nefislerini tezkiye ettikleri/arındırdıkları hikâyesi de doğru değildir. Yıllarca çektikleri bu kadar çilelere rağmen en sonunda hâşâ Allah olduklarını iddia edecek kadar enaniyetleri/nefisleri firavunlaşır. Kâinatın yönetimine iştirak ettiklerini söyleyebilecek kadar edepsizleşirler. Yani bırakın başkalarının nefis terbiyelerinde yardımcı olmayı, kendi nefislerini ilahlaştırmışlardır. Yani kelin merhemi olsa, önce kendi başına çalar misali!

O kadar uzun tespih çekmelerine rağmen, kudüm-def çalarak, çilehanelerde kırk gün-kırk gece aç-perişan kalarak, rabıta yaparak, sadat-ı kiram silsilesini ezberleyerek nefislerini öldürebilselerdi, şeyhleri ölünce posta oturmak için bu kadar kavga etmezlerdi. O kadar zahmetten sonra "riyaset/baş olma huyunu" yok edebilmiş olsalardı, sadece Nakşîlik binlerce kola ayrılmazdı. Ölmüş şeyhin yerine –tarikatlarında kendisinden yüzlerce ehil insan olmasına rağmen– Amerika'da doktora yapan, şeyhin gencecik toy delikanlı oğlu posta oturtulmazdı. Çünkü artık tarikata manevi rehber seçilmiyor, holdingleşmiş tarikata genel müdür aranıyor. İhlâslı öğrenciler yetiştirmek için kurulan yurtlara toplanan, kadınların kollarından çıkarıp verdiği bilezikler, cemaat liderinin gözdelerinin kollarında arz-ı endam etmezdi.

En lüks araçlarla dolaşan, milyon dolarlık villalarda zevk-ü sefa süren, dört kadınla gönlünü hoş eden kimseler nefislerini terbiye etmişler, öyle mi? Allah aşkına, güldürmeyin adamı. El öptürürken haşır-huşur sakallarını ovan, etraflarına afra-tafra yapan şeyhler nefis terbiyesi yapmışlar ha! İnsanlar ellerini, eteklerini öpmek için yere sürünerek yanlarına girip, çıkarken, "Yapmayın çocuklar, koca Peygamber sahabesini ayağa bile kaldırmazdı." diyemeyenler mürşid-i kâmil ha? Fesübhanellah!

Müridinin karısına göz koyup, onu nikâhı altına alanından tutun, müridinin 13 yaşındaki kızıyla, "rüya-i sadıka'da Peygamber'in emir buyurmasıyla" evlenen 70 yaşındaki azgın tekeler nefis tezkiyesi yapmış şeyh efendiler ha!

Nikahlı üç hanımıyla yetinmeyip, yurtdışından talebe adında hatun getirtip, Şiilerin muta' nikahının bir benzeri misyar nikahı ile cima/zina edenlere varana kadar!

İslam'ın nefis terbiyesinin bu terbiyesizlerin terbiye metodu ile zerre kadar alakası yoktur. Nefsi dizginlemek için İslam'ın emirleri ve yasakları kâfidir. Onun ibadetleri yeter de artar bile. Kur'an'ın öğretileri, Rasulullah'ın örnekliği nefis terbiyesinin olmazsa olmazıdır. Müminler kendilerini zor bir günün beklediğini bilirler. Orada kimseye ayrıcalıklı davranılmayacağını, kimsenin dostluğunun fayda vermeyeceğini ve şefaatçinin kayırması olmayacağını yakinen bilirler. Allah'tan hakkıyla korkarlar. O'nun rahmetini umar, azabından sakınırlar. O'na yalvararak dua ve niyaz ederler. Tüm insanların haklarına azami riayet ederler. O'nun mahlûkatına şefkat ederler. Yeryüzündeki tüm pislikleri, zulümleri, kötülükleri ortadan kaldırmak için amansız bir mücadeleye girişirler. Bu yolda yılmaz, zorluklara sabreder. İlim tahsil eder. Bir ömür boyu hak ve hakikat peşinden koşmak için doğru bilgiyi arar ve bulur. Önce tüm haramlardan kaçınır, sonra da tüm farzları yerine getirmeye çalışır. Elinden geldikçe nafileleri de yapmaya çalışır. Özellikle ümmetin unuttuğu adam gibi çalışmayı hatırlayıp, üretir, kazanır ve fazlasını dağıtır. İzzet ve şerefle yaşar. Vatan ve millet yokuşunda bir isimsiz kahraman olarak ömrünün sonuna kadar çalışır. Çünkü o bilir ki, çalışan insan kötülük yapmaya fırsat bulamaz ki nefs ve şeytan onu ayartsın. Oysa Şeytan tekke ve zaviyelerde yatan miskinlerin yanından hiç ayrılmaz.

İslam'ın hiçbir eksiği yoktur ki, onu oradan buradan toplanan, ne olduğu bilinmeyen felsefelerin metotlarıyla takviye edelim! İslam'ı doğru anlamayan nefsini tezkiye etse ne olur? Etmese ne olur? Tevhid'den uzaklaştıktan sonra, nefsi azdırsan ne yazar? Terbiye etsen ne yazar? Sadece ahlaklı kâfir,

terbiyeli müşrik olmuş olursun, o kadar! Bir kâfirin ahlakı mükemmel olsa ne fark eder? Çünkü bütün amelleri boşa gitmiştir. Dağlar kadar altın infak etmiş olsa ne hayrını görecektir?

Allah'a vasıl olup, O'nda fani olmak için, O'nunla bütünleşmek için yapılan riyazâtın canı cehenneme!

İnsanın Ruh'u Var mıdır?

İnsan genellikle bildiklerinden emindir. Doğru bildiğini zannettiklerini nadiren sorgular. Hele bir konuda insanlar arasında geçmişi çok eskilere uzanan bir fikir birliği/konsensüs oluşmuşsa kimse doğru bilinenleri sorgulama cesaretini kendinde bulamaz. Ruh konusu da bunlardan biridir. İnsan doğasının madde ve ruh olarak birbirlerinden ayrı iki cevherden mi, yoksa bir tek maddi cevherden mi oluştuğu sorunu, insanlık tarihi kadar eski bir tartışma konusudur.

Genellikle ruh denilince akla gelen; ana rahminde insanın oluşumu esnasında insana melek tarafından üflenen ve ölümü anında bedeni terk eden, canlılığı sağlayan mahiyeti meçhul bir unsur, latif/sezilgen ruhani bir özdür!

Ruh hakkındaki tartışmaların ilk ortaya çıkışı, bizzat nasların/dini metinlerin anlaşılması ve yorumlanmasından mı kaynaklanmıştır; yoksa Yunan felsefesiyle karşılaşılınca mı başlamıştır? Çünkü; ilk dönem eserlerinin meseleyi ele alış tarzı ile, sonrakilerin probleme bakış tarzı karşılaştırıldığında, aralarında önemli farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

Kelamcıların ruh konusundaki fikirlerini ele aldığımız zaman onların amacı; bu dünya hayatında ve ahirette sorumlu insanın kim olduğunu tespit etmekten ibarettir. Kelamcılar bir sonraki aşamada felsefenin etkisiyle ruhun varlığı ve beden ile ilişkisi gibi konuları izah etmeye girişmişlerdir. Yunan felsefesine dair bazı eserlerin Arapçaya tercüme edilmesiyle başlayan felsefi akımların gelişmesi neticesinde, Mutezile âlimleri selef metodunu terk ederek, nasları akılla yorumlamaya başlamışlardır. Mutezile ruh hakkında üç farklı görüş geliştirmiştir.

Birinci görüş; ruh konusundaki maddeci ve deyim yerindeyse materyalist yaklaşımdır. Buna göre insan bedeninden bağımsız ve farklı mahiyete sahip, cevher şeklinde ruh diye bir şey yoktur. Bu görüş, ruh-beden düalitesini kabul etmeksizin, insanı somut bir varlık olarak ele alır. Buna göre insan denilen varlık; duyu organlarıyla algılanan (heykel-i mahsus) ve herkes tarafından görülen şu bünye üzerine bina edilmiş olan cisimden ibarettir.

İbn Hazm, Mutezile'nin bu yorumunu bir adım daha ileri götürerek şunu iddia etmiştir: Gerek Müslümanlar ve gerekse me'ad/yeniden dirilişi kabul eden bütün din mensuplarına göre insan ruhu/nefs, boyutları olan, mekânda yer tutan ve bir kütleye sahip cisimdir. Ona göre ruh ve nefs; "manaları bir", müteradif iki kelimedir. Kadı Abdülcebbar da ruh-beden ayırımını kabul etmez!

İkinci görüş; hemen hemen bütün İslam düşünce ekolleri tarafından benimsenen en yaygın görüştür. Bu görüşün teorisyeni, İbrahim en-Nazzam'dır (ö. H 231). Ona göre ruh, bedene girmiş, değişmesi ve bozulması mümkün olmayan, latif, nurani ve baki bir cisimdir. Modern araştırmaların da teyit ettiği gibi, bu ruh görüşü Yunan felsefesinden ithaldir. Bu, "mutedil-maddeci ruh" tasavvurunu benimseyen kelamcılar, "*Onu tesviye ettiğim zaman.*" (Hicr/29) ayetiyle insan bedeninin yaratılmasına "*Sonra onu şekillendirip ona ruhundan üfledi.*" (Secde/9) ayeti ile de bu ruh'un (nurani latif cismin) beden cevherine nüfuz ettiğine işaret bulmuşlardır. Böylece onlar insanın düalist bir yapıyla, maddi yönü olan bir beden ve ilahî yönü olan bir ruhtan meydana geldiğini benimsemişlerdir. Bu anlayışa göre ölüm, ruhun bedeni terk etmesidir; dolayısıyla ruh, bedenden bağımsız olarak varlığını sürdürebilir.

Üçüncü görüş ise, ruhun –cisim değil de– kendi zatıyla kaim, manevi bir varlık olduğu görüşüdür. Bu görüş sahipleri, ruhu; bedenden ayrı ve müstakil bir şekilde varlığını sürdürebilen saf-manevi bir cevher olduğunu iddia eder. Bu ise, ruhun bedenden önce kendi başına var olması demektir.

Mutezile'den büyük ölçüde etkilenen Ehl-i Sünnet kelamcılarının ruh anlayışı bu ikinci gurubun görüşüdür. Kelamcılar arasında pek çok –sayıları kadar– ihtilaf olmasına rağmen, Ehl-i Sünnetin cumhuruna göre ruh, bedenden ayrı ve ona sonradan bitişen latif bir cevherdir. Ancak yine de bu görüşün daha sonraki dönemde ön plana çıkartıldığı, aslında ilk dönem Ehl-i Sünnet kelamcıları arasında ruh-beden ikilisi şeklinde düalist bir insan anlayışının olmadığı da bilinmelidir. Ehl-i Sünnet kelamcıları, ayetlerde geçen ruh kelimesine, Cebrail, vahiy, Kur'an gibi manalar vermekle birlikte, ona insanın zatı anlamında nefsi de diyebilmişlerdir.[9]

Kadim Grek düşüncesi, hem Hristiyan dünyasında, hem de İslam dünyasında düalist görüşün yaygınlaşmasına neden olmuştur. Fârâbî, İbn Sînâ gibi birçok ünlü isim ruhun bedenden ayrı manevi/soyut bir cevher olduğunu kabul etmişlerdir. Bu fikrin en etkili savunucusu Gazâlî'dir. Onun feyz/sudûr teorisine göre ruh; Nurlar Nur'undan/Tanrı'dan, insan bedenine feyezan eden/akan bir cevherdir. Onun çelişkilerle dolu olan düşünce sistemi "spritualist" görüşe katkı sağlamıştır. Râzî'ye göre de beden; ruhun aleti mesabesindedir.[10]

Kur'an'ın hiçbir yerinde "insan ruhundan" bahsedilmemiştir. Müslüman düşünürlerin ruha yükledikleri anlamlar, Kur'anî değil, daha çok kadim kültürlerden tevarüs etmiş bilgilere dayanmaktadır. Yabancı kültür ve felsefelerdeki ruh-nefs telakkileri gerek felsefeyle, gerekse halk inançları kanalıyla bize geçmiştir. Böylece filozoflarımız "ruhun varlığını" temel bir ilke olarak kabul etmişler ve dinî metinleri bu ilkeye göre yorumlamışlardır. Bu konuda araştırmaları olan Mehmet Dalkılıç[11] gibi uzmanlara göre kadim kültürlerin ve felsefelerin İslam mezhepleri içinde etkisini hâlâ canlı olarak devam etmektedir. Bunun en açık kanıtı; söz konusu bu ruh anlayışıdır.

9 Mehmet Dalkılıç, "Ruh Bir Gayb Problemi midir?", *Kuran ve Tefsir Araştırmaları*, VI, İSAV/2004, s. 253-64.
10 Mehmet Dalkılıç, *İslam Mezheplerinde Ruh*, s. 224-37.
11 Mehmet Dalkılıç, *İslam Mezheplerinde Ruh*, İz Yay. 2004/İst.

İslam filozoflarının ruh hakkındaki Kur'an'a müracaatları, kendi düşüncelerini meşrulaştırmak nev'indendir. Ruh hakkındaki hadisler de bu meşrulaştırma ameliyesinin devamıdır. "Kâle Platon/Eflâtun dedi ki" yerine, "Kâle Rasulullah" denilmiştir.

Kur'an'da ortaya konan insan tasavvuru, ruh ve nefis/beden düalitesini savunan ekollerin görüşleriyle hiçbir şekilde uyuşmaz! Kur'an insanın "ölümlü ve fanî" bir varlık olduğunda ısrar etmesine rağmen, bazı kelamcılar insanın ruhunun ölümsüzlüğünde ısrar etmişlerdir. Muhtemelen İslam'ın "yeniden diriliş, ebedi hayat, bekâ ve hulûd" gibi fikirleri, eski kültürlerin de etkisiyle, "ruhun kadîmliği ve ebedîliği" fikrine dönüşmüş olmalıdır. Özellikle de sûfîler "kadîm bir ruh" telakkisi geliştirmiş ve onu ezel ve ebed Padişahının bir nefesi, bir nefhası, O'ndan bir cüz saymışlardır. Oysa; ilk dönem sûfîleri bile ruhun bedenden sonra yaratıldığını söylüyorlardı. Daha sonra gelenler, ruhun bedenden evvel, tek başına varlığını sürdürebilen manevi bir cevher olduğunu iddia etmeye başladılar. Hatta onun yaratılmadığını söyleyenler bile vardır! İnsanların bir kısmının "Ruhani" olduğunu söyleyenler de çıkmıştır! Şehadet ve melekût âlemi arasına bir de ruhlar âlemi ve misal âlemi gibi hiçbir dinî ve ilmî değeri olmayan âlemler yerleştirdiler. Birtakım ulvi ruhları bu Ruhlar Âleminde seyahate çıkardılar!

İ. Hakkı Bursevî'ye göre ruh; ilk akıl, külli akıl, külli nefs'tir! Ruh İlahî Âlem'den bu dünyaya düşmüş/nüzul, buradan da oraya çıkmaya çalışmaktadır/urûç! Tam olarak Plotinus gibi konuşmaktadır. Ölmüş şeyhlerin ruhları sağlıklarında olduğu gibi dünyada tasarruf etmeye, müritlerinin isteklerini yerine getirmeye devam ederler, onları yetiştirir, zikir meclislerinde hazır bulunurlar![12]

***

Ruhun maddeden ayrı bir cevher olduğu görüşünü ilk defa ayrıntılı olarak savunan Platon'dur. Platon'un epistemoloji-

12 Süleyman Uludağ, "Ruh" md. C. 35, s. 193.

sinde öğrenme; bu dünyaya gelmeden önce sahip olduğumuz bilgileri yeniden hatırlamaktan ibarettir. Platon bunu, ruhun ezeli olmasıyla ve önceden öğrendiği bilgileri unutsa da ilerde sahip olduğu yeni bedenlerle buluşunca hatırlamasıyla açıklar. Platon, ruhun ezelden beri var olan bir cevher olduğuna inanır. Onun ruh hakkındaki düşünceleri binlerce yıl Hristiyan ve İslam teolojilerini etkilemeye devam edegelmiştir. Her ne kadar Platon'dan etkilenen teist düşünürler –ruhun ezeliliği fikrini kabul etmeksizin, ruhun ebediliğini kabul etmiş olsalar da– ruhun maddeden bağımsız bir cevher olduğu ve kötülüğün kaynağının maddi olduğu fikirlerinin yaygınlaşmasına neden olmuşlardır.

Aslında Teist ontoloji açısından insanın tek bir cevherden ya da "beden ve ruh" gibi iki cevherden yaratılmış olmasının çok önemi yoktur. En azından her ikisinin teist ontoloji ile uzlaştırılması mümkündür. Teizmi –birçok kişinin yaptığı gibi– madde-ruh düalizmiyle özdeşleştirmek yanıltıcı olabilir. Zira, kimi teistler ruh ile bedeni ayrı iki cevher olarak görmemiş ve dolayısıyla insanın hayvanlardan mahiyet bakımından farklı olabilmesi için, illa bir ruha sahip olmasını gerekli görmemişlerdir.

Bazı kimseler; ruhu inkâr edenlerin ateistler ya da materyalistler olduğunu zanneder. Ya da ruha inanan ruhçuları/spritüalistleri, halis-muhlis Müslüman zanneder! Oysa pek çok kâfir ruhçu vardır. Öyle ki bunlar kendilerine vahiy geldiğini, ölümsüz olduklarını, tenasüh ile yaşamaya devam ettiklerini iddia ederler. Ki, putperestlik de ataların ruhlarına ya da birtakım ruhanilere tapınmak üzerine kurulmuştur.

Materyalistler ruhu inkâr ediyor diye, bizim ruhu illâ savunmamız da gerekmez. Madde dışında bir cevher olmadığını savunan materyalist-ateistler, bedenden ayrı bir cevher anlamını taşıyan "ruh"u inkâr etmek zorundadırlar. Çünkü bu onlar için hayati bir konudur. Oysa Teistler için önemli olan husus; "maddi bir cevher olmayan" Tanrı'nın varlığıdır! İnsan ruhunun ayrı bir cevhere sahip olup olmaması temel kritik nokta değildir. Ayrıca, Teistlerin, ruhun ayrı bir cevher olduğunu kabul veya reddetmelerinin hiçbir dinî sakıncası da yoktur!

Bir teist açısından Tanrı isterse canlılık, düşünme, hissetme ve ahlaki davranma gibi özellikleri maddi cevherden bağımsız ayrı bir cevher olan "ruh"u yaratarak tüm bunlara imkân vermiş olabilir. İsterse sayılan tüm bu özellikleri maddi cevhere/bedene vererek maddi cevheri "ruhlandırmış" da olabilir. Başka bir ifadeyle Tanrı daha işin başında maddi cevheri, kendisiyle "ruh sahibi insan" oluşturabilmesine imkân tanıyan bir potansiyelle yaratmış olabilir![13]

***

Yine hayatı, canlılığı/vitality ruhun temin ettiği şeklindeki düşüncenin hiçbir bilimsel altyapısı yoktur. Sadece birtakım ön kabuller ve tahminler yüzünden bu insanlar böyle düşünmektedir. Eskiden beri bir kısım insanlar maddi nesneleri, bitki ve hayvanları cam gibi cansız bilyelerden müteşekkil gördükleri atomların tek başına canlılığı temin edemeyeceğini, bu cansız cam bilyelere Alaaddin'in cini gibi süper yetenekleri olan ruhun ya da tanrısal nefesin hayatiyet verdiğini tasavvur ederler. Bunlar gerçekten çok iptidai, naiv sanılardır. Bugün modern fizikte, canlı-cansız madde ayırımı kalkmış gibidir. Bir tek hidrojen atomu yüzlerce elementi/atomu, hatta yüz binlerce son derece karmaşık molekülleri oluşturabilecek bilgiye daha baştan sahiptir. Bir tek elektron ve protondan oluşan bu en basit atomun bu korkunç bilgiye sahip olması muazzam bir sanat eseridir. Bugün biliyoruz ki, canlı-cansız tüm varlıklar bir arı kovanını andırmakta, elektronlar nükleonların etrafında dönmektedir. Bir elektron ya da proton bir tanecik midir, yoksa bir dalga mıdır, karar verememekteyiz. Her yanımızı binlerce çeşitli dalga boylarında ya da enerji düzeylerinde elektromanyetik dalganın kuşattığını, bu dalgaların ister enerji taşıyan parçacık, isterse bilgi taşıyan paketçik kabul edelim, atomlar/elementler Antik Yunan filozofu Demokritos zamanındaki atomlar değiller!

Artık kütle; yoğunlaşmış enerji, enerji; çözülmüş kütle demektir. Enerjiyi dondurduğumuzda maddeyi, maddeyi ışık

13 Caner Taslaman, "Evrim Teorisi, Felsefe ve Tanrı", www.evrim.gen.tr.

hızında harekete geçirdiğimizde enerjiyi elde etmekteyiz. Lirayı kuruşa çevirebildiğimiz –ya da tersi– maddeyi enerjiye, enerjiyi maddeye çevirebiliyoruz. Atomaltı parçacıklar sadece hareket ediyorlar değil, bizzat hareketten ibarettirler. Her ikisi de aynı mekân-zaman gerçeğinin farklı iki cephesinden ibarettir. Yani; atomaltı parçacıklar mekân açısından "kütleye sahip nesneler" olarak, zaman açısından ise; "mc^2 miktarında enerjiye sahip hareketler" olarak değerlendirilir.

Artık kabullenmeliyiz ki, dünya birbirlerinden bağımsız, büsbütün birbirlerinden yalıtılmış unsurlara ayrılamaz. Artık nesne ile özne, neden ile etki arasındaki ayırımın bulanıklaşmasıyla dünya görüşümüze güçlü bir bütüncül unsur katılmıştır. Heisenberg'in dediği gibi, dünyanın nesne ve özneye, iç dünya ve dış dünyaya, beden ve ruha ayırmak realiteye uymamaktadır.

Maddenin yapısı mekanik değil, dinamiktir. Makroskopik maddi nesneler her ne kadar pasif ve durgun olarak görünüyorsa da onların elementer parçacıkları sürekli hareket hâlindedir. Yatışmazlık onların temel vasfıdır. Ölü bir taşa dikkatlice baktığımızda, onun bütünüyle faaliyet hâlinde olduğunu görürüz.

Modern fizik, maddeye neredeyse "kütlesiz kütle" olarak bakmaktadır. Maddi parçacıkların uzayda sadece kuvvet alanları sayesinde kütle kazandığını düşünür. Kuantum fiziği nesnelerin kütlelerini içinde bulundukları alandan aldığını ifade eder. Örneğin proton kütlesinin hemen hemen tamamını, protonu oluşturan üç kuarkın kuvvet alanlarının enerjisinden alır.

Bunları uzatabiliriz. Sonuç itibariyle madde, enerji nedir? Hayat nerede başlar ve biter? Canlılığın başladığı sınır neresidir? Atomlara ya da atomaltı parçacıklara kim cansız diyebilir? Artık "zaman"; eski zaman değil! O da canlandı. Zaman her daim yeniden yaratılıştır. Dört temel etkileşmeyi sağlayan ara parçacıklar, sürekli yaratılıp, yok edilmektedir. Artık kütleyi bile "c^2/ışık hızının karesi" cinsinden, zamanla tanımlıyoruz. Artık evrenin uzak köşesindeki tek bir atomun varlığı ve

bunun elektrik yükü hepimizi ilgilendirmektedir. Zira hepimizin yaşamı bu kozmik düzene ve dengeye bağlıdır. Madde-enerji, parçacık-dalga, uzay-zaman o kadar iç içedir ki, sürekli hareket, karşılıklı etkileşmeler, harika bir kombinasyon sürüp gitmektedir. Artık evrene mekanik bir saat nazarıyla değil, dinamik, şuurlu bir canlı olarak bakılmaktadır.[14]

Ya da en basit canlılara, mesela bir virüse, sıradan bir hücreye baktığımızda hayretler içinde kalmaktayız. 20 kadar aminoasid, 5 nükleotid ve bir kaç basit şekerin (monosakkarit) bir araya gelmesiyle; nükleik asit, protein ve polisakkarit gibi moleküllerin oluştuğunu görmekteyiz. Bu moleküllerin mükemmel bir organizasyonuyla da organeller (hücre içi birimler) ve de hücreler meydana gelir. Vücudumuzda, en az 100 trilyon hücre vardır. Ki bu; her bir saniyede 8 milyon yeni hücrenin doğması demektir. Genetik bilgilerimizi içeren kromozomların bulunduğu hücre çekirdeği; milimetrenin yüzde biri çapındadır. Kromozomlardaki DNA zinciri uç uca eklense iki metre uzunluğunda bir zincir elde edilir. Başka bir ifadeyle, çekirdek kendi çapından iki yüz bin kat daha uzun olan DNA sarmalını çok rahat içine sığdırabilir. Hücreleri; enerji merkezleri (mitokondriler), yerel yönetim merkezleri (anayasası DNA olan çekirdek) ve sindirim merkezleri (lizozomlar) gibi temel öğeleri olan ve sınırları içinde birçok etkinliğin yapıldığı şehirlere benzetebiliriz. Tabii en modern şehirler bu hücrenin yanında çok iptidaî kalır. DNA ve genlerin esas amacı proteinleri oluşturmaktır. Her bir hücre binlerce farklı proteine sahiptir. Vücutta asıl işi proteinler yapar. Enzimler kimyasal reaksiyonları kontrol eder, hormonlar sinyalleri taşır, antikorlar mikroplarla savaşır, hemoglobin oksijen taşır., vs. Kısaca protein moleküllerini; vücudumuzda yürümek, görmek, işitmek, kalp atışı, sindirim, solunum, atıkların uzaklaştırılması gibi her işin üstesinden gelen ustalara benzetebiliriz. DNA kendi kendini kopyalayabilir., vs.

Yani ilkel insanlar cam bilyeler gibi cansız, şuursuz, hareketsiz nesnelerden oluştuğunu zannettikleri atomlara hayati-

14 Saadettin Merdin, *Tanrıyı Arayan Fizik*, Ozon Yay. s. 26-7, 163.

yet verecek "bir ruh, ilahî bir soluk" olmalı diye düşünmüşlerdir. Eksik gözlem ve yanlış bilgi onları bu sonuca götürmüştür.

***

Üç semavi dinin tarihi süreç içinde oluşan teolojileri, geniş halk kitlelerinin ruh inancının nasıl olması gerektiğini belirlemiş ve bu da "ruh-beden" düalizmi yönünde olmuştur. Fakat günümüzde birçok teist düşünür insanın bir tek maddi cevherden oluştuğu fikrini –zor ve geç de olsa– kabullenmeye başlamıştır.

Ruhun bağımsız bir cevher olup olmadığı tartışmasını ilahî dinlerin teolojisini inceleyip baktığımızda ruhun bedenden ayrı bir cevher olduğuna dair net bilgiler bulamamaktayız. Dinî metinlerden elde ettiğimiz veriler düalist (iki cevherci) bir inancı bizlere dayatmadığı ortadadır! Şimdi Tevrat, İncil ve Kur'an'da geçen ve genelde, maddeye can verdiğine inanılan, sezilgen, maddi olmayan, latif cevher, "ruh" olarak anlaşılan kelimelere bir göz atalım;

Joel Green, İbranice "nephes, basar, leb ve ruah gibi" ve Yunanca "soma, psyche, pneuma ve sarx" gibi terimlere yüklenen ruh anlamına karşın, bu kelimelerin semantiğinin farklı anlamlar içerdiğini göstermiştir. Green, "nephes" kelimesine genelde ayrı cevher anlamında ruh/soul manası verilse de "yaşam, kişi, nefes, insanın özü, benlik, istek" şeklinde anlam verilmesinin mümkün olduğunu ifade eder. "Basar" kelimesinin "ten, vücut, deri, insanoğlu" olarak, "Leb" kelimesinin "kalp, zihin, vicdan ve iç dünya" olarak çevrilebileceğini belirtmektedir. "Ruah" kelimesinin ise; "rüzgâr, nefes/soluk, idrakin veya iradenin bulunduğu yer, tabiat veya can/spirit" olarak çevrilebileceğini ifade etmektedir. Green, İbranicede "nephes" kelimesinin insanın bütünlüğü içinde algı ve duygularını ifade ettiğini, fakat insanın maddi vücudundan ayrı bir cevhere işaret etmesi gerekmediğini açıkça göstermiştir.

Yahudilikteki "nephes ve ruah" gibi kavramlar; nefes almaya, hayatın canlılık veren insanın dâhili unsurlarına işaret eder. Yani ruh; bedenden ayrı bir tabiatı olmayıp, kendi

kendine yaşamaya muktedir olmayan, daha ziyade bedene canlılık veren can gibi, kan gibi bir şeydir. İncil'de "psyche" Tevrat'taki nephes (nefeş)/nefes'in yerine kullanılmıştır! Ruh yerine kullanılan "psyche" Pavlus tarafından bazen ölümsüz yaşam gibi anlamlar için kullanırken, bazen de "hayat, şahıs, arzu, duygu" için kullanılmıştır. İnsanın hem maddi, hem de manevi yönünü belirtmek için psyche ve pneuma'yı birlikte kullandığı da olmuştur.[15]

Green; bu çok anlamlılık sorununun, Yunanca kelimeler için de geçerli olduğunu; "soma"nın; "vücut, fiziki varlık" olarak; "psyche"nin; "iç benlik, yaşam, kişi" olarak; "pneuma"nın; "can/spirit, hayalet, iç benlik, düşünme şekli, rüzgâr, nefes" olarak; "sarx"ın ise; "ten, vücut, halk/insanlar, insan doğası ve yaşam" olarak çevrilebileceğini söyler. Green, Eski Ahid'de ve Yeni Ahid'de maddeden ayrı bir cevher anlamı yüklenen yukarıdaki kelimelerle ilgili yaptığı tüm bu açıklamalar, aslında bu kelimelerin maddi insan bedeninden "ayrı bir cevher" olarak anlaşılmaları için bir neden olmadığını göstermiştir.[16]

Eski Ahid ve Yeni Ahid'de bahsedilen yukarıdaki ifadelere ayrı bir cevher anlamı yüklemenin Platon'un erken dönem Kilise üzerindeki yadsınamaz etkisinin sebep olduğu çok açıktır. Helen dünyasındaki gnostik, Yeni-Eflâtuncu ve Maniheist akımların, maddi olanın kötülüğü ve ölüm sayesinde bedene hapsolan ruhun kurtulduğuna dair fikirleri Kilise üzerinde etkili olmuştur.[17]

Hz. İsa'nın dünyada ve diğer insanların ahirette dirilişi ile ilgili Hristiyan dünyasında oluşan şüpheler, Hristiyan teolojisinde, ruhun ölümsüzlüğüne vurgu yaparak, ahiret yaşamını temellendirmeye çalışan yaklaşımı öne çıkardı. Platon'un ve Descartes'ın felsefelerinde "ruh", insan bedeninden farklı ve bedenden bağımsız bir cevhere sahiptir. Descartes'ın dü-

15 Ahmet Güç, "Ruh" md. *DİA*, C. 35, s. 198.

16 Joel B. Green, Restoring The Human Person: New Testament Voices For A Wholistic And Social Antropology, , Vatican Observatory Publications, Vatikan/2002, s. 4-5, nak. Caner Taslaman, agm.

17 Caner Taslaman, "Beden Ruh Dualizminde Teolojik Agnostik Tavır", http://www. Canertaslaman. com/2011/09.

alizmi ve Kant'ın ruhun ölümsüzlüğü üzerine kurduğu pratik akıl nazariyesi de Hristiyan dünyasında epey etkili oldu. Descartes ve Kant'ın yaklaşımları, modern dönemde iki cevherci yaklaşımı savunanlara güçlü bir felsefi destek sağlasa da özellikle son yüzyılda teoloji ve Eski ve Yeni Ahid çalışmalarında düalizmin yerine "Kişinin bütünlüğüne" vurgu yapan yaklaşımlar öne çıkmıştır.

Aslında ne Eski Ahid'de, ne Yeni Ahid'de, ne de Kur'an'da cevher kavramı geçer! Ruh'un bedenden ayrı bir cevher olduğu inancı Yunan felsefesinden ithaldir. Dualist görüşü Kur'an'la desteklemeye çalışanlar, Kur'an'da geçen özellikle ruh ve nefis kavramlarıyla ayrı birer cevher kastedildiğini ifade etmişlerdir. Muhalif görüşü savunanlar ise; bunların ayrı birer cevher olmadığını, nefs ile bir şeyin özü veya birey, ruh ile de ilahî mesaj/Kur'an veya bu mesajı getiren melek veya Allah'ın emri kastedilmiştir derler!

İnsanın bedenden ayrı bir ruhu olduğunu iddia edenler, –düalist yaklaşımı benimseyenler– aşağıdaki ayetleri delil olarak getirirler.

اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِى لَمْ تَمُتْ فِى مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِى قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰى اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى

Allâh, ölüm anında nefisleri/canları alır, ölmeyenleri de uykularında; sonra ölümüne hükmettiğini yanında tutar, diğerlerini de belli bir süreye kadar salıverir. (Zümer/42)

Ruh-beden düalizmini savunanlar bu ayeti, "insanlarda iki tane nefs var; birisi uykuda alınıyor, diğeri beden de kalıyor, uykuda ve ölüm anında alınan bu ikinci nefs; ruhtur, şeklinde tefsir etmektedir. Bu nefs'in/ruhun uyku anında alıkonmasının ve sonra bedene gönderilmesinin nefsin beden-dışı bir varlık olduğunu gösterdiğini söylerler. Karşıt görüş sahipleri ise, bu ayetten çıkarılacak anlamın, "ölümle uyku arasındaki kısmi benzerlik ve Allah'ın bir lütfu olarak insanın uykudan sonra sanki dirilir gibi uyandırılması" olduğunu söyler.

Oysa; ölmeyen kimselerin nefislerinin/canlarının/ruhların uykuda alınması hem akla, hem bilime, hem de Kur'an'a

aykırıdır. Zira diğer ayetler ölümün tek bir defa olduğunu söyler. Aklen ve tıbben de bilindiği üzere; ölüm tek bir defadır! Eceli/vakti gelen nefs ölür ve ölümü tadan bir nefs de bir daha geriye dönmez! Her akşam-sabah insan ölüp-dirilmez. Ayete bu zorlama anlamları verenlere sadece bu ayetin içinde üç tane önemli ihtar bulunmaktadır. Bir; Allah canları "Ölüm anında" alır, başka bir zamanda değil, mesela her uykuda değil! İki; Allah, ölümüne hükmettiklerinin canını alır. Üç; "belirlenmiş vakti/eceli" gelenlerin alır. Yani; eceli gelmeyenin Allah canını almıyor. Ayet; bizlere ölümün her daim insanın başında olduğunu ihtar etmektedir. İster ölüm hâlinde, isterse uyku hâlinde nefisler O'nun elindedir. Yine bu nefsin alınması da sadece ölüm anında, ölümü kararlaştırılan/eceli gelenler için söz konusudur. Öyleyse; uyku anında teveffi etmeyi/ölümü bildiğimiz ölüm olarak nitelemeyerek, "Bir nevi ölmek, ölü gibi uyutmak" şeklinde anlamalıyız. Rabbimiz bu ayette; önce "vefat" olgusuna dikkat çekmiş, sonra da sağ olanları ölümün bir benzeri olan uyku ile uyarmıştır. Uyku sırasında his, şuur, idrak, hareket ve irade gibi melekeler devre dışı kaldığından, insan bir bakıma ölü gibidir. Öyle ki, ecelleri gelenler ölüme benzeyen bu hâlden gerçek ölüme geçirilmekte, ecelleri henüz gelmemiş olanlar ise ömürlerinin geri kalanını yaşamak için hayata döndürülmektedir. Yukarıdaki ayeti (Enam/60-1) o kadar güzel tefsir etmektedir ki!

> *Geceleyin sizi öldüren (öldürür gibi uyutan)... sonra belirlenmiş ecel tamamlansın diye gündüzün sizi dirilten (uyandıran) O'dur. ...Nihayet birinize ölüm geldiği vakit elçilerimiz (görevli melekler) onun canını alır...*

Ruhun var olduğuna dair şu ayet de delil olarak getirilir:

"*Sana ruhun ne olduğunu soruyorlar, de ki: Ruh Rabbimin emrindendir/Rabbimin bildiği bir iştir. Size pek az ilim verilmiştir.*" (İsrâ/85) Ayette sözü edilen ruh, vahiy meleği olan Cebrail'in kendisi veya işlevidir. Buna göre ayet; vahyin niteliğinin insan tarafından idrak edilemeyecek bir mesele olduğunu bildirmektedir. Zaten devamındaki ayetler bu ruhun ne olduğunu o kadar güzel tefsir etmektedir ki! Mekkeli müşrikler

Hz. Muhammed'in (sav) vahiy dediği şeyin mahiyetini, ne olduğunu soruyorlardı. Allah da ruhu/vahyi Allah'ın gönderdiğini ve bunun mahiyetini anlamanın insan idrakinin fevkinde olduğunu, insanların bunu anlayabilecek bilgilerinin çok kıt olduğunu söylemektedir.[18] Devamındaki ayetler de zaten bu "ruh"un; vahiy ve Kur'an olduğunu söylemektedir. (İsrâ/86-8) Ayetler özetle "Ruh/vahiy indirmek Rabbinin işidir. Vahyin mahiyetini anlamanız mümkün değildir. Dilerse sana indirdiği vahyi alır, unutuverirsin. Ama sana olan geniş rahmetinden dolayı O bunu yapmaz. Bu vahiy/Kur'an Muhammed'den olsaydı siz de onun benzerini getiriverirdiniz. Getiremediğinize göre vahyin/ruhun Allah'ın emri/işi" olduğunu anlayın demektedir.

Tartışma konusu olan diğer ayet ise şöyledir: *"Ona güzel bir şekil verip, ruhumdan üfleyince ..."* (Hicr/29) Ayette Hz. Âdem'in çamurdan yaratılmasından sonra Allah'ın ruh üflemesinden bahsedilir. Ruhçular; ayetin "beden ve ruh" gibi farklı iki cevherin bir araya getirilmesini tasvir ettiğini düşünürler.

Oysa bu ayeti, Mâturîdî, Taberî, Zemahşerî, Râzî ve Kurtubî gibi müfessirler, Cebrail ile ilişkilendirilerek açıklamış veya cansız bedenin hayat kazanmasını anlatan bir ifade tarzı olarak yorumlamışlardır.[19]

Kur'an'da üç defa ilk insanın/Âdem'in, iki defa da İsa'nın yaratılmasının anlatıldığı yerlerde olmak üzere toplam beş defa "ruh üflemek" geçmektedir. Çok ilginçtir "ruh üflemek" tabiri, Âdem ve İsa gibi iki olağan dışı yaratma olayının temsili olarak anlatıldığı bu ayetlerde kullanılmıştır. Oysa diğer insanların veya insan türünün anne karnında yaratılmasının tasvir edildiği diğer ayetlerde "nutfe, alaka, mudga gibi" oldukça ayrıntılı yaratma safhalarına değinilmiş olmasına rağmen, anne karnındaki cenine "ruh üflemekten" bahseden herhangi bir ayet yoktur.

18 İbrahim Sarmış, "Kuran-ı Anlama ve Anlamlandırma Seferberliği", *Kur'anî Hayat Der.* Sayı: 13, s. 74-5.
19 Mehmet Dalkılıç, "Ruh Bir Gayb Problemi midir?", *Kuran ve Tefsir Araştırmaları,* VI, İSAV/2004, s. 258.

Burada Âdem'e ve diğer canlılara ruh üflenmesini anlayabilmek için "nefh/üflemek" kavramının Kur'an'daki kullanımına bakmalıyız. İsa'nın çamurdan yaptığı kuşa üflemesi, Allah'ın izniyle o kuşun canlanmasıdır. İsrafil'in İkinci Sur'a üflemesi: İnsanların yeniden canlanması ve dirilmelerini ifade eder. Ya da demirin körüklenmesi (Kehf/96) ile kastedilen de üflenen ateşin alevlenmesi, hareket ve canlılık kazanmasıdır. Öyleyse "Ruh üflemek" ile kastedilen; Allah'ın ilmi ile maddi bedene canlılık özelliklerinin verilmesidir. Âdem'e ve İsa'ya ruhun üflenmesi; onların canlanmasıdır. Allah'ın ol emrinden sonra olmasıdır. Yani; nefh/üfleme bir mecazdır. Allah'ın ağzı olmadığı gibi, O'ndan dışarı bir "ruh-u menfûh/üflenmiş bir ruh" da çıkmaz.

İslam düşünürlerinin ruh-beden düalizmini benimsemelerinde asıl etkili unsur ayetler değil, daha çok başka felsefelerden gelen etkilerdir. Ayrıca onlar ölüm sonrası yaratılışı, ruhun bedene iadesi ile izah etmeyi yöntem olarak benimsemişlerdir. Bu kimseler şöyle düşünür: Eğer insan sadece maddi bedenden oluşuyorsa, –ölüm fiziksel bir süreç olduğundan– ölümle beraber kişinin bedeni de yok olacağından, onun ikinci bedenlenmesi nasıl olacaktır? Derler ki; insanın ruhu olursa, dağılan atomları bir araya getirilir, sonra da bu toplanan parçalara ruhu iade edilir ve yaşam kaldığı yerden devam eder. Oysa bu çok naiv bir çözüm denemesidir. Bir defa insanın atom, molekül yapısı bu dünyadaki gibi olamaz, olmamalı! Çünkü ebedi hayatın biyolojik ve kimyasal yapısı tamamen farklı olmak zorundadır. En azından bu yeni yaşam karbon kimyasına dayanmamalıdır. Aksi hâlde orada da kısa sürede yaşlanır ve fena buluruz. Oysa orası ebediyet yurdudur ve orada ölüm yoktur. Ayrıca vücudumuzdaki hücreler onlarca kez ölmekte, yerine yenileri yaratılmaktadır ve yine; atomlarımız kimlik taşımazlar! Eğer evren kendi üzerine kapanırsa/Kapalı evren Modeli, atomlar atomaltı parçacıklara dönüşecek, onlar da kuantumlara!

Hepimiz –yerleşik kültürlerin etkisiyle– ölüm anında Azrail'in ruhumuzu kabzettiğine ve ruhumuzun da istemeye

istemeye yıllarca iç içe yaşamış bedenimizden ayrıldığını düşünür. Oysa ölen nefs/kişidir. Çıkıp-giden, candır! Sona eren canlılıktır! Kur'an; insanın ruhunun alındığını değil, canının alındığını belirtir. "*Her nefis ölümü tadıcıdır.*" (Ankebut/57) "*Allah eceli gelen hiçbir nefsin ölümünü ertelemez.*" (Münafikun/11) "*Ey itminana ermiş nefis, dön rabbine!*" (Fecr/27) "*Nefislerinizi çıkarın/canlarınızı verin...*"(Enam/93) "*Allah onların kâfir olarak nefislerini/canlarını almak istiyor.*" (Tevbe/55)

Gerçekten de Kur'an'da zikredilen bu ayetler bağlamlarıyla birlikte ve semantik bir yöntemle incelendiğinde, mucizevi bir şekilde Âdem ve İsa'nın yaratılışını anlatan ayetler dışında Kur'an ruh kelimesini "beşeri ruh" anlamında değil, "Cebrail/melek, vahiy veya Kur'an" anlamında kullanıldığını görmekteyiz.

Erken dönem müfessirlerden Mukatil b. Süleyman (v. 150) ruh kelimesinin beş vechi/farklı anlamı olduğunu söyler. Bunlardan hiç biri bizim ruh kelimesine yüklediğimiz anlamı içermez. Ona göre birinci vecih, rahmet; ikincisi, cesedi melaikeye, yüzü insana benzeyen göklerdeki melaikeden bir melek; üçüncüsü, Cebrail; dördüncüsü, vahiy; beşincisi, İsa'dır (as).[20] Anlaşıldığı kadarıyla Mukatil zamanında ruh kavramı Yunan felsefesinden henüz intikal etmemiş olmalıdır.

İlk defa İhvân; nefs'i ruh anlamında kullanacak, bilahare Gazâlî ve Râzî ile bugünkü anlamıyla "bedene canlılık kazandıran" ilahî nefha olarak kullanılması yaygınlaşacaktır.

Nefs kelimesinin; nefes almaktan türediği ve nefes alan kişi anlamına geldiği kabul edilir ve "enfüs/nefisler/canlar" ve "nüfus/insanlar" gibi iki çoğulu vardır. Nefs kelimesi Kur'an'da hiçbir yerde melekler için kullanılmamıştır. Nefs; kişi, şahıs, beden ve can gibi anlamlara gelir. Müennes/dişil'dir. Ruh ise; müzekker/eril'dir. Kur'an'ın hiçbir yerinde ruh kelimesinin çoğulu "ervah/ruhlar" ya da "ruhlar âlemi" olarak kullanılmamıştır. Eğer ruh bizim anladığımız anlamı ihtiva etseydi, "ruhlar" ifadesi de geçecekti.

20 Mukatil b. Süleyman, *el-Vücûh ve'n-Nezâir*,, s. 63-4.

Bizim psikoloji (ruh bilim) dediğimiz ilmin adı, Osmanlıca da bile "İlmü'n-nefs"tir. Nefs kelimesi, felsefede de "anima, Külli nefs" olarak kullanılmıştır. Bu külli nefs; "Âlemin ruhu" şeklinde tefsir edilmiştir. Aristo'nun "bedenden ayrı bir cevher" olarak tanımladığı nefs'i, İslam filozofları soyut bir cevhere, yani; "ruh'a" çevirmişlerdir.[21]

Ruh kelimesini Bedevi Araplar, çölde esen rüzgâr, bu rüzgârla ağaç yapraklarının kımıldaması ve insanın bundan duyduğu haz olarak algılarlar. Onlar nefs ve ruh kelimesini birbirinin yerine kullanmamışlardır. Cahiliye Arapçasında da ruh; "nefeś, soluk" anlamında kullanılmışsa da asla cin, melek veya insanın manevi yönünü ifade etmek için kullanılmamıştır.[22]

Ruh kelimesi Yunan felsefesinden aktarıldıktan sonra Kur'an'da ruhtan bahseden ayetlerin bir kısmına bu anlam yüklemesi yapılmıştır. İşin özü budur. İsterseniz konuyu biraz daha açalım.

Kur'an'da ruh:

- Cebrail anlamında kullanılmıştır. "*Onu kutsal ruh (Cebrail) indirdi.*" (Nahl/102), "*Meryem'e ruhumuzu (Cebrail'i) gönderdik de ona düzgün bir insan olarak göründü.*" (Meryem/17) Ruhu'l-Kuds veya Ruhu'l-Emin olarak gelmiştir ki bu da vahiy meleği Cebraildir. "*Meryem oğlu İsa'ya apaçık deliller verdik ve onu Ruhu'l-Kuds ile destekledik.*" (Bakara/87) olarak gelmiştir ki bu da ya Cebrail ya da vahy anlamındadır. (Bakara/87, 253, Maide/110, Nahl/102)" yine "Melaiketü ve'r-Ruh" şeklinde melekler ile birlikte anılan ve "Ruhenâ/Ruhumuz" şeklinde geçen "Ruh" Cebrail'dir.
- *Vahiy* anlamında kullanılmıştır. "*Emrimizden sana ruh (ilahî mesaj) vahy ettik*" (Şura/52), "*...O kullarından dilediğine emrinden ruhu (vahyi) indirir.*" (Nahl/2), yine şu ayetler: İsrâ/85, Mücadele/22.

21 Erkan Yar, *Ruh-Beden İlişkisi Açısından İnsanın Bütünlüğü Sorunu*, s. 49.
22 Mehmet Dalkılıç, *İslam Mezheplerinde Ruh*, s. 24.

- *Kur'an* anlamında kullanılmıştır. وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا *"Böylece biz sana Arapça bir Kur'an vahyettik."* (Mümin/15)

Yine "Rûhî, rûhihi, ruhunâ" tamlamalarında geçen "Benim ruhum, O'nun ruhu, Bizim ruhumuz." şeklindeki izafet tartışmalara neden olmuştur. Buradaki izafetle yapılan tahsis Cebrail'in Allah'ın nezdindeki yüksek mertebesine vurgu yapmak, onu şereflendirmek ve yüceltmek içindir. Tıpkı *"Evimi/Kâbe'yi temizleyin..."* (Bakara/285) ayetinde olduğu gibi.[23] Allah'ın evinin olması düşünülemez! Allah'ın Kâbe'den "evim" diye söz etmesi, nasıl onu Allah'ın evi yapmıyorsa, aynı şekilde "ruhum" ifadesi de onu "Allah'ın ruhu" yapmaz! Ayetlerde geçen "ruhum" ifadesini özellikle Allah'ı insanlaştırmaya ya da insanı Tanrı'nın bir parçası yapmaya çok meraklı, pagan filozoflarının sudûr teorisinden etkilenen birtakım sûfîler tarafından Allah'ın kendisinden bir parça veya özelliği insana vermesi şeklinde yorumlanmıştır.

İsa'ya (as) "O'ndan bir ruh, Ruhullah" denilmesini kabul edemeyiz, zira bu Hristiyanların iddiasıdır. Allah'ın ruhu'nu (gündelik hayatta kullandığımız anlamda) içinde taşıyan Hâşâ Allah olur. Zaten bundan dolayı Hristiyanlar İsa'nın ulûhiyetine kâil olmuşlar ve onu tanrılaştırmışlardır. Oysa İsa; tıpkı sıradan bir insan gibi ölümlü bir beşerdir, Allah'ın kulu ve rasulüdür. Yaratılışı Âdem gibidir. Âdem hem babasız, hem de annesiz yaratılmasına, ona da ruh üflenmesine rağmen ona ulûhiyet vermiyoruz, ona "ruhullah" demiyoruz. İsa da bu anlamda Allah'ın ruhu değildir. Belki Allah'ın vahyi, kelimesi/canlı ayetidir. Tüm insanlar Âdem ve İsa'nın sahip olduğu insanî niteliklere sahiptir, mahiyetleri birdir. Yerler, içerler, ölürler, vs.

Ayetlerde geçen "ruhumuz veya ruhum" ile kastedilen Cebrail'dir. Allah'ın *"Meryem'e ruhumuzdan üfledik."* (Meryem/17-9) ayetindeki "üfledik" tabiri ile Cebrail/Ruh vasıtasıy-

23 Erkan Yar, *Ruh-Beden İlişkisi Açısından İnsanın Bütünlüğü Sorunu,* s. 51,2.

la Meryem'in İsa'ya (as) hamile kalması kastedilmiştir. Bakire Meryem'e, Allah'ın ruhu/Cebrail, düzgün bir insan suretinde görünmüş, ona dokunmaksızın Allah'ın emrini yerine getirmiştir. Âdem'e *"Ruhumdan üfledim."* (Hicr/29) ayetiyle, Ruh/ Cebrail vasıtasıyla ona hayat verdim şeklinde anlaşılmalıdır.[24] Yoksa bizzat Allah'ın kendi zatından bir ruh/ilahî nefha üflemesi söz konusu olur. Öyle olursa insan O'ndan olur ve O olur.

"*O'ndan bir ruh*" (Nisa/171) ifadesi; Allah'ın bizzat kendisinin yarattığı insan/İsa anlamında olmalıdır. Mâturîdî "O'ndan bir ruh" denilmesinin nedeni olarak, İsa'nın ölüleri diriltmesi, hastaları iyileştirmesi olabileceğini söyler. Zaten Hululiyye dışında hiçbir İslam âlimi İsa için O'ndan ayrılan bir parça olduğunu söylememiştir![25]

Mücadele/22'de geçen "O'ndan bir ruh" ifadesi de şu minval üzeredir: Allah'ın dinine bağlılıklarını zor zamanlarda bile gösteren müminler övülmekte, Allah'ın onların kalplerine imanı yerleştirdiği ve kendisinden bir ruh ile desteklediği ifade edilmektedir. Kalplerindeki iman canlılık ve güç kazanmaktadır.

Yine Yuhanna ed-Dımeşkî, "O'ndan bir ruh" ibaresinde geçen مِنْهُ den Hz. İsa'nın Allah'ın bir parçası olduğuna Kur'an'dan delil getirmeye çalışmıştır. Oysa "min" harf-i cer'i; ibtida ve nihayet/başlangıç ve son ifade ettiğinden anlam; "o ruh Allah'tan Meryem'e gönderilmiştir" olur. Buradaki "min"; "ba'dıyyet/bir parçası" anlamında değildir. Nitekim "*O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini kendinden (bir lütuf olarak) size boyun eğdirmiştir*". (Casiye/13) ayetinde geçen مِنْهُ ye; O'ndan, O'nun bir parçası anlamı vermemiz gerekirdi ki, bu takdirde anlam hâşâ "bütün kâinat Allah olmuş" olur.

Öyleyse "Bizim ruhumuz yok mu? Biz ruhsuz muyuz?" Denilirse, Maalesef, Hayır! Bizim ruh dediğimize Kur'an "nefs" demektedir. Daha doğrusu; –eğer var ise– ruh da dâhil olmak üzere insanın tamamına nefs demektedir. Kur'an'a göre insa-

24 Y.Şevki Yavuz, "Ruh" md. *DİA*, C. 35, s. 187.
25 Mehmet Dalkılıç, *İslam Mezheplerinde Ruh*, s. 24.

nın beden ve ruh'tan oluştuğuna, yani çift cevherli olduğuna dair herhangi bir kanıt yoktur. Kur'an'da nefs asla, "mahiyeti bilinmeyen yaşatıcı ruh, hayat veren soluk" anlamında kullanılmamıştır. Ruh da asla "can, nefis ve insana hayat veren nuranî, lâhûtî varlık" anlamında kullanılmamıştır. Önceleri ruh ve nefs farklı anlamlara sahiptiler. Daha sonraları ayırım gözetmeksizin aynı manalar için kullanılmıştır. Yunan kültüründen ruh kavramı ithal edilince bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır. Kur'an'dan "ruh" kelimesi ödünç alınarak, bu kavrama isim yapılmıştır. "Vahiy, Cebrail, Kur'an, Allah'ın emri" gibi anlamlar için kullanılan Kur'an'daki ruh, artık nefs, can, insanı yaşatan mahiyeti meçhul ilahî bir nefha oluvermiştir. Ama şunu artık tam olarak anlamalıyız: Kur'an'daki nefs; insanın maddi-manevi sahip olduğu her şeyin bütünüdür. Nefs, asla onun iç dünyası, duyguları, hisleri, manevi yönü değildir. Etiyle, canıyla, benliğiyle tamamıdır. O artık canıyla/ruhuyla ve eti-kemiğiyle ayrılmaz, tecezzi kabul etmez bir bütündür. Kişinin mizacı, karakteri, nasıl birisi olduğu ruhunu değil, nefsini/benliğini gösterir. Bütün kâinata tevhid nazarıyla bakmamızı emreden dinimiz, insanı bu tevhidi bakıştan, bütüncül yaklaşımdan hariç tutmaz.

Platon ve Hint düşüncesinde ruhun hem ebediliği ve hem de ezeliliği söz konusudur. Böyle bir ruh düşüncesi Tanrı'nın varlığına ve O'nun yaratıcılığına merkezi bir rol vermeyen reenkarnasyoncu felsefelerinin olmazsa olmazıdır. İlahî dinler ise; yeniden yaratılışın Tanrı'nın kudreti ve lütfu ile gerçekleşeceğini, ruh ve maddenin yaratılmış varlıklar olduğunu söyler.

Şurası çok açıktır ki İslam düşüncesinde yeniden yaratılış; ruhun ölümsüzlüğü sayesinde değil, Tanrı'nın ilmi ve kudreti ile gerçekleşecektir. *"Gökleri ve yeri yaratan, onların bir benzerini yaratmağa kadir değil midir?"* (Yasin/81)

Ahiret günü diriltilen nefs, davranışlarından sorumlu tutulan insanın nefsi/kendisidir, ruhu değildir. Yani; ruh yaratılmayacak ve hesaba çekilmeyecektir. (Bkz. Kehf/28, Nahl/111, Hud/105, İnfitar/5, Tekvir/14, Ahzap/66.)

Kur'an "insanın öldükten sonra tekrar diriltilmesi" meselesinde soyut bir cevher olan ruhun bedene iadesinden hiçbir yerde bahsetmez! Onun, ikinci diriliş tasvirinde ana eksen, "insanî varlığın iadesi" dir. Kur'an, ahiret mevzuunda "bedensiz ruhlardan" hiçbir yerde bahsetmemiştir. Sebebi oldukça basittir: Kur'an ruh ve beden düalizmini ima eden bir insan tasvirine hiçbir yerde atıf da bulunmamıştır da ondan! Bedenden ayrı bir ruhun var olduğu ve ölümden sonra onun varlığını bedensiz de olsa devam ettireceğinden Kur'an tek satır olsun bahsetmez![26] Acaba neden? Unutmuş olabilir mi?

İnsanın ruh, beden ve nefs'ten oluştuğuna dair inanç eski Yunan felsefesine, Eflâtun ve talebesi Aristo'ya kadar uzanır. Bu inanç Hristiyan dünyasını da etkisi altına almıştır. Öyle ki Hristiyanlıktaki ahiret inancı bile "ruhun ölümsüzlüğü" ile ifade edilir olmuştur.[27] Antik Yunan eserleri Arapçaya çevrilince İslam dünyasında bunların etkileri görülmeye başlanacak, Yunanca "pneuma" kelimesine karşılık olarak, Kur'an'dan ruh kelimesini ödünç alınacaktır. Politeist ve panteist Platon'un ruh anlayışı bizlere tevarüs etmiştir.

Hiçbir ontolojik/reel dünyada gerçekliği olmayan sudûr teorisi, varlığın ruh-beden düalitesiyle kavranabileceği ön kabulü İslam felsefesinin, özellikle de işrâkîliğin arızalarındandır.

Filozoflar ölüm sonrası hayatı daha çok "ruhun ölümsüzlüğü" üzerine inşa ederlerken, kelamcılar daha çok "ikinci dirilişi" öncelerler.

Kıyametin kopmasından sonra –eğer var ise– ruhların da ölmesi gerekmez mi? Çünkü ayetler Allah'tan başka her şeyin helak olacağını haber vermektedir. *"Her şey helak olacak, yalnızca onun vechi/Zâtı baki kalacak."* (Kasas/88) Melekler dâhil her şey yok olacaksa nefislerin/ruhların da yok olması söz konusudur.[28]

Bir diğer sorun; ruhun/nefsin bedenden ayrı var olup olamayacağıdır. Ölen bir insanın canı/nefsi/ruhu hayatiye-

26 Caner Taslaman, Evrim Teorisi, Felsefe ve Tanrı, www.evrim.gen.tr.
27 Mehmet Dalkılıç, *age*, s. 121.
28 Y. Şevki Yavuz, *age*, s. 191.

tini devam ettirebilir mi? Ölmüş, çürümüş bedenden ayrılan ruhun hayatını devam ettirip, ettiremeyeceği sorunu ortada durmaktadır. Hayat olmadan şuur, ilim olmaz. Beden olmadan da hayat, canlılık olmaz.

Eğer ruh madde ve zamandan tamamen soyutlanmış olarak mevcudiyetini devam ettirebiliyorsa, o zaman o ölümsüzdür. Kadîm/başlangıcı yoktur! Ezelî/sonu yoktur! Böyle bir mücerret ruhun Tanrı'dan farkı kalmaz. Bu kadar soyut bir cevherin, madde ve zamanla mukayyet olan insanda da barınamaması gerekmez mi?

Ruhun/nefsin insanın yaratılışından sonra ya da yaratılışıyla birlikte başladığını kabul etsek bile, bedenin yokluğunda canın/ruhun ölmeyeceğine dair şer'i bir kanıt, açık, sarih bir ayet bulabilir miyiz? Maalesef hayır. Tam aksine ayetler nefsin ölümlü olması konusunda muhkemdirler. Ölüm yokluktur, yok olmaktır. Hayat bir şeyin varlığa geçirilmesi, ölüm de bir şeyin varlığının veya sıfatlarının yok olmasıdır. Yoksa ölüm, ruhun bedeni terk etmesi, ruhun yaşamaya devam etmesi değildir. *"Siz ölülerdiniz, o sizi diriltti" Yok idiniz var etti! "Sonra tekrar öldürecek (yok edecek), sonra sizi tekrar diriltecek."* (Bakara/28) O Allah, çürümenizden, yok olmanızdan sonra sizleri yeni baştan tekrar yaratacak!

Ruhun bedenden ayrı latif ve soyut bir cevher olduğunu kabul ve bunun bedensiz olarak ölüm sonrasında yaşadığını kabul etmek, tenasühü meşrulaştırmaya açılan yoldur! Bu ruha ölümsüzlük vermektir. Ruhun kıyamet günü yeniden yaratılan bedene gireceğini kabul etmek tenasüh değildir de nedir?

Ruhun ebediliği İslam'ın değil, İslam dışı kültürlerden bize tevarüs etmiştir. En ilkel, pagan toplumlardan! Ruh inancı reenkarnasyon, tenasüh gibi inançları doğurmuştur. İnsanda Allah'tan bir parça olduğuna dair inanç, insanları tanrılaştırmaya giden yolun kapısını açmıştır. Ruhçuluk/Animizm en ilkel dinlerdendir. Şirk, ölmüşlerin ruhuyla temasa geçmek, onlardan faydalanmak ya da zararlarından korunmak üzerine bina edilmiştir.

Ruhaniyet Denilen Şey Neyin Nesidir?

Günümüz müşriklerinin en görünür alamet-i farikalarından biri de Peygamber'in, ölmüş veya diri evliyanın ruhaniyetinden yardım istemeleridir. Nedir bu ruhaniyet? Nasıl bir şeydir? Ruhundan da demiyorlar. Peygamber'in, şehitlerin, evliyanın, salih kulların ruhları güya her yerde hazır ve nâzır imiş! Bu ruhaniyetler de insanlara himmet edip, yardımına koşuyormuş (!) Turkcell hattı gibi mübarekler! Çekmedikleri yer yok.

Animizmi; kısaca "ruhlara tapma inancı" diye niteleyebiliriz. Tevhid dini olan İslam'ı en çok bu ruha tapma inancı bozmuştur. Bugün ulularin, erenlerin ruhlarından medet ve bereket dilemek şeklinde Animizm tekrar hortlamıştır. Evliyaları aşırı yüceltmenin nedeni de budur. Mesela bu animistlere göre Abdulkadir Geylanî'nin ruhu aynı anda binlerce müridinin yardımına koşabilmektedir (!) Bırakın cahil halk tabakasını, apaçık şirk ve küfür olan bu inanca inanan pek çok âlim bile vardır. Hatta ömrü boyunca onun ruhaniyetinden yardım istediğini ve yardım da gördüğünü Said Nursî iftiharla söyleyebilmiştir.

Yok, Peygamberimizin ruhaniyeti Çanakkale Savaşlarında en önde savaşmıştır. (!) Daha neler, neler...

Anlaşılan Türkler eski dinleri Animizmin tesirinden hâlâ kurtulamamış.

Şamanizm; dirilerden çok ölülerle, atalar ve ruhlarıyla ilgilenir. Türklerin yeni dini İslam da anlaşılan, ölülerle, onların ruhlarıyla bir çeşit bağ kurmak için birazcık tadilat geçirmiş. Hâlâ bu topraklarda derinden akan din Şamanizm gibi duruyor. Dünyaya pek karışmayan gökte bir tanrı/Gök Tengri! Yerde ise onun işlerini gören şanlı ecdadın kutsal ruhları! Kabirler, yatırlar da bu yüce ruhlarla temasa geçtiğimiz kutsal mekânlar! Şamanlar/evliyalar da Allah'la bağ kurmamızı sağlayan alt tanrılar!

Din denilince Türklerin aklına cin, sihir, büyü, nazar, muska gibi şeyler gelir. Hâlâ halk İslam'ında cinler, periler çok önemli bir yer işgal eder. "Ecdadın ruhları" fikri hâlâ çok

canlıdır! Bu Animizmden geçmiş olan "ataların ruhlarıyla temasa geçme" inancı en çok şeyh, veli kabul edilen kimselerin yatırlarını, mezarlarını onlardan yardım görme ümidiyle ziyaret etmede görülür. Türklerin hâlâ büyük çoğunluğunun Kur'an'dan haberi yoktur. Onun anlamını merak etmezler. Onu daha çok ölülerine okurlar. Onu, sihirli güçleri olan kutsal bir kitap olarak görürler.

İlkel insanların ruh inancı eksik gözlemden kaynaklanmıştır. Ölen insanın nefes alamamasından dolayı, nefesinin/ruhunun çıkıp gittiği zehabına kapılmıştır. Ölen bedenin hareket edememesinden dolayı, ruhu hareket ettirici, hayatın kaynağı olarak görmüştür. Bu ölümle çıkıp-giden hareket ettirici gücün ölümden sonra da yaşadığını/ölümsüz varsaymıştır. Bir adım daha ileri gidip, rüyalarını da beden çıkıp-dolaşan, sonra da pek çok şeyler görüp geri gelen ruhla izah etmiştir.[29]

İnsanların öldükten sonra da ruhlar vasıtasıyla varlıklarını sürdüreceği inancı atalar ve ölülere ibadeti beraberinde getirmiştir. Daha sonraları da tüm tabiatın ruhlarla dolu olduğunu düşünmeye başlamış ve "animizm" denilen dinde karar kılmıştır. Ölen ruhlar, ervaha karıştığından (!) ruhlar âlemi diye bir âlem/yaşam alanı üretilmiştir! Devamında da kötü ruhlardan korunmak için, iyi ruhlardan yardım istenmeye başlanılmıştır. İlkel kabileler üzerine günümüzde yapılan çalışmalar bu tespiti doğrulamaktadır.[30]

Cahiliyye Araplarının inançları; totemizm, animizm merhalelerinden geçerek, putperestliğe dönüşmüştür. Animizm safhasındaki Araplar, kâinatın ruhlarla dolu olduğuna ve bütün doğal hadiselerin bu ruhların eseri olduğuna inanıyorlardı. Eşyaya can veren ve onlarda birtakım değişikliklere sebep olan ruhlara hürmet ve itaat etmeye başladılar. Birtakım ayinlerle ruhlara ibadet etmeye başladılar. Totemciliğin yerini daha sonra "ruhçuluk" aldı. Onlar ölen bir adamın ruhunun cesedini terk ederek kabirden çıktığına inanıyorlardı. Bu ruhların bir kısmı ervah-ı latife, diğerleri ervah-ı habise

29 C. G. Jung, *Bilinç ve Bilinçaltının İşlevi*, nak. M. Dalkılıç, *age*, s. 78.
30 M. Dalkılıç, *age*, s. 82.

idi. Çöller, vadiler bu ruhlarla dolu idi. Bu ruhlara Allah'ın ulûhiyetinden hisse verirlerdi. Cahiliye müşrikleri arasında çok yaygın olan kehanet/kâhinlik işi, işte bu ruhlarla irtibat kurma üzerinedir. Şairler şiirlerini bu ruhların ilhamıyla yazarlardı. İlham perileri bu ruhlardı. Peygamberimizi bu yüzden şairlikle itham ettiler. Mekke müşriklerinde, mabetler sadece tapınma yeri değil, aynı zamanda ruhanî varlıklarla temasa geçme, gaybden haber alma yeridir. Bizim klasik eserlerde çok sık geçen "hatiften gelen sesleri" kâhin ve falcılar duyuyorlar ve bunları müşriklere aktarıyorlardı.

Ayrıca Arapların taştan bir fetişleri vardı. Fetiş bizatihi ma'bud değildi, daha çok bu taptıkları ruhların makarr'ı/içine yerleştiği, bulunduğu yerdi. Bu fetiş/sanem sihirli bir mahiyete sahipti. Sefere çıkan, seferden dönen kimse, ilk iş olarak bunu meshediyordu. Daha sonraları bunlar yontularak insan şekline sokulacaktır. Özetle Cahiliyye Arapları bu heykelleri makarr edinmiş ruhlardan istiane'de bulunuyor/onlardan yardım istiyor, isteklerini en yüce İlaha iletmesi için onlara arz ediyorlardı.[31]

Mekke müşrikleri ata ruhlarının yaşadığına inandıklarından, onların mezarlarını kutsallaştırmışlardı. Bu mezarları itina ile korumaya çalışmışlardı. Ölülerin kendilerini duyup anladığına, sevinip-kızdığına, dolayısıyla ruhların kendilerine fayda veya zarar verebileceğine inanırlardı. Yani; onların şirk inancı, bir bakıma onların ruh anlayışından kaynaklanmaktadır.

Mekke müşrikleri arzın ve üstündeki varlıkların, göklerin hazinelerinin ve Arş'ın mülkiyetinin Allah'a ait olduğunu kabul ederlerdi. Ancak Allah çok uzaklarda olup, önemsiz işlere karışmayan pasif biriydi. O'nu büyük tehlikelerde, söz gelimi diğer ilahlarından ümit kestiklerinde hatırlıyorlardı. O'nun oğulları ve kızları kabul ettikleri, O'nun dûnunda, daha aşağı derecede "yedek ilahlar" edinmişlerdi. Evreni, gökteki Büyük İlah'ın kendisinden doğan diğer küçük ilahlarla birlikte yö-

31 Şemsettin Günaltay, "Kable'l-İslam Arapların Tedeyyünü", *İslamiyat*, 2004, Sayı: 1, s. 187-92.

nettiğine inanıyorlardı. Onların putları –Hübel ve Vedd haricinde– insan suretli değildi. Kutsal bildikleri kayalar ve taşlar o ilahî ruhun ikamet ettiği, içine girip hulûl ettiği ve oradan insanlarla ilişki kurduğu mekânlardı. Yoksa onlar taşa tapacak kadar ahmak değillerdi. Mesela Uzza ilahesi, Mekke'nin çıkışında, Huraz vadisinde, üç akasya ağacının bulunduğu yerde ikamet ederdi. Müşrikler bu ağaçlara silah, elbise ve çiçek asarak teberrük ettiklerine/bereketlendiklerine inanırlardı. Mekke'nin fethinden sonra Peygamber'in emriyle Halid b. Velid bu ağaçları kesmiştir.[32] Bu iptidai Araplar (!) yoksa bu üç ağaca tapmıyorlardı. Onlar basitçe, kudsî ruhlardan olan Uzza'nın burada yaşadığına, burada insanlarla temas kurduğuna inanıyorlardı. Onun ruhaniyetinden istimdat diliyorlardı. Tıpkı bizim tarikatçıların yaptığı gibi, ilahlarının ruhaniyetiyle temas kuruyorlardı.

En kadîm, en ibtidaî bir din olan Animizme göre her yerde, her bir şeyin ruhu vardır. Animizme göre ruhlar bedensiz-vücutsuz olarak hayatiyetlerini devam ettirirler. Eski Türklerin dini Şamanizmde animizmin tüm karakteristik özellikleri mevcuttur. Altay dağlarının güneyinde yaşayan bugünkü insanlar bile hâlâ, her bir dağın, gölün, nehrin bir ruhu olduğuna ve orayı koruduğuna inanırlar. Bu inanç modern Türkiye'de bile "tabiat ana" fikri şeklinde varlığını sürdürmektedir. Bu bedenden ayrı ruh inancı çok güçlü bir şekilde halk İslam'ında hâlâ mevcuttur. Ruhların gelmesi-gitmesi, istimdat etmesi vs. gibi.

Başka bir izaha göre müşrikleri böyle kaba bir animizme/ruhçuluğa götüren şey, onların teşbih konusundaki aşırılıkları olmuştur. Bu izaha göre Allah'ın isim ve sıfatları sonradan cisimleştirilmiş, teşbih (benzetme) ve tecsime (cisimleştirmeye), tecsim ise putperestliğe ve şirke dönüşmüştür. Bu görüşü destekleyen bir diğer unsur, Mekke putperestleri üç büyük putun ismini Allah'ın isimlerinden alıp, dişileştirmiş olmalarıdır. "el-Lât" Allah isminin; "el-Uzza" el-Aziz isminin; "el-Menat" el-Mennan isminin dişisidir.[33]

32 Ekrem Sarıkçıoğlu, "Kuran'a Göre Müşrikler ve Putperestler", *İslamî Araştırmalar*, Sayı: 1 s. 26-9.
33 Mustafa İslamoğlu, *Allah*, s. 80.

Yine Mekkeliler cinlerle/görünmeyen ruhani varlıklarla Allah arasında bir nesep bağı kurup, cinlere de ulûhiyet verip, onlardan korkuyorlardı. Bu onların her türlü metafizik güçle Allah arasında bir yakınlık ve bağ olduğuna inandıklarını gösterir. Şimdiki müşrikler de ölen mübarek zevatın ruhlarının Allah'a kavuşup, Allah'ta fani olup, bir nevi ilahlaştığını, kâinatın idaresine karıştıklarını, tasarrufta bulunduklarını söylüyorlar.

Fethullah Gülen *Benim Küçük Dünyam* adlı kitabında şöyle der: "Büyük ve mukaddes ruhlar ceset kafesinden kurtuldukları vakit adeta bir melek hâline gelirler ve her zaman kendileriyle aynı düşünceyi paylaşanları desteklerler." Pek Muhterem Hoca Efendimiz, gittim, gördüm, test ettim, onaylıyorum edasıyla konuşsa da resmen sunuhat nev'inden konuşuyor.

Kâinatın idaresini, gerek gayb, gerekse şehadet âleminde Allah'tan başkasına verenler katıksız müşriktir. İslam'ın Allah'ı; Kayyum'dur/her şeyin idaresini elinde tutandır. Hayy/Diridir. Kâinatın melekûtu O'nun elindedir. O, hiç kimseyi ulûhiyetine/ilahlığına ortak yapmamıştır.

Ruhaniyet denilen ve içine her bir ilah'a ait niteliklerin doldurulduğu bu ucubenin Kur'an'da, sünnette yeri var mıdır? Ne gezer! Ruh Kur'an'da; vahiy, Cebrail ve Kur'an olarak geçmesine rağmen, Peygamberimizin ağzından bir defacık "Ruh" diye bir kelime çıkmamış olmasına rağmen, çok erken bir dönemde, Kur'an'daki ruh kelimesi ödünç alınmış, Kur'an'daki bağlamından tamamıyla koparılarak içine yepyeni ruh üflenerek (!) bu ruh kelimesi tedavüle girmiştir. Peygamberimiz yemin ederken "ruhum elinde olan Allah'a" şeklinde değil de "Nefsim (kudret) elinde olan Allah'a yemin olsun ki" diye yeminine başlar.

Nefs; bir insanın maddi ve manevi tamamına denir. Kur'an'da insan nefs olarak tesmiye edilir ve bu nefsin tam olarak öldüğü ve öldükten sonra bir daha asla geriye dönmeyeceğini belirtilir. Ulemamız reenkarnasyon inancını küfür olarak nitelemesine rağmen, bizim tasavvuf dininde ölmek bile yoktur. Hayvanlar ölür, âşıklar ölür mü? derler. Hak'ta

fenâ bulanlar, Hak'ta beka bulurlarmış! Hak'ta yok olanlar, Hakk ile yaşamaya devam edermiş! Bâkî olanlar ölmez! Hâliyle bunların ruhu ölmez, dünyaya gelir-gider. Kimisinin ruhu savaşmak için geri gelir. Kimisi akrabalarını ziyarete, kimisi öğrenci yurtlarını denetlemeye!

Bazı dindar kimseler bu ruhaniyet inancının insanların maneviyatını takviye ettiğini, bunları dinden atarsak dinin çok yalın, tatsız ve zevksiz kalacağını söyler. Tam aksine din tüm sadeliğiyle ve ihtişamıyla ortaya çıkar. Sadece bazı din bezirgânları işsiz kalacak, alaca karanlık kuşağının sisli atmosferinde rehberlik yapan Kurtarıcı Yüce Kâmetlere ihtiyaç kalmayacaktır. Kula kulluk dönemi bitecektir. Şirk tarihe gömülecektir. Bir de bu ruhaniyet inancını terk eden kişi ilkel birer animist'ten hakiki birer muvahhide evrilecektir. Son dinin şerefli bir Müslümanı olma şerefiyle şereflenecektir. Belki istemiyor olabilirler. Ne de olsa memlekette din ve vicdan hürriyeti var!

Evliya ruhlarının/ruhaniyetlerinin kâinatın yönetimine katıldığına inanan, gerek manevi âlemde, gerekse maddi âlemde tasarrufta bulunduğuna inanan kaba animistlerle benim en ufak bir din kardeşliğim olamaz. Çünkü ben bir muvahhidim. Allah'a ortak koşmamakla emrolundum. Yine ben müşriklerden beriyim.

Ölmüşlerimizin ruhuna Fatiha okumak, onların "El aman, yok mu bize bir Fatiha gönderen?" diye yalvaran, kabir azabından muazzep ruhlarını bir nebze olsun şâd etmek için "Üç İhlas, bir Fatiha" okumak, evliyanın aziz ve mübarek ruhlarından, her yerde hazır ve nazır olan ruhaniyetlerinden istimdat (yardım istemenin), onlardan müstefid olmanın yanında sütten çıkmış ak kaşık kadar masum kalır.

Gerçi ölmüşlere değil, dirilere ihlas/tevhid/Allah'ı birleme lazımdır. "Senden başka hiç kimseden yardım istemeyiz. Bunu yapmayı sana en büyük saygısızlık biliriz" demesi gerekenler, dirilerdir. Amma dediğimiz gibi dinimizi bir ölüler dini hâline getirme genlerimize işlemiştir.

İhlas sûresinin anlamı nedir? Muhatabı ölüler midir? Yoksa gözleri hâlâ açılmamış diriler mi? İhlas sûresi tam bir tevhid *manzumesidir*.

Tüm insanlara duyur ve de ki: O Allah Bir'dir. Biricik'tir. O Allah Samed'dir. Eşi, benzeri yoktur. Emsalsizdir. Niteliklerini, sıfatlarını kimseye dağıtmamıştır, paylaşmamıştır. Yaradan tektir. Onun dışındakiler yaratılmış ve asla ona benzemez. O da hiçbir şeye benzemez!

Allah Samed'dir. Bölünmez bir bütündür. İçine hiçbir şeyin girip, çıkmadığı sert, tek parça, som kaya gibidir. O'ndan dışarı ilahî bir cevher, ruh vs. çıkmaz. O'ndan evren sudûr etmemiştir. Vahdet-i vücut yalandır. Herkesin ihtiyacını gideren, ama kimseye muhtaç olmayan Seyyid'dir, Âlemlerin Efendi'*sidir*. *Hayy'dır*. *Kayyum'dur*. Kâinatın dışında Arş'ına oturmuş, uzak bir Tanrı değildir. Mülk ve Melekût âlemini, Gayb ve Şehadet âlemini, bütün bir var oluş âlemini sevk ve idare eden, Razık, Müdebbir, Rahman ve Rahim olan, dünya ve ahiretin yegâne Mâliki'dir. Yardımcısı, vekili, halifesi, Sevgilisi, kızı, oğlu olmayan Âlemlerden müstağnî olan ezel ve ebed Sultanıdır.

O doğmamıştır, doğanlar, ölenler nasıl ilah olabilir? Zamanı yaratan ve Zamandan münezzeh olan, O Allah'ın başlangıcı-sonu olur mu?

O doğurulmamıştır. Hâlık olan, mahlûka benzer mi? O yaratılmışların tâbi olduğu fizik-kimya kanunlarına bağlı olur mu? Kanunları var eden, kanunların mahkûmu olur mu? Doğurulan biri Tanrı olur mu? Doğurulan, aciz bir tanrı bu muazzam büyüklükteki Kâinatı yaratabilir mi? Öyleyse bu yaratılmış kâinatın Hâlıkı yaratılmamış, doğurulmamış olması icab eder.

O'nun dengi, hiç bir şey yoktur. O Ulûhiyetini kimseyle paylaşmamıştır.

Üç ihlâstan sonra Fatiha'ya bakalım:

Hamd/tüm övgüler, Bütün âlemlerin Rabbi olan, onları besleyen-büyüten, yaşatan-öldüren, ağlatan-güldüren Allah'a mahsustur.

Rahmandır. Rahmeti kendine farz kılmıştır. Rahim'dir. Tüm yarattıklarına sonsuz merhametiyle muamele eder.

Dünyanın olduğu gibi, Din gününün de tek Mâlikidir. Orada Kimsenin Şefaati geçmez. Adil-i mutlak olan o Allah; yargılamasına kimseyi karıştırmaz. İlahlarınızın ne burada, ne de orada sözü geçmez.

Yalnızca sana kulluk eder, sana itaat eder, sana ibadet ederiz.

Yalnızca senden yardım dileriz. Senden başka Mabud mu var ki, o yardım etmeye mâlik olsun! Ne Nebî'den, Ne Velî'den, ne de Melek-i Mukarreb'den yardım isteriz.

Bizi dosdoğru yola ilet!

Kendilerine nimet verdiğin, Peygamberlerinin, Salih kullarının yoluna, Her şeyin dengede olduğu, her türlü aşırılıktan uzak olan yola! Ümmet-i vasat'ın yoluna!

Senin kendilerine kızdığın, Yahudileşenlerin yoluna değil!

Senin sapıklar olarak nitelediğin Hristiyanlaşanların yoluna da değil!

Öyleyse üç İhlas, bir Fatiha'ya kimlerin ihtiyacı var? Ölülerin mi? Dirilerin mi? Başkalarının ruhuna deyip, deyip gönderdiğin bu üç İhlâs, bir Fatiha'nın öncelikle senin ruhunu –pek tabii varsa– diriltmesi, Sana bir ruh üflemesi lazım değil mi? En iyisi bu Fatiha'yı sana okuyalım. Ruh'tan/Vahiyden yoksun ruhuna el-Fâtiha!

İş burada bitmez. Bir kere ölülerin ruhuna okuduk. Ruhlarını uyandırdık mı onların ruhlarıyla irtibata geçeriz. Bu seferde "Aziz ve mutahhar ruhlarından feyz alalım, ruhaniyetlerinden müstefid olalım." deriz. Demin okuduğumuz İhlas ve Fatiha'nın emrettiğinin tam zıddını yaparak, Allah'tan başkasından, evliya'nın, asfiya'nın ruhaniyetlerinden bir şeyler umarız, yardım isteriz. Şirk koşarız. O'nun biricik olduğunu önce ikrar eder, sonra da fiilen katlederiz. İhlas ve fatihamızı şirke batmak için bir atlama taşı yaparız. Böylece ne kadar ikiyüzlü bir hain olduğumuzu tescil ettiririz.

Sekerât-ı Mevt'te, Şeyhler Gelip, Şeytanı Kovabilirler mi?

Müritlerinin her hâline vakıf olan bu Allah'a vasıl olmuş, O'nda fani olmuş ermişler, kudsi ruhlara karışmış, tanrısal niteliklere sahip olmuş, ruh-u tayyibeleri her yerde hazır ve nazır olan (!) sâdat-ı kiram hazeratı, müritlerinin son nefeste imanla canlarını teslim etmeleri maksadıyla onları ölüm anında yalnız bırakmazmış! Şeytanı oradan kovarak, onun imanı çalma hilesini boşa çıkarırmış!

Güya şerefsiz şeytan sekerât-ı mevt (ölüm acısıyla kişinin sarhoş gibi olduğu anda) muhtezar'a (ölümü bekleyen kimse-

ye) musallat olurmuş. Muhtezar can çekişirken bir de şeytanla uğraşırmış (!) Tam bu hengâmede elinde buz gibi bir bardak su ile şeytan çıkagelirmiş. Muhtezar'a "imanını verirsen, ben de sana bu suyu veririm." diye son bir numara çekermiş. Öyle bir numara ki sormayın gitsin! En büyüğünü bu son final sahnesi için saklamış. Zavallı Müslüman hayatı boyunca sopa çektiği şeytanın bu hilesine aldanır, buz gibi suyu alır, imanını da şeytana teslim eder ve imansız olarak cehennemi boylarmış!

Bu traji-komik film burada da bitmez. Bu sefer insî şeytanlar devreye girer. İşte bu zor anlarda, sekerât-ı mevt hâlinde, iman gitti-gidiyor. Eğer imansız gitmek istemiyorsanız mübarek zâtların himmeti lazımdır. Eğer daha önceden bir şeyh edindiyseniz çok şanslısınız! Süper kahraman şeyh efendilerin, Sâdat-ı kiramın himmeti Hızır gibi imdada yetişir.[34] Sizin bir şeyhiniz yok mu? Eyvah, imansız gittiniz demektir. İmansız gitmek istemiyorsanız en kısa zamanda bir kurtarıcı şeyh (!) bulmalısınız.

Bu palavrayı Radyo 15'te saat başı dinleyebilirsiniz. Semerkant TV'de de gün aşırı. Ya şeyh, Ya şeytan! Ölümlerden ölüm beğeniniz. İsterseniz ölümü gördünüz, şeytanı da gördünüz hemen medet ya şeyhim deyiniz, ölmüş veya diri şeyhleri ilahlaştırınız, her yerde hazır ve nazır olan, Allah'ın sıfatlarıyla muttasıf şeyh'in kurtarıcılığına inanınız, Allah'a ortak koşunuz ve doğru cehenneme gidiniz! Ne dersiniz? Görüyor musunuz kaç tane şeytan insana musallat oluyor?

Bu insi şeytanlar, meseleyi evliyaların ruhlarına verilen süper güçlerle izah ederler! Bunların meseleye yaklaşımı aşağıdaki gibidir:

34 Gavs-ı (falan-feşmekân) buyurdular ki; "Sadat-ı kiramın en büyük faydası *son nefestedir*. Sadat-ı kiramın ervahı Cenâb-ı Hakk'ın izniyle sekerat hâlindeki mevtanın başına gelir. Sadat'ın ervahı gelince şeytan orayı terk eder ve o mürit iman üzere ölür. Kim o sadatın elini tutarsa, sekiz şartı yaparsa *ilahî noterde bu zatlara vekâlet vermiş olur*. Bu vekâletname; son nefeste imanla ölmeyi, şeytana karşı ona yardım etmeyi, kabirde sual melekleri gelince ona yardım etmeyi, mahşerde şefaat etmeyi, sırattan geçerken yardım etmeyi garanti eder!

> Ruhlar, Allah'ın emrindedir. Ruhlar, melekler âleminin özelliklerine sahiptir. Bu ruhlar; Allah'ın nuru ile nurlanmış, özel yetkilerle donatılmışlardır. Allah onları sevmiş ve kendilerine bizim bilemediğimiz nice kerametler vermiştir. Buharî'de geçen bir kudsi hadiste, Allah; sevdiği kullarının gören gözü, işiten kulağı, konuşan dili, tutan eli, yürüyen ayağı olacağını; onlara başkalarına vermediği özellikler ve tasarruf gücü vereceğini müjdelemiştir. Velîlerin, insanlar ve eşya üzerindeki tasarrufu, uzaktaki insanlara yardım etmesi, bu hadiste belirtilen yetkiye girmektedir. Bu bir kerامettir, özel bir nimettir. Halid-i Bağdadî, velîlerin, ölüm hâlindeki müritlerine yardımlarının ruh vasıtası ile olduğunu belirtmiştir. Ruhlar nurla hareket ettiklerinden, Allah'ın izniyle bir anda gökleri ve yerleri dolaşma ve görme imkânları vardır. İmam Rabbânî *Mektubat*'ında, Allah'ın, bu üstün kabiliyetli ruha sahip "Kutbu'l-İrşad" dostu vasıtasıyla, dilediği kullarına pek çok yardımlarda bulunacağını bildirmiştir. Ki bazen bu ruhlar yaptıkları yardımdan haberleri bile olmaz. Velîler Allah'ın dostu ve ordusudur. Onlarla dilediği kimselere yardım eder, zayıf anında destekler. Bir mümine yardım edilecek en nazik an ise ölüm anıdır. Velîler sevdiklerini kabirde de unutmaz ve onları yalnız, duasız bırakmazlar. Sadık dostlarını dua, istiğfar ile desteklerler. Bir mürşid, her gün yapmakta olduğu zikirlerin, hayırların sevabını vefat eden mürit ve sevenlerinin ruhlarına hediye eder.[35]

Bu zavallıların Allah'ı, benim dinimin öğrettiği Allah olamaz. Bir ömür boyu Allah'a kulluk ediyorsunuz, imanınızı şirkten, şekten temizliyorsunuz, onu güzel amellerle beziyorsunuz, fakat Allah (hâşâ) hâlâ entrika peşinde. Sizin imansız gitmenizden keyif alıyor olmalı ki, şeytanı başınıza musallat etmekte! Bir kişinin daha imanını kaybedip, cehennemi boylamasına razı oluyor. Olabilecek, tasavvur edilebilecek bir şey midir bu, Allah aşkına! Böyle hain, dessas bir tanrı tasavvuru nasıl olur da İslam'ın Rahman, Rahîm, Gafûr, Vedûd, Âdil olan tanrı tasavvuruyla bağdaşır? Annenin çocuğuna olan düşkünlüğünden binlerce kez kullarına daha düşkün olan Allah, nasıl olurda bir ömür boyu imanını içselleştirmiş, onunla bütünleşmiş, onun için birçok bedeller ödemiş bir kulunu son anda şeytanın ayartmasına teslim eder ve kulunun imansız gitmesine razı olur?

35 Dilaver Selvi, *Semerkand Dergisi*, Kasım/2000.

Bu palavrayı Kurtubî Tezkire'sinde isnatsız bazı hadislerle nakletmiş, o zamandan bu yana da bu palavra kıssacı vaizlerin vazgeçilmez hikemiyatından oluvermiştir.[36] İnsanların ölüm korkusundan, özellikle de imanla gidememe endişesinden yararlanmak isteyen insi şeytanlar, insanların imanlarını çalmak için devreye girmektedirler! Zira bu iman kurtarıcı şeyhler öyle yetkilerle donatılmaktadır ki, adeta ilahlaştırılmaktadırlar.

Oysa Peygamberimiz sevgili amcası Ebu Talib'in imanını kurtaramadı, başı ucunda durmasına rağmen!

Bir insan nasıl yaşarsa öyle ölür, nasıl ölürse öyle haşrolunur. *"Her kul öldüğü hâl üzere diriltilir"*. (Müslim, Cennet, 83) Nasıl haşrolunursa öyle ceza-mükâfat görür. Temel kural budur. Elbette Müslüman imansız gitmekten ödü kopar, o günahını bile küçümsemez. Günahını üzerine yıkılacak kara bir dağ gibi görür. Dindarlık, Müslümanlık bir hayat tarzıdır. İnsan yaşadığı hayata göre son nefesini verir. Ömür boyunca "kelime-i tevhid"i dudaklarından düşürmeyen, vird-i daimisi yapan bir mümin, dudaklarını oynatamasa bile kalbiyle, tüm varlığıyla o mübarek kelimeyi söyler.

Hele sâdât-ı kiramın bu hengâmede devreye girmesi cin şeytanlarının bile düşünemeyeceği kadar şeytancadır. Belki kim buna inanırsa imansız gider. Çünkü binlerce kilometre uzakta ya da ölmüş şeyhin ruhaniyetinin böyle olağan üstü güçlere sahip olduğuna inanan birisi Allah'ın ulûhiyetini hiç anlamamış demektir. Boşuna yıllarca la ilahe illallah demiştir. Hatta 'La ilahe'yi/O'ndan başka hiçbir ilahın olmadığını anlamanın yakınına bile gelmemiştir.

> *Nihayet elçilerimiz canlarını almak için geldiklerinde, onlara: "Hani, Allah'tan başka yalvarıp durduğunuz kimseler nerede?" der ve günahkârlar şöyle derler: "Bizi yüzüstü bırakıp, gittiler!" Böylece, öz benlikleri aleyhine şahitlik edip, kendilerinin kâfir olduğunu itiraf edecekler.* (A'raf/37)

"Şeytanın musallat olması, "mekr-i ilahî"dir, Allah'ın mekrinden/hilesinden emin olunmaz." denirse, bunun cevabı da

36 Bekir Topaloğlu, "Ölüm" md. *DİA*, C. 34, s. 34.

şudur: Allah kimseye tuzak kurmaz. İslam'a ve Müslümanlara tuzak Kur'anların tuzaklarını başlarına geçirir, başkasının kuyusunu kazan kimseyi, kazdığı kuyuya düşürür demektir. Ava giden avlanır demektir. Yani "ceza amelin cinsindendir" kuralının uygulamasıdır. "*Kurulan tuzağa ancak sahibi düşer.*" (Fatır/43)

Hüsn-ü hatime/güzel bir final ile hayatı taçlandırmak, son noktayı koymak hepimizin en büyük arzusudur. O Allah müminlerin velîsidir. O onları kendilerinden daha çok sever. "*Darda kalana dua ettiğinde icabet eden ve ondan kötülüğü gideren (Allah'tan başka) kimdir?*" (Neml/62) Yani şeyh efendi değildir.

Ey rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi saptırma... (Al-i İmran/8) Allah'ım kalplerimizi dinin üzere sabit kıl.

Allah'ım! Bizim canımızı ebrar ile/iyi insanlarla birlikteyken al. (Al-i İmran/193)

...Rabbim! Hem bu dünyada, hem de ahirette benim velîm/yardımcım sensin. Canımı Müslüman olarak al ve beni Salih kulların arasına kat. (Yusuf/101)

Süleyman (a) da o ihtişamlı günlerinde "*...Verdiğin nimetlere şükreden ve hep senin hoşnut olacağın güzel işler yapan biri olayım ve beni rahmetinle erdemli kullarının arasına kat*" (Neml/19) diye dua etmişti.

Hastamız son nefeste "Eşhedü en lâ ilahe illallah"ı getiremedi. Tüh! Hastamız imansız gitti, öyle mi?

İnsan ölüm esnasında bilincini kaybedebilir, ağzından çirkin sözler sâdır olabilir ya da vücudu hiç de hoş görünmeyen bir yapıya bürünebilir. Tüm bunlara bakarak kişinin manevi hâli hakkında hüküm vermek asla mümkün değildir, doğru da değildir. "Son nefeste kelime-i Şehadet getirmek" demek ömrünün son hâllerine kadar, erzel-i ömür/ömrün en rezil hâli denen ihtiyarlık düşkünlüğüne kadar iman ve İslam dairesinde kalmak, Müslümanları kardeş bilmek demektir. Müslüman olarak ölmek demek; son nefeste kelime-i şehadet getirmek değildir. Son nefese kadar iman üzere yaşamak demektir.

Âlem-i Misal ve Âlem-i Berzah

Âlem-i Misal ne demektir, İslam'da ve hakikatte böyle bir âlem var mıdır? Âlem-i Misal, Platon'un ideaları ve Ayan-ı Sabite ile aynı mıdır, yoksa ayrı ayrı şeyler midir?

İslam filozofları arasında misal âlemi nazariyesinden bahseden ilk kişi Gazâlî'dir. Yalnız Gazâlî âlem kelimesi yerine vücut kelimesini kullanır ve bu âleme "misaller vücudu" der. Gazâlî varlığı üç kısma ayırır. Hislerle alakalı vücut, akılla alakalı vücut ve hayali vücut.[1] Gazâlî'ye göre "Hayali Vücut"un manası; lisan-ı hâlin bir temsîl gibi his olunması ve müşahede edilmesidir. Bu enbiyanın hâl ve şanına layıktır. Velayet makamına yükselen insanlar, yalnız bu temsilleri/misalleri görmekle kalmaz, isterse bunları başkalarına da gösterebilir.

Gazâlî'mizin kafası karmakarışık olduğundan âlemleri de öyle karma-karışıktır. Farklı eserlerinde farklı âlemlerden bahseder. Bazen mülk âleminden, bazen melekût âleminden (manevi varlıklar sahası) dem vurur, bazen de bunların arasında ceberut âlemini yerleştirir.

İlk sûfîler Hak ve halk (Allah ve âlem) ayırımı yaparlarken, Gazâlî'den itibaren sûfîlerin evren anlayışı değişmiştir. Gazâlî'den itibaren "maddi ve manevi âlem" kavramları dinî literatürümüze bir daha hiç çıkmamak üzere girmiştir.

Tasavvufta genellikle üç âlem kabul edilir: Maddi âlem, duyularla bilinemeyen manevi âlem ve bu ikisi arasında köprü vazifesi gören berzah âlemi![2]

Daha sonraları, sudûr teorisi ve Batlamyus kozmolojisinden mülhem "Âlem-i berzah, Âlem-i ervah, Âlem-i ceberût,

1 Süleyman Nedvî, *Asr-ı Saadet*, C. 2, s. 206-9.
2 Süleyman Uludağ, "Âlem" md. *DİA*, C. 2, s. 360.

Âlem-i emir, Âlem-i mana, Âlem-i melekût, Âlem-i misal" vs. gibi pek çok âlemler uydurulmuştur.

Oysa İslam'da bilgi edinebilirlilik açısından iki âlem vardır: Şehadet âlemi ve Gayb âlemi!

Mevcut olması itibariyle de iki âlem vardır: Dünya hayatı/içinde yaşadığımız evren ve ahiret hayatı/ileride kurulacak olan Ebediyet Yurdu!

Filozoflarımızın Âlem Tasavvuru

Platon'un idealar âlemi ve gölgeler âlemi ayırımı, Kindî ile başlayan "akledilir âlem" ve "duyular âlemi" ayırımına ilham vermiş, Platon'un evreni insan gibi madde ve ruhtan müteşekkil görmesi "âlemin ruhu" fikrinin İslami kozmoloji modellerinde merkezi bir yer edinmesine neden olmuştur.

Fârâbî ve İbn Sînâ gibi filozoflarımız, Plotinus'un sudûr teorisini ve Batlamyus kozmolojisini referans alarak, daha ileri ve ayrıntılı bir kozmoloji geliştirmişlerdir. Özetle Allah'ın sudûru; onuncu semavi akıl/melek ve dokuzuncu felekte son bulmuştur. Bu son felek "ay altı âlem ya da kevn-ü fesad (oluş-bozuluş)" âlemidir. Hâliyle bu ay altı âlem, ontolojik olarak diğerlerinden ayrılır. Filozoflarımız, sekiz Batlamyus feleğine bir dokuzuncu felek ilave etmişler ve sabit yıldızlar feleğinin üzerinde yer alan bu feleğe "Atlas Feleği" şeklinde bir isim uydurmuşlardır.[3]

Filozoflarımızın sudûr teorisine göre evrenin oluşumu şöyledir: İlk Akl'ın, kendisinden sudûr ettiği Allah'ı düşünmesiyle ikinci akıl, kendisini düşünmesiyle de birinci feleğin nefsi (ruhu) ve maddesi meydana gelmiştir. İkinci aklın da "İlk Aklı" düşünmesiyle üçüncü akıl, kendisini düşünmekle de sabit yıldızlar küresinin nefsi ve maddesi meydana gelir. Üçüncü aklın bir önceki aklı düşünmesiyle dördüncü akıl meydana gelmiş olur. Dördüncü akıl; beşinci aklı meydana getirir. Bu şekilde her akıldan bir başka akıl, bir felek ve onun nefsi sudûr eder ve bu aracılar onuncu akılda son bulur. On

3 Süleyman Hayri Bolay, "Alem" md., *DİA*, C. 4, s. 357-9.

akıl; sırasıyla birinci felek (Atlas feleği), sabit yıldızlar küresi, Satürn, Jüpiter, Mars (Merih), Güneş, Venüs (Zühre), Merkür (Utarit) ve Ay'ın nefsleri ve cisimleri meydana gelmiştir. Her kürenin kendine özgü aklı bu kürelerin dönmesini sağlar. Her kürenin aklı da farklı olduğundan, O'na olan arzu ve iştiyakları nispetinde farklı dönme hızına sahiptirler. O yıllarda henüz çekim kanunu bilinmediğinden, gezegenlerin dönmesine böyle dâhiyane bir çözüm bulmuş olmalılar. Ay küresinde gök cisimleri, Faal Akıl'da da kozmik akıllar son bulur. En üstteki gök ile en aşağıdaki ay feleği arasındaki varlıklara "İkinciler veya Ruhaniler" denir. Onuncu akla ise "Faal Akıl" adı verilir. Faal Akıl ay altı âlemini, yani; yerküreyi idare eder. Nesneler dünyasında meydana gelen her türlü fiziki, kimyevi ve biyolojik hareketleri Faal Akıl tayin eder.

İbn Sînâ, Faal Aklın semavi varlıkların da yardımı ile içinde bulunduğumuz süfli âlemi, yani ay altı âlemini meydana getirdiğini söyler. İbn Sînâ, Faal Akıl ile semavi varlıklar arasındaki irtibatı ve onlara olan yardımını, semavi varlıkların canlı oluşuna bağlar. Ay altı âleminde bulunan varlıkların suretleri (matematiksel formları, arketipleri) Faal Akıl'da mevcuttur. Faal Akıl, semavi varlıkların da yardımı ile bu suretleri dağıtmaya başlar. Bu yüzden Faal Akıl'a dünyadaki her varlık türüne belli bir şekil/biçim ve sûret veren anlamında "Vahibu's suver" denmiştir ve yine bu onuncu akla, "Faal Akıl, Ruhu'l-Kudüs, Cebrail" gibi isimler de vermişlerdir. Böylece kevn-ü fesad âlemindeki tüm işleri bu "Faal Akıl/Cebrail" denen kozmik güce yaptırmışlardır! Oysa Kur'an'a göre Cebrail'in vahiy getirmekten başka bilinen bir görevi yoktur!

Fârâbî'de de akılların sayısı on'dur. Akıllar ve nefisler bu hareketi başlatmıştır. Ona göre her bir feleğin kendi aklı ve nefsi/ruhu vardır. Nefs; feleğin doğrudan hareket ettiricisi olup, o da gücünü akıldan alır. Her bir akıl, kendisinden daha yukarıda olan bir üst aklı temaşa eder, onun mükemmelliğine hayran olur, ona kavuşmayı aşk ile arzular. İşte bu kemale ulaşma arzusu her bir aklın feleğini harekete geçirir. Ta hepsi birden kendisi hareket etmediği hâlde hareket etti-

rici olan Bir'e duydukları arzu onları Mevlevi derviş gibi döndürür! Bütün semavi akıllar, felekler sayesinde yeryüzünde hayat oluşmuş olur. Bu suretle fizik, kozmoloji ile kaynaşmış, yeryüzü göklerdeki âleme bağlanmıştır. Tanrı, bu on akıl sayesinde fiziksel evreni sevk ve idare etmektedir.

Bizim filozofların tanrısı, ilk feleği hareket ettirmek için şöyle bir fiske atıveren Aristo'nun "İlk Muharrik/hareket ettirici" şeklindeki tanrı anlayışından birazcık farklıdır. O'nun görevi; her biri ayrı bir melek ile yönetilen dokuz feleğin toptan hareket ettiricisidir, o kadar! Bu ahenkli hareketin sağlanmasında semavi akıllar doğrudan, feleklerin nefisleri ise dolaylı olarak görev üstlenmişlerdir.

Sudûr teorisinde sistemin en başında mutlak bir olan Tanrı, ardından sayıları on olan göksel akıl/ruhaniler gelmektedir ki, bunlar Allah ile maddi kâinat arasında aracı işlevi görmektedir.

Tüm bunları İslam'ın tevhid inancıyla bağdaştırma imkânı yoktur.[4] Anlaşılan ünlü filozoflarımız Plotinus ve Sâbiîlerin tesirinde fazlaca kalmışlar!

Örneğin Peygamberimiz, "Allah'ın lütfu ile bize yağmur yağdı, diyenler bana inanmıştır, ama 'Şu gezegen bize yağmur yağdırdı' diyenler beni inkâr etmiştir." buyurmuşlardır. (Buharî, İstiska, 28)

Örneğin büyük tevhid önderi, İbrahim (as) bir hanîf olarak, işrâkîlerin ve filozofların tekrardan parlatmaya çalıştığı Sâbiîlik felsefesine ve Sâbiîlerin adı var kendi yok (nominal) bütün tanrılarına savaş açmıştı. İbrahim (as) eliyle, insana musallat olduğuna inanılan cin, şeytan, hayalet vs. gibi gizemli varlıklar ile insanın ve tabiatın mukadderatına hükmettiği sanılan astrolojik güçler, semavi akıllar, felekler vs. gibi yarı tanrıların işine son verilmiştir. İbrahim'in tevhid mücadelesiyle, tabiat mitolojik unsurlardan arındırılmış, insanın tabiatı gerçek kimliğiyle görmesine zemin hazırlayan bir te-

4 Mahmud Kaya, "Fârâbî" md. *DİA*, C. 12, s. 150.

mizlik operasyonu yapılmıştır. Böylece her varlık layık olduğu yere oturtulmuştur. İnsan tabiatın gizemli güçlerine bağımlılıktan kurtulmuştur. İnsana, Allah'ın tabiatın içinde değil de ötesinde aranması gerektiği öğretilmiştir.[5]

Maalesef filozoflarımızın marifetiyle, özellikle de işrâkîlerce Sâbiîlik geri getirilmiş görünmektedir.

Ve en önemlisi de "İnsan; bütün âlemlerin kendisinde dürülü olduğu bir varlıktır. Kâinat da büyük insandır." anolojisidir.[6]

"Tüm âlemlerin (lâhût, ceberût, ilk teayyün, âlem-i ervah ve misal âleminin) insana derc edilmiş/insana sıkıştırılmış olması" sözü –insana iltifat nev'inden de olsa– pek masum bir söz değildir. Aslında bu söz; insanı tanrılaştırmaya yönelik bir sapıklığa kapı aralamak için söylenmiştir. Tanrı da dâhil, insanda ne ararsan var! Allah, âlemde, özellikle de "zübde-i kâinat/evrenin hulasası" olan insanda tecelli etmiştir. İnsan Tanrı'nın en güzel mazharıdır. Mesela insanda hayal kuvveti mi var, bu hayal kuvvetinin büyüğü evrende "Misal Âlemi" olarak mevcuttur. Ya da tersi, bu âlem-i misal; insanda hayal kuvveti olarak katlanıp, dürülmüş, sıkıştırılmış olarak bulunmaktadır (!)

***

Fazlur Rahman'ın yerinde tespit ettiği gibi:

> Gazâlî'ye ait bazı fikirlerin etkisinde kalınarak, maddi âlemle ruhani âlem arasında var olduğuna inanılan Âlem-i Misal'in varlığını ispat edebilmek için bir nazariye geliştirildi. Bu rüya ve gölge ülkesi nazariyede, keramet tellallığının bir arenası durumundaydı. Birçok şeyhin ruhani demogojisi ile bir araya gelen bu anlayış başta şarlatanlık olmak üzere her türlü sapıklığa yol açtı.[7]

5 Aslında İbrahim (as), insanın bozulmamış zihnini ve fıtratını temsil eder. İbrahim'in başardığı şey, rüşt sahibi ve sağduyulu her bir insanın başarması beklenen şeydir. İşte İbrahim (as) daha çocuk yaşta, çok naiv bir şekilde bozulmamış bu insan fıtratına yaslanarak, o ana kadar hâkim olan ilkel zihnin tabiata ve astronomiye odaklı anlam arayışını sorgulamıştır.

6 Süleyman Hayri Bolay, "Alem" md., *DİA*, C. 4, s. 357-9.

7 Fazlur Rahman, *İslam*, s. 213-4.

İmam Hattabî'den sonra Şeyhu'l-İşrâk Sühreverdî bu rüya ile alakalı hâllere âlem demiş ve onları vasfetmeye çalışmış ise de bunu Platon'un İdealar Âlemi ile karıştırmış, Süyutî de bazı eserlerinde bu fikri onaylamıştır. Hafız Şirazî onun kaldığı yerden devam ederek "Âlem vardır ki, bu âlem onun timsalidir." şeklinde, bu evrenin hayal ve gölge olduğunu ifade eden beyitler döktürmeye başlamıştır.

Fazlur Rahman, Bu "Âlem-i Misal" nazariyesinin tarihi köklerine işaret ederek, onu şöyle eleştirir:

> Yeni Platonculuktan doğan "Varlığın Mertebeleri" nazariyesi ile ilgili bir başka büyük nazariye de varlıkla düşüncenin özdeşliğini öne süren "Bilgi Teorisidir." Bu iki nazariyeden, söz konusu felsefi geleneğin dinî dünya görüşünde önemli bir rol oynayan ve geniş ölçüde tasavvufi düşüncenin yardımıyla gelişen, üçüncü önemli bir doktrin "âlem-i misal" doktrini doğdu. "Misallerin ontolojik dünyası; yüksek ruhani varlıkların müşahhas suretlere büründüğü, maddi dünyadaki kaba cisimlerinin latif cisimler ve suretlere dönüştüğü yer."
>
> İlk iki doktrin Sühreverdî tarafından daha da geliştirildi. Sühreverdî, özle/zatla varlık arasında ayırım gören İbn Sînâ'nın tezini inkâr ederek, filozofların tanrı ile insan arasında yaptıkları ayırımın dayanağını ortadan kaldırdı. O, bu görüşüne uygun düşecek tarzda vacib ve mümkün arasındaki farkı da inkâr ederek, bu gibi ayırımların tamamen zihni ve subjektif olduklarını ifade etti. Aristo kategorilerinin hepsini tamamen subjektif "mitler" olarak gördü ve reddetti. O "Bütünüyle Allah varlıktır; Varlığın bütünü, Allah'tır." dedi.
>
> Sühreverdî'nin geliştirdiği bilgi teorisinde bilgi; filozofların öğrettikleri gibi formların "soyutlanması" suretiyle değil, objenin vasıtasız olarak kavranması veya onun doğrudan doğruya mevcudiyetiyle elde edilir. Sühreverdî, "bu doğrudan farkında olmayı", her türlü bilginin ana özelliği olarak kabul etti ve eski Zerdüştlükteki Nur kavramını yeniden canlandırarak, böyle bir idraki, Varlığın kendi kendini aydınlatması olarak kabul etti. Bu şekilde varlık, sudûr yoluyla Mutlak Hakikat'ten akıp gelmeye devam ettikçe, Nur veya kendiliğinden ortaya çıkan şuur hâli de nihai kaynağından çıkarak akmaya devam edecektir.
>
> Burada insanın bilme güçleri, Kişi şeklinde tasavvur edilen Hakikatin ontolojik yapısına yansımaktadır. Nasıl ki, insanda duyu idraki, hayal gücü ve akli düşünce varsa, âlem de objektif ola-

rak bunlarla donatılmıştır. Buradan hareketle İbnü'l-Arabî âlemi; en büyük insan, insanı da küçük âlem olarak nitelemiştir. Bu doktrin makrokozmos ve mikrokozmos fikrinin zıddıdır. Birincisi, âlemi insan modeline göre ikincisiyse, insanı âlem modeline göre ele almaktadır.

İbnü'l-Arabî'nin bu çok katlı ve merkezinde insanın bulunduğu kozmolojisinde, insanın yaratıcı hayal gücünün ontolojik karşıtı olan "âlem-i misal" oldukça merkezi bir yer işgal eder. Gerçekten bu misal âlemi çok geniş ve sınırsız bir alandır. Âlem-i misaldeki suretleri yansıtmaktan başka bir iş yapmayan, "beşerî hayal gücü" kadar sınırsızdır. Âlem-i misale özellikle tasavvufi ve (Peygamber'le canlı olarak görüşmek vs. gibi) dinî rü'yet tecrübelerinin konusu olan ve ne tamamen ruhi ve ne de tamamen maddi olan canlı sembolleri açıklamak için başvurulmuştur. Bu tecrübelerde, tecrübenin konusu olan saf ruhani gerçek, bir imajın yarı-maddi suretine bürünmekte ve doğrudan doğruya hayal gücü tarafından idrak edilmektedir. Bu "âlem-i misal" öyle bir yerdir ki, orada peygamberleri ve melekleri insan suretinde görmeyi başardılar.[8]

***

Bu fantastik âlem-i misal nazariyesi Nakşibendî Tarikatı'na Rabbânî'den evvel girdiği anlaşılmaktadır. Çünkü Rabbânî onu eserlerinin birçok yerinde zikretmiştir. Özellikle, Nakşiliğin Müceddidiye kolu bu nazariye üzerinde fazlaca ısrar eder.

Kelam âlimleri içinde bu nazariyeyi kelam ilmine ilk tatbik etmeyi düşünen Rabbânî'nin talebelerinden Hindistanlı Molla Bedreddîn'dir. Molla Bedreddîn üstadına yazdığı mektupta der ki: "Kabir azabı misal âleminde olur. Bu azap rüya içinde duyulan azap gibidir. Yani temsîlîdir." İmam Rabbânî, cevabi mektubunda şöyle der: "Eğer bu mütalaayı kabul edersen, onu ziyadesi ile genişletmek ve onu birçok fer'î meseleye taksim eylemen mümkün olur."[9]

İmam Rabbânî, *Mektubat*'ında âlemi; üçe ayırır: Ruhlar âlemi, Misal âlemi (manaların temessül ettiği, görünüm ka-

8 Fazlur Rahman, *İslam*, s. 174-7.
9 Süleyman en-Nedvi, *Asr-ı Saadet*, C. 2, s. 207-12; ayrıca bak. Rabbânî, 443. Mektub.

zandığı âlem) ve Cisimler âlemi. Misal Âlemi; ruhlar âlemi ile bedenler âlemi arasında bir ara âlemdir (berzahtır) ve bu iki âlemin manaları ve hakikatleri için ayna durumundadır. Ruh ve beden âlemlerinin manaları âlem-i misal'de latif imajlarla (suretlerle) tezahür eder. Yani her mananın ve her hakikatin (gerçek varlığın) orada münasip bir sureti ve heyeti vardır. Haddi zatında bu berzah âleminde hiçbir şekil ve suret yoktur. Berzah âlemi bir ayna gibidir. Ondaki suret ve şekiller diğer âlemlerden aksetmiştir. Bu âlem, çok kere, histen geçmeden ve bedenden ayrılmadan da hissedilir.

Ona göre ruh, bedene taallukundan evvel misal âleminde idi. Bedenden ayrıldıktan sonra da misal âlemine gidecektir. Kabir azabı da misal âleminde olacaktır.[10]

Âlem-i Misal, âlem-i şehadet gibi mevcut olup, o vehim ve hayal değildir. Âlem-i Misal bütün âlemlerin en genişidir. Âlemlerin hepsinde bulunan her şeyin Âlem-i Misalde bir sureti, bir görünüşü vardır. Hatta akla hayale gelen şeylerin, manaların dahi bu âlemde bir sureti, misali vücudu vardır.

Bu Âlem-i misali icat edenler devamında şöyle derler:

> Cinler latif görüntüler olarak temessül edebilirken, insan-ı kâmil ve onların daha büyüğü olan peygamber ruhları "âlem-i misal" aynasında niye görülemesin? Elbette görülür! Orada görülen onların kendileri olmadığı gibi, ruhları da değildir, belki onların "misali (ruhsal ikizi, perisprisi/astral bedeni)"dir. Bu anlamda olmak üzere yakaza hâlinde Rusulüllah'ın görülebileceğini söyleyen birçok âlim vardır. Bunlar yalancı mı?

Şah Veliyyullah Dihlevî, *Huccetullahi'l-Baliğa* adlı eserinde Âlem-i Misal'de eşyanın henüz dünyada meydana gelmezden önce orada mevcut olduğunu,[11] her insanın orada bir suretinin/sembolünün olduğunu söyler.[12] Elest bezminde ahit/söz veren işte bu ikizimiz olup, insan bu dünyaya geldiğinde bu misal âlemindeki ikiziyle/suretiyle üst üste çakışıp, bütünleşir. İnsan türüne ait bu suret, kişisel özelliklerinden sıyrılıp,

10 Rabbânî, *Mektubat*, 443. Mektub.
11 Şah Veliyyullah Dehlevî, *Huccetullahi'l-Baliğa*, C. 1, s. 54.
12 Şah Veliyyullah Dehlevî, *age*, C. 1, s. 92.

insan türüne ait niteliklerin baskın olduğu Âlem-i Misal'de şekle bürünüp, orada bâkî kalır. Orada sadece insanların suretleri/misalleri değil, yaptıkları işlerin de bir sureti vardır.[13] Âlem-i Misal ile Âlem-i Şehadet'in iç içe geçtiği anda, Peygamberimizin kalbi yarılmış ve bu yüzden dikiş izi kalmamıştır. İsrâ ve mi'rac olayı, Âlem-i Misal ve Âlem-i Şehadet arasındaki berzahta, yani her iki âlemin de hükümlerinin cereyan ettiği bir mekânda olmuştur.[14]

Hadisçi ve sûfî Dihlevî, birçok hadiste, maddi olmayan bir misal âlemine işaret edildiğine inanır. O, vahyi, mi'racı, Sidretü'l-münteha'yı, meleklerle görüşüp-konuşmayı ve bunlara benzer hadiseyi misal âlemiyle izah etmeye çalışır ve şöyle der: "Birçok hadisin delalet ettiği üzere, varlık içerisinde maddi olmayan bir âlem vardır ve manalar orada kendilerine uygun imajlarla temessül ederler. Bu hadislere bakanlar bunları zahirleri ile kabul edip, sözünü ettiğimiz biçimde bir âlemin varlığını itiraf etmek zorunda kalırlar. Ben de Suyutî ile aynı görüş ve kanaatteyim."

Zahid el-Kevserî, Dihlevî'nin bu görüşlerini şöyle eleştirir:

> Dihlevî'nin yalnız kaldığı görüşlerinden biri de hadislerin müşkilatını Âlem-i Misal diye, hayaller üzerine bina edilmiş bir âlemin üzerine bina edilen izah şekillerine bağlamasıdır. Bu âlem-i misalin varlığı ne Şeriatta, ne de akılda sabit olmayan bir hayaldir. Bu yüzden, müşkilatın halledilmesini bu âlemle çözmeye kalkmak, işi hayale ihale etmektir. Hatta bu problemleri Âlem-i Misalin meçhullüklerine atmak, hadislerin manalarını iptal etmekten farksızdır. Ayrıca, bir şeyi hicri birinci asırdaki insanların anlamağı manalara hamletmek, katıksız bir ifsat ve haktan sapmadır.[15]

Said Nursî de bu misal âlemine niçin ihtiyaç duyulduğunu şöyle itiraf eder:

> Sonra ehl-i keşfin tasdikıyla; yetmiş defa Resûl-i Ekrem temessül edip, yakaza hâlinde O'nun sohbetiyle müşerref olan Celâleddin-i

13 Şah Veliyyullah Dehlevî, *age*, C. 1, s. 278.
14 Şah Veliyyullah Dehlevî, *age*, C. 2, s. 652.
15 Kevserî, *Husnü't-Tekâzî*, 98, nak. Hüseyin Avni, "Alem-i Misal Var mıdır, Varsa Ne Demektir?" http://www. darusselam. com/reddiyeler.

Suyutî gibi allâmeler ve muhakkikler sahih hadislerin elmaslarını, sair sözlerden ve uydurmalardan tefrik ettiler. (19. Mektub)

Yani; misal âlemi yardımıyla hadislerin Peygamber'in sözü olup olmadığını ona sorarak düzelttiler der.

Tam aksine, Peygamber'e en çok yalan isnat edenler; bu misal âlemini icad edip, ona sığınanlar olmuştur!

Platon'un Felsefesi ve Bize Tesirleri

Misal kelimesi (çoğulu müsül) "örnek, model, ideal, denk, benzer" anlamlarına gelir. "Misal Âlemi"nin bu anlamlarla doğrudan alakası vardır. Fransızca "Idéa" kelimesinin şimdiki manası fikir ve tasavvurdur ki, hariçte var olan bir şeyin zihindeki suretinden ibarettir. Platon'un "idea"sına gelince, bunun Yunancadaki manası "kalıp, misal/örnek" demektir. Platon'a göre dünyada gördüğümüz maddi şeyler gibi tasavvur ettiğimiz akli şeylerin dahi Âlem-i Ezel'de hakiki ve daimî birer misali, numunesi vardır ki, onlar sabit ve değişmez olarak kalır. Dünyadaki eşya onların noksan ve geçici birer gölgesi hükmündedir. İslam Filozofları Platon'un idealarını; *el-Müsülü'l-Eflâtuniyye/Eflâtun'un İdeaları/Misalleri* diye tercüme etmişlerdir.

Platon'a göre iki âlem vardır. Biri "akledilir âlem" olan idealar âlemi, diğeri de "duyular âlemi." Bu duyular âlemindeki her şey, ideaların kopyalarından, resimlerinden başka şey değildir. Bu görüntülerin, aslı "akledilir âlem" olan, İdealar dünyasındadır. Bu idelerin oluşturduğu âlem de "İdealar Âlemidir." İdealar; çokluk dünyasının değişmeyen ilkeleri, kaynakları ve asıllarıdır. Yani onlar sadece soyut birer kavram değil, aynı zamanda bu varlıkların nesnel olarak içinden türediği bir kaynak, bir temel, bir ilke, bir ana maddedir.

Platon'a göre idealar ezeli ve ebedidir. İdeaların ezeli ve ebedi olmaları sebebiyle, onlar için doğma, ölme, artma ve eksilmeden söz edilemez. İdealar, sonsuz olmaları sebebiyle hiçbir değişikliğe bağlı kalmadan her zaman kendileriyle aynı kalan şey'lerdir. Onlar, kendi başlarına var olan şey'ler olup,

kendi kendileriyle özdeştirler ve varlıkları kendindendir. Kendi başlarına var olan idealar, tikel şey'lerden farklı olarak, zamanın da dışındadır. Maddi olan herhangi bir şeyle karışmayan saf ve katışıksız, soyut ilkelerdir. Kendileri bir "şey" olan idealar, bu dünyadaki cüz'î/tikel şey'lerin de aynı zamanda nedenleridir. Onlar; renksiz ve biçimsiz olup, gözle görülemeyen, tanrısal şey'lerdir ama Tanrı tarafından da yaratılmamışlardır. Sayısız İdeanın kendi aralarında bir hiyerarşi vardır. Bir piramit gibi en tepede, diğer bütün iyi şey'lerin nedeni olan "İyi İdeası" bulunur.[16]

Platon, ilk başta sadece "iyilik, güzellik, adalet" gibi soyut şeyler için idea kavramını kullanırken, daha sonraları her bir şeyin/nesnenin ideasının bulunduğunu iddia etmeye başladı. Hatta kolunuzdaki saatin bile. Saatinizin idealar âleminde bulunan ideası, sizin ve diğer tüm saatleri varlık dünyasında var etmeye devam etmektedir! Milyarlarca saatin ve milyonlarca farklı saatin/türün tek bir "saat ideası" vardır! Kitaplarınız, kâlemleriniz gibi tikel şeylerin de idealar âleminde külli/tümel asılları olan tek bir ideası vardır!

Hatta "Platonik aşkınız" bile bu Platon'un idealar âlemindeki "aşk ideası" sayesinde varlık yüzü görebilmektedir! Ona "Ey aşk ilahesi, bu aşkın sahibi de sensin, nedeni de" diye yalvarabilirsiniz!

Özetle, Platon'a göre idealar zamanın dışında kendi kendileriyle aynı kalan, kendilerine herhangi bir yer tayin edilemeyen, bununla birlikte nesnelerin de nedeni olan, saf ve katışıksız şey'lerdir. Bu özellikleriyle idealar tikel nesnelere yayılarak onlara eşlik etmekte, onlara karışmakta ve orada bir süre bulunduktan sonra nesnelerden geçip gitmektedirler. Örneğin Platon'a göre beyaz olarak gördüğümüz bir şeyin "beyaz olmasından" söz edemeyiz. Sadece bu şeyin beyaz renge büründüğünden ve bu niteliği bir müddet taşıdığından söz edebiliriz.

16 Mustafa İlboğa, *Platon'un İdeaları ile Whitehead'in Ezeli Objelerinin Karşılaştırılması*, Yük. Lisans Tezi.

Platon'a göre tek gerçeklik ideadır. Ona göre idealar dünyası değişmez gerçekliklerin dünyasıdır. İdealar dünyasının dışında bulunan tikel dünya ise kusursuz ideaların kusurlu birer yansıması, gölgesi ve kopyası durumundadır. Platon'a göre varlığını idealara borçlu olan nesneler ise –onun meşhur mağara istiaresinde açık bir biçimde ortaya koyduğu gibi– ideaların kopyalarıdır. Ona göre bu dünyadaki varlıkların hepsi aldatıcı birer görüntü ve yansımadan ibaret olup, ideaların birer kopyası, belli-belirsiz bir gölgesidir. Platon'a göre tikel nesnelerin durumu varlık ile yokluk arasında bir konumdadır. Bu dünyadaki varlıklar, gerçek varlıklar olan ideaların bulunması nedeniyle vardır. Bu noktada Platon'un "Güneş gibi parıldayan idealarla kıyaslandığında yeryüzünde görülen imgelerde hiçbir parıltı yoktur." sözü, söylenmesi gereken her şeyi özetlemektedir.[17]

Platon'a göre bu maddi evreni Tanrı yaratmamıştır. Bu ruhçu filozofa göre maddi âlem, o kadar aşağılık ve süfli bir şeydir ki! Onu yaratmak Tanrı'ya yakışmaz. Madde zaten Tanrı gibi ezelidir. Platon'un felsefesinde yoktan yaratılış diye bir şey yoktur! Sadece kaostan kozmosa geçiş vardır. O, yaratma ile tanrısal daimi oluşumu kasteder. Kaos hâlinde olan "Anasır-ı Erbaa/ateş, hava, su ve toprak" gibi dört unsuru Demiurgos denen bir alt tanrı düzenlemiştir. Demiurgos, bir usta, bir sanatçı gibi ezeli olan ideaları örnek alıp, elindeki materyallerle maddi evreni inşa etmiştir.

Demiurgos'un maddeye şekil verme aşamaları konusunda bu kadarlık bir açıklamayla yetinen Platon, varlıkların sahip olduğu daha uzak başlangıçlar hakkındaki bilgileri ise, sadece Tanrı'ya ve onun sevgili kullarına mahsustur, diyerek en can alıcı soruya cevap vermekten kaçınır!

Platon'a göre şekilsiz ve düzensiz hâldeki ana madde Demiurgos'un, iyinin ve ideaların şekil veren enerjisi sayesinde canlanıp düzene girerek şekil, form ve güzellik kazanmıştır. İdealardan varlığa geçişi "tanrısal iyilik" gibi bir araçla çözüm

17 Mustafa İlboğa, *Platon'un İdeaları ile Whitehead'ın Ezeli Objelerinin Karşılaştırılması*, Yük. Lisans Tezi.

bulan Platon'a göre iyi, iyiyi meydana getirmeden edemez. Böylece evrenin doğuşunu açıklayan o büyük argümanını bulmuş olur! Platon'un metafiziğinde "İyi İdeası" bazen tanrıdır. Bazen de onun metafiziği tanrılarla doludur. Platon bazen bir monist, bazen de tam bir politeist ve panteisttir![18]

Platon'a göre duyuların, gelip geçen, değişen çokluk dünyası hakkında bize verdiği bilgiler sağlam ve kesin değildir. Buna karşılık, akıl gözüyle kavradığımız idealar hakkında sağlam, kesin ve genel bilgiler elde edebiliriz. İdealar, insanın ruhunda gizli olarak bulunmaktadırlar; çünkü insan ruhu, doğumdan önce, idealar dünyasında bulunmuştu. Bundan ötürü, insanın, daha önce idealar dünyasındayken görmüş olduklarını yeniden "hatırlaması" sağlam bilgilere ulaşması için yeterlidir. Yani; bilgi edinme, sadece bir hatırlamadan ibarettir. Ruh idealar dünyasındaki gerçekleri unutmuş olamaz! Bu "doğuştan bilgi" veya "ruhun hatırlayışı" konusu Platon'a göre yaşam öncesi bir hayatın varlığı, dolayısıyla ruhun ölmezliği konusunda önemli bir kanıttır. Tanrısal bir nitelik taşıyan bu ezeli ruh parçalanmış, yeryüzüne sürüklenmiş, kökünden ayrı düşmüş ve bir bedenin içine hapsedilmiştir.

Özetle; bu ruhçu pagan filozof "ezeli ruhu" ispat edeceğim diye maddi dünyayı yok saymıştır. Ona göre ölümsüz ruh; dünyaya sonsuzca gelip-gitmektedir. İşte bu reenkarnasyoncu, tam bir mistik olan, politeist (çok tanrıcı), maddeyi ezeli gören, ontolojisinde yaratılış kavramına yer bile vermeyen adamın çelişkilerle dolu felsefesi bizim meşşaî ve işrâkî filozofları derinden etkilemiş, felsefi bir din olan tasavvufumuzun ise, en yüce mimarıdır! Yine; hepimizin içinde bulunduğuna inanılan "ruh" bu pagan filozoftan bizlere kalmış bir hatıradır.

Üstelik Platon ve diğer tüm ruhçu filozoflara göre tek bir tane ruh vardır. O da idealar dünyasındadır. Sizin ruhunuz ve bu arada herkesin ruhu bu ezeli-ebedi, ölümsüz Ruh'tan bir parçadır. Sizin ruhunuz, dünyaya sonsuz defa gelip gitmiştir. Ruhçuluk gördüğünüz gibi zor bir zenaat!

18 Fahrettin Olguner, "Eflâtun" md. *DİA*, C. 10, s. 471.

Bu pagan filozofun bize bıraktığı felsefi miras, yani hatıralar öyle unutulacak gibi değildir. Onun idealar âlemi, bizim sûfilerin âlemi misali olacak, Âlem-i misal de tüm Müslümanların âlem-i berzahı/kabir hayatına dönüşecektir.

Platon'dan sonra, onun yarıda bıraktığı işleri tamamlamak için bir başka pagan filozof Plotinus bayrağı teslim alır. Kurduğu Yeni Eflâtunculuk akımı ve onun sudûr teorisi bizlerin ontolojisini, kozmolojisini ve epistemolojisini belirleyecektir. Ruhçuluk ve panteizm tasavvufumuzun baskın rengi olur.

Bizim işrâkîlere ve sûfilere göre Platon "Grekçe konuşan Musa"dır. "Hikmet/felsefe" nebevi bilgidir. İbnü'l-Arabî'ye göre "hükema" Allah'ı ve eşyayı bilir. Filozoflar arasında zevki bilgiyi tadan "Eflâtun el-İlahî" gibileri pek nadirdir. Onun manevi tecrübesi, keşf ve vücut ehlininki ile aynıdır. Platon'un entelektüel şahsiyeti Molla Sadra tarafından "kaddesallahu rûhahû" (Allah ruhunu takdis etsin) duasıyla tebcil edilir.[19]

Muhammed İkbal, Platon'unun hayatı dışlayan idealizmini şöyle eleştirir:

> Eski rahip, hakîm Eflâtun kadim bir koyun idi. Felsefenin karanlığında kaybolmuştur. Hayalî dünyaya o kadar dalmış idi ki, kendi varlığını bile hesaba katmamıştı. Onun şarabı bizi de sarhoş etmiştir. Eflâtun, insan kılığında bir koyundur; onun fikirleri bizim sûfileri de cezbetmiştir. O; dünyanın bir hayalden ibaret olduğunu zannetmiştir. Onun felsefesi var olanı yok saymıştır.[20]

Bu arada ümmi[21] Muhammedü'l-Arabî (sav) ve onun getirdiği son din de buhar olup uçar. Sahi bizim peygamberimiz kimdir?

Meşşaî filozof Fârâbî, Platon'un İdeleri'ni, Allah'ın zâtı ile kâim ilmî sûretler olarak yorumlar.

Platon'un İdeler olarak kabul ettiği şeyleri, kelamcı filozoflardan el-Îcî, Türlerin Efendisi olarak adlandırmıştır.

19 İlhan Kutluer, *Halidi Hikmet Tasavvuru, İslam'ın Klasik Çağında Felsefe Tasavvuru*, İz Yayıncılık. İst/1996.

20 İlhami Güler, "Dini Çoğulculuk ve Gelenekselci (Tradisyonalist) Ekole İslami Bir Kritik", İnönü Ün., *Gnostik Akımlar ve Okültizm Sempozyumu.*

21 Yani felsefe bilmeyen, Hermetik hikmetten veya Platonik felsefeden uzak anlamında!

Sühreverdî, Platon'u filozofların imamı ve reisi olarak görür! O da imamı gibi idealarin ontolojik gerçekliğini kabul eder.

İşrâkî filozoflar Platon'un idelerini ikiye ayırırlar. İlki; cisimlerle hiç alakası olmayan "ashabu'l-enva, erbabu'l-esnam" dedikleri soyut akli idealardır. Diğeri ise; "el-müsülü'l-muallaka"dır. Burası berzah ve hayal âlemidir. Bu "Muallak İdeler Âlemi", akledilen âlemle, duyulan âlem arasında bulunan ve her iki âlem arasında bir nevi geçişi sağlayan bir köprüdür. Bu âlem, her iki âlemdeki varlıkların birer sûretinin bulunduğu bir aynaya benzer. Burada Platon'un ideleri cisimleşir, cismani fertler de ruhanileşir! Sühreverdî Platon'un soyut akli idelerini burada melek hâline dönüştürmüştür.[22]

İşrâkî filozoflara göre Platon'un, "ideler/misaller" adını verdiği bu soyut cevherler; Mebde-i Evvel'den (Allah) sudûr eden ilk varlıklar olup, aralarında illet ve ma'lul olmayan Ceberut âlemindeki Arzî Akıllardır. Bu akıllardan her birisi maddi âlemde bulunan türlerden birisini, kuvveden fiile çıkarıp, onun yönetilmesi ve korunması görevini üstlenmiştir. İşrâkîler, Platon'un İdelerini Türlerin Efendisi (Rabbu'n-Nev') yapmışlar, yani bir nevi ilahlaştırmışlardır.

Osmanlı düşünürlerinden Kasabbaşızâde İbrahim'e göre Muallak İdeler Âlemi'nde ister soyut olsun isterse somut olsun, her varlığın ve hatta renk, şekil, tad, koku, ışık, hareket, sükun ve buna benzer şeylerin bile zâtı ile kaim olup, madde, zaman ve mekanla alakası olmayan birer idesi (misali) bulunmaktadır. Ona göre rüyada görülen tüm varlıklar, Muallak İdeler Âlemi'nde bulunan varlıklardır. Çünkü ruh, uyku esnasında bedeni terk edip, Muallak İdeler Âlemine çıkar ve oradaki varlıkları müşahede eder.

Tasavvufçular, işrâkî filozofların Muallak İdeler Âlemi'ne Berzah ve Misâl Âlemi gibi farklı isimler vermişlerdir.

Davud-u Kayserî'ye göre Misâl Âlemi; nurânî cevherden oluşan bir âlemdir. Bu âlem; nicelik ve duyusal olması açı-

22 Fahrettin Olguner, "Eflâtun" md. *DİA*, C. 10, s. 475.

sından cismanî cevherlere, nuranî olması açısından ise soyut akli cevhere benzemektedir. Dolayısı ile Misal Âlemi, ne birleşik maddi bir cisim, ne de soyut akli bir cevherdir. Misâl Âlemi; arşı, kürsüyü, yedi göğü, yerleri ve felekleri içine alacak kadar büyüktür! Hz. Peygamber'in mi'racı bu âlemde gerçekleşmiştir! Bu âlemde bulunan suretlerin gölgesi, cisimler âlemindeki varlıkların suretlerini meydana getirir. Meselâ, bu âlemde bulunan Cebrail, Cisimler Âlemi'ne geldiği zaman, kendi aslî suretinde değil insan suretinde görünmüştür.

İşrâkî filozoflar, Muallak İdeler Âleminde bulunan Câbulk, Câburs ve Hurkalya adlı üç gizemli beldeden bahsederler. İşrâkîler bu üç belde için bir de hadis uydurmuşlardır. Güya Hz. Peygamber, "Câbulk ve Câburs unsurlar âlemine ait ideler, Hurkalya ise felekler âlemine ait idelerdir." buyurmuş!

Çok tabii ki, bu peygamber İslam peygamberi değildir. Olması da gerekmez. Zira; her bir işrâkî filozof kendi bilgi teorilerine göre zaten peygamberdir.[23]

Davud-u Kayserî'nin Misal Âlemi, işrâkîlerin Hurkalya beldesinin bir benzeridir. Güya Hz. Peygamber mi'rac gecesinde dört unsurdan tamamen sıyrılmak suretiyle, mi'racını maddi âlem ile manevi âlem arasında bir berzah olan bu Hurkalya'da yapmıştır.

Bazı işrâkî filozoflara göre iyi kimselerin ruhları öldükten sonra Câbulk'a gider ve işledikleri güzel ameller, kendilerine güzel suretler olarak gösterilir. Kötü kimselerin ruhları ise öldükten sonra Câburs'a gider ve onların yaptıkları ameller de kendilerine kötü suretler şeklinde gösterilir. Bazı filozoflara göre ise Câbulk, Akıllar âlemi ile Cisimler Âlemi arasında bulunan ve dünyadaki bütün varlıkların suretlerinin, Câburs ise dünyada iken kazanılan amellerin birer suretinin bulunduğu bir berzahtır.

23 Hermetik irfan/gnosis öğretisine göre peygamberlik ilahi bir görevlendirme ile değil de nefis terbiyesi ve ruh tezkiyesi ile kazanılacak bir mertebedir. Meşşaî Fârâbî bile filozofları peygamberlere denk görür ve şöyle der: "Akıl öyle bir mertebeye çıkar ki Faal Akıl/Cebrail'den doğrudan bilgi (vahiy) almaya başlar."

Sühreverdî'ye, göre bu gizemli ve mistik beldeler, vecd hâlinde erişilen ve uyku ile uyanıklık arasında görülen tezahürler veya sadık rüyalarda görülen akli suretlerin içinde bulunduğu yerlerdir. Hatta kendisi bu beldelerden Câburs'ta Aristo ile görüşmüştür. Tabii ki, bu koskocaman bir yalandır. Üstelik gördüğünü iddia ettiği kimse Aristo değil, Plotinus ya da Yeni Eflâtuncu bir filozoftur! Bu tür sahtekârlıklara bu kimseler sık sık başvururlar. Ya görüştükleri üstatlarından görevlendirme alırlar. Ya da onlarla tartışıp, onlara ders verirler, başa güreştiklerini gösterirler!

Bazı mutasavvıflara göre Câbulk, vücub ve imkân dairelerini içine alan ulûhiyet mertebesidir. Eşyanın esas sûreti burada mevcut olup, bütün varlıkların doğuş yeridir. Câburs ise bütün hakikatlerin zuhur yeri olan insanın varlığıdır. Zira, İlahî zatın aydınlığından doğan her şey, insanın varlığında son bulur.

Bazı mutasavvıflara göre ise Câbulk, mutlak varlık ile âlem arasında bir berzahtır.

Tasavvufçular, ruhun bedene girmeden önce Ruhlar Âlemi'nden Misal Âlemi'ne geldiğini ve burada bir süre kalarak bedene girmek için hazırlık yaptığını iddia ederler. Aynı şekilde ruhun bedenden çıktıktan sonra varacağı ve Berzah denilen âlem de yine bu âlemdir.[24]

Platon'un İdeaları, Nasıl Âyan-ı Sabite, İdealar Âlemi de Nasıl Âlem-i Misal Oldu?

Platon; türler ve küllîler/tümellerin yaşadığı başka bir âlem bulunduğunu, bu âlemin Ayan-i Sabite yahut ilk numuneler (ezeli örnekler) âlemi olduğunu söyler. Biz bu dünyada bu Ayan-ı Sabite'nin gölgelerini görüyor ve onlara efrad veya cüz'iler/tikeller namını veriyoruz. Bu türlerin asıl varlığı Müsül/İdealar veya Âyan-i Sabite âlemindedir. Bu filozoflar, bunu izah için Ayan-i Sabite âleminde türlerin, bu âlemdeki eşya için birer kalıp teşkil ettiğini, her şeyin bu kalıplara göre

24 İsmail Erdoğan, "Platonun İdelerine Bazı İslam Düşünürlerince Yapılan Atıflar", http://dusundurensozler.blogspot.com 2008/02.

icat edilerek ferdler ve cüz'iler hâlinde bu âleme gönderildiğini, bu âlemdeki her şeyin kendi türünün bir gölgesi olduğunu iddia eder. Bu türlerden her birinin, o türle alakalı bir ruhu vardır. O ruh bunların ilahıdır. Ona, "türün rabbi" (Rabbü'n-Nev') derler. Platon'un Âlem-i Misali budur.[25]

İbnü'l-Arabî, âlemdeki nesnelerin somut vücut/varlık kazanmadan önce Allah'ın zatında ideler hâlinde bulunduğunu ileri sürer.[26]

Ayn; hakikat, mahiyet ve zat manasına gelir ve varlık/vücut kavramından farklı bir anlama sahiptir. "Bir şeyin varlığı başka, mahiyeti başkadır." denir. Ayan-ı sabite dış âlemde var olan eşyanın Allah'ın ilmindeki hakikatleri olup, hariçte mevcut değildir. Daha doğrusu bunlar Allah'ın ilminde sabit olan "yoklardır." Bu terim tasavvufa İbnü'l-Arabî ile girmiş, daha sonraları sûfi filozoflar Allah-âlem ve insan ilişkileri konusundaki düşüncelerini ve varlık görüşlerini bu şekilde açıklamışlardır. İbnü'l-Arabî'ye göre eşyanın üç safhası vardır. İlk teayyün, ayan-ı sabite ve ayan-ı hariciye! Bu ayan-ı hariciye, ayan-ı sabitenin tecellisi, görünür hâle gelmesidir ki, aslında onlar yok hükmündedir ve gölge varlıklardır.

Dış âlemde bizim gördüğümüz eşyanın aslında hakiki bir vücudu (mahiyeti, hakikati) yoktur. Eşyanın birbirinden farklı görünmeleri, aslında ayrı ayrı varlıklara sahip oluşundan değil, ayan-ı sabitelerinin farklı oluşundandır. Varlık/vücut tektir, farklılık ayan-ı sabiteden ileri gelir! Bu ayan-ı sabite, Bir olan zat-ı ilahînin sudûr/zuhur etmesinden ibarettir. İbnü'l-Arabî'nin görünen âlemin bir hayal yahut gölge olduğu görüşü tamamıyla Platon ile aynıdır.

Ayan-ı sabite varlıkların modelleri (prototipleri) ve kalıplarıdır. Varlıkların çeşitliliği, çoğalması ve sayısız farklı şekillerde görünmesi bu ayan-ı sabite'den kaynaklanır. Bu ayan-ı sabite/idealar hiçbir zaman dış dünyada/görünür âlemde bulunmazlar. Bunlar varlık kokusu koklamamış soyut varlıklar

25 Süleyman en-Nedvi, *Asr-ı Saadet*, C. 2, s. 207-12.
26 Fahrettin Olguner, "Eflâtun" md. *DİA*, C. 10, s. 475.

olup, bunlar eşyanın batını, eşya ise bunların zahiridir. Bunlar ilahî isimlerin suretleridir. Yine ayan-ı sabite; dış âlemdeki varlıkların hakikati olmaları itibariyle beden için ruh gibidir.

İbnü'l-Arabî'ye göre ortada yalnızca Allah ve ayan-ı sabite vardır. Ayan-ı sabite (ideler), Allah'ın ilminde eşyanın görünür hâle gelmeden önce var olması demektir. Bunlar hariçte mevcut değillerdir ama ilahî ilimde "yoklar" olarak mevcutturlar. İbnü'l-Arabî ayan-ı sabite'yi kabul edince bütün mümkün olanların da mevcut olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu aynı zamanda şu demektir: Duyular âleminde varlığı olan bir insanın aynı anda ayan-ı sabite âleminde de sübutu var demektir.

***

Fethullah Gülen de bu ayan-ı sabite teorisini hak ve hakikatmiş gibi savunur.

Ayân-ı sâbite" sabit/değişmez zâtlar ve mâhiyetler demektir. İlm-i ilahîde mevcut olan her şey, bir yönüyle vücut, varlık kokusu ve özelliği koklamış olsa da hâricî vücut noktasında henüz mevcud ve yokluk arasında bir yerdedir.

Varlık ve eşya, kendi zâtları itibarıyla yok/hiç hükmündedir, Hakk'ın vücudunun gölgesi olması bakımından ise mevcut sayılırlar. Âyân-ı sâbite ve misâlî modeller hâricî vücutla şereflendirildikten sonra misâlî levhalar hâlini almakta, peşinden de bu berzahî motifler, kendilerine göre farklı vücut urbaları giyerek daha değişik boyutlarda âyinedarlık vazifelerini sürdürmektedir. Ziyâ-zulmet, hayır-şer, saîd-şakî hemen hepsi bu âyân-ı sâbiteden akseden misâlî levhalarda bellidir; ancak, saîdin saîd, şakînin de şakî kabul edilmesi hâricî vücut ve teklif altına giren varlıklarda onların bu teklif âlemindeki temâyüllerine bağlanmıştır.

Her zaman olmasa da bazen evliyâullahın âyân-ı sâbitedeki hâlleri, açık veya rüyalarda olduğu gibi bir kısım sembollerle müşahede etmeleri, onlara sıradışı bir lütuftur. Bu seçkinlere bazen, daha sonra olacak şeyler bildirilir. Âyân-ı sâbite ile alâkalı bu bilgiler ve bu müşahedeler, Seçkinlere çok defa misâlî levhalar hâlinde arz edilir.

Ne şekilde olursa olsun, âyân-ı sâbiteye ait mânevî sûret ve modellerin yansıdığı ve temessül ettikleri âlem veya aynalara "âlem-i misâl" denilir. Ayrıca âlem-i misâli, varlık ve hâdiselerin mânevî

suretler hâlinde, kendi özel kılıflarıyla duyular dünyasına girmeleri, görülüp hissedilmeleri, şeklinde de yorumlayanlar olmuştur ki, ruh ve melâikenin belli sûretlerde temessülleri bu hususa birer örnek teşkil edebilir.[27]

Ayan-ı sabite; evrende var olan eşyanın Allah'ın ilmindeki hakikatleri, ilahî isimlerin suretleri olup, hariçte mevcut değillerdir. Onlar Platon'un idealan gibi soyut varlıkların modelleri ve kalıplarıdır. Bunlar ezelidir, asla değişmez, değiştirilemezler. Ayan-ı sabitenin değişmesi imkânsız olduğundan bunları değiştirmeye Allah'ın iradesi de taalluk etmez. İbnü'l-Arabî'ye göre Allah'ın ilmi maluma tabidir. O, bir şeyi, o şey nasılsa öyle bilir ve aynen bildiği gibi var eder. Bir şeyin nasıl olacağı ise, o şeyin âyan-ı sabitesine bağlıdır. Ben, sen, o ve her bir şey bu dünyada birer hayal, vehim varlık ve yokluk arasında bir gölge gibiyiz. Asıllarımız bu misal âlemindeki âyan-ı sabitelerdir. Bu ayan-ı sabite ise ezeli olup, değişmediğinden bu düşünce, irade hürriyetini tamamıyla yok etmiş, cebirciliğe/fatalizme yol açmıştır. Bu nedenle tasavvufa Yunan felsefesinden geçmiş olan bu Âyan-ı sabite nazariyesini kabul eden sûfiler hep kaderci olmuşlardır.[28]

Âyan-ı sabite ilahî ilimde sabitlik elde etmiş gerçekliklerdir, mümkinâtın zahire doğru bir adım daha ilerleyerek kararlaşmasıdır. Âyan-ı sabite yaratılmış değildir. Ayn'lar ebedi ve ezelidir. Vücut bulmadan önce bütün varlıkların bir ayn-ı sabiti vardır. Hayvan, bitki ve madenlerin, hareket ve tavırların dahi âyanları/idealan da aynen böyledir. Bu âyan-ı sabitelerin Allah'a ihtiyacı yoktur. Aksine, Yaratıcının onlarda zuhur etmesi açısından âyan'a/idealara ihtiyacı vardır (!) Bu zatlar (aynlar) yoklukta sabittirler. İyilik eden kötülük eden, yararlandıran ve zarar veren zatların kendileridir. Ayan-ı sabitelerinin yaratılışı sırasında henüz varlık âlemine gelmeden mümin olanlar, varlık alanına geldikleri zaman da imanlı görünürler. Allah onların böyle olduğunu ayan-ı sabitelerinden bilir. Allah da ilmini kendi mukaddes zatından değil de ayan-ı

27 Fethullah Gülen, "Ayan-ı sabite ve Âlem-i Misal", *Sızıntı*, Nisan 2001, Cilt 23, Sayı 267.

28 Süleyman Uludağ, "Ayan-ı sabite" md. *DİA*, C. 4, s. 198-9.

sabiteden almaktadır. Allah ilmini oradan aldığı için başka bir şekilde hareket etmesi mümkün değildir. Bu düşünce sahiplerine göre sübut âleminde ne isen varlık âleminde de öyle göründün! Bu ise ahlaki sorumluluğun temeli olan irade hürriyetini yok etmektedir.

Tüm bunları kabul etmek mümkün değildir. Ayan-ı sabiteleri kadim/ezeli kabul etmek küfürdür. Zaten, İbnü'l-Arabî evreni "kadim-i hadis/ezeli yaratık" diye niteleyerek bu konudaki niyetini gizlemez! İbn Teymiyye İbnü'l-Arabî'nin bu tür düşüncelerini küfür olarak nitelemektedir. Yine şeyhülislam Mustafa Sabri de İbnü'l-Arabî'nin görüşlerini tenkit etmiş ve reddetmiştir. Tasavvuf tarihinde son derece tesirli olan bu Ayan-ı sabite nazariyesine kelamcılar ve Selefiyye âlimleri sürekli itiraz etmişlerdir. Çünkü Ayan-ı sabite nazariyesinin kabul edilmesi hâlinde eşyanın yaratılması ve Allah'ın "Yaratıcılık" sıfatı yok olmakta, âlemin kadim olduğu görüşü kabul edilmektedir.

Bu ayan-ı sabite nazariyesi çeşitli felsefi görüşlerin harmanlanmasıyla oluşan bir teoridir. Ayan-ı sabite nazariyesi Platon'un ideaları ve Plotinus'un "Bir ve İlk Akıl" nazariyesinin devamıdır.[29]

***

Said Nursî'ye göre ruhlar âleminden başka bilemediğimiz pek çok manevi âlem vardır. Yine bu âlemler aynı anda, iç içe geçmiş durumdadırlar. Âlem-i esir, âlem-i misal, âlem-i berzah gibi âlemler arasında sıkışıklık ve yer darlığı yoktur. Bu âlemlerin hepsi, birbiriyle karışmaksızın küçük bir yerde toplanabilir.[30] Said Nursî Âlem-i misali; âlem-i ervah ile âlem-i şahadet ortasında bir berzah olarak tarif eder.

> Âlem-i misal, âlem-i ervahla âlem-i şehadet ortasında bir berzahtır. Her ikisine bir yönüyle benzer. Bir yüzü ona bakar, bir yüzü de diğerine! Meselâ, aynadaki senin misalin, şeklen senin cismine benzer; maddeten senin ruhun gibi lâtiftir." Âlem-i misal;

29 Süleyman Uludağ, "Ayan-ı sabite" md. *DİA*, C. 4, s. 198-9.
30 *Mesnevi*, Zeylü'l-Habbe.

âlem-i şehadet gibi vücudu görünür. Tahakkuku bedihî/açıktır. Hatta sadık rüya ve keşf ve şeffaf şeylerdeki temessülât, bu âlemden âlem-i misale karşı açılan üç penceredir. Avâma ve herkese bu âlemin varlığını açıkça gösterir. Âlem-i misalin vücudu, âlem-i ervah ve âlem-i şahadet kadar kesindir.[31]

Said Nursî, beş hayat tabakasından bahseder.

Birinci Tabaka: yeme, içme gibi birçok kayıtlara bağlı olan bizim hayatımızdır.

İkinci Tabaka: Hz. Hızır ve İlyas'ın (as) hayatlarıdır ve bir dereceye kadar serbesttir. Yani bir anda pek çok yerde bulunabilirler.

Üçüncü Tabaka: Hz. İdris ve İsa'nın (as) hayatlarıdır ki, beşeriyetin ihtiyaçlarından sıyrılmış, melek hayatı gibi bir hayata dönüşerek nurani bir letafet kesbetmiştir.

Dördüncü Tabaka: Şehitlerin hayatıdır. Hz. Hamza'nın, çok vakalarda kendisine sığınan adamları koruması, bununla izah edilir.

Beşinci Tabaka: Kabir ehlinin ruhî hayatlarıdır. Ölüm tebdil-i mekândır, ruhun salıverilmesidir, yokluk ve fena değildir. Sayısız vakalarla evliyanın ruhlarının temessül etmeleri ve keşif ehline görünmeleri, bizlerle münasebetleri ve diğer kabir ehlinin uykuda ve uyanıkken bizlerle münasebetleri ve gerçeğe uygun olarak bizlere haberler uçurmaları gibi pek çok delil, bu hayat tabakasının mevcudiyetini ispat eder.[32]

Âlem-i misal; Ayan-ı sabiteye ait manevi suret ve modellerin yansıdığı ve temessül ettiği bir aynadır. Bu aynaya dünyada mevcut bulunan (canlı, cansız, insan ürünü veya yaratılmış) bütün şeyler ve meydana gelen bütün olaylar aynısı ile ve de tertipli olarak yansır. Daha doğrusu dünyadaki eşya ve olaylar Âlem-i Misalin yansımasıdır. Oradakiler asıl, dünyadakiler bir hayal ve gölgedir.

Âlem-i Misal; maddi âlemle ruhlar âlemi arasında bir köprü âlemidir. Bu âlem hem maddi âlemden, hem de ruhlar âleminden vasıflar almıştır. Maddi âleme göre misal âlemi daha latif ve hafif bir âlemdir. Uyku anında maddi âleme kapanan pencereler manevi ve misali âlemlere açılır. Ruh da bu açılan pencerelerden o âlemleri seyir ve mütalaa eder. Kalbin

31 Barla Lahikası.
32 Birinci Mektub.

ve duyguların terakki ve keskinliğine göre rüya sahibi, bazen levh-i mahfuzun cilveleri, bazen de kader mektuplarının numuneleri ile karşılaşır.[33]

Yine Said Nursî'yi, vahdet-i vücutçuların icat ettikleri garip âlemleri savunurken görüyoruz;

İbnü'l-Arabî'nin *Fütuhât-ı Mekkiye* isimli kitabında ve *İnsan-ı Kâmil* kitabının müellifi Abdulkerim el-Cîlî gibi zatların kitaplarında haber vermiş oldukları "Kaf dağı, Arz-ı Beyzâ ve Âlem-i Meşmeşe" gibi binler dünya büyüklüğündeki âlemler âlem-i misalden oldukları için onların yerleri dünyada bir çekirdek kadar olsa da âlem-i misalde bir ağaç kadar geniştir. Çünkü bu dünyada yapılan az bir amel ve fiilin âlem-i misalde timsali bir ağaç gibidir. Ancak onların sekir hâlinde gördükleri bu âlemler âlem-i şahadet ile karıştırıldığı için inkâra sebep olmuştur. "Onlar ehl-i hak ve hakikattirler ve gördüklerini doğru görmüşlerdir. Fakat, gördüklerini yorumlamada hata etmişlerdir. Rüyadaki adam kendi rüyasını tabir edemediği gibi, o kısım ehl-i keşif ve Şuhut dahi gördüklerini o hâlde iken tabir edemezler. Onları tabir edecek olan "Asfiya" denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleridir."[34]

Onların hatalı yorumlarını düzeltmek, pek tabii Said Nursî'ye kalır!

Âlem-i rüya, âlem-i misâlin gölgesi ve o da âlem-i berzahın gölgesi olduğundan, düsturları/ilkeleri birbirinin benzeridir."[35]

Levh-i mahfûzun ve âlem-i misalin iki küçük numunesi, insanın hafıza ve hayal kuvvetidir... (devamı şimdilik yazdırılmadı. Vay vay!)[36] Küçük bir âlem olan insanda hayal gücü olduğu gibi, büyük bir insan olan âlemde de bir âlem-i misal vardır... Hafıza gücü levh-i mahfûzdan haber verdiği gibi, kuvve-i hayaliye de âlem-i misalden haber verir.[37]

33 http://www sorularlarisale, Alem-i misal.
34 *Mektûbât*, 18.Mektub.
35 Said Nursi, Sünühat, İfade-i Meram.
36 Emirdağ Lahikası I, Mektup 202.
37 Barla Lah, Mektup 264.

Âlem-i misal, âlem-i ervahla âlem-i şehâdet ortasında bir berzahtır. Her ikisine birer vecihle benzer. Bir yüzü ona bakar, bir yüzü de diğerine bakar. Meselâ, aynadaki senin misalin sureten senin cismine benzer. Maddeten senin ruhun gibi lâtiftir. O âlem-i misâl; âlem-i ervah, âlem-i şehâdet kadar vücudu kesindir. Âlem-i misal, ehl-i velâyetin/evliyanın tenezzühgâhıdır. (gezip-dolaştıkları mesire yerleridir)[38]

Said Nursî, bir cuma gecesi âlem-i misale giriverir.[39] Görür ki; âlem-i misal, sonsuz bir fotoğraftır. Öyle ki; her bir fotoğraf, dünyada yaşanan tüm olayları her an tazelenen güzel manzaraları, şekilleri ve güzellikleri fotoğrafını alıp, hiç karıştırmayarak çekiyor. Âlem-i misal; binler dünya kadar büyük ve geniş bir uhrevi sinemadır. Fani varlıkların, her an değişip-kaybolan hâllerini ve geçici hayatlarının semerelerini kaydediyor. Bu fotoğrafları sonsuza kadar sürecek izleme salonlarında ve Cennette ebedi mutluluk dostlarına dünya maceralarını ve eski hatıralarını tablolar hâlinde göstermek için kaydeden pek büyük bir kameradır. vs.[40]

Said Nursî "Allah'ın veçhi hariç, her şey helak olacaktır." ayetinin kapsamına, Cennet, Cehennem ve ehli de dâhil midir?" sorusuna cevap verirken, eşyanın mutlak manada yok olmayacağını, ayan-ı sabite nazariyesi ile ispat etmeye çalışır.

Cevap: Bu mesele, pek çok uzmanın, keşif ve velayet ehlinin araştırma konusu olmuştur. Bu meselede söz onlarındır. Allah'ın zatı madem daimîdir; elbette sıfatları ve isimleri de daimîdir. Madem sıfatları ve isimleri daimîdir; elbette onların aynaları ve mazharları olan âlem-i bekadaki bâkî kalacak şeyler ve kimseler, mutlak yokluğa zaruri olarak gidemez. Hem mutlak yokluk zaten yoktur, çünkü her şeyi ihata eden bir ilim var! Hem İlahî ilim dairesinin dışında bir şey yok ki, bir şey ona atılsın. İlim dairesi içinde bulunan yokluk ise, haricî yokluktur ve ilmî vücuta perde olmuş bir ünvandır. Hatta bu mevcudat-ı ilmiye'ye, bazı ehl-i tahkik "a'yân-ı sâbite" tabir etmişler. Öy-

38 Barla Lahikası, 267.Mektup.
39 Said Nursi, Sünûhat, Rüyada bir hitabe.
40 Emirdağ Lahikası I, Mektup 201.

leyse, fenâya gitmek, geçici olarak haricî elbiseyi çıkarıp, manevi ve ilmî vücuda girmektir. Yani, helak olup, yok olanlar, haricî vücutlarını bırakıp, onların mahiyetleri bir manevi vücut giyer, kudret dairesinden çıkıp ilim dairesine girer.

Nur Külliyatında, "ayan-ı sabite" için "vücud-u ilmiye, vücud-u manevîye" tabiri kullanılır.

> Her bir şey dünyadaki varlığını yitirdikten sonra (özellikle canlı bir varlık idiyse); âlem-i misalin defterlerinde olan misâlî levhalar üzerine, hayatının her aşaması için nice fotoğraf bırakıp, o fotoğraflardan, anlamlı olan ve mukadderat-ı hayatiye denilen hayat macerası yazılır ve ruhanilere bir mütâla'agâh (etüt salonu) olur.[41]
>
> Eşya ölüm ile zeval ve yokluğa gitmiyor, belki kudret dairesinden ilim dairesine geçiyor; şehâdet âleminden, gayb âlemine gidiyor; değişim ve fanilik âleminden, ebediliğe geçiyor. Gerçekten eşyadaki cemal ve kemal; ilahî isimlere aittir. Madem o isimler bâkîdir ve cilveleri daimidir, elbette o isimlerin tecelli ettiği eşya da yokluğa gitmez! Belki yalnız i'tibârî taayyünleri (sanal görünümleri) değişir, asılları, mahiyetleri ve misâlî kimlikleri bâkî kalır...Eğer o ölenler insan gibi ruh sahibi iseler; zaten onlar dünyadan daha güzel olan âlem-i berzah, âlem-i misâl, âlem-i ervah gibi Allah'ın başka memleketlerine giderler...[42]

Yukarıda etraflıca gösterdiğimiz gibi, Said Nursî'nin tüm ontolojisi "âyan-ı sabite" üzerine, tüm kozmolojisi de "Âlem-i misal" üzerine kurulmuştur! Risalelerin ne şarkın ulûmundan, ne de garbın funûnundan alındığını, direk Kur'an'ın indiği arş-ı semavîden alındığını iddia etmesine karşın sözünü ettiğimiz tüm bu görüşler tamamen Yunan filozoflarından alıntıdır! Üstelik Said Nursî, "İnsanların en eblehi olan sofestailer" diye giydirdiği, safsatacılar diye hakaret ettiği filozoflardan! Bu antik safsatacı, ebleh Sofestailerin yaptıkları da tam olarak Said Nursî'nin yaptığı şeydir. Onlar bu maddi dünyayı bir hayal, sanal imaj olarak görüyorlardı. Bol cafcaflı sözlerle demagoji/laf salatası yapıyorlardı. Said Nursî, zındık diye öldürülen Şeyhü'l-İşrâk Sühreverdî kadar felsefeye göbeğinden bağlı olduğu görülmektedir. Gerçekten bunlar tümüyle safsatadır. Cafcaflı laflarla örülmüş tasavvufi demagojilerdir.

41 24.Mektub.
42 24.Mektub.

Bu âlemler tümüyle hayal ürünüdür. Hiçbir bilimsel, ontolojik ve İslami yönü yoktur! Reel gerçekliği bulunmamaktadır. Bu hayali "misal, ruhlar ve berzah âlemleri, şeyhlerin göğe çıkmaları, oranın sakinleriyle görüşebilmeleri, melekleri temessül ettirip, onlardan vahiy benzeri ilhamlar almaları, levh-i mahfuzu okuyup, gelecek hakkında kehanette bulunabilmelerini temin için uydurulmuş, tamamen yapay âlemlerdir. Cadıların uçmak için bindikleri süpürgeleridir. Süpürgeleri olmaz ise uçamazlar. Alâaddin'in sihirli lambasıdır! Lamba olmazsa, cin çıkmaz. Cin çıkmazsa hayaller gerçekleşmez! Bu misal âlemi bu yüzden sihirbazların alet çantası kadar, tasavvuf erbabına, özellikle büyük şeyhlere lazımdır. Yoksa ne keramet kalır, ne kehanet! Ne de âlem-i misalde seyahat! Bu misal âlemi/Platon'un idealar âlemi olmaz ise, nasıl Hızır'la görüşebilir? Ondan hil'at alıp, onun elinden hırka giyebilirler?[43] Bu misal âlemi olmaz ise, Peygamber'in ruhaniyeti nasıl temessül edebilir? Peygamber'in huzuru risalet penâhisine, kemerbeste-i ubudiyet içinde nasıl çıkabilirler! O'ndan kendilerine ve cemaatlerine yapılan iltifatları duyabilirler? Hangi partiye oy verileceğini onun fem-i muhsininden (güzel ağzından) işitebilirler?

Tabii bu uyanıklar oldukça cin fikirlidirler. Hemen derler ki, "Siz bu âlemleri göremediğiniz için inkâr ediyorsunuz! Kusuru kendinizde arayın! Siz herkesi kendiniz gibi kör mü zannediyorsunuz!" Eğer körlükle itham edilmek istemiyorsanız, "tamam, tamam ben de bu âlemleri görüyorum." demelisiniz. Hatta bu âlemlerde yaptığınız seyahatleri anlatınız. Size de büyük evliya muamelesi yapılsın. Sakın siz siz olun, kral çıplak demeyin! Ya sizi deli ilan ederler ya da Ehl-i Sünnet çizgisinden çıkmış bir sapık!

Cinleri hep cin gibi kimseler görür! Uzaylıları hep bilimkurgu romanları okuyanların görmesi gibi! Ne İslam'da, ne reel dünyada yeri olmayan bu tür "misal, berzah" vs. gibi ha-

43 Ayrıca sufilerde Rasulullah'tan geldiği iddia edilen bir hırka meselesi vardır. Güya onlar şeyhlerinden silsile yoluyla geldiği iddia edilen bu hırkayı devrederler. Onu giyen, Peygamber'in manevi halefi olur. Eğer bu hırkayı giymekle bir kimse adam, şeyh oluyorsa, münafıkların reisi Abdullah b. Ubey, şeyhlerin en büyüğü olurdu. Zira o öldüğünde Rasulullah'ın hırkasıyla kefenlenmişti.

yal âlemlerini, Eflâtuncular ve onun saçma sapan felsefesini din edinenler görürler!

Bu misal âlemi inancı beraberinde meleklerin, şeytanın, peygamberin ve ölmüş evliyaların ruhaniyetlerinin cismanileşip, görünmesi demek olan "temessül" kavramını beraberinde getirmiştir ki, bu temessül; misal kelimesinden türemedir. Böylece bu misal âleminde, istedikleri kimseleri temessül ettirip, görüşebilirler (!)

Tasavvuf dünyasının devasa şahsiyetleri, gavsları, kutubları, insan-ı kâmilleri, tüm ilimlerini ledünni ilim ile ilham ve keşf tarzında Allah'tan aldığını söylerler. Bunların avukatları da "keşfen alınan bilgide yalan olmaz." diyerek bizim bunlara sorgusuz-sualsiz inanmamızı isterler! Çok açık olarak gördüğümüz gibi bu sahtekârların "levh-i mahfûz'u okuyarak aldıkları" tüm bilgiler kadim Yunan filozoflarından birebir alıntıdır.

İblis ve ordusu, mutasavvıfların saklı kibirlerinden ve duygusal zaaflarından yararlanarak; misal âleminde/hayal âleminde gördükleri rüyalarda/süper vizyonlarda hitap ederek etkileri altına almıştır. Şeytanlar, kendilerini "melek, Hızır, peygamber, hatta Allah" olarak bu cahillere takdim etmiş, dostları olan mutasavvıflara vahyetmiştir. Her türlü bâtıni anlamları; zırva yorumları hastalıklı zihinlerine bu yolla enjekte etmiştir. Kimisi Allah'ı tüyü bitmemiş oğlan olarak görmüş, kimisi de bin defa sohbet etmiştir! Bunlar çok normaldir. Zira şeytan velilerine vahyeder. (En'am/121) Şeytan sağdan sağdan gelir! Suret-i haktan görünür!

İblis'in, aldatıcı-hayali rüya ve vizyonlarıyla, "Allah'a yaklaşmak" maskesi altında İslam'ın saf, tertemiz akidesine nice şeytanca iftiralar atılmış, akla-bilime aykırı, Kur'an'ın reddettiği nice hezeyanlar kusulmuştur.

Netice itibariyle, her nazariye sahibi kendi dünya görüşüne uygun bir nazariye ortaya atmış, onunla tereddüt içerisindeki dimağını, kararsız kaldığı kanaatini takviye etmek istemiştir. Yoksa madde âleminin kanunlarıyla gayb âleminin hakikatleri ve hususiyetlerini bulmaya teşebbüs etmek "racmen lil-gayb" türünden şeyler olup, şeytanlığa soyunmaktan farksızdır.

ÂLEM-İ BERZAH/KABİR HAYATI

Tasavvuf dünyasında duyular ile bilinen şehadet âlemi ile gayb âlemi arasında köprü vazifesi gören berzah âlemi olmak üzere üç âlem vardır.

O, Allah'tır, biri içilecek kadar tatlı, diğeri tuzlu ve acı iki denizi salıveren ve aralarına karışmamaları için bir berzah koyan... (Furkan/53)

O, iki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir, fakat aralarında bir berzah olduğu için birbirlerine karışmazlar. (Rahman/19-20)

Berzah âleminin olduğuna dair delil olarak getirilen aşağıdaki ayet, berzah'ın bir âlem olmadığının en açık kanıtıdır.

Nihayet onlardan birine ölüm gelince, 'Rabbim! Ne olur beni dünyaya geri döndür. Belki ben, daha önce yapmadıklarıma karşılık salih bir amel yaparım.' Kesinlikle hayır! Bu, sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. Onların arkasında tekrar dirilecekleri güne kadar (dönmelerine mani) bir berzah vardır. (Mü'minun/99-100)

Bu üç ayette de berzah kelimesi, aşılmaz engel, mânia, perde, hâil anlamında kullanılmıştır. Bizim kabirciler, Kur'an'ın engel, perde dediği berzahı, öyle genişletmişler ki! Olmuş yüz binlerce yıl sürecek, insanların gezip dolaştığı koca bir âlem! Hâlbuki ayet, öldükten sonra dünyaya dönmek, yaşamak isteyenlere "artık geriye dönüş yok, hayat bitti, ikinci dirilişe kadar benden yaşanılacak bir âlem istemeyin, sizin uydurduğunuz ruhlar âlemi, berzah âlemi vs. yok." demektedir.

Berzahı anladık da bu "Berzah Âlemi" neyin nesidir? Ayetteki "berzah" kelimesiyle yapılan bir sıfat ya da isim tamlaması yok ki! Yani Kur'an'da "berzah âlemi, kabir hayatı" gibi bir tamlama yok. Kabirciler, bu berzah kelimesine, "âlem" ve "hayat" sözcüklerini ekleyerek, dünya hayatına dönmeyi engelleyen mâniayı/berzahı; "berzah âlemi" şeklinde bir yeni mekân ve ara döneme dönüştürmüşler. Hâlbuki ölümden sonra kı-

yamet sabahına kadar herhangi bir mekân ve zaman ölmüş kimse için söz konusu değildir!

Kur'an'ın dünya ve ahiret olarak isimlendirdiği iki dünyalı/âlemli evren anlayışını kendi felsefi dünya görüşleri açısından yetersiz görenler, dünya ve ahiret hayatı arasına üçüncü bir ara âlem yerleştirmişler. Her zaman yaptıkları gibi kelimeleri Kur'an'dan almış, lakin o kelimelere bambaşka anlam/kavram yüklemesi yapmışlardır. İşin başında, "ölümü öldürmüşler", yani ölümün mahiyetini tümden değiştirmişlerdir. İnsanlar da bu yapay âlemde, iki arada, bir derede, kimi bu dünyada, kimi öbür tarafta dolaşıp, durmuşlardır. Özellikle de şeyhlerin dünya da tasarrufatının devamı için bu berzah âlemi biçilmiş kaftandır. Olmazsa olmazdır!

Ayetteki berzah; dünya hayatına geri dönüşü engellemektedir. Yoksa ba's gününe (yeniden dirilişe) kadar geçecek olan bir sürenin adı değildir. Ölüm, dünyaya ait zaman algısının da sonudur. İnsanın imtihanı için verilen süre sona ermiştir, Ölenin kıyamet sabahına kadar saati durmuş, zamansızlık dönemine girmiştir. Çok tabii ki, kozmik düzendeki zaman durmaz, o herkes için göreli olarak akmaya devam eder.

Kabirde bedene veya ruha ya da (ruh mea'l-cesed) ruh ile beraber bedene azap hem aklen, hem de naklen sabit olmayınca, kabir azabını ahirete iman esaslarına dâhil etmeye çalışanlar, bu kez azabı, kabirde değil de "âlem-i berzah"ta ruha yapmak isterler. Derler ki, kabir azabı mezarda değil de berzah âlemindedir.

Bu nedenle azabı tattırmak için berzah âlemi gibi bir yapay âleme ihtiyaç duyarlar!

Oysa; bedeni toprağa verilen için, farklı bir devir ve mekân başlamıştır. Ölüm ve diriliş arasındaki bu ara dönem şuur ve bilincin kapalı olduğu bir zamansızlık ve eylemsizlik dönemidir. Şayet bilincimizin açık olduğu bir ara dönem olsaydı; ölüm sonrasında, mahkeme-i kübra öncesinde insana tövbe etme imkânı ve hakkı doğmuş olurdu. Zaten inkârcılar, yeniden diriliş günü, derhal pişmanlık ve af dilemeye başlar.

İnsan ölmüş, tüm hayati fonksiyonları durmuş, tüm zihni/düşünsel faaliyetleri sona ermiştir. Artık derin bir ölüm uykusu başlamıştır. Bu ölüm sessizliği, ölüler için zamanın durduğu bir dönemdir. Ölen kimsenin, hiçbir şeyi algılayamadığı bir ara döneme girmiştir. Çünkü bilinç kapalıdır, his yoktur. Ta, İkinci Sûr'a üflenene kadar!

Yasin/51-2. ayetleri bu durumu daha iyi açıklar:

> *Sûr'a üfürülür. Bir de bakarsın, kabirlerden çıkmış, Rablerine doğru akın akın gitmektedirler. Derler ki: 'Eyvah bize! Bizi uyuduğumuz yerden kim diriltti? Bu Rahman'ın va'd ettiğidir. Demek ki peygamberler doğru söylemişler.'*

Fethullah Gülen berzah kelimesine şu anlamları vermektedir:

> Âlem-i misâl, dünya-ahiret ortası bir mekân, kudsi mücerred ruhlar, (ruhların cisimlerle münasebete geçmeden önceki latif hâl ve keyfiyetleri) madde-mana arası berzah âlemidir. Buna göre misâl âlemi, mana ve mahiyetlerin belli bir taayyün/belirme ile yeni bir kimlik ve yeni bir yapıya ulaşmak için geçtikleri berzahî bir köprü, fizik ve metafizik dünya arasında sırlı bir koridor, birbirinden farklı iki boyut ortasında bulunan mânia ve perdedir... Sözlükler berzah'a; iki şey arasındaki engel, mânia, perde gibi manalar verirlerse de ona; dünya ile ahireti birbirine bağlayan özel koridor, ölümle başlayıp kabir hayatıyla devam eden uhrevî süreç ruhlar âlemi ve soyut manalar ile cismaniyet âleminin çakışma noktası diyenler de olmuştur. Evet, varlıklar, "taayyün-ü evvel"le başlayıp zahiri kılıf ve harici vücut yolunda ilerlerken, âdeta metamorfoz geçiriyor gibi farklı bir mahiyet ve farklı bir hüviyete sıçradıkları her rampaya berzah dendiği gibi her şey ve her nesnenin ebediyete yürüme yolundaki o uzun menzile ve insanlar için kabirle başlayan hayata da berzah denmektedir. Birinci mülâhaza itibarıyla o; ruh ve ceset arasında, soyut ve somut arasında bir köprü; ikinci mülâhaza açısından da dünya ve ahiretin birleşme noktasında, gayb ve şehâdet âlemi karışımı, ötelere açık rıhtımların başında bir intizar salonu gibidir.[1]

Gülen'in berzah anlayışında da görüldüğü üzere berzah kelimesine bambaşka bir anlam yüklemesi yapılmıştır. Berzah kelimesi, büsbütün Kur'anî anlamından koparılarak,

1 Fethullah Gülen, "Âyan-ı Sabite ve Âlem-i Misal", *Sızıntı*, Nisan 2001, Sayı: 267.

kendi ontoloji ve epistemolojisinin ihtiyaç duyduğu her türlü kapıyı açan bir aspirin kelime oluvermiştir.

Kabir hayatı tamamıyla Kur'an dışıdır. Bu kabir/berzah hayatı bütünüyle rivayet kültürüne dayanır. Kabir hayatından bahseden hadisler haber-i âhad olmaları hasebiyle itikatta delil kabul edilmezler. Zira âhad rivayetler subut'u zanni olmaları nedeniyle itikat gibi herkesi bağlayan ve kesinlik gerektiren konularda hüccet olamaz. Haber-i âhad sahih bile olsa küfür ile iman arasında bir ölçü değildir.[2] Özetle kelamcılar haber-i âhadın zanni bir delil olduğunu, zanni delilin ise akâid konularında tek başına yeterli olamayacağı hususunda ittifak etmişlerdir.[3] Âhad haberler zanni bilgi ifade ettiğinden, ancak zan mertebesinde bir delil oluşturabilirler. Hâlbuki Kur'an *"Zan haktan/gerçekten bir şeyi ifade etmez."* (Necm/28); *"Bilmediğin şeyin ardına düşme."* (İsrâ/36) buyurmaktadır.

Günümüzdeki bidatlerin ve itikadi sapmaların çoğu bu hadis rivayetlerine dayanır. Bu ahad rivayetleri Kur'an'a arz etmeden kabul etmek, kitabı metbû/uyulan konumundan, tâbî/uyan konumuna indirmektir. Bu ahad haberleri dinde hüccet kabul edenlerin dine verdiği zarar, kabul etmeyenlerin verdiği zararla mukayese bile edilemez. Ahad haberleri Kur'an'a rağmen hüccet kabul edenler, dini bu zannî/kesin olmayan haberlere dayandırmış olmaktadırlar. Oysa, din amelî olsun, itikadi olsun, ahlakî olsun bir bütündür. Din bir zihniyettir, bir dünya görüşüdür ve asla içine yalan, yanlış, batıl sokulmamalıdır.

Şimdi önce bu konu ile ilgili hadisleri Kur'an'a arz edelim, sonra da her zaman olduğu gibi son sözü Kitabullah söylesin!

"Ölenin arkasından ağlayanlardan dolayı kabir azabı göreceği" rivayetini Hz. Aişe Annemiz *"Hiç kimse başka bir kimsenin günahını yüklenmez."* (Fatır/18) ayetine dayanarak reddetmiştir. (Buharî, Cenaiz, 32)

2 Süleyman Uludağ, *Şerhu'l-Akaid*, s. 82.
3 Y. Şevki Yavuz, "Haberi Vahid" md. C. 14 s. 353

Bir başka örnek verelim: Bedir de öldürülen kâfirlere Peygamberimiz "Rabbinizin size vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü?" diye sormuş, Hz. Ömer de "Cansız cesetlerle mi konuşuyorsun?" demişti. Resulullah da "Andolsun ki siz söylediğimi onlardan daha iyi duyamazsınız." buyurmuştu. (Buharî, Megazi, 8) Hz. Aişe annemiz bu rivayeti duyduğunda bunun Kur'an'a aykırı olduğunu, *"Şüphesiz sen ölülere işittiremezsin."* (Neml/80) ayetine dayanarak reddetmiştir.

Mesela "(ahiret âleminden gördüğüm) manzaraların hiçbiri kabir kadar korkutucu ve ürkütücü değildi." şeklindeki hadisi ele alalım. Bu sözün, daha ilk bakışta uydurma olduğu açıktır. Bu söz, cehennem azabının korkunçluğunu anlatan tüm ayetleri iptal etmektedir. Kur'an, kıyamet gününün ne kadar çetin olduğunu, kabirden çıkan kâfirlerin ağzıyla vermektedir.

> *Onlar yılgın ve bitkin gözlerle savrulmuş çekirge sürüleri gibi kabirlerden çıkacaklar; davetçiye doğru panik içinde seğirtecekler ve o kâfirler; 'Bu çetin/zor bir gündür!' derler.* (Kamer/7-8)

Yine "Eğer birbirinizi defnetmemenizden korkmasaydım işitmekte olduğum kabir azabını size de işittirmesi için Allah'a dua ederdim." (Müslim, Cennet, 67) şeklinde gelen hadis şu ayete açıkça aykırıdır:

> *Biz onlardan önce nice nesilleri helak ettik. Sen onlardan herhangi birinden (bir varlık işareti) hissediyor veya onlara ait cılız bir ses işitiyor musun?* (Meryem/98)

Ruhun cesede iade edileceğine dair tek rivayet, *Kütüb-ü Sitte* içinde yalnızca Ebu Davud'un *Sünen*'inde yer almaktadır. İbn Hazm, bu ifadenin kabir hayatı ile ilgili hadislere ilave edildiğini söyler.[4] Bu hadis senet bakımından zayıf olduğu gibi, garib bir hadistir.[5]

Kabir azabının bel kemiği olan ruhun cesede iadesi meselesi böylesine garib, zayıf bir hadise dayanmaktadır.

"Münker ve Nekir melekleri" bir tek Tirmizi'de geçer. (Tirmizi, Cenaiz, 70) Tirmizi bile kendi hadisini garib olarak nitelemiş.

4 Metin Özdemir, ag. der, s. 157.
5 Süleyman Ateş, *İnsan ve İnsanüstü*, s. 89.

Özetle; itikadi meselelerin böyle ahad, garip hadisler üzerine bina edilmesi ve asırlarca Ehl-i Sünnetin itikadı olarak öğretilmesi hiç de isabetli olmamıştır.[6] "Şekk/Şüphe üzerine yakîn kurulamaz." prensibine rağmen, itikadımız böyle zayıf hadisler üzerine inşa edilmeye kalkışılmıştır. Üstelik Münker-Nekir'in "Rabbin kim? Peygamber'in kim? Dinin ne?" diye soru sorması Kur'an'a da aykırıdır. Çünkü Kur'an'a göre "suçlulara günahlarından sorulmaz, herkesin yaptığı apaçık ortaya dökülür, herkesin dünyada yaptığı gizli-saklı işler ortaya konur." vs. Hem bu meleklerin insanların ne yaptığını, kime inandığını bilmemeleri mümkün değildir.

Münker ve Nekir, çirkin ve korkunç "sorgu melekleri" diye belleklere yerleştirilmiştir. Zaten dikkatli incelenirse bu melekler eski çağlardaki ilkel dinlerin fantastik tanrı veya şeytanlarına benzer. Sanki onlar ölüleri korkutmaya çalışan Mısır tanrıları gibidir. İki iri dişi, toprağı kürüyerek gelir, vs! Bunlar güzel kurgulanmış senaryolara benzemektedir.

Yahudi bir kadın, Hz. Aişe annemize, "Allah seni kabir azabından korusun!" diye dua eder. O da bunu Resulullah'a sorar. Bunun üzerine Peygamberimiz "Kabir azabı haktır..." buyurmuş. (Buharî, Cenaiz/89) Ne kadar bir garip bir hadise! Peygamber'in koynunda yaşayan sevgili eşi o güne kadar kabir azabından haberi olmamış. Peygamber'in hanımına bir Yahudi kadın dinini öğretiyor! Bundan sonra da Peygamber her namazın akabinde, kabir azabından Allah'a sığınmaya başlıyor![7] Peygamberimiz bunun üzerine kabir azabı ile ilgili bir hutbe irad etmiş, sahabe de feryad-ü figan edip ağlaşmış! (Buharî, Kitabu'l-Cenaiz, 86) Fakat çok ilginçtir, herkesin duyması gereken bu hutbeyi Ebubekir'in kızı Esma'dan başka kimse rivayet etmemiştir.

Kur'an ayetlerinde; dünya hayatı, kıyamet günündeki diriliş ve mahşer sahneleri ayrıntılı olarak anlatılırken, Kur'an'ın üçte biri neredeyse, ahirete müteallik ve mütevecclh iken, kabir hayatıyla ve azabıyla ilgili tek bir sahne yoktur! Acaba ne-

6 Süleyman Ateş, *age*. s. 94.
7 Mehmet Okuyan, *Kabir Azabı Var mı?* s. 290.

den? Oysa dinî kitaplarda kabir azabıyla ilgili hadisler, menkıbeler, rivayetler, risaleler ve tefsirler ansiklopedilere sığmaz! Bunda bir gariplik yok mudur?

Şimdi Gelin Kabir Azabı Tartışmasını Kitab'a Götürelim

- Kur'an'a göre ölüm ile İkinci Sûr'a üfleninceye kadar sürecek bir berzah âlemi/hayatı yoktur. Kur'an'a göre "berzah" geriye dönmeye mani olan "engeldir". "Onlardan birine ölüm gelince, *"Rabbim! Beni geri çevir, belki yapmadan bıraktığımı tamamlar, salih ameller yaparım." der. Hayır; bu söylediği sadece laftır. Tekrar diriltilecekleri güne kadar arkalarında geriye dönmekten onları alı koyan bir engel/berzah vardır."* (Mü'minun/99-100) Bu ayet, Hayır! Geri dönemezsiniz, öldünüz, tekrar size canlılık kesinlikle iade edilmeyecek, der! Kur'an bu berzahı; yok olan varlığın, tekrar varlık sahasına geçmesine bir engel olarak zikreder ve bu hakikat, ölen tüm canlılar için geçerlidir. Geriye dönüş yasaktır! Ayet de geçen; "İlâ yevmin yübasûn/diriltilecekleri güne kadar." ibaresi; insanların kabirde diri, canlı olmadıklarını çok net olarak ilan etmektedir.

"Allah insanların canlarını/nefislerini ölümleri sırasında alır. Henüz ölmemiş olanlarında uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerinin canlarını (katında) tutar, diğerlerini ise belli bir süreye (ömürlerinin sonuna) kadar bırakır..." (Zümer/42) Bu ayette geçen "Ölümüne hükmettiklerinin canlarını yanında tutar." ifadesi çok net olarak ölenlerin canlarının/ruhlarının dünyaya ya da berzah âlemine geri gelmediğini bildirmektedir.[8]

- *"Her nefis/can ölümü tadacaktır."* (Al-i İmran/185) Hâl böyle iken, eğer mezarda/âlem-i berzahta kişi ruhen veya bedenen yaşıyorsa ölmemiş, ölümü tatmamış demektir. Bu ise apaçık Kur'an'a aykırıdır.
- *"Orada olan her şey/akıllı, şuurlu varlıklar helak olacaktır."* (Rahman/27), *"O'nun Zatı hariç her şey helak olacak."* (Kasas/88) Bu her şeyin içine can/nefis/ruh

8 H. Musa Bağcı, *Beşer Olarak Hz. Muhammed*, s. 366.

da dâhildir. Arapça da ölüm; bir şeyin varlığının sona ermesi veya sıfatlarının yok olmasıdır.

- Kabir hayatı inancı tümüyle ruhların ölümsüzlüğü ilkesine dayanır. Bu ise sadece bir faraziyedir. Ruh'un bedenden ayrı yaşayabileceğini iddia edenlerin, kabirde onun bedene iade edilmesini şart koşmaları kendileriyle çelişkiye düştüklerini gösterir.

Cüveyni'den itibaren ruhun latif bir cisim olduğu, bedenden ayrıldıktan sonra tek başına yaşadığı, varlığını sürdürdüğü fikri yaygınlaşmıştır. "Beden fani, ruh/nefs baki" denilmiştir.[9] Bundan sonra kelamcılar "*Her nefis ölümü tadacaktır.*" ayetini, nefsin uykuda olduğu gibi bedeni terk etmesi olarak anlayacaklardır. Bu durumda ölümü sadece beden tatmaktadır. Bu ise ayetin anlamına takla attırmaktır. Hâlbuki ayet herkesin anlayabileceği kadar açık bir şekilde her nefsin/canlının/ruhun öleceğini söylemektedir.

- "*Diriler ile ölüler bir değildir...Sen kabirde olanlara işittiremezsin.*" (Fatır/22) Ayetin bağlamından bunun kalbi ölü olan kâfirler hakkında olduğu anlaşılmaktadır. Lakin Allah "kalbi ölü kâfire işittirmek, mezardaki ölüye işittirmek gibidir." buyurmaktadır. Eğer ölüye işittirmek mümkün olsaydı, Allah bu benzetmeyi yapmazdı. Ölülerin işitmediği hakikati esas alınmış, bu esas üzerine "Kâfirlerin kalbi de tıpkı bunun gibidir." benzetmesi yapılmıştır.
- Kur'an'da ceza veya mükâfat insanlar tekrar diriltildikten sonra, hesaba çekildikten sonra, amelleri mizanda tartıldıktan sonradır. Bütün Kur'an ayetleri bu konuda muhkemdir. İnsanlar kıyamet günü tam olarak yaratıldıktan sonra, Mahşer meydanında hesaba çekileceklerdir.
- İnsanın kabirde sınanması Kur'an'a aykırıdır. (Kehf/7) ayeti çok net olarak dünyanın sınav yurdu olduğunu haber vermektedir. İnsanın bütün gizli-saklı sırları kıyamet günü ortaya çıkacaktır. (Tarık/9) Kabirde değil!

9 A Erkan Yar, *Ruh Beden İlişkisi Açısından İnsanın Bütünlüğü Sorunu*, s. 88.

- Yine Kur'an'a göre azap ve nimet, ceza ve mükâfat Cehennem ve Cennettedir. Kabirlerde ceza görmek veya nimetlenmek bunu öne almak demektir. Hâlbuki bunlar için insanın tüm organlarının salimen bulunması gereklidir. Aksi hâlde ölmüş, çürümüş cesede, taşa toprağa ceza verilmiş olmaktadır. Bu hem abes, hem de komiktir.

Siz dünyada on gün eğleştiniz diye aralarında gizli gizli konuşurlar...En akıllıları 'Sadece bir gün kaldınız' der. (Taha/103-4)

Allah inkârcılara 'Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?' diye sorar. Onlar-da, 'Bir gün ya da bir günden daha az' derler... (Mü'minun/112-3)

İnsanlar öbür âlemde dünyada ne kadar kaldıklarını konuşurlar. Fakat kimse o gün ölümü ile dirilişi arasında var olduğu söylenen milyonlarca yıl hakkında herhangi bir şey hatırlayamaz ve "Bizi kabrimizden kim kaldırdı?" diye şaşkın, şaşkın bakışırlar. Herkes ölmeden evvelki dünya hayatını hatırlamakta, lakin kimse kabir hayatına ait tek kelam etmez! Neden? Bundan çok daha uzun süren, yüz binlerce/milyonlarca yıl süren kabir hayatından neden bahsetmez? Dünya hayatını hatırladıkları gibi, olsaydı kabir hayatını da hatırlayıp, anlatacaklardı.

Sûr'a üflenince, kabirlerinden Rablerine koşarak çıkarlar. 'Vah hâlimize! Yattığımız yerden bizi kim kaldırdı? (Yasin/51-2)

Merkad; uyunan yer, yatak demektir.

Ona (Sûr'a) bir daha üflenince, onlar bir anda ayağa kalkıp etraflarına bakarlar. (Zümer/68)

Mahşer sabahı insanlar uyandıklarında, şaşkın şaşkın "Yattığımız yerden bizi kim kaldırdı?" demeleri kabir hayatının olmadığını gösterir. Eğer kabirde azaba düçar ya da nimete gark olmuş bir hâlde olsalardı buna şaşırmayacaklardı. Çünkü mezarlarında iken kabirden sonraki hayatlarını bol bol düşünmüş olacaklardı.

- Öldükten sonra tekrar dirilme/el-ba'sü ba'de'l-mevt'teki, 'ba's kelimesinin bir diğer anlamı; uykudan kaldırmak, uykudan uyandırmak demektir. Bu takdir-

de anlam; ölü gibi uyuyanları uykularından uyandırmak olur. Ölüm sonrası hayatın insan idrakine göre bir nevi uykudan ibaret olduğunu söylemek mümkündür. Ölüm anında insanın zaman saati durur, ne kadar uyuduğunu hatırlayamaz. Kıyamet sabahı zaman saati tekrar çalışmaya başlar.

- *"Ve o kıyamet mutlaka gelecektir, onda şüphe yoktur ve Allah kabirlerde olanları diriltecektir."* (Hacc/7) Kabirde insanlar diri olsalardı, diriltilmeleri değil, çağırılmaları söz konusu olurdu. Ama ayet ölülerin diriltilmesinden bahsetmektedir. Bir önceki ayet de "...Ölüleri diriliten O'dur..." şeklindedir. Ölüler diriltilir, diriler değil!
- Kur'an insanın iki var oluşundan bahsetmektedir. Birincisi, bu dünya, ikincisi; ebedi âlem, ahiret günüdür. Kabir hayatını kabul edenler bu iki âlemin arasına kabir âlemini ekleyerek üç varlık âlemi icat etmektedirler. Kur'an'a göre dünya çalışma, kazanma yeri, ahiret ise amellerin karşılığının görüleceği yerdir.[10]

Kâfirler azabı gördüklerinde şöyle derler: 'Rabbimiz! Sen bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin...' (Mü'min/11)

Kabir hayatı olsaydı "dünya hayatı, kabir hayatı ve ebedi hayat" olmak üzere hayat üçe çıkar! Yine kabir hayatı olsaydı üç ölüm olurdu! Birincisi; ana rahmindeki cansızlık hâli, ikincisi, bildiğimiz Azrail'in gelip canımızı alması, bir de kıyametin kopması anında kabirdeki ölüm! Çünkü Kur'an, dünyaya gelmeden önceki hâlimize de ölüm demektedir. (Bakara/28)

Yukarıda geçen "iki ölüm ve iki dirilmeyi" *"Ölü idiniz sizleri diriltti, sonra öldürecek, sonra tekrar diriltecek ve sonunda ona döndürüleceksiniz."* (Bakara/28) ayeti çok güzel tefsir etmektedir. Ayet görüldüğü üzere; "dünya hayatı ve ebedi hayat" olmak üzere hayatın iki olduğunu ilan etmektedir.

Kabir hayatının olduğunu iddia edenler hadisleri ayetlerden önce getirirler. Bu Kur'an'dan delil getirememelerinden

10 Erkan Yar, *age*, s. 137.

kaynaklanır. Bu konuda eserleri olan İbnu'l-Kayyım bunu itiraf eder: "Kabir azabı, bilinmesi ve sakınmak için inanılması bu kadar önemli olduğu hâlde, niçin Kur'an'da zikredilmemiştir?" Bu soruya şöyle cevap vermeye çalışır: "Allah Resulüne iki vahiy vermiştir, bunlardan biri kitap, diğeri hikmettir, hikmet ise sünnet/hadistir".'[11] Özetle Kitab'dan delil olmayınca, hadislere müracaat edilmesi gerektiğini söyler. Hadislerin delâletleri/anlamları bu mevzudaki ayetlere göre çok açık ve berraktır. Lakin ahad rivayetler itikat konusunda hüccet olamaz. Kaldı ki; hadisler kesinlikle vahiy değildir.

Kabir azabı ile ilgili hiçbir rivayet mütevatir de değildir. Öyleyse şekk üzerine yakîn bina edilemez. Şüphe üzerine itikat oturtulamaz. Kabir hayatı varsa, bu konu semiyyat konusudur. Kabir ile ilgili meseleler gayb konusudur. Gaybı melekler de dâhil olmak üzere hiç kimse bilemez. Bu konuda vahyin dışında hiçbir bilgi, geçerli bilgi kaynağı olamaz. Peygamber'in Allah'tan aldığı tek vahiy ise Kur'an'dır. İtikat konularında hadislerin delil olarak kabul edilmesi, Kur'an'ın dışında da vahiy olduğunu kabul eden bir çarpık zihniyetin ürünüdür.

Kabir hayatını ispatlamak için bazen göz göre göre sahtekârlıklar da yapılır. "*En büyük azaptan önce, onlara mutlaka yakın azaptan tattıracağız...*" (Secde/21) Yakın azabı, kabir azabı olarak yorumlayanlar, ayetinin devamını vermezler. Biz verelim: "Belki imana dönerler". Ayetteki yakın azabın dünyada olduğu o kadar açıktır ki! Zira; imana dönmek ancak bu dünyada olur.[12]

Kişinin kıyametten önce kabirde diriltilip tekrar öldüğüne dair kesin bir kanıt yok. Pekâlâ, Firavun ailesinin sabah-akşam ateşe sunulmasını, şehitlerin diri olduklarının bilincinde olmalarını, şehadeti bekleyenlere müjde vermek için beklemelerini nasıl izah edeceğiz? Ayetleri kabirciler gibi okursak; bu takdirde kabirde azap ve nimet sadece ruhadır. Ya da bizim tercih ettiğimiz görüşe göre insanın zaman bilinci ölümle birlikte durmakta, mahşer sabahı diriliş ile birlikte tekrar baş-

11 M. Özdemir, ag der, s. 154.
12 M. Okuyan, *age*, s. 187.

lamaktadır. Böylece "bilinç düzeyinde bir kesinti olmamaktadır." Bu da tıpkı uykuya daldığında acılarını unutan hastanın, bilinci yerine gelince tekrar acılarını hissetmesi gibidir.

> *Derken Allah o mümin kulunu kavminin çirkin tuzaklarından korudu. Kötü azap Firavun'un adamlarını sardı. Onlar sabah akşam ateşe sunulurlar. Kıyamet çattığı gün ise 'Firavun'un adamlarını azabın en şiddetlisine sokun' denilir.* (Mü'min/45-6)

Mü'min sûresi, 45-6. ayetleri, sûrenin 38-52 ayetlerinin içinde bulunduğu pasaj ile bir bütün olarak okursak, buradan kabir azabı çıkmayacağını görürüz.

Bu ayetteki "*Onlar sabah akşam ateşe maruz kalır.*" ibaresi kabir azabına işaret ettiği söylenmiştir. Ancak; "Sabah-akşam" deyimi Kur'an'da "sürekli" anlamında da kullanılmaktadır. "*O'nu sabah-akşam tesbih edin.*" (Ahzab/42) ayeti gibi.

Bu ayeti; "Firavun ve adamlarının sabah ve akşam azaba uğratılmaları daha bu dünyada gerçekleşmiştir." şeklinde de okuyabiliriz. Çünkü; onların üzerlerine tufan, çekirge, kurbağa gönderilmiş, suları kana dönüşmüştür. Böylece onların sabah-akşam, sürekli azaba uğratılmış olduklarını başka ayetlerden öğrenmekteyiz. "*Biz Firavunu ve adamlarını senelerce süren kıtlık ve kuraklıkla kıvrandırdık ki belki düşünür, ibret alırlar.*" (Araf/130)

Yine köle olarak kullandıkları İsrailoğullarının memleketlerine hâkim olması, onları yönetmesi onlar için en büyük psikolojik azaptır. Yani Firavun ve adamları daha bu dünyada cezalarının bir kısmıyla karşılaşmıştır. Allah'ın adaleti tam olarak bu dünyada gerçekleşmediğinden, kıyamet günü ise, azabın büyüğüyle karşılaşacaklardır.

Yine Firavun ve adamları hakkındaki "*Onlar hem bu dünyada, hem de kıyamet gününde lanete uğratıldılar.*" (Hud, 11/99) ayeti onların hem bu dünyada, hem de ahirette gördükleri azaba işaret etmektedir.

Firavun'un, sabah akşam sunulduğu ateş, kıyamet günündeki cehennem ateşidir. Hud 11, 98-9. ayetleri; Firavun'un

kıyamet günü kavminin önünde, onları ateşe getirdiğini tasvir etmektedir. Firavun ve kavmine "Bu dünyada da peşlerine lanet takılmıştır, kıyamet gününde de!" denilerek, bu azabın ve lanetin hem bu dünyada, hem de kıyamet gününde onları takip edeceği apaçık bir şekilde vurgulanmaktadır. Yani, kabirde azap görmezler.

Özetle; ölen kimsenin zaman algısı öldüğü anda durmakta ve kıyamet günü yeniden devreye girmektedir. Ölüm anındaki nimet ve azap hissi, yeniden diriliş ile birlikte kaldığı yerden devam etmektedir. Ölüm anında şehadet şerbetinin lezzetini tadan bir şehit, o tat ile yaşadığını ve onunla uyandığını hissetmekte olabilir. Hakeza, Firavun ve adamları da ölüm anında hissettikleri acıyı ve azabı hissederek uyanmaktadırlar. Tıpkı narkoz ile dindirilen acının etkisi narkoz bittikten sonra kaldığı yerden devam etmesi gibi.[13]

Kur'an'da kabir hayatı, ruhun ölmezliği gibi konularda herhangi bir delil yoktur. Hadisler ise subutu zanni olduğu için itikatta hüccet olma şansına sahip değillerdir.[14] Ayrıca hayat olmadan şuur, beden olmadan da hayat/canlılık olamaz. Zaten kabir azabını hem bedenen, hem de ruhen olacağını söyleyenler beden ve ruh ikilisinin aynı anda bulunmasını bu yüzden şart koşarlar.

İslam filozoflarının cismani haşri inkâr etmelerinin sebebi de ruh ve bedeni iki ayrı cevher kabul etmelerinden kaynaklanır. Onlara göre ruh bedenden ayrı bir cevher olduğundan, o da ölümsüz olduğundan, ölmeyen bu cevherin yeniden dirilmesi söz konusu olamaz derler! Oysa cismani haşir/nefslerin/kişilerin dirilmesi İslam'ın olmaz ise olmazlarındandır. Hiçbir felsefi/dini yorum bu esası ortadan kaldıramaz. Nefslerin tekrar dirilmesi için, nefslerin (insanların maddi ve manevi bütünü) tam olarak ölmesi gerekir!

Mezara konulan kimseye, diğer ölülerin toplanarak ondan dünyadaki yakınları hakkında bilgi aldıkları, dirilerin ruhlar-

13 Metin Özdemir, ag der. s. 153-168.
14 Metin Özdemir, ag der. s. 153-158.

la görüştükleri, ölülerin dirilerin kendilerine verdikleri selamı işittikleri ve anladıkları, yaşayanların konuşmalarını duydukları ve anladıkları, berzahta kendi aralarında ziyaretleştikleri vs. gibi şeyler İslam öncesi kültürlerin ve mitolojilerin etkisiyle oluşmuş rivayetlerdir.[15]

Önceleri konu başlığı; "kabir fitnesi/sorgusu" iken, daha sonra işin mahiyeti; "kabir hâlleri, kabir hayatı/berzah âlemi, ruhlar âlemi" olarak değişmiştir. Hatta ulemamız ahiret azabından çok kabir azabı (!) üzerinde durmuşlardır. Kabir hayatı, ahiret hayatına göre daha yakın olduğu için, yakın olanı uzak olana, hislerle/duyu organları ile sabit olanı ileride vaad edilen cennet ve cehenneme tercih etmişler, insanları korkutarak kötülükleri önlemeye ve iyilikleri teşvik etmeye çalışmışlardır. Ahiret inancı için faydalandıkları ruhun ölümsüzlüğü fikrini kabir hayatı için de devreye sokmuşlardır.[16]

Oysa bu dinin temelleri ile oynamak demektir. İtikada zam yapmak demektir!

Allah'a yalan uydurandan daha zalim kim olabilir? Onlar Rab'lerine sunulacaklar. Şahitler de 'İşte Rab'lerine karşı yalan söyleyenler bunlardır!' diyecekler. İyi bilin ki Allah'ın laneti zalimlerin üzerinedir. (Hud/18)

- "Orada *(ahirette) onlar ilk ölüm dışında ölüm tatmazlar.*" (Duhan/56), ayeti ölümün sadece bir kere olacağını, ilk ölümden başka ölüm tadılmayacağını haber vermektedir.
- "*Onlar günahları yüzünden suda boğuldular ve peşinden cehenneme sokuldular.*" (Nuh/25) Ayette suda boğulan Nuh kavminin boğulmanın hemen akabinde cehenneme girmeleri, kabir azabının olmadığını gösterir. Kabirdeki azap, cehennem azabı değildir. Aslında onlar çok uzun bir zaman diliminden sonra cehenneme gireceklerdir. Onlar öldüğünde, zamanları durmuştu. Uyandıklarında azap kaldığı yerden devam eder.

15 E. Yar, *age*, s. 106.
16 E. Yar, *age*, s. 138.

- *"Allah'ın sizi (kabirlerinizden) çağıracağı, sizin de O'na hamd ederek hemen uyacağınız ve (kabirlerinizde) pek az kaldığınızı sanacağınız günü hatırla"*. (İsrâ/52) Eğer kabir hayatı olsaydı orada azapla veya nimetle geçirdiğimiz on binlerce, yüz binlerce seneyi unutmamız mümkün olmazdı.
- Dirilişin, yepyeni bir yaratılıştan sonra kıyamet günü olacağını ifade eden onlarca muhkem ayet, insanların kabirde değil, kıyamet günü diriltileceklerini gösterir.
- Ceza ve mükâfatın amellerin tartılmasından, mizan ve hesaptan sonra olacağını ifade eden onlarca muhkem ayet, kabirde azap ve nimetin olmadığını gösterir.

Cennet ve cehennemde kıyamet koptuktan sonra yaratılacaktır.

- Hesaba çekilme tüm insanların bir araya toplanacağı günde (Hud/103) ve yine şahitler huzurunda olacaktır. (Nahl/89)
- Kur'an, ceza ve mükâfatın birazcık bu dünyada, çoğunun ise ahirette verileceği söyler. Üçüncü bir ceza-ödül yerinden bahsetmez! Olsaydı zikrederdi.
- Yine kabir azabı, Allah'ın adaletine aykırıdır. Çünkü; ilk çağlarda ölen kimse ile kıyamete yakın ölen bir kimsenin kabirde kalma süreleri bir değildir.
- Allah bize Kur'an'da nasıl dua edeceğimize dair çok güzel örnekler vermiştir. Örneğin *"Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de"*. (Bakara/201) Eğer kabir hayatı olsaydı, "bize kabir hayatında da iyilik ver." diye dua etmemiz istenirdi.
- Ahirette organların konuşturulacağını ayetler haber vermektedir. (Yasin/65) Kabirde organlar ölü ya da çürümüş olacağından konuşamazlar.[17]
- İsa'nın (as) Kur'an'daki ifadesi *"Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabrimden kalkacağım gün*

17 M. Okuyan, *age*, s. 446-56.

esenlik banadır." (Meryem/33) her şeyi özetlemektedir. Dünyaya geliyoruz, sonra ölüyoruz ve son kez ölmemek üzere diriltiliyoruz. Hepsi üç kelime; doğum, ölüm ve yeniden diriliş! O kadar!

Kabir Hayatına/Azabına İnanmanın Beraberinde Getirdiği Olumsuzluklar

1- Kabir hayatına inanmak, iman esaslarına ilave yapmak demektir. Bunun iman esaslarından birini red ve inkâr etmekten farkı yoktur!

İtikad gibi herkesi bağlayan bir konuda garip, ahad ve Kitab'a büsbütün aykırı hadisler asla hüccet olamaz. Bu konuda yapılması gereken; ayetleri esas alarak, hadisleri akıl süzgecinden geçirmektir. Fakat tarihi süreçte bunun hep tersi yapılmıştır. Hadisleri ispat edebilmek için ayetlerin anlamları eğilip, bükülmüştür! Öncelikle Kur'an mutlaka Kur'an ile tefsir edilmeli, her bir ayet Kur'an'ın bütünlüğünden koparılmamalıdır. Ayetler ayetlerle çarpıştırılmaz! Hâşâ ve Kellâ Allah ne dediğini bilmeyen bir sarhoş değildir ki, ayetler arasında çelişki olsun! Kitaba, akla, sünnetullaha, tarihi hadiselere aykırı hadislerin senedi ne kadar sağlam olursa olsun reddedilmelidir.

Ölüm ve sonrası tüm insanları ilgilendiren en büyük sorudur. İslam dini, tüm insanlığın en çok merak ettiği böyle bir konuyu atlamış olamaz! Ölüm ve sonrası insanın duyu ve tecrübe alanının dışındadır. Hâliyle bu alanı yalnızca din açıklayabilir! Eğer bu din İslam ise inananlar için verdiği bilgilerin doğruluğu tartışılmaz; bunlar kesindir ve tatmin edici bilgilerdir. Kur'an'da ölüm ile kıyamet arasında geçen kabir hayatından ve buna bağlı herhangi bir sorgudan; ceza (azap) veya ödülden söz edilmez.

Hiç kimseye kabirden gelen bir bilgi yoktur. Bu yüzden ölüm sonrasıyla ilgili bütün bilgiler sadece Kur'an'dan alınmalıdır. Kur'an'ı tebliğ ile görevlendirilmiş Peygamber de bu konuda kendinden bir şey söyleyemez.

Peygamberler, ölüm sonrası ve ahiret hakkında kendiliğinden bir şey söyleyemez. "*De ki, ben sizi yalnızca bana vahyedilenle korkutuyorum...*" (Enbiya/45) Yani, Kur'an'da olmayan bir içerik; hadiste de olmaz.

Kur'an'da olmayan bir bilgiye inanmış olmak, o dine en büyük ihanet olmaz mı? Allah'ın kitabıyla yetinmeyip, başka yerlerden bir şeyler getirmeyi Kur'an reddeder: "*De ki: Allah, kitabı ayrıntısıyla açıklamışken ondan başka hakem mi arayayım? ...*" (Enam/114)

2- Ölen kimsenin mezarında diri/canlı olduğuna itikat etmek birçok yanlış itikadi sapmaya da neden olmuştur. Zira kabirde "canlı bir yaşamın kabulü", onunla bir şekilde bağ kurmayı, konuşmayı, teberrük etmeyi/bereketlenmeyi, bir din büyüğü ise ondan yardım istemeyi, vs. netice vermesi kaçınılmazdır. Zaten fiiliyatta da böyle olmuştur. Ölenlerin "ruhu kınından çıkmış kılıç gibi olduğu ve dünyadaki hayatlarından daha aktif hâle geldiği" şeklinde hadisler uydurulmuştur. "Kabir ehlinden sıkıştığınızda yardım isteyin." gibi hadis (!) adı formatında apaçık şirk kokan yalanlar Peygamber'e isnat edilebilmiştir.

Bugün insanlar niçin yatırlarda yatıp kalkıyor, türbeleri Kâbe'yi tavaf eder gibi tavaf edip duruyorlar dersiniz? Bunun altında yatan baş etken mevtanın kabrinde sağ/diri olduğu sapması yatmaktadır. Şimdi Peygamberimizin İslam'ın ilk dönemlerinde kabir ziyaretini niçin yasaklamış olduğunu daha iyi anlayabiliyoruz.

3- Bazı insanlar Hatice'ye değil, neticeye bakalım derler. Yalan-yanlış da olsa, kabir azabı ile insanlar korkutuluyorsa ve böylece azgın, ele-avuca sığmaz şımarık insanlar bir nebze olsun frenleniyor ve toplamda kar hanesine bir artı daha konuyorsa, bırakın bu tür hikâyeler anlatılsın derler.

Bunlar "Yecüzü fi't-Tergîb ve't-Terhîb" diyen zümredir. Yani insanları sevap işlemeleri için teşvik etmek ya da günah işlemekten sakındırmak için korkutmak caizdir! Ya da bu teşvik ve korkutmayı biraz abartmak caizdir diyen kesim

bunlardır. Bunlar bu gibi niyetlerle yola çıkmış ve Peygamber'e en çok yalan isnat etme gaflet ve hıyanetinde bulunmuş, dolayısıyla dini tahrip etmiş, iyi niyetli, cahil ve ahmak dindarlardır. İslam'a en çok zarar veren bu zümredir! Verdikleri zarar, İslam'ın harici düşmanlarıyla mukayese bile edilemez!

Yalanla İslam nasıl bir araya geliyorsa! Yalan söylemek nifak alameti olduğu hâlde, yalan ve kara propaganda ile Hak ve Hakikate nasıl davet edilecek ise!

Ey asırlardır insanları günahtan uzak tutmak için kabir azabı ile korkutmaya çalışan Kabirciler: Kur'an'da yeterince öğüt ve uyarı yok mudur? Ya da hesap gününün dehşeti ve cehennem azabı size kâfi gelmiyor mu?

4- Berzah âlemi inancı tamamıyla İslam dışı kaynaklardan, özellikle Platon'un "İdealar Âlemi"nin, Misal âleminin azıcık değiştirilmiş şeklidir. Bu olmayan âleme inanmak Platon'u Peygamber edinmek demek değil midir? İslam'a göre iki âlem vardır: dünya ve ahiret âlemi!

Oysa Platon'un ruh ve idealar/misal âlemini itikatlarının köşe taşı yapanlar İslam'ın Yaratıcı ve yaratılmışlar hakkındaki tüm tasavvurlarını alt-üst etmektedirler. İslam'da hiç bilinmeyen ruhlar âlemi icat etmişler. Evliya-yı kiramın ruhları bu ruhlar âleminde vızır vızır dolaşmaya başlıyorlar. Yetiş ya şeyh! Çağrısını duyar duymaz, pat damlıyorlar ve insanların sıkıntılarını def-ü ref eyliyorlar. Hatta bu yüce ruhlar aynı anda binlerce yere yetişebiliyorlar!

Daha doğrusu şeyhlerin, evliya-yı kiramın ruhları aynı anda binlerce müridinin hacetini giderebilmesi için bu âlem icad edilmiş, yani; uydurulmuştur.

Her yerde hâzır ve nazır olan süper kahraman, ölümsüz Hızır da bu misal âleminde "Hızır Acil Servisi" olarak hazır kıta gibi beklemektedir. Hele Peygamberimize ağzınızı doldura doldura bir salavat-ı şerife gönderirseniz, onun ruh-u tayyibeleri derhal bu âlem-i misalde temessül eyleyip, yanınızda bitiverir. O ismi her anıldığında karşılık vermek ve anıldığı

yere gitmek zorundadır. Hatta salavatların sayısını milyarlara ulaştırırsanız, onunla yüzyüze bile görüşebilirsiniz! Yalandan kim ölmüş!

Maalesef mevcut paradigma böyledir!

Peygamber'le yüzyüze görüşme şerefine nail olduysan, kimselere nail olmayan devlet sana nasip olmuş demektir! Artık ne dilersen dile! Ne soracaksan sor! İstediğin bilgiyi al!

Böyle bir misal/ruhlar âlemiyle iç içe yaşayan kimseler Allah'a sadece şunun için yalvarırlar: Allah'ım sen Muhammed Aleyhisselam'ı şefaatçimiz yap, o şefaat etmez ise biz necat bulamayız!

Hızır'ını gönder, onun yardımı olmaz ise biz mahvoluruz!

Bu misal âleminde bir eli kulaklarında, "Medet Yâ Şeyh, el-aman, Yetiş!" diye yardım isteyenlere yardım eden (!) Gavs-ı a'zam ve diğer ilah sürülerinin bize himmet etmesi için ricacı oluver!

Bugün, durum üç aşağı-beş yukarı böyledir.

5- Kabir azabını anlatan hadislerin büyük bir çoğunluğu; sağlıklı düşünen her insan tarafından, akıldışı görülecek kadar traji-komiktir. Kıssacı vaizlerin insanları korkutmak için anlattıkları bu masallar, insanın içine kurt düşürür. Önce kabir hayatını inkâr ettirir. Bir süre sonra, dinin tamamen akıl ve bilim dışı olduğunu düşünmeye sevk eder ve en sonunda da –Allah muhafaza– ahireti büsbütün inkâra sürükler.

Suyutî'nin kabir azabıyla ilgili naklettiği öyle akla ziyan hadisler vardır ki:

> Kim karın ağrısından ölürse, kabrinde azap görmez. Peygamberler kabirlerinde diridir ve namaz kılarlar. Kabirde mümine Kur'an verilir, o da okur. *Ölülerimizin kefenlerini güzelleştirin, çünkü onlar kabirlerde birbirlerini ziyaret ederler*, birbirlerine karşı övünürler, vs.[18]

Hadis uydurmacılığının nasıl bir komedyaya dönüştüğünü görmek için "Mülk süresini okuyanlar, Cuma günü ölenler kabir azabından muaftır." şeklindeki rivayetlere bakmak kâ-

18 M. Okuyan, *age*, s. 147-8.

fidir. Resmen dini oyun ve eğlenceye çevirmişler. İnsan Cuma günü ölemiyorsa, illa o gün ölmek için ötenazi mi yapmalı?

Yine Suyuti'nin, *Kabir Âlemi* adlı kitabında şöyle bir hadis (!) vardır: "Hanımı vefat eden bir adam rüyasında başka hanımları (öbür âlemde dolaşırken) görür, fakat kendi hanımını aralarında göremez. Benim hanım nerede diye sorar. Onlarda; "Siz onun kefenini kısa yaptınız. Bizimle çıkmaktan utanıyor." derler. Adam Rasulullah'a gider. O da "Git bak, çare var mı?" der. Bu kimse bunun üzerine ensardan sekerât-ı mevt hâlinde birisini bulur. Ölüm döşeğinde olan bu kimse de ona, "Ölülere bir şey ulaştırmak isteyen varsa ben ulaştırırım." der. Nihayet sahabe ölür. Kefeninin içine, bu kimsenin hanımına götürmesi için uzun bir elbise konur. Daha sonra bu adam, hanımını rüyasında görür. Bakar ki hanımı göndermiş olduğu elbiseyi giymiş, diğer hanımlarla birlikte dolaşmakta."

Birbirlerini ziyaret eden Mevtalar! Kefenleriyle birbirlerine karşı övünen Ölüler! Ölülerle, dirilerin beraber yaşadığı fantastik bir dünya! Öbür dünyaya garantili nakliye servisi! Hadis formatına sokulmuş nice düzmece hikâyeler! Daha neler, neler!

İbn Ebi'd-Dünya'nın, *Öldükten Sonra Yaşayanlar* adlı kitabının bir hadisinde (!) kabrinden kalkıp dolaşan, acayip işler yapan, sonra tekrar ölüp mezara giren, hata birkaç sene yaşayan, evlenen, cihada giden insanlarla ilgili pek çok garip rivayetler vardır. Günümüzün fantastik filmlerindeki zombiler gibi, "Yüzü kafası alevler içinde, boynundan zincire vurulmuş, mezardan aniden bir adam çıkar, oradan geçen bir yolcudan "Bana kırbandan su ver!" diye yalvarıyor. Peşinden başka biri mezardan fırlar, "Bu kâfire su verme!" deyip zincirinden yakaladığı gibi mezara çeker ve ikisi az sonra mezarın içinde kaybolurlar."

Suyûti, bu zatın rivayetlerini aynen nakleder.

Ölen bir kimse nasıl tekrar dünyaya döner? Gezer, yer-içer, cihada gider? Akıl bu kadar mı dışlanır? Sünnetullahtan/Allah'ın tabiata koymuş olduğu kanunlardan bu kadar

mı sarf-ı nazar edilir. Maalesef, ümmetin ahiret inancını böyle kitaplar şekillendirmiştir. Daha doğrusu yok edilmiştir.

Kabirciler –ki bunların çoğu konu sıkıntısı çeken kıssacı vaizlerdir– "Bu konu Ehl-i Sünnetin itikadına dâhildir." deyip, saçma sapan iddialarına dokunulmazlık vermeyi de ihmal etmezler! Ehl-i Sünnetin itikadı Kur'an'dan müstakilmiş gibi! Artık rivayet olarak ne nakledilmişse, sahih-mevzu bakmaksızın kendi kafasındaki hayallere göre kabir âleminden canlı kesitler sunmaya başlar. Sahabeyi kiram, Evliya-yı i'zam'dan nakledilmiştir ki tarzında ifadelerle zihninin ürettiği hurafelere meşruiyet kılıfı geçirmeye çalışır. Ariflerden falanca rüyasında gördü ki, falanca kimse hatiften bir ses işitti ki, Falanca zât âlem-i misalde gördü ki..., diye duyduğu hikayeleri din diye anlatmaya başlar! Hiç Kur'an'da olmayan, Yunan filozoflarının icat ettiği idealar/misal/berzah âleminde dolaşmaya başlar!

6- Öldükten sonra insanların bir ara âlemde yaşaması/kabir hayatı inancı muhtemelen antik Sümer, Babil, Mısır, Yunan, Anadolu dinlerindeki inançlardan, o kültürün mensuplarınca İslam âlemine taşınmıştır. Böylece din tahrip edilmiş, son din İslam dini de dinlerden bir din olmuştur. O, hayatı düzenleyen, dünyayı selam yurdu hâline getiren İslam'ın ana damarı kurutulmuştur. Hayat dini olan bu din artık diğer tapınak dinleri gibi ölülere hitap etmekte, türbelerle, yatırlarla anılmaktadır!

Öldükten Sonra Yaşayanlar, Öldükten Sonra Konuşanlar, İnsanlara Hâtiften/Gayb'dan Gelen Sesler/el-Hevâtif gibi pek çok kitap yazan İbn Ebi'd-Dünya (ö. 281) Hinduizm, Budizm ve Yunan filozoflarından çok fazla alıntılar yapmakla ve o kültürlerden fazla etkilenmekle suçlanan biridir.

Bunlardan bir diğeri de *Kabir Azabı* diye kitabı bulunan Muhammed b. Kerram'dır. (ö. 255) Bu zat da Kerramiye[19] diye

19 İnsan biçimci bir tanrı inancına sahip olduklarından Mücessime ve Müşebbihe diye isimlendirilmişlerdir. 3. yüzyıldan itibaren Horasan ve Maveraünnehir bölgelerinde kabul görmüş bir mezheptir. Muhammed b. Kerram âbid ve zâhid biri olup, panteist ve antropomorfist görüşleriyle Horasan'da tasavvufun gelişmesinde, özellikle de Vahdet-i vücut felse-

bilinen mezhebini kabir azabı gibi suni gündemler üzerine kurmuştur. Tıpkı günümüzdeki "kara para aklayanlar" gibi, o gün de "kirli bilgi aklayan" kesim bunlardı. Bu kesim'soyutlama yeteneğinden ve naklettiği sözü anlayacak kapasiteden mahrumdu. Bu Haşviyeciler, O yıllarda Kur'an'da hiçbir izi bulunmayan tartışmalı konuları dine ithal etmekle meşguldüler. Ortada dolaşan Ehl-i Kitap kültürünü aklayarak Müslümanlara taşıyor, bir tür "şibih din/dine benzer din" imalatı yapıyorlardı.[20]

Bu gün piyasada Kabir hayatı ilgili kitaplar Suyuti'nin *Kitabu'l-Berzah* ve *el-Büdûru's-Safire fi'l-Umûri'l-Ahire*'si ile Şarânî'nin, *Kabir Hayatı* adlı kitaplarından yararlanırlar. Suyuti âlem-i misal nazariyesini İslam'a dâhil edenlerden olduğunu burada hatırlatalım. Suyutî ve Şarânî'nin her ikisinin de İbnü'l-Arabîci olduğunu göz önünde bulundurmakta yarar vardır. Suyutî Peygamberimizle 75 defa canlı olarak görüştüğünü söyleyecek kadar bu konuda savruk olan birisidir. Şârânî, şeyhi Ahmed Bedevî'nin kabrinden elini çıkarıp, onun elini tutmuştur! Hatta şeyhi kabrinden dışarı uzattığı eliyle helva pişirmiş, ölüleri ve dirileri çağırıp yedirmiştir. İşte Şaranî tüm bunları utanmadan anlatabilecek kadar tırlatmış bir hurafeci ve tam bir mezarcıdır.

İşte Suyutî ve Şarânî gibilerinin "Kabir Hayatı" üzerine yazdığı kitaplar ümmetin ahiret itikadını oluşturmuştur. Artık ümmetin aklına ahiret deyince, kabir hayatı gelecektir. Her ne kadar kabirlerin üstü güllük-gülistanlık da olsa altı; ölülere kıyamet sabahına kadar sonu bir türlü gelmeyen korkunç işkencelerin yapıldığı bir yerdir. Orası akreplerle, yılanlarla, çıyanlarla doludur. Sorgu meleklerinin demir sopalarla, gürzlerle adam dövdükleri bir işkence hanedir. Kabir, daraltılır veya genişletilir. Hatta bir cehennem çukurlarından bir çukura dönüşür!

fesinin oluşmasında önemli rolü vardır. Daha sonraki dönemlerde Ehl-i sünnet medreselerine model de olacak pek çok hankah/tekke kurup, fikirlerini buralarda yaymaya çalışmışlardır. (Sönmez Kutlu, "Kerramiyye" md. *DİA*, C. 25, s. 295-6).

20 Mustafa İslamoğlu, *Kader Risalesi*, s. 28.

Bu yüzden insanlar mezarlık yanından geçerken kıl keser. Hele geceleyin mezarlıktan geçecekse bildiği tüm duaları okur. Ne olur, ne olmaz. İşkenceci yer altı canavarları benden uzak olsun diye!

7- Bu kadim "kabir azabı ve mükâfatı" iddiası, en başta Müslümanların ahiret inancını tahrip etmiştir. Hiçbir pratik yararı olmadığı gibi, tam aksine pek çok itikadi ve amelî sapmaya yol açmıştır. En büyük zararı ise inananların ahiret tasavvurunu bozmasıdır. Yüce Allah, Kur'an'da birçok ayette; hesap gününde hiç kimseye zerre miktarınca haksızlık edilmeyeceğini bildirir. Hesap sonunda; insanlar, dünyada kazandıklarının karşılığını görürler. Mizan/terazi; ölçü ve tartı kurulmadan kimseye bir ceza verilmez.

Hâl böyle iken; hesap gününden önceki bu kabir azabı veya ödülü de neyin nesidir? Derme-çatma bir mahkemede, tuhaf görünüşlü iki meleğin insanı yargılaması ve mahkûm edip, cezalandırması olacak şey değildir.

Yargılama ve sorgulama yapılmadan, insanlara, işledikleri suçları bildirilmeden herhangi bir cezanın verilmesi, ilahî adalet ilkesiyle çelişir. Bu adil olan Allah'a zulüm isnat etmek olur.

Kur'an ahiret hayatının safhalarını şöyle sıralar: İnsanlar diriltilecek, Allah'ın huzurunda toplanacaklar, amel defterlerini alıp, okuyacak, organları dile gelip konuşacak, böylece herkes yaptıklarını bir bir görecek, dünya hayatı hakkında bilgilendirilecek, hesaba çekilecek, şahitler huzurunda sorgulanacak, yargılanacaklar ve en sonunda da ödül ya da ceza alacaklar.

Kabir azabının varlığını iddia etmek yüce Allah'ı yargısız infaz yapmakla suçlamaktır ki bu, iddia sahipleri için büyük bir vebaldir.

8- Öldükten sonra yaşamak tamamıyla akla düşman kesilmek, aklın tüm kabullerini yok saymak demektir. Ölü ölüdür, yaşamaz. Eğer yaşıyorsa neden ona "ölü" deniliyor ki? Hiç birimiz ölümden hoşlanmaz, bir yakınımızın ölmesini elbette kimse istemez, onun ruhlar âleminde veya başka bir boyutta yaşamasını arzu edebiliriz. Bunlar anlaşılabilir şey-

lerdir. Lakin biz böyle istiyoruz diye, hakikat bizim keyfimize uyacak değildir.

Şayet ölü, kabirde bir şeyleri algılayıp duruyorsa, Pekâlâ; ölüm nedir? Verecekleri cevaplar tam bir ironidir. İnsan ölmüştür, ama diridir. Ölülerin mezardaki hayatı şöyledir de böyledir.

Aklı iptal etmek, devre dışı bırakmak asla dinin, hassaten İslam'ın tavsiyesi olamaz. Akıl dışı olan şey aynı zamanda din dışıdır da! Din'in inanç esasları ma'kul'e müteallliktir, muhal'e değil!

Oysa kabirde sorgu-sualin olabilmesi için kişinin soruları işitebilmesi, cevap verebilmesi, akledebilmesi için de tüm vücut organlarına hayat verilmesi, beyninin tüm fonksiyonları ile çalışması lazımdır. Ölen bir kimsenin bunları yapabilmesi aklen muhal, tıbben imkânsızdır.

Yine bu kabirciler –işin başında yine Gazâlî vardır– tamamıyla akla ve İslam'a aykırı bir insan türü keşfetmişlerdir. "Ehl-i keşfi'l-kubur/Kabirlerde olup-biteni keşfedenler" diye icat ettikleri bu tuhaf insan türü güya kimsenin görmediğini görüp, kabirlerde olup-biteni bize haber veriyorlarmış (!) Bu kadar yalan haberleri bu hayali türden almışlar! Delil mi? Allah'ın sonsuz kudreti! Allah dilerse bazı kimselere, kabirlerde neler olup-bittiğini gösteremez mi? (!)

Allah, dine bu kadar zam yapanları, onu binlerce hurafe ile tanınmaz hâle getirenleri neden çarpmaz! Kudretine nihayet olmayan Allah'ım! Acaba kudretini izhar etmek mi istememiştir? Ya da hepimize neden göstermemiştir? Buna sonsuz kudreti kâfi değil mi? Ey Allah'ın kudretine gönderme yaparak, yalanlarına kılıf geçirenler!

9- Kur'an; kabircilerden önce dünya hayatını tanzim ederdi. Kabir hayatı İslam'a dâhil edildikten sonra, kabirleri pür-u nur etmek için okunur oldu. İki taş olmuş nişanları, ananın-babanın nazik fidanları, kabir azabından ağlaşanların hiç olmazsa mübarek gecelerde azaplarını def-ü ref eylemek için

okunur oldu! El-aman, yok mu bize bir Fatiha gönderen diye bekleşenlerin kabirlerini cennet bahçelerinden bir bahçe eylemesi için okunur oldu.

En sonunda, Kur'an'ın ruhuna el-Faaaaatihah!
Dünya da mekân, ahirette iman! O da ahirete gitti.

Günahları var ise mevtaların, yaparız bir "Devir ve İskât", yedi gece yedi Yasin-Tebârake, tüm seyyiatını hasenata tebdil eyleyip, cennetin en âlâ mevkisine yerleştiririz.

Kur'an kabircilerden önce ticaretimiz, eğitimimiz, itikadımız, ahlakımız içindi. Şimdi ise ölmüşlerimizin ruhlarını handan-u şâdan eylemek için oldu. Hatta ölülerin sırtından dünyalık devşirmek için okunur oldu!

Kur'an en çok sekerat-ı mevt hâlindeki hastalarımızın başında, cenazeyi defnederken, ölüm sonrası merasimlerde ve ölüm sene-i devriyelerinde okunur oldu! Bir de mezarlıklardan geçerken! Ölülerimiz de Kur'an'ı dinleyip, onunla amel etmeye başlıyorlardır. Ne de olsa orada yaşamaya devam ediyorlar!

Son olarak kabir azabının ve mükâfatının olmadığını, Kur'an'a dayanarak ispat edenleri sapıklıkla suçlayanlara şunu sormak hakkımız: Peygamberimiz adına hadis uydurmak dini tahrip etmek değil midir? Dinimizi hurafelerle doldurmaktan daha büyük bir cürüm olabilir mi? Uyduruk rivayetleri Kur'an'a arz etmek ne zamandan beri suç oldu? Kaldı ki, sadece hadisleri değil, tüm bilgilerimizi Kur'an'a götürmek, sağlamasını onunla yapmak, her Müslüman'ın birinci vazifesi değil midir?

Ey atalarının dinine sımsıkı sarılanlar, şeyhlerini, âlimlerini yalancı çıkarmamak için kırk takla atanlar, kırk susuz dereden su getirenler tüm bunlara ne dersiniz?

***

Hâsıl-ı kelam:

Bir gün öleceğiz. Kıyamet sabahı uyanıvereceğiz. Sanki uzun ve derin bir uykuya dalmış, sonra da uyanmış gibi! Can

fişi çekilmiş ve tekrar takılmış gibi! Duran saatimiz tekrar çalışmaya başlayacak! Yitirdiğimiz zaman algımız yeniden devreye girecek! Narkoz verilen hasta gibi! Narkozun etkisi bitince kendimize geleceğiz!

Bambaşka bir yaratılışla yeniden yaratılacağız! Soyutlandığımız zamana tekrar geri döneceğiz! Uykumuzdan uyanacağız. Ha bir saat, ha bir milyar yıl. Ne fark eder?

Ölüm gözleri kapamak, diriliş gözleri açmak gibidir. Ölüm ve ikinci hayat arası o kadar kısa ki! Göz açıp-kapayana kadar! Öyleyse ölümün devamı diriliştir. Dünya kapısı kapanırken, ebedi hayatın kapısı açılır. Bir perde kapanırken, diğeri açılır. "Yakın hayat/Hayatü'd-dünya"dan, ebedi olana geçtik. Hiç yokluk tatmadık! Fena mı?

İmtihan faslı bitti, mükâfat-mücazat faslı başladı.

Vücudumuzu bir bilgisayarın donanımına, bilincimizi/nefsimizi bir işletim sistemine, amellerimizi de veri dosyalarına benzetirsek, ölüm anında nefsimiz/kişiliğimiz (sistem dosyamız) ve amellerimiz (veri dosyalarımız) "Ümmü'l-Kitab/ana kitab"a transfer edilerek, "upload" edilir. Nasıl amellerimiz amel defterlerinde, hiçbir harfi kaybolmadan saklanacaksa, kişiliğimiz, bizi biz yapan tüm kimlik bilgilerimiz de "Ana Kitab"da muhafaza edilebilir. Kıyamet (ayağa kalkış ve diriliş) günü, kimliğimiz yeniden, yeni baştan yaratılan bedenimize "download" edilir.

Ya da bilmediğimiz –bilmekle de mükellef olmadığımız– başka bir yolla!

Öldükten sonra, Kıyamet sabahı dirilmek haktır! Mahşer, hesap, mizan haktır! Cennet ve cehennem haktır! Amenna ve saddeknâ!

Velhasıl biz Allah'ın bildirdiği Kıyamet gününe ve ebedi âleme inanırız. Filozofların uydurduğu berzah/misal âlemine değil! Bizler felsefe nedir bilmeyen ümmi peygamberin Allah'tan getirdiğine iman etmekle mükellefiz, pagan filozofların safsatalarına değil!

KÜFÜR, ŞİRK VE NİFAK

Allah'a İnanmayan İnsan Var mıdır?

Dinler tarihçilerinin yüzlerce ilkel kabile arasında yapmış oldukları ve onlarca yıl süren çalışmaların resmi sonucu şudur: Bütün ilkel dinlerde bir "Tanrılar Panteonu, Tanrılar Meclisi" vardır. Tüm bu tanrıların üzerinde ise; her şeyin sahibi, her şeyin yaratıcısı tek bir tanrı vardır. Allah'ın dûnundaki diğer alt tanrılar ise; yağmur yağdırmak, savaşta kabileye yardım etmek, rızık vermek, hastalara şifa vermek gibi görevleri olan tanrılardır. Bu alt tanrılar tek tanrının veziri, yardımcısı, eşi, çocukları ve kızları gibi tasavvur edilmiştir.

Küfür; inançsızlık ya da dinsizlik değildir. Biz Hristiyanlara kâfir deriz, onlar da bize. Bu anlamda kâfir; bir dinin kabullerini, doğrularını kabul etmeyen kimsedir. Kur'an'ın kastettiği küfür; dinsizlik de değildir. Zira; dinsiz insan veya toplum yoktur. Herkesin hak veya batıl bir dini vardır. Tanrı tanımazlık da değildir. Mutlak ateist çok nadirdir ve bunlar genellikle anormal ve hastalıklı kişilerdir. Allah'a inanmayan ve O'nun evrenin yaratıcısı olduğunu, hatta "bir" olduğunu kabul etmeyen insan yoktur. Var ise de bunlar, istisnadır. İstisna ise, yok hükmündedir. İstisnalar; genel kaideyi bozmaz. Bunlar normal insanlar olmayıp, tedavi görmesi gereken marazlı tiplerdir.

Gerçekten Allah'ın var ve bir olduğunu kabul etmeyen insan yoktur. Yalnızca inancını gizleyen, örten kimseler vardır. Yoksa sıkıştığında herkes Allah diye yalvarır. Düşen uçakta ateist kalmaz sözü meşhurdur. Altın ateşte, insan mihnet anında belli olur. Altının kaç ayar olduğu ateşte belli olduğu gibi, insanın gerçek yüzü de sıkıntı anında ortaya çıkar. Tüm cabbarlar, despotlar ölüm anında "ben de iman ettim" derler. Allah inancı insanın fıtratına yerleştirilmiştir. Allah'ın "kâfir"

olarak tesmiye ettiği kimseler: Ya, örten, gizleyen anlamında yapılan iyiliği yok sayan, Allah'ın verdiği nimetlere şükretmeyen "nankör" kimselerdir. Ya da Allah'a inandığı, O'na pek çok ibadetler yaptığı hâlde O'na ortak koşan müşrikler, Hristiyanlar ve Yahudilerdir.

İman; sadece inanmaktan ibaret de değildir. İman "Ey iman edenler" ibaresi; aynı zamanda imanlarını küfür, şirk, fısk ve nifaktan koruyanlar demektir. Yine "Ey iman edenler" ibaresi, inanılmaması gerekenlere inanmayan, onları inkâr edenlerdir. Endâd'a, evsana, erbâb'a (rablere), evliyaya, şüfeaya, tağut ve cibt'e "Lâ" demektir. Önce Tüm âliheyi red ve inkâr etmek, daha sonra inanılması gerekenlere inanmaktır!

Bir insan Allah'a inanmakla, Allah birdir demekle, hatta "Allah en büyük ilahtır." demekle de mümin ve Müslüman olamaz. Tüm bunlara ilave olarak Allah ile birlikte, O'nun dûnundaki, tüm ilahları, şefaatçileri, evsânı, esnâmı, erbâbı, endâdı, evliyayı, tağutları red ve inkâr etmek mecburiyetindedir. Hakiki Müslüman olabilmesi için en başta O'na hiçbir şekilde ortak koşmaması gereklidir. Yani O'nun sıfatlarını kullarına dağıtmamalı, Peygamber de dâhil hiç kimseye onun ulûhiyetinden hisse vermemelidir.

Allah'a inanmayan insan yok! Lâkin inanmakla birlikte, O'nun niteliklerini Peygamber'e, veliye, meleğe, Hızır'a vs. ye dağıtanlar pek çoktur. Ya da O bir olan Ma'bûd'a yaklaşmak için, O'na daha yakın olabilmek için O'nunla kendileri arasına "aracılar" koyan, bu aracıları şefaatçi yapan kimseler vardır.

Bir insanın, Allah'ı; kâinatın hâlıkı, projesini çizen mimarı ya da yaşam ateşini üfleyen ilk muharrik olarak kabul etmekle, mümin ve Müslim olamaz. O'nu tüm isim ve sıfatlarıyla birlemesi gerekir. Ayrıca İslam'ı son din olarak kabul etmesi, Kur'an'ın tamamına inanması, onu gönüllü olarak kabullenmesi, zorlama olmaksızın teslim olması gerekir.

Kur'an'ın indiği Mekkeliler, ateist/tanrı tanımaz bir toplum değildi. En büyük ilah "Allah"tır diyorlardı. Allah'ı Rububiyette de birliyorlardı. Yani; rızkı veren O'dur. Bizi yaşatan,

öldüren O'dur. Yerlerin ve göklerin halıkı Allah'tır diyorlardı. O'na itaat etmekle birlikte Allah'a yaklaşmak için edindikleri ilahlara da ibadet ediyor, kurban kesiyor, yemin ediyorlardı. Çok sıkıştıklarında, mesela Ebrehe Kâbe'yi yıkmak için Mekke'yi kuşattığında birkaç sene yalnızca O'na ibadet etmişlerdi. Uluhiyyette de Allah'ın en büyük ilah olduğunu kabul ediyorlardı. Bununla birlikte ondan başka ilahların da kötülükleri defetmeye, yararları celbetmeye kadir olduğunu ya da bu konularda en Büyük İlaha/Allah'a aracılık yaptıklarını, onun katında büyük itibarları olduğunu düşünüyorlardı. İslam onlara "Lâ ilâhe illallah", ilahları bire indirin, diğer aracıları ortadan kaldırın deyince müthiş bir direniş gösterdiler.

Allah; kitabında insanları Allah'a imana çağırmaz. O'nu birlemeye çağırır. Kısaca tevhid; Allah'ın zatında, isim ve sıfatlarında birlemek, eşi ve benzeri, ortağı yok bilmektir. Rububiyette, ulûhiyette ve ubudiyette Allah'ı tek Rab, tek İlah ve tek Ma'bud olarak kabul etmektir.

Tevhid'in zıttı ise; şirktir. Şirke bulaşana da "müşrik" denir. Müşrik; Allah'a inanmak ve ibadet etmekle birlikte hak'la batılı, şap ile şekeri karıştıran kimsedir.

İslam'a göre insanlar inançları itibariyle dörde ayrılırlar. Mümin, kâfir, müşrik ve münafık.

Nifak ikiye ayrılır; itikadi nifak, amelî nifak. Amelî olan; yalan söylemek, sözünde durmamak, emanete hıyanet etmek vs. gibi. Bunları yapan hakiki münafık değil, sadece günahkâr Müslüman'dır. Nasıl bir kâfir veya müşrik güzel ahlakî erdemlere sahip olmakla Müslüman ve muvahhid olmuyorsa, bir Müslüman da birtakım kâfir ve münafık sıfatlarına, huylarına sahip olmakla kâfir ve münafık olmaz. Mesela kibir ve haset şeytanı şeytan yapan kâfir sıfatlarındandır. Bununla birlikte biz gururlu ve kıskanç Müslümanlara asla kâfir diyemeyiz.

İtikadi nifak ise; inanmadığı hâlde inanıyor görünmektir. Kâfirler gibi mertçe küfürlerini izhar edemeyen kimselerdir. İşte bu tür nifak sahibi münafıklar cehennemin en aşağısın-

dadırlar. Örneğin Medine döneminde münafıkların namaz kıldıkları, –üşene üşene de olsa– cihada katıldıkları –ganimet arzusuyla da olsa– bilinmektedir. Münafıklar her zaman kazanana oynayan –hacı yatmaz gibi– uyanık kimselerdir. Her devrin adamıdırlar. Herkesle çok iyi geçinirler.[1]

Allah erkek münafıklara da kadın münafıklara da kâfirlere de içinde ebedi kalacakları cehennemi vadetti. Allah onlara lanet etti. Onlar için devamlı bir azap vardır. (Tevbe/68)

Şüphesiz ki, münafıklar cehennemin en aşağısındadırlar. (Nisa/145)

Müslüman bir kimsenin, şirk ve itikadi nifak dışında büyük günah işleyenine "âsî (isyankâr)/fâsık (günahkâr)" denilir. Biz günahkâr Müslüman'a asla kâfir demeyiz.

Asi (günahkâr) iki kısımdır; mürtekib-i kebire (büyük günah işleyen) ve sagîre (küçük günah sahibi). Büyük günahtan sakınan küçük günah sahibi mağfûrdur. Mürtekib-i kebire de iki kısımdır; tevbe eden ve ısrar eden. Tevbe eden mağfûrdur. Israr eden ise müstehıll (günahı helal addeden) ve gayri müstehıll (helal saymayan) olmak üzere ikiye ayrılır. Müstehıll olanlar kâfir olduğundan cehennemliktir. Gayr-i müstehıll olan ise; Allah'ın dilemesine kalmıştır, dilerse affeder dilerse azap eder.[2]

Peygamberimiz "Küçük günahta ısrar etmek onu büyük günah yapar."[3] buyurmuştur. Yine İbn Abbas'tan buna benzer bir mevkuf hadis nakledilmektedir.[4] İbn Hacer Heytemi de "Küçük günahta ısrar irtikab-ı kebire (büyük günah işlemek) gibidir." demektedir.[5] Akaitte; "Küçük günahı küçük görmek büyük günah, büyük günahı küçümsemek ise küfürdür." diye bir kaide vardır.

1 Bir dostum "Vallahi, münafıktır, Billahi münafıktır, Tallahi münafıktır." derdi. Kim, münafıktır Yâ üstadı! Diye sorduğumuzda, "Herkesle iyi geçinen." derdi. Müslüman zulüm, küfür ve nifaktan hoşlanmayacağından, bunları irtikâp edenlerden de nefret edecektir.

2 Kadızâde Ahmed b. Mehmet Emin, *Ferâidü'l-fevâid fi Beyani'l-Akaid*, (Amentü Şerhi), s. 180.

3 İsmail Niyazi, "Şerhu Niyazi ale Şerhi'l-Birgivi li'l-Konevi", s. 135.

4 Lütfü Şentürk, S. Yazıcı, *Diyanet İslam İlmihali*, s. 420.

5 İbn Hacer Heytemi, "ez-Zevacir an iktirafi'l-kebâir", Beyrut 1988, C. 2, s. 16.

Müşrikler, münafıklar kâfirlerdir. İslam'ı din olarak kabul etmeyen Yahudi ve Hristiyanlar, Peygamberimize indirilen Kur'an'da haber verilenlerin tümüne inanmayanlar kâfirlerdir. Kâfir; Allah'a inanmayan demek değildir. Allah'a inanmayana ateist denir. Kişi Allah'a inanmakla mümin ve Müslim olmaz. Allah'ın istediği gibi inanması, mümenun bih'e (inanılması gerekenlerin hepsine) büyüklenmeksizin, inatlaşmaksızın, gönüllü olarak inanması gerekir. Akaid kitaplarında küfür; küfr-i inkârî, küfr-i cuhûd, küfr-i inâdî ve küfr-i nifâkî olmak üzere dörde taksim edilir.[6]

Âlimlerimizin "elfaz-ı küfür/kişiyi dinden çıkaran sözler" olarak gördükleri söz ve davranışlardan birkaç örnek vermek gerekirse:[7]

Bir kimseye "Gel namaz kıl!" deseler o da "Kılmıyorum!" dese kâfir olur demişlerdir. Amma muradı senin sözünle kılmam, Allah Teâlâ'nın emri olduğu için kılarım dese kâfir olmaz. (Herhangi bir farz-ı katîyi yap diyene farzıyetini inkâr yoluyla yapmıyorum demek)

Ve dahi bir adam bir adamın gıybetinde bir şey söylese, yanında birisi "Ne lazım gıybet etme!" dese, o adam "Bu da bir şey midir?" dese haramı istihsan ettiği (güzel gördüğü) için kâfir olur demişlerdir. (Haramı istihfaf.)

Bir kimse "Allah Teâla bana Cennet verse, sensiz girmem." dese yahut "filan ile Cennete girmem, emrolunsa girmem." yahut "Allah Teâla bana Cennet verse istemem, lâkin didarını (cemâlini) görmek isterim." dese bu sözlerin cümlesi küfürdür demişlerdir.

Bir kimse "Kâfirlerin livata etmek, içki içmek, domuz eti yemek gibi işleri güzeldir." diye itikat etse küfürdür demişlerdir.

6 Ahmet Saim Kılavuz, *Anahatlarıyla İslam Akaidi*, s. 41,2.

7 Bu elfâz-ı küfürlerin en çoğu Şehristanî'nin *el-Milel ve'n-nihal*'inden ve Kadıhân'ın, *el-Hâniyye*'sinden alan Birgivî'nin *Tarikat-ı Muhammediyye*'si ve onun şerhi olan Hâdimî'nin *Berika*'sından alan *Mızraklı İlmihal*'in anlatımıyla aldık.

Bir kişi haram taam yerken "bismillah" dese kâfir olur demişlerdir. Çünkü Allah'ın ismini tahfif etmiş olur. (Piyango biletini besmele ile çekmek, zinaya besmele ile başlamak vs. gibi)

Bir kimse bir avreti şahitsiz nikah etse, o er ile avret "Tanrı ve Peygamber şahidimiz" deseler ikisi de kâfir olur demişlerdir. Zira Peygamber gaybı bilmez, gaybı bilir demek olur. Peygamberimiz diri iken gaybı bilmez idi, ahirete göçtükten sonra nasıl bilir? demişlerdir.

Bir kimse "Ben çalınanları ve kaybolan şeyleri bilirim" dese, böyle diyen ve buna inanan kâfir olur. Bir kimse "Bana cin haber verir, onun ile bilirim." dese yine kâfir olur. Zira peygamberler gaybı bilmezler iken nasıl olur cinler gaybı bilirler? Gaybı bilmek ancak Allah Teâlâ hazretlerine mahsustur ve (Peygamberler) O'nun bildirdiğini bilirler.

Bir kimse "Beynamazlık hoş iştir." dese kâfir olur demişlerdir. (Haramı ve haram işlemeyi güzel bulduğu için.)

Bir kimse bir adama "Gel namaz kıl!" dese o da "Bana namaz kılmak zor iştir." dese kâfir olur demişlerdir. (Allah'ın emrini beğenmemek)

Bir kimse Rasulullah "Her yemek yedikte parmağını yalardı." dese bir başka kişi "Bu edepsizliktir." dese kâfir olur. (Rasûlullah'ın işini çirkin görmek, zatını istihfaf etmek)

Bir kimse haramdan sadaka verse ve ondan sevap umsa, alan fakir de haramdan olduğunu bilse ve (bilerek verene) dua etse ve veren dahi âmin dese ikisi de kâfir olur demişlerdir. (Haramdan sadaka vermeyi ibadet itikat ettiği için, diğeri cebren alınmış veya çalınmış olduğunu bildiği malı alıp bu işi yapana –haram işlemiş olana– dua ettiği için.)

Bir kimse küfür söylese, bir kişi de gülse, gülen dahi kâfir olur. (Küfre rıza küfürdür)

Bir kimse "şeyhlerin ruhları burada hazırdır, hâllerimizi bilirler dese kâfir olur demişlerdir." (Allah'tan gayrının gaybı bildiğine itikat etmek küfürdür.)

İki kişi çekişseler, birbirine "Gel ilme gidelim!" dese, o dahi "Ben ilmi ne bileyim." dese kâfir olur demişlerdir, zira ilmi istihfaftır. (Bir müşkili hall için ilme veya ulemaya davet edilen kimsenin benim ilimle, âlimle, müftüyle işim yok demek. (İlmi ve ulemayı istihfaf küfürdür)

Bir haram-ı kat'iyi –ki şarap ve hınzır eti gibi– helaldir dese ya da helal-ı kat'iye haramdır dese kâfir olur demişlerdir. Bütün dinlerde haram olup, helal olması hikmete muhalif olanın helal olmasını arzu etmek küfürdür, zina, livata gibi.

Genel olarak aşağıdaki söz ve davranışlar küfür, din dairesinin dışına çıkmak olarak kabul edilir:

- Allah'a şirk koşmak, Allah'ı azametine ve ulûhiyetine layık olmayan bir biçimde vasıflamak, isimlerinden veya sıfatlarından bir kısmını inkâr etmek, alay etmek, hafife almak, Allah'ın emir ve yasaklarından birini hafife almak (istihfaf), alay etmek, O'nun iyi amellere sevap, kötü amellere ceza vereceğini kabullenmemek, Allah'tan başka ezelî varlıkların kabulü, Allah'ın sıfatlarının kadim olduğunu kabul etmemek ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmek, azabından emin olmak. Allah'tan başka birinin gaybı bildiğine inanmak.
- Kur'an'da zikredilen peygamberlerden birinin inkâr edilmesi, onların emin, sâdık vs. olmadığını söylemek, onlardan birine sövmek, ayıplamak,
- Kur'an'ın bir kelimesini inkâr etmek, onun bir ayeti dahi olsa alay etmek, küçük görmek, hafife almak,
- Allah'ın meleklerinden birini ayıplamak, küçük görmek, buğzetmek,
- Kıyameti, cennet-cehennemi, ba's'i inkâr etmek, Haşr-i cismaniyi kabul etmemek,
- Zarurat-ı diniyye'den birinin bile farziyyetini ya da haramlığını inkâr etmek, şüphe etmek, kıble'nin Kâbe olduğunu inkâr etmek, Helal olduğu kesin bir şeye haram, haram olduğu kesin olarak bilinen bir şeye he-

lal demek, Haram olduğu katî bir delille sabit olan bir günahın helal olduğunu kabullenmek, Haram olan bir fiilin helal olmasını veya farz kılınan bir şeyin farz kılınmamasını temenni etmek.

- İnsanın kendi küfrüne razı olması (kendisine "Be kitapsız! Be Allahsız!" denildiğinde ses çıkarmaması, sukut etmesi)
- Puta tapmak, Mushaf'ı pisliğe atmak, def çalarak Kur'an okumak, kilise, havra vs. yerlere ibadet kastıyla gitmek, haç takınmak, zünnar kuşanmak, Mecusi şapkası giymek gibi ef'al-i küfr'ü irtikab etmek, Kumar oynarken, zina yaparken vs. gibi bir haram işlenirken besmele çekmek.[8]

Şirkin Mantalitesi, Müşrik'in Mantığı

En büyük günah tartışmasız şirktir. Allah'ın affetmeyeceği tek günahtır. Allah'ın hakkına tecavüzdür. Bu yüzden en büyük zulümdür. Tam bir cinayettir.

Allah'a iman edenlerin çoğu imanlarına maalesef şirk katmaksızın iman etmezler. "*Onların çoğu Allah'a şirk koşmadan inanmazlar.*" (Yunus/106)

Müşrik; inançlarının tamamı bozuk kimse demek de değildir.[9] Müşrikler de Allah'a, ahirete iman ederler. İbadetlerini

8 Ahmet Saim Kılavuz, *İman-Küfür Sınırı*, s. 132-210.

9 Şirkin ya da müşrik zihniyetini daha iyi anlayabilmek için birkaç örnek verirsek; Allah'tan başkası, peygamber, melek, veli, falcı vs. de gaybı/geleceği bilir demek. Allah'tan başkasının da Muhyi/hayat veren, Mümît/öldüren, Râzık/rızık veren, Şâfi/şifa veren vs. kabul etmek. 'Şirk-i esbab' denen sebepleri ilahlaştırmak. 'Hayat kaynağımız Güneş, DNA sayesinde hayat var.' vs. demek gibi, Hâlbuki hayatı veren güneş değil, güneşi yaratandır. Allah'ı sever gibi bir kısım din büyüklerini sevmek ya da Allah'tan korkar gibi insanlardan korkmak. Allah'a yaklaşmak için din büyüklerini şefaatçi/aracı edinmek. O'ndan başkasına dua etmek (yardıma çağırmak), ibadet etmek, kurban kesmek, yemin etmek, yardım istemek vs. Allah'tan başkasının gayb ve şehadet âleminde tasarrufta bulunduğuna, kâinatın işleyişine müdahale ettiğine inanmak, (Gavs, kutub inancı gibi). Allah'tan başkasının her yerde hâzır ve nâzır olduğuna inanmak, örneğin Hızır'ın, Peygamberimizin ya da evliyanın ruhaniyetlerinin her yerde bulunduğuna inanmak. 'Medet, Yâ Hızır! Yetiş, Yâ Ali! Kurtar bizi, Yâ Muhammed!' demek gibi yanımızda olmayan ve ölmüş kimselerden

fazlasıyla yaparlar. Allah'a yakın olmak için gerçek manada çaba sarf ederler. Yaptığı işlerin tamamı kötü de değildir. Belki amellerinin bir kısmı bozuktur. O, bir kazan tertemiz Anzer balına bir tutam da necaset karıştırıp, dünyanın o en harika balını berbat eden kimse gibi, pırıl pırıl imanını şirk ile kirletir. Onun safiyetini, hatta mahiyetini bozar. Allah'a ait sıfatları din büyüklerine, şeyhlere, peygamberlere vermeye başlar. Onlar vasıtasıyla dualarının kabul olunacağına inanır. Onların şefaatini ummaya başlar. Şefaatlerine nail olmak için ibadetler etmeye başlar. Kur'an'a inanır, lakin onu anlamak istemez. İşine gelmeyeni ya tevil eder ya da görmezden gelir. Bu kadar büyük zatlar, evliyalar yanılmış olamaz der. İmam'a/Kur'an'a uymaz, cemaate uyar. Ona çok büyük kimseler olarak lanse edilen kimseleri hatasız, ideal insanlar, yanılmaz otoriteler olarak görür. Hristiyanların rahiplerini, Yahudilerin ahbarını/bilginlerini ilahlaştırdıkları gibi, bizimkiler de mezhep imamlarını, tarikat şeyhlerini her şeyin ölçüsü, mutlak otorite olarak görürler. Uydum çoğunluğa deyip, kitle/sürü psikolojisi ile hareket etmeye başlar. Aklını kira vermiştir. Biz bilemeyiz, büyüklerimiz bilir der. Bir de Kur'an'dan yüz çevirmişse büsbütün haktan uzaklaşır. Artık o, insî ve cinnî şeytanların oyuncağı olur.

Müşriklerin en bariz vasfı, Allah ile kendi aralarına aracılar koymalarıdır. Bu aracılar olmaksızın Allah'a ulaşılamaz derler. Bu aracı, vesile edinmeyi de tıpkı sonuca ulaşmak için sebeplere sarılmak gibi görür.

Hâlbuki Allah son peygamberini bu aracıları ortadan kaldırmak için göndermiştir. Kur'an sadece Lât, Menât, Uzzâ ve Hubel'i hedef almamıştır. Tüm aracı ilahları yok etmek için inzal ve ikram edilmiştir. Kur'an; ilah, âlihe/ilahlar, endâd/benzer ve denkler, esnam/heykelden putlar, evsân/putlar,

yardım istemek. Allah'tan başkasının bize fayda ve zarar vereceğine inanmak. Ölmüşlerden yardım istemek, ihtiyaçlarımızı sıkıntılarımızı onlara arz etmek. Allah'tan başkasının da gizli hâllerimizi, kalbimizden geçenleri bildiğine inanmak. Allah'tan başkasını 'din va'z edici/hüküm koyucu, haramı-helâlı tayin edici kabul etmek. İdarecileri mutlak itaat edilecek otoriteler olarak görmek vs. gibi.

temâsil/heykeller, şurekâ/ortaklar, şühedâ/yardımcılar, şufeâ/şefaatçiler/aracılar, erbâb/rabler/efendiler, evliya/veliler /dostlar, emsal/benzerler/eşler, tagût/azgın yönetici, cibt/ put, ensâb/dikili taşlar, sâhibe/tanrıça vs. gibi pek çok aracı ilah'a savaş ilan etmiştir.[10]

De ki: Allah ile kendi aranıza koyup yardıma çağırdıklarınıza kul olmam/ibadet etmem bana yasaklandı. (Mümin/66)

Müşrikler kul'a kul olurlar. Onlara "Kurbanın olayım, canım yoluna feda olsun!" diye yalvarırlar. İşte şirk insanı böyle kula kul eder. Putlaştırılan insanlara kurban olanlar, Allah'ın hakiki kullarını kurban etmekten de çekinmez. İlahlarının öfkesini teskin etmek için, cellâtlığa soyunurlar.

Ölülerden yardım umarlar. Her şeyin Allah'ın elinde olduğuna inanmalarına rağmen aracılar edinmeyi; "sebebine sarılmak, Allah'tan istemenin adabı ve kuralı" olarak görürler. Hatta, "Şirk-i Takrîb" diye tesmiye edilen şirklerinin bu türüne, "Sünnetullah"a tabi olmak bile derler.

"*Günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir?*" (Al-i İmran/135) ayetine rağmen bu zavallılar "Allah bizim yüzümüze bakmaz, O'nun sevdiği kulları araya koyarsak, onlar hatırına affolunuruz." diye düşünürler. Öncelikle bu aracıları razı etmek gerektiğine inandıklarından onların manevi huzurlarında saygı ile eğilirler. Böylece onlara ibadet olmuş olurlar.

Yine günümüzün müşrikleri şöyle derler: Allah'ın zatını düşünmek yasaktır. Ama bize Allah'ı devamlı hatırlatacak somut bir nesne lazımdır. Allah'ın kendilerine tecelli ettiğine inandıkları insan-ı kâmil denen şeyhlerini daima göz önünde bulundurup, onlara rabıta yaparlar.

Yine ruhlara ulûhiyet verirler. Ölen kimselerin, bilhassa salih kimselerin ruhlarının birçok şeye kadir olduğuna, tasarrufta bulunduğuna inanırlar. Böylece en ilkel dinlerden olan Animizme yuvarlanırlar. Hâlbuki Allah ölülerden ve on-

10 Bu kelimeler benzer anlamlara sahip gibi görünse de her biri farklı anlamlara sahiptir. Çünkü Arapça da lafzın değişik olması, mananın da farklı olduğunu gösterir.

ların –ne demekse– ruhaniyetlerinden yardım istemeyi en büyük sapıklık olarak nitelemektedir.

Allah'tan başkasına yalvarıp dua edenden daha sapık kim vardır? Yalvardıkları o kimseler kıyamet gününe kadar onlara cevap veremez ve onların dualarından/çağırmalarından habersizdirler. (Ahkaf/5)

Allah'ı bırakıp da dua ettikleriniz size yardım etmeye muktedir olamazlar. Onlar kendilerine bile yardım edemezler. (Araf/97)

Allah'la birlikte başka bir ilaha/güce yalvarıp, yakarma, sonra azaba uğratılanlardan olursun. (Şuara/213)

Yine müşrikler Tıpkı Allah'tan korkar gibi, cinlerden, şeytanlardan, ruhlardan korkarlar. Onların kendilerine zarar verebileceğine inanırlar. "Evliya çarpsın!" diye yemin ederler ya da "Adamı evliya çarpar!! derler. Daha öncekilerin "*İlahlarımızdan biri seni fena çarpmış.*" (Hud/54)) dedikleri gibi. Oysa Peygamberlerini çarpılmış görecek kadar kendilerinin çarpık bir zihniyete sahip olduklarını göremiyorlardı.

Yine müşrik zihniyet, Peygamberleri ve salih kimseleri ilahlaştırır. Allah'ın niteliklerini onlara da verir. Bu kimselerin de gaybı bildiğine inanır. Tabii bunun Allah'ın dilemesi ve bildirmesiyle olduğunu ilave etmeden de geçmezler.

Müşrikler hasta kimselerdir. (Bakara/10)

Onların duyu organları arızalıdır ve görev yapamaz durumdadır. Bu nedenle hakkı ve hakikati algılayamaz. (Bakara/18)

Onlar akıllarını kullanamayan hayvandan aşağı insan müsveddeleridir. (Araf/179)

Birer pisliktirler. (Tevbe/28)

Şirk bütün amelleri yakar. İmanı çürütür. Şirk bütün hurafelerin kaynağıdır. Şirk en büyük zulümdür. (Lokman/13)

Şirk; Allah'tan başkasını O'nu sever gibi sevmek, O'ndan korkar gibi korkmaktır ve şirk Allah'ın asla affetmeyeceği bir günahtır.

Doğrusu sana ve senden öncekilere '(Ey insan) Eğer şirk koşarsan, kesinlikle yapıp ettiklerin boşa gidecek ve büsbütün kaybedenlerden olacaksın' diye vahyedildi. (Zümer/65)

Kuşkusuz, Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Fakat bunun dışında dilediği kimsenin/ya da bağışlanma dileyen kimsenin günahını bağışlar. (Nisa/48)

Peygamberimiz şirki, helak edici yedi büyük günahtan ilki olarak zikretmiştir. (Buharî, Vesaya, 23)

Yine Peygamberimiz "Kim Allah'a şirk koşmadan ölürse Cennete gireceğini" haber vermiştir. Hatta zina etse, hırsızlık yapsa bile! (Buharî, Cenaiz, 1, Müslim, İman, 153) Zina eden, hırsızlık yapan günahkâr Müslüman şirk koşmadıkça Allah'ın onu affetmesi ihtimali olup, cennete gidebilir. Lakin çok namaz kılsa, çok zikir çekse, fakat Allah'a şirk koşmuş olsa, ona da cehennem vacip olur. Cennet müşrik kimseye haramdır.

...Kim Allah'a ortak koşarsa (bir beşere ilahlık yakıştırırsa) Allah ona cenneti haram kılar. (Maide/72)

Yaptığı tüm tesbihât, kıldığı tüm gece namazları, sünnet-i seniyye'ye ittiba için uzattığı sakal-ı şerifi boşa gitmiştir.

Yani, amellerimizden önce imanımızı düzeltmemiz gerekiyor. Şirk'ten yılandan, çıyandan kaçar gibi kaçmalıyız. Bir şeyin içinde şirk şüphesi var ise onu derhal terk etmeliyiz.

Zulmedenlere/müşriklere meyletmeyin. Yoksa size de ateş dokunur. Sizin Allah'tan başka dostlarınız/evliyanız yoktur. (Eğer böyle yaparsanız) sonra size yardım da edilmez. (Hud/113)

(Lokman oğluna şöyle dedi) Yavrum, sakın Allah'a ortak koşma. Çünkü şirk çok büyük bir zulümdür. (Lokman/13)

"*Yeryüzünde fitne kalmayıncaya kadar, din yalnız Allah'ın oluncaya kadar savaşın.*" (Bakara/193) ayette geçen fitne'nin birkaç anlamı varsa da bir anlamı da şirktir. Fitne; esas itibariyle din ve vicdan hürriyetini kaldırmaktır.

"*(Size savaş açanları) nerede yakalarsanız öldürün ve sizi çıkardıkları yerden onları çıkarın. Fitne, öldürmekten daha beterdir...*" (Bakara/191) Taberî'ye göre "öldürmekten daha kötü" olduğu ifade edilen fitne şirktir.[11]

11 (Buruc/10, Nahl/110) ayetlerinde de fitne; "müminlere işkence yapmak" anlamında kullanılmıştır! Taberî, adam öldürmekten daha büyük olan fitneyi şirk şeklinde tanımlamaktadır. Ancak o, bu ifadenin müminleri

...Müşrikleri nerede bulursanız öldürün,[12] *yakalayıp hapsedin, onları gözetim noktasında bekleyip gözetleyin... Eğer tevbe ederlerse serbest bırakın...* (Tevbe/5)

Müşrikler için dua bile edilmez.[13] Hatta yakın akraba bile olsalar! Onların bağışlanması dahi Allah'tan talep edilemez. Zira Allah peygamberine şöyle emretmektedir: "*Müşrikler için af dilemek/bağışlanmaları için dua etmek, ne Peygambere ne de müminlere yaraşır.*" (Tevbe/113)

Müşrikler Allah'ın var ve bir olduğunu bilirler. O'nun en yüce ilah olduğunda da hemfikirdirler.

Hiçbir şeyi yaratamayan, kendileri de yaratılan şeyleri Allah'a ortak mı koşuyorlar? Hâlbuki o ilahları ne onlara, ne de kendilerine yardım edebilir. (Araf/191-2)

... Sizin Allah'tan başka dua ettikleriniz bir sinek dahi yaratamaz. Sinek onlardan bir şey kapsa, onu bile kurtaramazlar. İsteyen de aciz, istenen de. Onlar Allah'ın kadrini/yüceliğini gereği gibi takdir edemediler. (Hac/73-4)

Çürümüş, toprağa karışmış fanilerden yardım isteyenlere, Allah şöyle seslenmekte:

(Ey Muhammed) De ki: şüphesiz ben, size ne zarar verebilir ne de fayda sağlayabilirim. De ki: Gerçekten beni Allah'a karşı hiç kimse koruyamaz ve yine asla O'ndan başka sığınacak kimse de bulamam. (Cin/21-2)

Peygamberimiz üstelik sağ iken bile başkalarına fayda ve zarar vermeye malik değilse, öldükten sonra nasıl fayda ve zarar verebilir. Peygamber veremez iken, bu müşriklerin bin-

dinlerinden döndürene kadar, onların şirk koşmalarını sağlamayı hedefleyen bir musibet anlamında kullanır. Bu, bir mümini öldürmekten daha kötü bir şeydir. Yani Müminin dininden dönüp kâfir olması, öldürülmesinden beter bir şeydir.

12 Ayet, antlaşmayı bozan, Müslümanlara savaş açmış mütecaviz, muharip kimseleri kapsamına almaktadır. Burada; fitneyi şirk ile eşitleyip, şirkten daha beter görmek ve böylece bütün müşrikler Müslüman oluncaya kadar onlarla savaşmak emredilmiş değildir! Peygamberimizin sünneti de bu şekildedir! Öldürmekten beter olan fitne: Müslümanları dinlerinden döndürmek için yapılan işkence, baskı ve zulümdür.

13 'Allah onlardan razı olsun, Allah onları bağışlasın.' diye hayır dua edilemez. Yoksa 'Allah'ım onları ıslah et, hidayet nasip et.' şeklinde edilebilir. Çünkü zulme rıza zulüm, küfre rıza küfürdür. Şirk'te küfrün kapsamına dâhildir.

lerce yıl önce ölmüş şeyhlerinin ruhaniyeti, nasıl fayda veya zarar verebilir!?

> *(Müşrikler) kendilerine yardım eder diye Allah'tan başka ilahlar edindiler. Hâlbuki bu kimseler asla onlara yardım edemez. Aksine kendileri bu ilahlaştırdıkları kimseler için hazır kıta askerlerdir.* (Yasin/74-5)

Gerçekten hangi ilah, kaç kişiye yardım etmiştir? Yardım etmiştir diyen zaten kâfir ve müşrik olmuş olur. Bugün putlaştırılan, ilahlaştırılan birçok şeyhin kimseye zerre kadar faydası olmamıştır. Tam aksine bu zavallılar ilahlaştırdıkları kimselerin emrine âmâde olmuşlardır. Bu kimseler bir eli yağda, bir eli balda bunlar sayesinde krallar gibi yaşamaktadırlar. Saltanat sürdükleri bu hazır kıta askerlere "Allah bunlara zeval vermesin, sayılarını eksiltmesin." diye dua etmeyi esirgemiyorlardır.

Müşriklerin tüm ibadetleri, sadakaları, nafileleri boşa gitmiştir. Ne olur dikkat etseler de imanlarını şirk ile imha etmeselerdi!

> *Allah'a ortak koşmayan hanifler/muvahhidler olun. Kim Allah'a ortak koşarsa/Allah'tan başkasına ilahlık yakıştırırsa, gökten düşerek un-ufak olan ve saçılan, parçalarını kuşların kapıştığı veya rüzgârın ıssız bir köşeye savurduğu nesneye benzer.* (Hacc/31)
>
> *Allah'la birlikte başka bir ilaha yalvarma, sonra azaba uğratılanlardan olursun.* (Şuara/213)

Müşrikler Allah'a yaklaşmak için aracı ilahlar edinirler. Bunu yaparken de iyi niyetlidirler. Amaçları yalnızca Allah'a yaklaşmaktır. Lakin kaş yaparken göz çıkarırlar. Metotları meşru olmadığı için iyi niyetleri onları kurtaramaz.

> *Allah'la birlikte, Allah'tan başka da dostlar/evliyalar edinenler, biz bunlara sadece bizi Allah'a daha çok yaklaştırsın diye ibadet ediyoruz, derler.* (Zümer/3)

Maalesef insanlar sevmede ölçüyü tutturamazlar. Haddini aşan her bir şey zıddına inkılâp eder. Sınırsız, kuralsız sevgi bir müddet sonra gayrimeşru merdud bir şirke dönüşüverir. Sevgide şirk dediğiz şey ortaya çıkar. Bazıları ilahlaştırdıkları kimseleri Allah'ı sever gibi sever. (Bakara/165)

"İman edip de imanlarına bir zulüm karıştırmayanlar var ya, işte onlar emniyet/güven içinde olanlar ve hidayet üzere olanlardır." (En'am/82) Bizzat Peygamberimiz ayetteki zulüm kelimesini şirk olarak nitelemiştir. Nitekim Kur'an; şirki en büyük zulüm olarak niteler.

Müşrik kimse, gerçekten yüzsüzdür. Der ki, Eğer bizim yolumuz hak olmasaydı, cemaatimiz, tarikatımız bu kadar rağbet görmezdi ve yaptıkları her bir şeyin Allah'ın dilemesi, istemesi ve rızası ile olduğuna inanırlar. *"Eğer Allah dileseydi, biz de ortak koşmazdık, babalarımız da."* (Enam/148) Kendilerinin ve babalarının şirk koşmasını Allah'ın izni ve rızası ile olduğunu söylerler. Yedikleri haltın faturasını hâşâ Allah'a keserler. Yani kadercidirler.

Günümüzün Müşrikleri, aşırı yücelttikleri kimselerin/şeyhlerin hata edebileceklerine ihtimal vermezler. Zira onların daima Allah'ın kontrolü altında olduğunu, ne yaparlarsa O'nun dilemesi ile yaptığına inanırlar. *"Allah'a yalan isnad edenden daha zâlim kim olabilir?"* (Kehf/15)

Müşrik aklı, Allah'ı gereği gibi takdir edemez. O'nu dünyadaki krallara benzetir. Teşbihe (O'nu yaratılmışlara benzetmeye) yönelir. Ya da Allah'ın yarattığı aciz kullar olan insanlara hulûl ettiğine/onun içine girdiğine ya da çok riyazet sayesinde insanların Allah'la ittihad ettiğine, O'nda fani olduğuna/O'nda eriyip, O'nunla bütünleşip tanrılaştıklarına vs. inanır. *"O müşrikler kalkarlar, Allah'ın kullarından birine O'nun ulûhiyetinden bir hisse verirler."* (Zuhruf/15) Günümüzün müşrikleri bırakın O'nun sıfatlarından bir tanesini vermeyi, O'nun tüm zati ve subuti sıfatlarını şeyhlerine vermekten zerre kadar hayâ etmezler.

Şirk; Allah'ın tek dini olan İslam'ı, tevhid dinini paramparça etmiştir. Sırf bu yüzden Allah, dinin parçalanmaması için şirkten uzak durmamızı istemiştir. *"Müşriklerden olmayın. Bir de dinlerini paramparça edip, çeşitli fırkalara ayrılan kimselerden olmayın."* (Rum/32)

Aziz Pavlus Şam yolunda Gökteki Baba'nın sesini duymuş (!) buradan yola çıkmıştı. Bizim Pavluslarımız da gaib'den sesler işitirler. Hâtif'ten sesler korosu gibi çalışırlar. Yazdıkları tefsirlerinde sık sık; "Ahbar'dan naklolunmuştur ki" diye başlayan, havatif'ten/gaybda gelen sesler duyarlar. Çok tabii ki, cinni ve insi şeytanlardan duydukları sesleri, İblisin fısıldadığı vehimleri, Gayb'dan haberler olarak takdim etmişlerdir.

Cinleri Allah'a birtakım ortaklar yaptılar. (Enam/100),

O müşrikler, yalnızca zanna ve nefislerinin arzularına uyuyorlar... (Necm/32)

Müşrikler uyanık adamlardır. Gerçek manada dara düştüklerinde, aracı ilahları hemen aradan çıkarıverirler. Onlar da Allah'tan başka hakiki güç ve kudret sahibi ilah olmadığını bilirler. "*Söyleyin bakalım, size Allah'ın azabı gelse, Allah'tan başkasını mı yardıma çağırırsınız? Hayır, tam aksine O'na dua edersiniz...*" (Enam/40-1)

Günümüzün müşrikleri, şirk ile ilgili tüm ayetlerin Mekkeli müşriklere nazil olduğunu, kendilerinin bu ayetlerin muhatabı olmadıklarını söylerler. Kendilerinin dünyaya değer vermeyen zahid ve âbid kimseler olduklarını söylerler. Lakin kadim ve modern müşriklerin aynı ortak paydada birleştikleri görülmektedir. Kula kulluk, aracılar edinme, şefaatçiler uydurma, O'ndan başkasına dua etme, yardıma çağırma, Allah'tan başkasını, O'nu sever gibi sevme veya korkma!

Hatta günümüzün müşrikleri cahiliye müşriklerinden çok daha suçludur. Çünkü ellerinde bozulmamış bir Ana Kitab/ Kur'an da vardır. Mekkeliler gibi Peygamber'in tevhid mesajından habersiz ümmî bir kavim değillerdir.

Bugün bir diğer sapma da Peygamber'in aşırı yüceltilmesidir. O nebî, "Kâinatın Efendisi" olarak takdim edilmektedir. Bu "Rabbü'l-âlemîn/âlemlerin Rabbi/sahibi" ifadesinin eş anlamlısıdır. Her şeyin o Peygamber'den yaratıldığı, onun için yaratıldığı söylenebilmektedir. Putperestliği, yerin yedi kat dibine gömmek için gönderilen Peygamberimiz bile ilahlaştırılıp, bir put hâline getirilebilmiştir.

Hâlbuki "*Allah meleklerle, peygamberleri tanrı/ilah edinmenizi asla size emretmez. Siz Müslüman olduktan sonra, O Allah size hiç küfrü emreder mi?*" (Al-i İmran/80) buyurmaktadır.

Bize düşen bu sapıklardan teberri etmektir. "*Dinlerini oyun ve eğlence edinenleri terk et.*" (Enam/170) emr-i ilahîsine ittiba etmektir.

Onları son bir defa Kur'an'daki İslam'a davet ediyoruz.

> *De ki, Gelin Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım. (Önce) O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın...* (Enam/151)

> *De ki, Ey Kitap Ehli! Bizimle sizin aranızda ortak olan bir kelimeye gelin/Şu ortak payda da birleşelim. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'la birlikte kimimiz, kimimizi Rabler/Efendiler/ilahlar edinmesin...* (Al-i İmran/64)

Bu ortak paydaya gelmiyor musunuz? Canınız cehenneme! Cehennemde yer mi yok? Orada yalvaracaksınız,"*Keşke biz (vahyi) dinlemiş veya aklımızı kullanmış olsaydık.*" (Mülk/10) Ne vahyi dinliyorsunuz! Ne de aklınızı kullanıyorsunuz! Aklınızı kiraya vermiştiniz. Sizin namınıza onu başkaları kullandı. Vahyi ise hiç dinlemediniz! Dinlediğiniz de değişik makamlarda okuyan hafızların tilaveti. Sanki o bir şarkının güftesiymiş gibi, anlamından çok, bestesine vuruldunuz. Ama hiç onun anlamı hakkında kafa yormadınız. Onu anlamak kim, biz kim? dediniz. Bizim onu anlamaya gücümüz yetmez derdiniz. O kadar zikir meclisine gittin, lakin bir kere Zikri/Kur'an'ı okumadın. O kadar hatim indirdin, tek bir defa nazm-ı celilin manasını anlamaya çalışmadın.

Allah Nahl/75-6 ayetlerinde herkesin anlayabileceği kadar basit bir benzetme yapar. Belki anlarlar diye! 'İki adam vardır, birisi köle, başkasının malı, hiçbir şeye sahip değil, üstelik de dilsiz ve sağır. Elinden hiçbir şey gelmeyen sadece efendisine yük olan beceriksizin biri! Diğeri ise; akıllı, adaletle emreden ve dosdoğru bir yol üzere olan, varlıklı-zengin biri. Üstelik bu adam Allah'ın verdiği maldan gizli ve aşikâr dağıtan eli açık, cömert birisi!

Bu iki adam hiçbir şekilde bir olur mu? Efendi ile köle? Allah ile onun köleleri hükmünde olan ilahlaştırdığınız kimseler bir olur mu? İşte müşrik; başkasının malı olan bu kölelerden bir şeyler isteyen kimse gibidir. Zira kendisinden yardım istediği bu kimseler, başkasının malı, hiçbir şeye malik olmayan, efendisine yük olan beceriksiz, üstelik dilsiz ve sağır köleler, her daim Allah'a sonsuz muhtaç olan Allah'ın aciz kullarıdır.

Sizin bir sarayınız olsa, oranın yönetimini emriniz altındaki kimselerle paylaşır mısınız? Tıpkı bunun gibi, Allah da kâinatın hâkimiyetini hiçbir faniye, yarattığı aciz kuluna devretmez. Allah size kendinizden bir örnek verir. Otoriteniz altında olan kimseleri/kölelerinizi size verdiğimiz rızık üzerinde (söz sahibi) ortaklar olarak görüp, onlarla (otoritenizi) eşit olarak paylaşır mısınız? Birbirinizden çekindiğiniz gibi onlardan da çekinir misiniz? (Rum/28) İnsan kendi cinsinden bir başkasını bile kendine denk tutmazken, üstelik zenginliği de kendisinin değil, emanet, bir başkasının mülkü iken nasıl olur da Allah yarattığı kimseleri kendine denk tutar? Onlara kâinatta tasarruf etme hakkı tanır?

> *De ki: (Ey Muhammed) 'Ben de ancak sizin gibi bir beşerim. (Ne var ki) bana, sizin ilahınız ancak bir ilahtır' diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak koşmasın.* (Kehf/110)

> *De ki: Hamd çocuk edinmeyen, mülkünde ortağı olmayan, acizlikten dolayı hiçbir velî/dost, yardımcı edinmeyen Allah'a mahsustur...* (İsrâ/111)

"*Allah kimi doğru yola iletmek isterse, onun kalbini İslam'a açar.*" (Enam/125) Onu dinde anlayış ve kavrayış sahibi yapar. Rabbim kimlerin hak ve hakikat peşinde olduğunu, Hakk'a müheyya olduğunu, İslam ve tevhide layık olduğunu en iyi bilir.

> *Şayet (Rabbim olan) Allah onlarda (müşriklerde) hayır olduğunu bilseydi işittirirdi. Ne var ki onlara işittirseydi bile, yine onlar yüz çevirirlerdi.* (Enfal/23)

Şirk Koşmak, Din ve Vicdan Hürriyeti Değildir!

En büyük günah "şirk"tir. Allah bu günahı asla affetmeyeceğini kesin bir dille belirtmiştir.

Allah kendisine şirk koşulmasını kesinlikle bağışlamaz. Bundan daha aşağı olan diğer günahları, dilediği kimse için bağışlar. (Nisa/48)

Şirk kısaca Allah'ın isim ve sıfatlarını/O'na ait nitelikleri O'ndan başkasına da vermek demektir. Allah yalnızca sayısal olarak "bir" değil, nitelik olarak tektir, biriciktir ve benzersizdir. Oysa müşrik, kâinatın yegâne İlahı olan Allah'ın sıfatlarını alıp, başkalarına dağıtır.

Şirk sadece hukukullaha tecavüz değil, aynı zamanda tüm mahlûkatın hakkına da tecavüzdür. Çünkü bütün mevcudat O'nun birliğini, azametini, sonsuz ilmini, her bir şeyin müdebbiri, râzıkı olduğunu ilan ediyor. Her bir canlıya vurulan Allah'ın "ferd, ehad, vahid" mührü O'nun ulûhiyet ve rububiyetinin bölünemez, kimselere dağıtılamaz olduğunu ilan etmektedir. Müşrik ise O'nun bin bir isminin tecelli ettiği kâinatın yaratılış maksadını bir nevi inkâr ve tekzip etmektedir. Allah'tan başka, tüm mahlûkatın hakkına da tecavüz etmekte, eşyayı yerinden ederek, nihayetsiz büyüklükte bir cinayet işlemektedir. Elbette böyle azîm bir suça layık ebedi bir cezayı hak etmektedir. Böyle bir nihayetsiz bir cinayet, böyle nihayetsiz bir azabı icab eder.

Şirk aynı zamanda en büyük kul hakkıdır. Çünkü; şirk Allah dışında birilerini putlaştırmaktır. Allah'ın dışında birilerine veya bir şeylere olağanüstü güçler ve nitelikler yakıştırarak hem onlara kul olmak, hem de diğer insanların onlara kul olmasına zemin hazırlamaktır. Kâh onları Allah'a yaklaşmak için aracılar görerek, kâh onlardan medet bekleyerek, onların önünde alçalmak ve diğer insanların da büyük umutlarla onların önünde alçalmasına yol açmak en büyük suçtur. İnsanlara bir hurafeyi din gibi göstermekten daha büyük bir suç, daha büyük bir zulüm ve daha büyük bir kul hakkı olabilir mi? Kula kul olmak ve insanları kula kul olmaya çağırmak, insanları hurafelere çağırmak kadar büyük bir suç olamaz! Bir insanın hem bu dünyasını hem de ahiretini mahvetmekten daha büyük hangi suç olabilir? Bundan daha büyük bir kul hakkı olabilir mi? Şirk Allah'ın dosdoğru dinini çarpıtmaktır. Hurafeler üretmek ve bunları dinin aslındanmış

gibi göstermektir. Bu; insanları "esnâm, evsân, erbâb, tâgut, erbâb, endâd, âlihe, şüfeâ" gibi aracı ilahlara, gavslara, kâinatta tasarrufta bulunduğu iddia edilen evliya gibi kimselere kulluğa davet etmektir. Bunun neticesi olarak insanlar gerçekte Allah'ın dinine değil bu uydurma dinlere tabi olmaktadır. Şirk aynı zamanda Allah'a iftiradır, Allah'ın resullerine iftiradır. Şirk; insanların dosdoğru Allah, Peygamber tasavvurunu yıkmaktır. Allah hakkında zanna dayanan, kitaba aykırı şeyler söylemektir. Allah'a iftira, bütün insanları kuşatıcı bir beladır.

Şirk özetle; bir insanlık suçudur. İnsanları kula kulluğa çağırmaktır. Tüm insanların ahiretini, ebedi hayatını mahvetmektir. Allah bu yüzden bu cinayeti affetmeyeceğini, bunun dûnunda olanları, dilediğine affedebileceğini haber vermiştir.

Şirk'e batmış kimseye de son anına kadar tevbe kapısı açıktır. Lakin şirkini din edinmiş, hayat tarzı edinmiş birinin de affedilmeyeceği kesin olarak ilahî beyanda bildirilmiştir.

Hiç kimse Müslüman olması için zorlanamaz. *"De ki: Hak Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin..."* (Kehf/29) Lakin Allah insanların kendisine inanıp ta, ortak koşmalarına izin vermez. İnanmama hürriyetini kullarına tanıyan Allah, inanan kullarına şirk koşma hürriyeti ve hakkı vermemektedir.

Yani kimsenin Allah'a ortak koşma hakkı, inanç hürriyeti olarak değerlendirilemez. Tıpkı insan öldürmenin, insan hakkı olamayacağı gibi! İnsanları kula kulluğa çağırmanın din ve vicdan hürriyeti olamayacağı gibi...

> *(Ey Muhammed) De ki: Benim Rabbim yalnızca ister açık, ister gizli olsun her türlü fuhşu, günahın her türünü, haksız saldırıyı/başkasının malına göz dikmeyi ve hakkında herhangi bir delil indirmediği hâlde Allah'tan başkasına ilahlık yakıştırmanızı/şirk koşmanızı ve hakkında bilginizin olmadığı şeyi Allah'a atfetmenizi yasaklamıştır.* (Araf/33)

Şirk Allah'ın hakkına tecavüzdür. *"Şirk, şüphesiz ki büyük bir zulümdür."* (Lokman/13) Allah birdir, eşi benzeri yoktur.

Hiç kimseyi vekil, yardımcı seçmemiştir. En yüce sıfatlarla muttasıftır. Müşriklerin O'nu niteledikleri şeylerden çok yücedir.

Peygamberimiz Bile Şirkten Allah'a Sığınmıştır

Bırakın sıradan Müslümanları, Peygamberimiz bile şirkten sakınması için uyarılmıştır.

(Ya Muhammed) sana da senden önceki elçilere de şu kesin olarak bildirilmiştir. Eğer şirke düşersen (Allah'ın niteliklerini başkalarına yakıştırırsan), kesinlikle yapıp ettiklerin boşa gidecek, üstelik (ahirette) büsbütün kaybedenlerden olacaksın. (Zümer/65)

De ki, Ben yalnızca Allah'a ibadet etmekle ve O'na ortak koşmamakla emrolundum. (Ra'd/36)

Allah'la birlikte başka bir ilah edinme, sonra kınanmış ve Allah'ın rahmetinden kovulmuş olarak cehenneme atılırsın. (İsrâ/22)

Sakın müşriklerden olma. (Kasas/87)

Bir muvahhid olarak yüzünü dine çevir. Sakın müşriklerden olma. Allah'ın dûnunda/Allah'la birlikte sana ne bir fayda, ne de zarar veremeyecek kimselere dua etme. Eğer bunu yaparsan şüphesiz zalimlerden olursun. (Yunus/105-6)

De ki: Ben gökleri ve yeri yaratan Allah'tan başkasını veli mi edineceğim? Ki O herkesi doyurur, kendisi doyurulmaz. (Bana) Allah'a teslim olanların ilki olmam emredildi ve (Bana) sakın müşriklerden olma (denildi). (En'am/14)

De ki: Apaçık deliller geldikten sonra benim Allah'la birlikte Allah'ın dûnunda/mertebe olarak daha aşağıda olan kimselere dua etmem/onlardan yardım istemem yasaklandı ve bana Âlemlerin Rabbine teslim olmam emredildi. (Mü'min/66)

De ki: Ben, Allah'ı bırakıp yalvardığınız şeylere kulluk etmekten men olundum... (Enam/56)

Ey Muhammed! Müşriklerden yüz çevir, onlardan uzaklaş. (Enam/06)

Allah ve Resulü müşriklerden beridir/uzaktır. (Tevbe/3)

Peygamberimiz şirke düşmekten Allah'a sığınmış ve günde yetmiş defa –ki bu sayı çokluktan kinayedir–

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْئاً وَأَنَا أَعْلَمُ * وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لاَ أَعْلَمُ

"Allah'ım bilerek sana bir şeyi sana ortak koştuysam sana sığınırım. Bilmeyerek koştuysam bağışlamanı dilerim." diye dua etmiştir.

Şirkin Çeşitleri

Şirk-i İstiklâl: Mecusîlikte olduğu gibi biri hayır, biri şer iki ilahın var olduğuna itikat etmek.

Şirk-Tab'îz: Allah birdir, lakin mürekkeptir. Yani; birden çok unsurun bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Hristiyanların şirki böyledir. Üç unsurun, "Baba, Oğul İsa ve Kutsal Ruh"un birleşmesinden oluşan varlığa Tanrı derler. Ayrıca buna Şirk-i Teşbih de denir. İnsan olan İsa (as) Tanrı'ya, Tanrı da İsa'ya benzetilmektedir.

Şirk-i Taklid: Gelenekleri, örf ve adetleri, baba veya ecdada saygıdan dolayı körü körüne taklit etmektir. İslam öncesi Arap müşrikleri "atalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan ayrılmayız" diyerek bu şirki işliyorlardı. Peygamberimizi de kendilerini atalarının yolundan alıkoyduğu için suçluyorlardı. Onu bir nevi bozguncu, geleneklere savaş açmış bir ihtilalci olarak görüyorlardı.

İlkel kavimlerde atalara, hükümdarlara ve din adamlarına aşırı bağlılık gösterilir, bunlara kudsiyet verilirdi. Bu ulu kimselerin ruhları öldükten sonra da yaşamaya devam ederdi. Bu ulu ruhlara tapınılırdı. Bu ruhlara saygısızlık edilmesi durumunda zarar göreceklerine, bu ruhların kendilerini çarpacaklarına inanırlardı. Bizdeki "evliyalar çarpar" inancı buralardan gelir. Bu kimselerin üzerine görkemli anıt mezarlar inşa edilir, bir nevi tapınak hâline getirilir, buralar ziyaret edilir, kurbanlar kesilir, ayinler tertip edilirdi. Bu ecdâtperestlik biz Türklerde de mevcuttur. Özellikle türbe, yatır kültü şeklinde ve ecdadın ervah-ı tayyibelerini hoşnud eylemek şeklinde görülmektedir.

Selef-i salihinin, Ehl-i Sünnetin itikadı denilerek apaçık Kur'an'a ve tevhide aykırı inanç ve uygulamalar, bu kadar

büyük zatlar yanılmış olamaz denilerek maalesef atalarımızın yaptıkları yanlışlıklar körü körüne taklit edilmekte, tevhid'den sapmış çoğunluğun kabulleri mahalle baskısı ile dine dâhil edilmektedir.

Şirk-i Esbâb: Sebepleri hakiki fail zannedip, Müsebbib'i görmemektir. Allah'ın yarattığı ve idare ettiği kâinatta tabiat kanunlarını yaratıcı, düzenleyici, besleyici ve öldürücü görmek gibi. Rızkı Allah'tan değil de devletten veya işverenden bilmek, Şifayı Allah'tan değil de doktor veya ilaçtan bilmek vs. gibi. "Hayat kaynağımız Güneş, DNA sayesinde yaşıyoruz." demek gibi, yani Allah'ın kâinatı sevk ve idaresi için yaratmış olduğu sebepleri, elementleri, fizik, kimya, biyoloji vs. yasalarını, esbâbı/sebepleri hakiki müessir ve fail zannetmektir. Tabiat bir kitaptır, ama Kâtip değildir. Bir tablo kadar harikadır, amma Ressam değildir. Kanunlar mecmuasıdır, lakin Hâkim/kanun koyucu değildir. Tabiat cansız, şuursuz, akılsız, camid bir emir kuludur. Vazifeli memurdur, Âmir değildir.

Bir kimsenin "Ey falan, Allah hakkı için, hayatımı sana borçluyum." gibi tabirler kullanması, Arkadaşına "Allah'la falan adam olmasaydı işimiz olmayacaktı" veya birine "Allah ve sen isterseniz bu iş olur." gibi sözler söylemesi hep bu nevidir. Bir hadiste, bir şahıs Peygamberimize; "Allah ve sen isterseniz (Allah ve Rasulünün istediği olur)" deyince, Resul-i Ekrem "Beni Allah'a eş mi koşuyorsunuz?" şeklinde mukabele ederek, bu adamı terslemiştir.

Şirk-i Heva ve Heves: Kişinin kendi arzu ve isteklerini ilahlaştırması, kendi şahsî görüşlerini mutlaklaştırması, ben her şeyin ölçüsüyüm demesidir. Enaniyeti firavunlaşmış kimse, Allah'ın emir ve iradesini beğenmez ya da Allah'ı Allah'ın kendini tarif ettiği gibi değil de kendi canı çektiği gibi tanımlamaya kalkar. Hevâ ve hevesini ilahlaştırdığı için Allah tasavvurunu kendi kafasına göre dizayn etmeye kalkışır. Tanrısını kendi elleriyle şekillendirmeye, onun görevlerini o belirlemeye kalkar. Artık onun tanrısı etken değil, edilgendir. Artık O'nun arşına o oturmuş, tanrısına/ya da tanrılarına o emir vermeye

başlar! Hâlbuki insanın varlık nedeni Rabbini tanıyıp, O'nun biricik oluşunu ikrar ve ilan etmekti. Böylece müşrik; haddini aşarak, en büyük edepsizliği yapmış, Allah'ın hakkına tecavüz etmiş, ebedi olarak cehennemi hak etmiştir.

Kur'an, "hevâsını ilah edinen" (Furkan/43) insanları görmemizi, bizim onlar gibi olmamamızı emreder. Bedensel arzularını, şahsi çıkarlarını ilahlaştıran bu kimseler makam-mevki, şan-şöhret için yapmayacakları şey yoktur. Bunlar bir yumurta pişirebilmek için dünyayı, bir sigara içebilmek için ormanı yakabilecek kadar narsist, egoist insanlardır.

Şirk-i Hafî/Gizli Şirk, Şirk-i Riya: Allah'tan başkasına ibadet etmek şirk olduğu gibi, riya ve gösteriş için de ibadet etmek şirktir. Mükâfatı Allah'tan değil de insanlardan beklemektir. Allah'ın rızası değil de başkalarının iltifatını, takdirini kazanmaya çalışmak bu türden bir şirktir. Buna şirk-i asgar (küçük şirk) de denilir.

Şirk ve çeşitlerini bilmek farz-ı ayndır. Bir inanç ve işte şirke düşme tehlikesi varsa behemehâl terk edilmelidir. Haramlardan kaçmak, farzı ifadan önceliklidir.

Şirk-i Takrîb'e gelince: Allah'a yakınlık hâsıl etmek gayesiyle O'nun nezdinde melekler, Salih kimseler ve ya şefaatçılar edinmeye denir. Mekkelilerin şirki, "şirk-i takrîb" denilen bu türdendir. Buna "Vesenîyye veya Putperestlik" denir.

Mezhepler tarihçisi Şehristani ruhlara ve ruhanilere tapan kavimler hakkında şunları söyler:

> Bu kimseler mukaddes ve münezzeh bir Tanrı var ama biz o yüce ilaha ulaşmaktan ve onunla birebir ilişki kurmaktan aciziz. Biz ancak ona yakın bulunan aracılar sayesinde ona ulaşabiliriz. Bu hakikatı bize Hermes öğretmiştir. O yüce tanrı "rabbü'l-erbâb/ tanrıların tanrısıdır." Nefsimizi temizler ve ahlakımızı düzeltirsek ruhanilerle aramızda ilişki kurma imkânı ortaya çıkar. Bu suretle ihtiyaçlarımızın görülmesini onlardan ister, bu hususta onlara yöneliriz. Onlar yaratıcımız katında bize şefaatçi olurlar. Nefslerin arınması çile ve ruhanilerden istimdât ile gerçekleşir. Pek çok dini ritüel ve riyazattan sonra O ulu varlıkla ilişki kurma imkanı hasıl olur. Bu noktada vahiy alanlarla eşit hâle gelinir. Ruhaniler

(Semavî felekler, akıllar) icad ve halk da (yaratmada) aracı varlıklardır. Onlar Yüce Tanrı'dan aldıkları kuvveti aşağı mertebedeki varlıklara aktarmada yardımcı olurlar.[14]

Şehristanî'nin tarif ettiği kimseler gnostikler, Hermetikler, antik Yunan dinleri ve Yeni Eflâtuncular ve bunlardan etkilenen Arap müşrikleridir. Daha sonraları bu pagan inançları, İslam'a geçen Zerdüştler ile, yapılan tercüme eserler vasıtasıyla İhvân-ı Safâ'ya, oradan İbn Sînâ, Fârâbî gibi filozoflarda sudûr teorisi olarak, Gazâlî'de nur metafiziği olarak, Sühreverdî'de işrâk felsefesi olarak ve İbnü'l-Arabî'de vahdet-i vücut teorisi olarak tezahür edecek, İslam'ın tevhid inancı hâk ile yeksân olacaktır.

Mekkeliler Allah'ı çok yüce/aşkın, ulaşılmaz kabul ediyorlar, bu yüzden araya aracılar koyuyor, "*Biz (bu ilahlara) sırf bizi Allah'a yaklaştırsın diye ibadet ediyoruz.*" (Zümer/3) diyorlardı. Yine Mekkelilerin bir diğer şirki de şefaat anlayışlarıydı. Allah'ın dışında edindikleri velîler için "*İşte bunlar bizim Allah katında şefaatçilerimizdir.*" (Yunus/18) diyerek onların dünyada ve ahiret şefaatini umuyorlardı. İşte Allah Mekkelilerin bu aracılık ve şefaatçilik anlayışını ortadan kaldırmak için son din İslam'ı gönderdi.

O'nun dışında sizin ne bir velîniz/dostunuz, ne de bir şefaatçiniz vardır. (Secde/4)

Mesela Lât, Menât, Uzzâ'yı Allah'ın kızları/haremi olarak kabul ediyorlardı. Haşâ! Allah'ın karısının gönlünü yaparsak, o da kocasını (Allah'ı) ikna eder, bizde kurtuluruz diyorlardı. İslam, insanları Allah ile kul arasındaki aracıları terk etmeye çağırdı. Mekkelilere Allah katında hatır sahibi olduğuna inandıkları üçüncü bir şahsı araya sokmak anlamına gelen "tevessül"den vazgeçin dedi. Allah ile kullar arasına sokulan velî/yarı ilah anlayışının terk edilmesini emretti. Allah kendisinden başka velî edinilmesini yasakladı. "*Allah'tan başka ne bir velî, ne de bir yardımcı vardır.*" (Bakara/107) "*Ne yani siz şimdi Allah'ı bırakıp da/Allah'la birlikte kendilerine bile*

14 Süleyman Uludağ, "İstimdâd", *Tasavvuf Dergisi*, Ank/2002, s. 14.

bir yarar ve zarar veremeyecek kimseleri veliler mi edindiniz?" (Rad/16) *"Allah müminlerin velisidir"*. (Bakara/257)

> *Kâfirler benimle birlikte salih kullarımdan birini veliler edinebileceklerini mi sandılar?...Biz cehennemi (Allah'tan başkasını veli edinen) nankörler için hazırladık.* (Kehf/102)

Allah Mekkeli müşriklerden şunu istedi: İlahları bire indiriniz. En büyüğüne, gökte olduğuna inandığınız ilahı, tek ilah kabul ediniz. Zaten O ilah'a Allah diyorsunuz. Öyleyse; Allah'ın dışındaki ilahları red ve inkâr edin, Gayb ve şehadet âleminde O'ndan başka hiçbir ilah yok. Kâinatın yegâne hâkimi, mâliki O. Kâinatta tasarrufta bulunan yegâne ilah O'dur. Kısaca "Lâ ilâhe illallah" deyin buyurdu.

"Fıkıh bilmeyen sûfi, zındık, tasavvuf bilmeyen fakih fasıktır." diye bir söz vardır. Maalesef sûfiler fıkhın en büyüğü olan "fıkh-ı ekber"i, yani akaidi bilmemektedirler. Akaid, usul'üddin'dir. Yani dinin kökleri, temelleridir. Burada hata olduktan sonra fıkıh bilgisinin ya da fıkhî uygulamaların güzel olmasının hiçbir anlamı yoktur. Eğer yeterli akaid ilmi bilselerdi bu kadar itikadi sapmaya maruz kalmayacaklardı. Akaid ilimleri sahih olsaydı ya da bu ilmi üssü'l-esas almış olsalardı, tevhidi, tevhidin kısımlarını, şirki ve çeşitlerini de bileceklerdi. Allah'ın sıfatlarını şeyhlerine dağıtmayacaklardı. Şirkin en koyusuna ve her çeşidine düşmeyeceklerdi. Küfür olan sözlerin (Elfaz-ı küfrü) ve dinden çıkaran eylemlerin neler olduğunu da bileceklerdi.

Tarikatçıların kitap ve dergilerine şöyle bir göz atarsanız şunu hemen fark edersiniz: Onların tevhid'den anladıkları Allah ile kâinatın birliğidir. Bu ise tamamen küfür ve ilhad olan vahdet-i vücut felsefesidir. Şirk'ten anladıkları şirki hafi denen riyadır. Şirk-i heva ve hevestir. Ya da şirk-i istiklal denen birden çok müstakil ilahın olduğu dinleri anlarlar. Zaten şirk ve çeşitlerine ya hiç değinmezler ya da ale'l-acele geçiştiriverdikleri görülür. Zaten tüm felsefeleri, dinleri Allah'ın sıfatlarını kullara dağıtmaktan ibarettir. Şirk; en mücessem ve müşahhas/somut hâliyle felsefelerinde arz-ı endam etmektedir.

BOZULAN TASAVVURUMUZ YİTİRİLEN KAVRAMLARIMIZ

İbadet

Mekkelilerin İbadetleri

Kur'an'ın muhatabı müşriklerin o asırdaki inanç ve ibadetlerini bilmezsek, Kur'an'ı ve tevhidi de doğru anlama imkânımız olamaz.

Cahiliyye dönemi Arapları yüce bir Tanrı/Allah inancına sahiptiler. Ama monoteist de değillerdi. Bunun yanında onlar eski Romalılar veya Hind dinleri gibi tam bir politeist de değillerdi. Aksine onlar, yüce Tanrı'ya inanmakla birlikte, aynı zamanda bu yüce Tanrı'nın daha küçük ortakları kabul ettikleri alt tanrılara da inanan müşriklerdi. Hz. Muhammed'den yaklaşık 150 yıl önce ölen Imrü'l-Kays'ın şiirlerine baktığımızda, bildiğimiz İslami yeminlerle Allah'a yemin ettiklerini görebiliriz. Imrü'l-Kays; hayatta kemale ermek için Allah korkusunun ana ölçüt olduğunu vurgular. Semiz hayvan sürüleri verdiği için Allah'a şükretmekten bahseder. Yeryüzü varlıklarının Tanrısı (Rabbü'l-beriyye) olarak tanımlanan "rahman" kavramını, şiirlerinde Allah ile eş anlamlı olarak kullanır.

Arapların Akdeniz havzasında ticarî ilişkiler yoluyla ve fizikî-coğrafî yakınlık nedeniyle, diğer dinî ve seküler kültürlere açık olması nedeniyle, bazı dinler bu bölgeye sızmıştı. Yahudilik, Hristiyanlık ve Zerdüştlük gibi dinler –Medine hariç– Arap yarımadasının derinliklerine nüfuz edememişti. Bunlar, daha çok yarımadanın kıyı bölgeleriyle sınırlı kalmışlardır. Arapların dini (dinü'l-Arab), İslam'ın ortaya çıkmasından kısa süre önceye kadar bu bölgelerde hâkimiyetini sürdürmeye devam etti. Haniflik ise; "Din-i İbrahim"in ilk şekline/monoteizme dönmeyi arzu eden bir grup halkın inancıydı.

Mekkeliler, Araplar arasında "Millet-i İbrahim" olarak nitelenmese de "ehlullah" (Allah'ın halkı) veya "ehlü'l-Hürmeh" (Mabedin halkı) olarak biliniyordu. Bir başka deyişle bunların, Hz. İbrahim'in dinini tebliğ ettiği düşünülüyor, onun devamı olarak görülüyordu. Kureyşliler, kendilerini Arapların en seçkin kavmi olarak görüyorlardı. "Et-tahammus" diye isimlendirilen kurum aracılığıyla özel bir dinî statü kazanmışlar, bu sayede diğer Arap hacı adayları tarafından yapılması zorunlu -Arafat'ta vakfe gibi- bazı ritüellerden muaf tutulmuşlardı.

Politeizmi Mekke'ye getiren kişinin Amr ibn Luhayy olduğu söylenir. Her kabilenin bir putu olmasına ve Kâbe'nin duvarına bile putlar yerleştirilmesine rağmen, büsbütün putperestliğe dönmemişler ve Hz. İbrahim'in tek tanrı inancını tamamen terk etmemişlerdir. Örneğin Hz. İbrahim tarafından başlatılan hac ibadetindeki -Telbiye'deki değişiklik dışında- hacla ilgili ritüeller korunmuştur.

İbrahimî mirasın kapsamlı bir ifadesi olan "din-i İbrahim" kavramı, yalnızca Kâbe'yle ilişkili ibadetlerle sınırlı değildir. Arap kabilelerinin yaşattıkları "mürüvve" müessesesi olarak bilinen misafirperverlik, Hz. İbrahim'den kalmadır. Her türlü zulüm ve haksızlığa karşı çıkma ve zalimlere karşı mazlumları destekleme şeklinde kendini gösteren ve Peygamberimizin de gençliğinde katıldığı "Hilfu'l-fudûl (faziletlilerin yemini)" gibi erdemler "din-i İbrahim" den kalan ahlaki erdemlerdir. İslam öncesi Araplar, evlilik, boşanma, fidye miktarı, bir kimsenin kendi ailesinden olan kadınlarla evlenme yasağı ve cinsel birleşmeden sonra temizlik gibi konularında Hz. İbrahim'in geleneğini devam ettirmişlerdir. Namaz öncesi abdest almak ve sünnet olmak ondan kalmıştır.

İslam öncesi Arapların "duha" ve "asr" gibi iki ibadeti de "din-i İbrahim"le bağlantılıdır. Araplar el-asr'ı; Hz. İbrahim'in, oğlu İsmail'i kurban etme niyetiyle ilişkili olarak düşünmüşlerdi. Hz. İbrahim, oğlunun Allah tarafından kurtarılması dolayısıyla minnettarlık olarak O'na ibadet etmişti. O zamandan itibaren bu ibadet, keffaretin ve Allah'ı hoşnut etmenin bir ifadesi olarak yapılagelmişti. "Ed-duha" ibadeti de Hz. İbra-

him'e atfedilmektedir. Ed-duha, bedevî kabileler arasında yaygın olarak yapıldığı gibi, şehirli Araplar, özellikle Mekkeliler arasında da bilinen bir şükran ibadetiydi.[1]

Özetle Mekkeli Müşrikler namaz, oruç, zekât nedir, bilmiyor değillerdi. Onlar Hz. İsmail'in torunları idi. Bozulmuş da olsa büyük dedelerinin dininden kalan birtakım inançlar ve ibadetler mevcuttu. Mesela Allah'ın, "*O namaz kılanlara/ibadet edenlere yazıklar olsun.*" (Maun/4) dediği kimseler Ebu cehil ve avanesiydi. Bu sûre Mekkîdir. Sûrede din/ceza gününü yalanlayanlar Müslümanlar değildir. Allah namazı emrettiğinde, müşrikler "bu nasıl bir şey" diye itiraz etmediler. Zira namazı/salâtı iyi-kötü biliyorlardı. "*Onların beytullahtaki namazı ıslık çalmak, el çırpmaktan ibaretti.*" (Enfal/35) ayeti bunu açıkça göstermektedir.

Mekkeli müşrikler cünüp gezmiyorlardı. Boy abdesti nedir bilirlerdi. Sünnet oluyorlardı. Kâbe'yi tamir için salma çıkardıklarında yardım paralarının fuhuş ve faiz paralarından olmamasını şart koşacak kadar bir vicdanları da vardı. "Hılfu'l-Fudûl/Erdemliler Birliği" gibi dernekler kurarak mazlumlara yardım etmeyi dert edinenleri de vardı.

Mekkelilerin oynadıkları bugünkü piyangonun bir benzeri olan "meysir" bile fakirlere et ikramı için oynanan bir tür şans oyunu idi. Ezlâm ve aklâm denen on okla oynanırdı. Bir deve kesilir, 28 parçaya ayrılırdı. Yedi okun payları da rakamları oranında idi. (7+6+5+4+3+2+1) Bu on oktan yedisi pay alır, kurada boş çıkan diğer üç ok sahibi bir şey almaz, devenin parasını öderdi. Oyuna katılanlar, kazandıkları payları yemezler, fakirlere dağıtırlar ve bu yüzden bu oyunu bir meziyet bilirlerdi. Ki Kur'an bunu yasaklamıştır!

Haccı –Arafat'ta vakfe hariç– bütün şeairiyle biliyor ve ifa ediyorlardı. Hac farizalarını yerine getirirken söyledikleri telbiye bile bizimkine çok yakındı. "Lebbeyk, lebbeyk, lâ şerî-

1 Halil Athamina, "İslam Bakış Açısında Hz. İbrahim: İslam Öncesi Arabistan'da Monoteizmin Gelişimi Üzerine Düşünceler", çev. Ali Osman Kurt, *AÜİFD*, 2006/I, (47).

ke lek, illê şerîken hüve lek, temlikuhu ve mâ melek/Buyur Allah'ım buyur! Senin hiçbir ortağın yoktur. Ancak bir tane vardır. Onun sahibi de sensin. Ona ve sahip olduğu her şeye mâliksin."[2] Müşrikler telbiyenin birinci kısmını bitirdiklerinde Peygamberimiz "Durun! Allah kahretsin! Devamını söylemeyin." diye yalvarırdı.

Yirmi kadar mutlak dehri/ateist haricinde, ahirete de inanıyorlardı. Velî edindikleri ilahlar, orada onlara şefaat edecekti.

Keza orucun ne olduğunu biliyorlardı. Kureyş Muharrem'in onuncu gününde oruç tutardı. "Aşure" olarak bilinen bu günde Mekkeliler kutlama yapar ve Kâbe'nin örtüsünü değiştirirlerdi.[3]

Allah'ı gökte en büyük ilah olarak kabul etmelerine karşın, makam ve mevki olarak O'nun altında gördükleri başka ilahları da vardı. Allah'ı çok yüce, çok aşkın, erişilmez olarak kabul ettikleri için bu aracı ilahlar olmaksızın o günahkâr hâlleriyle O'na yaklaşamayacaklarına inanıyorlardı. Sırf O'na yaklaşabilmek için bu kimseleri aracı/vesile, şefaatçi ediniyorlardı. Ölüleri defnediyorlardı. Hür adam zina eder mi? diyorlardı. Yani zinayı ve yapanları ayıplıyorlardı. Putları da mübarek/salih kimselerin ruhaniyetini temsil eden timsaller, semboller olarak görüyorlardı.

İslam bu alt-ilahları tanımadığı için, Hz. Peygamber'i atalar dinine ihanet etmekle suçladılar. Kendilerini Allah'ın yakınları ve Beytullah'ın hizmetçileri sayıyor, bununla övünüyorlardı. Hz. Peygamber ve arkadaşlarını ise onların menfaat çarkına çomak sokan bozguncular olarak görüyorlardı.[4]

2 Şah Veliyyullah Dehlevî, *Huccetullahi'l-Bâliğa*, C. 1, s. 227.

3 Halil Athamina, "İslam Bakış Açısında Hz. İbrahim: İslam Öncesi Arabistan'da Monoteizmin Gelişimi Üzerine Düşünceler", çev. Ali Osman Kurt, *AÜİFD*, 2006/I, (47).

4 Mekke'ye hükmeden 7-8 tefeci bezirgân, Kâbe'ye getirilen hediye kurbanlık ve malları iç ederek, aralarında pay ederek üleşiyorlardı. Bu tüccar din adamları, Allah'ın evi Kâbe'yi eski dünya dinlerinin tapınaklarına çevirmişler, kendileri de bir nevi din adamlığına soyunmuşlardı. Yani; şirk dininden dünyalık devşiriyorlardı.

Onlar kendi dinlerinin çok samimi dindarlarıdır. Mekke Müşrikleri Bedir harbi öncesi, Kâbe'nin örtüsüne sarınıp, "Ey Allah'ım! *İki ordunun en hayırlısına, iki tarafın en doğrusuna,* iki gurubun en değerlisine yardım et!" diye dua etmişlerdir.[5] Onlar da kendilerinin hak üzere olduğunu iddia ediyorlardı. Müşriklerin bu duaları kabul edilmiş olmalı ki, Bedir'de istediklerine kavuştular.

> *Ne var ki Allah (Müşriklerle değil, muvahhid) Mü'minlerle beraberdir.* (Enfal/19)

Bütün İbadetler yalnız Allah'a Yapılır

Günümüzde ibadet kavramı kadar anlamı daraltılmış, içeriği boşaltılmış çok az kavram vardır. Hâlbuki içeriği bu kadar zengin, kapsamı bu kadar geniş çok nadir bir kavram vardır. İbadet; Allah'ın sevdiği, gizli ve açık söz ve davranışların tümünü içine alır. Genellikle ibadet denilince, namaz, oruç, zekat, hac gibi ibadetler aklımıza gelir. Kur'an bunları ibadet kategorisine almaz bile. Bunlar Kur'an'da; "nüsuk, (çoğulu menasik) ibadet şekilleri" olarak geçer.[6] Birtakım ritüellerin toplamına "ibadet" denilmez İslam'da! Anne-babanın evladına şefkati ibadet olduğu gibi, tüccarın dürüstlüğü de bir ibadettir. Hatta zalim idareciler karşısında hakkı söylemek en büyüklerinden!

Ne zaman ki, hayatın tamamını kuşatan takva/sorumluluk bilinci yerine "zühd" adı altında ruhbanlık ikame edildi, İslam tarihinde en büyük kırılma gerçekleşti. İslam; birtakım ritüeller toplamından ibaret bir ibadet dini değildir. Aksine İslam; hayatı ibadetleştiren bir ubudiyet dinidir. Gün boyu işlenen ahlâki her davranış, daimi sevaptır, ibadettir. İbadet; salih ameldir, yani; düzgün ve kaliteli iş yapmaktır, üretmektir. Yararı yalnızca kendimize olan ameller değil, belki faydası başkalarına da olan sâlihattır!

İslam; tevhid ve adalet, sevgi ve merhametten ibarettir. Allah'ın hakkına tevhid, kulların hakkına da adalet çerçevesin-

5 Elmalı, Enfal/19. Ayetin tefsiri.
6 İhsan Eliaçık, *Bana Dinden Bahset*, s. 27-8.

de riayet etmektir! İbadet; mutlak itaati yalnızca O'na özgüleyerek, O'ndan başkasına boyun eğmemektir! İbadet; O'nun mahlûkatına sevgi ve merhamet ile muamele etmek, yani; kul hakkı karşısında saygıyla eğilmektir!

İbadetler; "köşk, şarap, huri vs. gibi" ahirette zevk-ü sefa sürmek için [redacted] yapılan birtakım ritüeller toplamından ibaret değildir. Asla bir Müslüman ibadetlerini, kar-zarar hesabı yapan bir tüccar mantığıyla yapmaz! Allah'ın rızası dışında hiçbir mükâfat beklentisi yoktur! Örneğin bir mümin sevap toplamak için Kur'an okumaz! Namazını; psikolojik olarak kendisini rahatlatan bir tür yoga-meditasyon olarak görmez! Namaz; baş aşağı, kıç yukarı, iki takla bir bakla, tavuğun yem topladığı gibi eğilip, kalkmak değildir. Aksine o; kendimizi, ailemizi ve toplumumuzu fahşâ ve münker'den korumanın şuuruna varmaktır!

Din; ahireti kazanmak için dünyayı terketmek değildir! Din, dünya içindir, dünyayı ıslah içindir. Ahiret yaptıklarımızın karşılığıdır! Din, gün boyu iyiliği, adaleti, hakkaniyeti ayakta tutmak, bunları ikâme etmektir. Kötülüğü, haksızlığı, zulmü engellemektir. Emr-ibil ma'ruf ve nahye ani'l-münkerdir! İnsan hakkına tecavüzün, en büyük günah olduğunu idrak etmektir. Ubudiyet!

İbadet zulme savaş açmak, zalimlere hasım olmaktır. İbadet; yolsuzluğa, yoksulluğa isyan etmektir. Fahşa ve münkerin karşısına dikilmektir. Yetimlerin, mustazafların koluna girmek, onların önünde yürümektir! Mazlumların ahı göğü inletirken, bir köşede doksan dokuzluk tespih çevirmek hiç değildir. İnsanları aç-bî ilaç -boğaz tokluğuna bile değil-çalıştırıp, bunların sırtından iktisab edilen sermaye ile hac-umre yapmak değildir! Vurana elsiz, sövene dilsiz, devletlüler karşısında divan-pençe duran, ensesine vurulduğunda ağzındaki lokmayı da veren pasif, miskin itaatkâr vatandaşlar olmak da değildir!

İbadet Çeşitleri

- Kurban bir ibadettir. Yalnızca Allah'a kesilir, türbelere ve siyasilere kesilmez,

- Nezir/adak adamak, bir ibadettir, bu yüzden günah olan bir şey adak olamaz.
- İstiâze/sığınmak bir ibadettir, Allah'tan başkasına sığınılamaz,
- İstigâse/yardım istemek, bir ibadettir. Yalnızca Allah'a yapılır. Meded Ya Rasûlallah!, Ya Gavs! Ya Hızır!, Yetiş Ya Ali demek apaçık şirktir. Peygamberimiz "Benimle istigâse yapılmaz, Allah ile yapılır." buyurmuşlardır. Tasavvufta darda kalanların imdadına Hızır gibi yetişip, onlara yardımda bulunan velîye gavs denir. Çaresiz kalan kimsenin gavstan imdât istemesine de "istigâse" denilir. Abdulkadir Geylânî "gavs-ı azam" diye ün yapmıştır. Hâce Abdullah Ensarî "pir-i hâcât/ihtiyaçları gideren pir" diye tanınır.
- İstimdâd; sözlükte "bir adamdan medet ve inayet istemek" anlamına gelir. Bir kimsenin başkasına yardım etmesine, darda kalan ve destek isteyen kimsenin yardımına koşmaya da "imdâd" denir. Türkçede darda kalan kimsenin "yetişin, kurtarın" diye yaptığı yardım çağrısına "imdât" denir. İşte bu imdât istemeye ve yardıma çağırmaya "istimdât" denilir.

Bu kelime daha sonraları bir kimsenin yanında bulunmayan hayattaki bir kişiden veya ölmüş bir kimsenin ruhundan yardım istemesi, medet umması ve bu maksatla "Yetiş, Medet diye hitap etmesi" şeklinde kavramsallaşmıştır. İşte, "istimdât, istigâse, istiâne" denen şey budur. Bu eylemin amacı; yardım istenen velî, aziz, ermiş diye isimlendirilen, Allah dostu olduğuna inanılan kimselerin ve ruhlarının yapacakları duanın Allah katında makbul olduğuna inanılmasıdır. Ölü olsun, diri olsun böyle ermiş kimselerin doğaüstü birtakım güçlere sahip oldukları inancı cahil insanlar ve özellikle de tasavvufî çevrelerde oldukça yaygındır.

Meselâ Şiîlerde Hz. Fatıma'dan yardım isteme/istigâse namazı vardır. Sabah namazı gibi iki rekattır. Namazdan sonra kişi secdeye gider "Ya mevlâtî/Efendim, Ya Fatıma, istegîsînî/

bana yardım et!" Sonra sağ yanağını, sonra alnını, sonra da sol yanağını yere koyup yüz kere tekrar eder! Sonra tekrar alnını yere koyup 110 kere bunları tekrarlar! Bu Kûmî'nin "el-Bâkıyâtü's-Salihât"ında mevcuttur!

Bizim sûfilerde de Abdülkadir Geylanî'den yardım isteme namazı vardır! Güya hazret buyurmuşlar ki:

> Kim Fatihadan sonra, onbir İhlas sûresi olan iki rekat namaz kılar, Peygamber'e salavat getirir, namazdan sonra Irak tarafına on bir adım atar, ismimi anar ve hacetini söylerse, Allah'ın izniyle muhakkak haceti yerine getirilir.[7]

Tüm bunlar aynı zamanda sûfiliğin teşeyyü etmiş/şiileşmiş bir güruh olduklarının da kanıtıdır!

Tasavvufta evliyayı vesile edinip, bazı ihtiyaçların görülmesini ve karşılanmasını onların yüzü suyu hürmetine Allah'tan istemek, vefat ettikten sonra da ruhlarını vesile edinmek, bu maksatla kabirlerini ziyaret etmek çok erken dönemde başlamış ve gittikçe yaygınlaşmış bir bidattir.[8]

Ölülerden –bunlar Peygamber ve velîler bile olsa– ruhlarından istimdât ve istiâne de bulunmak, onların dirilere faydalı olacağına, onları manevi olarak yetiştirip, terbiye edeceğine inanmak, onların Allah katında şefaatçi, vasıta ve vesile olacağına inanmak küfür ve şirktir.

- Havf ve Reca,
- Dua en mühim ibadettir. Dua ibadetin özü, iliğidir. Dua; çağırmak, da'vet etmek, istemek demektir. Bu yüzden asla Allah'tan başkasına dua edilmez.

Allah'la birlikte, Allah'tan başkasına –sana ne bir yararı dokunan, ne de senden bir zararı gideren varlıklara– yalvarıp, yakarma. Eğer böyle yaparsan zâlimlerden olursun. (Yunus/106)

Yine (unutma ki) eğer Allah sana bir darlık musallat etse onu O'ndan başka kimse savuşturamaz, Fakat senin için bir hayır di-

7 http://ahirzaman. wordpress. com/2006/12/03/Seyyid Abdulkadir Geylani Hazretleri, ayrıcaçİ. Hakkı Altuntaş, İhramcızade İsmail Hakkı Toprak, s. 65.

8 Süleyman Uludağ, "İstimdâd", *Tasavvuf Dergisi*, Ank/2002, s. 21.

lerse, O'nun lütuf ve keremini geri döndürecek kimse yoktur. (Yunus/107)

"*Allah'la birlikte, Allah'ın altında olan, kıyamete kadar kendisine cevap veremeyecek olan kimselere, dahası kendisine dua edildiğinin farkında bile olmayan kimselere dua edenden daha sapık kim olabilir?*" (Ahkaf/5) Ayette geçen "men" zamiri, kendilerine dua edilenlerin insanlar gibi akıllı varlıklar olduğunu göstermektedir. Yine Allah, Peygamberimize ölülere işittiremezsin demektedir. Ölüler asla insanları işitmezler, cevap veremezler. Ama sapıklıkta zirveye ulaşanlar, ölülerin işittiklerini, hatta sıkıntılarını bile giderdiklerine inanıyorlar. Gerçekten de ayetin bedahetle haber verdiği "en sapıklar" taifesini bu kimseler oluşturmaktadır.

- Yemin: Allah'tan gayrisine yapılmamalıdır.
- Muhabbet: Allah'ı sever gibi kimse sevilemez.
- Mehâfet: Allah'tan korkar gibi O'nun mahlûkatından korkmak. Mesela evliyanın çarpmasından korkmak gibi. "Şüphesiz şeytan sizi kendi evliyası/dostları ile korkutur. Siz sadece benden korkun." (Al-i İmran/175) Allah, "haşyet ve takvayı" sadece kendisine hasretmektedir. İtaati ise Allah ve rasulüne vermektedir. "*Kim Allah ve rasulüne itaat eder, Allah'tan korkar ve O'ndan sakınırsa (takva ve sorumluluk bilinci ile hareket ederse)* işte başarıya ulaşacak olanlar onlardır." (Nur/52)
- Tevekkül: Müminler yalnızca Allah'a güvenirler. O onlara yeter. O ne güzel vekil, ne güzel velidir. "*De ki Allah bana yeter, tevekkül edenler yalnızca O'na tevekkül etsinler.*" *(Zümer/38)* "*Allah bize yeter.*" (Tevbe/59)

Yalnızca Allah'a ibadet edilir, O'na boyun eğilir, inkıyad edilir. Mutlak itaat/şartsız itaat sadece O'nadır. Kim olursa olsun kimse O'na ortak koşulamaz. Namaz, oruç, zekât, hac, dua, istiâne, istigase, adak, kurban, yemin, tevekkül, havf, recâ, sevgi ve buna benzer gizli ve açık ibadet türlerinden hiç biri O'ndan başkasına yapılamaz. Allah'a korkarak ve ümit

ederek, yalvarmalı, O'na olan ibadet ve taatımızı severek ve gönülden yapmalıyız.

İbadetlerin kabul edilmesi için iki şart vardır: Birincisi: ihlâs ile/Allah rızası için yapılması lazımdır. Yani; niyetimiz mutlaka halis olmalı, riya ve sum'a'dan uzak olmalı, içine şirk karışmamalıdır.

İkincisi ise: Allah'ın emrettiği şekilde/sünnet üzere yapılması gerekir. Yani Peygamberimizin yapmadığı bir şey ibadet olamaz. Yeni ibadetler icad edilemez. Zira ibadetler tevkîfîdir. Allah ve Rasulünün bildirdiği biçimiyle yapılması gereklidir.

Allah'a meşru yollarla, ibadet edilir. O, dinini, bizim nasıl ibadet edeceğimizi öğretmek için göndermiştir.

İbadetler teabbüdîdir. Yani akıl yürütmeye/içtihada ve kıyasa kapalıdır. Resulullah'ın yapmadığı ibadetler ibadet olamaz. Peygamber'in takvası az bulunamaz! Eksiltme ve arttırma yapılamaz.

Yeni ibadetler icad edilirse bid'at olur. Bırakın sevap kazanmayı, sahibini dalâlete sürükler.

Hakkında kitap ve sünnette bir delil bulunmayan bütün ibadetler merduttur, bid'attir. Tüm bid'atler sapıklıktır, dalalettir. Her sapıklık da sahibini cehenneme sürükler. Bu konuda tüm âlimler ittifak hâlindedir.

Ulemamız "Bir şey sünnet mi, yoksa bid'at mi olduğu konusunda tereddüt edilse, o şeyin terki vaciptir." demişlerdir.

Tüm bu bilgileri esas alarak şunlara değinmek mecburiyetindeyiz.

- Mutasavvıflar yalnızca Allah'a mı ibadet etmektedirler? Kesinlikle hayır. Onlar gavslara, kutublara, Peygamber'e, Hızır'a, ölmüş gitmiş kimselerin ruhaniyetlerine ibadet etmektedirler. Çünkü; dua, istigâse, istiane, istimdat hepsi birer ibadettir.[9]

9 İstigasenin, gavstan yardım isteme ibadetinin de hâliyle bir usulü vardır; şöyleki; "Sıkıntıda olan bir kimse gavsı vesile edip Gavs Hazretleri-

- İslam'da olmayan onlarca ibadet icad etmişlerdir. Örneğin hatme-i hacegân, semâ, rabıta, sesli zikirler, türbe ziyaretleri, hoplamalı-zıplamalı ayinler, bilinmeyen namazlar vs. gibi. Çilehanelere kapanıp inzivaya çekilmek, meşayihi ziyaret etmek, kabirlerinde bekleyip ruhaniyetinden feyz almak, teberrükte bulunmak, nefsi düşman ilan edip, ona işkence uygulamak vs. gibi.
- Onlar derler ki: "İnsan kime ibadet ederse etsin, Allah'a ibadet etmiş olur. Zira O'ndan başka vücut, varlık yoktur." Bu sapıkların iddia ettiği gibi olsaydı, Allah yüzlerce ayetinde, niçin yalnızca kendisine ibadet edilmesini emretsin ki?
- Allah'ı bu kadar zikreden abidler, zahidler Allah'a –itaat anlamında– ibadet etmişler midir? Kesinlikle hayır. O'nun emir ve yasaklarına bu kadar lakayt olanlar, O'nun dinini ilga ve iptal edenler, O'na bu kadar isyan edenler nasıl ibadet/itaat etmiş olabilirler ki! İbadetin şuurunda olsalar öncelikle ibadetlerine kattıkları bidatlerden ve şirkten arınırlar. İhlâs'tan dem vuranlar ihlâs'ın öncelikle Allah'ı birlemek olduğunu bilirlerdi. Onların tevhitten anladıkları vahdettir, yani Allah ile kâinatın bir ve aynı olmasıdır. Bu ise, bize göre küfürdür. İbadet'in bir anlamı da tevhid'dir. "*Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın.*" (Nisa/36) ayetindeki "U'büdû" emrini ilk müfessirlerden Mukatil "O'nu birleyin" şeklinde anlamıştır.[10] Şuayb'ın (as) kavmi "*Ey Şuayb, senin namazın mı bize atalarımızın tapına geldiği şeylere ibadeti terk etmeyi emrediyor?*" (Hud/87) diyorlardı. Eğer bazılarına kıldıkları namaz, atalarının ilahlarına kulluğu terk ettirmiyorsa, bu nasıl namazdır? Namazda, secdede bile şeyhlerinin haya-

nin yüzü suyu hürmetine diyerek, Allah'dan dilekte bulunursa, derhâl işi görülür. Her rekâtında Fatiha'dan sonra on bir İhlâs okunarak, iki rekât namaz kılınır. Selâmdan sonra da on bir defa Rasûlüllah sallallâhû aleyhi ve selleme salât ve selâm getirip gavsın ismini anarak yalvarırsa, Allah Teâlâ'nın izni ve yardımıyla derhal işi görülür."(İ.Hakkı Altuntaş, *İhramcızade İ.Hakkı Toprak*, s. 65).

10 Mukatil b.Süleyman, *el-Vücûh ve'n-Nezâir*, s. 150.

lini, silüetini düşünenlerin, onlarla rabıta yapanların Allah'a ibadet ettikleri söylenebilir mi?

- Onların ibadet ettikleri kimseler, Allah'la birlikte şeyhleridir. Çünkü ibadet itaat demektir. Onlar Şeyhlerini mutlak itaat edilecek kimseler olarak görürler. Asla onların eleştirilmesini kabul etmezler. Onları Lâ yuhtî/hatasız ve Lâ yüs'el/sorumsuz kabul ederler. Bu tam olarak onları mabud edinmedir. Zaten günümüzdeki tasavvuf kutsanmış din büyüklerine ibadetin bir diğer adıdır. Onlara secde edeninden tutun da onların gaybı bildiğine, olağanüstü güçleri olduğuna iman etmeye kadar her türlü İslam dışı inanç ve eylem bu felsefede mevcuttur.

Allah'ın Rububiyeti

Kur'an'ın bizlere tanıttığı tüm geçmiş toplumlar, ne Allah'ın varlığını, ne de O'nun rububiyet ve ulûhiyetini inkâr etmektedirler. Onlar her ne kadar en yüce rab olarak sadece Allah'ı kabul etmiş olsalar da melekleri, sahte ilahları, cinleri, görünmez hayali güçleri, yıldızları, gezegenleri, peygamberleri, velileri ve din büyüklerini O'nun rububiyetine ortak koşmuşlardı.

Bu anlayışları nedeniyle onlar; teorik planda Allah'ı mutlak otorite, egemen güç v.s. anlamlarıyla rab olarak görüyorlardı. Pratik hayatlarında ise toplum katında güçlü olan, nüfuz sahibi kimselerin ahlaki, siyasi ve toplumsal anlamdaki rububiyetlerini kabul ederek onlara itaat ediyorlar, onların siyasal otoritelerine tabi oluyorlardı. Bütün peygamberler insanları şuna davet etmiştir: Bütün anlamları itibariyle Rab sadece bir tanedir, O da Allah'tır. Ancak Allah olan Rab olabilir. İlah bir tane olduğu gibi, Rab da bir tanedir ve O'nun Rububiyeti bölünmez bir bütündür.[11]

Bizi yaratan, yeryüzünün halifeleri kılan, besleyen-büyüten de O'dur. Yerlerdeki ve gökteki tüm canlıları görüp-gözeten, ihtiyaçlarını gideren O'dur, darda kaldığınızda imda-

11 Mevdûdî, *Dört Terim*, s. 35-87.

dınıza koşan da O'dur. O gayb ve şehadet âleminin yegâne maliki, meliki, sahibi ve Rabbidir. O; bu dünyanın da ebedi hayatın da yegâne ezel ve ebed sultanıdır. O'nun hiçbir ortağı, eşi, yardımcısı, çocuğu yoktur. Mülk ve melekût âleminin tek ilahıdır. Aynı zamanda O'ndan başka hâkim, deyyan/büyük hukukçu, din/şeriat vazeden, haramları ve helalleri tayin eden bir mutlak otorite, egemen güç, Seyyid, Efendi, Melik/Hükümdar yoktur. O ilahlığından kimseye bir hisse verip, ulûhiyetine ortak kılmadığı gibi, Rablığında de kimseye en ufak bir hisse verip, rububiyetine hiç kimseyi ortak koşmamıştır. Sizin bir sarayınız olsa, oranın yönetimini, idaresini emriniz altındaki kölelerle paylaşır mısınız? Tıpkı bunun gibi, Allah da kâinatın hâkimiyetini hiçbir faniye, yarattığı aciz kuluna devretmemiştir. Allah size kendinizden bir örnek verir. Otoriteniz altında olan kimseleri/kölelerinizi size verdiğimiz rızık üzerinde (söz sahibi) ortaklar olarak görüp, onlarla (otoritenizi) eşit olarak paylaşır mısınız? Birbirinizden çekindiğiniz gibi onlardan da çekinir misiniz? (Rum/28) İnsan kendi cinsinden bir başkasını bile kendine denk saymazken, üstelik zenginliği de kendisinin değil, emanet iken, Nasıl olur da Allah yarattığı kimseleri kendine denk tutar? Bu kimseler, ister melek-i mukarreb, ister nebiyy-i mürsel bir peygamber, isterse en büyük veliy-i muhterem olsun!

Arap müşrikleri Allah'ı besleyen, büyüten, yaşatan, öldüren, rızık veren anlamında rab olarak birliyorlardı. "*Eğer onlara yerleri ve gökleri kim yarattı? Diye sorsan hiç tereddütsüz Allah'tır derler.*" (Lokman/25) Yani, onlar ubudiyette ve ulûhiyette şirk koşmakla birlikte Allah'ı bu anlamda rubûbiyette birliyorlardı. Allah'tan başka birine Rab demiyorlardı. Yani "Tevhid-i Rububiyet"te durumları, tevhid-i ulûhiyet ve ubudiyet'e göre daha kabul edilebilir konumdaydı. Diğer ilahların yaratıcı, rızık verici, hayat verici olduğunu söylemiyorlardı. Yine Yunus/35. ayetinden öğrendiğimize göre Allah'ın dışındaki ilahlarının hidayete erdireceğini, doğru yola ileteceğini de iddia etmiyorlardı. Mekke müşrikleri Allah'tan başka Hâdi/hidayete erdirici olmadığını kabul ve itiraf eder-

lerken, bugünkü tarikatçılar ise; şeyh olmazsa kimsenin hidayete eremeyeceğini söylerler. Oysa Allah Peygamberimize bile *"Sen sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin."* (Kasas/56) demektedir.

Gelgelelim, tasavvufçular şeyhlerinin kâinatın tasarrufuna, idaresine karıştıklarını söylemektedirler. "Gavs-ı a'zamın, sahib-i zamanın izni olmadan bir kedi fare bile tutamaz." derler. Bu ve benzeri sözleri katıksız şirktir. Bunun şirk olduğunu kabul etmeyen de halis müşriktir. Yani tasavvuf dininin mensupları Mekke müşriklerinden de daha sapıktırlar. Küfür ve şirklerinde onlardan daha ileridedirler.

Ey İman edenler! Müşrikler yalnızca bir pisliktir. (Tevbe/28)

Allah size melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi emretmez. (Al-i İmran/180)

"Min dûnillâhi, Min Dûnihi" Kelimelerini Doğru Anlamak

Kur'an'da çok geçen bu ifade genelde, "Allah'ın gayrı, Allah'ın dışında" diye tercüme edilmekte olsa da bu çeviri doğru değildir. "Dûn"; "aşağısında, altında" demektir. Yani; "Allah ile birlikte, makam ve mevkice O'nun dûnunda, altında diğer ilahlar, şahıslar" demektir. "Dûnillâh"; Allah'ın astları, Allah'la birlikte, O'nun aşağısındaki, berisindeki ilahlar, putlaştırılan kimseler demektir.

Örneğin Allah İsa'ya (as) şöyle seslenir: *"Sen mi insanlara 'Beni ve anamı, Allah'ın dûnunda iki ilah edinin' dedin?"* (Maide/116) Allah ile birlikte kendini ve anneni ilah edinin dedin? Yani; hiçbir Hristiyan Allah'ı bırakıp İsa'yı ve Meryem'i rab edinelim demez. Allah/Baba ile birlikte diğerlerini/İsa ve Meryem'i ilahlaştırırlar.

Zaten bu ayetler müşrikleri anlatmaktadır. Müşrikler, Allah'ı reddedip, inkâr ettikten sonra başka ilahlar edinmiyorlardı ki! Onlar Allah ile birlikte, onun aşağısında, berisinde küçük ilahlar ediniyorlardı. Müşrik zaten hiçbir zaman Allah'ı inkâr etmez. O, Allah'ın niteliklerinden bazılarını meleklere,

cinlere, peygamberlere, salih kimselere, Hızır'a v.s. dağıtır. O, bu küçük ilahların Allah katında değerli kimseler olduğuna, Allah katında nazı, niyazı geçtiğine, Allah'ın bazı yetkilerini bu sevgili kullarına devrettiğini düşünür. O, bunların aracılığı ile Allah'a yakın olmak ister. Ya da onların tavassutu ile şefaati ile kayırılacağını düşünür.

İlah'ın Ne Demek Olduğunu Bilmeyen, Onu İnkâr Edebilir mi?

İlah; ne demektir. Maalesef günümüzde pek çok Müslüman ilah'ın kavramsal anlamını tam olarak algılamamıştır. Bir kimse "Lâ ilahe illallah" dese, lakin 'ilah'ın teviline kadir olmasa/yorumunu yapamasa imanı geçerli midir? İlahı ve ilahların ne olduğunu bilmeyen kimse onu nasıl red ve inkâr edebilir?

Bir kimse Kur'an öğretisini tam olarak anlamak için İlah'ın ne olduğunu bilmek zorundadır. Eğer kişi ilah'ın ne anlama geldiğini kavramsal olarak bilmez ise, ne tevhidi bilebilir ne şirki anlayabilir, ne de ibadeti yalnız Allah'a yapabilir. O, "Lâ ilahe illallah" demeye devam etmekle birlikte Allah'tan başkalarını ilahlaştırmaya devam eder.

Kur'an'ın Araplara indirildiği için herkes İlah'ın ne manaya geldiğini, Rab diye kime hitap edildiğini biliyordu. Çünkü bu terim onların günlük konuşmalarında önceden beri kullanılıyordu. Bu terimin hangi manaya atfedildiği biliniyordu. Bu yüzden onlara "Yalnızca Allah; İlah ve Rab'dir, O'nun ilahlık ve rabliğinde başka bir kimsenin ortaklığı yoktur." denildiğinde onlar bunu tamamen anlamışlardı. Onlar "lâ ilâhe" ile bu "cinsini nefyeden lâ" ile nelerin yasaklandığını çok iyi anlıyorlardı. Bu "lâ"nın tüm ilah türlerini, ilah namına ne varsa topunu kökten reddettiğini biliyorlardı. İslam davetine muhalefet edenler de Allah'tan başkasının ilahlık ve rabliğini inkâr etmenin ne manaya geldiğini bilerek karşı çıkmıştı. Zamanla bu terim anlam kaymasına uğradı ve ilah kelimesi; put anlamında kullanılır oldu. Kur'an "Allah'tan başkasını ilah edinmeyin" dediğinde onlar putları ve heykelleri bırakırlarsa

Kur'an'ın isteğini yerine getirdiklerini zannettiler. Oysa onlar ilah tanımı içerisine giren diğer birçok kimseye, nesneye çok sıkı bir şekilde bağlanmışlar, ancak bunun Allah'tan başkasını ilah edinmek anlamına geldiğini bilmemektedirler. Hâlâ bugün azımsanmayacak kadar Müslüman, Mekkeli müşrikleri ağaca, tahtadan putlara, taştan heykellere tapan, kaba saba kör cahil putperestler zannetmektedir.

Sözlükte ilah, ya "tapınmak", kulluk etmek anlamına gelen "ulûhet" kökünden gelir ya da "hayret etmek, gönülden bağlanıp sığınmak" anlamına gelen "veleh" kökünden gelir. Ya da "gizli olup, duyu idrakinin üstünde bulunmak" anlamına gelen "leyh" kökünden gelir. Buna göre ilah; "tapınılan, yüceliği karşısında hayrete düşülen, gönülden bağlanılıp sevilen, duyularla idrak edilemeyen varlık" demektir.[12] Öyleyse kendisinden başka ilah olmayan ilah şu anlamlara gelir:

- Evrende tasarruf eden, tabiata hükmeden güç,
- Duyu idrakinin üstünde bulunan, gizli, gizemli, kendisine hayret duyulan, gönülden bağlanılıp-sığınılan,
- Kendisinden korkulan ve kendisinden menfaat umulan,
- Kişinin ihtiyaçlarını gideren, ondan zararları defeden, duasına icabet eden üstün otorite.
- Hüküm ve emir sahibi zât. Kâinatı hükümranlığı altına alan, idaresini üstlenen, emir ve kanun koyan Şârî,
- Kendisinden hem korkulup, hem de sevilen zât...

İlah ise; ya bizatihi kendi başına tanrı ya da bazı ilahî veya yarı ilahî güçlere sahip bir aziz/salih kimse olarak telakki edilsin, Allah'ın sıfatlarından tümünün veya bir kısmının kendisine verildiği herhangi bir tapınma objesini ifade etmektedir.[13]

Allah kelimesinin; "ilah" lafzından türediği dil bilimciler tarafından kabul edilen en yaygın görüştür. Buna göre Allah lafzı "ilah" kelimesinden türemiştir. "Tapınılan, yüceliği kar-

12 Y.Şevki Yavuz, İlah md. *DİA*, s. 64, C. 22.
13 Muhammed Esed, *Kuran Mesajı*, C. 1, s. 7.

şısında hayrete düşülen, gönülden bağlanılan ve sığınılan" anlamına gelen bu kelimenin başına önce bir harf-i ta'rif getirilerek "el-ilah" şekline dönüştürülmüş, daha sonra da "lam" harfleri birleştirilerek ve kelime azamet ifade eden tok bir sesle "Allah" şeklinde okunmuştur".

***

Türkiye'de mensupları en okumuş bir tarikatın şeyhi olan ve üstelik kendisi de edebiyat profesörü olan bu zat; ilah kavramını anlamaktan ne kadar uzak olduğuna bir örnek verelim. M. Esat Coşan, şeyhi ve kayın pederi olan Mehmet Zahit Kotku'nun kalpten geçenleri bildiğini söyleyerek, şeyhini şöyle övmektedir:

> O, gelene sormadan cevabını verir, istemeden ihtiyaç sahibini muhtaç olduğu şeyi bağışlardı. Gönüllere, rüyalara tasarufu vardı. Bereket gittiği yerde yağar, bolluk onunla birlikte gezer, en ücra en kıtlık yere o gelince nimet dolardı. Beraberinde seyahat edenler tevafuklara, tecellilere maddi ve manevi hâllere ve ikramlara şaşar, hayretlere düşer, parmaklarını ısırırlardı.[14]

Peygamberimiz yıllarca arkasında namaz kılan, onunla cihada giden münafıkların kim olduğunu bilmezken, şeyhlerin böyle peygamberleri geride bırakan süper yeteneklerinin olması şaşılacak şeydir!

> *Çevrenizdeki bedevilerden münafık olanlar vardır ve Medine halkından da nifakı alışkanlığa çevirmiş olanlar vardır. Sen onları bilmezsin, biz onları biliriz.* (Tevbe/101)

Esad Coşan *Tasavvufa Giriş* kitabında ölmüş şeyhlerin dünyaya tekrar dönüp, tasarrufta bulunduklarını iddia eder;

> Evliyaullah Allah'ın sevgili kulları Allah'ın rızasını kazanmış kullar vefatlarından sonra da insanlara müessirdirler. Yani Tasarruf sahibidirler. Yani sizinle alakaları vardır. Rüyamıza girerler, nasihat ederler, ikaz ederler.[15]

14 Mehmed Zahid Kotku. Ehl-i Sünnet Akaidi. Önsöz'ünde, Oysa M. Zahit Kotku kendi kitabında gaybı bildiğini iddia eden, çalınan malları bildiğini ve cinlerin kendisine haber verdiğini söyleyen kişilerin kafir olacağını belirtmektedir. (Mehmed Zahid Kotku. *Ehl-i Sünnet Akaidi Dersleri*, İst/1980, Seha Neş, s. 134).

15 Esad Coşan, *Tasavvufa Giriş*, s. 29 Gümüş Yay, Konya/1990.

Ölmüş şeyhlerin tekrar yeryüzüne gelip, tasarrufta bulunabilmesi tamamen Kur'an'a aykırı bir inançtır. Mesela Hz. İsa, öldükten sonra ümmetinin ne yaptığından haberi yoktur. *"İçlerinde bulunduğum sürece onları gözetliyordum, beni vefat ettirince onlar üzerine gözetleyici yalnız Sen oldun."* (Maide/117) Yani Hz. İsa kavminin vefatından sonra ne yaptığından haberi yok iken şeyhler nasıl oluyor da öldükten sonra yeryüzüne gelebiliyor ve müritlerinden haberdar olabiliyorlar?

***

"Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki, ona "Benden başka bir ilah yok, öyleyse sadece bana ibadet ediniz." diye vahyetmiş olmayalım." (Enbiya/25) Allah kendisi hakkında ilah kelimesini kullanmaktadır. "İlâheke (senin ilahın) ya da ilâhüküm (ilahınız)" gibi! *"De ki: İnsanların Rabbine, insanların hükümdarına, insanların ilahına sığınırım..."* (Nas/1-3) Allah, sadece kendisinden başka ilah olmadığını belirtmektedir. "Lâ ilahe illa hû/O'ndan başka ilah yoktur." şeklinde onlarca yerde Kur'an'da geçer. Kur'an'a göre tek bir ilah vardır ve O'nun da adı; Allah'tır. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.

İslam'dan önceki Arapların ve eski milletlerin ilahlık bağlamında ne gibi düşüncelere sahip olduklarına, buna karşılık Kur'an'ın bu sözcükle ilişkili hangi yaklaşımları reddettiğine bakmamız gerekmektedir. Aslında ilahı tam idrak edip, red ve inkâr edebilmek için tüm ayetlere bakmak lazımdır. Zira Allah kitabında gelecek nesillerin şirk ve türlerinden sakınabilmeleri için adeta gözümüzün önünde şirkin otopsisini yapmıştır.

"Onlar, Allah'tan başkalarını, kendilerine bir statü ve nüfus sağlamak için ilahlaştırdılar." (Meryem/81) İlahlaştırdıkları kimseleri aslında kendilerini yüceltmek için, kendilerine bir güç kaynağı olmaları için yüceltmişlerdi.

"Yardım edilecekleri (Yani ilahların kendilerine yardım edecekleri) ümidiyle Allah'tan başka ilahlar edindiler." (Yasin/74) Bu iki ayetten anlaşıldığına göre cahiliye ehli, ilah olarak ni-

tedikleri varlıkların kendilerini desteklediğini, musibet ve belalardan koruduğunu ve onların himayesinde korku ve zarardan korunduklarını düşünüyordu.

...Rabbinin helak emri geldiğinde, Allah'ın dûnunda dua edip, yalvardıkları (O'na şerik koştukları ilahları) onların başından hiçbir şeyi savamadı ve üstelik bu ilahlar onların yıkım ve felaketlerini artırmaktan başka bir işe de yaramadı. (Hud/101)

Allah'ın dûnunda yalvarıp, yakardıkları (ilahlaştırıları) kimseler, yaratılmışlardır, hiçbir şey yaratamazlar, diri değil ölüdürler, ne zaman yeniden diriltileceklerini de bilmezler, ilahınız tek bir ilahtır. (Nahl/20-2)

Bu ayetlerden anlaşılmaktadır ki, cahiliye insanı, En Yüce İlah/Allah'tan başka onun dûnunda, makam ve yetkice aşağısında başka ilahların kendilerini desteklediğini, musibet ve belalardan koruduğunu ve onların himayesinde korkulardan ve belalardan emin olduklarını düşünüyordu. Cahiliye insanı, bu ilahlardan sorunlarının çözümünü ve sıkıntılarının giderilmesini istiyor, başka bir deyimle onlara niyazda bulunuyordu. Onların ilahları sadece cin, melek ya da tanrılardan oluşmuyordu. Bunlar arasında ölüp-gitmiş insanlar da vardı. Nitekim bu, "Diri değil, ölüdürler, Ne zaman yeniden diriltileceklerini bilmezler" ibarelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca "men, ellezi" gibi ibareler bunların insan olduğunu çok net göstermektedir. *"Allah'ın dûnunda/Allah'la birlikte dua edip, yalvardığınız kimseler tıpkı sizin gibi kullardır."* (Araf/194)

Yine: *"Sizin Rabbiniz, mülkün tamamı kendisine ait olan Allah'tır. Onunla birlikte, O'nun dununda yalvarıp-yakardığınız kimseler* (ellezine-akıllı varlıklar, insanlar) *hurma çekirdeği zarı kadar bir şeye bile sahip değildir. Onlara yalvarsanız/onları yardıma çağırsanız bile, sizin duanızı işitmezler. İşitseler bile icabet edemezler..."* (Fatır/13-4)

Onlar ilahlaştırdıkları bu kimselerin, kendi dualarını işittiğini ve onlara yardım etmeye kadir olduğunu veya onların isteklerini en yüce ilaha ilettiğini zannediyorlardı.

Allah'tan başka ilah edinme. O'ndan başka ilah yoktur. (Kasas/88)

...Allah'tan başkalarını (ilah olarak) çağırıp duranların, gerçekte bu ortak koşa geldikleri şeylere de uyup bağlandıkları yok. Onlar ancak zanlarının peşinden gidiyorlar ve sürü güdüsüyle hareket ediyorlar. (Yunus/66)

Tanrılarını kendileri tayin ediyor, böylece onların amiri oluyorlardı. Aslında bu, insanın kendisini tanrılaştırmanın bir diğer şeklidir.

İlah kavramının özü şudur: Bir insan susayınca oğlundan, hizmetçisinden su vermesini isteyebilir, bu şirk olmaz. Hastalanınca doktor çağırır, kendini tedavi etmesini, iyileştirmesini talep eder. Hiç kimse bu adamın hizmetçiden, doktordan yardım istemesine şirk diyemez. Bu su istemeye veya tıbbî destek istemesine "dua etmek" olarak da niteleyemez. Hizmetçisini ve doktorunu ilah olarak kabul ettiğini iddia edemez. Lakin aynı adam, susuzluk ve hastalıktan iyice bunaldığı sırada, hizmetçisini ve ya doktorunu çağıracak yerde ya da "Allah'ım bana şifa ver!" diyeceği yerde "Yetiş Ya Hızır!, Medet Ya Rasulallah, yetiş Ey Gavs-ı A'zam!" diye seslenmiş olsa bu adam bunlara dua/ibadet etmiş, bunları ilah edinmiş olur. Çünkü bu kişi bunların gaybı bildiğine ve yine bunların her yerde hazır ve nazır olduğuna inanıyor demektir. Yine bunların kendisini duyduğuna ve kendisine icabet edebileceklerine ve bunların olağanüstü güçlere sahip olduğuna veya sebepler âlemine hükmettiğine ve bu sebepleri harekete geçirmeye kâdir olduğuna inanıyor demektir. Ya da bu küçük ilahların, isteklerini en büyük ilaha/Allah'a aracılık yaparak ilettiğine inanıyor demektir.

Etrafınızdaki (kalıntılarını gördüğünüz) memleketlerin (ahalisini) biz helak ettik. Belki geri dönerler diye onlara ayetlerimizi defalarca açıklamıştık. Kendilerini O'na yaklaştırsın diye Allah'tan başka edindikleri ilahlar, azabımız inerken onlara yardım etseydiler ya? Yardım etmek bir tarafa onları bırakıp kayboldular. Bu onların yalanı ve uydurup durdukları şeylerdi. (Ahkaf/27-8)

O'nu bırakıp başka ilahlar edineyim, öyle mi? Eğer Rahman (olan Allah) bana bir zarar vermeyi dileyecek olsa, ne onlar bana zerre kadar şefaat edebilir, ne de beni kurtarabilirler. (Yasin/23)

Allah'tan başka veliler edinenler var ya, biz onlara sırf Allah'a yaklaştırmaları için tapıyoruz (derler) Allah, onların ihtilafa düştükleri meselede (kıyamet günü) hükmünü verecektir. Şüphesiz ki Allah yalancı nankörleri/kâfirleri hidayete erdirmez. (Zümer/3)

Allah'ı bırakıp da kendilerine ne zarar ve ne de fayda verebileceklere tapıyor ve bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir diyorlar. (Yunus/18)

Bu ayetlerden anlaşıldığına göre cahiliye insanı ulûhiyetin kendi ilahları arasında dağıtıldığı ve onların üzerinde daha yüce bir ilah olduğu düşüncesine sahipti. İlahları, en yüce ilahın ilahlığında birazcık nüfuz ve dahli bulunuyordu. Bu alt ilahların istekleri en yüce ilah huzurunda kabul görüyordu. Yine bu aracı ilahlar, en yüce ilah katında onların şefaatçisi idi. Onların tavassutu ile, kayırması ile isteklerine nail oluyorlardı. Bu gibi zanları yüzünden onlar, Allah'la birlikte diğerlerini de ilah olarak görüyorlardı. Dolayısıyla; herhangi bir kimseyi Allah katında aracı, şefaatçi edinerek ondan yardım dilemek, onun önünde ta'zim ve tekrim merasimleri tertiplemek, onlar adına yemin etmek ve adak adamak, onu ilahlaştırmaktır.

Allah "İki ilah edinmeyin." dedi. İlah sadece bir tanedir. O hâlde sadece benden korkun. (Nahl/51)

Ve (İbrahim) Rabbim bir şey dilemedikçe O'na şerik koştuklarınızdan asla korkmuyorum dedi. (En'am/80)

Bu ayetlerden, cahiliye insanının, eğer ilahları darılır ve onların himmetlerinden mahrum kalırsak hastalık, kıtlık, can ve mal kaybı ve diğer afetlere uğrarız diye korktukları anlaşılmaktadır. Hâlbuki Allah haşyeti/korkuyu yalnızca kendisine hasretmiştir. "*Yalnızca benden korkun.*" (Bakara/40) buyurur, Sevgiyi ise sadece kendisine hasretmemiştir. İnsanın başkalarını da sevmesine izin vermiştir, ancak bu sevginin Allah'ı sever gibi olmaması şarttır. Öyleyse haşyet ve muhabbet'te ibadetin kapsamına dâhildir. Zaten ilah; korkuyla karışık sevilen demektir.

"(Kavmi, Hud'a (as)) Sana sözümüz ancak şudur: Tanrılarımızdan bazıları seni fena hâlde çarpmış dediler." (Hud/54) Cahiliye insanı şimdiki tarikatçıların "evliyanın insanı çarp-

masından korktuğu" gibi ilahlarının öfkesini çekmekten, çeşitli belalara maruz kalmaktan korkuyorlardı. Hud kavmi ilahlarından epey korkuyorlardı ki, "*Ey Hud! Sen ilahlarımıza dil uzatıyorsun, ilahlarımızdan biri seni fena çarpmış.*" diye söyleniyorlardı.

"*Hevasını ve nefsani arzularını (şahsi görüşlerini) ilahlaştıranı görmedin mi?...*" (Furkan/43) Nefsanî arzularına boyun eğen ve onun isteklerini, Allah'ın emirlerine tercih eden kimse, aslında kendi nefsini ilahlaştırmış demektir. Ya da Allah'ı Allah'ın kendisini tanıttığı gibi tanımayıp ta, O'nu kendi felsefesine göre tanımlayan, O'na rol biçen kimse hevasını ilah edinmiş kimsedir.

Aynı şekilde (ilahlıkta Allah'a) ortak koştukları, müşriklerin çoğuna çocuklarını öldürmeyi bile hoş gösterdi. (En'am/137)

"*Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği şeyleri, onlara dinde şeriat yapan/kanun koyan (Allah'a) ortak koştukları (ilahları) mı var?*" (Şura/21) Bu ayetlerdeki ilah, ya insandır ya da insanın kendi firavunlaşmış nefsidir. Bu kimselerin koydukları yasalar, değişmez yasa/ilke olarak kabul edildiği, emir ve nehiylerine mutlak itaat edildiği, helalı-haramı tayin yetkisi bunların doğal hakkı kabul edildiği için ilahlaştırılmış kimselerdir. Müşrikler bu kimselerin haram ve helal kılma, din/şeriat vaz etme hakkına sahip olduğuna inandıkları için müşrik olmuşlardı.

Bir kimse herhangi bir varlığı kendi hâmi ve yardımcısı, sorunlarını çözen, ihtiyaçlarını gideren, dualarını işiten, fayda ve zarar vermeye gücü yeten olarak görmesinin nedeni; söz konusu varlığın/ilahın kâinat nizamı üzerinde bir yaptırım gücüne, bir otoriteye sahip olduğuna inanmasındandır. Yine, en yüce tanrıyı kabul etmekle birlikte, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla başkalarına yönelen kişinin bu davranışı, onun yöneldiği varlığı tanrılık otoritesinde şu veya bu şekilde ortak olarak görmesi nedeniyledir.

Kur'an'ın, Allah'tan başkasının ilahlığını reddetmede ve yalnızca O'nun ilahlığını ispatlamada tüm gücünü sarf ettiği temel kavram egemenlik kavramıdır. Kur'an'ın bu mevzuda-

ki yaklaşımı şöyledir: "Göklerde ve yerde tüm yetki ve otorite sahibi Allah'tır. Yaratma O'na hastır, nimetler O'ndandır, hüküm O'nundur, güç ve kuvvet kesinlikle O'nun elindedir. Her varlık isteyerek veya istemeyerek O'na boyun eğmektedir. O'nun dışında kimsenin ne bir otoritesi vardır, ne hükmü geçer, ne yaratma, yönetme ve düzenlemenin sırrına vakıftır ne de O ulûhiyetinden kimseye zerre miktarında da olsa herhangi bir hisse vermiştir." Bu bağlamda Kur'an'ın müşriklere gönderdiği mesajın özeti şudur: "Gerçekten O'ndan başka bir ilah olmadığına göre sizin başkalarını ilah sanarak yaptığınız bütün ameller batıldır. Bu ameliniz ister niyazda bulunmak, işlerini ona emanet etmek olsun, isterse ondan korkmak ve ona ümit bağlamak olsun, isterse onu şefaatçi/aracı edinmek olsun ya da hükmünü benimseyip, emrine körü körüne itaat etmek olsun bir şey fark etmez. Sizin başkalarıyla geliştirmiş olduğunuz tüm maddi ve manevi bağların yalnız Allah'a has kılınması gerekir. Çünkü tüm evrenin, gayb ve şehadet âleminin hükümranlığı O'nundur. Egemenliğini, ulûhiyetini kimseyle paylaşmayan ezel ve ebed sultanı O'dur.

Gökte de ilah olan, yerde de ilah olan O'dur. O hakîm ve alîmdir. (Zuhruf/84)

Ey insanlar, Allah'ın üzerinizdeki nimetlerini anın. Sizi gökten ve yerden rızıklandıran Allah'tan başka bir yaratıcı mı var? Ondan başka ilah yoktur... (Fatır/3)

De ki, Allah, işitme ve görme duyularınızı elinizden alsa ve kalplerinizi de mühürlese, Allah'tan başka bunları geri getirecek olan ilah kimdir?... (En'am/46)

O, kendinden başka ilah olmayan Allah'tır. Hamd dünyada da ahirette de O'nadır. Hüküm ve otorite yalnızca O'na aittir ve siz de O'na döndürüleceksiniz. De ki, 'Hiç düşündünüz mü; Allah geceyi üzerinize kıyamet gününe kadar çekip uzatsa, Allah'tan başka size aydınlık getirecek olan ilah kimdir'?... Yine, de ki: "Allah gündüzü, üzerinizde kıyamet gününe kadar çekip uzatsa içinde dinlenip rahatladığınız geceyi getirecek Allah'tan başka bir ilah var mı?... (Kasas/70-2)

Kimdir gökleri ve yeri yaratan, gökten sizin için su indirip de o suyla, (sizlere kalsa bir ağaç bile bitiremeyeceğiniz) güzel bahçeler bitiren? Allah'la beraber başka bir ilah ha!... Kimdir yeri oturmaya uygun kılıp arasından nehirler akıtan, orada sarsılmaz dağlar ya-

ratan ve iki deniz arasına bir engel koyan? Hâlâ Allah'la beraber başka bir ilah ha!... Kimdir darda kalanın duasına icabet eden ve ondan kötülüğü gideren ve sizleri yeryüzünün halifeleri kılan? Allah'la beraber başka bir ilah, öyle mi?... Kimdir o, karanın ve denizin karanlıklarında sizlere yol gösteren ve rüzgârları rahmetinin önünden müjdeci olarak gönderen? Allah'la beraber başka bir ilah ha! Allah onların şirk koştukları her şeyden yücedir. (Neml/60-3)

İnsanların bir kısmı Onu bırakıp da hiçbir şey yaratamayan, bilakis kendileri yaratılan, kendilerine bile ne zararı ne faydası dokunan, ne öldürmeye, ne hayat vermeye ve ne de öldükten sonra yeniden diriltmeye gücü yeten (kimseleri) ilahlar edinmişlerdir. (Furkan/2-3)

De ki: Allah'tan başka yalvardıklarınızı gördünüz mü? Bana gösterin, onlar yerden neyi yarattılar? Yoksa gökler(in yaratılışın)da onların bir ortaklığı mı var? Eğer doğru iseniz bundan önce (inmiş olan) bir kitap yahut bir bilgi kırıntısı getirin. Allah'ı bırakıp da kıyamet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek, dahası kendisine dua edildiğinin farkında bile olmayan (ölü veya diri) kimselere yalvarandan daha sapık kim olabilir? (Ahkaf/4-5)

Eğer gökte ve yerde Allah'tan başka ilahlar olsaydı kâinat nizamı alt üst olurdu. Arşın rabbi olan Allah, onların nitelemelerinden münezzehtir... (Enbiya/22)

Allah ne bir evlad edinmiş ve ne de O'nunla birlikte bir ilah vardır. Eğer böyle olsaydı her ilah yarattıklarıyla ayrılıp müstakil olur ve her biri diğerine üstün gelmeye çalışırdı. (Mü'minun/91)

Ey Peygamber de ki: Onların dedikleri gibi, eğer Allah'la birlikte başka ilahlar olmuş olsaydı, arşın sahibine (yakın olmak ya da O'na galip gelmek için) çareler ararlardı... (İsrâ/42-3)

Sıradan birer iş olarak görülen ihtiyaçları karşılama, sorunları çözme, himaye etme, imdat ve yardıma koşma, koruma ve kollama, dualara icabet etme, aslında sıradan işler olmayıp, bunların bir ucu bütün bir kâinat nizamını yaratan ve yöneten bir otoriteyle çok alakalıdır. Küçük ve önemsiz şeyler üzerinde bile şöyle bir düşünsek, gökte ve yerde sayısız faktörlerin çok hassas ölçülerle, muazzam bir planlamayla birlikte hareketleri olmadan oluşmasının imkânsız olduğunu anlarız. İçmiş olduğunuz bir bardak suyun, yemiş olduğunuz bir tahıl tanesinin oluşması için bile bütün kâinat birlikte hareket etmek zorundadır. Sebepler dünyasındaki sınırsız ve sayısız unsurun birbirleriyle aynı anda uyumlu bir biçimde

hareket etmesi gerekmektedir. Tek bir elektronun varlığı bile olmazsa olmaz öneme sahiptir. Bugünkü evrenimizde nerdeyse sonsuz denecek kadar proton ve elektron olmasına rağmen her ikisinin toplam sayıları denktir. Aksi hâlde birinin tek bir tane fazlalığı bile evrenin toplam elektrik yükünü altüst etmeye kâfidir. O hâlde bizim dualarınıza icabet eden ve isteklerimizi yerine getiren sıradan bir güç değil de gökleri ve yeri yaratan, gezegenleri hareket ettiren, rüzgârlarla bulutları taşıyıp, yağmurları yağdıran, kısaca, tüm evrene egemen olan mutlak bir kudret ve otorite olması lazımdır.

Bu egemenlik (kudret ve otorite) bölünemez bir bütündür. Yaratma gücünün bir kimsede, rızıklandırma yetkisinin bir başkasında, güneşin birinin kontrolünde, yerin bir başkasının hâkimiyeti altında, hastalık ve sıhhat vermenin başka birinin yetkisinde, öldürme ve yaşatmanın bir diğerinin kontrolünde olması imkân dışıdır. Böyle olsaydı bu kâinat nizamı asla yürümezdi. Bu yüzden tüm yetki ve gücün ezel ve ebed Sultan'ının elinde toplanması zaruridir. O Sultan'ın mülkün sahibi olması, gayb ve şehadet âleminin melekûtunun elinde olması gereklidir ve vakıa da zaten böyledir.

Tüm egemenliğin bir tek otoritenin elinde bulunması ve bu egemenlikte hiçbir kimsenin zerre kadar bile hissesinin olmaması gerektiğine göre şüphesiz, ulûhiyetin de hiç kimseyle paylaşılmaksızın tümüyle söz konusu otoriteye tahsis edilmesi gerekir. O'ndan başka kimsenin insanların feryatlarını işitmeye, dualarını kabul etmeye, kendine sığınan, istigasede bulunana yardım etmeye, insanlara hâmi, yardımcı ve velî olmaya, fayda veya zarar vermeye gücü yoktur. Hatta kâinatın hâkimi, mâliki nezdinde, O'na yakınlığı hasebiyle şefaati kabul edilen, orada sözü geçen bir ilah da yoktur. O'nun hükümranlığına, kâinatta istediği gibi tasarrufta bulunmasına kimse zerre kadar müdahale edemez. Hiç kimse O'nun işlerine karışamaz.

> *...Mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen sahibi olduğun mülkünde istediğine iktidar verir, istediğinden alırsın; dilediğine izzet verir, dilediğini zelil kılarsın...* (Al-i İmran/26)

Hakiki melik/hükümdar olan Allah (sizin hayal ettiğinizden)çok daha yücedir. O'ndan başka ilah yoktur. Arş-ı A'la'nın (kerem ve lütuf tahtının) maliki O'dur. (Mü'minun/116)

...Bu gün mülk/hükümranlık kimindir? (diye sorulur). (Bunun cevabı), 'Elbette gücü her şeye yeten/mutlak otorite olan tek Allah'ındır.' (Mü'min/16)[16]

Göklerde ve yerde tüm yetki ve otorite sahibi Allah'tır. Yaratma O'na hastır, nimetler Ondandır, hüküm O'nundur, güç ve kuvvet kesinlikle O'nun elindedir. Her varlık isteyerek veya istemeyerek O'na boyun eğmektedir. O'nun dışında kimsenin ne bir otoritesi vardır, ne hükmü geçer, ne yaratma, yönetme ve düzenlemenin sırrına vakıftır, ne de O'nun ulûhiyetine herhangi bir ilahın müdahalesi söz konusudur. Kâinata hâkim olamayan ilahlar sizin ihtiyaçlarınızı gideremez, duanıza icabet edemez. Kâinatı yaratmak kimin elindeyse, bir tohumu ancak o çatlatabilir, besleyip büyütebilir. Bir çiçeği yaratmak, kâinatı yaratmak kadar zordur. Zira o çiçeğin bütün bir kâinatla alakası vardır.

Allah'ın otoritesi parçalanma kabul etmez bir bütündür. Sizin bir sarayınız olsa, oranın idaresini hizmetçilerinizle paylaşır mısınız? Tıpkı bunun gibi, Allah da kulları insanlarla veya onların ruhlarıyla (!) kâinatın idaresini paylaşmaz. İlahlık ve otorite birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Otoritesi olmayan ilah olamaz. Öyleyse egemenliği söz konusu olmayanın ilahlığı da söz konusu değildir. Otorite, hükümranlık, bir olan Allah'ın olunca, ilahlıkta sadece O'nun hakkıdır. Allah'a yakınlığını iddia ederek O'nun huzurunda şefaati kabul edilen, sözü geçen bir ilah da olamaz. O'ndan başkasının ihtiyaç sahibinin hacetini giderdiğine inanmak affedilmez bir cürümdür, şirktir ve günahların en büyüğüdür.

Mekkeliler, Lat, Menât, Uzzâ'yı Allah'ın melekleri ya da kızları olarak görüyorlardı. Onlardan birinin gönlünü yaparsak, onlarda bizi kayırırlar, aracı, şefaatçi olurlar diye ümit ediyorlardı. "*Allah'la birlikte, Allah'ın dûnunda velîler/evliya edinenler, 'Biz bunlara bizi Allah'a yaklaştırsın diye ibadet ediyoruz'*

16 Mevdûdî, *Dört Terim*, İlah md.

derler." (Zümer/3) Mekkeliler –birkaç düzine mutlak aristokrat, ateist/dehri dışında– Allah'ı en büyük ilah olarak kabul ediyorlardı. Yegâne Rab O'nu kabul ediyorlardı. Yani O'nun rububiyetini kabul etmede sıkıntı yoktu. Yaşatan, öldüren, rızık veren O'ydu. Onlar Allah'ı en büyük ilah olarak kabul etmelerine rağmen, kendilerine kutsallık verdikleri, ölmüş kimselerin ruhaniyetlerinden yardım istiyorlar, şefaat ve aracılık yapmalarını istiyorlardı. "*Allah'ın dününda/Allah'la birlikte dua edip, yalvardığınız kimseler tıpkı sizin gibi kullardır.*" (Araf/194) ayeti onların ilahlaştırdığı kimselerin kendileri gibi Allah'a kulluk eden insanlar olduğunu belirtmesine rağmen, onları Allah'ın ulûhiyetinden az-çok hisse sahibi kimseler olarak görüyorlardı. Bu yarı ilahların Allah ile temasları olduğu için gaybı bilir diyorlardı. Gaybın haberlerine muttali olabilmek için kâhinlere, kâhinler de Allah'a yakın olan Lat, Menat, Uzza gibi ilahlara muhtaçtılar. İlahlarının makarr'ında, ruhlarının bulunduğu yerlerde onlarla güya temasa geçiyor, oralarda bereketleniyorlardı. Onlara kurban kesip, öfkelerinden/gazaplarından korunmuş oluyorlardı. Onları Allah'a yaklaşmak için vesile, aracı kabul ediyorlardı. Yine Mekkeliler cinler/görünmez varlıklarla Allah arasında bir nesep bağı bulunduğuna inanıyorlardı. "*Onlar, Rahman'ın kulları olan melekleri de dişi (ilahe) saydılar.*" (Zuhruf/19), "*Onlar, cinlerle Allah arasında bir nesep bağı kurdular. Oysa andolsun ki, cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler.*" (Saffat/158)

Müşrikler melekleri Allah'ın kızları olarak nitelerken, onların yaratılmadığını, vahdet-i vücutçular gibi, onların Allah'tan doğduğunu, sudûr ettiğini vurguluyorlardı. Yine bu Allah'ın ulûhiyetinden hisse verdikleri kimseleri/melekleri Allah'ı sever gibi seviyorlardı. Allah'ı ulaşılmaz kabul ettiklerinden ruhani varlıkları aracı yapıyorlardı. Mekke müşriklerinin, Allah katında, nazı niyazı olan, biraz nüfuz ve dahli bulunan, arzu ve isteklerinin onlar vasıtasıyla gerçekleştiği, menfaatleri celp, zararları def etmenin onların şefaatine bağlı olduğu birtakım ilahları vardı. Çok sıkıştıklarında, mesela Ebrehe

Mekke'yi kuşattığında dini yalnızca Allah'a has kılarak dua etmeye başlayıverdikleri de oluyordu.

Allah, Mekkeli müşriklere ilahları bire indirin, benim dışımda ilah edinmeyin, diğer tüm ilahları red ve inkâr edin deyince, müthiş rahatsız oldular, İslam'a ve Müslümanlara saldırıya geçtiler. Kur'an yalnızca Lat, Menat ve Uzza gibi birkaç ilaha değil, tüm aracı ilahlara savaş ilan etmiştir. İlah, âlihe/ilahlar, endâd, esnam, evsân, temâsil, şurekâ, şühedâ, şufeâ, erbâb, evliya, emsal, tagût, cibt, ensâb, sâhibe, vs.

Bugün hâlâ put deyince sokaklarda heykel türü şeyler arayan kimselerin şunu bilmesi gerekir: Peygamberimiz yirmi yıl boyunca Mekkelilerin zihinlerindeki putları yıkmak için didindi. Kâbe'deki putları yıkması ise; onun sadece bir saatini aldı.

Lâ ilahe illallah, yalnızca bir ilahı kabul etmek değildir. Aynı zamanda tüm ilahları reddetmek demektir. Hatta "La ilahe" evvel emirde red ve inkârdır. Tıpkı "*Kim Tagut'u inkâr eder, peşinden Allah'a iman ederse hiç kopmayacak ipe tutunmuş olur.*" (Bakara/256) ayetinde olduğu gibi. Tüm ilahları reddetmeyi, otoritelerini tanımamayı ister. Hiçbirinin en ufak bir gücü ve kudretinin olmadığını tüm kalbinizle kabul etmelisiniz. Tüm sahte ilahları bu "Lâ ilahe" süpürgesi ile süpürüp atmalısınız. Daha sonra temizlediğiniz alana "İllallah" diyerek biricik ilah, güç, otorite, mabud, veli, yardımcı, şefaatçi olan Allah itikadını yerleştirmelisiniz. Sonra da O'na teslim olmalı, gönülden inkıyat etmelisiniz. O'ndan başka gavs edinmenin Ebu Cehillik olduğuna şeksiz, şüphesiz iman etmelisiniz. Artık doğrudan O'na ellerinizi açmalısınız. Araya kimseyi koymamalısınız.

Geçenlerde Menzilistan cemaatinden biriyle tartışıyordum. Allah'tan başkasına "gavs-ı a'zam/en büyük yardım edici" diyen birinin nasıl Müslüman olarak nitelendirilebileceğini sordum. Adam dedi ki: "Be ahmak herif! Allah'ın her yerde eli-kolu mu var? Mübarek bir zâtını/gavs'ını yardım için gönderiyor." Bunun üzerine bende; "Allah'ın elinin kolunun eremediği yere gavsını gönderiyor öyle mi? Demek gavs Allah'tan

daha üstün sıfatlara sahip (!)" Şöyle cevap verdi: "Biraz daha oku, Evliyaullah'ın Allah'ın yaratma sıfatı hariç tüm sıfatlarına sahip olduğunu göreceksin." Sizin cevabınız bu kimseye ne olur du? Benim ki de o oldu.

Elmalı'nın dediği gibi; Allah'ın zatında sıfatlarının çok veya çeşitli olmasına inanmaktan dolayı şirk lazım gelmez. Lakin aynı sıfatta birleşen zâtların sayıca çokluğuna inanmak şirkin katmerlisidir.[17] Gavs hazretleri millete tövbe dağıtacağına, tevhidi anlatsa, şirkin çeşitlerini öğretse ne kadar güzel olur. Fakat bu takdirde etrafında gavs baba diye divan-pençe duran mürit bulabilir mi? Pek emin değilim.

Allah'ın hiçbir ortağı, yardımcısı, velîsi yoktur. Bu yüzden hiçbir mü'min Allah'tan başkasını velî/işlerini üstlenen kişi, Nasîr/yardımcı, ihtiyaçlarını gideren, belaları savan, duasını kabul edip, icabet eden bir ilah edinemez. Edinirse muvahhit Müslüman olamaz, müşrik olur.

Bir kimse günde bin defa "La ilahe illallah' diye tespih çekip de ilahın ne demek olduğunu, kavramsal anlamını bilmiyorsa ve kafasında hâlâ onlarca ilah varsa bu zavallı kişi Allah'a iman etmiş olur mu? Üstelik Allah önce bana iman edin, sonra yavaş, yavaş diğerlerini inkâr edersiniz de demedi. Önce diğerlerini red ve inkâr edeceksin, sonra bana iman edeceksin diyor. İmanda Kayserili usulü pazarlık da yoktur, birazını kabul edelim, bazısını reddedelim. Ya Allah'ın istediği gibi inanırsın ya da cehennemde yer mi yok?

Gerçekten Meryem oğlu Mesih Allah'tır diyenler kâfir olmuştur. (Hâlbuki) Mesih, 'Ey İsrailoğulları, yalnızca benim de Rabbim, sizin da Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin' demişti. Kim (bir beşere ilahlık yakıştırarak) O'na ortak koşarsa, Allah ona cenneti haram kılar. Onun varacağı yer cehennemdir. (Maide/72)

Mekkeli müşrik "la ilahe" demenin ne anlama geldiğinin farkındaydı. Bunun bütün bir Arabistan'a savaş ilanı anlamına geldiğini biliyordu. Ne var ki günde bin defa Lâ ilahe illallah diyenler, ilahın teviline, tefsirine kavramsal anlamına hâlâ muk-

17 Elmalı, *Hak Dini Kuran Dili*, İhlas süresi.

tedir değillerdir. Bu yüzden hayatlarında, ibadetlerinde, dualarında tevhidin esamesi okunmuyor. "Ne bilem hocam, biz cahiliz, hocalarda bize böyle anlatmadılar, yok mu bize bir çıkış?" diyenlere, şunu söylemek boynumuzun borcu: Sizi cennete sokacak bu kelime-i tayyibedir. Kim bu kelime-i tevhidi söylerse ve bunun gereklerini yerine getirirse cennet ona vaciptir. Bu söz ona ebedi saadetin kapısını açıyor. Fakat siz bu kavramı öğrenmek için hiçbir ciddi gayrette bulunmadınız. Nasıl olur da özür beyan edersiniz? Şirk koşmazsanız –günahınız ne olursa olsun af edilme ihtimali var– cennet'e gideceksiniz. Amma şirki ve çeşitlerinin neler olduğunu bilmiyorsunuz. Tesbih çekmeyin, hatim indirmeyin, ezkâr ve evradınızı birkaç hafta terkedin, sünnetleri kılmayın, kendinize birkaç gün ayırıp adam gibi öğrenin. Zaten her bir Müslüman'ın bunları bilmesi farz-ı ayındır. Her bir öğretmenin öğrencisine, her bir babanın oğluna, her bir Müslüman'ın diğerine tevhidi ve bunun zıddı olan şirki ve çeşitlerini öğretmesi farz-ı ayındır.

Ayrıca kelime-i tevhid'i hulus-u kalp ile söyleyen buna şirk, şek/şüphe karıştırmamalı, teşbih/O'nu mahlûkata benzetmemeli ve tatil/birtakım sıfatlarını iptal etmemelidir ki, Allah'tan başka ilah tanımadığına dair şehadeti geçerli olsun.

Veli, Evliya Kavramı

Tasavvufun canına okuduğu bir diğer kavram velî kavramıdır. Bugün toplumuzda velî veya evliya kelimesi ne lügat ve ne de Kur'an'daki manasıyla kullanılır. Asr-ı saadetten çok sonraları oluşan velî ve evliya kavramlarını, İslam dışı kültürlerin, İslam ırmağına akıttığı pisliklerin zamanla bu ırmakta oluşturduğu adacıklara benzetebiliriz. Tasavvuf kültürünün belkemiğini oluşturan bu kavram Yeni Eflâtunculuktan Maniheizme, Şamanizmden Budizme, Hristiyanlıktan Yahudiliğe, paganizmden Zerdüştlüğe kadar hemen bütün İslam dışı dinlerin köhne kalıntılarının üzerine bina edilmiştir. Velî ya da evliya; benliğini Allah'ta yok etmek suretiyle, üstün vasıflara ermiş, harikulade şeyler gösterebilen ululara isim olarak kullanılır olmuştur. Kelimeye zamanla öyle bir anlam yüklemesi yapılmıştır ki, nerede ise Allah adına kâinatın idaresi-

ni yürüten bir "yarı tanrılar" söz konusudur. Yunan tanrılar panteonu/konseyi gibi!

Oysa Kur'an'da; müminler "evliyaullah", kâfirler "evliyau'ş-şeytan" olarak nitelenirler. Kur'an; Allah'a iman eden ve takva sahibi olan/Allah'tan korkan her mümini velî kabul eder. "*Dikkat edin! Allah'ın velîlerine/evliyaullaha ne bir korku, ne de bir hüzün vardır. Onlar iman eden ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlardır.*" (Yunus/62-3)

Ayette geçen Allah'tan sakınanlar/muttakilerin kimler olduğunu (Bakara/3-4) açıklar. Onlar gayba inanan, namazı ikame eden, Allah'ın verdiklerinden başkalarına veren, Peygamber'e ve önceki peygamberlere ve ahirete inananlardır.

İki tür velî vardır: Allah'ın velîsi ve şeytanın velîsi, velîlerin büyükleri de Hz. Peygamber'in ashabıdır. Her sınıf Müslüman arasında velî bulunabilir. Adı ister fakir, ister sûfî, ister tacir, ister hâkim olsun! Yani; kim olursa olsun takva sahibi bütün müminler evliyadır. Evliya olmayı bir zümreye tahsis etmek yanlıştır.

İlk müfessirlerden Mukatil'e göre velî kelimesin; on vechi/farklı anlamı vardır. Çocuk, Akrabalığı olmayan arkadaş, Yakın kimse, Asabe, baba tarafından akraba, Kişiyi kölelikten kurtaran kimse, efendi, Müttefik, Hak dinde velayet (dostluk), İçten nasihat etmede, hayırhahlık hususunda velî edinmek vs. gibi anlamları yanında Rab; "*Ben Allah'tan başkasını mı velî/rab edineceğim.*" (Enam/14), "*Onun dışında velîler/rabler edinmeyin.*" (Araf/3), "*Yoksa, O'nun dışında velîler/rabler mi edindiler.*" (Şura/9), İlahlar; "*Allah'ın dûnunda edindikleri velîlerin/ilahların onlara hiçbir faydası olmaz...*" (Casiye/10), gibi anlamlara da gelir.[18] Yani, velî kelimesi sadece dost, akraba, yakın anlamına gelmez. Kelimenin ilahlık ve rububiyet ile de alakası vardır.

Allah'ın esmaü'l-hüsnasından biri de "velî"dir. Yine Kur'an'da "mevlâ" kelimesi de velî anlamındadır.

18 Mukatil b. Süleyman, *el-Vücûh ve'n-Nezâir*, s. 88.

Velî kelimesi Allah için kullanıldığında; dost, yardımcı, müminlerin işlerini üstlenip, yürüten anlamında kullanılmıştır. Allah onları karanlıktan aydınlığa çıkarır. Müminler için kullanıldığında ise; Allah'a ibadet ve taat işini üstlenen kimsedir. Allah'a olan iman ve muhabbetleri dolayısıyla Müminler O'nun dostluğuna mazhar olmuşlardır. Rıza nasıl çift yönlü ise, "Allah müminlerden razı, müminler de O'ndan razıysa", velayet de böyledir. Mümin ile Allah'ın dostluğu emir-komuta ilişkisi düzeyinde değildir. Onların dostluğu muhabbet-velayet temelleri üzerinde yükselir.[19] Allah müminleri velî edinmiştir. Müminler de O'nu velî edinmişlerdir. Allah müminlerin velîsidir, dostudur, yardımcısıdır. O müminleri sever. Müminler de en çok Allah'ı sever, O'na muhabbetle yönelir, O'na karşı gelmekten sakınırlar. O'nun hukukuna sahip çıkarak, i'lâ-yı kelimetullah'ı, O'nun dinini, mesajını yüceltirler. O'nun dinine yardım ederek velîliklerini/velayetlerini gösterirler.

> *Allah müminlerin (hakîki, değişmez, mutlak) velîsidir.* (Al-i İmran/68)
>
> *Yoksa onlar Allah'tan başka velîler mi edindiler? Hâlbuki hakîki velî Allah'tır. O ölüleri diriltir...* (Şura/9)
>
> *(Ey İnsanlar!) Size Rabbinizden indirilen Kitaba uyunuz. O'ndan başka velîler (evliya) edinip de onlara tâbi olmayın. Ne kadar da az düşünüyorsunuz!* (Araf/3)
>
> *Kâfirler Allah ile birlikte, Allah'ın dûnunda başka velîler edindiler.* (Şura/6)
>
> *O (Allah) aciz kalıp, bir velî'ye ihtiyacı da olmaz.* (İsrâ/111)

Yine Kur'an müminlere şöyle hitap eder:

> *Sizin velîniz/dostunuz yalnızca Allah, rasulü ve iman eden müminlerdir.* (Maide/55),
>
> *(Melekler müminlere derler ki) Biz dünya hayatında da cennette de sizin velînizîz...* (Fussilet/31)

Allah, müminlerin şeytanı, kâfirleri/Hristiyan ve Yahudileri velî/askeri müttefik edinemeyeceklerini (Maide/51) belirtir. Hatta –küfrü imana tercih etmişlerse– babalarını ve kardeşlerini bile velî edinemezler. (Tevbe/23)

19 Mustafa İslamoğlu, *İman*, s. 113.

Velî kavramının, Türklerin İslam'a girişinden sonra, Şamanizm, Budizm, Zerdüştilik, Mazdeizm, Maniheizm ve Hristiyanlık gibi önceki dinlerinden taşıdıkları inançların tesiriyle kavramsallaştığı görülmektedir. Bugünkü anlamıyla "velî" kavramı Hristiyanlıktaki "aziz" kelimesi ile tıpatıp aynıdır.

Türklerdeki velî anlayışının temeli Şamanistlikten kalmadır. Eski Türk şamanları incelendiğinde bunların Türk velî tipine çok benzediği anlaşılır. Gelecekten haber veren, hava şartlarını değiştiren, felaketleri önleyen yahut düşmanlarına bela musallat eden, hastaları iyileştiren, göğe çıkıp uçabilen, ateşte yanmayan Türk Şamanları bu hüviyetleriyle adeta İslam sonrası eserlerde velî veya evliya olarak tanındı. Şamanist Türkler, şamanların harikulade insanlar olduklarına, ruhlar ve gizli güçler ile ilişki kurup onlara istediklerini yaptırabildiklerine inanırlardı.

Yine Türklerin eski ata kültü de velî telakkisinin oluşmasına tesir etmiştir. Çünkü onlara göre ata öldükten sonra onun ruhunun üstün birtakım güçleri olduğuna inanılır ve ondan şefaat beklenirdi. Bu üstün ruhani güçlerle donanmış insan tipinden, Anadolu İslam'ındaki velî'ye geçmek zor olmadı.

Bu velîler, Abdurrahman Camî'ye ait *Nefehatü'l-Üns*'te yazdığına göre:

> Yoğu var edebilir, varı yok edebilir. Gizli şeyleri açığa çıkarır, açıkta olanları gizleyebilir. Ölüyü diriltir, diriyi öldürebilir. Gıyaben söylenenleri işitir. Gaybden ve gelecekten haber verir. Su üzerinde yürür, uzak yerlere anında gider-gelir. Aynı anda farklı yerlerde görülür. Hayvan bitki veya cansız maddelerin tesbihlerini duyar. Havada dolaşır. Vahşi hayvanları emrine alır, vs. Bazıları da "insanın kalbinden geçeni bilir, gelenin sormadan cevabını verir, istemeden ihtiyaç sahibinin muhtaç olduğu şeyi bağışlar. Gönüllere ve rüyalara tasarruf eder. Bereket gittiği yerlere yağar...

Bazı velîler de Allah ile konuşabilir, hatta O'nu emri altına alabilir. Bazı evliya, sadık müridine, vefatından sonra, hayatta olduğundan daha fazla menfaat eriştirebilir. Kabrindeyken müridini yetiştirir. Müridi kabrinden onun sesini işitir (!)

Tasavvufçuların Kur'an'dan aldıkları velî kavramına bambaşka bir elbise giydirdikleri anlaşılmaktadır. Allah'ın muttaki sıradan kullarından, keramet sahibi velîler ürettiler. Allah'ın iradesi ve kanunlarının bu kişiler aracılığıyla gerçekleştiğini uydurdular.[20] İbnü'l-Arabî ise; dünyanın manevi yönetimini velîlere verir. Artık velîler, Allah'ın yürüyen ayağı, tutan eli, gören gözü vs. olur. Yani Mekkelilerin evliyası/putları, İbnü'l-Arabî'nin evliyasının yanında oldukça masum kalır. Artık bu velîler Allah'ı görürler, onunla konuşurlar, ilimlerini doğrudan ondan alırlar, gaybı bilirler. Kâinatta istedikleri gibi tasarrufta bulunurlar. Diledikleri cennete, diledikleri de cehenneme gönderirler.[21]

Allah'tan başkasını velî edinmek, velî bilmek, Allah'ın salih kullarını putlaştırmaya giden çok tanıdık bir tarihi tecrübedir. Vedd, Süvağ, Nesr, Yeûk ve Yegus putları Şit peygamberin kavminden, beş salih kimsenin adıydı. Abdullah İbn Abbas'a göre kavmi bu salih kimseleri çok seviyormuş. Ölünce bunlara görkemli kabirler yapmışlar. Arkadan gelenler bu kimselerin resimlerini yapmışlar. Onların torunları da bu salih kimselerin heykelini yapalım, onlara sevgimizi gösterelim, onları unutturmayalım demişler. Daha sonra gelenler de bu putlara tapmaya başlamışlardır. Putperestliğin tarihi başlangıcı böylece Allah'ın kullarına aşırı sevgiden doğmuştur.

Allah'ın dûnunda velîler edinmeyin. (Araf/3)

Yine Mekkelilerin ilahlarından Lât hakkında şöyle rivayetler vardır: Lât denen adam cahiliye döneminde hacılara yemek pişiren, çok hayırsever, salih bir kimse imiş. Sonraları çok şöhret bulmuş, daha sonrakiler bunun mezarına gelip dua etmeye başlamışlar, sonra da bilinen süreç işlemiş ve putu filan dikilecektir.

Baba baba gibi, hoca hoca gibi, koca koca gibi sevilir. İnsan babasını kocasını sever gibi sevemez. Severse bu sapıklık olur.

20 *Şamil İslam Ans.* C. 6, s. 338.
21 İ.Sarmış, *age*, s. 160.

Keza hocasını da öyle! Üçü de sevgi, amma üçü de ayrı ayrı sevgidir. Tıpkı bunun gibi; Allah, Allah'a lâyık olduğu üzere sevilir. Eğer sevgide ölçü tutturulamazsa, hocalar, salih kimseler Allah gibi sevilmeye başlar ve sonunda biz de Allah'ın en sevmediği ve pislikler diyerek öfkesini izhar ettiği müşriklerden oluruz. Kuralsız sevgimiz, bize yapışan zehirli bir sarmaşığa dönüşür. Zira haddini/sınırını aşan her bir şey zıddına/tam tersine inkılâb eder/dönüşür. Haddi aşmamak çok önemlidir.

Bugün güzel memleketimizin dağını, bayırını, her yerini velîler/erenler/evliyalar ile dolduranlar, ne olur bir kerecik de Allah'ı velî edinseler! Hatta O'ndan başka velî edinmeseler, ne güzel olur değil mi?

Her yeri uçanlarla-kaçanlarla, Ermiş'lerle-pişmişlerle, aşmışlarla-olmuşlarla dolduranlar, Allah'ın kâinatın idaresini kimselere pay etmediğini bir bilseler. Sünnetullah'ın asla değişmediğini bir bilseler. Esas kerametin keramet göstermemek olduğunu, istikamet üzere olmak olduğunu bir bilseler! Bütün müminlerin Allah'ın evliyası olduğunu bir öğrenseler! Ne olur! Ne güzel olur!

Allah kendisinden başkasını velî/evliya edinenlerin hâlini, ördüğü ağı ev edinen dişi örümceğin hâline benzetir. (Ankebut/41) Kendi kafasındaki vehimlerle, gerçek dışı bilgilerle bir örümcek ağı kurar ve bu kurduğu ağın içine kendisi düşer. Kendi kozasını kendi örer ve kendini mahveder. Nasıl örümceğin ağına düşen bir daha asla kurtulamaz ise, Allah'tan başkasını velî edinen kimse de asla iflah olmaz. Bu dişi örümceğe meftun olan erkek örümcek onunla çiftleştikten sonra, dişi örümceğin yemi olur. Bugün de tarikat ağına düşenler, Allah'tan başka velîler edinip de bunları Allah'ı sever gibi sevenler bu gayrimeşru sevginin korkunç girdabında kendilerini felakete sürüklemektedirler. Allah'a verilmesi gereken sevgi Vedd putuna ya da diğerlerine verilince helak kaçınılmazdır. Bu "vedd"; çok sevilen demektir. Allah'a verilmesi gereken sevgi başkalarına, velîlere verilince örümceğin ağına düşmek kaçınılmazdır.

İman şirk enkazı üzerine kurulamaz. Şirk kokan tüm inançlardan, sevgilerden uzak durmak gerekir. Allah, kendisi gibi bir başkasının sevilmesini asla bağışlamaz. O ne güzel Mevla, ne güzel yardımcıdır! Selam olsun, O'nu Ebedi Sevgili olarak sevenlere! "*Lâ ühıbbü'l-êfilîn/Fena ve zevale mahkûm olanlar sevmeye değmiyor.*" (En'am/76) diyebilenlere!

Hz. Peygamber Mekke'yi fethettikten sonra, Taif'i de fethetmek istedi, ama olmadı. Medine'ya döndü. Daha sonra, Tâif'in etrafı Müslümanlarla çevrilince, Müslüman olmaktan başka çare olmadığını gördüler. Medine'ye bir heyet gönderdiler. Hz. Peygamber'le birkaç gün anlaşma için müzakere ettiler ve tartıştılar. Her şeyi kabul ettiler. Allah'a, Kur'an'a ve Hz. Muhammed'e inanmayı, namazı, orucu, zekat vermeyi kabul ettiler. Yalnız bir şey istediler: Atalarından beri tapageldikleri Lât tanrısına saygıları, sevgileri çok köklü olduğundan, onun yıkımını üç sene sonrasına ertelemesini istediler. Hz. Muhammed bunu kabul etmedi. İki seneye, bir seneye, altı aya, en sonunda bir aya kadar indiler. Hz. Peygamber yine kabul etmedi. Artık putun yıkılmasını da kabul ettiler ve hiç olmazsa bize yıktırma dediler. Hz. Peygamber bu son isteklerini kabul etti ve Kureyş'ten birilerini gönderip o putu yıktırdı.[22]

İşte bunlar namaz kılmayı, oruç tutmayı, zekat vermeyi vs. kabul ettikleri hâlde, Lât denen salih kimseye, velî edindikleri bu puta karşı besledikleri aşırı sevgi ve saygıdan dolayı, putperestlikten bir türlü kurtulamamışlardı!

Putperest Arap zorda olsa bunları gönlünden çıkardı ve sonunda Müslüman oldu, ama şimdiki Müslümanlar bu putperest Araplar kadar kafalarını çalıştıramıyor! Bazı din büyüklerine gösterdikleri aşırı sevgi ve saygının tapmak olduğunu, onları rabb edinmek olduğunu anlayamıyorlar!

Hâtemü'l-Evliyâ Nazariyesi

Bu masalı bir Şiî olan Hâkim et-Tirmizi (v. 320) uydurmuştur. Tam bir yalan makinası ve bidatçi olan bu tasavvuf

22 Hüseyin Atay, "Dinde Reform", *AÜİFD*, 2002, Sayı 1.

büyüğü de Hızır'la karşılaşmış, ondan ilim almıştır. Mezarlarda ve harabelerde bir gün dolaşırken rüyasında Peygamber'i görür, Hakk ile kendi arasındaki perdeler kalkar ve Allah'tan ilhamlar almaya başlar! Ona göre velîler hatadan korunmuştur! Velîlik de nübüvvet gibi bir ilahî lütuftur! Tek farkı tebliğ vazifesi yoktur! Helenistik ve gnostik felsefeden gelen hikmet anlayışını tasavvufa aktarmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere o bir hakîm/filozoftur. Peygamberlik ve velilik bu hikmetlere sahip olmaktan ibarettir![23]

Hz. Peygamber "hâtemü'l-enbiyâ/nebîlerin sonuncusu" olduğu gibi her bir şeyh kendisinin en büyük/en son velî/hâtemü'l-evliyâ olduğunu iddia etmiştir. Mütevazilik, mahviyet pek bu semte uğramamış anlaşılan. Tasavvuf ne kadar nefsi terbiye ediyormuş örnekte pek de güzel görünüyor.

İbnü'l-Arabî; teşri ve nübüvvet biter amma velayet bitmez der. Ona göre velayet bir yönüyle peygamberlikten aşağı ise de diğer yönüyle ondan üstündür. Rasul, Cebrail vasıtasıyla ilmini alırken, hâtemü'l-evliyâ olan kendisi doğrudan Allah'tan alır! Âdem henüz su ve çamur iken o hâtemü'l-evliyâ olarak oralarda dolaşmaktadır.

Atış serbest. At babam at. Nasıl olsa bunlara inanacak o kadar koyun var ki!

Bu sapıklar, biz ilmimizi ölümlülerden/peygamberlerden değil, ölmeyen Allah'tan aldık derler. Öyle bir denize daldık ki, peygamberler onun sahilinde kaldı, derler.

İbnü'l-Arabî'ye göre peygamberliğin, biri Allah'a, diğeri kullara bakan iki vechesi vardır. Allah'a yönelik olanına velayet/velîlik denir, kullara ait kısmına, şeriat ile ilgili yönüne nübüvvet denir. İnsanların avâmına şeriat lazımdır. Peygamberler de bunu getirirler. Buna karşın yeryüzünde her zaman bir seçkinler/havâs/ârifler vardır. Kendisi de bu arifler için gerekli olan bâtınî ilmi getirir. Nasıl Allah ile ilgili hususlar insanlarla ilgili hususlardan üstün ise, Velayet/velîlik de nübüvvetten/peygamberlikten üstündür!

23 A. Abdullah Bereke, "Hâkim et-Tirmizî" md. *DİA*, C. 15, s. 197.

Böylece küfür ve dalâletini bir kere daha izhar eder.

Bidayetteki mutedil sûfîler; "Velayetin nihayeti/sonu, nübüvvetin bidayetidir/başlangıcıdır." derlerdi. Bir defa tren raydan çıkmaya görsün, hangi çukura yuvarlanacağı belli olmaz. En sonunda velîler, nebîlerden üstün olacaklardır.

İbnü'l-Arabî, nûr-i Muhammedî ile "nebî ve velîlerin bâtınî ilimlerinin kaynağı" diye tanımladığı hatimü'l-evliya arasında şöyle bir bağ kurar: "Gerek nûr-i Muhammedî, gerekse hatimü'l-evliya olan kendisi, dünyaya gelmezden çok önce varlık âlemine çıkmışlardır. Âdem (as) daha çamur halinde iken, Hz. Muhammed peygamber, kendisi de velîdir. Bu velîlerin sonuncusu *Futuhât*'ında kendisini İsa ve Muhammed'in varisi olarak takdim eder.

Sûfîlerin en büyüğü, "Şeyhu'l-Ekber"i, Muhyiddin İbnü'l-Arabî, *Fütûhât*'ın da fukahayı ve ashab-ı rey'i velîlerin firavunları ve Allah'ın salih kullarının deccalları olarak" olarak niteler.

Nice İslam âlimi de onu "Şeyhu'l-Ekfer", en büyük, en kâfir şeyh olarak görmüşlerdir. Onu şeyh, üstad olarak kabul edenler de onun din kardeşleri olmaz mı?

Evliyaullah ve Evliyauşşeytan

Evliya kelimesi Kur'an'da daha çok olumsuz anlamda kullanılmıştır. Şu ayetlerde dost, müttefik anlamında kullanılır.

Biz şeytanları inanmayanların evliyası yaptık. (Araf/27)

Sizde şeytanın evliyası ile savaşın. (Nisa/76)

Ey inananlar! Benimde düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri evliya edinmeyin. (Mümtehine/1)

Eğer onlar Allah'a ve Nebîye ve ona indirilene inanmış olsalardı kâfirleri evliya edinmezlerdi. (Maide/81)

Şimdi siz beni bırakıp da İblis'i ve neslini kendinize evliya mı ediniyorsunuz? (Kehf/50)

Mü'minler, mü'minleri bırakıp da kâfirleri evliya edinmesinler. (Al-i İmran/28)

Zâlimler birbirlerinin evliyasıdır. (Casiye/19)

O şeytan ancak kendi evliyasını korkutur. (Al-i İmran/175)

Şeytanları evliya edinenler de kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlardı. (Araf/30)

Şüphesiz ki şeytan kendi evliyasına sizinle mücadele etmesi için fısıldar. (Enam/121)

Şu ayetlerde ise Mekkelilerin Allah'a yaklaşmak için Allah ile kendileri arasında koydukları pek çok aracıdan biri olarak geçmektedir. Bu aracılar çoğu kere insandır, Allah'ın salih kullarıdır.

Allah ile birlikte ondan başka evliya edinmeyin. (Araf/3)

Allah onlardan bir kısmına dalâleti takdir etti, çünkü onlar Allah ile birlikte O'ndan başkalarını da evliya edindiler. (Araf/30)

De ki: O'nu bırakıp da kendilerine bile bir faydası ve zararı olmayan kimseleri evliya mı edindiniz? (Rad/16)

İnkâr edenler, benimle birlikte benim Salih kullarımı evliya mı edineceklerini sandılar? Biz cehennemi böyle nankörler için hazırladık. (Kehf/102)

Allah kâfirleri ve ibadet ettikleri kimseleri bir araya getireceği gün, 'Siz mi saptırdınız benim kullarımı, yoksa onlar kendileri mi saptılar' der. Onlar seni tenzih ederiz. Seninle birlikte, senin dûnunda evliya edinmek bize yakışmaz...derler (Furkan/17-8)

Cehennemde onlara dünyada kazandıklarının ve Allah'tan başka edindikleri diğer evliyaların onlara hiçbir faydası olmaz. (Casiye/10)

Evliya kelimesi, Kur'an'da 40 küsur yerde geçmekte olup bunlardan sadece beşi olumlu anlamdadır.

Allah'ın evliyasına korku yoktur.(Yunus762),

Müminler, müminlerin evliyasıdır. (Tevbe/71, Enfal/72),

Allah'ın evliyası muttakilerdir. (Enfal/34),

Melekler müminlerin evliyasıdır. (Fussilet/31)

Hâsıl-ı kelam Müminler Allah'ın velisidir. Kâfirler/müşrikler şeytanın evliyasıdır. Bunun sebebi Allah'tan başka veliler, evliya edinmeleridir. Müminler, Allah'ın dışında veli, evliya/veliler edinmemelidirler. O'nunla aralarına hiç kimseyi sokmamalıdırlar. Mürşit isterlerse onlara Kur'an yeter. O Kur'an ki Hz. Muhammed'in (sav) hocasıdır. Onu 'dâl'den, 'üsve-i hasene, hulukin azîm, rahmeten lil-âlemin' seviyesine çıkaran

mürşididir. Veli, dost istersen Allah yeter. O da yetmiyorsa cehennem ne güne duruyor.

O ne güzel dost, ne güzel Mevla, ne güzel yardımcıdır. Ey tüm güzelliklerin sahibi ve kaynağı olan Allah'ım! Sana olan sevgimizi asla senin salih kullarından birinin sevgisiyle zehirlemiyoruz. Sevgimize şirk katmıyoruz.

Maalesef tarikatçıların kendi elleriyle inşa ettikleri evliya kültü, Kur'an'da defalarca geçen Mekke müşriklerinin ve daha önceki milletlerin kula kulluğudur, salih kulları velî edinip, Allah ile kendi aralarında şefaatçi yapmalarıdır.

İnsan Allah'ın Halifesi midir?

Halife kelimesi de tarikatçılar tarafından anlamı kaydırılan bir diğer kavramdır. Onlara göre "İnsan küçük âlemdir. Allah büyük âlemdir. İnsan Allah'ın halifesi, vekilidir." Evrenin bir insan gibi hareket ettiği, insanın da bir küçük evren olduğu fikri eski kültürlerden alınmadır. Mesela Aristo'ya göre insan zihninin kuralları, evrenin de kurallarıdır.[24]

Sûfîler, İnsanı "Allah adına evrende hükmetme" anlamında Allah'ın halifesi olarak kabul ederler. Mesela Gazâlî, insanda Allah'ın üflediği bir ruh bulunduğunu, Âdem'i/insanoğlunu kendi suretinde yarattığını, dolayısıyla Allah'ın halifesi olduğunu söyler.

İbnü'l-Arabî, halife kavramını daha başka boyalara sokarak, Allah'ın halifesi; "Allah'ın tüm isim ve sıfatlarıyla kendisinde tecelli ettiği insan-ı kâmildir." der. Allah halkı ve mülkü bu insan-ı kâmil ile korur. Yine, İnsan Allah'ın halifesi olduğu gibi, Allah da insanların halifesidir. Velîler de Rasuller gibi doğrudan doğruya Allah'tan hüküm alabilirler. Velîler manen halife, devlet başkanları da zahiren halifedir.

İslam âlimleri insan için "Allah'ın halifesi" deyiminin kullanılmasından hoşlanmazlar. Gerçekten de Kur'an'ın hiç-

24 Tabii ki bu Aristo mantığı çoktan tedavülden kalkmış olup, dış dünyanın insan zihniyle karşılıklı birebir tekabüliyeti yoktur. Orada tersine nedensellik de vardır. Sonuçların sebepleri doğurması gibi, insan mantığının kabul etmeyeceği durumlar da vardır.

bir yerinde ne tekil, ne de çoğul "Allah'ın halifesi/halifeleri" şeklinde geçmez.[25] Raşid Halifeler kendilerine asla "Allah'ın halifesi" diye hitap edilmesini kabul etmemişlerdir. Onlara "Emîru'l-Mü'minîn ya da Resulullah'ın halifesi" diye hitap edilmiştir. "Allah'ın halifesi" ünvanını zâlim Emevî sultanları kullanmışlardır. Böylece Allah'a kulluktan uzaklaşıp, O'nun vekilliğine soyunmuşlardır.

"Half"; arka demek olup, "Halfeke"; senden sonra demektir. "Halefe" fiili; sonradan gelmek demektir. "*Onların arkasından yerlerine başka bir kuşak geçti.*" (Araf/169), "*Bunların yerine namazı umursamayan kuşaklar geçti.*" (Meryem/59)[26] Türkçede kullanılan "halef-selef" bunu ifade eder. Eski bakan selef, yeni bakan haleftir. Halife "izleyen, daha sonra gelip, egemen olan" anlamına gelir.

Halife hem ism-i fail, hem de ism-i mef'ul'dür. İsm-i fail olursa; başkasına vekâlet eden, İsm-i mef'ul olursa; bir başkasına vekâlet veren anlamına gelir.

Halife kelimesinin çoğulu "Halâif"tir. Anlamı; olumlu manada bir başkasına vekâlet eden, yerine geçen, halef olan demektir. "*Ey Davud! Biz seni yeryüzünde (atalarının yurdunda) halife/hükümdar yaptık.*" (Sâd/26), "*Biz de onları halifeler (yaşadıkları toprağın mirasçıları) yaptık.*" (Yunus/73) "*Sonra onların ardından Biz sizi (helak olanların yaşadığı) topraklara mirasçı kıldık...*" (Yunus/14)

"*Hani, Rabbin meleklere 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' dediğinde...*" (Bakara/30) ayetinde geçen "halife" çoğul anlamında olup, insan nesli kastedilmiştir. Buradaki halife deyimi ile ya; daha önceki çağlarda yaşamış, kan dökücü, insan olarak anılmaya değmeyen insanımsı/hominid canlıların ardılı, onların yerini alacak insan türü kastedilmiştir. Ya da yeryüzüne en son gelecek, yaratılmışların halefi, en mükemmel varlığı yaratacağım, denilmiş olabilir. Zira; "Ekabir meclise sonradan teşerrüf eder." deyimi muktezasınca, İnsan nesli

25 Süleyman Uludağ, "Halife" md. *DİA*, C. 15, s. 299-300.
26 İsfehânî, *Müfredât*, Halefe md.

de dünyaya volkanlar biraz sakinleşince, dinozorlar ortalıktan çekilince, yeryüzü iskana müsait hâle gelince, en sonuncu olarak dünya sofrasına buyur edilmiş olmalıdır. Allah'u a'lem. Eğer Hilafet'e; siyasi hükümranlık anlamı verecek olursak, bu durumda halife, hâkim ve yönetici olmak anlamına gelir. Böylece Âdem ve soyu, yeryüzünde hâkim ve yönetici yapılarak, nasıl davranacağı hususunda denenecektir. Nitekim Yunus/14. ayetinde "*Biz sizi yeryüzünün halifeleri yaptık ki, nasıl davranacağınızı görelim.*" buyrulmaktadır.

Gerek "halâif, gerekse hulefâ" şeklinde Kur'an'da geçen, *hilafet;* Allah'ın vekilliği ve nâibliği anlamında kullanılmamıştır. İnsan hiçbir şekilde Allah'ın vekili ve ya nâibi olamaz. Vekâlet; ölen, orada olmayan ya da işinde aciz olanlar için söz konusu olabilir. Allah âlemlerden müstağnidir. Artı, insanı bir defa Allah'ın vekili yaptınız mı "el-vekîlü ke'l-asîl/vekil asil gibidir." kuralı gereği, Allah'ın tüm yetkilerini kullanmaya kalkar. Üstelik halifelik vekillikten daha üstündür. Bir kimseye verdiğiniz vekâleti geri alabilirsiniz amma, hilafeti geri alamazsınız. "*De ki: Ben sizin üzerinize vekil değilim.*" (En'am/66) Peygamberimiz bile Allah'ın vekili olamazken nasıl halifesi olacak? Hele hele sıradan bir insan "Allah'ın halifesi" olacak! Olacak şey değil.

Kur'an'da "*Sizi yeryüzünün halifeleri yapan O'dur.*" (Enam/165) ve benzeri ayetlerde geçen "yeryüzünün halifeleri" ile kastedilen yeryüzünün imanı ile görevlendirilmiş, en üstün yeteneklerle donatılmış, yeryüzüne en son gönderilmiş, Allah'ın iradesini/muradını burada gerçekleştirecek, Allah'ın dinini/hükümlerini dünyada hâkim kılacak halife/kalfadır. Bu halife vahye muhatap olan, emanetin sırtına yüklendiği, tüm canlıların emrine musahhar kılındığı, ebediyete namzet İnsandır. "Yeryüzünün halifeleri"; ya önceki ümmetlerin yerine varis kılınan Müslümanlardır. Ya tüm insanlık ailesidir. Siz tüm canlıların en sonuncusu olarak dünyaya gönderildiniz veya birbirinizin ardından gelen ümmetlersiniz. Ya da Allah yeryüzünde sizin hâkim olmanızı takdir etti, sizi oranın vârisleri kıldı anlamındadır.

Pavluslar, insanları tanrılaştırmaya çalışacaklar, insanları küfre ve ilhada davet edecekler, biz muvahhitler ise, onu layık olduğu en yüce konuma, Allah'a kulluk mertebesine yükselteceğiz. Zira; Allah'ın halifeye ve vekile ihtiyacı yoktur. İnsan ancak insana halife olabilir. Allah peygamberine bile, "*Sen onlar üzerinde bir vekil değilsin.*" (Enam/107) buyururken, nasıl olur da sıradan bir insan Allah'ın halifesi olabilir? Üstelik halifelik, vekillikten daha üstündür.[27]

(Ey Muhammed!) Sen yalnızca bir uyarıcısın, Her şeye vekil olan Allah'tır. (Hud/12)

Sûfilerin hilafeti zâhiri ve bâtınî diye ikiye ayırır. Zâhiri olanı sultanlara, bâtınî olanı ise şeyhlerine verirler. Bu ise Şiîlerden aynen kopyadır. Onlar da esas hilafeti Masum İmam'a verirler. Yine sûfiler; Allah'ın birisini irşat için bizzat görevlendirmesine "hilafet almak" şeklinde ifade ederler.[28] Bu yüzden sık sık, kendilerine rüyalarında hilafet verildiğini söylerler. Erken kalkan hilafet makamına oturup, kasılır. Tabii, yersenizl

Hızır Hikâyesi

Hızır menkıbesi tasavvufçuların en çok istismar ettikleri bir mevzulardan biridir. Kur'an'da Hızır diye bir şey yoktur. Hızır ile ilgili tüm rivayetler uydurmadır. Kur'an'da olan, Musa peygamber ile Salih Kul'dur. Bu salih kulun bir melek mi, yoksa insan mı olduğu da tartışmalıdır. Hatta bu Musa'nın İmran bin Musa, yani Musa Peygamber mi, yoksa bir başka Musa mı olduğu konusu bile müfessirler tarafından tartışılmıştır.

Hızır; yeşil demektir. Güya ayağının bastığı yer yeşilleniyormuş. Hıdrellez/bahar bayramı gibi, Hızır kültü de eski kültürlerden kalmadır. Hızır efsanesi bizlere eski dinlerden, halk hikâyelerinden tevarüs etmiştir. Eksik olmasın hadisçiler, sonra da menkıbeci tasavvufçular "hızır efsanesi" hakkında neler uydurmamışlardır ki! Güya Ab-ı hayat suyundan içmiş de bu yüzden hâlâ hayatta imiş, yok 200 metre boyun-

27 Abdülaziz Bayındır, *Doğru Bildiğimiz Yanlışlar,*, s. 60.
28 S. Uludağ, agm, s. 300.

daymış, karides ve mantar yermiş, her sene Cebrail ve diğer büyük meleklerle Arafat'ta buluşuyormuş, vs.

Hızır menkıbesi, Yahudilikteki İlyas ve Hristiyanlıktaki Aziz George/Circîs hikâyeleriyle benzerlik arz eder.[29] Gılgamış Destanında nehirlerin birleştiği yerde oturan ve ihtiyacı olan herkese yardım eden kişidir. Yine İskender Efsanesinin, Hızır menkıbesine dönüştüğü anlaşılmaktadır. Yine Grek mitolojisinde bir "Yeşil Adam" hikâyesi vardır. Tüm bunlar onun kadim halk kültürlerinden beslendiğini göstermektedir.

Sûfiler Hızır'ı çok severler. Sebebi çok basittir. Güya Allah'ın velî bir kulu olan Hızır, Musa peygambere güzel bir sopa çeker. Şeriat âlimi Musa, Velayet mertebelerini kat etmiş bir velî olan Hızır karşısında nasıl aciz, cahil kaldığını, böylece velayetin nübüvvete/peygamberliğe üstün olduğunu gösterirler (!) Şeriat/zahir ilminin yetersiz olduğunu, ledünni ilmin gerekli olduğunu ispatlamış olurlar (!) Onların nazarında Hızır Allah'ın bir velî kulu, ulu'l-azm peygamberlerden olan Hz. Musa ise ondan ders alan bir mürittir!

Sûfilerin hikâyelerine göre Musa, Allah'ı görmek istediğinde, "Sende bu benlik oldukça beni göremezsin. Beni görmek için benim gözüm sende olmalı!" hitabıyla karşılaşır. Yani, Musa şuhud makamına ermek için henüz nefsini aradan çıkarmamıştır (!) ve Allah dağa değil, onun benlik dağına tecelli edip onu paramparça etmiştir (!)

Ey Koca Musa olamadın bir zıttırık derviş, bak başına neler geliyor!

Sûfiler hâlâ Hızır'la görüşmektedirler. Ondan ders alırlar, zikir çeşitleri öğrenirler. Çok tabii ki bunların tamamı palavradır. Hızır'ın yaşadığına dair tüm deliller, tasavvuf meşhurlarının anlattıkları hikâyelerden öteye geçmez!

Hatta bu sapıklar, şeyhlerinin şeriata mugayir davranışlarını, Hızır'ın gemiyi batırması, masum çocuğu öldürmesi gibi, bizim henüz hikmetini bilemeyeceğimiz bir sebepten dolayı yapmış olabileceklerine inanırlar.

29 *DİA*, C. 17,s. 407.

Bugün sadece sûfiler değil geniş halk kesimleri de Hızır'ın her yerde hazır ve nazır olduğuna inandırılmışlardır. Daraldıklarında Allah Hızır'ı imdada gönderir. Kendisi tenezzül edip gelecek değil ya (!) Arabanız uçuruma mı gidiyor, Hızır kapıyı açar, içindekini kolundan tutup dışarı çıkarır. Hem o bizim "Hızır Acil Servis"i gibi saatler sonra gelmez. Anında damlar. "Kul kalmayınca darda, Hızır yetişmezmiş. Her geceyi kadir, her geleni Hızır bil" derler.

Böyle bir itikada sahip olan birisi gerçekten Müslüman olabilir mi? Böyle bir anlayışta Allah'a yer var mıdır? Allah'a ihtiyaç da var mı? Sıkıştın mı, yalvar Hızır'a. O da her yerde hazır ve nazır mübarek! Böyle bir inanç sahibi halis, muhlis, şeksiz, şüphesiz müşriktir. Her an, her yerde hâzır ve nâzır olan Allah, her an, her yerde bitiveren bir Hızır olmuş!

Hızır, Yahya (as) koç gibi boğazlanırken imdadına koşmuyor da Uhud'da Peygamberimizin o çok zor anlarında, hayat-memat meselesi iken, "Yetiştim Yâ Rasulallah" deyip imdadına yetişmiyor da birilerine zırt-pırt ha bire geliyorsa, bu işte bir yanlışlık var demektir!

Müslümanların her an, her yerde hazır ve nazır olan Allah inancı çökünce, bunun yeri putperest kavimlerden kalma Hızır tanrısı ile doldurulmuştur.[30] Bahar tanrısı/Hızır/Yeşil; etrafı yeşillendiren, bastığı yerlere hayat veren Anadolu tanrılarından biri!

Tarikatçılara göre Hızır ledünnî ilme yani; Allah'tan aracısız gelen bir ilme sahiptir. Nasıl Hızır Musa'ya ilim öğrettiyse, velîler de Allah'tan aldıkları ledünni ilim sayesinde/ilm-i velayet ile ilim-i nübüvvet sahibi peygamberlere ve onların varisi olan âlimlere öyle üstünlüğü vardır!

İlham sahibi (!) velilerin "ulu'l-azm" sahibi beş büyük peygamberden biri olan Musa peygambere din ve hikmet öğretebildiğini söyleyebilmek ne büyük cürettir!

30 İhsan Elaçık, *Bana Dinden Bahset*, s. 278.

İmam Rabbânî, Hızır'a Şafii mezhebine göre namaz kıldırır. İstediği şekillere, cisimlerin suretine girebildiğini söyler. Ondan dua ister. O da (estağfirullah, sizin gibi ululların) bizim gibilerin duasına ihtiyacı yoktur der. Onun vazifesinin kutb-u medar'ın (kendisi gibi büyük evliyaların) hizmetini görmek olduğunu Hızır'ın dilinden aktarır.[31] Atış serbest. At babam at! Kur'an'dan habersiz, ha bire *Mektubat* okuyan, kendilerine Ehl-i Sünnet ve'l-cemeat gibi şatafatlı sıfatlar veren o kadar zavallı var ki!

Her bir ermiş, pişmiş; "Hızır bana tavsiyede bulundu, bana hil'at giydirdi." deyip durur. Bunlara sormak lazım: Hz. Musa'ya tahammül edemeyen Hızır, nasıl olur da şeriat tanımayan, cuma ve cemaat bilmeyen, ilim tahsil etmeyen ve ruhbanlık hayatı yaşadığını iddia eden, esrarkeşler gibi ha bire sigara pöfürdeten bu cahil sofilere tahammül eder?

Yahudilik konusunda büyük bir ihtisası olan İbn Hazm, Hızır menkıbesinin tamamıyla Yahudi kaynaklı olduğunu belirtir. Hızır'la ilgili rivayetler zaten büyük ölçüde Vehb b. Münebbih gibi İsrailiyat nakletmekle itham edilen kimselere dayanır.

Her bir insan ölümlüdür. Buna –varsa– Hızır da dâhildir. Bazı âlimler; "*kendisine katımızdan bir rahmet verdik.*" ayetine dayanarak, bu "salih kulun" nebî/peygamber olduğunu söylemişlerdir. Çünkü "rahmet vermek" başka ayetlerde nübüvvet olarak açıklanmıştır. Yine; "*katımızdan ona bir ilim öğrettik.*" ayeti de onun vahiy aldığını gösterir. Ayrıca Musa'nın (as), "Bana öğretmen için sana tabi olayım mı?" demiştir. Bunun da Salih Kul'un peygamber olma ihtimalini güçlendirmektedir. Çünkü; peygamber peygamber olmayana tabi olmaz.

Bu Salih Kul'un, bir melek olması da mümkündür. Çünkü; ancak bir melek Musa'ya rehberlik edebilir. Ancak bir melek Allah'tan doğrudan vahiy alabilir. Kur'an, Allah'ın "*kullarımızdan bir kul*" ayetindeki "kul" kelimesini melekler için de kullanır.[32] Hem bir meleğin bir nebîye rehberlik yapması, nebînin nebîye yapmasından daha uygundur.

31 İmam Rabbânî, *Mektubat*, 282.mektup.
32 İ.Sarmış, *age*, s. 123.

Kıssanın anlattığı aslında şudur: Her bir şeyi gören ve bilen, her bir şeyi hikmetle yapan, Kâinatı avucunun içi gibi bilen birisi var. Onun bilgisi zamanı kuşatmıştır, hâliyle gaybı ve geleceği de bilir. Lakin siz bilemezsiniz. Siz bazen O'nun ef'alinin hikmetlerini göremeyebilir, Allah hakkında kötü zanlar beslersiniz. Bir de sonunda anlarsınız ki, O sizi sizden daha çok seviyormuş. Sizin şer gördükleriniz mahza hayırmış.

Ayrıca bu hikaye bir mesel de olabilir. Yani hakikatte olmamış, ama olmuş gibi anlatılmış da olabilir. Mesele bir hakikati anlatmaktır. Doğrusunu en iyi Allah bilebilir.

Her neyse, biz Musa (as) gibi düşünmeliyiz ve davranmalıyız. Kimsenin gemisini delmemeli, masum çocuğunu öldürmemeliyiz. Başkasının gemisini deleni, çocuğunu öldüreni kulağından yakalayıp adalete teslim etmeli ve cezalarını vermeliyiz. Biz işlerin iç yüzünü bilemeyiz. Bilmekle de mükellef değiliz. "Nahkümü bi'z-zavahir"/Biz, zahire göre hükmederiz. Hiç birimiz bu Kehf sûresinde geçen "Salih Kul" değiliz. Şunu da unutmayalım; bizim şer gördüğümüz şeyler hakkımızda hayırlı olabilir. Şer gördüklerimizde hayır çıkabilir. Lakin biz şerre direnmek, hayra yönelmek mecburiyetindeyiz.

Bize düşen bu kıssanın anlatıldığı sûrenin son ayetiyle amel etmektir. Son ayetin hükmü, mesajı herkesi bağlayacak kadar açıktır. "*Artık kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, Salih amel işlesin, Rabbine kulluk ederken hiç kimseyi O'na ortak koşmasın.*" (Kehf/110) Dara düştüğünde ne, "medet, yetiş ey Hızır" desin, ne de her yerde zırt-pırt dolaşan evliyanın ruhaniyetlerinden yardım beklesin. Zira dua bir ibadettir. Hatta ibadetin özüdür, iliğidir ve ibadetler yalnızca Allah'a yapılır. İbadetinde O'na hiçbir şeyi ortak koşmasın.

Ledünnî İlim/Bâtınî İlim

Tarikatçılar, "katımızdan/yanımızdan (min ledünnâ) bir ilim verdik" ayetinde geçen "ledün" kelimesine mal bulmuş mağribî gibi sarılmışlardır. Ayetteki "ledünnâ/yanımızdan" kelimesinin anlamı çok açık olmasına rağmen, onu bâtın ilmi, gizli, emeksiz, meccanen Allah tarafından veriliveren bir ilim olarak çar-

pıtmışlardır. Bir zarf ve zamirden, koskoca bir "ledünni ilim" çıkarmak ancak bu sapıklara hastır. Yattıkları yerden, geceleyin filan, rüyalarında alıverdikleri bir ilimdir. Hâlbuki bize peygamberlerin vahiyle getirdiği ve böylece bizim sahip olduğumuz bütün ilimler, sadık haberler ledünnidir, Allah katındandır.

Artık okumaya, tozlu kitapları karıştırmaya, kütüphanelerde sabahlamaya gerek kalmaz. Bu peygamberlere verilmeyen ilim, üç beş tesbihat yapana veriliverir. Allah'ın kudretine nihayet mi var! Katından dilediği seçkin kullarına bu özel ilmi veriverir, bu kadar basit. Verir mi verir (!)

Sûfilerin ilmi; keşf ve ilhama dayanan, kendilerinin marifet ve irfan ismini verdikleri sezgiye dayanan bir ilimdir. Onlar akıl ve istidlalle elde edilen bilgiyi, nakil ve rivayetle bize ulaşan bilgileri küçümserler ve bunlara "vasıtalı" bilgi derler. Onlar ilm-ü ledün ile vasıtasız, doğrudan Allah'tan bilgi aldıklarını iddia ederler. İlmimiz vehbidir/Allah vergisidir, kesbi/ çalışarak elde edilen türden değildir, derler.

Bâyezîd-i Bistâmî gibi ilmini Allah'tan alan (!) Harakanî şöyle der: "Ben ümmî bir adamım. Yüce Allah bana neyi verdiyse minnet etmedi ve kendi ilmini de bana verdi..." Şeyhimiz, hadisi de Peygamber'den alır. Allah'ın kendisine lütfettiği vehbî ilimle, kendisinden 153 sene önce ölmüş, Bâyezîd'in maneviyatından yararlanarak Kur'an öğrenmiştir.[33] Lakin daha Fatiha'yı doğru dürüst okuyamaz.

Dini ilimleri zahir ve batın diye ikiye ayırırlar. Tüm şeriat ilimlerine zahir, kabuk, kışır, ambalaj derler. Bâtın kısmına ise; öz, gaye derler. Artık bu bâtınî ilmi doğrudan Allah'tan alırlar. Oysa Muhammedü'l-Arabî (sav) bile Cebrail aracılığıyla alabilmişti. İbnü'l-Arabî ise, doğrudan Allah'tan alır (!) Muhyiddin İbnü'l-Arabî'den, İskender Evrenesoğlu'na varana kadar ne kadar sapkın varsa hepsi kitaplarını Allah'tan aldıkları ilhamlarla yazarlar. Hatta onlar yazma külfetine bile katlanmazlar, onlara yazdırılır (!)

33 Cemalnur Sargut, "Allah Dostu Harakani Hazretler", *Zaman*, 14 Ekim 2012.

Gazâlî'ye kadar batın ilmi İslam dışı kabul edilirken, ondan sonra onun o büyük şöhreti hatırına zahir uleması tarafından da benimsenecek ve İslam'a ithal edilecektir. Keşf ve ilhamla elde edilen bilgi şeriata aykırı olmamak kaydıyla hüsn-ü kabul görmüştür. Bir uydurma hadis olan "*Ben bir gizli hazine idim, bilinmeyi istedim ve insanları yarattım.*" sözünü ispat edebilmek için İsmail Hakkı Bursevî müstakil bir kitap yazmış ve şöyle diyebilmiştir: "Hadisçiler nazarında bu hadisin senedi yoksa da biz keşf ehline göre bu hadis sahihtir. Çünkü hadisçiler senetle naklederler, biz ise bizzat Nebî'nin ağzından alırız." Alır mı alır! Yalandan kim ölmüş ki! Kaldı ki, bu sûfilerin kimisinin "Keşfen sahihtir dediği hadise, diğeri mevzudur." demiştir. Yani canlarının çektiği, keşf olmuş, ledünni ilim olmuştur.

Abdülaziz ed-Debbağ, velîlerin keşf ve ilhamla "Şu hadis sahihtir, şu hadis mevzudur." dediklerini söyler.[34] Gel gör ki bu zatın yazdığı *İbriz* adlı kitap kadar saçma sapan başka bir kitap da yoktur. Bu zat yine, velîlere de peygamberler gibi, melek indiğini, emir ve yasak getirdiğini söyleyebilmiştir. Yine bu kişi; "Allah'ın kutub ve gavs'lar ile kâinatta tasarrufta bulunduğunu, çünkü onların Allah'ın mazharı" olduğunu söyler. Kendisi ümmidir, amma, geçmişe, geleceğe dair bilemeyeceği hiçbir şey yoktur (!)

İbn Teymiyye bâtın ilmini doğrudan Allah'tan aldığını söyleyen sûfileri ilhad ile, küfür ile itham eder. Gazâlî'yi de haklı olarak *Mişkâtü'l-Envâr*'daki görüşlerinden hareketle onu batın ilmini vahye denk tutmakla suçlar.[35]

Hâlbuki Allah'ın ahkâmını bilmenin risalet dışında bir yolu olmadığı konusunda İslam âlimleri arasında ittifak vardır. İlham, keşf ve kerametle elde edilen bilgi subjektif olup, hiçbir kıymet-i harbiyesi yoktur. Deli zırvası ile sarhoş hezeyanlarını bu ilimlerden ayıracak ölçü nedir? Rüya ile amel edilmez. Din böyle hayaller ve vehimler, ne idüğü belli olmayan bâtınî ilimler üzerine bina edilemez. Zira peygamberler dışında hiç kimse

34 Süleyman Uludağ, *İslam Düşüncesinin Yapısı*, s. 149.
35 *DİA*, C. 5, s. 189.

de ma'sum değildir. Hiç kimsenin şeytanın iğvasına karşı korunmuşluk garantisi yoktur. Akla ve hayale gelenler ne kadar ilahî, ne kadar şeytanî olduğu bilinemez. Gel gör ki İslam'ın Pavlusları olan sûfiler, kişinin kalbini cilalayınca, oradan nefsin kötü arzularını çıkarınca, orasını ayna gibi parlatınca, orada levh-i mahfuz yansımaya başladığını iddia ederler. Böylece, kalbin ilahî âlemi görmesine engel nefsanî ve zulmanî perdeler yavaş yavaş kalkmakta ve gayba ait hususlar malum hâle gelmektedir (!) Artık kalpte tüm ilahî hâller, geçmiş ve geleceğin ilmi televizyon ekranında olduğu gibi görünmeye başlar (!) Pavlus'a da Şam yolunda İsa/Rab görünmüştü ve bundan sonra Kutsal Ruh'tan canının çektiği kadar ilim almıştı (!)

Şüphesiz ki şeytan evliyasına vahyeder... (En'am/121)

Allah katından alınan ilim vahiydir, o da sadece peygamberlere mahsustur. Bu aldıklarını iddia ettikleri, ledünnî ilim diye takdim ettikleri olsa olsa şeytanı en büyük evliya diye göklere çıkaran, şeytanın evliyası olan bu şeytan dostlarına, şeytanın vahyi/ilhamıdır.

Bu ledünnî ilimler masalı tam olarak bâtınîlikten Müslümanlara sirayet etmiştir ki, bu bâtınîlerin kâfir olduğu konusunda hiçbir İslam âliminin şüphesi yoktur. Bâtınîliğin menşei de Mecûsîlik, Sâbiîlik ve Yahudîliktir. Bu bâtınîler ise Müslüman görünmeye çalışan İranlı Zerdüşt zındıklardır. Bu İran milliyetçileri, devletlerini İslam'ın yıkmasından dolayı, sureten Müslüman görünerek İslam'ı içerden yıkmaya çalışmaktaydılar.

İbnü'l-Arabî'nin hadisleri doğrudan Hz. Peygamber'den aldığını iddia ederek isnad sistemiyle adeta dalga geçmesi, başta Fütûhât olmak üzere telif ettiği eserleri ilhâm-ı ilahî ve ilkâı'r-rabbânî ile hatta "ilhâm meleğinin yazdırmasıyla yazdığını" iddia eder.

Bu bâtınî ilmi kabul edenler, Kur'an'ın her ayetinin bir zahiri bir de bâtınî anlamı var diyerek Kur'an'ı tam olarak katletmişlerdir. Hatta "her batının yedi, hatta yetmiş batını vardır" diye hadis bile uydurmuşlardır. Amaçları çok açık olarak

şudur: Kitab-ı münîr'/aydınlatan kitab, kitab-ı mübin/her şeyi beyan eden Kur'an/Kitab fikrini yok etmektir. *Bu yüzden* onun batını olmalıdır. Hatta batının da batını olmalıdır ki; canlarının çektiği gibi ona anlam verebilsinler! Zaten bir kelimenin/ayetin sonsuz anlamının olduğunu söylemek, onun hiç bir şey söylemediği ifade etmekten farkı yoktur.

Bu kendilerine bâtınî ilim verildiğini iddia edenlere şunu sormak lazımdır: Bu güne kadar insanların bilmediği hangi bilgiyi buldunuz, getirdiniz de insanlığın hizmetine sundunuz? Deli zırvasından başka, sarhoş hezeyanından başka ne getirdiniz? En büyük şeyhiniz İbnü'l-Arabî'nin bilim, fen ve sanat adına hangi keşfi, icadı vardır? Şeyhimiz gökyüzüne çıkar, Kaf dağını görür. Kaf dağını da çepeçevre kuşatmış büyük bir ejderha görür. Dünyanın evrenin merkezinde hareketsiz durduğunu, gezegenlerin onun etrafında döndüğünü söyler. Alın size Şeyhu'l-Ekber'in keşf ve kerametleri ile elde ettiği ledünni ilimlerden bir demet!

İbnü'l-Arabî, "Âdem Baba'dan önce 100 bin Âdem geçmiştir." der. Bu keşf ve keramet ile elde edilen bir bilgi değildir. Aristo'dan beri böyle bir düşünce vardır. Aristo Evreninin başlangıcı yoktur. Onu felsefesinde, her bir nesil doğal felaketlerle helak olmuş, yenileri gelmiştir, vs.

Görüldüğü üzere; keşf mahsulü dedikleri ledünnî ilim masalları, başkalarının kitaplarından araklanan efsanelerdir.

"Bâtınî bilginin kaynağı İlahî'dir." söylemi, Cüneyd-i Bağdâdî, İmam Şa'rânî, hatta İmam Rabbânî gibi isimler tarafından da devam ettirilmiştir.

İbnü'l-Arabî "Bâtınî bilginin açıklanabilir olmadığını, ancak vasıtasız ve tecrübe ile bilinebileceğini" ileri sürerek bu bilgiye dokunulmazlık zırhı giydirmiştir. Böylece test etme imkânı ortadan kalkmıştır. Ayrıca aklî ve naklî bilgi sahibi olan ulemayı "Rusûm uleması" diye hafife alır.

Tirmizî'nin nübüvvete alternatif bir anlam yüklenilen velayeti ön plana çıkarması, başta İbnü'l-Arabî olmak üzere ken-

disinden sonra gelenlere ilhâm kaynağı olmuştur. Onun vahye karşılık ilhâm, Cebrail'e karşılık olarak da sekîne kavramına yüklediği anlam marifeti sorgulama dışına çıkarmaktadır. Velayetin sürekli nübüvvetle ilişkilendirilerek temellendirilmeye çalışılması, nübüvvetin mucizevî yapısına gölge düşürmekte, onun kesin ve yegâne belirleyiciliğini zayıflatmaktadır.[36]

Rüya ile Amel Edilir mi?

Rüya nedir? Nasıl meydana gelir? Mahiyeti nedir? Tam olarak kimse bilmiyor. Beynimizde mi gerçekleşir? Ruhumuz/canımız bir yerlere mi gider? Gittiği yer neresidir? Âlem-i misal, mana âlemi var mıdır? Âlem-i ervâh var mıdır? Kimse tam olarak bilmemektedir. Pekâlâ, var diyenler, Kitab'dan, sünnetten delilleri var mıdır? Yoksa falanca zat şöyle demiş, böyle buyurmuş diye ahbâr'dan, sunuhat kabilinden bilgiler midir?

İnsanlığın en eski yazılı metinleri MÖ 5000 yıllarında rüya tabirleri hakkında yazılmış. Cahiliye döneminde de rüya yorumlamak kâhinlerin başlıca görevleri arasındaydı.

Kur'an'da İbrahim ve Yusuf'un (as) rüyalarıyla amel ettikleri haber verilmektedir. Peygamberimiz Mekke'nin fethini rüyasında görmüş ve bu rüyası gerçekleşmişti. Yine bugün okunan ezan metni birçok sahabe tarafından rüyada görülmüş ve kabul edilmişti. Yine şeytanın Peygamberimizin suretine giremediği kabulünden hareketle, Peygamberimizi rüyada görmek tasvip edilmiştir.

Gelgelelim, rüya ile amel edilir mi? Rüyalarında Allah'tan talimat aldıklarını söyleyenlere ne diyeceğiz? Hâlbuki Peygamberimiz "Uyuyan kişiden uyanıncaya kadar sorumluluk kalkar." (Buharî, Talak, 11) buyurmuşlardır.

Tasavvufçulara ise pek çok önemli konuda, rüya vasıtası ile elde ettikleri bilgilere dayandıklarını söylerler. Onlara göre bu rüyalar birer ilhamdır. Bâyezîd-i Bistâmî, güya rüyasında Allah'ı görmüş, kendisine nasıl ulaşacağını sormuş, "Nefsini Bırak, öyle gel" demiş. İbnü'l-Arabî, *Fusûs*'unu rüyasında

36 Salih Çift, "Sûfîlere Göre Bir Bilgi Kaynağı Olarak Marifet", *Gnostik Akımlar ve Okültizm Sempozyumu*, 25-27 Mayıs 2012-Malatya.

Peygamber'in elinden aldığını söyler. Yine birçokları elleriyle uydurdukları virdlerini rüyada aldıklarını söyleyerek meşrulaştırmaya çalışırlar. Günümüzde de pek çok sahtekâr, rüyasında kendisine hil'at giydirildiğini, mürşit tayin edildiğini, halifelik verildiğini, ilahî bir vazife ile görevlendirildiğini söylemektedir. Bakıyorsunuz Allah'ın çobanı, çıkıyor ben Allah tarafından görevlendirilmiş mürşidim, zamanın sahibiyim diye ahkâm kesiyor. Gözlerini kapatıyor, "âlem-i menamda (uykuda) Cenâb-ı Peygamber'i gördüm. Aç evladım ağzını buyurdu. Bir üfürdü, ilm-i fıkh-ı öğrendim, bir daha üfürdü, ilm-i tasavvufu öğrendim..." diye salya-sümük ağlayarak anlatmaya başlıyor. O kadar cahil var ki, bunlara inanıp, peşinden giden!

Hâlbuki kimsenin rüyası, bir başkasını bağlamaz. Hatta peygamber birine rüyasında kıyametin kopacağını haber verse, bu kendisinin kıyameti/ölümü olabilir. Yine şeriata aykırı bir iş emredilse asla yapılmaz. Yani rüyayı gören kişi kendi rüyasıyla dahi amel edemez. Mesela oğlunu kesmesi emredilse, kesecek mi? Kızıyla cima yaptığını görse, bu çirkin işi yapacak mı?

Bu nedenle bu rüya sahipleri peygamber olmadıklarına göre masum da değillerdir. Dolayısıyla ilahî murakabe, denetim altında değillerdir. Hâliyle din rüya gibi subjektif şeylere dayandırılamaz. Rüya ve ilhamla elde edilen bilgi asla yakînî ve İslami bir bilgi olamaz. Onunla amel edilemez. Hüccet kabul edilemez.

Bir dinî cemaat/tarikat lideri seçim öncesi çıkıyor: "Ben Peygamberimizi rüyamda gördüm. Falanca siyasi lidere oy vermemizi emretti. Bu konu içtihada kapalıdır." diyebiliyor. Nasıl olur da Peygamberimiz kendisinden sonra kimin halife olacağını, yerine kimin geçeceğini söylememişken, binlerce yıl sonra bir eli milletin cebinde olan hırsız, uğursuz bir politikacıyı destekleyin diyebilir? Bu hiç mümkün müdür? Bu şeyh müsveddesinin rüyasında Peygamberimizi gördüğü filan yoktur. Gördüğü çuvallar dolusu paradır. Paralar kasaya, milyonlarca oy da bu hırsız politikacının partisine. Bunların dini imanı paradır. Peygamber'i bile böyle süfli emellerine alet

edebilecek kadar alçalmış kimselerin ne dini, ne de imanları vardır. Bunların tüm dinleri yalan, hurafe ve menfaat üzerine kurulmuş, tarikatlarını ticarete, şirklerini şirkete tahvil etmiş kimselerdir. Maalesef bu kimseler dinî hegemonyalarına, ümmeti de kontrollerine almış durumdalar.

Birilerinin "Âlem-i menamda/rüyamda Peygamberimizi gördüm." şeklinde başlayan cümleler kurmaya başladığını gördüğünüzde, bu kimselerin "nöbetçi peygamberlik kurumunu" devreye soktuklarını anlayın! Bundan dolayı rüyalardan vazife çıkaranlardan uzak durun. Devir rüya/hayal devri değil, hakikat devridir! Devir istihare değil, istişare devridir! Devir; efsaneler, rivayetler devri değil, Kur'an ve akıl devridir!

Ama maalesef; sihir, kehanet ve astroloji hâlâ Müslümanların hayatlarında bir inanç umdesiymiş gibi varlığını devam ettirmektedir. Öyle ki insanlar önemli işlerinde akıl, tecrübe, şura gibi meşru yollarla karar vermek yerine ulu/yüce kabul ettiği insanların manevi himmetine sığınmakta, gördüğü rüyalarını tabir ettirmek için falcılara koşmaktadırlar.

Rüyalarla filan geleceği anlamaya çalışmak bir tür kâhinliktir ve asla meşru da değildir. Kehanet İslam öncesi cahiliye Araplarının çokça başvurdukları bir yöntemdir. Kadim Yunan uygarlığında da tapınaklara gidilir, tanrılara, heykellere gelecekle ilgili sorular sorulurdu. Cevapları rahipler birazcık dünyalık karşılığı insanlara aktarırlardı. Tanrıların cevabı kuşların uçuşu (Araplardaki tıyera, kuç uçurma geleneği) ile olabileceği gibi, tapınaktan çıkarken kulaklar tıkanır, duyulan ilk ses de olabilirdi. Hatta meşe ağaçlarının yapraklarının çıkardığı hışırtı bile olabilirdi. Hastalar tapınaklara yatırılır, geceleyin tanrı onlara hangi ilacı kullanacağını bildirirdi.[37]

37 Colette Estin, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, Tübitak Yay. 21.bas. s. 68-9.

TASAVVUF VE EHL-İ SÜNNET

Sûfiler Ehl-i Sünnet midir?

Günümüzde Ehl-i Sünnet kalkanının arkasına sığınan tarikatçılar belki, Ehl-i Sünnet kavramını ağızlarına en son almaları gereken kimselerdir. Tasavvuf felsefesi tevhid dinini yerle bir etmişken bunlar nasıl Ehl-i Sünnet olabilir? Bu tıpkı darbecilerin demokrat geçinmelerine benzer. Bu tıpkı kendi bankalarının içini boşaltan bankacıların, profesyonel hırsızların dokunulmazlık zırhına bürünebilmek için Atatürkçü geçinmelerine benzer. Pek doğal olarak hepinizin bildiği gibi; Atatürkçülük bunlar için bir maske, bir Truva atıdır.

Kitab ve sünnete bağlı bütün âlimlerin mücadele ettikleri bu tasavvuf dini nasıl olur da Ehl-i Sünnet olabilir? Hele kendilerini Ehl-i Sünnet-i Hasse diye isimlendiren Selefiler; bunları bırakın Ehl-i Sünnet görmeyi, Müslüman bile kabul etmez. Diğer İslam mezheplerinden Hariciler, Mutezile, Zeydiyye ve İmamiyye hiçbir sûfi akıma, tarikata yüz vermemiştir. İsterse bu tarikatlar ortodox/mutedil, Sünnî, isterse heteredox/sapkın olsun. Mesela İran'da hiçbir tarikat tutunup, gelişememiştir. Şiilerin Bâtınî/İsmailiyye kolunun tarikatlardan etkilenmesi bir yana, tam aksine tüm Sünnî geçinen tarikatların beslendiği en önemli kaynak Gulat-ı Şia'dan olan söz konusu bu Bâtınîlik/İsmailiyye'dir.

İbn Rüşd gibi filozoflar tasavvufa hiç sıcak bakmaz. Bununla birlikte Fârâbî ve İbn Sînâ gibi, Eflâtuncu ve Yeni Eflâtuncu filozoflar tasavvufla ilgilenmişlerdir. Zaten tasavvufa Yunan etkisi bu Yeni Eflâtuncular tarafından taşınmıştır.

Sonrakilere göre zemzemle yıkanmış kadar temiz bilinen Cüneyd-i Bağdadî, Haris Muhasibî gibi sûfiler bile çok ağır suçlamalara maruz kalmışlardır. Cüneyd-i Bağdadî ve 70 kadar sûfi idam cezasına çarptırılmış, daha sonra affedilmişlerdir.

İslam fakihleri, müçtehid imamlar, hadisçiler sûfilere katiyen yüz vermezler. Mesela Ahmed b. Hanbel, Haris Muhasibî'nin cenaze namazını kılmamıştır. Bu imamın takipçisi olan İbn Zur'a; "Muhasibî'nin kitaplarından sakının, bunların içi bidat ve dalaletle doludur." der. "İyi ama bunların içinde ibret ve ders alınacak hususlar var." denilince, İbn Zur'a şöyle cevap verir: "Bir kimse Allah'ın kitabında ibret bulamazsa, bunlarda hiç bulamaz."

Bu âlimler daha sonra dinin orijinalinden epey uzaklaşan Ebu Talib el-Mekkî'nin, *Kûtu'l-Kulûb*'unu, Sülemî'nin *Hakaiku'l-Tefsir*'ini görseler bu önceki sûfileri mumla ararlardı. Hele bir de İbnü'l-Arabî'nin ve ondan sonra gelenleri görseydiler acaba ne yaparlardı?

Hallâc ve İbnü'l-Ata, Sühreverdî İslam'dan çıktıkları, mürted oldukları için idam edildiler. Ebû's-Suûd Efendi gibi birçok müftü sûfilerin katline cevaz veren fetvalar verdiler.

Bâyezîd-i Bistâmî birkaç defa sürgün edilmiştir. Zünnûn el-Mısrî zındık olduğu gerekçesiyle Kahire'den, Bağdat'a elleri kelepçeli olarak götürülmüştür. Hâkim et-Tirmizî sürgün edilmiştir. Ebubekir en-Nablûsî'nin diri diri derisi yüzülmüştür.

Gazâlî *İhyâ*'sından dolayı çok ağır eleştirilere uğramıştır. Turtuşî, onun için "Neredeyse dinsiz olacaktı." demiştir. Şifa-i Şerif yazarı ünlü Kadı İyaz bile, Gazâlî'nin *İhyâ*'sının toplatılıp, yakılması için fetva vermiştir. Hatta Gazâlî'nin talebesi Ebubekir İbnü'l-Arabî bile hocasına oldukça şiddetli muhalefet edecektir.

İbn Hazm, Ebû Hayyan Endülûsî gibi ünlü âlimler sûfilere çatarlar.

İbn-ü Cevzî, *Telbîs-ü İblis* adlı eserinde sûfilere çok ağır eleştiriler yöneltir.

İbn Kesir gibi büyük bir müfessir ve muhaddis, Zehebî gibi âlimler İbn Teymiyye çizgisini devam ettirirler.

İbn Haldûn gibi sosyoloji ilminin kurucusu büyük âlim, İbnü'l-Arabî'nin tasavvuf anlayışını yerden yere vurur.

Yine Osmanlı'da Oğlan Şeyh gibi, pek çok şeyh idam edilmiş ya da sürülmüştür. Şeyhülislam İbn Kemal, Maşukî'yi, Ebû's-Suûd Efendi de Hamza Bali ve onlarca müridini idam ettirmiştir.

Osmanlı'nın en büyük âlimlerinden Birgivi, tarikat ehlini çok ağır eleştirir. Diğer tarikatlara karşı, *Tarikat-ı Muhammediye*'yi yazmıştır. Muhammedin Tarikatı, Yolu.

Şeyhülislam Sun'izâde Mehmed Emin Efendi'nin fetvasıyla, 90 yaşlarında olan Melami Sütlüce şeyhi Beşir Ağa boğularak öldürülmüştür. Onun idamını protesto eden 30-40 kadar müridi şeyhülislama giderek, kendilerinin de şeyhlerinin görüşünde olduklarını belirterek idam edilmelerini istemişlerdir. Bu itirafı dikkate alan şeyhülislamın, bu müritleri de idam ettirmiştir.

Yine Şeyhülislam Çivicizade Muhyiddin Mahmud Efendi, Oğlan Şeyh İsmail Mâşuki (ö. 1538) ve 12 müridinin idam ettirmiştir.

Oğlan Şeyh'i idama götüren görüşleri şunlardır: İnsan kadîmdir ve insanlığını bildiği sürece onun için haram diye bir şey yoktur. Şeriatın haram dediği şeyler aslında helâldir. Mesela içki içmek cezbe-i ilahiye kapılmaktır; insan üstesinden geldiği müddetçe yiyip içip, yatıp uyumalıdır; bunların hepsi ibadettir. Beş vakit namaz avâm içindir. Mümin olana yılda iki bayram namazı yeterlidir. Zaten oruç, zekat ve hac da avâmı meşgul etmek, birbirlerine düşmelerini engellemek içindir. Kıyamet, hesap ve kabir azabı vb. şeyler yoktur. Zina ve livâta haram olmayıp bunlar aşkın lezzetidir. Herkes aslında Tanrı'dır. Zira her surette görünen O'dur. Görünür Tanrı'ya tapmak lazımdır. Ruh bir bedenden çıkar, ötekine gider. Müritlerin kadınları, kızları ve oğlanları ehlullaha helâldir. İnsanı yaratan aslında kendisidir. Ama bir kadınla beraber olunur; ondan bir çocuk doğar; buna "Allah yarattı." denir. Asıl Tanrı başı arşta, ayağı ferşte ve on sekiz bin âleme dolu olan kutubdur.

Ebûssuûd Efendi de bir fetvasında, Oğlan Şeyh ve onun mezhebinde olanların da öldürülmesi gerektiğini söylemiştir.

Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi, tayin ettiği bir ulemâ heyeti tarafından Halvetiyye'nin Gülşeniyye koluna bağlı olan Şeyh Muhyiddîn-i Karamânî'yi (ö. 1550) sorgulatmış ve onu idam ettirmiştir. Karamânî'ye isnat edilen suçlar da şunlardır:

Vâcibü'l-vücut (Allah) ile mümkinü'l-vücut (mahlûk) arasında hiçbir fark yoktur. Zat aynıdır, farklılık sadece isimlerdedir. Ulûhiyeti bütün eşyaya isnat etmeyenler kâfir olurlar. Öldükten sonra dirilmeyi reddederek "Haşir yoktur; öte'den kim gelüp size haber verdi?" der. Dünyada haram diye bir şey yoktur. Livâta ve zina helâldir; bu fiillerden dolayı had (şer'î ceza) gerekmez. Bütün peygamberlere verilen vasıfların tümünün kendisinde "bi'l-fiil" mevcut olduğunu ileri süren Karamânî, kendisinin Hz. Muhammed, Hz. Ali, Ferîdüddin Attar ve Muhyiddin İbnü'l-Arabî dışındaki bütün gelmiş geçmiş peygamberlerden ve evliyâdan üstün olduğunu, şeyhi İbrahim Gülşenî'nin ise Hz. Muhammed'den de üstün bulunduğunu ileri sürer.

Yine Şeyhülislam Çivizade Muhyiddin Mahmud Efendi'nin fetvasıyla Melami şeyhi Hüsâmeddin-i Ankaravî (ö. 1557) idam edilerek öldürülmüştür. Hüsâmeddin Ankaravî'nin öğrencilerinden, Bosnalı Melâmî şeyhi Hamza Bâlî (ö. 1561) zındık olduğu gerekçesi ile idam edilmiştir.

İlmi dirayetine ve dürüstlüğüne herkesin şahit olduğu Şeyhülislam Çivizâde Muhyiddin Mehmed Efendi sırf bu yüzden, tasavvuf ehli ve özellikle de Mevlânâ, Muhyiddin İbnü'l-Arabî ve İbrahim Gülşenî gibi mutasavvıflar aleyhine tavır alması nedeniyle şeyhülislamlık görevinden azledilmiştir. Ki, görevinden ilk el çektirilen şeyhülislam bu zattır![1]

Daha sonraları da: "Mescidde riya-pişeler (riyayı meslek edinen kimseler) itsün ko riyayı, Meyhaneye gelkim ne riya var, ne mürai" diye beyit düzen Yahya Efendi gibileri şeyhülislam yapılır.

1 Kânûnî Sultan Süleyman döneminde şeyhülislam olan bir kişinin sufilere karşı olumsuz tavır alması sebebiyle görevinden azledilmesi, Osmanlı idaresinin tasavvufa karşı oldukça müspet bakması veya tasavvuf zümresinin toplumda geniş bir nüfuza sahip olması ile açıklanabilir.

16. yüzyılda, Osmanlı uleması arasında tartışılan en önemli tartışma konularından biri; İbnü'l-Arabî, onun düşünceleri ve eserleri olmuştur. Osmanlı uleması arasında onun fikirlerini ve eserlerini savunanlar olduğu gibi, onu tenkit edenler, hatta küfre düştüğünü söyleyenler de olmuştur. Şeyhülislam İbn Kemal, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin "Büyük bir şeyh, âriflerin kutbu, muvahhitlerin imamı, kâmil bir müçtehit ve fâzıl bir mürşit" olduğunu söyler![2]

O dönemde, İbnü'l-Arabî aleyhine ilk radikal reaksiyonu Şeyhülislam Sadi Çelebi (1534-9) göstermiştir. Sadi Çelebi'nin ardından şeyhülislam olan Çivizâde de Sadi Çelebi'nin bu tavrını, İbnü'l-Arabî'nin fikirleri ve yazıları aleyhinde verdiği fetvalarla devam ettirmiştir. Çivizâde, aynı zamanda İbnü'l-Arabî'yi, özellikle de *Fusûsü'l-Hikem*'ini eleştiren bir risale yazmıştır. Çivizâde bu konuda "hâtemü'l-evliyâ (İbnü'l-Ârabî), hâtemü'l-rusulden (peygamberden) efdaldir diyen kâfir olur." şeklinde bir fetva vermiştir. Diğer bir fetvasında "Kim Firavun'un mümin olarak öldüğüne inanırsa tövbe etmesi gerekir." demiştir. Yine başka bir fetvasında "*Fusûs* okuyan, onun manasını bilip, ona inansa zındık olur, tövbe etse bile idam edilir." der.

Çivizâde'nin yalnızca İbnü'l-Ârabî hakkında bu tür şeyler söylemediği aynı zamanda şeyh İbrahim Gülşenî, İbnu'l-Fârız ve Molla Hüdâvendigâr hakkında da benzer ifadeleri kullanmıştır.

Ebussuud Efendi'ye göre Çivizâde verdiği fetvalarda aşırı gitmiştir. Ebussuud Efendi ve İbn Kemal İbnü'l-Ârabî'yi desteklemişlerdir.

2 Osmanlılarda ilmiye sınıfının başı durumunda olan şeyhülislamlar arasında tasavvufa olumlu yaklaşan, tasavvufla ilgili eserler kaleme alan ve hatta bir tarikata giren pek çok kişi vardır. Osmanlı devletinin dinî siyasetinin oluşmasında önemli etkileri bulunan Dâvûd-u Kayserî, vahdet-i vücut nazariyesini benimseyenlerdir. Yine Molla Fenârî, Hoca Sa'deddin Efendi, Ebû'l-Meyâmin Mustafa Efendi, Bahâi Mehmed Efendi, Çatalcalı Ali Efendi, Sadreddinzâde Sâdık Mehmed Efendi, Feyzullah Efendi, Mehmed Es'ad Efendi, Feyzullah Efendizâde Mustafa Efendi, Mekkîzâde Mustafa Âsım Efendi, Refik Efendi ve Musa Kâzım Efendi hep sufi şeyhülislamlardır. Musa Kâzım Efendi, Şeyh Bedreddin'in Vâridât'ını Türkçeye tercüme etmiştir.

Çivizâde İbnü'l-Arabî ve takipçilerine karşı olan muhalefetinde yalnız değildir. Bazı âlimler Çivizâde'nin bu tutumunu desteklemişlerdir. Nebi b. Turhan b. Durmuş Sinobî, *Hayâtu'l-Kulûb* isimli eserinde doğrudan İbnü'l-Arabî'nin felsefesini bütünüyle reddetmiş, İbnü'l-Arabî ve takipçilerini kâfir olmakla suçlamıştır.

Osmanlı medreselerinde en çok tutulan muhtasar fıkıh kitaplarından *Mülteka'l-Ebhur* gibi meşhur bir eserin yazarı olan İbrahim b. Muhammed el-Halebî (ö. 1549), başta Muhyiddîn İbnü'l-Arabî olmak üzere, çeşitli mutasavvıflara karşı çok sert bir tavır takınmıştır. O, İbnü'l-Arabî'nin özellikle *Fusûs*'unda yer alan pek çok görüşünü tenkit etmiştir. İbnü'l-Arabî'yi yalan söylemek, bühtan, edepsizlik yapmak, büyük cehâlet, hamâkat ve hezeyân içinde olmak, hurâfeye sapmak, şeriata muhalefet etmek; Peygamber, Kur'an ve Allah üzerine yalan söylemek ve iftira etmek, sapıklık, ilhâd, apaçık şirk ve küfür içerisinde bulunmakla itham etmiştir.

Şeyhülislam Fahreddin-i Acemî, Fazlullah'ın hurûfî görüşlerine karşı çıkmıştır. Çivizâde'nin oğlu şeyhülislam Çivizâde Mehmed Efendi de babası gibi tasavvufun aleyhinde bulunmuştur.

Ayrıca, şiir ve edebiyat gibi sanat dallarında, devrinin önde gelen aydınlarından biri olan Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey (1859), Şeyh Bedreddin'in *Vâridât* adlı eserini bulduğu yerde ucuz pahalı demeyip satın alıp yakarak, imha ederdi.

16. asırda Birgivî Mehmed Efendi'nin (ö. 1573) bazı mutasavvıflara karşı verdiği mücadele ise, Osmanlılar döneminde birtakım önemli dinî ve siyasi oluşumlara kaynaklık etmiştir.[3] Sûfîlerin raks ve deveranlarını caiz görmeyen ve İslam

3 İmam Birgivi yatır, türbe gibi yerlerde mum ve kandil gibi şeyler yakmayı, bunlar için vakıf bırakmayı, Mezar etrafında tavaf etmeyi, mezar üstüne kubbeli binalar yapmayı, türbelerin mescit hâline getirilerek ibadethaneye çevirmeyi, Cenazenin mezara götürülmesi esnasında cehrî zikir çekmeyi, Mezarlıklarda özellikle de mezara dönük olarak namaz kılmayı şiddetle tenkit etmiştir. Türbelere kurban kesilmesine, bazı cahillerin türbelere giderek kıtlık, kuraklık ve düşman istilâsı gibi felâketlerden korunmak için ölüden medet ummasına, ölünün arkasından yedinci ve

inancını zedeleyen bidatlerin çoğunun onlar tarafından ihdas edildiğini ileri sürerek, sûfîlerin bidat ve aşırılıkları konusunda *el-Kavlü'l-vasît beyne'l-ifrât ve't-tefrît* adında bir risale yazmıştır.[4]

Kadızade Mehmet, Halveti şeyhi Abdulmecid Sivasi Efendi ile tarihe "fakılar ile sofular mücadelesi" olarak geçen çok ciddi bir kavgaya tutuşmuştur. Bu mücadele, adı geçen iki şahsın ölümünden sonra da Kadızâde taraftarı Üstüvânî Mehmed Efendi ile bazı tarikat şeyhleri arasında giderek şiddetini artıran bir biçimde devam etmiştir.

İşin bir başka ilginç yönü ise; Abdulmecid Sivasî gibi bir Halvetî şeyhi bile bazı Melamîleri ve şeyhlerini tekfir etmiş olmasıdır.

Bu iki grup arasındaki temel tartışma konuları arasında akli ilimlerin lüzumu, Hızır'ın hayatta olup olmadığı, ezan, na't-ı nebî ve mevlid gibi metinlerin makamla okunması, tegannî, raks ve deverânın cevazı, bir hürmet ifadesi olarak Hz. Peygamber'in adı geçince salavât, sahâbenin adı anılınca da "Radıyallahu anh" demenin (tasliye ve tarziye) gerekliliği, tütün, kahve ve afyon gibi keyif verici maddeleri kullanmanın cevazı, Hz. Peygamber'in anne ve babasının imanının ne durumda olduğu, Firavun'un imanla ölüp ölmediği, Muhyiddin İbnü'l-Arabî hakkında ne düşünüldüğü, Yezid'e lanet, bid'atler, kabir ziyareti, regâib, berât ve kadir gecesi namazları, namazlardan sonra müsâfaha, selam verirken eğilmek, iyiliği emir ve kötülükten nehiy ve millet kavramının mahiyeti ve kapsamının ne olduğu hususları yer almaktadır.

Abdulmecid Sivasî Hızır'ın sağ olduğunu, Peygamberimizin anne ve babasının imanla gittiğini, Onun ismi her anıldığında salâvat getirmenin farz-ı ayn olduğunu, İbnü'l-Arabî'nin

kırkıncı gün deyip, yemekler pişirilip dağıtılmasına, özellikle evliya diye bilinen kişilerin türbelerinde adaklar adanmasına, dualar edilmesine ve bu kimselerden şefaat istenmesine, türbedâr ve mezar hizmetçilerinin türbede yatanlar hakkında keramet uydurarak, bu yolla menfaat temin etmelerine şiddetle karşı çıkar.

4 Ferhat Koca, "Osmanlı Dönemi Fıkıh-Tasavvuf İlişkisi", *Gazi Ün. ÇİFD.*, 2002/I, s. 73-131.

büyük evliya olduğunu, bidatlerin zararlı olmadığını, devran ve semanın caiz olduğunu, Hızır'ın sağ olduğunu, Firavun'un imanla gittiğini, kabir ve türbeleri ziyaret etmenin lüzumunu, evliyanın elinin-ayağının öpülmesinin caiz olduğu vs. gibi görüşleri vardır. Medrese talebeleri ise bunlara şiddetle muhalefet ediyordu. Tekkelerin yıkılıp, taşının-tuğlasının denize dökülmesini savunuyorlardı. Sigaraya şiddetle karşıydılar. Tarikat erbabını küfürle itham ediyorlardı.

İki liderin ölümünden sonra ise, bilhassa Kadızâdelilerin bayraktarlığını yapan Arap asıllı Ayasofya vâizi ve Sultânü'l-vâizîn Üstüvânî Mehmed Efendi ile Fatih vâizi Şeyh Velî, Orta Camii vâizi Hüseyin Efendi, Hurşid Çavuşoğlu, Türk Ahmed, Uşşâkî oğlu Macuncu Hamza ve Köse Mehmed gibi bazı vâizler büyük bir kampanya başlatarak, devrin şeyhülislamı Zekeriyazâde Yahya Efendi (ö. 1644) başta olmak üzere, şeyh ve dervişlerin dinsiz olduklarını yaymaya başlamışlardır. Şeyhülislam Yahya Efendi'yi "Mescidde riyâ-pîşeler itsün ko riyâyı, Meynâneye gel kim ne riyâ var ne mürâyî" şiirinden dolayı "Her kim bu beyti okursa kâfir olur. Zira bu beyt küfr-i sarihdir." diyorlardı.

Kadızâde Mehmed Efendi'nin başlattığı, "dinde tasfiyecilik (puritanizm)" adı verilen otuz küsur yıl süren bu hareket, Köprülü Mehmed Paşa'nın, Üstüvânî ve diğer vaizleri Kıbrıs'a sürmesiyle akamete uğratılmıştır. Bu Kadızadeliler hareketi bozulan dinî hayata ve raydan iyice çıkan tasavvuf kurumuna karşı dinin aslına döndürülmesini istiyorlardı. Lakin bu naiv tecdid hareketi maalesef başarılı olamadı ve devam ettirilemedi.

Bugün, bu Kadızadelilerin yazdığı *Mızraklı İlmihali*, elif-bâ'dan sonra, "İslam'a Giriş Kitabı" olarak okutan İsmailağa Cemaatı, bu kitabı tekkeleri yıkıp, taşı-toprağı denize atılmalı diyen tarikat karşıtlarının yazdığını bilirler mi, acaba? Yine bu Mızraklı'nın derkenarında, Birgivi ve Üstüvani gibi ünlü iki tarikat karşıtı âlimin Risalelerinin yer aldığını bilirler mi?

Tarihin ne garip bir cilvesi! Sûfîler sofu/fakı[5] mı oldu? Yoksa Kadızadeliler sûfî mi?

***

Bugün kendilerini Ehl-i Sünnet kalesinin yılmaz muhafızı ilan edip, bu pastadan nemalananlar, tasavvuf sapkınlıklarını Ehl-i Sünnet ambalajıyla yutturmaya çalışan ihlâslı politeistler, üçüncü hicri asırda yazılmış fetva kitaplarını İslam'ın biricik yorumu olarak sunan, bu arada kendilerini eleştiren çok değerli ilahiyat hocalarını, vehhabi, mezhepsiz, reformist, naylon müçtehid gibi isimlerle karalayan bu kimselerin, Ehl-i Sünnet ile ne alakaları olabilir?

Bırakın bunların Ehl-i Sünnet olmasını, bunlar gönül ehli bir derviş bile olamazlar. Ümmeti yetmiş iki fırkaya ayırıp, kendileri hariç hepsini yallah Gayya Kuyusu'na doldururlar. Bu kadar hâlden, ezvak'tan, nezaketten anlamayan, şefkat ve merhamet yoksunu kaba-saba kimseler kim, dervişlik kim?

Hint faresi ile kobra bir çuval içinde nasıl barış için yaşayabilirse, tasavvuf ile İslam da o kadar barış içinde, birlikte yaşayabilirler!

Bu kimseler tarihin hiçbir zamanında ortalığı bu kadar boş bulamamışlar, istedikleri gibi at oynatamamışlardı. Bunlar dağdan gelip, bağdakini kovmuşlardır. Tıpkı bazı istilacı bitkilerin, bir müddet sonra işgal ettikleri arazide diğer tüm bitkilerin üremesine izin vermeyerek neslini kuruttukları gibi.[6]

Dinleri imanları yalan ve hayal üzerine kurulu olan bu kimseler, herkesi kendilerinden olduğu propagandasını yaparlar. Güya İmam-ı Azam demiş ki; "levlâ senetân, le heleke'n-Numân/son iki sene olmasaydı Numan b. Sabit helak olmuştu (!)" Güya İmam-ı Azam ömrünün son iki senesinde

5 O tarihlerde medrese talebelerine fakı deniyordu. Bu fakı tabiri, fakih/fıkıhçı kelimesinin galatıdır.

6 Mesela İngiltere'de Orman Gülü gibi dışarıdan getirilen böyle bir bitki ormanlarda anormal bir şekilde büyüyerek, o muhitte daha önceden yaşayan elliye yakın bitkiyi kurutmuştur.

tarikata girmiş de imanını ancak kurtarabilmiş. Yani tarikata girmese imiş helak olacakmış (!) Tövbe ya Rabbi! O zamanda tarikat mı vardı ki, ona girmiş olsun?[7]

Bunların tümünü toplasan O büyük İmamın tek başına İslam'a yaptığı hizmetin ne kadarını yapabilmişlerdir? O Büyük İmam da helak olacak kadar yanlış yolda ise, kim hidayet üzere olabilir? Sûfîler gerçekten İmam-ı Azam'dan pek hazzetmezler. Onu Ehl-i Rey diye dışlarlar. Selefi olan Buharî ondan hoşlanmadığı gibi, diğer hadisçiler de pek hoşlanmazlar. Yine ilk sûfîlerden pek azı Hanefî mezhebindendir. Gavs-ı A'zam (!) Abdulkadir Geylanî Gunye'sinde İmam-ı Azam'ı eleştirir.

İtikatta mezhep olur mu? Olursa hak mezhep olur mu? Kime göre olur? Bidat mezhepler neden bidatçıdır? Mesela herkesi ehl-i bidat görüp, kendilerini ehl-i hak gören, ümmeti 73 fırkaya bölüp 72 sini cehenneme gönderen Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine bir göz atalım.

Bugün Ehl-i Sünnet olarak tesmiye edilen mezhep büyük bir koalisyondur. Bu koalisyonun içinde birçok birbirleriyle mücadele eden itikadi, siyasi, amelî fırka vardır. Yani Ehl-i Sünnet diye, tek düze, yeknesak bir fikir birliğinden bahsetme imkânı mevcut değildir.

"Ehl-i Sünnet" ile kastedilen; "Ehl-i Hadis"tir, "ve'l-cemaat" ile kastedilen ise Müslümanların çoğunluğunun üzerinde bulunduğu siyasi düzlemdir. Yani Hz. Ali iktidarda ise ona tabi olan, Muaviye iktidarda ise onun arkasında saf bağlayanlardır. Yani çoğunluk Ali'nin yanındaysa Ali haklıdır, çoğunluk Muaviye'nin yanındaysa, Muaviye haklıdır! Çünkü Ümmet batılda ittifak etmez (!) Hâlbuki cemaatin tanımı şudur: "el-cemaatü ale'l-hak ve lev kâne vahdehü" "Tek başına da olsa Cemaat hak üzere olmaktır."

Ehl-i Hadis'in hadis anlayışı –ki onu Ahmed b. Hanbel temsil eder– Ehl-i Sünnet'in hadis anlayışına egemen olmuş-

7 İki sene ile kastedilen, Ebu Hanife'nin Cafer es Sadık ile tanıştığı son iki senedir. Bunu Şiiler, imamı kendilerine nisbet etmek için uydurmuşlardır. Cafer es Sadık'ı sufiliğe nisbet edenler de bunu kullanmak istemişlerdir.

tur. Katı nassçı, haşviyeci, hadisleri akla ve Kur'an'a götürmeyen bu hadisçiler Allah'ı arşa oturtmuşlar, semerden gelen gıcırtı gibi ses çıkartabilmişler, hatta (hâşâ) semerin kenarından dört parmak taşırabilmişlerdir. Bu zihniyet daha sonraları Mücessime gibi mezhepleri netice verecektir. Bu sapıklardan biri "Bana Allah'ın sakalıyla, cinsel organı hariç neresini isterseniz sorun." diyebilmiştir! Bunlar Cehm b. Safvan, Ca'd b. Dirhem, Amr b. Ubeyd, İmam-ı Azam gibilerini zındıklıkla itham edip, katline cevaz verebilmişlerdir. Aynı kesim, problemlerin çözümünde reye başvurmayı İslam açısından tehlikeli bir durum görürken, diğer din ve gayriislami kültürlerden pek çok malzemeyi almakta herhangi bir beis görmemiştir. İmam-ı A'zam'ı tekfir eden, ondan tek bir hadis almayan bu zihniyet, Vehb. b. Münebbih gibi kimseleri güvenilir bulmuş ve onlardan pek çok hadis formatında İsrailiyat rivayet edebilmiştir.

Bu "Ehl-i Hadis" ile kastedilenler o kadar masum değillerdir. Bu "Hadis Ehli" itikadi mezheplerin oluşmasından sonra, toplanan, bir kısmı uydurulan rivayetleri –Kur'an'a aykırı da olsa– senedini mevsuk bulup, Kur'an'ın yanı başında ikinci bir kaynak oluşturanlardır. Ehl-i Sünnet ile kastettikleri, Ehl-i rey/akılcılar ve Ehl-i Kur'an olmayanlardır. Kur'an'ı rivayet kültürüyle arkadan dolaşanlar demektir!

Şafiî ilk defa vahyi; "metlüvv (okunan vahiy/Kur'an) ve gayr-i metlüvv (okunmayan vahiy/hadisler)" diye ikiye ayırmış, böylece hadislere "okunmayan vahiy" muamelesi yapılmaya başlanmıştır ve bu "gayr-i metlüvv vahy" Kur'an gibi, dinin ikinci ana kaynağı kabul edilmiştir. O zamana kadar ümmetin bilinen "sünnet"i ile bu hadisçilerin yeni "sünneti" epey farklıdır. Şafii hadisi sünnet ilan etti, Sünneti de vahiy! Kur'an'a mahsus olan vahyi önce Sünnet'e sonra da sahabi sözlerine teşmil etti. Bu beşer sözü olan sahabi sözlerini, ilahî kelam olan Kur'an'a denk tutmak demektir! Sünnet artık Kur'an'ın hakemi oldu! Kur'an sünneti neshedemez amma Sünnet Kur'an'ı nesheder (!) Tüm bunlar, ümmetin Kur'an algısındaki büyük sapmayı ortaya koymaktadır.

Bugünkü Hadis Usulü İmam Şafii ve Şafii mezhebinin ürünüdür. İsnat esaslı ve aklı dinî konularda asgariye indirgeyen bu hadis ilmi büyük ölçüde Şafiî mezhebinin tekeline girmiştir. Hemen hemen hadis usulü kitaplarının hepsini Şafiîler yazmıştır.

Hadisçiler bu yüzden "Ehl-i Rey" ekolünün temsilcisi Ebu Hanife'den hiç hoşlanmazlar. Ondan tek bir hadis nakletmemişlerdir. Onu kıyas/içtihad yaptığı için ağır bir şekilde eleştirirler.[8] Gerçekten Ebu Hanife'nin hadis kabul şartları oldukça sıkıdır. Özetle Ehl-i Hadis/Ehl-i Sünnet tabiri, *Kütüb-i Sitte*'yi "tilavet edilmeyen vahiy" kabul edenlerin bir sıfatıdır. Güya Peygamberimizin Kur'an dışında vahyi varmış gibi. Uydurulan yüz binlerce söz ayıklanarak, içinden seçilen bu on binlerce hadis, artık aynen Kitab gibi Allah kelamıdır, vahiy ürünüdür, dinde hüccettir (!) Bugün Kur'an'a aykırı onlarca inancımızı bu hadisler belirlemektedir. Şefaat, ru'yetullah, kader, mehdi, kabir hayatı, İsa'nın nuzulü vb. gibi. Bu Ehl-i Hadis yalnızca fıkhî meseleleri değil, itikat meselelerini de hadis eksenli çözmek istemiştir.[9] Artık fırka-i nâciye bu Ehl-i Hadis'tir. İlk başlarda, Ehl-i Hadis/Sünnet'e Mâturîdî gibi

8 Ahmed b. Hanbel Kitabu'l-İlel'inde Sufyan es-Sevri'den naklen: "Ebu Hanife hem sapık hemde saptırıcı idi ve bu yüzden iki kere tevbeye davet edilmiştir" der. Malik b. Enes, onun hakkında şöyle dediği nakledilir: "Ebu Hanife az kalsın dini yıkacaktı, Benim için onun sözüyle hayvan pisliği arasında hiçbir fark yoktur. Kadı Şerik ise şöyle der: "Kufe'nin her köşesinin merkeple dolması, orada Ebu Hanife'nin görüşünde birisinin bulunmasından daha hayırlıdır." Ebu Hanife'nin küfründen dolayı tevbeye davet edildiğini söyleri Hammad bin Seleme ise: Ebu Hanife'nin bir şeytan olduğunu, Hz Peygamber'in sözlerini kendi görüşlerine dayanarak reddettiğini söyler. Buhari de Tarihu'l-Kebir'inde Ebu Hanife'nin Murcie'den olduğunu, bu yüzden rey ve hadislerinin kabul edilmediğini söyler. İmam Malik'e göre: Ebu Hanife, ümmetin karşısına kılıçla çıksaydı şu kıyas ve re'y yoluyla verdiği zarardan daha az zarar verirdi. Sufyan es-Sevri Ebu Hanife'nin ölüm haberini alınca şunları söylediği nakledilir: Toplumun büyük bir kesimine musallat olan bir beladan bizi kurtaran Allah'a hamd olsun! Ümmetin fitne kaynağı yok oldu. Evzai'de İmam'ın vefat haberini alınca şöyle demiştir: Elhamdülillah Yok olup gitti Yaşamaya devam etseydi İslam'ın can damarlarını parçalamaya devam edecekti. İbn Hibban onun hakkında şöyle demiştir: Ebu Hanife'yi din konusunda delil yapmak caiz değildir! Çünkü o Mürcie mezhebi'nin davetçisi idi. Bid'ata davetçilik edenlerin din konusunda asla kanıt olmayacağı ise imamlarımızın ortak kanaatidir."

9 Ömer Özpınar, *Hadis Edebiyatının Oluşumu*, s. 73.

kelamcılar, İmam-ı Azam gibi kıyas ve içtihada önem veren Ehl-i Rey müçtehitler bile dâhil edilmemişti.[10] Daha sonraları bu ekole sûfilerin de dâhil edilmesiyle bugünkü Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat koalisyonu oluşmuştur.

Bu mezhep fanatiklerinin ehl-i bidat diye dışladıkları Müslümanların hiç biri Kur'an'ı ve sünneti inkâr etmez. Ayrıca bir mutezilî olan Zemahşerî'yi kabul etmeyen hiçbir Sünnî yoktur. Hatta Haricilerin imamet görüşü Ehl-i Sünnet'inkinden çok ileridir. Yine bugünkü Eş'arîlerin kader görüşü ehl-i bidat olan Cebriyye'nin görüşüdür. Yine büyük günah konusunda Ehl-i Sünnet'in görüşü, ehl-i bidat saydıkları Mürcie'den alınmıştır. Şahsen ben, Mutezile'yi bu tasavvuf felsefesine/dinine bin kere tercih ederim. Mutezile'nin bid'at ehli sayılmasının nedeni, kabir hayatını, şefaati ve ru'yetullah'ı kabul etmemesidir. Mu'tezile haklı olarak tamamen Kur'an'a aykırı olan söz konusu ahad hadisleri itikat konusunda hüccet kabul etmemektedir. Zaten bütün kelamcılar, "Subut-u zanni ahad haberlerin itikatta hüccet olmayacağı" konusunda ittifak hâlindedir.

Özetle zenciye "Gülpembe" demekle nasıl beyaz olmazsa, bizim de kendimize çok şatafatlı cici isimler vermemiz, bizim hak yolda olduğumuzu göstermez.

Ehl-i Sünnet tabiri bugün Eşarî kelamı ile Gazâlî tasavvufunun izdivacından doğan çocuk ile İbnü'l-Arabî'nin vahdet-i vücut kızıyla gayrimeşru birlikteliğinden doğan velet için kullanılmaktadır! Eşarî kelamı, Gazâlî tasavvufu, vahdet-i vücut ne kadar meşru/Kur'anî ise, bu evlilikler de o kadar meşrûdur!

Hatta Eşarî öncesi Ehl-i Sünnet kelamının üç önemli temsilcisinden biri sûfî Muhasibî'dir. Muhasibî, bir yandan İslam'ın sınırlarını aşmayan bir tasavvuf oluşturmaya çalışırken, diğer *yandan tasavvufun temeli sayılan* "ilahî aşk" inancını tasavvufun bünyesine tamamen ayrılmayacak şekilde adapte etmekle meşguldür. Yani; beyanî ekolün temsilcisi olan kelamcımız bile İrfanî ekoldendir!

10 Mevlüt Özler, *Ehl-i Sünnet, Ehl-i Bid'at*, s. 42.

Ayrıca kimlerin Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat'e dâhil olduğu hâlâ tartışmalıdır. Yine bu tabir ancak H 5. asırdan sonra yaygın olarak kullanılmıştır. Hani, daha önceleri bu isimle çağrılan bir mezhebin olmadığı da bilinmelidir. Yani, sahabe ve tabiûn Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat mezhebine mensup olmakla şereflenememişti.

Bugün, Ehl-i dalâlet ve bidat olsa olsa, Gulat-ı Şia ve Gulat-ı Sûfiye'dir. Bu tasavvuf felsefesine/dinine müntesip olanlardır.

Özetle; yabancı diyarlardan gelip İslam dünyasını işgal etmiş olan bu Orman Gülleri dominant unsur, hâkim unsur olduğunu itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Kur'an'a bağlı hakiki Müslümanlar, Muvahhidler ise; azınlığın azı durumuna düşmüşlerdir.

Mezhepçilik

Bir Müslüman'ın bir mezhebe mensup olması ayrı bir şeydir, mezhebin görüşlerini mutlaklaştırması, onları değişmez dinî görüşler olarak kabul etmesi bambaşka bir şeydir.

Dinlerini parça parça edip, hizipçi/fanatik taraftar olanlar var ya, senin onlarla hiçbir alakan olamaz... (Enam/159)

Hep birlikte Allah'ın ipine/Kur'an'a sarılın, fırkalara bölünüp ayrılmayın. (Al-i İmran/103)

Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra çekişmeye girip fırkalar/mezhepler hâlinde parçalananlar gibi olmayın. Onlara büyük bir azap vardır. (Al-i İmran/105)

İtikadi fırkaların birden fazla olması "*Lâ teferrekû/fırkalara, mezheplere ayrılmayın.*" ayeti iktizasınca doğru olmamakla birlikte, amelî/fıkhî mezheplerin çok olması, hatta her mezhebin içinde farklı görüşlerin olması ümmet için bir rahmettir. Ne yazık ki, tarihsel süreçte bu mezhepler donuklaşmış, içtihat kapısı kapatılmıştır. Hiç yapılmaması lazım gelen, itikadi konularda içtihada girişilmiştir. Pek çok İslam dışı düşünce, felsefe, efsane itikada taşınmış, hiç oynatılmaması gereken itikadın temel taşlarıyla oynanmıştır. Yani içtihat amelde, fıkıhta yapılması gerekirken, itikatta yapılmıştır.

Dört hak mezhep ifadesi galat-ı meşhurdur. İşin aslı ise; on beş kadar hak mezhepten günümüze kala kala dördü kalmıştır.

Maalesef tarih içinde mezhep taassubu oluşmuş, Haçlı seferleri ve Moğol istilaları öncesi bu kavgalar ümmete çok zor anlar yaşatmıştır. Öyle ki Mescid-i Haram'da, Mescid-i Nebevî'de ve Şam Emevî Camisinde dört mezhep için, dört ayrı imam tayin edilmiş ve ayrı ayrı cemaatler hâlinde namaz kılınmıştır.[11]

Mezheplerin kurumsallaşmasından sonra bir mezhebe bağlı kalmanın vacip olduğu, hatta ayrılanın cezalandırılması gerektiği bile söylenebilmiştir. Hâlbuki pek çok âlim mezhep değiştirmiştir. Bir müftünün diğer bir mezhebin görüşüyle amel etmesi neredeyse imkânsız hâle getirilmiştir. Hanefi Kerhî, "Ayet ile mezhep imamının görüşü çatışsa, ayeti mensuh (hükmü kalkmış) kabul edip, mezhep imamının ki esas alınmalıdır." diyebilmiştir.[12]

Hatta şunların söylenebilmiş olmasının bile utancı bize yeter: "Kur'an ve sünnetin zahiriyle amel etmek küfrün temelidir. Dört mezhebin görüşleri Kur'an, sünnet ve sahabenin görüşlerine aykırı bile olsa onlara muhalefet etmek asla caiz olmaz. Dört mezhebin dışına çıkan biri hem kendisi dalâlete, hem de başkasını dalâlete düşürmektedir. Onun küfre düşmesinden korkulur."[13]

Mesela Işıkçılar cemaatinin lideri, H. Hilmi Işık'ın sözleri mezhep taassubu konusunda tam ibretlik bir vakadır.

> **Ehl-i Sünnet âlimlerinin o büyük ve dindar insanların bildirdikleri itikattan kıl kadar ayrılanların, kıyamette azaptan kurtulmaları imkânsızdır. Bunun böyle olduğunu din büyükleri kalp gözüyle görmüşlerdir. Onların yanlışlık yapma ihtimali yoktur. Bu büyüklerin kitaplarında bildirdikleri doğru yoldan kıl kadar ayrılanların sözleri ve kitapları zehirdir.[14]**

11 Ferhat Koca, "Mezhep" md. *DİA*, C. 29, s. 540.
12 Ferhat Koca, "Mezhep" md. *DİA*, C. 29, s. 541.
13 *Kur'anî Hayat Der*, 2010, Sayı: 3, s. 38.
14 H. Hilmi Işık, *Saadet-i Ebediyye*, s. 23.

Fakat aynı kişi, kendi kitabı için "Eşi benzeri bulunmayan, belki de ileride de bir benzeri yazılmayacak." bir kitap olarak takdim ederek, kendisiyle çelişmekte ve mezhep imamlarına ne kadar bağlı olduğunu (!) göstermektedir.

Eski müçtehit imamlar asla kendi kitaplarına insanları çağırmamışlardır. Harun Reşid, İmam Malik'e kitabı Muvatta'yı kanun metni kitabı yapmayı teklif ettiğinde, o büyük İmam bunun içtihat hürriyetini engelleyeceği endişesiyle reddetmiştir.

Günümüzde içtihat kapısını sıkı sıkıya kapatanlar, tarikatçılar ve muhafazakâr cemaatlerdir. Bu kimselere göre günümüzün problemlerini çözmek için H 3. asırda yazılmış fıkıh kitaplarına müracaat etmeliyiz. Güneş suyuyla ısınmış suyla abdest almak mekruh olduğunu söyleyen fetvadan dolayı, şadırvanlardaki güneş ısıtma sistemiyle ısınan sudan uzak duracağız (!) Diş dolgusu caiz değildir diyen müçtehidin içtihadına istinaden diş dolgusu yaptırmayacağız. Gusül aldıktan sonra diş oyuklarına ip tepeceğiz, abdest alırken tekrar çıkaracağız (!) Zavallı Hanefî Talibanın yaptığı da budur. H 5. asırdan kalmış fetva kitaplarını açıp, okuyup 21. yüzyılda tatbik ediyorlar.

Bu taklitçiler aklı, iptal edip taklit çengeline asmışlardır. Yaptıkları bol bol Ehl-i Sünnet âlimlerini yüceltmekten ibarettir. Bir misyoner gayretiyle taraftar kazanmaya çalışmakta, insanları başkalarına karşı tahrik etmektedirler. Bu mezhepçiler güruhuna göre dört mezhebi taklit etmeyen kimse, mezhepsiz, mülhid, reformcu ve kâfirdir. İlahiyat fakültelerimizdeki çok değerli dünya çapındaki hocalarımıza utanmadan bu sıfatları yakıştırabilmektedirler. Bu taifeye göre mezhep imamları hiçbir şekilde içtihatlarında yanılmamışlardır. Bu zavallılara göre Kur'an'ın mealini okumak bile caiz değildir. Din ancak fıkıh kitaplarından öğrenilebilir.

Sonuçta şekilci, daraltılmış ve anakronik/zaman dışı kalmış bir dindarlık ortaya çıkmıştır. Artık bu dinin yaşanan hayatla bağı kalmamıştır. Arşından, fersahtan, dirhemden, sa'dan, ok atımı mesafeden, iki mızrak boyundan bahseden

kitaplarla günümüzün birikmiş problemlerini çözecekler. Bu mezhepçilerin amacı gerçekten İslam'ı hayatın dışına itip insanların dinle organik bağını koparmak mıdır? diye insan sormadan edemiyor.

Günümüzde hiçbir kasabada, şehirde ferâiz, İslam miras hukukunu bilen kimsecik kalmamıştır. Lakin her yerde bir tarikatın vekili, naibi, imamı vardır. İşte hâl-i pürmelâlimiz.

Güzel dinimiz, bu zihniyetlerin elinde ümmetin problemlerini çözmekten uzaklaşmış, bizzat problemin kendisi olmuştur. Din; hukuktan, ekonomiden, ticaretten ve siyasetten çekilince elimizde ne kalmıştır? Dünyamızı batırdık, bari ahiretimizi kurtaralım denilmiştir. Ümmet yerlerde sürünürken, kendimizi velayet mertebelerine yükselterek, "gemisini kurtaran kaptandır" diyen bencil kaptan gibi kendi kozamızı örüp, içimize kapanmışız.

Kur'an Müslümanların Hayatına Ne Zaman İnecek?

"*(O gün) Rasul diyecek ki, 'Ya Rabbi! Benim kavmim bu Kur'an'ı mehcûr bıraktı.*" (Furkan/30) Gerçekten bu Kur'an terk edilmiştir. Ona devri geçmiş muamelesi yapılmıştır. Gerçekten bugün halk İslam'ında onun yeri bambaşka kültürlerle doldurulmuştur.

Artık Kur'an (çok okunan kitap), Mushaf olmuştur. Kıraat, tilavet oldu. Tertil (sindire sindire, anlayarak okumak) ise, tecvid. Mana önceliğini yitirdi, lafzı onun önüne geçti. Onu hıfzetmek, hafız-ı Kur'an olmak, hâmili ve âmil-i Kur'an olmaya tercih edilir oldu. Hıfzeden çok, anlayıp, onu hayata getiren az. Artık Kur'an "anlaşılmak" için okunmaz oldu. Sevap devşirmek, ölülere bağışlamak için okunur oldu. O, artık dirilere değil, artık ölülere hitap etmekte.

"Kur'an Mekke'de nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı." diye meşhur bir söz vardır. Nerede anlaşıldı? Ne zaman yaşandı? Asr-ı saadette! O kadar. Peki, şimdi nerede anlaşılıyor ve nerede yaşanıyor? Yaşanıyorsa Müslümanlar niye bu hâldeler?

Kimimiz onu, okuyarak terk etti. Gece gündüz hatim indirdi. Bir ölünün toprağına okuyup geçti. Kimimiz onu şifa niyetine okur, fal bakar, sağa sola üfürür, şifre arar, Cuma akşamları Yasin, Tebarake okuyup kaza-beladan korunuruz. Artık Kur'an kendisiyle teberrük edilen, istiharede bulunulan bir kitap hâline geldi. Cifr ve ebced hesaplarıyla tılsımlı ve cadıca işlemler yapılan, cin kovma, nazardan koruma gibi işler için başvurulan bir kitap oldu.

Kimimiz onu, saygı göstererek terk etti. İşlemeli kılıfına koyup duvara astı. Belden aşağı indirmedi, ayağını ona uzatarak yatmadı. "Abdestim yok, aybaşıyım." vs. diyerek el bile sürmedi. Eteğiyle başını örten ahmak bir karı gibi, abdestsiz el sürmeyerek güya ona saygımızı gösterdik, ama çarşıda, pazarda her gün yüzlerce emrini çiğnedik!

Yıllarca, hüsn-ü hat yazılır, en güzel hat eserleri döktürürüz. Gel gör ayetler benliğimize bir türlü yazılmaz.

Onlarca yıl dinî ilimler öğrenilir. Arapçaydı, sarf-nahivdi, tecviddi, meharic-i huruf'tu, aşere-i takrib'di. Lakin onu anlamaya bir türlü sıra gelmez. Davudi sesimizle kubbeleri çınlatırız. Lakin o gırtlağımızdan aşağı inmez.

Hastalara okuruz. Suya okur, içeriz, şifa umarız.[15] Lakin onun hayat bahşeden evrensel prensiplerini reçete yapıp, Ümmet-i Muhammed'in dertlerine, hastalıklı yapısına şifa aramayız.

Hükümlerini günlük hayatta çiğnerken, geceleyin ona karşı ayaklarımızı uzatmamak ona saygının nişanesi oldu. Abdestsiz el sürülmez diyenler ile mealini okumayı yasaklayanlar nedense hep aynı mahfiller. Orta çağda kilise babalarının halkın İncil okumasını yasakladıkları gibi bunlar da aynı şeyi yapmaktalar. Zira insanlar onu okursa, bunların Kur'an'sız İslam anlayışları hâk ile yeksân olur.

15 Hatta onun bazı ayetlerini, surelerini suya okuyup, birazını içen, birazını cinsel organına serpen, onu ereksiyon problemine çözüm içi bir afrodizyak gibi kullanan, Ehl-i sünnetçi geçinen softalar var!

Onlar Kur'an'ı sadece uzmanların anlayabileceğini söylerler, halka da kendilerinin takdim ettiği kadarını anlamak düşer. Hâlbuki Kur'an'ı okumak değil, anlamak farzdır.

Allah sorar:

Onlar Kur'an'ı hiç düşünmezler mi? (Muhammed/24)

Biz Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. O hâlde yok mu öğüt alan? (Kamer/17)

(Ey İnsanlar) Gerçek şu ki: Biz size akılda tutmanız gereken, her şeyi kapsayan ilahî bir mesaj indirdik. Hâlâ aklınızı kullanmayacaksınız? (Enbiya/10)

Kur'an; bütün insanlığa apaçık bir tebliğdir. (İbrahim/52)

Kur'an; Ahsenü'l-Hadis/Sözlerin en güzelidir. (Zümer/23)

Sözlerinde bir bozukluk ve çelişki yoktur. (Kehf/1, Nisa/82)

Mübin/apaçık bir kitaptır. Basairdir/gönül gözünü açan, apaçık bir nurdur. Burhan/kesin delildir. Furkan/hakkı batıldan ayırandır. Beyandır. Hâdî/yol göstericidir. İlahî kanundur. Müjdeleyici ve Uyarıcıdır. Hablullah'tır/Allah'ın insanlara uzattığı iptir.

Kur'an hem müfessirdir/insanlara bir açıklama, açıklayıcıdır, hem de müfesserdir/tefsir edilmiştir.

O Kitab-ı Mübin'dir. Hem açık ve anlaşılır, hem de açıklayan bir kitaptır.

O Kitab-ı Münîr'dir. Aydınlatan, açığa çıkaran, ışık tutan bir kitaptır.

Kur'an okununca susulmalı, o dinlenilmelidir. Son sözü o söylemelidir. Güneşe karşı el feneri yakılmaz. O konuşunca, nefsimiz susmalı, hiçbir sıkıntı duymadan teslim olmalıyız.

O Kur'an'ın açıklamasını Allah üzerine almıştır. (Kıyame/19)

Onun ayetleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. (Fussilet/3)

Kur'an 'En büyük' haberdir. (Sad/66)

Kur'an insanları en doğru yola iletir. (İsrâ/9)

Ama maalesef bugünkü Müslümanlar, "uydum cemaate/çoğunluğa" demektedirler. Baş İmam olan Kur'an'a uyma-

maktadırlar. Yıllardır Kur'an tefsiri diye *Risale-i Nur* okuyanlar, bir türlü tefsirinden aslına geçemediler. Kur'an sanki tüm insanlara gönderilmemiş ya da esrarlı, anlaşılmaz bir kitapmış gibi, onu ancak çok seçkin, özel görevli kimseler okuyup anlayabilir ve bize anlatabilir diyorlar. Kur'an'ın kırk vecih icazını ispat eden eserler okuyup, Ana Kitab'a bir türlü sıra gelmiyor. Günde binlerce kez Peygamber'e salâvat getirip de onun sünnetini doğru-dürüst anlatan tek bir kitap okumayanlar gibi. Yüzlerce hatim inip, tüm sülâlesine bağışlayan, ama bir kere manasını merak edip okumayan zavallılar gibi.

Bugün gerçekten Kur'an mehcûr ve metrûk bırakılmış, tasavvuf kültürü resmen onu ilga ve iptal etmiştir. Bâtınî tefsirler canına okumuş, İsrailiyat ve mevzu hadisler ile din arkadan dolanılmıştır. Bugün neye, nasıl inanacağımıza kitap değil, mezhepler, tarikatlar ve onların şeyhleri karar verir olmuştur.

Bugün Kur'an mevlithanların cep harçlığı, gazelhanların yapacakları serenatlar için güfte olmuştur. Ebcedçi, Cifirci ve bilumum şeytanat ilimleri ile uğraşanların, medyumların sermayesi olmuştur.

Kur'an artık din bezirgânlarının sırtından milyonlarca lira kazandıkları ekmek kapısı oldu. Cennetten arsa satan "Sûrelerin Esrarı ve Faziletleri" türü kitaplar on milyonlarca adet basılmakta!

Çok üzülerek söyleyelim ki, Kur'an pek çok kimsenin dini, siyasi, felsefi, bilimsel teorisi için bir payanda, onların doğruluğunu kanıtlamak için bir araç olmuştur. Yani insanların teorileri esas, Kur'an ise onları tasdik etmek, doğru-yanlış düşüncelerini meşrulaştırmak için kullanılan tali bir unsur olmuştur. Hâlbuki Kur'an esas, teoriler ona uygun olmalıydı.

Tasavvuf felsefesi, Kur'anî kavramlar yerine başka kavramlar kullanır. İslami kavramların içini boşaltıp onlara bambaşka anlamlar verir. Mesela nefs, Kur'an'da insandır. İnsanın maddi ve manevi olarak toplamıdır. Lakin tasavvuf onu tüm kötülüklerin merkezi yapar ve onu öldürmeyi amaçlar.

Hâlbuki insana verilen tüm fıtri hasletler lüzumludur. Onları yerli yerinde kullanmak ve israfa kaçmamak gerekir.

Tasavvuf tevhid inancını, ilah anlayışını bozmuştur. Onlara göre şirk; Allah'tan başka varlıklara hakiki vücut vermektir. Kur'an'daki "beşer peygamber" inancı yok edilmiştir. İnsan peygamber gitmiş, Tanrı'nın zahiri ya da nâsûtu olmuştur. İnsan fıtrattan koparılmıştır. O artık kendisiyle devamlı kavga yapan, arızalı bir tip olmuştur.

Yaptıkları bâtınî tevillerle Kur'an'ın canına okumuşlardır.

Kim Rahman olan Allah'ın kitabını görmezden gelirse ona şeytanı arkadaş kılarız da o da şeytanın uydusu oluverir. Şeytan onları doğru yoldan çıkarır da o hâlâ kendisinin doğru yolda olduğunu zanneder. (Zuhruf/36-7)

Mesela yukarıdaki ayette geçen "Rahman'nın zikri" ifadesini biz Allah'ın kitabı olarak anlıyoruz. Onlar ise "zikr" kelimesine yine kendilerinin uydurdukları çeşitli ibadetler, sesli ve hafi zikirler olarak anlam vereceklerdir.

Müslümanlar bu Kur'an'a uyup, uymadıklarından hesaba çekileceklerdir. (Zuhruf/44)

Kur'an Muhammed'in (sav) hocasıdır. Onu dâl'den üsve-i hasene mertebesine çıkaran Kur'an'dır. Onun ahlakı/kimliği, kişiliği Kur'an'dı. Kur'an; bedevîleri hadari/uygar yapmıştır. Eşkıyaları evliya yapmıştır. Cahiliye haramilerinden insanlığın gördüğü en mükemmel toplumu çıkarmıştır.

Yegâne Mürşid-i Kamil, Kur'an'dır. Allah'ın kelamından daha doğru sözlü kim olabilir? Ne olabilir? Kim irşad işini, Allah'ın mürşidinden daha iyi yapabilir? *"Allah kimi saptırırsa, onun için ne bir velî, ne de bir mürşid asla bulamazsın."* (Kehf/18) Allah'ın kitabından uzaklaşanların ne bir dostu ne de bir mürşidi vardır. Mürşidi Allah ve O'nun kitabı olanlar asla şaşırmazlar.

Tabii ki Kur'an muttakilere yol göstericidir. Dinde gulüvve sapanlara değil.

Allah kendinden korkan muttakilere hakkı, batıldan ayıracak bir Furkan/ölçü verir. (Enfal/29)

Ey insanlar! Sizlere Rabbinizden bir öğüt, göğüslerinizdeki (manevi hastalıklar için) bir şifa ve müminler için bir hidayet/rehber ve rahmet gelmiştir. (Yunus/57)

Nasihat istersen Kur'an yeter! Kalbini temizlemek istiyorsan, nefsin kötü arzularından kurtulmak istiyorsan Kur'an tam aradığın doktor! En doğru yola ileten bir rehber, şaşmaz bir pusuladır! Ebedî rahmet kaynağıdır. Rahman ve Rahîm olanın engin rahmetine gark eden esenlik pınarıdır!

Akıl

Tasavvuf felsefesi aklı önemsemez, hatta onu küçümser. Aklın ürünü olan bilimi "kîl-ü kâl/dedi-kodu" olarak görür. Aklı iptal edip, kalp ile, aşk ile yol almayı önerir. Mevlanâ, aklı; aşk ve vecd ile anlaşılabilen ilahî hakikatler karşısında çamura saplanmış eşeğe benzetir. "Kafa inkâr eder, gönül ikrar eder." derler.

Hâlbuki akıl Allah'ın insanlara verdiği en büyük nimettir. Dinin kaynağı akıl değilse de din tamamen akıl dışı değildir. Din; makuldür, akledilebilir, akla uygundur. Din asla aklı dışlamaz. Kur'an yüzlerce ayetiyle akletmeyi emreder.

Allah akletmeyenleri, körler ve sağırlar olarak niteler. (Bakara/171). Bilgi sahiplerinin ancak akledebileceğini haber verir. (Ankebut/43)

Allah, aklını kullanmayanları pisliğe mahkûm eder. (Yunus/100) Aklını kullanmayanlar kokuşmuş ve çürümüş bir hayatı yaşamaya, onur kırıcı, iğrenç bir pisliğe düşmeye mahkûmdur.

Aklı kullanmamak tüm sapmaların başlangıç noktasıdır. Kim ki size aklı kullanmamayı tavsiye ediyorsa, iyi bilin ki, onun İslam'dan nasibi olmamıştır. Bu yüzden Allah "*Müşrikler yalnızca bir pisliktir.*" buyurur. (Tevbe/28) Ayette geçen "necesün" kelimesi; dışkı gibi galiz pisliklere denir. Yunus/100. ayetinde geçen "ricsün" kelimesi ise; leş gibi kokmuş, çürümüş pislik için kullanılır.

Şüphesiz, Allah katında yaratılmışların/canlıların en şirreti/en zararlısı aklını kullanmayan sağır ve dilsiz kimselerdir. (Enfal/22)

Aklın zıddı ahmaklıktır. Hamakât; aklını kullanmamak ya da kullanamamaktır. Hz. İsa'nın dediği gibi: "Her hastalığın bir çaresi vardır, lâkin ahmaklığın yoktur." Aklını kullanmayıp müşrik olan ahmaklar da kansere yakalanmış, tedavi de kabul etmeyen hastalıklı tiplerdir.

"Akıl tekâlif-i ilahiyenin/ilahî tekliflerin mebnasıdır/temelidir. Aklı olmayanın dini de yoktur. Akıl ile nakil tearuz etse/çelişse, akıl evvel, nakil ise onunla müevveldir. (Akıl öncelikli olup, dinî metinler akla göre yorumlanır.) Aklen caiz olmayan şey, şer'an da caiz olmaz." gibi pek çok özlü söz İslam kelamının esasıdır. Allah insanı akıl ile diğer varlıklardan ayırmıştır. Ona akıl verdiği için sorumlu tutmuştur. Aklı gideren/uyuşturan her bir şey haram kılınmıştır.

Maalesef geleneksel halk İslam'ı/folk İslam, Kur'an'dan uzaklaştığı gibi, aklı da saf dışı etmiştir. Böylece hak ve hakikatten bir o kadar daha uzaklaşmıştır. Elbette aklın sınırları vardır. Her şeyin ölçüsü o değildir. *"Her bir ilim sahibinin üzerinde daha iyi bilen biri/Allah vardır."* (Yusuf/76) Yanılırsa vahyin kontrolü ile düzeltilir. Sağlam akıl ile sahih nakil/vahiy hiçbir zaman çatışmaz, çelişmez.

Akıl, fıtrat ve vahiy birbirlerinden asla ayrılmayan muhteşem bir bütündür. Akleden bir kalbin ürünü olan bilim, fıtrat/tabiat ve birde vahiy. İşte sırat-ı müstakimin, dosdoğru yolun üç olmazsa olmazı.

Kur'an aklını kullananları, derin kavrayış sahibi olanları "ulü'l-elbâb" olarak niteler ve alkışlar. Bir de bu akıl sahibi kimseler istişare yaparlar, ortak akıl ile hareket ederlerse ne muhteşem olur!

Ah! Bugünlerde, aklını kiraya vermemiş ne kadar da az Müslüman var! Niye aklınızı kiraya veriyorsunuz? diye sorduğum bazıları da "Ne iyi işte! Hiç olmazsa kira geliri getiriyor." diye cevap vererek güya bu arada ne kadar da uyanık olduklarını gösteriyorlar (!) Niye düşünmüyorsunuz? Hiç mi

sizde akıl yok? denildiğinde de "Biz kimiz ki, aklımız ersin! Biz şeyhlerimize, büyüklerimize teslim olmuşuz, onlar bizim adımıza düşünmüşler, akledip-karar vermiş, bize de akıllılık edip onlara güzel güzel uymak düşer." diyorlar.

Aklı ve aklı kullanmayı dışladığımız sürece, Allah'ın, üzerlerine rics/pislik, lâşe yağdırdığı zümrelerden olmaya mahkûmuz.

SÛFİLER İSLAM DİNİNİ TAHRİP ETMİŞLERDİR!

Şeriatı Yetersiz Görürler

Sûfiler, "Kur'an'ın özü ve cevheri bizde, kabuğu ve cürufu zâhir ulemasındadır." derler. Kendilerine ehl-i lübb/özcüler, zahir ulemasına ehl-i kışr/kabukçular derler. Gazâli *İhyâ*'sında; "Zahir ulemasının bildiği tevhid ya kabuk ya da kabuğun kabuğudur. Ariflerin bildikleri tevhid ya özdür, ya özün özüdür." der. Mevlanâ; "Biz Kur'an'ın özünü, ruhunu aldık, postunu köpeklere attık." der. Ebussuud Efendi de "Bu sözü söyleyen kâfirdir, katli vaciptir." diye fetva verir.[1]

Sûfi Kuşeyri zahir ve batını şöyle anlar:

> Zahir, Salihlerle bir arada olmak; bâtın ise onların hürmetini muhafaza etmektir. Zahir; dünyada zahidlik; bâtın ise her iki dünyada Allah ile yetinmendir. Zahir Allah'ı araman; bâtın O'nu bulmandır.[2]

İbnü'l-Arabî, hayatının son günlerini yaşayan Fahreddin Râzî'ye yazdığı mektupta, okuyup yazarak, ilim tahsil ederek ve eserler yazarak ömrünü boşa geçirdiğini, bunun yerine mücahede ve mukaşefe yolundan gitseydi bütün bunlara ihtiyacının kalmayacağını, elde ettiği bilgilerin boşuna olduğunu, keşf ve ilham yolundan gitmeyenlerin akıbetinin hüsran olacağını anlatmaya çalışır.

Derler ki; "Abdest, namaz, oruç ve zekât ve hasenat gibi ne kadar zahiri ibadet ve taat varsa, bunların hepsi yükte ağır, pahada hafiftir. Mürşid'in sözleri ise yükte hafif, pahada ağırdır."

Abdulhâkim Arvasi ise; "Allah bazı kullarının, öbür insanlarla aralarına bir perde çekerek muhasebesini bizzat yapar

1 Süleyman Uludağ, *age*, s. 141.
2 Kuşeyri, *Letaifü'l-İşârat*, nak. Mustafa Öztürk, *age*, s. 116.

ve cennete konulmasını emreder. Melekler Ya Rabbi! Biz bunların cennetlik olmaya layık bir işini görmedik. Dünyada bütün işleri şeriata aykırıydı. Allah da dedikleriniz doğrudur. Lakin onların kalbinde benim sevgim yer tutmuştu. Onlar benim sevdiklerimi/velilerimi severlerdi. Cehennem ehli de zahiren şeriata uygun işler yapsa da kalplerinde ilahi sevgi olmadığından orayı hak etmişlerdir." Tamamen Kur'an ve İslam dışı şeyler söyleyerek tasavvuf erbabına bol keseden cennet dağıtmaktadırlar.[3]

Yetersiz gördükleri dini/şeriatı, tarikat ve hakikat ilavesi ile tamamlarlar. Dini; şeriat-hakikat ikilemine ayırdıkları gibi, Kur'an'ın da zâhir ve bâtın anlamlarının olduğunu iddia ederler. Zahirini avâmı, bâtınını da şeyhler anlar!

Hâlbuki Allah *"Bugün dininizi sizin için kemale erdirdim ve size olan nimetimi tamamladım ve din olarak size İslam'ı seçtim."* (Maide/3) buyurmaktadır. Yani bu son dinin eksik olduğunu, tamamlanmadığını kimse söyleyemez. Ona ilave de yapamaz, tenkisat da! Onun sentezlere de ihtiyacı yoktur. O ikmal ve itmam olunmuş bir dindir. Dinin kendisi Allah'ın yoludur. O'nun insanlar için seçtiği "Sırat-ı müstakîm/her şeyin dengede olduğu dosdoğru yoldur." Sırat-ı müstakîm var iken tarik de neyin nesi oluyormuş? Şeriat; menba'a, tatlı su kaynağına giden yol demektir. Mezhep; gidilen yol demektir. Bu kadar hakka giden geniş ve dosdoğru yollar varken, binlerce İslam dışı felsefelerle doldurulmuş, uçurum kenarlarından geçen, dar, tehlikeli tarik'ler/tarikatlar[4] ile hakka ve hakikate gidilemez. Son din olan İslam'ı kışır, kabuk gören ya kördür, ya Müslüman değildir.

3 İbrahim Sarmış, *Tasavvuf ve İslam*, s. 526.

4 Kur'an'da yol anlamında sırat, sebil, tarik kelimeleri de kullanılmıştır. İlginçtir, yol anlamında "sırat, sebil" gibi kelimeler kullanılırken "tarikat" kelimesi umumiyetle menfi anlamda kullanılmıştır. Örneğin Musa Peygamber ve kardeşi Harun Mısırlılar tarafından tarikat düşmanı olarak nitelenmektedir! Başka bir ayette; *"Biz ayrı ayrı pek çok yollar/tarikatlar edinmişiz."* (Cin/11) Kur'an'da "sırat" kelimesi; (bir ayet hariç) "dosdoğru" ve "Allah yolu" anlamında kullanılmıştır. *"Şu benim dosdoğru yolum/sıratımdır; başka yollara/sebillere uymayın..."* (Enam/153) Müslümanlar Allah'ın Sırat-ı Müstakîm'ine uyarlar. Onun bunun tarikine ve sebiline değil!

Tevhid'i avâm/halkın tevhidi ve havâs/seçkinlerin tevhidi diye ikiye ayırırlar. "Lâ ilâhe illallah" diyen peygamberlerin en büyüğü ve sonuncusu Hz. Muhammed'i ve tüm İslam âlimlerini avâm olarak nitelemiş ve küçümsemişlerdir. Havâsın tevhidi ise "Lâ mevcûda illa hû", Allah'tan başka mevcut yoktur, bütün kâinat Allah'tır demekmiş!

Ünlü İslam âlimi Şâtıbî sûfilerin şeyhlerine aşırı bağlı olmalarının dine ve nassa bağlanmalarına engel olduğundan şikâyetle şöyle dert yanar:

> Türedi sûfiler ayete, hadise ve şer'î nasslara aykırı bile olsa mutasavvıfların kitaplarda nakledilen sözlerine ve menkıbelere bağlanıyor ve bunları kendileri için din hâline getiriyorlar. Veliliği sabit olan zatların yaptıkları her iş ve söyledikleri her söz haktır, onun için de uyulması gerekir. Fıkıh avâm için, tarikat havâs içindir, diyorlar. Mutasavvıfların söz ve davranışlarına hüsn-ü zan gösterdikleri hâlde Muhammed'in (sav) şeriatı konusunda hüsn-ü zan beslemiyorlar. Bu ise hakka tabi olmak manasına gelmez, kişilere uymak manasına gelir.[5]

Allah'ın Kâinata Hulûl Ettiğine ya da Kâinatla İttihad Ettiğine İnanırlar

Hulûl; Allah'ın ya da sıfatlarının birine intikal edip, onunla birleşmesi, Allah'ın insan veya başka bir varlık suretinde ortaya çıkması demektir. Hinduizm ve Hristiyanlık menşeilidir. Mesela Hristiyanlıkta Tanrı, Nasıralı İsa olarak bedenlenmiştir. Müslümanlara bu sapıklık Hristiyanlık ve Yeni Eflâtuncu felsefe kanalıyla gelmiştir. Abdullah İbn Sebe denen Yahudi ilk defa, tanrısal bir cüz'ün Ali'ye ve soyuna geçtiğini iddia etmiştir. Ebu Hayyan el-Endülüsi; hulûlün aslında Müslüman olmayan, ama Müslüman görünen bazı Hristiyanlarca vahdet-i vücut felsefesi adı altında tasavvufa sokulduğunu söyler. İbn Farız, İbnü'l-Arabî, İbn Seb'in, Tilimsani gibi sûfiler Allah'ın zatıyla her şeye hulûl ettiğini söylerler. "*Ona/Âdeme, ruhumdan üfledim.*" (Hicr/29) ayetinden hareketle bazı sûfiler insanda Allah'ın ruhundan bir parça bulunduğuna inanırlar. Her bir şeyin Allah'tan sudûr ettiğine inanırlar. Hallâc da be-

5 Süleyman Uludağ, *İslam Düşüncesinin Yapısı*, s. 68.

şerî vasıflarından sıyrılan salih kimselere ilahî ruhun hulûl edeceğini söyler.[6]

İbn Haldûn; Allah'ın kâinatın içinde mi dışında mı olduğu konusunda insanların görüşlerini şöyle sıralar: Hadisçiler; "Allah yaratıklarına benzemez", kelamcılar; "Allah, onlardan ayrı da değildir, bitişikte değildir", felsefeciler; "Allah, kâinatın ne içindedir, ne de dışındadır", sonraki sûfiler ise; "Allah yaratılmışlarla bir bütündür" derler. Bu bütünlük ya Allah'ın onlara hulûl etmesi ya da Allah'ın bizzat kendisi olduğu anlamındadır.

Tenasuh'un iki biçimi vardır: Birincisi: Bir ruhun değişik varlıkların vücutlarında yaşamaya devam etmesidir. Birincisi zamanla büyük oranda unutulur. İkincisi ise; Allah'ın dünya varlıkları arasında taksim edilmesi şeklinde olanıdır. Yani; Allah canlı ve cansız varlıkların içine hulûl etmiştir, girmiştir. Bu her iki pagan felsefesi daha sonraları tasavvuf ile sistemleşecek ve kabul görecektir. Özellikle fenâ fillâh teorisi sûfiler arasında genel kabul gördükten sonra, bazı sûfiler ilahî varlığa ulaştıklarını, onunla bir olduklarını veya ilahî varlığın kendilerine hûlul ettiğini söylemeye başladılar!

Oysa Allah; mahlûkatından hem yer ve mekân olarak ayrıdır/bitişik değildir, hem de mahiyet, hüviyet ve sıfat bakımından farklıdır. Bu selefin, kelamcıların ve önceki sûfilerin görüşüdür. Sonraki sûfiler ise; Allah'ın hüviyetinde, varlığında ve sıfatlarında yarattıklarıyla bir bütün olduğunu söylemişlerdir. Buna Allah'ın varlıklarla birleşmesi/ittihad denir. Burada kastettikleri ittihad, Allah'ın Hz. İsa'ya hulûl ettiği/onun içine girdiği, onunla bütünleştiği şeklindeki Hristiyanların iddiası ile aynıdır. Onlara göre yaratılmışların tamamı O'nun görüntüleri ve yansımalarıdır. Onlar vahdet-i vücut teorileri ile, yaratan ve yaratılan arasındaki ikiliği de kaldırarak, zatta, varlıkta ve sıfatta kadim olan ile hadis olanların/yaratılmışların birliğini savunmuşlardır. Farklı görünmeleri sadece bir algılama sorunudur. Eşyadaki kesret sadece bir vehim ve hayaldir.[7]

6 Y.Şevki Yavuz, "Hulûl" md. *DİA*, C. 18, s. 342.
7 İbn Haldûn, *Mukaddime*, s. 672-4.

Feridüddin Attar'a göre vahdet denizine dalan, aşk ateşinde yananlar için, "her şey Bir'dir, Bir her şeydir." "Sen ve ben bir ve aynı şeyiz, iki gömlekte bulunan tek bir vücut gibiyiz!" Attar'a göre Allah muhtelif şeylerde, muhtelif kisvelerde tecelli eder! Hakk'ı arayan salik, aradığı şeyi en sonunda kendinde bulur ve kendisi de tamamen Hakk olur! Maşuk'un (âşık olduğu Allah'ın) âşıkın kendisinden başkası olmadığını fark eder![8]

Panteizm ile vahdet-i vücut arasında benzerlik dikkat çekicidir. Panteizme göre Tanrı, dünyayla özdeştir, birdir, aynıdır. Tanrı, tüm varlıkların kendisinden türediği, kendisinden sudûr ettiği, taştığı varlıktır. Panteizm; her şeyi Tanrı gören anlayıştır. Tanrı, var olan her şeyin toplamıdır. Dünya, Tanrı'dan ayrı bir cevher değildir. Evren; Tanrı'nın kendini transforme ettiği, biçim değiştirdiği daha alt seviyedeki farklı görünümlerinden ibarettir. Panteizmde yaratmadan ziyade bir tür taşma, feyezan söz konusudur. Işığın güneşten çıkması gibi! Maddeci panteistler Tanrı'yı dünyayla bir sayar. Plotinus'a göre evren Tanrı'dan türemiştir. Spinoza'ya göre Tanrı ve evren iç içedir. Kimisi de Tanrı'yı insana benzetme yoluna gitmiştir. Antropomorfist, insan biçimli tanrı anlayışı da panteizmden beslenir. Her şey Tanrı'dan sudûr etmişse, insan da onun en kâmil mazharı, görünümü ise insan da tanrının görünümüdür! İnsanın Allah'ın bir parçası olduğunu kabul ederler. İnsan tanrılaşmış, Tanrı da insanlaşmıştır.

Ezoterik/bâtınî felsefeye göre Tanrı yaradan değil, var olandır ve evrenin tümüdür. Varlık, O'ndan var olmuştur, O'ndan çıkmıştır/sudûr etmiştir. Her varlık O'ndan bir parçadır. Parçalar bir bütün hâlinde Tanrı'nın kendisidir. Evrende görülen şeylerden başka bir Tanrı yoktur. Tanrı, evrendeki bütün varlıkların toplamıdır. Evrenin başlangıcı ve sonu yoktur. Tanrı, evren ve insan aynıdır. Evren, makrokozmoz, insan mikrokozmozdur.

8 M. Nazif Şahinoğlu, "Feridüddin Attar", *DİA*, C. 4, s. 96.

Yeni Eflâtunculuk/sudûr teorisine göre Tanrı'nın evrenden ayrı ve bağımsız bir varlığı yoktur. Bu anlayışa göre Allah her şeydedir ve her şey Allah'tan sudûr etmiştir/doğmuştur.

Tasavvuf da Allah, evren ve insan ayrımı yapmaz. Böyle bir ayrımın göz ve akıl yanılsaması olduğuna inanır. Bunun sonucu olarak, Tanrı'dan başka bir şey var olmadığı gibi, her hangi bir yaratmadan da söz edilemez. Zira Yaratan ile yaratılan ayrımı yoktur. Doğayla Tanrı bir ve aynı şeydir. Panteizmi ve sudûr teorisini ilahî dinler reddederken, Antik Stoacılar, Yeni Eflâtuncular, Yahudi Kabalaistler ve vahdet-i vücutçular savunmaktadırlar.

Şebusterî Hallâc-ı Mansûr için şunları söyler:

> Enel hak, mutlak olarak sırları açığa vurmaktır, Hak'tan (Allah'tan) başka kim Ene'l-Hak diyebilir? Âlemin bütün zerreleri, Mansûr gibi 'Ene'l-hak' demektedir, Sen ister onları sarhoş say, ister Mansûr! Kendini sen de hallaç yapar, varlık pamuğunu atarsan, Hallâc gibi bu sözü söylemeye başlarsın. Hak'tan başka varlık yok... İster O haktır de ister ben Hakk'ım de.

Bu felsefe Allah'ın varlıkların ve insanın suretine girdiği inancına dayanmaktadır. Bazı Hıristiyan mezheplerde Cenâb-ı Allah'ın Hz. İsa'ya hulûl ettiği, yani Hz. İsa suretine girdiği kabul edilmektedir. Hz. İsa hakkındaki İlahlık iddiası da buradan gelmektedir. Hallâc ve Bâyezîd-i Bistâmî gibi mutasavvıfların bu inançta oldukları görülmektedir. Hallâc'ın o meşhur olan "Ene'l Hak" sözü bu felsefenin bir ifadesidir. Yani Allah'ın kendisine hulûl etmiş olduğunu ifade etmektedir. Bistami de "Mâ fî cubbetî sivallah" (Cübbemde Allah'tan başka bir şey yoktur) sözü bu inancın tezahürüdür. Şemsi Tebrizi' de hulûliyye mezhebinden bir mutasavvıftır. *Menakıbu'l-Arifin*'de Allah'ın Kimya Hatun suretinde Şems'e göründüğü anlatılmaktadır. Şemsi Tebrizi'nin "O senin gördüğün Cenâb-ı Allah beni ne kadar çok seviyor ki hangi surette dilersem, öylece bana gelir. Bu defa da Kimya suretinde geldi." sözü, onun hulûl inancında olduğunu göstermektedir. Bu sözü ile, Yüce Allah'ın Kimya hatun suretine girmiş olduğunu ifade etmiş olmaktadır. Şems, bu hulûl felsefesiyle Mevlanâ'yı

etkilemiş ve onu kendisine bağlamıştır. Muhammed İkbal de Mevlanâ'nın hulûlî görüşlere sahip olduğunu örnekler vererek açıklamaktadır.[9]

Kabir ve Yatırları İbadethaneye Çevirmişlerdir

Peygamberimiz "Allah Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin, peygamberlerin ve salih kimselerin kabirlerini mescit yaptılar." (Buharî, Salat, 48) buyurmasına rağmen tasavvufçular da tıpkı Hristiyan ve Yahudiler gibi kabirleri, yatırları tavaf etmeyi, ziyaretgâh edinmeyi, üstlerine kubbe yapmayı, taşı toprağı ile teberrük etmeyi, içindeki ölülerden yardım istemeyi, sıkıntılarını onlara arz etmeyi adet edinmişlerdir ve böylece cahiliyye şirkini tekrar hortlatmışlardır.

Tasavvufta "türâb, türbe, hâk" denilen toprak çok önemlidir. Ermişlerin "türâb-ı kadem, hâk-ı pây" denilen ayağının tozu bile çok değerlidir. Bu toza yüz sürebilme özlemi içinde dervişler yanıp, tutuşurlar.

Günümüzde epey azalsa da eskiden türbelere kurbanlar adanır, altınlar hediye edilirdi. Türbedarlar da bu arada malı götürürdü.

Kabirlerdeki kimselerle rabıta yapmak apaçık şirktir. Bunun putperestlik olduğunu söylemek de her Müslümanın borcudur.

Kendi mezarını mabetleştirenlere bile lanet eden bir Peygamber'in ümmeti bugün ne yazık ki, kabirleri ibadethaneye çevirmiştir. Maalesef bugün Peygamber'in mezarını bile Müslümanlardan bir tabur asker korumaktadır. Peygamberimiz kabirlere karşı yönelerek dua etmeyi yasaklamışken, bizimkiler ise resmen tavaf etmektedir. Örneğin İstanbul Yuşa tepesinde, Yûşa/Yeşu peygamberin mezarı tavaf edilmektedir. Yuşa'nın İstanbul sırtlarında ne işi var idiyse![10]

9 İbrahim Sarmış, Tasavvuf-Tarikat Kültürünü Savunmak,/Yaşar Nuri Öztürk, *Haksöz Dergisi* -Sayı: 71, Şubat/97.

10 Herhâlde Siyonistlere sizin arz-ı mevud'unuz (vaat edilen topraklarınız) İstanbul'a kadar uzanıyor diye yol gösteriyor olmalılar. Burasını 1988'lerde bir araba dolusu İmam-hatip öğretmeni kursiyer ile ziyarete gitmiştik.

Bu bidati yine sûfiler başlatmıştır. Tasavvuf büyüklerinden Ebu Nasr es-Serrac'ın (H 378) "Ben öldüğümde cenazelerinizi türbemin önünden geçirin! Türbemin önünden geçirilen her bir cenaze mutlaka mağfiret olunur." dediği *Nefahatül Üns*'te naklonulur.[11]

Mezar ziyareti ancak ölümden ibret almak için olursa caizdir. Aksi hâlde Peygamberimizin ilk zamanlarda koyduğu mezar ziyareti yasağı tekrar devreye girer. Pekâlâ, bu yasağı bugün kim devreye sokacak ve nasıl uygulayabilecek?

Hâlbuki bugün türbe ve kabirler ölülerden medet umulduğu, sıkıntıların arz edildiği birer sunak olmuştur. Dinleri yalan üzerine kurulu olan bu kimseler: "İşlerinizde bir çıkmazla karşılaşırsanız, kabir ehlinden yardım isteyiniz." diye hadis uydurmuşlardır. Bunu da türbelerin en görünür yerine asarlar. Kabirdeki ölmüş şeyhler, öldükten sonra dirilerle hayatta olduğundan daha fazla meşgul oluyormuş. Ruhları kınından çıkmış kılıç gibi çok daha aktif oluyormuş!

Kızımız evde kalır, çocuğumuz işe giremez ise, hemen soluğu yatırlarda alırız! Karımız gebe kalmaz, "al sana bir göbek, ver bana bir bebek" diyerek, Adana'da Çoban Dede türbesini göbek ata ata tavaf ederiz.

Sahabe-i Kirâm'ın çoğu harp meydanlarında, İslam'a hizmet yolunda ömürlerini feda ederken, günümüzün sûfileri tekke köşelerinde meskenet ve atalet içinde tespih çevirmekte, Allah'ta fani olup, Allah'a vasıl olma hayalleri kurmaktadır. Hiçbir şeyden haberi olmayan, çoktan toprağa karışmış ölü kimselerin başında pilav bekler gibi, bekleyip, onlardan feyz almaya çalışıyorlar. Kendilerine yardım etmesini bekliyorlar! Allah herhâlde bir insanı bu kadar şaşırtır, haktan bu kadar uzaklaştırır!

17 metrelik insan cesedi olmaz diyen ben tek kalmıştım. Bu yatırda Musa'nın fetası Yuşa yatarmış! Kadınlar tavaf ediyorlardı. Caminin resmi görevlisi de binbir palavra içeren bir kitab bastırmış. Cuma hutbesinin konusu Yuşa Hazretleriydi. Kitap kapış kapış satılıyordu. Herkes memnundu, ben hariç.

11 Ömer Temizel, *Kuran'ın Gölgesinde Katıksız Sohbetler I*, s. 91.

Esad Coşan, *Tasavvufa Giriş* kitabında ölülerden yardım istemeyi tavsiye eder:

> Büyüklerimize bir Fatiha, üç ihlâs okuyun, gönderin ruhaniyetlerine. İstimdat edin (onlardan yardım isteyin). Şirk olmaz mı? Olmaz! Allah'ın sevgili kulları olan Evliyaullah, vefatlarından sonra da insanlara müessirdir. Yani tasarruf sahibidirler.

Mehmed Zahit Kotku da *Tasavvufi Ahlak* kitabında ölülerin dünyadakilere fayda ve zarar vermeye devam ettiklerini söyler:

Bazı mürit de şeyh vefat ettikten sonra kendisine rabıta yaptırmıştır. Bazısı da meyyit ahirete intikal ettikten sonra dünyaya iltifatı kalmaz, demişlerdir ki, bu söz çok hatalıdır. Bu söz evliyaullah indinde tasarrufatı inkârdır. Evliyaullahın tasarrufatı ahirete intikal ettiklerinde de devam eder.

Mahmud Ustaosmanoğlu da:

> Şüphesiz ölülerin ruhaniyetleri cismaniyetlerine galip oldukları için değişik şekillerde gözükürler. Hayatlarında da ölümlerinden sonra da kendilerinden tasarruf vuku bulur.[12]

Hem de bunu *Ruhu'l-Furkan* tefsirinde yazabilecek kadar Mahmud Efendi Kur'an'ın ruhundan uzaktır.

"İşlerinizde bir çıkmazla karşılaşırsanız, kabir ehlinden yardım isteyiniz." diye nakledilen yalanı izahı kabilinden Ramazanoğlu Mahmud Sami, Peygamberimizin "Ey benim ümmetim, bir probleminiz, bir gam ve kederiniz olursa evliyaullahın ziyaretine koşunuz ki, onların bereketiyle sorununuz çözülsün, gam ve kederiniz kaybolsun." buyurduğunu söyler!

İsmail Çetin de "Rasulünün hürmetine deyip Allah'tan istemekle, Ya Rasulallah! Benim şu ihtiyacımı gider demek arasında hiçbir fark yoktur. Peygamberinin zatından istemekle, Allah'ın zatından istemek arasında hiçbir fark yoktur." diyebilmiştir.

Çünkü Pavlus dininde de Allah ve Mesih aynı zattı.[13]

12 Mahmud Ustaosmanoğlu, *Ruhu'l-Furkan*, C. 2, s. 67.
13 İ. Sarmış, *age*, s. 525.

Elleriyle Yazdıkları Kitaplarını Allah'tan Diye Takdim Ederler

Tasavvufçular kendi kitaplarını Allah'ın kitabıymış gibi överler. Peygamber Cebrail vasıtasıyla vahiy alırken bunlar doğrudan/vasıtasız Allah'tan aldıklarını söyleyebilmişlerdir. Mesela Mevlanâ *Mesnevî*'si hakkında şöyle der:

Hüzünleri giderir, bir şifadır kalplere
Ledünni mana verir Müteşabih ayetlere,
Kur'anı Kerim gibi kimini hidayete
Kimini hak ettiği dalâlete sevk eder,
Şerefli kâtiplerdir onun yazıcıları,
Temastan men ederler temiz olmayanları,
Kalbe mutluluk verir, huyları güzel eyler,
O ilhamla inmiştir, Âlemlerin rabbinden,
Gelemez batıl onun önünden ve ardından,
Koruyucu olan Hak onu korur, gözetir,
Ki o merhametlilerin en merhametlisidir.
Mesnevî kitabının başka adları da var
Adlarını veren ise Allah'ın kendisidir.

Mevlanâ'nın *Mesnevî*si için kullandığı yukarıdaki deyimlerin tamamı Allah'ın kendi kitabına verdiği sıfatlardır. Mevleviler daha da ileri giderek, "Mevlanâ'nın *Mesnevî*'si, Fars dilinde bir Kur'an'dır," derler. Molla Cami, Mevlanâ için şöyle diyebilmiştir: "Gerçi o peygamber değildir amma kitabı vardır." Bunun nedeni, Şaranî gibi birisinin açıkça söylediği gibi, "kâmil velilerin sözleri esas itibariyle hata kabul etmez. Onlarda yanılma olmaz" (!) anlayışıdır.

Muhyiddin İbnü'l-Arabî, *Fusûsü'l-Hikem* adlı kitabını rüyasında doğrudan Peygamber'in elinden aldığını iddia eder. Rüyada Rasulullah'ı gördüm ve *Fusûsü'l-Hikem* kitabını yazmamı emretti. Size söylediklerimiz O'ndan bizedir. Bizim size verdiklerimiz bizden sizedir.

Fütuhât-ı Mekkiye'yi ise doğrudan Allah'tan aldığını söyleyebilme cüretinde bulunmuştur. Şeyhu'l-Ekber şöyle der:

Yazdıklarımın hepsi imla-yı ilahiye, ilka-i Rabbaniye ve nefes-i ruhaniye istinat etmektedir. Bilgilerimiz vahy-i ilhamdır. Akıl ve fikir ürünü değil, feyz-i ilahîdir.[14]

Mahmud Efendi, –dört mezhebin müftüsü, meşayih-i kiramdan diye takdim ettiği, aynı zamanda hocası olan– Ali Haydar Efendi'nin şöyle dediğini naklerder: "Dünyada (insanların yazdığı) iki kitap vardır ki, itiraz kabul etmez! Biri *Mesnevî*, diğeri *Risale-i Kudsiyye*!" [15]

Tasavvufçular, ilham ve marifetle yazdıkları kitaplarına kutsallık izafe ederler ve en çok bu tür kitaplara değer verirler. Mesela Nakşîler İmam Rabbânî'nin eserine *Mektubat-ı Kudsiyye/Kutsal Mektublar* derler. Bazıları da Gazâlî'nin *İhyâ*'sı için; "*İhyâ*, hemen hemen bir Kur'an ola yazdı." derler. Tasavvufçular arasında "Haddese kalbî an Rabbî/Kalbim Rabbimden rivayet etti ki" sözü yaygındır.

Yazıklar olsun o kimseler ki! Kendi elleriyle kitap yazarlar, sonra bu Allah katındandır derler... (Bakara/79)

Pavlus da yazdıkları kitapları İsa'dan vahiy ile alıyordu.

Allah'ın Ayetlerini Batıl Teorilerine Göre Tevil Ederler

Sûfîlerin fikir babaları olan bâtıniler, Kur'an'ın zahiri anlamının yanında bâtınî anlamı olduğunu, hatta zahiri anlamının bâtınî anlamı yanında, özün yanında ki kabuk kadar, kışr kadar kıymetsiz olduğunu, asıl mananın bu özde/bâtınî anlamda olduğunu, bu kışırdan/zahirden, şeriat kabuğundan kurtulmak gerektiği fikrini yaymaya çalışmışlardır. Bu bâtınî anlamı bulan kimseden dinî tekliflerin kalkacağını söylemişlerdir.

Ünlü Hanefî âlim Nesefî, *Akaid*'inde; "Naslar/ayetler zahirleri üzeredir. Ayetleri zahiri anlamından başka manalara çekmek bâtın ve ilhad ehlinin iddiasıdır." der.

Sûfîler, kendilerine ledünni ilim verildiğini kabul ettiklerinden dolayı, Kur'an'ın bâtınî yorumunu yapmayı kendileri-

14 Süleyman Uludağ, *İslam Düşüncesinin Yapısı*, s. 138-9.
15 İsmet Garibullah'ın Risale-i Kudsiyyesi'ne Mahmut Ustaosmanoğlu'nun yazdığı önsözde, http://darusselam.Com/Risale-i Kudsiyye Tercemesi.

ne verilen bir hak olarak görürler. Özellikle felsefi tasavvuf bu konuda haddi oldukça aşmıştır. Onlar kendi gayriislami felsefelerini meşru gösterebilmek için ayetlerde her türlü çarpıtmayı yaparlar. Kitaba uymazlar, kitabına uydururlar. Onlar için asıl olan batıl itikatlarıdır. Hâlbuki her bir Müslüman'ım diyen kişi, kendisini Kitab'a uydurmak mecburiyetindedir. Ona teslim olmak zorundadır. Bunların Kur'an'a uymak gibi bir dertleri asla olmamıştır. Kur'an'ı her türlü zorlama tevillerle alt-üst etmişlerdir. Mesela İbnü'l-Arabî, (Bakara/98) ayetini tefsir ederken, Cebrail'i faal akıl, Mikail'i altıncı feleğin ruhu, İsrafil'i dördüncü feleğin ruhu, Azrail'i ise; yedinci feleğin ruhu olarak, ayrıca Mikail ve İsrafil'i emin akıl olarak tefsir etmiştir. Yine "*Rabbimiz sen bunu boşuna yaratmadın, seni tenzih ederiz.*" (Bakara/191) ayetini şöyle tefsir eder: "O kendinden başka bir şey yaratmamıştır, eğer Hak'tan gayrı bir şey yaratmışsa o batıldır."

Kur'an'da İbrahim'in (as) babası Azer olarak geçer. (En'am/74) Lakin nûr-i Muhammedî teorisini esas aldıklarından Azer, "İbrahim'in babası değil amcasıdır, zira o zamanlar amcaya da baba denirdi." derler.

Sûfiler her ayetin bir zahir, batın, had ve matla' olmak üzere dört anlamı vardır derler. "*...yaş ve kuru ne varsa her şey apaçık bir kitaptadır.*" (En'am/59) ayetinde kastedilen kitap levh-i mahfuz olmasına rağmen, işârî tefsir geleneği bunu Kur'an olarak kabul etmiş ve her ilmin onda mevcut olduğuna kail olmuşlardır. Dolayısıyla her şeyi Kur'an'a söyletmeye kalkmışlardır.

Örneğin sûfi müfessir Tusterî, "*Musa'nın ardından kavmi, zinet takımlarından canlıymış gibi böğüren bir buzağı heykeli yaparak, onu tanrı edindiler.*" (Araf/148) ayetini tefsir ederken şöyle der: "İnsanı Allah'tan çeviren aile ve çocuk gibi her şey insanın buzağısıdır. Yahudiler o buzağıya tapmaktan, ancak nefislerini öldürerek kurtuldular."

Mesela "*O'nun izni olmadan katında şefaat edecek kimdir?*" (Bakara/255) ayetini "Kim nefsini aşağılarsa şifa bulur." diye-

bilecek kadar sapıtanlar çıkmıştır. Bu ayeti bu şekilde tefsir edenin hükmü nedir? diye Şeyhu'l-İslam Siracüddin'e sorulduğunda, "Mülhid olur." demiştir.[16]

Allah'ın Cihad Emrini, Nefisle Mücadeleye Dönüştürmüşlerdir

Tasavvuf; müminin iç dünyasında verdiği mücadeleye iç cihad/nefisle mücadele, dış dünyada verdiği mücadeleye dış cihad/düşman ile savaş olarak tanımlar.

Güya Peygamberimiz bir savaştan dönerken "Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz." demiş. Bunun üzerine sahabe büyük cihad nedir? diye sormuşlar. Peygamberimiz de "Nefisle mücadeledir/savaşmaktır." diye cevap vermiştir. Bu ise apaçık bir uydurma rivayettir.[17] Bu hadis ile onlarca cihat ayetini ilga ve imha etmişlerdir. Herhâlde Amerika ve onun maşaları Kur'an'ın cihad emrini yok eden bu sapıklara ne kadar teşekkür etse azdır. Bu soytarılar azıcık usul-u fıkıh bilseler böyle mevzu bir sözün Kur'an'ın onlarca muhkem ayetini nesh edemeyeceğini bilirler. Ama bunların her sözünde binler hikmet saklı olduğuna inanan o kadar zavallı var ki! Topal malın kör müşterisi olurmuş misali bu sapık düşüncelerin nice cahil, kör, ahmak talibi olabilmiş, bu gayriislami fikirler el üstünde tutulabilmiştir.

Cihanın bir zamanlar tozunu attıran, cihangir bir millet olan Moğollar, tasavvuf şerbetini içtikten sonra yeryüzünde esameleri okunmayacak sıradan bir millet oluvermişlerdir. Cengiz Han'ın torunları tasavvufla tanıştıktan sonra, işgal ettikleri toplumların dinî kültürü ile tanıştıktan sonra, o savaşçı hâllerinden eser kalmamıştır.

"Yetmiş iki milleti bir gören, sevelim sevilelim, bu dünya kimseye kalmaz." diyen, "vurana elsiz, sövene dilsiz olmayı" öğütleyen bir yaşam felsefesi kötülüklerle, zalimlerle ne diye, neden savaşsın? "Mevlam neyler, neylerse güzel eyler, arif/sûfi onu seyreyler." diyen, edilgen bir seyirci konumundaki

16 İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*, C. 2, s. 9-13.
17 *Diyanet İlmi Dergi*, C. 37 sayı 1 s. 45.

derviş niçin bu dünyanın gidişatını değiştirmek için savaş meydanlarına atılsın?

Rabıta Diye Bir İbadet Uydurmuşlardır

Nakşîler; Al-i İmran/200. ayetindeki "Rabitû" emrini rabıta yapın diye çevirmişlerdir. Hâlbuki ayetin anlamı şudur: "Ey iman edenler! Sabredin/zorluklara karşı direnin, direnişte bulunurken birbirlerinizle dayanışma içinde olun, Ribat yapın (hazır kıta bulundurun, cihat için tetikte durun, mevzilerinizi koruyun) Allah'a karşı gelmekten sakının ki ebedi kurtuluşa erebilesiniz." Ayetin önünde arkasında Şeyh efendilerle rabıta yapılacağına dair en ufak bir emare yoktur.

Rabıtaya delil olarak getirdikleri, en önemli delil olarak sundukları "*O'na yaklaşmaya çalışın/O'na yaklaşmak için vesile arayın.*" (Maide/35) ayetini Vesile maddesinde etraflıca ele aldık. Bütün müfessirler bu ayette ki "Vesile arayın" emrini, O'nun emir ve yasaklarına riayet ederek Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmak anlamında yorumlamışlardır.[18]

Yine şu ayetten Rabıta yapmayı çıkarmışlardır: "*Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve sadıklarla/doğru insanlarla beraber olun.*" (Tevbe/119) Bu ayetteki "sadıklarla beraber olmayı" mürşid-i kâmil olan zatlarla rabıta yapmak olarak yorumlamışlardır. Hâlbuki bu ayetin "Rabıta yapmak" ile en ufak bir alakası yoktur. Bu ayet, Tevbe/117-9. ile bir bütündür. Bu ayetler Tebük seferine mazereti olmaksızın katılmayan ve bunu hiçbir yalan uydurmaksızın Peygamberimize anlatan Kâb b. Mâlik ve iki arkadaşı hakkında inmiştir. Kâb, Tebük Seferi dönüşü Peygamberimizle mescitte karşılaşır ve o sıcak günlerde nefsine ağır geldiği için sefere katılmadığını söyler. Sonra elli gün kadar sürecek bu üç sahabenin tecrit süresi başlar, Allah'ın hükmü beklenmeye başlanır. Kâb yaptığından çok pişmandır, tövbe eder, tövbesi kabul olunur. İnen ayetler "bu kimselerin hatalarından dönmeleri nedeniyle Allah'ın tevbelerini kabul ettiğini, eskiden olduğu gibi Allah'tan korkmaya devam etmelerini ve savaşa katılan diğer

18 Ferit Aydın, *Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik*, s. 55-67.

sadıklarla/Müslümanlarla beraber olmalarını, onlardan ayrılmamalarını" emretmektedir. Çünkü Kâb o güne kadar olan savaşların hiçbirinden geri kalmamıştı. Nasılsa bu defasında cihattan geri kalmıştı. Ayetler; "Bir daha böyle yapmayın, Allah'tan korkun, sadıklardan/peygamber ve sahabeden ayrılmayın, sakın münafıklarla beraber olup cihattan geri kalmayın" şeklindedir.

Ayrıca; "Sadıklar"ın; kim olduğu başka ayetler açıklamaktadır;

> *Müminler, yalnızca Allah'a ve elçisine iman edenler, sonrada herhangi bir şüphe duymayan ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenlerdir. İşte bunlar sadıklardır.* (Hucurat/15)
>
> *...Allah'ın lütfunu ve rızasını arayan, Allah ve Rasulüne yardım edenler var ya, İşte onlar sadıklardır.* (Haşr/8)

Ashabın bazısı ölünceye kadar Resulullah'ın yanında savaşmaya yemin etmişlerdi. Bunların bir kısmı verdikleri söze sadakat gösterip, şehit düşmüşler, bazısı da verdikleri sözü yerine getirmek için sıralarını beklemekteydi. Ahzab savaşında, düşman her bir yönden geldiğinde, bu müminlerin imanını ve teslimiyetini arttırmıştı. İşte şu ayet; ahdine vefa gösteren bu sadıkları anlatmaktadır: "*Müminler arasında Allah'a verdiği sözü yerine getiren nice yiğitler/sadık adamlar vardır. Onlardan kimisi (şehit olmak üzere) verdiği sözü yerine getirmiş, kimisi de şehit olmayı beklemektedir.*" (Ahzab/23) Tüm bu ayetlerin, "Sadıklarla beraber olun" emrinin şeyhlerle rabıta yapmakla en ufak bir alakasının olmadığını, tam aksine fiili cihada katılan, sözünün eri sadık kimselerle beraber olmayı emrettiği ortadadır.

Eğer Tevbe/119. ayetindeki sadık kimseleri, tarikatçıların anladığı gibi "şeyhler, evliyalar," olarak anlayacak olursak, bu takdirde şeyh, evliya olamayan tüm müminleri yalancı ve münafık olarak nitelemiş oluruz. Zira "sadık" olmayan kişi yalancı ve münafık tabiatlı kimsedir. Evliyaullah olmayan, evliyau'ş-şeytan'dır. Kur'an'a göre bu ikisi arasında üçüncü bir sınıf yoktur. Tasavvuf ehlinin anladığı anlamda "velî veya şeyh" olamayan herkes, Allah'ın velileri değil, Şeytanın dost-

ları olmuş olur. Bu ise, tüm müminlere yapılmış büyük bir iftira ve bühtandır. Oysa gerçek yalancı kendileridir. Hem ayete olmayan bir anlam yükleyerek Allah'a iftira atmakta, hem de tüm müminleri sadık olmamakla itham etmektedirler.

"O gün biz bütün insanları imamlarıyla/önderleriyle çağırıp (toplayacağız)." (İsrâ/71) ayetindeki imam/önder kelimesini "Şeyh Efendiler" olarak tevil etmişlerdir. Bu ve benzeri ayetleri 1820'lere kadar yaşamış hiçbir müfessir bunlar gibi anlamamıştır. Ayetlerin bağlamı, sebeb-i nuzulü bunların tüm iddialarını reddetmektedir. Tüm yaptıkları ayeti bulunduğu bağlamdan, Kur'an'ın bütünlüğünden kopararak "cımbızlamak"tan ibarettir. Allah'ın muradını, maksadını tersine çevirmek, Yahudilerin yaptığı gibi kelimeleri konuldukları yerden koparmak, kelimenin ilk akla gelen, herkesçe bilinen anlamından uzaklaştırıp, kelimenin üçüncü, beşinci sıradaki uzak anlamını vererek, kitabı tahrif etmektir.

Nakşîlikteki Rabıta şudur: Allah'ın zatını düşünmek yasaktır. Lakin Allah'ın tecelli ettiği en mükemmel suret olan insan-ı kâmil/Şeyh efendiyi devamlı hatırda tutarak Allah ile bağ kurmak/rabıta yapmaktır. İnsan-ı kâmilin tasarruflarına Allah iştirak ettiğinden (!) İnsan-ı kâmilin yüzünü hayal etmek kâinatın ruhu olan Allah ile temas hâlinde olmaktır derler. Nasıl şeytan Resulullah'ın suretine giremiyorsa, şeyhin de suretine giremez (!) Bu nedenle hep şeyhin suretini hayalde tutarlar. Velînin ruhaniyeti değişik suretlere girebildiği için (!) veliler müritlerine ölümlerinden sonra görünebilir.[19]

Yine rabıtayı devamlı yapmayı tavsiye ederler. Tuvalette de secde hâlindeyken de rabıta yapılmalı diyenler vardır. Hatta ve hatta kadınlara kocalarıyla cima ederken salih kimseleri hayal etmelerini tavsiye edenler dahi vardır. Sebep, doğacak evladın o mubarek kimselerin Ruhaniyetinden istifade ile salih bir evlat olacak olması!

Daha da salih olmasının bir başka yolu daha olmalı. Lakin ben söylemeyeyim. Tövbe...tövbe!

19 S. Abdürrakib Erol, *Yüce Nakşibendi Tarikatı*, s. 89.

M. Zahit Kotku; "insan-ı kâmil Hakk'ın/Allah'ın aynasıdır. Her kim Kamil insanın ruhaniyetine basiret gözüyle bakarsa onda Cenâb-ı Hakk'ın tecellisini görür."

Rabıta kişinin; şeyhin ruhaniyetinin devamlı yanında olduğunu onun murakabesi altında olduğunu hayal etmesidir. Hatta şeyh ile rabıta yapmayı zikre tercih ederler. "Rabıtasız zikir yerine, zikirsiz rabıta tercih edilir. Zikir ve rabıtadan birini terketmek zorunda kalırsak zikri terketmek daha uygundur. Çünkü zikirsiz rabıta erdirir, fakat rabıtasız zikir erdirmez." derler. Hatta koca Rabbânî bile "Mürşidin gölgesi, Hakk'ın zikrinden (Allah Teala'yı anmaktan) daha evladır." diyebilmiştir.[20]

Şeyh ölse, mevta bile olsa onunla rabıta yapılır. Mesela Cübbeli Ahmet, Mahmut Hocanın şeyhi olan Haydar Efendinin mezarına iki sene gidip gelerek manevi derslerini tamamladığını söylemektedir. "Ölü, diri müsavidir." derler.

Rabıta; bir müridin, mürşid-i kâmilinin ruhaniyetiyle beraber, suretini kalp gözünün önüne getirerek hayal etmesi ve kalbiyle ondan yardım istemesinden ibarettir. Çünkü mürşit Efendimizin vekilidir. Allah için ve Allah uğrunda şeyhe karşı olan tam bir muhabbetten ibarettir. Zira Efendimiz bizimle Allah arasında vasıta olduğu gibi, mürşit de bizimle Efendimiz arasında vesiledir.[21]

Rabıta edebi; iki gözün arasında olan hayal hazinesi ile mürşidin ruhaniyetinin yüzüne hatta gözünün arasına bakmaktır. Zira orası feyiz kaynağıdır. Ondan sonra mürşide karşı kendini alçaltarak, son derece tevazu ile yalvarmak ve onu Mevla ile kendi arana vesile kılmak üzere, mürşidinin ruhaniyetinin hayal hazinesine girip oradan kalbine ve derinliklerine yavaş yavaş indiğini hayal ederek, şeyhini kendi nefsinden geçinceye kadar hayal gözünden kaybetmemektir.[22]

20 İmam Rabbânî, *Mektubat*, 187. Mektup.
21 Mahmud Ustaosmanoğlu, *Ruhu'l-Furkan*, C. II, s. 64, Sirac Kitabevi, İst/1991.
22 *Ruhu'l-Furkan*, C. II, s. 79.

Eğer sen, bir şeyhe bağlanmadan bin sene kendi başına Allah'a kavuşmak için inleyip dursan, O Mevla'yı bulman mümkün değildir. Sen, Mevla'yı, onun aynası mesabesinde olan kâmil insandan gözet. O kâmil insanın gönlüne girerek, Mevlaya varan yolu bul.[23]

Rabıta'nın Yapılışı

Rabıtanın, ölüm, mürşid ve huzur rabıtası (müridin devamlı Allah'la beraber olduğunu düşünmesi) gibi çeşitleri olmakla birlikte en yaygını mürşid rabıtasıdır.[24] Bunun da farklı yapılış şekilleri vardır. Mesela mürid şeyhinin cemalini devamlı hayalinde tutar veya onun kalbinden kendi kalbine nur huzmeleri aktığını hayal ederek, ruhaniyetinden istimdat ve istifade eder. Ya da mürid kendini devamlı şeyhinin kıyafetleri içindeymiş, onun heyetine bürünmüş, kendini mürşid şeklinde görerek yapılabilir.

Rabıtayı mürid tek başına yapabileceği gibi hatme-i hâcegân'da cemaatle birlikte de yapabilir. Rabıta hatmeye hazırlıktır. Sabah, ikindi, yatsı namazlarından sonra abdestli olarak yapılır. İnabeli olmak, bir mürşitten el almak gerekir. Kapıyı kilitlemek, ortamı karartmak bu ayinde daha rahat transa geçmek için adettir. Namazdakinin zıddına sol ayak dikilir, sağın üzerine oturulur. Gözler yumulur, nefesler yogadaki gibi kontrollü alınır-verilir. Ağız kapalı olup, burundan

23 *Ruhu'l-Furkan*, c.II, s. 81.

24 Ayrıca teveccüh rabıtası diye bir başka rabıta daha vardır: Bu müridin mürşidine bağlanıp yönelmesi anlamında kullanıldığı gibi, mürşidin müridini karşısına alıp ona nazar etmesi anlamında da kullanılır. Müridler halka şeklinde oturur ve şöyle düşünür: Tıpkı İsa (as) nasıl kör ve topal hastalar için vesile olduysa, şeyhin yanında kendi derdine derman olacak pek çok dermanlar vardır. İlahî nurun mürşit vasıtasıyla kalbine nüfuz ettiğini düşünür. Günahlarından dolayı kararan kalbinin, şeyhinin nefesiyle temizlendiğine inanır. Şeyhine karşı umut ve korku arasında, kendini hesaba çekerek yalvarır. Ben nerede, Allah'ın affetmesi nerede! Amma bir Allah dostunun tasarrufu altına girdim, bütün evliyanın duası ve himmeti yanımda hazırdır. Peygamber'in ve ashabının ruhları da buradadır. Allah'ın tecelliyatı teveccüh mahallini kuşatmıştır diye itikat eder. Kemal-i edeple inler, feryat eder, nefsini hiç bilir. Üstad karşısına gelir, yüzüne üfler, mürit ağlar, inler. Bu büyük devletin ve saadetin lezzetini tadar. Hem korkar, hem de ümit eder. Şeyhinin nefesini içine çeker, içine nurlar dolar. Sonra nefes verirken şeyhi kalbindeki gafleti aldığını, onun nefesiyle iyileştiğini farz ederek sevinir. (Kom. Rabıta ve Tevessül s. 54).

nefes alınır verilir. Hareketsiz ve sessiz durulur, ah, vah veya nara atılmaz. Tüm bunlar müridin konsantre olması, vecd/transa geçebilmesi içindir. Bundan sonra en önemli unsur, şeyhin suretini hayal etmektir. Süleymancılar ve Menzilciler gibi bazıları şeyhin fotoğrafına bakarak, onun kalbinden kendisine nurların bir çağlayan gibi aktığına odaklanır. Kişi kendini mezarda farz ederek, Allah ile arasında şeyhi vesile/aracı olduğunu düşünerek, onun alnına, iki kaşı arasına bakar. Son olarak mürid şeyhinin ruhaniyetinden yardım ister. Medet, himmet, istimdat ve bereket dilenir.

Nakşîlere göre özellikle Halidiyye koluna göre rabıtasız Allah'a ulaşmak, fenâ fillâh/Allah'ta yok olma hâli mümkün değildir. Bu yüzden buna İslam'ın en birinci emriymiş gibi önem verirler. Şeyhe intisap etmeyen zaten şeytanı rehber edinmiş olur.[25] Yani şeytan onun şeyhidir (!)

Bu da çok fena bir şey değildir, sizin itikadınıza göre nasıl olsa her şeyde görünen Allah! Hatta şeytan en büyük evliya değil miydi? Bazı üstatlarınız öyle diyordu. Onu fütüvvet/delikanlılık/yiğitlik makamına oturtmuşlardı.

Şeyhlerin himmet etmesi için Allah'a yalvaran bu zavallılara, şeyhlerin getireceği bereketler için bu kadar sûreyi okuyup, o mubarek sûreleri adeta bir paspas konumuna indirenlere şu ayeti hatırlatalım:

Hak Melik olan Allah çok yücedir. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O yüce arşın Rabbidir. (Gerçek böyleyken) Kim Allah ile birlikte bir başka ilaha/güce/otoriteye yalvarırsa –hem de hiçbir delili olmaksızın– onun hesabı Rabbinin huzurunda görülecektir. (İşte bu Allah'la birlikte başka bir ilaha yalvaran) Kâfirler asla kurtuluşa eremezler! (Müminun/116-7)

Rabıta Hindistan kökenlidir. Rabıtayı Hindistan'dan getirip Ortadoğu'da bunu yayan 1778-1826 yıllarında yaşamış Mevlanâ Halid-i Bağdâdî'dir.[26] Rabıta İslam âlemine bundan

25 Ferit Aydın, *Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik*, s. 18-34.
26 Rabbânî'nin râbıtaya ilişkin olarak söylediklerinden râbıtanın ne olup olmadığı kesin olarak anlaşılmamaktadır. Rabbânî Mektubatının 187. Mektub'u şöyledir: "Bu mektup, ulaştırıcı yolların en kısası olan râbıtanın açıklamasına ve mürid için râbıtanın, zikirden daha üstün olduğuna

180-200 sene önce sokulmuş olan bir bidattir. Rabıta, Hint Budistlerinden alınan yoga ve meditasyonun İslami renklere boyanıp Müslümanlara yutturulmasından ibarettir. Zaten Halid-i Bağdadi'nin hocası Hindistanlı, Abdullah Dehlevi'dir. Yine bu Halid-i Bağdadi[27] Rabıtanın yalnızca kendisine yapılabileceğini de ilan etmiştir.[28] Rabıtayı kendi suretine yaptıran halifelerine el çektirmiş, çok çirkin tehditler savurarak onları azletmiştir.[29] Şeyhimiz seyrü sülûk sonunda ya Allah'laşmış ya da nefsi firavunlaşmış olmalı ki, Ortadoğu'da o zamana kadar hiç adet değilken, bu şahıs kendisine "Mevlanâ" denmesini emretmiştir. Mevlanâ; bildiğiniz gibi, "Allah'ımız, Mevla'mız" demektir. Hani bir şeyhi överken talebeleri aşırıya kaçar da böyle yakışıksız bir sıfat verirler, bu bir nebze anlaşılabilir. Fakat bizzat kendisinin "Beni bu ünvanla anarak herkesten üstün tutun." demesi affedilecek türden bir hata değildir. Şeyhimiz bu yola nefisleri terbiye etmek için girdi. Bir eğitim aracı/vesilesi olarak gördüğü yogaya/şeyhin yüzünü hep göz önünde bulundurmayı ifade eden rabıtaya başvurdu. Sonuç; Şeyhimiz bırakın müritlerini terbiye etmeyi, kendisini terbiye edebildi mi? Kendisinden başkasına rabıta yapılmasını yasaklayan ve kendisine "Mevlanâ" diye hitap edilmesini emreden Şeyhimiz nefsini terbiye edebilmiş midir? Şeyhin sizi çarpmasından korkmayın. Korkuyorsanız bir daha, ama hulus-i kalp ile Eşhedü en lâ ilahe'yi çekiniz! Doğruyu söyleyin. "el-Hukmü lillah". Allah için hüküm verin.

Yine ne kadar ahlaklı ve dürüst olduğuna şu örnek kâfidir sanırım: Rabıta'yı İslam'a dâhil edebilmek için yazdığı, *Risale-i İsbat-ı Rabıta* (veya Tahkîk-ur Rabıta) adlı mektubunda, Zemahşeri'nin *Keşşaf*ından Yusuf/24. ayetinden rabıta lehine iktibas yaparken, Zemahşeri'nin rabıtayı desteklediği

ilişkindir." Rabbâni, Ubeydullah-ı Ahrâr'dan nakden: "Pirin gölgesinin bile Allah'ı zikretmekten daha üstün olduğunu" belirtir.

27 Mevlanâ Halid el-Bağdadi, Bağdatlı bir Arap değil, Süleymaniyeli bir kürdtür! Bağdat'ta sadece iki yıl kalmıştır. Mevlanâ Halid'in Divanı 1844 de basılmıştır. Divan, Kürtçe ve Farsçadır. Mevlanâ Halid'in eserleri *Yad-ı Merdan* şeklinde Kürtçe olarak da basılmıştır!

28 Hamit Algar, "Halidiyye" md. *DİA*, C. 15, s. 295.

29 Ferit Aydın, *age*, s. 187.

şeklinde aktarır. Lakin Zemahşeri'nin cümlesinin son kısmını makaslar. Zira cümle şöyle bitmektedir: "Bu ve benzeri ifadeler ancak (Allah'ı insanlara benzeten) Haşviye'ye ve Cebriye'ye ait olabilir, bunlar Allah'a ve elçilerine atılmış birer iftiradır."[30] Allah'a ve rasulüne bu kadar iftira etme cüretinde bulunan birinin Zemahşeri gibi bir allameye iftira etmesini çok görmeyin.

Halid-i Bağdadî'ye devrindeki âlimler de reddiyeler yazmışlardır. Mesela yazılan kitapların isimleri: "Kezzab Halid'e Reddiye, Allah'ın Dini Her bir İğrenç Bidatçi Yalancıya Galib Gelecektir..." gibi oldukça ağırdır. Aynı şeyhin, Dehlevî'nin ünlü halifelerinden Abdulvehhab es-Susî onu kâfirlik ve zındıklıkla, sihirbazlık ve cincilik ile suçlamıştır.

Halid-i Bağdadî'nin mizacına uyan, hakiki tasavvufi neşveyi elde edememenin ızdırabını yaşarken, karşısına Hind muhitinin büyüleyici tecellilerini aksettiren Mirza Rahimuhullah Azimâbâdî çıktı. Bu zat Mevlanâ Halid'e Hindistana gidip, Delhi'deki Şeyh Abdullah Dehlevi'ye intisab etmesini tavsiye eder. Mevlanâ Halid'in Hindistan'a varması bir yıl sürer ve Şeyh Abdullah Dehlevi'ye intisab eder. Beş ay gibi bir kısa zamanda icazetini alır. Onu Gulam Abdullah Dehlevi'ye götürdü. Yine İslam'ı baştan sona bozan Bâyezîd-i Bistâmî'nin şeyhinin de Hindistanlı olduğunun burada hatırlanması gerekir. Herkes onu küfür ülkesine gittiği için kınadı. Delhi'de küfrün karanlığı vardır diyenlere, "Eğer hayat suyunu aramakta isen, karanlığa gitmeyi göze almalısın." diye cevap verdi. 1810 yılında meşakkatli bir yolculuktan sonra Hindistan'a gitti ve orada bir yıl kaldı. Sahralarda gezme, et yememe ve türlü işkencelerle dolu bir riyazet geçirme gibi Hint fakirlerinde görülen hâller bu Dehlevî'de de mevcuttu. Rakipleri Halid-i Bağdadî'yi, Yogi'likle/yoga üstadı olmakla suçladılar. "Hindistan'a gitti, sihirbaz yogacılardan ders aldı ve İngiliz Hristiyanlarından bir din öğrendi..." şeklinde suçluyorlardı. Eskiden beri İslam âlimleri, "Nakşibendîlik, İslam örtüsü altında Budizm'den tebdil edilmiş/devşirilmiş bir bâtınî tarikattır." kanaatine sahip olmuşlardır.

30 Ferit Aydın, *age*, s. 81.

Hindistan gerçekten tarih boyunca pek çok dine, felsefeye, inanca beşiklik etmiş, Tenasüh, Nirvana'ya ermek, yoga ve meditasyon gibi bugün de Batı dünyasını çok derinden etkileyen düşünceler buradan çıkmıştır.[31] Budizm'de ruhani terbiye; belli kurallar çerçevesinde düşünmek, çile çekmek, meditasyon (bir düşünceyi gerçekleştirmek için kendini ona verip, yoğunlaşmak) ve yoga yapmak ile elde edilir. Yoga; sözlükte, "Ruhu Allah'ın zatı ile birleştirmeye yönelik bir nefis terbiyesi ve tefekkürden ibaret dinsel bir hind felsefesidir." şeklinde tanımlanır. Nitekim Batılı araştırmacılar da yoga'yı; "İnsanın, iradesine bağlı olarak, sinirlerine hâkim olarak, bilinçaltına bazı görevler yükleyerek, kendini şartlandırarak yaptığı bedensel, ruhsal ve düşünsel eksersizlerdir. Kişi böylece kâinatı idare eden Yüce Ruh ile bütünleşmiş olur." diyerek tarif etmişlerdir. Mahmud Efendi Cemaatinin çıkardığı *Ruhu'l-Furkan* adlı tefsirde de rabıtanın tanımı tam olarak budur.

> Sen şeyhinle rabıta yaparsan, şeyhin nasıl Allah'ta fani olduysa, sen de Allah'ta öyle fani olursun, O'nda erir, O'na karışır, O'nunla bütünleşmiş olursun. Kişi rabıta ile transa geçerek/vecd hâlini yaşayarak, masiva'yı/Allah'tan gayri her şeyi terk ederek fenâ fillâh denen bahtiyarlığa ermiş ve seyrü sülûk tamamlanmış olur.

Bu Allah'ta fani olmak, onda eriyip, yok olmak ve O'nunla ölümsüzleşmek inancı Hristiyanlıktaki Komünyon (Tanrı ile bütünleşme), Evharist (İsa'nın bedenini temsil eden ekmek, kanını temsil eden şarabı içilerek Tanrı'da fani olmak, ilahî cevherle bütünleşmek) ayinlerinin tıpatıp aynısıdır. Onlara

31 Hindu dininde amaç kısaca; insanı kâmil olmak ve tanrının zatında kaybolmak ve samasara (doğum-ölüm döngüsünden) kurtulmaktır! Tasavvufun amacı da Allah'a ulaşmaktır. Hindu dinindeki en yüksek makam; "Nirvana"ya ulaşmaktır! Bu makamda benlik kaybolur, kişi tanrı ile bir olur. Tasavvuftaki en yüksek makam; fenâ fillâhtır. Bu makamda kişi Allah'a ulaşmış, O'nda yok olmuş, Bekâ billah makamına varmış, artık Allah ile bakidir. Hinduların bütün mezhepleri vahdet-i vücuda inanır. En küçük Hindu çocuk bile bu panteist felsefeyi bilir! Herşey Brahman'dır. Her şey onun tezahürüdür. Nirvana'ya ulaşınca aradaki perde kalkar. Tasavvuftaki fenâ fillâh makamı, vahdet-i vücutsuz olarak düşünülemez. Yine Hinduizmdeki "Puja"; bizim rabıtaya çok benzer. Bu ayinde kişi edep oturuşu olan "homa" ile kısa zikirden sonra karşısında tanrıça Şiva varmış gibi transa geçer ve onun iki kaşı arasından çıkan nuru içinde hisseder. Tasavvufta da tanrıça Şiva yerine mürşid-i kâmil konulmuş, sadece tanrıların adı değişmiştir.

da eski pagan kültürlerden, Sır dinlerinden geçmiştir. Allah'ta fani olma inancının İslam'la zerre kadar alakası yoktur.

Kısaca; rabıtanın yapılışı ile yoganın yapılışı arasında onlarca benzerlikler vardır. Oturuş şekilleri, kontrollü nefes alıp-vermeler, belli şeylere yoğunlaşıp konsantre olmak Budist rahip Patanjali'nin kurallarını belirlediği yoganın aynısıdır. Özetle rabıta İslami kelimelerle ifade edilmiş yoganın ta kendisidir. Bu kâfirler nasıl yoga ile Nirvana'ya ulaşılıyorsa, bizimkilerde de rabıta ile fenâ fillâha ulaşmaktadır.

Rabıta/yoga tam olarak, müridi şeyhe taptırmaktır. Şahısperestliktir.

Hatta bizde "Rabıta şeyhin uluhiyetini tasdik etmektir." diyecek kadar tozutanlar çıkmıştır!

Bu sapıklara göre şeyh; tüm ilahî sıfatlar üzerinde tecelli eden zattır. Kamil-i Mürşid; Allah'ın bir beşer olarak görünmesidir. Rabıta; tam olarak, müridin kendi iradesini yok edip, şeyhini Allah'ın bedenlenmiş hâli olarak hayal etmesidir. Mürid bu sayede, şeyhin emrinde hareket eden, iradesi felç edilmiş, uyuşturulmuş bir robot hâline gelir. Mürid sadece şeyhin kulu, kölesi olmakla kalmaz, tüm irade ve benliğini kaybeder. Allah'ın insana bahşettiği en büyük iki nimet olan akıl ve iradeyi yitirerek, kendini şeyhin bendesi ve köpeği hâline sokacak kadar alçaltır. Müslüman bir şahısta olması gereken izzet-i nefsi ve şahsiyeti kaybeder. Nakşîlikte şeyh Allah'ın vekili, halifesidir.[32] Vekil, aslın tüm haklarına sahiptir. Zaten kişinin aklına Allah'ın zatı gelirse, fikrini hemen O'nun vekiline, mürşidine çevirerek, Allah'ın zatı yerine, şeyhinin mah cemalini seyre dalmalıdır. Böylece Allah'ın zatını düşünmekten kurtulur, rabıtanın faydasından istifade eder.[33]

Bunu söyleyen İsmailağa'nın Nakşî şeyhi, Mahmut Efendi'dir.[34] Ey Mahmud Efendi! Sen ne dediğinin farkında mısın?

32 Kuran'ın hiçbir yerinde insan için "Allah'ın halifesi" ifadesi kullanılmaz. Bu tabir bize Helenistik kültürden geçmiştir. O kültürde insan küçük âlemdir. Koca kâinatın özetidir.

33 Mahmut Ustaosmanoğlu'ndan nakil, *Rabıta ve Tevessül*, s. 365.

34 *Ruhu'l-Furkan*, C. 2, s. 74.

İnsanların ne zaman akıllarına Allah gelse, senin o yüzünü hatırlayacaklar. İşlediğin cürmün vehametini düşünebilecek kadar idrak var mı sende?

Şimdilerde de müritleri, bu pir-i faniyi yüzbinlerce sofunun önüne oturtuyor ve şöyle diyorlar: "Mahmud Efendi'nin önünde bir an durmak 150 sene ihlasla yapılan ibadetten daha hayırlıdır." Bir diğer ruhban ise; 1000 yıla çıkarmaktal

Rabıta sayesinde Şeyh müritlerini hipnoza, transa sokarak onlar üzerinde tam bir psikolojik denetim kurar. Kemalistlerin insanlara zorla yaptırdıkları "saygı duruşu" rabıtanın yanında devede tüy bile olamaz. Bu yüzden Nakşiler tarikatlarına (Budizm'in İslami renklere boyanmış bu yeni dinine) insanları tüm gayretleri ile sokmaya çalışırlar. Bu meş'um amacı, bizzat Halid-i Bağdadi'nin baş müridi el-Hânî dile getirmiştir: "Amaç insanları Hakka çağırmak ve gerek gizli, gerekse aşikâr yönetimi elde etmek, kaleleri ve ülkeleri ele geçirmek suretiyle gerçek ve en mükemmel kalıcılığa dökmektir." Böylece müritleri tam bir denetim altına alarak, dünyayı ele geçirme projesi rabıta ile mümkün hâle gelir. Şeyh Said'den Mesut Barzani'ye kadar onlarca şeyh güçlerini buradan almaktadırlar. Yani kim evliya, kim eşkıya biraz toz duman arasında kaybolup, gitmektedir. Gerek Cumhuriyet öncesi, gerekse sonrası sık sık ayaklanan şeyhlerin esas gücü, bu rabıta ile kontrolleri altına aldıkları, toplu hipnoza sokulmuş kimselerden gelmektedir. Müritler de zaten "Canım kurban olsun yoluna" diye Allah'ın halifesi, vekili emrinde ölmeye her an hazırdırlar. Allah'ın (Yasin/74-5) ayetlerinde buyurduğu gibi, "*Kendilerine yardım ederler ümidiyle Allah'tan başka ilahlar buldular ... Bilakis onlar o ilahların hazır kıta askerleridirler.*"

Nasıl şeyh efendi rabıta ile müritlerini hipnotize edip, kontrolü altında tutuyorsa, devlet de bu şeyhler vasıtasıyla bazı bölgeleri ve toplumu kontrol etmeye çalışmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde şeyhülislam Refik Efendi'ye (ö. 1871) bağlı, çeşitli şeyhlerden müteşekkil Meclis-i Meşâyih adında bir birim kurularak tarikatlar meşîhata bağlanmıştır. Böylece meşîhat (şeyhülislamlık), söz konusu meclis aracılığı ile ta-

rikatları, tekkeleri ve bağlı vakıfları tam anlamıyla kontrolü altına almaya çalışmıştır. Şeyhülislam da Nakşibendî-Hâlidî şeyhi Abdülfettah Akrî Efendi'ye bağlıdır.

Tasavvufa göre insan; Allah'ın tecellisi, O'nun bir sureti, hatta O'nun bir parçasıdır. Bundan dolayı Allah'a âşık olmalı, O'na dönmeli, O'nda fenâ bulup, yok olup erimeli, Allah'la bütünleşip ölümsüzleşmelidir.[35] Bunlar tam olarak küfürdür. İslam'la hiçbir alakası olmayan, asla reel dünyada bir karşılığı olmayan, tamamıyla kabuklu Hind kâfirlerinden alınıp, İslam'a monte edilen bu zırvalardan her bir Müslümanın aslandan, akrepten kaçar gibi kaçması ve müseylimelikten/Müslümanımsılıktan *Kur'an'daki İslam*'a dönmesi lazımdır.

On binlerce müridi var iken bu yolun sapıklık olduğunu gören Nakşî şeyhlerinden Ferit Aydın şeyhliği terk etmiştir. Rabıta'nın ne kadar İslam dışı bir şey olduğunu görmek isteyenler onun *Tarikatta Rabıta ve Nakşibendîlik* kitabına bakabilirler. Demek ki 1400 küsurluk İslam tarihinin ilk 1200 senesini yaşayanlar İslam'ı anlayamamışlar (!) sahabe, tabiûn ve tüm İslam âlimleri rabıtanın feyiz ve bereketinden mahrum kalmışlar (!)

Rabıta; Allah'ın sıfatlarını şeyhe vermektir. Rabıta; "İlahî ve Zati sıfatlarla muttasıf/Allah'ın sıfatlarıyla nitelenmiş, Müşahede mertebesine ermiş/Allah'ı görme makamına ulaşmış, Kamil bir şeyhe kalbi bağlayıp gerek huzurunda, gerekse gıyabında o şeyhin sureti, sireti ve özellikle ruhaniyetini hayalen kendisi ile birlikte olduğunu farz ederek yanında iken takındığı edebi gıyabında da sürdürmeye çalışmaktır." diye tanımlarlar. Şeyhini Allah'ın zati ve ilahî sıfatlarıyla muttasıf gören birisi şeksiz-şüphesiz müşriktir. Peygamberimiz bile O'nun sade bir kulu ve elçisi iken nasıl olur da şeyh efendi Allah'ın sıfatlarıyla donanmış olabilir?

Abdullah Arvasi şeyhlere yapılan rabıta yetmiyormuş gibi ölülere de rabıtanın nasıl yapılacağının âdabını öğretmektedir. Hâlbuki Allah Peygamber'ine şunu söylemesini emret-

35 Ferit Aydın, *age*, s. 166-288.

mektedir: *"Sen kabirde olanlara işittiremezsin"*. (Fatır/22) Son Peygamber işittiremiyor amma sıradan kullar, ölmüş şeyhlere işittirebiliyorlar (!) *"De ki: (Ey Muhammed) Allah dilemedikçe ben kendime bile fayda ve zarar vermeye mâlik değilim"*. (Araf/188) Üstelik Peygamberimiz sağ iken başkalarına yardım edemiyorsa, ölmüş şeyhler nasıl oluyor da dünyadaki sağlara yardım edebiliyor?

Sakal, sarık, çarşaf, misvak vs. gibi tali meselelerde oldukça mutaasıbane hassasiyet gösterenler, İslam'ın anası olan tevhid binasını yıkmaktan zerre kadar hayâ etmemişlerdir.

İslam Şeyhlerle Rabıta Yerine Rabıta-i Mevt'i Önerir

Her yerde hâzır ve nâzır olan Allah'ın huzurunda olduğunu hisseden bir şuurlu müminin O'ndan başkasına teveccüh etmesi, başkalarından medet ve istimdat dilemesi tam olarak edepsizlik ve terbiyesizliktir. Bir Müslüman illa rabıta yapacaksa, ölümle yapabilir. Hayalen kendi geleceğine bakar, mezara girdiğini görebilir. Daha da ileriye bakıp bu dünyanın da fani olduğunu, Allah'tan başka bâki kimse olmadığını yakînen anlar ve yalnızca O'na sığınır, O'na dua eder.

Tarikatlar ölümle rabıta/bağ kurmak yerine, şeyh ile rabıta ve bunun gibi birçok gayrİislami inanç ve ibadetleri İslam'a sokmakla onun orijinalliğini bozmuşlardır. Şirk'i yok etmek için gönderilen İslam, tekrar şirk bataklığına sokulmuştur.

Hâlbuki Allah *"Nerede olursanız olun O Allah sizin ile beraberdir, yaptıklarınızı görür."* (Hadid/4) buyurmaktadır. Bu nedenle Allah kullarına çok yakındır. Hâlbuki namaza duran kimse bırakın şeyh ile Rabıta yapmayı, bazı mezheplerde namazın başında sübhaneke yerine okunan *"Şüphesiz ben yüzümü gökleri ve yeri yaratana bir hanif ve Müslüman olarak çevirdim. Ben müşriklerden değilim."* (Enam/79) ayeti ile şirkin her çeşidinden teberri ettiğini ilan etmektedir. Nasıl olurda bir Müslüman Allah'ın huzurunda bile şeyhini düşünebilir?

> *Deki namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm Âlemlerin rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Bana bu emredildi ve ben Müslümanların ilkiyim.* (Enam/162-3)

İtikâdî konularda içtihat câiz değildir. Zira hata edilse küfür olur. "Def-i mefsedet, celb-i maslahattan mukaddemdir/önceliklidir." kaidesi usul-u fıkhın önemli ilkelerinden biridir. Yani önce zararlı olanı uzaklaştırmak, sonra yararlı olanı celbetmek lazımdır. Eğer bir şeyde şirk tehlikesi varsa ondan aslandan, çıyandan kaçar gibi kaçılmalıdır. Özellikle bu rabıta *tamamen gayriislamidir.* Hind kökenlidir. İman ve İslam'a ne yeni şeyler sokulmalı, ne de tenkisat/indirim yapılmalıdır.

Hatta fıkıhta sedd-i zerayi/zararları önleme diye bir prensip vardır. O da şudur: Kendisi mübah/serbest olan bir şeyin harama götürme şüphesi, ihtimali varsa, o şey yasaklanabilir!

İbadet ve taatın sonu olmayıp, beşerin takatı buna yetmez. Yasaklardan kaçınmak ise herkesin imkânı dâhilindedir. Önce haramlardan kaçınılmalı, sonra da farzlar ifa edilmelidir. Haramlardan kaçınan ve farzları yerine getiren herkese cennet vaciptir.

Tarikata Girmek Lüzumlu mudur?

Tarikat dâileri/propagandistleri derler ki:

Bir mürşide tabi olmazsan kaybolursun. Cemaatin içinde olmazsan kuzuyu kapan kurt gibi seni de şeytan kapar. Çobansız sürü olmayacağı gibi mürşitsiz cemaat da olmaz. Şeyhi olmayanın şeyhi şeytandır. Âlim bir zatın, kâmil bir mürşidin terbiyesinden geçmek, himmetinden istifade etmek gerek. Onlar peygamberlerin vârisleridir, Sadat-ı Kiram'dır, Evlad-ı Rasûldür. Onlar son nefesinde şeytandan kişinin imanını kurtarır. Ahirette şefaatçin olur. Bir mürşidin eteğine yapışan cennetin en yücesine, şehitlerin ve peygamberlerin mertebesine çıkar... vs.

Hâlbuki tarikata girmek ne farz, ne vacip, ne sünnet ne de müstehaptır. Akaid, fıkıh, siyer bilmeyen kesinlikle tarikata girmemelidir. Önce şer'î ilimleri, farz-ı ayn ilimleri öğrenmelidir. Önce haramları terk etmeli, sonra tüm farzları yapmaya çalışmalıdır. Sonra bunlara vacipleri, sünnetleri, nafileleri ilave edip, elinden geldiğince yapmaya çalışır. Mekruhlardan ve dinen şüpheli olan şeylerden sakınır. Allah'ın azametini anlamak için, marifetullah için müspet ilimleri tahsil eder. Biyoloji, astronomi, gibi ilimlerden yararlanarak kâinat kita-

bını okur, Allah'ın büyüklüğüne yakînen inanır ve O'nun büyüklüğü karşısında saygıyla eğilir. Tabiattaki kanunlardan, muhteşem düzen ve ahenkten, Hâkim olan kanun yapıcıyı, sanattan Sanatkâra, eserden Müessire, resimden Ressam'a, kitaptan Kâtibe ulaşır. Kâinat kitabında ve kendi bedeninde Allah'ın güzel isimlerinin tecellilerini okur, imanını taklitten, tahkike ulaştırır. Zaten farzları yapan, haramlardan kaçınan mümin kullara cennet vacip olur. Tarikatların kurumsallaştığı hicri 7.-8. asra kadar kimsenin tarikatlardan, şeyhlerden, Peygamber'e uzanan sahte silsilelerden haberi filan da yoktu. Yani sahabe, tabiûn ve etbâ'ut-tabiîn'in ve diğer selef-i salihinin tarikatın zerresinden haberleri yoktu. Şeyhle rabıta yapmak bidati bile bundan 180-200 sene önce dine ithal edilmiştir.

Hatta tarikata girmemek lazımdır. Zira tarikatlar kişinin imanına pek çok batıl düşünce, İslam dışı inanç, şirk ve bidat sokmakta. Bildiğimiz kadar hiçbir tarikat bu kadar zamandır bu tasavvuf dinine sokulan doktriner/felsefi tasavvuftan arınmak, yanlışları düzeltmek için herhangi bir çaba da sarf etmemiştir. Siz bugüne kadar hangi tasavvuf kitabının, bir mevzu/uydurma hadisi reddettiğini gördünüz! Şeyhlerin yeterli ilmi olup olmadığı bilinmiyor. Hatta çokları şer'î ilimlerde uzman olmadığı gibi, felsefi tasavvuftan haberi bile yok. Bu çağı ve çağın felsefi akımlarından haberi olmayan bu kimseler nasıl hasta bir asrın hastalıklı nesillerini maddi ve manevi olarak terbiye edecek ve onlara rehberlik edecekler?

Babadan oğula, damada geçen bir kast sistemi gibi şeyhlik devrediliyor. Osmanlı medreselerini çökerten beşik uleması gibi, şeyhlik bir miras olarak aile içinde devrediliyor. Bugün bu köhnemiş sistem yüzünden şeyhin bırakınız İslami ilimlere vakıf olup, icazet almasını, Kur'an okumayı bile bilmeyenler "Bilmem nerenin şahı, bilmem kaçıncı gavs" diye el üstünde tutulabiliyor. Adamın tek bildiği "gavsın oğluna sahip çıkmak farzdır, vaciptir." demek, yani babamın hatırına bana destek verin demekten ibaret. Bugün âlem-i İslam'ın ayağa kalkamamasında en büyük etken bu köhnemiş yapıdır. İn-

sanlar düşünmeyi, araştırmayı, cehdi, cihadı terk etmişler, şeyh efendilerden feyz ve bereket celbetmek için onların suretleri ile rabıta yaparak, vird ve ezkara devam ederek, terk-i dünya eylemiş olmalarıdır.

İman esaslarını takviye etmek, imanı taklitten tahkike yükseltmek kişinin imanını kurtarır. Tarikat ise olsa olsa kişiyi "onbaşılıktan çavuşluğa" terfi ettirebilir. Tabii hak olanı, şirke bulaşmamış olanı var ise! Bir kişinin imanını kurtarmak, bin kişiyi velî yapmaktan efdaldir! Kaldı ki bütün Müslümanlar Allah'ın velileridir. Zira bir adamı sultan yapmak, bin tane onbaşıyı çavuş yapmaktan yeğdir. Çünkü iman kişiye ebedi saadeti, cenneti kazandırır. Tarikatçıların iddia ettiği gibi bir velayet varsa, bu velayet sadece kişinin cennetteki derecesini yükseltir, o kadar!

Çokları velî/evliya olacağım derken sapıtır. Bazıları evliyayı sahabeye tercih eder. Hâlbuki sahabeye velayet-i hasse ile yetişmek mümkün değildir.

Bazı nadanlar ise; velayeti nübüvvete/peygamberliğe üstün tutar! Hiçbir evliya, enbiyaya yetişemez. Bazıları kalbine gelen ilhamları Allah Kelam'ına tercih eder. Bazıları tarikat adabı ve evradını sünnete tercih eder. Sünneti terk eder, amma virdini terk etmez. Sünnet-i seniyyeye aykırı hareket etmekten sakınmaz, tarikat âdabına karşı gelmekten sakınır. Hâlbuki yüz tarikat âdabı, ezkârı bir sünnet etmez. Tıpkı bir farz, bin nafileye tercih edildiği gibi. Vahiy ne kadar ilhamdan üstün ise, vahiy ürünü olan şerî ameller, tarikat âdabından bir o kadar üstündür.

Bazı sapıklar, şeriatı bir kışır/kabuk zanneder. Tarikatı ve hakikati ondan çok ileri bir aşama olduğunu zannederek İslam dairesinden çıkarlar. Zira Muhammed'in (sav) şeriatı son dindir ve o dinin hiçbir eksiği, noksanı yoktur.

Bazıları vahdet-i vücut namına kâinatı yok sayar, bazıları vahdet-i şühûd namına kâinatın vücut ismine layık olmadığı zehabına kapılıp, onu yok tasavvur eder. Hâlbuki ahirete iman gibi hususlar kâinatın hakiki vücutunu gerektirir. İs-

lam ve iman esasları gibi muhkem hususlar, kâinatı bir gölge farz eden böyle hayaller üzerine bina edilemez.

Kur'an; insanları sırat-ı müstakîme, dosdoğru yola çağırır. Vahyin aydınlattığı, nurlu yol tektir. Amma İslam dışı, nurlu olmayan yollar/zulumat/karanlıklar çoktur. Allah itikadi fırkalara ayrılmayı, tefrikaya düşmeyi yasaklamakta, hep birlikte Allah'ın biz insanlara uzattığı ipe, hablullah'a/Kur'an'a sarılmayı emretmektedir. "*Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan uzaklaştırır...*" (En'am/153)

İslam tarikat ve mezheplerin dar çerçevesine sığmayacak kadar engindir. Allah'ın dini, birtakım insanların sübjektif/indî yorumlarının toplamından ibaret değildir. İslam; içinde ne ararsanız bulacağınız tarikatlardan ve kültürel İslam'dan münezzehtir.

İslam'a Aykırı Nakşî Prensipleri

Nakşîlikteki "terk-i dünya, terk-i ukbâ/ahireti terketme, terk-i hesti/kendini, hevasını terk etme ve terk-i terk/bu terkleri terk ettiğini unutma" düsturu baştan sona İslam'a aykırıdır. Bunlar eski Buharalı Budistlerden, Nakşîlere geçmiş sapıklıklardır. Ki, Nakşîliğin on bir prensibinden sekiz tanesi Budizm'in temel ilkeleridir.

Eğer insan bir tek kalpten ibaret olsaydı, bütün mâsivâyı/Allah'ın dışında her şeyi terk etmek doğru olabilirdi. Fakat insan sadece kalpten müteşekkil değildir. O nefis, akıl gibi bir çok vazifesi olan maddi unsurlara da sahiptir. İnsanın maddi ve manevi tüm organları için kâinatın tamamı gereklidir. Kalp ancak diğer organlarla arzulanan menzile gidebilir. Yoksa askerlerini terk edip, tek başına düşmana hücuma kalkan ahmak bir komutan gibi sonu hüsran olur. Kahraman olarak değil, ahmak olarak tarihe geçer.

Dünyanın alabildiğine aşağılanması ve kötülenmesi, böylece insanları "terk-i dünya"ya çağırmak İslam'ın emri olamaz. Hatta bugünkü Müslümanların acınacak hâlleri bu gibi

İslam dışı felsefelerin ürünüdür. Âlem-i İslam bir baştan öbür uca kadar sefalet, atalet, meskenet ve zillet içinde. Üretmeyen, "keşf-i dünya" yapmayan, fakirlik ve perişanlık içinde debelenmektedir. Açlık ve pislik içinde kıvranmaktadır. Aklını kullanmayan, Allah'ın kavlî ve kevnî ayetlerine/tabiata karşı körleşmiş, sağırlaşmış bir vaziyette elleri bağlı beklemektedir. Ali Şeriati'nin tabiriyle istihmar/eşekleşme sürecine girmiştir. Gelen biner, giden biner, ama bir kere olsun silkelenmez, yediği sopaya itiraz etmez, gözünü açmaz. Âlem-i İslam bir baştan diğer uca talan edilir, sömürülür, ırzına geçilir. Buna rağmen birileri hâlâ "terk-i dünya" çağrısında bulunabilmekte. Elli İslam ülkesinin gayrisafi milli hâsılası hâlâ bir Almanya kadar etmezken "terk-i dünya" çağrısı kaleyi içten çökertmeye çalışanlarla iş birliği yapan, gaflet ve dalalet ehlinin işi olabilir. Dünyanın fani olması, onun asılsız, batıl olması demek değildir. Ama ümmet binlerce yıldır bu gayriislami "fenâ/yok olma kültürüyle" uyuşturulmuş, yok olmaya razı edilmiştir. Allah bu dünya da kör olanları, ahirette, ebedî hayatta büsbütün kör olarak haşredecektir. (İsrâ/72) Bu yüzden Batı bu sûfileri çok sevmekte, "Allah kerizlere zeval vermesin." diye dua etmektedir. Onlar bu yüzden Müslümanları cihadçı/tebliğci Müslümanlar ve keramet peşinde koşan sûfiler olarak ikiye ayırmaktadırlar. "Vurana elsiz, sövene dilsiz gerek." diyenler sayesinde zulüm ve sömürülerine devam etmektedirler. Tasavvuf bir yandan geniş halk kesimlerini tevekkül ve teslimiyet felsefesine inandırmış, onları tam bir kaderci yapmıştır. Diğer yandan, her an hizmete hazır bu kaderci zümre üzerinde kendi saltanatlarını kuran şeyhler her türlü geçim gâilesinin uzak, ekmek elden, su gölden asude bir hayat yaşamasını bilmişlerdir.

Müritlere zühd ve tevekkül, Şeyhlere saltanat ve teekkül/hazır yiyicilik!

Müritlere kadere rıza, Şeyhlere dünyanın kaderine hükmetmek!

Müritlere şeyh kapısında kul ve kölelik, Şeyhlere mana ve madde âleminde sultanlık!

Bu kadar alçak eşeğin bol olduğu memlekette bunlara semer vurup, binecek birilerinin olmaması garip olurdu!

Sûfîler, Takva Yerine Zühd'ü Koymuşlardır

Zühd hayatı, İslam'a yabancıdır. "Zühd" kelimesi; hor görmek, bir şeyin değerini küçümsemek anlamına gelmektedir. Bu kelime Kur'an'da bir yerde geçer. (Yusuf/20) Burada da anlamı olumsuzdur. Yani zühdün teşvik edildiğine dair hiçbir ayet-i kerime yoktur. Zühd'ün İslam şeriatında zerre kadar yeri yoktur. Dünyaya değer vermeme, Hind fakirleri gibi yaşama, dünyayı terk etme tam İslam düşmanlarının isteyecekleri Müslüman tipidir. Zillet ve meskenet içinde, bir lokma, bir hırka, aç-sefil cahil sofular. Haçlı ve Moğol istilaları olurken Müslümanlar vahdet-i vücut saçmalıklarıyla, hulül ve ittihad zırvalarıyla, hurafeler sarmalında kavrulmakta olduğu, zühd ve inziva gerekçesiyle dünyayı terk ettikleri bir hengâmede vuku bulmuş, Moğol zalimlerinin atları altında İslam yurdu baştan sona çiğnenmiştir.

Kur'an ise, zühdü değil, takvayı tavsiye eder. Takva ise; Allah'tan korkmak, mahlûkatın hakkını korumak, sorumluluk bilinci ile hareket etmek demektir. Üstelik insanın keramet'inin/saygınlığının tek bir olmazsa olmazı vardır, o da muttaki olmak/takva sahibi olmaktır. "*Sizin Allah katında en değerli (keramet sahibi) olanınız, en muttaki olanınızdır. (Allah'tan en çok korkanınızdır)*" (Hucurat/13) Müminin kerameti, takvasıdır. "*Allah muttakilerle beraberdir.*" (Bakara/194)

Takva sorumluluk bilincidir. Takva; kişinin kendisine, ailesine ve toplumuna karşı sorumluluğunu kuşanmasıdır. Oysa bugünkü sûfîler bu anlamda takvasızdırlar. Sofudurlar, mutaassıptırlar, şekilcilikte, birtakım ibadetlerde kılı kırk yarmalarına rağmen, hedefleri şahsi manevi mertebelerini yükseltme, "evliya" olma hülyasındadırlar. Onları toplumun dertlerinden çok, keramet izharı gibi, kendi şahsi kemalatları ilgilendirmektedir.

Bir Müslümanın takvası arttıkça haramlardan, şüpheli şeylerden daha çok sakınırken, bunların zühdü arttıkça az-

gınlaşmaktadırlar. İslam'da insan kullukta ilerledikçe sakındığı şeyler çoğalır, sakındığı şeyler çoğaldıkça kullukta ilerler. Tasavvufta ise; kişiler yüksek makamlara çıktıkça mükellefiyetler azalmakta, hatta tümüyle kalkmaktadır. Örneğin yeni bir sûfi, "Ben Allah'ım." demez. Oysa, seyrü sülûkte ilerledikçe "Ben Allah'ım." diyebilmektedir. Bir Müslümanın takvası arttıkça edebini kuşanırken, bunlar ise edepsizleşmektedirler. Kimisi Bâyezîd gibi; "Kendimi tesbih ederim. Benim şanım ne yücedir." derken, İbnü'l-Arabî de

"Ben O'yum, O da ben." diyebilmektedir ve Yunus Emre gibi, giderek namazı, niyazı küçümseyen, cenneti istiskal edip, onu istemediğini ve isteyenlere verilmesini söyleyerek "Bana seni, gerek Seni..." diyebilmektedirler.

Tasavvufçular Kur'an'dan ziyade Hristiyanlık ve Yahudilik mistisizminden etkilenmişlerdir. Özellikle Yahudi Essenilerin günümüzün tipik tarikatlarına oldukça benzer birtakım inanç ve uygulamaları vardır. Cemaat hâlinde, komün şeklinde yaşarlar, evlenmezler. Kadercidirler. Onlara göre insan Allah'tan gelmiş ve O'nun suretinde yaratılmıştır. Ruh, insanın bedeninde hapistir. Ruh ölümsüzdür, vs.[36]

Yine kadim antik Yunan kültüründe olan gnostizmde; insan aç-sefil kalarak, zahidane bir hayat sürerek Tanrı'yla bütünleşebilir. Tasavvuftaki "fenâ" anlayışının menbaı; gnostizm felsefesi ve Hind kültüründeki "Nirvana'ya ulaşma" fikridir. Zühd'ü ve evlenmemeyi esas alan Mani dininden, Hind kültüründen oldukça etkilenmişlerdir.

Peygamberimiz "*Kitab nedir, iman nedir bilmezken*" (Şura /52) bir arayış içinde iken, mağaraya girip inzivaya çekilmişti. Lakin kendisine Rabbi Allah tarafından "*Dâl bulunup, doğru yol gösterildikten*" (Duha/7) sonra hiç mağaraya yani inzivaya çekilmemiştir.

36 Mevlanâ'nın insanı kamışlıktan koparılan bir ney'e benzetmesi, insanın ölümüyle Allah'la düğün yapacağını, asli vatanına ulaşınca gerçek özgürlüğüne kavuşacağını, beden hapishanesinden ruhun kurtulmasıyla mümkün olacağını söylemesi ne kadar da paralellikler arz etmektedir. Ayrıca bunlar, ruh inancı ve ruhun ölümsüzlüğü fikrinin nerelerden geldiğinin ibretlik göstergesidir.

Bir köşeye çekilme ve hiçbir işe karışmama, dünya işlerinden vazgeçme anlamındaki inziva kadar İslam'a aykırı başka bir şey olamaz. Kendisine tebliğ ve emr-i bil ma'ruf, nehy-i ani'l-münker vazifesi verilmiş bir Müslüman asla kendini yaşadığı toplumdan tecrid edemez. İbn Teymiyye'ye göre halvet ile Kur'anî bir kavram olan itikâf aynı şey değildir. İkincisi sadece camide yapılır. Hz. Peygamber'in Hira mağarasında risalet öncesi geçirdiği zamanlar halvete delil olmaz. Çünkü o, risalet döneminden sonra oraya bir daha gitmemişti.

Riyazete gelince; nefsi öldürme, dünya nimetlerinden uzaklaşma, bir lokma, bir hırka ile yaşama demektir. Böyle Hind miskinleri gibi yaşayıp, nefsi terbiye etmeye çalışma tasavvufun İslam'a soktuğu İslam dışı bir davranıştır. Zira Allah Kur'an'da mükerreren "Yiyiniz, içiniz, evleniniz, çalışınız!" buyurmaktadır. Olduğu hâlde yememek, içmemek açıkça nefse eziyet etmektir ki, İslam bunu zulüm olarak tanımlamıştır. Hâlbuki riyazet; kişinin nefsini terbiye edeceğim diye, var olan dünya nimetlerinden kendini mahrum bırakmasıdır. Kişiyi tamamen bir rahip hayatına sevk eden bu tür davranışların bir benzerini Peygamber'in hayatında görmek mümkün değildir. Kişiyi ruhbanlığa götürecek bu tür yollar İslam ile kapatılmıştır. Zira ruhbanlık yasaklanmış ve Peygamber de dâhil kimseden böylesi davranışlar istenmemiştir. Sırat-ı mustakîmin dışına çıkmayı Allah "Fahşâ/aşırılık" olarak nitemiş ve fahşâ'dan sakınmamızı emretmiştir.

İbadet olsun diye, devamlı susmak, uyumamak, aç kalmak vs. dinin sınırları içinde değildir. Helalleri haram kılmakla zahid olunmaz. Sürekli oruç tutmanın da dinde yeri yoktur. Nefse eziyet etmek, evlenmemek vs. Hristiyanlıktan gelme adetlerdir.

Bir zavallı sûfi şöyle der: "Kişi eşini dul bıraktığı, çocuğunu terk ettiği ve köpek kulübelerinde barındığı zaman ancak sadıkların derecesine ulaşabilir."

Gazâli'deki, fakirliğin övülmesi, zenginliğin yerilmesi ve dünyanın zemmi' ile ilgili bölümler ve hadis diye takdim edilen bu uydurmalar bu zihniyetin tezahürüdür.

İslam'da, zengin Müslüman, fakir Müslüman'dan hayırlıdır. Güçlü, sağlıklı Müslüman hasta Müslüman'dan hayırlıdır. Tıpkı; bilgili Müslüman'ın cahil Müslüman'dan hayırlı olduğu gibi. Çünkü kişinin sağlığını koruması farzdır, çalışıp rızkını kazanması farzdır, okuyup ilim sahibi olmanın kadın ve erkeğe farz olması gibi. Zengin Müslüman izzet içinde yaşar. Zekâtını, sadakasını verir. Yoksullara yardım eder. Hacca gider. Muhtaçlara yardım eder. Fakat çalışmayan asalak tipler, beceriksiz, fakir kimseler de düşmanın maskarası, Müslümanların da yüz karasıdır.

Her meydan dayağı yiyen gazi olmadığı gibi, her aç-sefil, işsiz-güçsüz yaşayan çok muhterem bir velî değildir. Zira "Aba giyen nice zındık, kaftan giyen nice sıddık vardır." sözü bunun için söylenmiştir.

Bugün "bir lokma, bir hırka" diyen Hind fakirlerine değil, kazanan ve paylaşan, onuruyla yaşayan Müslümanlara ihtiyacımız var. Bir insan zâhidâne yaşamayı tercih edebilir. Bu onun kendi tercihidir. Diyeceğimiz bir şey de olamaz. Amma velâkin, aynı kişi bunu İslam'ın görüşüdür diye takdim edemez. İslam bize ruhbanlığı değil, rabbâniliği emreder.

Zikir Nedir?

"Zikr" kelimesinin Kur'an'da en yaygın olarak kullanılan anlamı "Kur'an"dır. Ama maalesef tarikatçılar bu kelimenin de anlamına takla attırmışlar, anlamını ters-yüz etmişlerdir.

Zikr'in kelime anlamı "hatırlama" yani; Allah'ı hatırlamak demektir. Bunun için önceleri Kur'an ayetleri okunuyordu. Daha sonraları bildiğimiz tarikat ayinlerine dönüştü. Zikir ve vird kelimeleri, bundan böyle esmau'l-husna'dan çeşitli isimlerin ya da duaların belli sayıda tekrarlanmasını ifade eder oldu. Hatta bu ayinlere müzikler, rakslar dâhil oldu, ah-u figanlar ile ortalık panayıra döndü.

"*Kâfirler ona Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi? derler.*" (Ra'd/27) Allah da cevaben "İşte onlar iman eden ve kalpleri zikrullah ile/Allah'ın vahyi ile itminana eren kimse-

lerdir. Dikkat ediniz, kalpler ancak Allah'ın zikri/*Kur'an ile tatmin olur.*" (Ra'd/29) buyurur.

Aynı ayeti, tarikatçılar birçoklarını kendilerinin uydurduğu acayip zikir ibadetleri için delil olarak getirirler ve kalbin itminana ermesini bu zikirlere, virdlere bağlı olduğunu söylerler. Hâlbuki yukarıdaki ayetin bunlarla hiçbir alakası yoktur. Ayet; mucize isteyen müşriklere, "Size Kur'an yetmiyor mu? Kur'an sizin kalbinizi tatmin etmiyorsa, daha ne edecek?" demektedir.

"Zikr" kelime anlamı olarak; nisyan/unutma kelimesinin zıddıdır. Hatırlamak, akılda tutmak, öğüt anlamlarına gelmekle birlikte Allah'ın kelamında daha çok "Kur'an" anlamında gelmiştir.

> *Kim benim zikrimden/Kur'an'ımdan yüz çevirirse, iyi bilsin ki, ona dünyada dar bir geçimlik vardır ve biz onu kıyamet günü kör olarak haşrederiz.* (Taha/124)
>
> *Sonunda onlar zikri/vahyi unuttular.* (Furkan/18)
>
> *Ey İnsan! Sana vahyolunan kitabı oku, namazı kıl... Şüphesiz ki Allah'ın zikri (gerek namazda okuduğun, gerekse namaz dışında okuduğun Kur'an namazdan) daha büyüktür.* (Ankebût/45)

Buradaki zikrullah; Allah'ı anmak da olabilir. Yine Allah namazların rekâtlarının sayısına bakmaz, içinde tilavet olunan ayet miktarına bakar. Namazda okunan kıraatın uzunluğu, nafile namazların rekât sayısından daha önemlidir.

> *Ne yani! Aramızda zikrin/vahyin indirileceği bir tek o mu kaldı? Anlaşılan onlar benim zikrime/kitabıma şüpheyle yaklaşıyorlar.* (Sad/8)

Bu ve benzeri birçok ayeti örnek olarak verebiliriz.

Tarikatçılara gelince, onlar Peygamber'in hiç yapmadığı zikirler icat etmişlerdir. Güya Peygamberimiz bu zikirleri gizlice, mağarada öğretmiştir. Ya da kapıları kilitletmiş, sonra güzide sahabesine ta'lim ettirmiştir vs. gibi palavraları dizerler. Ölüm pahasına olsun hiçbir peygamberin Allah'tan aldığı bir emri gizlediği nerede görülmüş? Allah aşkına! Bu sapıklar Peygamber'e yalan isnat etmekten zerre kadar da çekinmez-

ler. Bütün dinleri yalan ve hayal üzerine kuruludur. Zaten birazcık hayâ ve edep sahibi olsalardı, Allah'ın son dinini bu kadar bozmazlardı. Zikir diye Rock'çılar gibi oralarını buralarını zıngırdatmazlardı.

Bugün görüyoruz ki; değişik zikir meclislerinde defler, kudümler, dümbelekler çalınmakta, şişler batırılmakta, bağıra-çağıra hiç bir sahabenin yapmadığı, tâbiûn'un bilmediği zikir adı altında şaklabanlıklar yapılmaktadır. Acayip rakslar, sema meclisleri kurulmakta, naralar atılmaktadır. Üstelik bunlara zikir ibadeti derler. Peygamber'in yapmadığı bir şey nasıl ibadet olur? Nasıl olur da bunlardan sevap umulur? Yeni ibadetler icat etmek, yeni din vazetmek demek değil midir? İbadetler içtihadî değil, tevkîfidir.

> *En güzel isimler Allah'ındır. O hâlde O'na en güzel isimlerle dua edin. O'nun isimlerinde ilhada giden mülhidleri bırakın.* (Araf/180)

> *Rabbinize yalvara, yakara ve gizlice dua edin. Bilmelisiniz ki, O haddi aşanları sevmez.* (Araf/55)

Abdulaziz ed-Debbağ ise; "Zikredenler, sağa sola sallanırlar. Çünkü kutublar meleklerin böyle yaptığını görmüşlerdir." der. Kutublar da yalan, onların melekleri görmesi de kuyruklu cinsinden yalan! Yalancılıkta bunlar ne kadar da mahirler!

Özetle; zikir bir ibadetse –ki bunda hiç şüphe yoktur– öyleyse ibadetler Peygamber-i zî Şân'ın öğrettiği şekilde yapılır. "*Allah'ın size öğrettiği gibi Allah'ı zikredin.*" (Bakara/239) Önce, Allah daima hatırda tutulmalıdır. Biz O'nu görmesek de O bizi görüyor şuuruna sahip olunmalıdır. Sonra; en büyük zikir olan Kur'an anlaşılmak için her daim okunmalıdır. Vahiy kendisine iniyormuşçasına, Rabbinin huzurunda olduğunu hissetmelidir. Bunların dışında nafile zikirler yapılacaksa, onların da Peygamberimizin bizlere öğrettiği âdap ve erkân içinde olması şarttır. O bize birçok dua öğretmiş, tesbihat örnekleri sunmuştur. İşte bunlar da edebinle yapılmalıdır.

Hatme-i Hâcegan

Gulat-ı Şia hariç hiç kimse bu tarikatçılar kadar dinde laûbali olmamıştır. Koskoca şeyh/gavs dedikleri bu kimseler hadis uydurabilmekte veya uydurma olduğu gün gibi aşikâr hadisleri kullanmaktan zerre kadar utanmamaktadırlar. Bunları kitab, sünnet bağlamaz. Bunlar için tek ittiba edilecek merci Şeyhlerinden böyle bir anane, uygulama gelmiş olmasıdır. Onlara göre o kadar yücelttikleri bu kimselerin hata etmiş olması mümkün değildir. Bu tam olarak Ruhbanını/rahiplerini rab edinen Hristiyanların hâlinin bir benzeridir.

Nakşilerdeki hatme-i hacegan buna iyi bir örnektir. Onlara göre bu zikir Peygamber'den gelir. Bu düpedüz bir yalandır. İlk defa 1780 yıllarında böyle bir ibadet tarzının kitaplarda yer aldığını kaynaklar göstermektedir. Özellikle Halidiyye kolunun çok önem verdikleri bu zikrin üç değişik şekli vardır. Bu hatmede besmele, Fatiha, Salâvat, İnşirah ve İhlâs sûreleri değişik sayılarda okunmaktadır. Tek başına yapılabildiği gibi, daire şeklinde oturup topluca da yapılmaktadır. Her sabah ve akşam yapılabilen bu ibadeti, eğer topluca yapılırsa şeyh efendi ya da onun izin verdiği kimse yaptırır. Kapılar kapatılır. Garip/yabancı varsa, hatta bastonu bile hatmeyi bozar (!)[37] Nakşibendî olmayan, bazılarında ise Halidiyye koluna ait olmayanlar hatmeye alınmazlar. Tövbe almayan, 8 şartı yapmayan hatmeye katılamaz. Okunacak sûreler, salâvatlar zikre katılanlara bölüştürülür.[38] Hatme epey ciddi bir ibadettir. Öyle ki; kurallarına harfiyen uyulması gerekir. 52 kadar adabı vardır.[39]

Bütün Sâdât-ı Kiram'ın/tarikat büyüklerinin, silsiledeki seyyitlerin ruhaniyetlerinin orada hazır olduklarına itikat edilir. Orada bulunan sadat-ı kiramın nurları gözleri kör etme ihtimaline binaen (!) gözler yumulur, hatme bitinceye kadar açılmaz.

37 S. Abdürrakib Erol, *Yüce Nakşibendiye Tarikatı*, s. 59.
38 Reşat Öngören, "Hatm-i Hacegân" md., *DİA*, C. 16, s. 477.
39 S. Abdürrakib Erol, *age*, s. 73.

Hatme için abdestli olmak, kıbleye dönmek gerekir. Sâdâtlar birçok manevi hediyeyi oradaki mürşide veyahut vekiline getirir. Müritler duaları, ayetleri okurken sadat'ın ruhaniyetlerinden yardım, himmet, bereket ve istimdât dilemektedirler.

Sâdât-ı Kiramın ruhları hatme yapan mürşitlerle ve onların izin verdikleriyle "zât"ta, fiilde, sıfatta, hâlde ve mertebede bir olur.

Hatme ibadeti, rabıta inancının pratiğe dökülmesidir. Hatmede mürit, şeyhinin karşısında dilencinin sultanın huzurunda el açtığı gibi, kendisini ve şeyhini hayal eder. Şeyh orada yoksa rabıta ile şeyhine bağlanır. İsimleri okunan sadat-ı kiram'ın orada olduklarına itikat eder. Bu gelenler pek çok hediye ve ilaç getirmiş, müritlere dağıtıyor diye inanır. Yine şeyhin kalbinden dökülen şelalenin kalbine aktığını hayal eder. Kalbini açıp, bu gelenlerden dilekte bulunur. Kıraat ve rabıta ne kadar kuvvetli olursa, o kadar şefkat ederler inancı ile can-ı gönülden yalvarır. İsmi okunan tüm sâdât yüksek bir taht da oturmuş, etrafına nurlar, kıvılcımlar saçıyor diye hayal eder.[40]

Bu ve benzeri düşünceler yoga ve meditasyonun İslami renklere boyanmış versiyonudur. Zaten rabıtayı Hindistan'dan alıp getiren Mevlanâ Halidi Bağdadî'dir. Nakşîliğin Hind kökenli bir tarikat olduğunu söyleyen araştırmacılar da vardır. Nakşibendiliğin 11 ilkesinden ilk sekizinin Buhara'daki Budistlerden alındığı bu iddialar arasındadır.

Ayriyeten, hatmeye teşvik için kalabalık olmayın, sevabı bölüştürmeyin gibi basit numaralar yapılır. Kezâ; dizleri tutmayan, kötürüm birisi hatme esnasında evliyaullah tarafından ameliyat edilmiş, hatme sonunda ceylan gibi koşarak ayrılmışmış vs. gibi bir sürü efsane ile de saf kimseler iğfal edilmektedir.

Ayrıca hatme duasında tarikat silsilesindeki şeyhler onlarca yüce sıfatla anılmaktadır. Seyyidü's-sâdat/Efendilerin

40 Dilaver Selvi, *Rabıta ve Tevessül*, s. 53-4.

efendisi, gavsu'l-evtâd/orduların gavsı, gavsu's-sakaleyn/iki cihanın gavsı, yardım edicisi, kutbu'l-aktab, kutbu'l-medar/zamana ve mekâna hükmeden, vahîdü'z-zaman/zamanının biriciği, feridü'l-asr/asrın yegânesi, hâdi'l-enam/bütün yaratılmışları hidayete erdiren, Mevlanâ, Bâki billâh, sultan, yerlerin ve göklerin incisi, milletin ve dinin sirâcı/kandili (Peygamber'in Kur'an'daki niteliği) vs. gibi gulüv/çizgi dışı aşırılıklar mevcuttur. Sadece bu sözler bile kişinin imanını alıp götürmeye kâfidir. Bu sıfatların çoğuna Peygamber bile sahip değildir. Çoğu Allah'ın isim ve sıfatlarıdır. Bildiğiniz gibi şirk iki ilah var demek değildir. Şirk Allah'ın niteliklerini başkalarına dağıtmaktır. Aynı sıfata sahip birden çok varlığın olmasıdır.

Bu hatme hiçbir şekilde din ile bağdaştırılamaz. Bunlar bir ibadet olsa idi mutlaka ilmihal kitaplarında, fıkıh kitaplarında bunlara yer verilirdi. Allah'tan başkasından yardım dilenmez. İstimdat, medet istenmez. Şeyhlerin ruhaniyeti neyin nesidir? Bu ruhlar ilah mı ki, kâinatın idaresine iştirak ediyor? Peygamber'in sünnetini beğenmemek ne büyük haddini bilmezliktir! Sünnette bulunmayan ibadetleri icad etmek ne büyük edepsizliktir! Peygamber'in sünnet-i seniyyesi nasıl olur da bir Müslüman'a kâfi gelmez?

Yüzlerce Fatiha okuyup, "Yalnızca sana ibadet ederiz ve yalnızca senden yardım dileriz." diyen birisi, yüzlerce İhlâs sûresi okuyup, "Allah birdir, doğurmamıştır, kendisinden hiçbir ilah ürememiştir." diyen birisi nasıl olur da yüzlerce ilah edinir ve bu ilahlaştırılmış şeyhlerden ve onların ruhaniyetlerinden yardım ister? Onlardan istimdat diler? Medet umar? Bu tam olarak kula kulluk etmektir. Onlara ibadet etmektir. Ölmüş kimselere Peygamberimizin işittiremediği Kur'an ile sabitken, nasıl olurda bizler ölülere işittirebiliriz? Ölünün kendisine faydası yok iken, nasıl olur da dirilere fayda ve zarar verebilir? Bunlar apaçık şirktir.

Bu tıpkı şuna benzer: Eşine sarılıp, ona "Seni çok seviyorum, senin için ölürüm." diyen, Hâlbuki o an sevgilisinin aşkıyla, hayaliyle dolu olan yalancı birinin hâli gibidir. Dil ile "Allah'ım yalnız sana ibadet eder ve senden yardım dileriz."

derken bütün kalbiyle sadat-ı kiram'ın himmetini, bereketini beklemektedir. Koskoca Aziz Kur'an, başkalarının himmetini celbetmek için basit bir aracı, vesile ve şefaatçi olma gibi aşağı bir seviyeye düşürülmektedir. Hatta Allah, Allah yalvarışları bu yedek ilahların/sadat-ı kiramın getireceği hediyeler için küçük birer ricacı olabilmektedir. Yardım Allah'tan değil, bu ilahlaştırılan kimselerin ruhaniyetinden istenilmektedir.

Hiçbir hadiste ve mezhepte böyle bir ibadet yoktur. Nasıl böyle bir ibadet icad edilebilir? Sünnetin dışına çıkmak bid'at'tir, dalâlettir, sapıklıktır. Tam olarak Fatiha'daki dâllîn'e dâhil olmaktır. İhlâs sûresini bu kadar vird olarak okuyup da oradaki ihlâstan/tevhitten bu kadar uzak düşmek ne kötüdür Ya Rabbi! Bizlere düşen, dinlerini oyun ve eğlence edinenleri terk etmektir. Şirkin her çeşidinden kaçınmak ve müşriklerden teberri etmektir.

Vesile

Müşrik aklına göre salih bir kul araya girmez ise kişi tek başına Allah'a ulaşamaz.

Tarikatlarda vesile; türbelerden, sağ veya ölü evliyadan Allah ile kullar arasında aracılık yapmalarını istemek anlamında kullanılır. Bu tam olarak "şirk-i takrîb" denen Mekkelilerin şirkidir.

Oysa İslam'da vesile; bir şeye arzu ile ulaşmaya çalışmaktır. Vesile, "kurbetün" gibi yaklaştıran anlamına gelir. "Vâsıl"; Allah'a rağbet eden, O'nu arzulayan demektir.[41] Gel gör ki, bugün bu kelimeyi felsefelerinin en önemli enstrümanı olarak kullananlar, ona bambaşka bir anlam vermişlerdir. Vesile'ye; günümüz Türkçesinde hepimizin kullandığı araç, aracı, bağ, vesile, anlamı verirler.

Kur'an'da, vesile kelimesi iki yerde geçer. "*Ey İman edenler! Allah'tan korkun, O'na yaklaşmaya çalışın ve O'nun yolunda cihad edin ki, kurtuluşa eresiniz.*" (Maide/35) Tüm kadim müfessirler, "O'na vesile aramayı, O'na yaklaşmak" olarak

41 İsfehanî, *Müfredat*, Vesile md.

anlamışlardır. Hiçbiri şimdikilerin anladığı gibi, "O'na yaklaşmak için aracı bulun, şefaatçi arayın, Allah ile kendiniz arasına üçüncü bir şahıs sokun, bu şahısla Allah'a yaklaşın şeklinde" anlamamışlardır. Katade, ayeti; "O'na boyun eğerek, O'nu hoşnut edecek ameller işleyerek, O'na yaklaşın." şeklinde anlamıştır. Zaten vesile kelimesi bağlamıyla birlikte ele alınırsa, Allah'tan korkmak ile cihad arasında zikredilmiştir. Bu iki önemli emir arasında Tarikatçıların anladığı gibi, "Allah ile kendiniz arasında bir aracı bulun, yani şirk koşun" şeklinde bir emir olabilir mi? Gerçekten günümüzün müşrikleri Allah'tan korkmadıklarından, cihad emrini ise "nefis tezkiyesi" olarak çevirip, hükmünü rafa kaldırdıklarından, O'na yaklaşma emrini de "aracılar bulun" şeklinde anlayarak itikatlarının ne olduğunu, ayetin anlamına takla attırarak çok net bir şekilde göstermişlerdir.

Onlarca ayet aracılık/vesilecilik fikrini reddederken, yukarıdaki bu ayet vesileciliği emreder mi? Tabii bu fıtratları bozulmuş kimseler, Yahudilerin yaptığı gibi yaparak "*Kelimelerin yerlerini/anlamlarını değiştirirler.*" (Maide/13)

Yine bu Kur'an'ı esas almayıp, batıl teorilerini esas alanlar, Kur'an'ı heva ve heveslerine göre tefsir edenler, araç ile amacı değiş-tokuş etmişlerdir. Vesile/yaklaşma araç değil, amaçtır. Bunlar ayeti; "O'na yaklaşmaya vesile arayın" şeklinde çevirerek, vesile/aracı aramayı hedef, amaç göstermişlerdir. Hâlbuki Allah yaklaşmayı amaç olarak göstermiştir. Ayetin anlamı; "O'na yaklaşmayı arzulayın."

Yine ayette geçen "Vesile" kelimesi, cennetin bir diğer adıdır, diyenler vardır. Bu takdirde anlam; "Allah'tan vesile cennetini isteyin" olur.

Vesile kelimesinin geçtiği diğer ayet, vesile kelimesini "aracılık" olarak algılayan bu kimselerin üzerine projektörleri doğrultup, onları suçüstü yakalamakta ve onların ne kadar sapık olduklarını teşhir etmektedir.

De ki: Allah ile birlikte, O'nun derece bakımından altında olan (kendilerinde tanrısal güç vehmettiğiniz) kimseleri çağırın. (Onla-

rın) Sizden hiçbir kötülüğü/zararı kaldırmaya veya onu (yararlı bir şeyle) değiştirmeye güçleri yetmeyecektir. Üstelik onların yardıma çağırdığı kimseler (şeyhler, veliler) –Allah'a en yakın sandıkları kimseler hangileriyse– İşte onlar bile Allah'a yaklaşmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar... (İsrâ/56-7)

Bu iki vesileyle ilgili iki ayet çok net olarak şunu ifade etmektedir: Siz Ey Müşrikler! Sizin Bana yaklaşmak için, Benimle kendiniz arasına koyduğunuz aracı kimseler, bırakın size ufacık bir yarar vermeyi, bana yaklaşabilmek için kendileri vesile ararlar, yani; bana yaklaşmaya çalışırlar. Onlar sizin gibi sapık değillerdir. Onlar sizin gibi soytarı olmadığından, Ben'den hakkıyla korkarlar. Rahmetimi umarlar. Araya kimseyi sokmaksızın var güçleriyle O'na kulluk eder, salih ameller işler ve benim yolumda cihad ederler.

Nitekim Rabbimiz, "*Artık kim, Rabbine kavuşmayı umuyorsa salih amel/iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.*"(Kehf/110) buyurarak, kendisine salih ameller ile yaklaşılabileceğini bildirmiştir.

Zaten biz Müslümanlarla diğer din mensuplarını/müşrikleri bu vesile/aracılık anlayışı ayırır. Kim Allah ile kul arasına aracılar koyuyorsa onlar tevhitten ve İslam'dan en uzak kimselerdir. Zaten Allah son dinini kendisi ile kulları arasındaki aracıları, vesilecilik anlayışını ve şefaatçileri kaldırmak için göndermiştir.

Tüm ilkel ve muharref dinlerde bu vesilecilik/aracılık fikri, sapmanın en net göstergesidir. Tüm bu batıl dinlerde aşkın olan Allah'a ulaşmak ancak kutsanmış birtakım özel kimselerle mümkündür. Hâlbuki aslı bozulmamış tek din olan, tevhid dini İslam bu irtibatın vasıtasız olmasını, aracıların aradan çıkarılmasını emreder.

Mesela Hristiyanlıktaki ruhbanlık müessesi bu irtibat için icat edilmiştir. Günahlar bu kilise babaları vasıtasıyla çıkarılır. Onlar vasıtasıyla insanlar affedilir, takdis edilir. Arap müşriklerinde de Allah'a ancak esnâm, evsan, erbâb, tağut, endâd, âlihe ve şufeâ, şürekâ vs. gibi aracı ilahlarla ulaşıla-

bilmekte, irtibat kurulabilmektedir. İslam tüm adı geçen bu aracıların red ve inkâr edilerek aradan çıkarılması için gönderildi.

Tasavvuf dini, tekrar bu şirk inancını Müslümanlar arasına sokarak yaygınlaşmasını sağladı. Son tevhid dinini en ilkel dinlere benzetti. Bu aracılık fikri en çok şefaat, tevessül ve bir şeyhe intisap etmeden salih kullar arasına girilmez fikrinde ortaya çıkar. Kur'an şefaati ikame etmek için değil, tam aksine ortadan kaldırmak için bahseder. Tevessül ise; Allah'tan bir istekte bulunurken Allah katında naz-ı niyazı geçtiği varsayılan hatırlı kimseleri araya sokarak, şunun, bunun hürmetine bir şeyler istemektir ki, çok erken dönemlerde bu bidat Müslümanlar arasında görülmeye başlandı. Yine ilk sûfilerde, Allah'a yaklaşmak, Allah'a ve rasulüne ittiba etmek, farz ve nafileleri eksiksiz yerine getirmek şeklinde iken, daha sonraları bir şeyhe bağlanmadan kişinin kendini terbiye etmesi, Salih kullardan olması mümkün görülmez oldu. Bu Allah'a yaklaşma, yakın olma ilk tasavvufi eserlerde bile farz ve nafile ibadetlerle olacağı belirtilir. Örneğin Ebu Talib el-Mekki, *Kûtü'l-Kulûb* adlı eserinde; emredilen farzları yaparak, hayırda yarışarak, teheccüd kılarak, tane tane Kur'an okuyarak Allah'a yaklaşılacağını vurgular. Bir asır sonra gelen Kuşeyrî'de bu Allah'a yakın olma işi epey değişmiştir. Artık Allah'a yakın olmak Allah'ın velî kullarına hastır ve bu da ancak uzlet ile halktan uzaklaşmakla elde edilebilir. Müridin bir şeyhe intisap etmesini şarttır. Kimin şeyhi yoksa şeyhi şeytandır demeyi de ihmal etmez.[42]

Allah kendisinden başka velî/dost edinilmesini bir nevi intihara benzetir. Tıpkı dişi örümceğin evini ev edinen ahmak bir böceğin acı akıbeti gibi, sonları helaktır.

Allah'ı insandan uzak gören bütün anlayışları İslam zaten baştan mahkûm eder. Allah kullarına o kadar yakındır ki; araya bir başkası giremez. Araya bir üçüncünün giremeyeceği kadar, O Allah kullarına yakındır.

42 İsmail Çalışkan, "Allah-İnsan İlişkisinde Aracı Fikri", *İslamiyat*, 2002, Sayı: 1, s. 181-90.

Biz insana şah damarından daha yakınız. (Kâf/16)

Eğer Allah ile aramıza bir başkasını sokarsak, şah damarımızı kesmiş-koparmış olursunuz!

Kullarım Beni sana sorarlarsa (bilsinler ki) Ben onlara çok yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Bakara/186)

Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir. (Mücadele/7)

Allah bize bu kadar yakın iken, nasıl olur da biz bu gerçeği unutup kendimizi O'ndan uzak görebiliriz?

Eğer O'nun sevgili kullarından olmak, O'na yakın olmak istiyorsak, O bunun nasıl olacağının yolunu da göstermiştir.

Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa Salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın. (Kehf/110)

En güzel isimler Allah'ındır. O hâlde O'na güzel isimlerle dua edin. (Neml/19)

Allah'a şirk koşanların edindikleri aracılar hiçbir zaman kendilerini işitemez ve cevap da veremezler. Onlar yaratılmıştır. Yaratılmışlara has tüm eksikliklerle de ma'lûldürler/hastalıklıdırlar. Üstelik ölmüşlerdir. Bu ahmakların yaptıkları hiçbir şeyden haberleri de olmaz. Dualarını duymazlar ki, onlara cevap versinler. Aslında putlar masum şeylerdir. Zavallı putlar kendilerinin putlaştırıldıklarından bile haberleri yoktur. Putperestler ise Allah'ın pislikler olarak kitabında anacağı kadar şeref ve haysiyet yoksunudurlar. Kendilerince şeytana pabucunu ters giydirecek kadar uyanıktırlar. Allah'a yaklaşmak için böyle şeytanca yollar icat ederler. Niyetleri masum olabilir, fakat yöntemleri meşru değildir. Niyetleri kaş yapmaktır, Lâkin göz çıkarırlar. Hem de gören gözlerini kaybedecek kadar!

Bu vesilecilik/aracılık inancı son aşamada kaçınılmaz olarak halis/katıksız şirke dönüşür. Bu kulvara giren herkesi bekleyen kaçınılmaz son budur. Er-geç bu aracılara Allah'ın birtakım nitelikleri verilir ve yedek pek çok ilah ortalığı doldurur. Tarihte bunun sayılamayacak kadar örneği vardır. Yani bu tespitimiz yersiz bir korku değildir. Binlerce kez tecrübe edilmiş acı bir gerçektir. Şirkin en bariz görünür vasfı bu aracılık inancıdır.

Şirk; Merhametlilerin en Merhametlisi olan Allah'ın bağışlamayacağı tek günahtır. "*Allah şirki asla bağışlamaz, bunun dışında olanı dilediğine bağışlar.*" (Nisa/48)

(Ey Muhammed) Sana ve senden öncekilere de şu kesin olarak bildirilmiştir. 'Eğer şirke düşersen, yaptığın bütün güzel ameller boşa gider ve muhakkak bir surette kaybedenlerden olursun.' (Zümer/65)

Allah kendilerine kitap verilenlere şöyle seslenmektedir:

...Gelin bazımız, bazımızı (Allah'la kendisi arasına aracı koymak suretiyle) rabler edinmesin. Eğer yüz çevirirlerse deyin ki; 'şahid olun, biz Müslümanlarız.' (Al-i İmran/64)

Bizim de diyeceğimiz şudur: Tanık olun. Biz Müslümanız. Allah'a ulaşmak için aracılar edinen müşriklerden beriyiz. Eğer bu aracılardan vazgeçmiyorsanız bilin ki, biz de sizin müşrik olduğunuza şahidiz.

Tevessül

İnsanlar dileklerinin kabul edilmesi için kendileriyle Allah arasında birtakım varlıkları aracı yaptıkları öteden biri bilinmektedir. Bu bilinmeyeni bilinene kıyaslama diye bilinen bir akıl yürütmeden beslenir. Zannederler ki bu ahmaklar, dünyada işlerimizi nasıl torpille, güçlü birinin tavassutuyla hallediyorsak, Allah indinde de işler böyle yürür. Bilmezler ki orada torpil geçmez. Orada buranın Bizans oyunlarıyla iş görülmez. Tevhid inancı en çok "bidatlerle, tevessül ve şefaat anlayışlarıyla" bozulmuştur. Şeytan, insanları en sinsi bu üç yolla tuzağına düşürmüştür. Bunu görmek için Cahiliye insanının din ve ibadet anlayışına, bugünkü bazı Müslümanların din yerine onların yaptıklarını aratmayan uygulamalarına, bazı salih kimseleri aracılar ve şefaatçiler yaparak onlarla tevessülde bulunmalarına bakmak yeterlidir. Nuh kavmi daha önceden yaşamış Ved, Suva', Yeğus, Yeuk, Nesr gibi salih kimseleri Allah ile kendileri arasında aracılar ve şefaatçiler olarak koyarak, onlar vasıtasıyla Allah'a ulaşmaya çalışmışlardı. Hristiyanlar İsa ve Meryem'i araya koyarak, onlarla tevessülde bulunarak Allah'a dua etmişlerdir. Mekkeli müşrik-

lerde, Lat, Menat, Uzza gibi yarı ilahları araya aracı koyarak O'ndan istekte bulunmuşlardır. Günümüzdeki müşriklerin tevessülü de "*Allah katında manevi kıymeti olan, Allah'a nazı-niyazı geçtiği varsayılan, ermiş kişiler olarak gördükleri ve tavassutlarını/aracılıklarını Allah'ın kırmayacağına inandıkları kimseleri aracı yapmak şeklindedir.*"

Mekkeli müşrik de yaratmanın, rızık vermenin, faydaları temin etmenin, zararları defetmemin Allah'ın elinde olduğunu biliyordu. Onlar da tıpkı günümüzün uyanık müşrikleri gibi, ilahlarının aracılığıyla O'nun katından boş dönmek istemiyorlardı. Şeytan onlara Allah'ı bırakmalarını, başka tanrılar edinmelerini tavsiye etmedi. Sadece O'na yaklaşmak için aracılar bulmalarını tavsiye etti. Şeytan hilesini çok güzel bir ambalaj içinde sunar. Zehirin altın tas içinde sunumu gibi! Allah'a yaklaşmak için, umduklarına nail olmak, korktuklarından emin olmak için bir salih kulu aracı, şefaatçi yap. Bunu yaptın mı, artık gerisi gelir! Tüm sapmalar başlangıçta göze batmayan ve ciddiye alınmayan ufacık bidatlerle, iyi niyetlerle başlamış ve devam etmiştir. Aracı yapılan kişi başlangıçta mübarek biridir, âlimdir, takvalıdır, Allah'ın sevdiği kimselerdendir, velîlerdendir, melek gibidir, vs. denilerek iyi niyetlerle abartılarak övülüp, sevilmiştir. Lakin bu övgüler ve yüceltmeler bir yerde durmaz, gün gelir bu kimsede insanlardan farklı olduğu düşünülür, bu kimsenin doğasında bir üstünlük, bir anormallik olduğu, kâinata müdahale ve tasarruf gücüne sahip olduğu düşünülmeye başlar. En sonunda da bu yüceltme takdise dönüşür. Nihayet hepinizin bildiği "Evliya denen Allah'ta fani olmuş, O'na karışmış 'insanların üstünde, Allah'ın altında' bir yarı insan, yarı ilah acayip bir tür." ortaya çıkmıştır.

Maalesef tarihte bidat uydurmak, tevessül ve şefaat anlayışıyla şirke davetiye çıkarmak, sıradan cahil insanlardan çok, söylem ve eylemleriyle onun yolunu açan, süsleyen, savunan ve sürdüren şeyhler, sâdat/efendiler, üstadlar eliyle olmuştur. Cahil halk yığınları da onları takdis ederek, bu kimselerin ardından gitmişlerdir. Hâlbuki hak dinin safiyetini

korumak için en çok onlar gayret sarf etmeliydiler. Hurafeler, sigara, alkol gibi kötü alışkanlıklardır. Bir defa bulaşmaya görsün, bir daha insanın yakasını kolay kolay bırakmaz. Maalesef Kur'an'dan uzaklaşan âlimlerimizin böyle tiryakilikleri olmuştur. Ya da Âlimlerimiz, topluma kök salmış bu hurafelerle mücadele etmeye, tüm toplumu karşılarına almaya cesaret edememişlerdir. Hâlbuki ilahî/semavi dinin en temel öğretisi tevhid olup bu öğretide Allah ile insan arasındaki kulluk ilişkisinin daima aracısız ve katışıksız olması, Allah'ın yetki ve niteliklerinin başka varlıklara dağıtılmaması, onlarla paylaşılmaması esastır.

Bir tarikat şeyhi olan İsmail Çetin tevessülü ballandıra ballandıra şöyle takdim eder:

> Maddi veya manevi iş olsun, ihtiyaçları gidermek için Allah bazı insanlara emaneten nimet vermiştir. Nimetleri yarattığı gibi, hayırlıları da yaratmıştır. İzzet ve azametini sebep perdeleri arkasında gizler, muhtacı zengine gönderir. Öyleyse güzel abdest, tadili erkân üzere iki rekât namaz ve duadan sonra, ihtiyaç sahibi, müdüre, fabrikatöre ve her dünyevi iş adamına yahut şeyhe, veliye, âlime gider ihtiyacını ona arz eder. "Gerçekten Allah Teâlâ'nın bazı kulları vardır. Onları kullarının ihtiyaçlarının giderilmesine tahsis etmiştir. İnsanlar ihtiyaçlarında onlara sığınırlar. Onlar Allah Teâlâ'nın azabından emin olan kimselerdir." ve şöyle inanır: 'Bu iş adamları Allah Teâlâ'nın fazl, kerem ve rahmet kapılarıdır, nimet hazinesinin açılmasına anahtardırlar, vesiledirler. İhtiyacımın giderilmesi ve işimin görülmesi için vasıtadırlar.'

Ne kadar iyi ve masum bir girişim (!) değil mi? Müşrikler, ilahlarından, bunlar ise, Allah nezdinde itibarı olup isteği geri çevrilmeyen ve Allah üzerinde hakkı olduğuna inanılan bir peygamber, bir şeyh/veli, bir yatır aracılığıyla Allah'a yalvarıyor ve Allah'tan istediğini alıyor! Allah aşkına! Dua ve isteklerini Allah'ın kabul etmesi için melekleri aracılar/şefaatçiler yapan Cahiliye Arap müşriklerinin yaptığı ile bunların arasında ne fark vardır?[43]

Tevessül; kelime olarak, vesile edinmek, aracı edinmek, anlamına gelir. Terim anlamı ise; Allah'a yaklaşmak veya

43 İbrahim Sarmış, "Batıl İnancın Din'e Etkisi", *İktibas Der*, Ağustos/2011.

bir fayda elde etmek, zarardan kurtulmak amacıyla salih bir ameli ya da şahsı vesile ederek Allah'tan istemektir. "Allah'ım falanca zatın senin katındaki değeri, hatırı/hürmetine senden istiyorum." demektir. Yani dua ederken, Allah katına çıkarken yanımıza Allah'a nazı geçen ve Cenâb-ı Hakk'ın onu kıramayacağı birini anıp onun ismini duamızda zikrederek Allah'a dua etmek anlamındadır.

Tevessül'ün meşru, bid'at ve gayrimeşrû olmak üzere üç şekli vardır:

1. Meşru olan tevessül:

a. Allah'ın güzel isimleri veya sıfatlarından biriyle tevessül etmek. "Rahmetinle beni salih kullarının arasına kat!" gibi.

b. İşlemiş olduğumuz bir salih ameli vesile kılmak. "Allah'ım sana iman ettik, sana güvendik. Seni ve Rasulünü seviyoruz. Bundan dolayı bizleri sev, sevindir!" Ya da "Yaptığım şu hayır/hasenat hürmetine şu isteğimi geri çevirme!" gibi.

c. Yaşamakta olan bir salih kimsenin duasıyla tevessülde bulunmak. Sahabenin Peygamberimize gidip, ondan kendilerine dua etmelerini istemesi gibi,

2. Bid'at olan tevessül'e gelince; "Muhammed hürmetine, Kâbe hürmetine" vs. gibi şeylerle yapılan tevessüldür. Çünkü bunların kitab ve sünnette yeri yoktur.

Doğrusu Âlemlerin Rabbi'ne dua ederken herhangi bir kulun "Filanın yüzüsuyu hürmetine, filanın hatırına" diye dua etmesi şuna benzer; çok zengin, bir o kadar da cömert olan bir padişahın huzuruna çıkıp, falanca memurunun hakkı için, filanca hizmetçinin yüzü suyu hürmetine, bana şunu ver! Bu gerçekten çok çirkin ve edep dışı bir davranış olur. Zira böyle bir saltanat ve izzet sahibi kimse, kimsenin hatırı için iş yapmaz! Böyle ifadeler, onu hatır-gönül için iş yapan, yaptığı iyiliği ufak hesaplar için bir kenara not eden basit bir kimse konumuna düşürür ve yine bu şu demektir: İsteğimi

geri çevirirsen, o hizmetçinin hatırı kalır, sana gücenir.

Tıpkı bunun gibi, hiç kimseye borcu olmayan, hiç kimsenin kendisinden alacağı olmayan, hiç kimseye minnet etmeyen ve kimseye teşekkür borcu olmayan Allah'ın huzurunda "falancanın hakkı için, filancanın hatırına" diye dua etmek çok büyük edepsizliktir.

3. Apaçık şirk olan tevessüle gelince bu; ölülerden yardım istemek ya da binlerce kilometre uzakta olan şeyhten, gavs'tan, Hızır'dan vs. yardım istemektir. Onlar aracılığıyla Allah'a ulaşılabildiğine, bunların faydaları celbettiğine, zararları defettiğine itikat etmektir. Onlardan yardım ve himmet beklemektir. Zira bu şekilde dua eden kimse bunlara Allah'ın ulûhiyetinden bir hisse vermiş olur. İlah olmayan birisi seni o kadar uzaktan duyamaz ve sana anında yardım da edemez. Tevessül günümüzde maalesef, düpedüz ölülerden medet ummaya dönüşmüştür. İş yatırları, türbeleri kutsamaya varmıştır. "Din; batıl inancı yok edemezse, batıl inanç dini yok eder." hakikatince, maalesef batıl itikatlar dinin yerini almıştır. Halk İslam'ında iş en sonunda, ebedî diri olan Allah'ı terk edip, karınlarında necaset taşıyan dirilerden, toprağa karışmış fanilerden medet ummaya varmıştır. Hatta bu şaşırmışlar Allah'tan korkar gibi, evliyanın çarpmasından da korkarlar. Hâlbuki "havf ve haşyet" bir ibadettir ve bunun da tüm ibadetler gibi yalnızca Allah'a yapılması gerekir.

Kur'an'da bu anlamda onlarca ayet vardır. "*Allah ile birlikte başka bir ilaha/kimseye dua etmeyin/çağırmayın.*" (Kasas/88)

Bir Salih kul ile tevessülde bulunana sormak lazım, senin ile o zatın ne alakası var? Üstelik kimin Allah'tan alacağı var ki, Allah ona borçlu olsun? Bu duada taşkınlık yapmak, haddi aşmaktır.

> *Rabbine için için yalvararak, gizlice dua edin. O taşkınlık edenleri sevmez.* (Araf/55)

Tarikatçılar Mekkeli müşriklerin putlara taptıklarını, bu söz konusu putların ise akılsız, şuursuz varlıklar olduğu

aşikârdır, bu yüzden kendilerinin onlara benzetilmesini insafsızlık olarak nitelerler. Gel gör ki ayetler tarikatçıları bir kere daha yalancı çıkarır. Ayetlerde geçen "ellezî, men" gibi kelimelerin akıllı varlıklar/insanlar için kullanılan ism-i işaretler olması, bunların putlar değil, putlaştırılan kimseler olduğunu gösterir. Örneğin şu ayetlerde "ellezîne/kimseler, şahıslar" olarak geçmektedir:

> *De ki: Allah'la birlikte kendilerinde (tanrısal güçler olduğuna) inandığınız kimseleri çağırın. Sizden ne bir zararı kaldırabilir ne de onu değiştirebilirler.* (İsrâ/56)

Her kim Allah ile kulları arasında, hükümdar ile tebeası arasındaki aracılar gibi aracılar oluşturursa, onun kâfir ve müşrik olduğu çok açıktır. Bunlar şunu demektedirler: İnsanların isteklerini bu aracılar Allah'a iletiyor, Allah kullarını onlar aracılığıyla hidayete erdiriyor veya rızıklandırıyor. Nasıl sıradan bir kimse Padişaha, başbakana ulaşamazsa, aynen bunun gibi, sıradan bir insan da Allah'a arada mübarek zatlar olmazsa ulaşamaz, derler. Bu tam olarak Mekkeli müşriklerin, "*Bunlar bizim Allah katında şefaatçilerimizdir/aracılarımızdır.*" (Yunus/18) sözlerinin bir benzeridir.[44]

"*Allah'la birlikte hiçbir kimseye yalvarıp yakarmayın.*" (Cinn/18) Bu ayette geçen "ehaden" kelimesi; nekredir ve olumsuzluk ifadesinden sonra gelmektedir. Dolayısıyla; "ehaden/hiç kimse"ye peygamberler de dâhil olmak üzere her bir kimse dâhildir.

Tasavvufçular, evliyaların ölünce ruhlarının tıpkı kınından çıkmış kılıç gibi çok daha aktif olduklarına inanırlar ve tüm paradigmalarını bu şehir efsanesi üzerine kurarlar. Bu konuda ellerinde hiçbir şer'î, naklî, aklî, bilimsel delil de yoktur. Sadece zan, hayal, rüya ve kaynağı meçhul eskilerden kalan rivayetlere dayanırlar. Bu kimseler Peygamberimizin ölümlü bir beşer olduğunu bildiren ayetleri inkâr ederek, onun mezarında sağ ve diri olduğuna yakinen iman etmişlerdir. Bu konuda zayıf ya da uydurma bir hadis buldular

44 *Şamil İslam Ans.* C. 6, s. 347.

mı bu onlara yeter de artar. Hatta inançları doğrultusunda bu tür hadisleri yine aynı zümreler uydurmuştur. Buldukları bu rivayetler Kur'an'a uyuyor mu?, sünnetullaha, âdetullaha muvafık mı? Hiç önemsemezler. Hâlbuki bırakın böyle Kur'an'a, akla, tabiat kanunlarına aykırı hadisleri, zahiri tüm sıhhat şartlarına uyan sahih bir hadis bile itikadi konularda hüccet olamaz. Yani bu kimseler asla usul, kural tanımazlar.

Abbasî krallarına yalakalık olsun diye üretilen bir hadis tevessülün dinde yeri olduğuna dair delil olarak getirilir. Tasavvuf erbabının çok öne çıkardığı bu rivayette, Ömer'in Peygamberimizin amcası Abbas'ı, yağmur duasına götürdüğü ve "Allah'ım Abbas hürmetine bize yağmur ver." diye onu vesile ettiği ve onun vesilesiyle yağmurun yağdığı anlatılır. Hz. Ömer Mekke'nin fethine kadar Müslüman bile olmayan, tulekadan olan/afla salıverilen, ömrü tefecilikle geçmiş olan Abbas'tan başka hiç kimse bulamamış mıdır? Tipik bir asabiyet kokan hadis örneği! Üstelik tam bir bir tevhid eri olan Hz. Ömer'in böyle şirk kokan bir şeye tevessül etmesi olacak şey değildir.[45]

Aslında tasavvuf insanların şahsiyetlerini o kadar ezmiştir, onları köleliğe razı etmiştir ki, onları efendisinin atacağı bir kemik parçası için bekleyen, yaltaklanan köpeğe benzetmiştir ki, bu zavallıların direk, doğrudan Allah'tan istemeyi akıllarından geçirmezler. Ancak şeyhlerin ve onların mukaddes ruhlarının aracılığı olmazsa Allah'ın onlar gibi zelil kulların yüzüne bakması mümkün değildir. Başlarına gelen her hayır onların himmeti sayesindedir! Yoluna kurban olduğu şeyh efendi, onun için malından, canından, evladından daha önemlidir. O Allah'ın en kâmil manada tecelli ettiği, Allah'ın ete-kemiğe bürünmüş, yürüyen ilahıdır! Şeyhten yüz çevirmek Cenâb-ı Hakk'tan yüz çevirmektir. Şeyh izin vermedikçe bir kedi bir fare bile tutamaz!

Baştan sona küfür ve şirk olan bu düşünceler, tasavvuf kültürünün topluma bu kadar hâkim olmasından dolayı maalesef halkımızın dini olmuştur!

45 Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, s. 473-4.

Son din olan İslam, Allah ile insanlar arasındaki aracıları, şefaatçileri, Allah'ın dûnundaki ruhanîleri, ruhban sınıfını kaldırmak için gönderilmiştir!

Dileklerimizi doğrudan Allah'tan istesek ne olur! Ne mi olur? Muvahhid Müslüman oluruz. Şirke düşmekten, ebediyetimizi mahvetmekten kurtuluruz. Bütün ayat-ı Kur'aniye ve sünnet-i seniyye bu konuda o kadar net, o kadar berraktır ki! Ne olur araya başkalarını sokmasak! Fatiha'daki gibi "Yalnız Senden yardım isteriz." desek ve bununla amel etsek!

Lakin bazılarının karnı şirk koşmadan doymaz. Hani derler ya; "İt necaset yemekten vazgeçmez" diye. Huyları kurusun! Çünkü "*Herkes kendi sütüne, cibilliyetine yakışanı yapar.*" (İsrâ/84) İlla ki imanlarına şirk pisliği katacaklar, karınları öyle doyacak.

İbadetin özü ve iliği olan dualarımıza şirk katmasak ne olur!

Bunlar için Allah'ın kitabı kendisine uyulacak rehber değildir. Bunların nazarında Kur'an, evliyalarının ruhaniyetinden istimdat isteyebilmek için okunan evrad ve ezkar mesabesindedir! Kur'an okuyan, ona teslim olan nasıl olur da ölmüşlerin ruhlarıyla irtibat kurar ve onlardan medet dilenebilir? Yerlerin ve göklerin yegâne hâkimi ve maliki olan Allah'ı bırakıp da kıyamete kadar kendisine cevap veremeyecek kimselere seslenen, mezarlarında toprağa karışmış ölülerden aracılık yapmalarını isteyenlerden daha sapık ve ahmak kim olabilir?

Allah, Peygamberimize "*Senin elinde hiçbir şey yok.*" (Al-i İmran/128) derken, "*De ki, Ey Muhammed! Ben kendime bile fayda ve zarar vermeye malik değilim.*" (Araf/188) Peygamberimiz sağ iken bile bırakın başkalarına, kendine bile fayda ve zarar vermeye malik değilken, nasıl olurda, öldükten sonra fayda ve zarar verebilir? Hâşâ! Peygamber'in tırnağı olamayacak olan şeyhlerin ruhaniyeti nasıl olurda her yerde hazır ve nazır olur? Hâşâ! Bu ölülerin ruhları ilahlığa soyunabilir?

Peygamberimizin Allah'ın dinini asla gizlemediği, tebliğ vazifesini kâmilen yaptığı ve dinin kemale erdiği, ikmal edildiği kitab ile sabit iken, Peygamberimizin "Sizleri Allah'a yaklaştı-

racak hiçbir şeyi terk etmedim ve size her şeyi açıkladım." buyurduğu herkesin malumuyken, nasıl olur da bu tarikatçılar onun hiç haber vermediği duaları, ibadetleri icat edebiliyorlar? O hiç tevessülü emretmiş midir? Hiç ölülerle tevessül yapmış mıdır? Kesinlikle hayır. Öyleyse; kim Rabbim Allah, Kitabım Kur'an, Dinim İslam, tek ilah Allah'tır diyorsa bu tasavvuf dinini ve onun şirk olan itikadını ve ibadetlerini derhal terk etmelidir. Hiç bozulmamış fıtrata, Tevhid dinine girmelidir. Girerken de bu tasavvuf dininin tüm kalıntılarından kurtulmalıdır.

Ölülerden Yardım İsteme

Bir insan "hayyu'l-kayyum, maliku'l-mülk" olan Allah her yerde hâzır ve nâzır iken, onu bırakıp da ölülerden yardım isteyebiliyorsa, daha ne söylenebilir? Bırakın onun İslam'dan, insanlıktan bile nasibi olamaz. Bu olsa olsa, tüm akli melekeleri dumura uğramış bir ebleh olabilir.

Ölen kimse işitemez, cevap veremez. En ufak bir hayat emaresine sahip değildir. Ölülerden yardım isteyen eblehler ise; ölülerden bile kör, sağır ve akılsız cahillerdir. Bu kimselerin kulakları olmasına rağmen, ne aklın sesine ne de Kur'an'ın mesajına kulak verirler. Gerçekten sağırdırlar, işitip-duymazlar ki anlayabilsinler.

Yoksa onların işitecek kulakları mı var? (Araf/195)

Ey Muhammed! Sen ölülere işittiremezsin... (Neml/80)

En büyük Peygamber ölülere işittiremez ise, hem de sağ iken, nasıl olur da bizler ölülere işittirebiliriz?

Dirilerle ölüler bir olmaz. Allah dilediğine (dileyene) işittirir. Fakat sen (Ey Muhammed) kabirdeki/mezardaki kimselere işittiremezsin. (Fatır/22)

Ama tasavvufçular pişkin kimselerdir. Yalan söylemek hiç onların yüzünü kızartmaz. Çünkü amaçları tertemiz tevhid dinini yıkmaktır. Yerine eski milletlerin safsatalarını ikame etmektir. İnsanlığı tekrar kula kulluğa döndürmektir. Müslüman olsalar Peygamber'e göz göre göre yalan isnat edem ezler. Delilleri yine kendi yalanlarıdır. Güya Peygamberimiz, "Sizler

işlerinizde şaşkınlığa ve hayrete düştüğünüzde kabir ehlinden yardım isteyiniz." demiştir. Çünkü bunlara göre nebiler, veliler ölmez (!) hayatlarında olduğu gibi, ölümlerinden sonra da himmet isteyenlere yardım ederler (!)[46]

Üstelik bu "kabir ehlinden yardım isteme" hikâyesini nakleden Osmanlı şeyhulislamı İbn Kemal'dir. İmam böyle yaparsa cemaat ne yapmaz!

Peygamber'in ağzından yalan söyleyebilenlerden daha adi ve aşağılık kim olabilir? Cehennemde oturacağı ateşe bu kadar mukavemetli ve istekli kim olabilir? Kur'an'a iman eden, onun haber verdiklerine de inanır. Allah'tan başka ilah olmadığını kabul eder. Allah var iken, ölmüş cesetlerden yardım istemekten utanırlardı. İğdiş edilmemiş akıllarını kullanabilseydiler, şeytana teslim olmazlar, kendilerini bu kadar rezil ve rüsvay etmezlerdi. İslam'dan ve insanlıktan bu kadar sukût etmezlerdi.

"*Sana fayda ve zarar veremeyecek, Allah'tan başkasına dua etme/yalvarma. Öyle yaparsan şüphesiz zâlimlerden olursun.*" (Yunus/106) Müşrikler Allah'ın hakkına tecavüz ettikleri için zulmün en büyüğünü irtikâp etmişlerdir.

Sizin Allah'ın dûnunda dua ettiğiniz kimseler bir araya toplansalar, bir sinek bile yaratamazlar. Sinek bu kimselerden bir şey kapsa, onu bile geri alamazlar. İsteyen de aciz, istenen de! (Hacc/73)

Allah'tan başka dost ve yardımcı yoktur. (Tevbe/116)

Allah size dost olarak yeter, yardımcı olarak da yeter. (Nisa/45)

Peygamberimiz İbn Abbas'a şöyle ta'lim ettirmiştir: "Evlat, bir şey istediğin vakit Allah'tan iste. Yardım dilediğin vakit Allah'tan dile."

Hak olan dua, yalnızca Allah'a yapılır. O'ndan başka dua ettikleri kimseler hiçbir şekilde taleplerine karşılık veremezler.(Onların durumu) tıpkı ellerini suya doğru açıp da (suyun) ağzına ulaşmasını bekleyen kimse gibidir. Su onun ağzına ulaşacak değildir. Kâfirlerin duası, saptırmalarını arttırmaktan başka bir işe yaramaz. (Rad/14)

46 Dilaver Selvi, *age*, s. 56.

Allah'ın dûnunda kendilerine yalvardıkları kimseler hiçbir şey yaratamazlar. Çünkü onların kendileri yaratılmışlardır. (Nahl/20)

Allah'ın dışında yalvardığınız kimseler sizin gibi kullardır. Eğer doğru sözlü iseniz, onları çağırın da size cevap versinler bakalım. (Araf/194)

Dua edenin duasına icabet eden, hakkıyla işten ve bütün yaptıklarımızdan haberdar olan, her şeyi bilen, darda kalmışa yetişen, göklerin ve yerlerin sahibi olan, mâlikü'l-mülk olan, o mülkü dilediğine verip, dilediğinden çekip alan, zenginliğine sınır olmayan, sonsuz cömert ve ihsan sahibi olan, karşılıksız veren, yegâne şifa verici, en güzel dost ve yardımcı olan, asla uyamayan, Hayyu'l-Kayyûm olan, bütün noksanlıklardan münezzeh olan ve en güzel isimlerle muttasıf olan Allah bizim dualarımıza cevap vermeyecek de mezarlardaki şeyhlerin ölüsü mü dualarımıza icabet edecek? ve bu ölüler dualarımızı Allah'a iletmek için aracılık yapacaklar, öyle mi? Yuh olsun size ve sizin sapık dininize!

Ölülerden yardım dilemeyi bırakın, Peygamberimiz çoğumuzun basit bir şey görüp, ciddiye bile almadığı, nazardan korunmak için takılan nazar boncuğunu bile yasaklamıştır. "Kim nazar boncuğu/katır boncuğu takarsa Allah onu korumasın" diye beddua etmiştir.

Tasavvuf Müslümanların Tevhid İnancını Yok Etmiştir

Bilindiği gibi tevhid İslam'ın belkemiği ve özüdür. Zatı ve sıfatları bakımından yüce Allah'ın yaratıklarından tamamen ayrı ve farklı olması demektir. O'nun yegâne ilah, yegâne rab ve yegâne ma'bud olması demektir. Yüce Allah'ın herhangi bir kişi yahut varlıkla ittihad etmekten ve herhangi bir varlığa hulûl etmekten münezzeh olması demektir. Eş ve oğul edinmekten münezzeh olması demektir.

Gerçekten tasavvuf Müslümanların tevhid inancını resmen katletmiştir. İslam'ın tarihin çöplüğüne gömdüğü bütün şirk anlayışlarını, hulûl ve ittihad inançlarını tasavvufun tekrar diriltmiş ve bunu tevhidin özü ve zirvesi olarak sunmuştur. Hulûl ve ittihadı Müslümanlara kabul ettirmeyi başarmıştır.

Vahdet-i vücut ve şühûd gibi menşei gayriislami olan fikirleri İslami renge boyayıp bir "inanç sistemi" olarak yaygınlaştırmıştır. Hind dinleri, Şamanizm, Zerdüştlük, Hristiyanlık ve Yeni Eflâtunculuk havâssın/elitlerin tevhidi diye pazarlanmıştır. Vahdet-i vücut nazariyesi, İslam dinini tümden yıktığı gibi, tüm semavi dinlerin temellerini de yıkmıştır. Semavi dinlerdeki Ulûhiyet kavramını kökten sarsmıştır. Yıkılan bu dinlerin enkazı üzerine yepyeni bir din, *sevgi dini* ya da *dinlerin birliği* dedikleri bir dini ikame etmeye çalışmışlardır. "Ben Allah'ım" diyen birkaç sarhoş-meczup yoktur. Allah tümüyle insanlaştırılmış ya da insan tanrılaştırılmıştır. Hristiyanların teslis inancı bile bunların Allah inancının yanında epey masum kalır.

Abdülkerim el-Cîlî, *İnsan-ı Kâmil* adlı kitabında şöyle der:

> Zatı itibariyle yüce olan Hakk'ın açığa çıktığı her varlığa tapmak gerekir. O âlemlerin zerrelerinde zahir olmuştur/açığa çıkmıştır.[47]

Peygamberimizin ve onun sahabesinin imanını sıradan avâmın imanı olarak görmüş, aşağılamıştır.

Kendilerini "Havâs" olarak takdim eden bu elitler; وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ Onlara *"İnsanların (avâmın, herkesin) iman ettiği gibi siz de iman edin" denildiğinde: "Sefihlerin/beyinsizlerin iman ettiği gibi mi iman edelim?" derler. "Bilin ki, gerçekten asıl beyinsizler kendileridir; ama bilmezler."* (Bakara/13) Bunlar; Allah'ın haber verdiği tertemiz, saf imanı bozan gerçek "müfsit"lerdir. Bu bâtınîler insanları avâm/havâs, beyinli/beyinsiz, er kişi/her kişi diye ayırmışlardır. Böylece önce Allah'ın dinini/tevhidi, sonra da insanlar arasındaki vahdeti/birliği bozmuşlardır. Kendilerine "fesat çıkarmayın" diye uyarıldıklarında da "Biz ıslah edicileriz." derler! (Bakara/11-2)

Tasavvuf Müslümanların Peygamber İnancını Bozmuştur

Nûr-i Muhammedî ya da hakîkat-i Muhammediyye nazariyesini kabul eden birinin Kur'an'daki beşer peygamber ta-

47 İbrahim Sarmış, "Tasavvufun İslam Kültürüne Olumsuz Katkıları", *Umran Der*, Sayı: 32, s. 53.

savvurunu muhafaza etmesi mümkün değildir. Bu yeni dinin teorisyenlerinden bazıları uydurdukları "hâtemü'l-evliyâ" nazariyesi ile kendilerinin peygamberlerden üstün olduklarını söyleyebilmişlerdir. Bunlar Hakk'ın/Allah'ın Muhammed şeklinde zahir olduğunu, zuhur ettiğini söylerler. Bu felsefenin ileri gelen temsilcilerinden biri olan Nablûsi şöyle der:

> Muhammed'e ancak Muhammed salât etmiştir. Yani salâtı emreden Muhammed'dir ve Allah salât okuyan kulların suretine bürünmüştür.

Abdulaziz ed-Debbağ, *el-İbrîz* adlı kitabında şöyle der:

> Arş ve ferşiyle, yer ve gökleriyle, cennet ve perdeleriyle ne varsa hepsi bir araya getirilip bakılsa Muhammed'in nurundan bir parça olduğu görülür. Muhammed'in bütün nuru bir araya getirilip arşa konsa, arş erir. Bütün yaratıklar bir araya getirilip o büyük nura tutulsa hepsi dökülür, dağılır.[48]

Bâyezîd-i Bistâmî öyle bir denize dalmıştır ki peygamberler o denizin sahilinde kalmıştır. Bu sapığın daldığı deniz küfür ve ilhad denizi olmalıdır ki, peygamberler bu yüzden dalmamış olmalılardır. Yine aynı sapık; "Benim sancağım, Muhammed'in sancağından daha büyüktür. Benim ki nurdan olup, insanlar ve tüm cinler onun altındadır." diyebilmiştir.

Bu sapıklar kalplerini cilalayıp, parlatıp onda levh-i mahfuz'u okuyabilmişlerdir. Geçmiş ve geleceği, her şeyi bildiklerini, kendilerine verilen ledünnî ilim ile gaybın kapılarının açıldığı hezeyanlarını kusabilmişlerdir.

Yine bunlar "faal akıl/Cebrail" ile kendi akılları olan müstefad akıl arasında hiçbir engel kalmadığını ve her şeyi ondan doğrudan alabileceklerine inanırlar. Bu mertebe peygamberin seviyesine denktir. Hatta daha yüksektir.

İbnü'l-Arabî: "Peygamberlik kerpiçlerden örülü bir duvara benzer. O duvarın yapımı tamamlanmış, sadece bir kerpiçlik boş yer kalmıştır. İşte ben o boşluğu dolduracak olan kerpicim. Benden sonra ne nebî, ne de rasul vardır." hadisini *Fusûs*'unda şöyle değerlendirir:

48 İbrahim Sarmış, ag. dergi, Sayı: 32, s. 55.

Muhammed bir eksik bir tuğla gördü. Oysa iki tuğla eksikti. Bu boş tuğladan biri altın, diğeri gümüştür. Muhammed o gümüş tuğladır. Ben ise altın tuğlayım. hâtemü'l-evliyâ olarak ben her iki tuğlayı da dolduran kişiyim. Benim onun şeriatına tabi olmam gümüş tuğlayı temsil ediyor, velayetim ise peygamberliğin batını olduğundan –batın nasıl zahire üstünse– ben de onun nebiliğine, rasullüğüne üstünüm.[49]

Peygamberlerin velayeti, nübüvvetinden üstün olduğu gibi, İbnü'l-Arabî'de tüm velilerin sonuncusu ve en büyüğü olduğundan, peygamberler bu ilmi ondan alırlar. Peygamberler, kalpleriyle Cebrail'den alırken, o ise doğrudan Allah'tan alır (!) Böylece en büyük velî olarak tüm peygamberleri kendine bağlamakta ve dinlerin birliğini temin etmektedir.

Abdulkerim el-Cîlî'ye göre: Hristiyanların Müslümanlardan bir derece aşağı kalmalarının sebebi, Allah'ın görünümünü üçle sınırlamalarındandır. Baba, oğul ve ruhu'l-kudüs ile sınırlandıkları için Müslümanların seviyesine çıkamamışlardır. Hâlbuki üçle sınırlamayıp, bütün kâinatın Allah olduğunu kabul etselermiş, kendilerinin seviyesine çıkacaklarmış (!)

Bu sapıklar bırakın muvahhid olmayı, Mekkeli müşriklerin bile epey dûnundadırlar. Hristiyanlar iyi ki üçle sınırlandırmışlar da bu sapıkların derekesine düşmemişler.

Tasavvuf, Müslümanların Kur'an İnancını Bozmuştur

Ezelî Hikmetin önemli bir damarı olarak görülen felsefî İslam tasavvufuna baktığımızda, ne Bestamî'nin şatahatlarında, ne Allah'ta boğulduğunu söyleyen Hallâc da ne Halık ile Mahlûk'u, hayır ile şerri, cennet ile cehennemi, Firavun ile Musa'yı birleştiren İbnü'l-Arabî'nin vahdet-i vücudunda, ne Abdulkerîm Cilî'nin nûr-i Muhammedî ontolojisinde, ne de Sühreverdî'nin teoloji görünümündeki Zulmet-Nûr ontolojisinde Kur'an'ın ortaya koyduğu ahlak metafiziğini yani İman-Küfür, Hak-Batıl, Adalet-Zulüm, Dalalet-Hidayet, Ashabu'l-Yemîn-Ashâbu'ş-Şimâl, Hizbullah-Hizbu'ş-Şeytân, Dünya-Ahiret, Cennet-Cehennem ayrımlarını göremeyiz.[50]

49 İbnü'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*, s. 45.
50 İlhami Güler, "Dini Çoğulculuk ve Gelenekselci (Tradisyonalist) Ekole İslami Bir Kritik", İnönü Ün., *Gnostik Akımlar ve Okültizm Sempozyumu.*

Bu sapıklar, kitaplarının Kur'an gibi vahiy ürünü olduğunu, hatta Cebrail vasıtası ile değil, doğrudan Allah'tan aldıklarını söyleyebilmişlerdir.

Yaptıkları bâtınî tefsir ve tevillerle Kur'an'ı resmen ilga ve ibtal etmişlerdir. Asla kitaba/Kur'an'a uymamışlardır, kitabına uydurmuşlardır. Kendi İslam dışı teorilerini esas alıp, Kur'an'ı ona destek sağlamak için kullanmışlardır. Yahudilerin Tevrat'ı bozmaları bunlarınkinin yanında çok masum kalır.

İbnü'l-Arabî'ye göre Peygamber'e Cebrail'den bir şey gelmiş değildir. Aslında o kendi kendisiyle konuşmuştur, fakat o Cebrail ile konuştuğunu zannetmiştir.

Mutasavvıf Tilemsânî'ye birisi "Sizin tevhidiniz Kur'an'daki tevhide uymuyor" deyince, şöyle cevap vermiştir: "Evet öyledir, ama gerçek tevhid bizim eserlerimizdedir. Kur'an baştan sona kadar şirktir."[51]

Tasavvuf Müslümanların İbadet Şekillerini Bozmuştur

Peygamberimizin ve sahabenin hiç bilmediği birçok ibadetler uydurmuşlar, salâvatlar icat etmişlerdir. Ney, kudüm ve defler eşliğinde zikirler, semalar, rakslar yapmışlardır. Gavs gibi, kutub gibi uydurdukları ilahlardan medet istemişler, dualar etmişlerdir. Bunlar ibadet türleridir. Ölülerle tevessül de bulunmuşlardır. Yatır ve türbeleri mabede çevirmişlerdir. Kimileri çilehaneye kapanmış, kimileri nefsi öldürme adı altında Hint miskinleri gibi yaşamışlardır.

İbnü'l-Arabî'nin Peygamber'e salâvatı şöyledir: "Allah'ım, zatın tılsımlı görünümü, derya yağmuru, cemalinin lâhûtu ve visalinin nâsûtu, hakkın yüzü, ezel insanın hüviyeti, süregelen mahlûkatın kaynağı, fark nâsûtlarını hak yoluna ilettiği kişiye salât ve selam olsun. Allah'ım onunla, ondan ve onun içinde ona salât kıl!"[52] Bu salâvatı okuyan resmen kâfir olur. Zira Peygamber'i tam olarak Allahlaştırmaktadır. Lâhût; in-

51 Süleyman Uludağ, *Tevhid Üzerine Soruşturma*, s. 381.
52 İbrahim Sarmış, ag. dergi, Sayı: 33, s. 71.

sanın ilah olarak görünmesi, nâsût ise, Allah'ın insan olarak görünmesidir. Hristiyanlar İsa ve tanrılarını bu şekilde tanımlarlar. İsa tanrının nâsûtu, tanrı da İsa'nın lâhûtudur. Hallâc-ı Mansûr zındığı bunu tasavvufa sokmuştur ve bu felsefe bu tasavvuf dininde hâlâ geçerlidir.

Allah'ın zatını düşünmek haramdır, bu nedenle Allah'ın tüm sıfatlarıyla tecelli ettiği şeyhle rabıta yapmayı, Allah'a nazar etmek gibi görmüşlerdir. Şeyhler ne yaparsa yapsın, hiç biri kendinden değil, hepsini Allah'ın iradesi ve dilemesi ile yapmaktadır. Bu nedenle şeyhe itaat etmek, Allah'a itaat etmek gibidir derler. Kula kulluk ederek, hayvanlardan daha aşağı bir seviyeye düşmüşlerdir. Hâlâ şeyhlerine, kulun, köpeğin olayım, kapının kıtmîri olayım diye yalvarırlar.

Tasavvuf Müslümanların Ahlakını Bozmuştur

Tasavvuf büyüklerinin ahlaksızlıklarına yüzlerce örnek vermek mümkündür. Ancak vereceğimiz çirkin örnekler saf zihinlerin bozulmasına neden olabileceğinden girmek istemiyorum. Ayrıca günahların neşri, yayılması, anlatılması ikinci bir günahtır.

Meraklısı aşağıdaki kitaplara bakabilir:

İlâhînâme, (Feridüddin-i Attar), *Nefahatü'l-Üns*, (Molla Câmî), *el-İbriz*, (Abdülaziz ed-Debbağ), *Tabakatü'l-Kübra*, (Şârânî), *Mesnevî*, (Celalettin Rumî), *Menâkıbu'l-Ârifîn*, (Ahmet Eflakî), *Kabusnâme*, (Kaykavus), *Mevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l-Mecâlis*, (Gelibolulu Mustafa Âlî)

Tasavvuf Felsefesi/Dini ile İslam'ın Karşılaştırması

- Vahdet-i vücut, vahdet-i şühûd (Allah'ın ve evrenin aynı şey olması)

  Tevhid; Allah'ın isim ve sıfatlarında biriciktir.

- Kutub, gavs, ricalu'l-gayb vs. gibi Allah'ın dununda ilahlar vardır. (Allah'ın sıfatlarının O'nun kullarına dağıtılması)

  Allah, ulûhiyetinden ve rububiyetinden hiç kimseye zerre kadar bir hisse vermemiştir.

- Hakîkat-i Muhammediyye, nûr-i Muhammedî gibi paganlardan geçmiş teoriler vardır. (Peygamber'in ilahlaştırılması)

  Peygamber ölümlü bir beşerdir. Rasul vahiy alan, en yüce ahlaka sahip, örnek bir beşerdir,

- Dinlerin birliği, birleştirilmesi vardır. Firavun ve Musa mümin ve muvahhid'dir.

  Allah katında ilk ve son din İslam'dır. Önceki dinler artık hükümsüzdür, Mevcut dinler birleştirilip, melez, sentez bir din oluşturulamaz.

- Fenâ fillâh, Allah'ta eriyip, O'nda fani olmak,

  Allah hâlıktır, biz ise O'nun aciz birer mahlûkuyuz, mahiyetimiz farklıdır.

- Tasavvufun sırları, esrarlı ilimler, gizemcilik, sırrîlik vardır.

  İslam açık, şeffaf, berrak, herkesin anlayabileceği kadar sade ve basittir.

- Tasavvuf aklı kullanmayı yerer.

  İslam ise aklı kullanmayı över.

- Tasavvufta şeyhin "bir bildiği vardır", onun hikmetin sorgu sual olunmaz.

  İslam'da sadece Allah'ın "bir bildiği vardır", O Hakîm'dir, Hikmetsiz iş yapmaz!

- Şeyh ile rabıta yapmak,

  Her daim Allah'ın murakabesi altında olduğumuzu bilmek, ölümle irtibat, bağ kurmak.

- Keşf ve ilham, ledünnî ilim,

  Akıl, deney-tecrübe ve vahiy ile ilim sahibi olunur. Rüyalarla, subjektif, indî görüşlerle amel edilmez.

- Olağanüstü hâller, bitmek bilmeyen kerametler,

  Peygamber'in Kur'an'dan başka mucizesi yoktur. Keramet; takva ve istikamet sahibi olmaktır.

- Allah'tan başkasına istigâsede bulunmak, İnsanları vesile edinmek, aracılık vardır.

  Yalnızca Allah'tan yardım istenir, tüm ibadetler yalnızca O'na yapılır.

- Tevessül/Allah ile kul arasına kimse giremez,
  Ölüler işitmezler ve cevap veremezler, her yerde hazır ve nazır olan yalnızca Allah'tır. Allah ulûhiyetini kimseye paylaştırmamıştır.
- Şeyhlerin Allah gibi sevilmesi, onlara sorgusuz-sualsiz itaat edilmesi,
  Allah en çok kendisinin sevilmesini ister. Mutlak itaat yalnız Allah'adır. Diğerlerine itaat mukayyeddir!
- Yaradılan, Yaradan'dan ötürü sevilir, yetmiş iki millet bir görülür,
  Velâ ve berâ, Allah ve rasulünün sevdikleri sevilir, sevmedikleri sevilmez. Kâfirler, müşrikler, münafıklar, zâlimler sevilemez.
- Antropomorfist, insan biçimli tanrı anlayışı vardır.
  Allah hiçbir şeye benzemez, o çok yücedir.
- Ölülerin tasarrufta bulunması, evliyanın kâinatın yönetimine müdâhil olmaları,
  Allah'tan başka kimse tasarrufta bulunamaz, O'ndan başka ilah yoktur,
- Şeyhlere mutlak itaat, müritlerin köle ve muti bir köpek yapılması,
  Mutlak itaat yalnızca Allah'adır. Kula kulluk yapanları Allah maymun ve domuzlara benzetmiştir.
- Din; şeriat, tarikat, hakikat olarak ayrılır. Şeriat, kabuk olarak görülür ve küçümsenir,
  Din, tamamlanmıştır, hiçbir eksikliği yoktur, bölünemez. Onun şeriatını eksik gören, kabuk gören dinden çıkar.
- Şeyhlerin gaybı bilmeleri, kalpleri okumaları,
  Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez, buna Peygamber de dâhildir.
- Tarikatlar gizli yollarla Peygamber'den alınmıştır, Altın silsilelerle gizlice mağarada vs. öğrenilmiştir,
  Peygamberler tebliğ vazifelerini eksiksiz olarak yerine getirirler. Ölüm pahasına hiçbir şeyi gizlemezler.

- Ehl-i Beyt'in ve şeyhlerin aşırı yüceltilmesi
  Hiç kimsenin doğuştan bir üstünlüğü yoktur, üstünlük takva ve salih amel iledir.
- İslam'ın emretmediği ibadetler, zikirler icad edilmiştir.
  Bid'at'tır, dalâlettir, İslam'ı yıkma girişimleridir.
- Şeytan Âdem'e secde etmediği için övülür.
  Şeytana lanet okunur, insanın ebedî düşmanıdır.
- Cennet ve cehennem küçümsenir. Allah kendisine âşık olanlara azap etmez.
  İslam'da; havf ve recâ, ihsan ve ihlâs vardır, Allah'ın azabından korkulur, cennet istenir. Allah'tan gereği gibi korkulur.

Tasavvuf; insanların çeşitli yorumlarıyla örülmüş bir "insanlık dini"dir. Yani; beşerîdir, ilahî değil. Tasavvuf vahye dayanmaz. Kitabî değil, rivayet kültürüne dayanan, şifahî/sözlü bir gelenektir. Tasavvuf son derece esnektir; hiçbir dinin sınırlarına sığmayacak kadar zengin yorumlarla örülmüştür. Bütün dinlerden müstakildir. Kurallar gerektiğinde istenildiği gibi esnetilebilir. Haramlar mübah yapılabilir, emirler/şeriat tevil edilebilir. O antik Yunan felsefesinin mistik bir yorumudur. Adı, teozofi/tanrıbilimdir. Nasıl filozofi kelimesi felsefe olarak Arapçalaştırılmış ise, teozofi de tasavvuf olarak Arapçalaştırılmıştır. Ya da Yunan Safsatacılarının/Sofestaîlerinin sûfîler olarak izdüşümüdür. Yahudi mistisizmi olan Kabalaizmin, Hristiyan mistisizmin İslami renklere boyanmış hâlidir. İslam'dan da elbette bir şeyler vardır. Mesela Arapça kelimeler ve Kur'anî lafızlar. Lakin her bir kelime ve kavramın içi boşaltılıp, bambaşka kültürlerle doldurulmuştur. Artık Kâbe; insanın kalbidir. Allah kendi evine/Kâbe'ye hiç uğramaz, amma kulunun gönül hanesinden çıkmaz (!) Allah fiilî, kavlî sıfatlarıyla ve zâtı ile zahir ve batın bütün tasarrufatı ile insanda zuhur eder. Vücudumuz, Allah'ın tasarrufunun üzerinde gerçekleştiği bir alet mesabesindedir. Yani fatalizm/Cebriyye bu insanlık dininin bariz vasıflarındandır. Bütün kâinat Allah'ın zuhura gelişinden ibarettir. "Her katrede bir zuhur vardır." deyip, her şeyi Hak diye taziz eder, hürmet gösterir. Allah'tan

gayrı/agyar yoktur. Narda, nurda, ganîde, fakirde, kâfirde ve mü'minde tecelli eden O'dur. Allah da kendisinde fani olmuş, kendisiyle ebedileşen faniler ile, evliyalar ile birlikte kâinatı sevk ve idare eder!

Tasavvuf ehline göre cehennem Allah'ın olmadığı yerdir. Öyle bir yer olmadığına göre cehennem yoktur. Ağyar yok, sadece zıtlar vardır. Cennet ve cehennem birer mahâl/yer değil, birer hâlet-i ruhiyedir. Cehennem, kişiyi Allah'a ulaştıran, nefsin aşk ateşiyle arındırıldığı bir rafineridir. Onlara göre ölüm diye bir şey yoktur. Ölüm; sadece hâl değiştirmektir. Ölüm "şeb-i arus/gerdek gecesi"dir. Hayvanlar ölür, hiç âşıklar ölür mü? derler. Çünkü tasavvufta cennet-cehennem, yargılanma ve ceza da yoktur. Allah'ın cemalinden mahrum kalma korkusu ya da dost cemalin görmek vardır. Yar ile sarmaş-dolaş olmak, onunla halvet olmak, onda eriyip, kaybolmak, fenâ fillâh vardır.

Tasavvuf, çeşitli dinlerin ve kültürlerin sentezinden oluşan, çelişkilerle dolu, her renge girebilen, tamamen insan hayalinin ürünü olan bir düşünceler yumağıdır. Tasavvufta Yunan, Hint, İran, eski Mezopotamya kültürleri; Yahudilik, Hristiyanlık, Zerdüştizm, Maniheizm ve Budizm'in derin etkileri vardır. Hatta cahiliye politeizmi ile pek çok paralellikler vardır. Tasavvufta panteizm, politeizm, antropomorfizm vardır. Bu dinlere ait inanış ve ibadet biçimlerinin biraz renk değiştirmiş hâli tasavvufun toplamını oluşturur.[53]

Tasavvuftaki insan ilişkilerine baktığımızda onu en ileri derecede hümanist bir felsefe olarak tanımlayabiliriz. İnsan tanrılaştırılır ya da tanrı insanlaştırılır. Nasıl Pavlus herkese her şey oldum diyorsa, tasavvuf da dinlerin şekil ve kurallarına kendini bağlı hissetmez.

***

Hâlâ bu kadar haktan sapan bu kimselerde bir hikmet kırıntısı olduğunu zannediyor musunuz? Hâlâ bu tasavvuf

53 Ferid Aydın, "Tasavvuf ve Tarikat", (Ferit Aydın ile Yapılan bir röportaj) *İktibas Dergisi* Haziran/2011.

yolunun insan nefsini terbiye etmede özgün bir metot olduğuna ve işe yaradığına inanıyor musunuz? Eğer, İslam'ı içine her türlü pisliğin doldurulduğu bir çöp torbası olarak kabul etmiyorsak –ki buna kimsenin hakkı yoktur– mahza tevhid, hak, adalet ve ahlak olan İslam dininde bu kadar yabancı unsurun ne işi var? Hak ve batıl, iman ve küfür, tevhid ve şirk bu kadar anlaşılmaz, iç içe geçmiş sofistike şeyler midir? Hâlbuki İslam o kadar basit ve sadedir ki, onu sıradan bir çoban bile anlayabilir. Eğer o anlaşılmaz bir teklif-i ilahî ise, kimse mes'ul tutulamaz. Şaşmaz ölçü olan Kitab ile, hak ile batılı ayıran bu "Furkan" ile tevhid ile şirki ayıramayacak isek, ne ile ayıracağız? Firavun da halis-muhlis bir mü'min ise, Şeytan en yiğit veli ise, neyin savaşı verilebilir, hatta verilmeli midir? Kim nereye davet edilebilir? Kâfiri kâfir bilmeyen ve onun küfründen nefret etmeyen neyin mücadelesini verecek?

İman edenlerin kalplerinin ürpereceği an gelmedi mi?

Allah'ı saygıyla ve korkarak anacakları vakit hâlâ gelmedi mi?

O'nun katından inen Hakk'a/kitaba teslim olacakları zaman hâlâ gelmedi mi?

Yoksa üzerlerinden uzun zaman geçince yoldan çıkıp, kalpleri katılaşan o 'kitap ehli' gibi mi olacaklar? (Hadid/16)

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed Eflâkî, *Menakıbu'l-Arifin*, Remzi Yay., İst. 1997.

Akat, Melih Ülkü, *Ezoterizm ve Bâtınilik Tarihi*, Nokta Kitab, I. Bas. İst. 2007.

Akbulut, Ahmet, *Nübüvvet Meselesi Üzerine*, Birleşik Dağıtım-Kitabevi, Ank. 1992.

Allah'ın Takdiri, Kulun Tedbiri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, MEB.

Akın, Ali, *Hurafeler ve Gerçekler*, Bayrak Yay., İst.

Akman, Mustafa, "Nûr-i Muhammedî Teorisi", *Kur'ani Hayat Dergisi*, 2011, Sayı:16.

Aksu, Hüsameddin, "Hurufîlik" md. *DİA*, C. 18.

Ardâvirâf, *Ardâvirâfnâme*, çev. Nimet Yıldırım, Pinhan Yay., İst. 2011.

Algar, Hamit, "Halidiyye" md. *DİA*, C. 15.

Arpaguş, Hatice, *Osmanlı Halkının Geleneksel İslam Anlayışı*, Ensar Yay., İst. 2006.

Ateş, Süleyman, "Kutub" md. *DİA*, C. 26.

Kur'an Ansiklopedisi, "Şefaat" md.

Aydemir, Abdullah, *Tefsirde İsrailiyat*, DİB Yay., Ank.

Aydın, Ferit, *Tarikatta Rabıta ve Nakşibendilik*, Süleymaniye Vakfı Yay., İst. 2000.

Aydın, Hasan, "İhvân-ı Safâ'da Astroloji", *Kelam Araştırmaları*, 9:1, 2011.

Aydın, Mehmet, "Hristiyanlık" md. *DİA*, C. 17.

Azamat, Nihat, "Kalenderiyye" md., *DİA*, C. 24.

Azimli, Mehmet, *Siyeri Farklı Okumak*, Ankara Okulu Yay., Ank. 2010.

Aydın, S. Mehmet, "İnsan-ı Kâmil" md. *DİA*, C. 22.

Bağcı, H. Musa, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, Ankara Okulu, Ank. 2010.

Bahçeci, Muhiddin, "Sırat" md. *Şamil İslam Ans.* Şamil Yay., İst. 1992.

Bakiler, Yavuz Bülent, "Atatürk'e İlah-Allah-Tanrı-Put-Peygamber Diyenler", *İslamiyat*, Sayı: 3, 2000.

Balcı, İsrafil, *İsra ve Miraç Gerçeği*, Ankara Okulu Yay., Ank. 2014.

Bayındır, Abdulaziz, *Aracılık ve Şirk*, Süleymaniye Vakfı Yay., İst. 2006.

Doğru Bildiğimiz Yanlışlar, 3.Baskı, Süleymaniye Vakfı Yay., İst. 2010.
Bayır, Elif, *İnsan-ı Kâmil Anlayışının Metafizik Boyutu*, Yüksek Lisans Tezi.
Bice, Hayati, İmam-ı Rabbânî'yi Anlama Klavuzu, *Şefkat Dergisi*, Şubat 2011.
Bikbulat, Sun'atullah, sad. B. Erul, "İnşikak-ı Kamer Meselesi", *İslamiyat*, C. 7, Sayı: 3.
Birgivî, İmam Muhammed, *Risale-i Birgivî*, Matba-i Âmire, 1249.
Tarikat-ı Muhammediye, çev. Celal Yıldırım, Demir Yay., 4, Baskı, İst. 1996.
Bozhüyük, M. Emin, "Huruf" md. *DİA*, C. 18.
Bozkurt, Nebi, "Mescid-i Aksâ" md. *DİA*, C. 29, s. 270.
Bulut, H. İbrahim, "Mucize" md. *DİA*, C. 30.
Buharî, *Sahih-i Buharî, Muhtasarı Tecrid-i Sarih*, çev. Abdullah Feyzi Kocaer, Hüner Yay., Konya 2004.
Canan, İbrahim, *Kütüb-i Sitte Muhtasarı*, Akçağ Yay., Ank. 1988.
Çalışkan, İsmail, "Allah-İnsan İlişkisinde Aracı Fikri; Vesilecilik", *İslamiyat*, C. 5, Sayı:1, 2002.
Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Tarihi*, Fecr, Ank. 1996.
Çelebi, İlyas, "İnşikak-ı Kamer", *DİA*, C. 22.
Çelik, İsa, "Rabbânî Perspektifinden İbnül-Arabî'ye Tenkidî Bir Yaklaşım", *Tasavvuf Dergisi*, Sayı: 23, 2009.
Çetinkaya, Bayram Ali, "İhvân-ı Safâ Felsefesinin İbn Arabî Düşücesindeki İzdüşümleri", *Tasavvuf, İbnü'l-Arabî Özel Sayısı-2*, Sayı: 23, 2009.
İhvân-ı Safâ Felsefesinde Sayıların Gizemi Üzerine Bir Çözüm Denemesi http://dusundurensozler. blogspot. com.2008/10.
"İhvân-ı Safâ Felsefesinde Temel Kavramlar", *CÜİFD*, Aralık 2005.
Dalkılıç, Mehmet, *İslam Mezheplerinde Ruh*, İz Yay., 2. Bas. İst. 2012.
"Ruh Bir Gayb Problemi midir?", *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları*, VI, İSAV, 2004.
Demirci, Kürşad, "Hristiyanlık", *DİA*, C. 17.
Dihlevî, Şah Veliyyullah, *Huccetullahi'l-Baliğa*, çev. M. Erdoğan, İz Yay., İst. 1994.
Durmuş, Mehmet, *Kur'an'a Göre Şefaat*, Anlam Yay., Ank. 2010.
"Tasavvufta Yazdırılma Motifi", *İktibas Dergisi*.
"Miraç İnancı Üzerine Bir Değerlendirme", *İktibas Dergisi* http://www. İslam ve hayat.com/5357.

Düzenli, Yaşar, *Uslub ve Semantik Açıdan Kur'an ve Şefaat*, Pınar Yay., I. Bas., İst. 2006.

Ebu Hanife, *Fıkh-ı Ekber, Fıkhu'l-Ebsat*, çev. Mustafa Öz "İmam-ı Azamın Beş Eseri", İFAV, İst. 1992.

Eliaçık, İhsan, *Bana Dinden Bahset*. İnşa Yay., İst. 2011.

Elik, Hasan, *Dini Özünden Okumak*, Kale Yay., İst. 2010.

Erdoğan, İsmail, "S. Hakim Muhammed'in Kamil Tabiat İle İlgili Bir Risalesi", *FÜSBD*, C. 13, Sayı: 2, s. 251-65, Elazığ 2003.

"İşrâkîliğin İslam Felsefesi İçerisindeki Yeri ve Kaynakları", *FÜİFD* 2003/8.

İslam Düşüncesi'nde "Kâmil Tabiat/Tıbâu't-Tâmm" Fikri, *Tasavvuf Der*, Yıl: 7, Sayı: 17, 2006.

Erol, S. Abdürrakib, *Yüce Nakşibendî Tarikatı*, Menzil Yay.

Erol, S. Mubarek, *Ehl-i Beyt*, Semerkand Yay., 2010.

Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı*, çev. C. Koytak, A. Ertürk, İşaret Yay., İst. 1999.

Estin Colette, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, Tübitak Yay., 21. Bas.

Eşarî, Ebu'l-Musa, *el-İbane an Usuli'd-Diyane*, İslami Ün. Yay., Medine, 7. Bas. H 1413.

Fazlur Rahman, *İslam*, çev. M. Dağ, M. Aydın, 3. Bas. Seçuk Yay., İst. 1993.

Freke, Timothy, P. Gandy, *İsa ve Kayıp Tanrıça*, çev. Aslı Bengisu, Ayna Yay., İst. 2005.

İsa'nın Gizemleri, çev. Aslı Bengisu, Ayna Yay., İst. 2005.

Gül, Muammer, "Kudüs ve Tarih İçinde Aldığı İsimler", *FÜSBD* Cilt:11 Sayı: 2.

Gündoğdu, Cengiz, *Abdülmecid Sivasî*, Kültür Bakanlığı, Ank. 2000.

Günaltay, Şemsettin, "Kable'l-İslam Arapların Tedeyyünü", *İslamiyat*, Sayı:1, 2004.

Gündüz, Şinasi, *Pavlus*, Ankara Okulu, Ank. 2004.

Harman, Ömer Faruk, "Kudüs" md., *DİA*, C. 26.

Halebî, İbrahim, *Mülteka*, sad. A. Davudoğlu, Sağlam Kitabevi, İst. 1980.

Hatiboğlu, M. Said, "Hz. Peygamber'i Yanlış Anlama Tezahürleri", *İslami Araştırmalar*, Sayı: 2, 1986.

"Düzeltmeye Talib Bozuculuk", *İslamiyat*, Sayı: 4, 2001.

Heyet, *Tevhid Üzerine Soruşturma*, Sor Yay., Ank. 1987.

Hulusî, Ahmed, *Allah İlminden Yansımalarla Kur'an-ı Kerim Çözümü*, Kitsan, İst. 2010.

Işık, H. Hilmi, *Saadet-i Ebediye*, Işık Kitabevi, İst. 1980.

İbn Arabî, Muhyiddin, *Fusûsü'l-Hikem* çev. N. Gençosman, MEB, İst. 1992.
İbn Hacer el-Askalani, *Metâlibu'l-Âliye fi Zevâidi'l-Mesanid'is-Semaniye*, çev. Âdem Yerinde, Ocak Yay., İst. 2006.
İbn Haldûn, *Mukaddime*, MEB, İst. 1990.
el-İsfehani, Ragıp, *Müfredat*, çev. A. Güneş, M. Yolcu, Çıra Yay., İst. 2010.
İmam-ı Azam, *Fıkh-ı Ekber*, çev. M. Öz, İSAV Yay., 2. Baskı, İst. 1992.
İslamoğlu, Mustafa, *Yahudileşme Temayülü*, 16. Bas. Düşün Yay., İst. 2009.
İman, Denge Yay., İst. 2007.
Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal-Tefsir, Düşün Yay., 2. Bas. İst. 2008.
Hasan Basri'nin Kader Risalesi ve Şerhi, Düşün Yay., İst. 2012.
Üç Muhammed, Denge Yay., 4. Bas. İst. 2001.
İslamoğlu, Beşir, *Hadis Dersleri*, Denge Yay., İst. 1996.
Kalkan, Ahmet, "Allah ve Rasulü İçin Aşk ve Sevgili Tabiri Doğru mu?" *Basiret Der*, Sayı:1.
Kandemir, Yaşar, *Mevzu Hadisler*, DİB Yay., 4. Bas, Ank.
"Ali" md. *DİA*, C. 2.
Kara, İsmail, *Türkiyede İslamcılık Düşüncesi*, Risale, İst. 1987.
Kaya, Mahmut, "Muhyiddin-i İbnü'l-Arabî" md. *DİA*, C. 20.
"Sudûr" md. *DİA*, C. 37.
"İşrakiyye" md. *DİA*, C. 23.
Kayacan, Murat, İbnu Teymiyye'nin Vahdet-i Vücut Eleştirisi, Murat Kayacan,http://www. muratkayacan. net/content/view/70/32.
Kılavuz, Ahmet Saim, *Anahatlarıyla İslam Akaidi*, Ensar Neş, İst. 1993.
İman-Küfür Sınırı, Marifet Yay., 4. Bas, İst. 1994.
Kılıç, Mahmut Erol, "Muhyiddin-i İbnü'l-Arabî" md. *DİA*, C. 2.0
Ebu'l Hukemâ, Hikmetin Atası, Hermetik Felsefenin İslam Düşünce Tarihinden Görünümü, http://www. hermetics. org/hermetik.html.
"Hermes" md. *DİA*, C. 17.
Kırbaşoğlu, M. Hayri, *Ahir Zaman İlmihali*, Ank. 2010.
Koca, Ferhat, "Mezhep" md. *DİA*, C. 29.
Köprülü, Fuat, "Türk Sûfi Tarikatlerine Türk-Moğol Şamanlığının Katkısı", *AÜİFD*, Sayı:18, 1970 .
Kur'an-ı Kerim Meali, Heyet, DİB, 15. Bas. Ank. 2008.

Kuşeyrî, *Kuşeyrî Risalesi*, çev. Süleyman Uludağ, Dergah Yay., İst. 1978.

Kutlu, Sönmez, "Ehl-i Beyt Sembolik Kapitalinin Tarihi Süreç İçinde Semerelendirilmesi", *İslamiyat*, C. III, Sayı:3.

Kutluer, İlhan, "Ruh" md. *DİA*, C. 35.

"Nur" md. *DİA*, C. 33.

"Sühreverdî", *DİA*, C. 38, s. 39.

"İbn'ür-Ravendî", *DİA*, C. 21.

"İlmü'n-Nefs" md. *DİA*, C. 22.

el-Maturîdî, Ebu Mansûr, *Kitab'ut-Tevhid*, çev. Bekir Topaloğlu, İSAM, Ank. 2009.

Merdin, Saadettin, *Mızraklı İlmihalin İtikadi Açıdan Tahlili*, Basılmamış Y. Lisans Tezi, Bursa 1999.

Mertoğlu, Mehmet Suat, "Salât-u Selam" md. *DİA*, C. 36.

Mevlanâ, *Mesnevî*, çev. Veled İzbulak, MEB, İst. 1991.

Mevdudî, *Dört Terim*, Beyan Yay., İst. 2005.

Mukatil b. Süleyman, *el-Vücûh ve'n-Nezair*, Hazırlayan: Ali Özek, İlmi Neşriyat, İst. 1993.

Ocak, Ahmed Yaşar, "Bektaşilik" md., *DİA*, C. 5.

İslam, Tasavvuf ve Tarikatlar, Sosyal Tarih Perspektifinden Bir Bakış, http://www. tevhidnesli.

Öngören, Reşat, "Ma'ruf Kerhî" md. *DİA*, C. 28.

Özalp, Ahmet, Kutub md. *Şamil İslam Ans.*

Veli md. *Şamil İslam Ans.*

Özdemir, Hasan Rıza, *Yeni Eflâtunculuğun Tasavvufa* [illegible], Basılmamış Y.Lisans tezi, Ank. 2010.

Özel, Ahmet, "Mevlit" md. *DİA*, C. 29.

Özemre, A. Yüksel, *İlimde Demokrasi Olmaz*, Yeni Asya Yay., İst. 1991.

İslam'da Aklın Önemi ve Sınırı, Denge Yay., İst. [illegible].

Özler, Mevlüt, *Ehl-i Sünnet, Ehl-i Bid'at*, Ankara Okulu, Ank. 2010.

Özpınar, Ömer, *Hadis Edebiyatının Oluşumu*, Ankara Okulu, Ank. 2005.

Öztürk, Mustafa, Âdem, Cennet ve Düşüş, *Milel ve Nihal Araştırmaları Der.* Haziran 2004.

Tefsirde Bâtınîlik ve Bâtınî Tevil Geleneği, Düşün Yay., İst. 2011.

Öztürk, Yener, "Kur'an ve Hadisler Işığında Şefaat İnancımız", *Rihle Der*, Sayı: 9, 2010.

Paçacı, Mehmet, "Hadislerde Apokaliptisizm ve Fiten Edebiyatı", *İslamiyat*, Sayı:1 Ank. 1988.

Rabbânî, *Mektubat* çev. M. Metin Zirek, Yeni Şafak, 2006.

Râgıb el-İsfehânî, *Müfredât*, çev. A. Güneş, M. Yolcu, Çıra Yay., İst. 2010.

Rudânî, *Cemu'l Fevâid*, çev. Naim Erdoğan, İz Yay.

Said Nursî, *Sözler*, Sözler Yay., İst. 1979.

Sikke-i Tasdiki Gaybî, Sözler Yay., İst.

Sancaklı, Saffet, Günümüzde Zayıf ve Mevzu Hadislerin Sahih Hadislerle Karıştırılma Problemi, *Diyanet İlmî Der*. C. 37, Sayı:1.

Sarıkçıoğlu, Ekrem Kur'an'a Göre Müşrikler ve Putperestler, *İslami Araştırmalar*, Sayı: 1, 1986.

"Mehdi" md., *DİA*, C. 28.

Sarmış, İbrahim, *Hz. Muhammed'i Doğru Anlamak*, Düşün Yay., İst. 2011.

Tasavvuf ve İslam, 5.Bas. Ekin Yay., İst. 2008.

Rivayet Kültürü ve Yanlış Din Anlayışı, Düşün Yay., İst. 2011.

"Kur'an'ı Anlama ve Anlamlandırma Seferberliği", *Kur'ani Hayat Der*. Sayı:13.

"Tasavvufun İslam Kültürüne Olumsuz Katkıları", *Umran Der*, Sayı: 32,3,4.

Batıl İnancın Din'e Etkisi, *İktibas Der*, Ağustos 2011.

Hz. Muhammed'i Doğru Anlamak, Düşün Yay., İst. 2011.

Selvi, Dilaver (Komisyon), *Rabıta ve Tevessül*, Umran Yay., İst. 1994.

Şerif, M. M, *İslam Düşüncesi Tarihi*, İnsan Yay., İst. 1990.

Şibli, Mevlanâ, *Asr-ı Saadet*, çev. Ö. Rıza Doğrul, Eser Neş, İst. 1978.

Taftazani, Sa'düddin, *Şerhu'l-Akâid*, haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yay., İst. 1982.

Tahralı, Mustafa, "Rifai" md. *DİA*, C. 35.

Taslaman, Caner, Beden Ruh Dualizminde Teolojik Agnostik Tavır, http://www. Canertaslaman. com/2011/09.

Tekhafizoğlu, Abdullah, *Risale-i Nur'un İçyüzü, Risale-i Nur'a Eleştirel Bir Yaklaşım*, 2005.

et-Temimi, Muhammed b.Süleyman, *Kitabu't-Tevhid*, Medine H 1411.

Temizel, Ömer, *Kur'an'ın Gölgesinde Katıksız Sohbetler I*, Denizli 1999.

Topoloğlu, Bekir, "Rab" md., *DİA*, C. 35.

"Kıyamet" md., *DİA*, C. 25.

"Ölüm" md., *DİA*, C. 34.

"Cevşen" md. *DİA*, C. 7.
Türer, Osman, "Tasavvufi Düşüncede İnsan", *Tasavvuf Dergisi*, Ankara, 2001/5.
Uludağ, Süleyman *İslam Düşüncesinin Yapısı*, Dergah Yay., İst. 1994.
Kelam Dersleri, Marifet Yay., İst. 1981.
"Ruh" md. *DİA*, C. 35.
"Halife" md., *DİA*, C. 15.
"Abdal" md. *DİA*, C. 1.
"el-Lûma" md., *DİA*, C. 27.
"Gazâlî" md. *DİA*, C. 13.
"Ricalu'l-Gayb" md. *DİA*, C. 35.
"Batın İlmi", *DİA*, C. 5.
"Hızır" md., *DİA*, C. 17.
"Aşk" md. *DİA*, C. 4.
"Bâyezîd-i Bistâmî" md. *DİA*, C. 5.
"Hallâc-ı Mansûr", *DİA*, C. 15.
"Delâilü'l-Hayrat" md. *DİA*, C. 9.
"İstimdâd", *Tasavvuf Dergisi*, Ank. 2002.
"İşrakiyye" md. *DİA*, C. 23.
"Halife" md. *DİA*, C. 15.
"Nur" md. *DİA*, C. 33.
"Keramet" md. *DİA*, C. 25.
Keramet-II, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, yıl: 6 (2005), Sayı: 15.
Uysal, Enver, "Resail" md. *DİA*, C. 34.
"İhvân-ı Safâ" md., *DİA*, C. 22.
Üzüm, İlyas, "Makam-ı Mahmud" md. *DİA*, C. 27.
Watt, W. Montgomery, *İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri*, çev. E.Ruhi Fığlalı, Umran Yay., Ank. 1981.
Yakıt, İsmail, *İşrâk Filozofu Sühreverdî Maktûl ve Eserlerinden Üslup ve Belağat*, Doktora Tezi, Isparta 2001.
Yar, Erkan, *Ruh-Beden İlişkisi Açısından İnsanın Bütünlüğü Sorunu*, Ankara Okulu Yay., Ank. 2000.
"Kur'an'ın Ahiret ile ilgili Anlatımlarında Simgesellik", *İslamiyat*, C. 10, Sayı:1.
Yavuz, Y. Şevki, "Hulûl" md. *DİA*, C. 18.
"Ruh" md. *DİA*, C. 35.
"İlah" md. *DİA*, C. 22.
"Keramet" md. *DİA*, C. 29.
Yavuz, Salih Sabri, "Miraç" md., *DİA*, C. 30.
Yazır, Elmalı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Feza Neş., İst. 1992.

Yeşilyurt, Temel, "Alevi-Bektaşiliğin İnanç Boyutu", *İslamiyat*, 2003/3.
Yıldız, Hakkı Dursun, "Abbasîler" md. *DİA*, C. 1.
Yurdagür, Metin, "Cefr" md. *DİA*, C. 7.